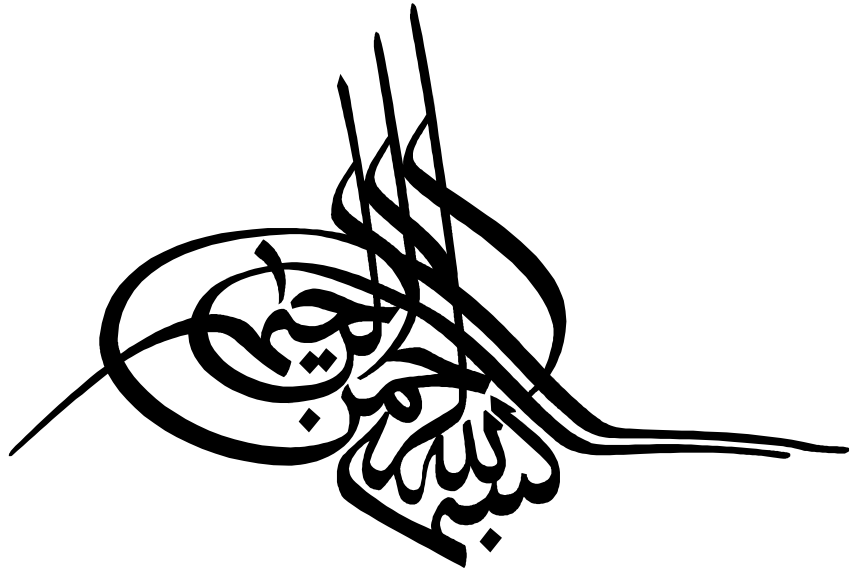

شماره چهارده	بهار و تابستان ۱۳۹۷	شماره چهارده
۱۷	تحلیل ساختار ورزش تربیتی ایران نازنین راسخ، سیداحمد سجادی، سیدمحمدحسین رضوی، مرتضی دوستی	Analysis of the Educational Sport Structure in Iran N. Rasekh, S. A. Sajjadi, S. M. H. Razavi, M. Dousti
۴۵	استقرار ارزشیابی هماهنگ و متمرکز درس تربیت بدنی در مدارس: یک مطالعه کیفی زهره تسلیمی، حسین یائونی	Coordinated and Focused Evaluation of Physical Education in Schools: A Qualitative Study Z. Taslimi, H. Babooee
۶۷	طراحی و تدوین برنامه راهبردی فدراسیون ورزش دانش آموزی ایران مهرداد حمیدی، حسین رحیمی، ابراهیم علیدوست قهفرخی، مهوش زینی زاده	Designing Strategic Plan for Student Sport Federation of Iran M. Hamidi, H. Rajabi, E. Alidoust ghahfarokhi, M. Zeiniazadeh
۹۳	واکاوی بنیان های نظری ورزش آموزشی - تربیتی و استخراج عوامل زمینه ای مؤثر و متأثر از آن مهتاب ناصح، محمد خبیری، مجید جلالی فراهانی، سید نصرالله سجادی	Analysis of the Theoretical Foundations of Physical Education & School Sport and Extracting Underlying Factors Affected by and Affecting It M. Nasseh, M. Khabiri, M. Jalali Farahani, S. N. Sajjadi
۱۱۱	فرا تحلیل مطالعات عوامل و راهکارهای جذب مردم برای توسعه ورزش همگانی در ایران محمد حیدری، علی صابری، غلامعلی کارگر	Meta-Analysis of Studies Factors and Strategies Attract People to the Development of Sport for All in the Last 10 Years M. Heydari, A. Saberi, Gh. Kargar
۱۳۱	طراحی مدل ارتباطی هوش هیجانی، اضطراب فیزیکی اجتماعی و رضایت از زندگی دانشجویان تربیت بدنی محمد رضا اسماعیل زاده قندهاری، مژگان پیری، احمد محمودی	Designing a Correlation Model for Emotional Intelligence, Physical-Social Anxiety and Life Satisfaction among the Students of Physical Education M. R. Esmaeilzadeh Ghandehari, M. Piri, A. Mahmoodi
۱۵۳	راهکارهای عملیاتی شدن اقتصاد مقاومتی در ورزش مدارس ایران حسین زارعیان، محمدحسین قربانی، فهیمه میرزانی	Operation Strategies for Resistive Economy in Sport Classes of Iranian School Zarecian, H. Ghorbani, M. H. Mirzaei, F.
۱۷۳	تدوین و اولویت بندی راهبردهای ورزش دانشگاه محقق اردبیلی مهرداد محرم زاده، محسن وحدانی	Development and Prioritize of Sport Strategies in Mohagheh Ardabili University M. Moharramzadeh, M. Vahdani
۱۹۵	تبیین الگوی ارتباطی سلامت معنوی با اخلاق حرفه ای در مربیان ورزشی امیر دانا، صالح رفیعی، امیرحمزه سبزی، المیرا گوزل زاده	Explaining of Correlational Model of Spiritual Health with Professional Ethics in Sport Coaches A. Dana, S. Rafiee, A. Hamzeh Sabzi, E. Gozalzadeh
۲۱۷	تأثیر انواع کانون توجه بر اجرای عوامل آمادگی جسمانی مرتبط با سلامت دانش آموزان مجید پهلوان یلی، مهدی شهبازی	The Effect of Attentional Focus Types on Health-Related Physical Fitness Factors Performance in Students M. Pahlevan yali, M. Shahbazi
۲۳۵	شناسایی و مدل سازی راهکارهای توسعه ورزش های همگانی در بین دانشجویان دختر دانشگاه بیرجند محمد کشتی دار، محمدعلی صاحبکاران، سید محمد جواد رضوی، مازیار کلاشی	Identifying and Modeling of the Development Guidelines of Sports for all among the Female Students in University of Birjand M. Kashtidar, M. A. Sahebkar, S. M. J. Razavi, M. Kalashi
۲۵۵	تأثیر ورزش بر انسجام اجتماعی عراقی های مقیم استان قم احسان محمدی ترکمانی، علی البهادلی، فائزه رسولی، قدرت اله باقری	The Impact of Sport on Social Integrity of the Iraqi Resident in Qom Province E. Mohamadi Torkamani, A. Albahadoli, F. Rasooli, Q. Bagheri
۲۷۷	مطالعه تطبیقی برنامه درسی دوره پیش دبستانی ایران و چند کشور منتخب از منظر درس تربیت بدنی مرتضی ملیجی، مجید علی عسگری، نجف آقایی، محمد جواد پور	Comparative Study of Preschool Curriculum in Iran and Several Selected Countries in Terms of Physical Education M. Maliji, M. Aliasgari, N. Aghaei, M. Javadipoor
۳۰۱	حکمرانی خوب در ورزش: نقش سرمایه اجتماعی در ارتقای آن بهشت احمدی، بهرام یوسفی، حسین عیدی	Good Governance in Sport: The Role of Social Capital in Promoting It B. Ahmadi, B. Yuosefi, H. Eydi
۳۲۷	تدوین راهبردهای ترویج و محتوای مطلوب آموزش المپیک در بین دانش آموزان مدارس ایران حمیدرضا صفری جعفرلو	Developing the Promotion Strategies and Proper Content of Olympic Education among Students of Iranian Schools H. R. Safari Jafarloo

دو فصلنامه علمی – پژوهشی

پژوهش در ورزش تربیتی

سال ششم، شماره چهاردهم

بهار و تابستان ۱۳۹۷

شماره استاندارد بین المللی: ۲۷۲۱-۲۵۲۸

این نشریه بر اساس گواهی کتابخانه منطقه‌ای علوم و تکنولوژی
در مرکز استنادی علوم جهان اسلام (ISC) نمایه‌سازی گردیده است.

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۷۵۰۰ تومان

دو فصلنامه علمی- پژوهشی

پژوهش در ورزش تربیتی

- مدیرمسئول: رضا قراخانلو
- سردبیر: رضا اندام
- دبیر تخصصی: محمدحسین قربانی
- مدیر داخلی: راضیه ایرانی
- هیئت تحریریه (به ترتیب حروف الفبا)
 - ✓ ابولفضل فراهانی (استاد دانشگاه پیام نور -مدیریت و برنامه‌ریزی در تربیت بدنی)
 - ✓ حسن اسدی (استاد دانشگاه تهران - مدیریت و برنامه‌ریزی در تربیت بدنی)
 - ✓ محمد اسماعیل افضل پور (استاد دانشگاه بیرجند- فیزیولوژی ورزشی)
 - ✓ ولی اله دیدی روشن (استاد دانشگاه مازندران - فیزیولوژی ورزشی)
 - ✓ رضا رجبی (استاد دانشگاه تهران - طب ورزشی)
 - ✓ فرهاد رحمانی نیا (استاد دانشگاه گیلان- فیزیولوژی ورزشی)
 - ✓ محمد حسین رضوی (استاد دانشگاه مازندران - مدیریت و برنامه‌ریزی در تربیت بدنی)
 - ✓ مهدی طالب پور (دانشیار دانشگاه فردوسی - مدیریت و برنامه‌ریزی در تربیت بدنی)
 - ✓ مهرداد عنبریان (استاد دانشگاه بوعلی سینا- بیومکانیک کلینیکی)
 - ✓ حبیب هنری (دانشیار دانشگاه علامه طباطبایی - مدیریت و برنامه‌ریزی در تربیت بدنی)
- صاحب امتیاز: پژوهشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی
- چاپخانه: کیامرئی
- شماره استاندارد بین المللی : 2538-2721
- شماره پیاپی: ۱۴- بهار و تابستان ۱۳۹۷
- شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
- نشانی: تهران، خیابان مطهری، خیابان میرعماد، کوچه پنجم، پلاک ۳، کدپستی: ۱۵۸۷۹۵۸۷۱۱
- تلفن: ۸۸۷۵۰۸۸۴ دورنگار: ۸۸۷۵۰۸۸۴
- نشانی پست الکترونیک: journal@ssrc.ac.ir
- نشانی سامانه نشریات پژوهشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی: Journals.ssrc.ac.ir

اسامی مشاوران علمی این شماره (به ترتیب حروف الفباء)

دکتر احمد علی آصفی (استادیار دانشگاه اصفهان)

دکتر رضا اندام (دانشیار دانشگاه صنعتی شاهرود)

دکتر مهدی بشیری (استادیار دانشگاه شهید مدنی آذربایجان)

دکتر زهرا تسلیمی (دکتری مدیریت ورزشی)

دکتر محسن حلاجی (استادیار دانشگاه فرهنگیان)

دکتر اسفندیار خسروی زاده (دانشیار دانشگاه اراک)

دکتر مهدی خطیب زاده (دکتری مدیریت ورزشی)

دکتر نازنین راسخ (استادیار پژوهشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی)

دکتر حسام رمضان زاده (استادیار دانشگاه دامغان)

دکتر حسین زارعیان (استادیار پژوهشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی)

دکتر امیر شمس (استادیار پژوهشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی)

دکتر حمیدرضا صفری جعفرلو (استادیار دانشگاه جهرم)

دکتر حسین عیدی (استادیار دانشگاه رازی کرمانشاه)

دکتر بیتا عرب نرمی (استادیار دانشگاه دامغان)

دکتر رسول فرجی (استادیار دانشگاه شهید مدنی آذربایجان)

دکتر محمدحسین قربانی (استادیار پژوهشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی)

دکتر ولی اله کاشانی (استادیار دانشگاه سمنان)

دکتر محمد کشتی دار (دانشیار دانشگاه فردوسی مشهد)

دکتر مینا ملائی (استادیار دانشگاه گیلان)

دکتر محسن وحدانی (دکترای مدیریت ورزشی)

اصول نگارش و ارسال مقاله برای نشریه علمی و پژوهشی

پژوهش در ورزش تربیتی

مجله علمی- پژوهشی پژوهش در ورزش تربیتی اولویت ارزیابی، داوری و انتشار را به مقالاتی اختصاص خواهد داد که از قرابت موضوعی و مفهومی بیشتری با حوزه تخصصی مزبور برخوردار باشند.

حیطه های پذیرش مقاله:

- نظام های تعلیم و تربیت در ورزش
- آموزش و یادگیری تربیت بدنی و علوم ورزشی
- مدیریت و برنامه ریزی آموزشی، برنامه ریزی درسی، تکنولوژی و کیفیت خدمات آموزشی در تربیت بدنی و علوم ورزشی
- آینده پژوهی و مطالعات راهبردی در ورزش تربیتی
- مطالعات مبانی اسلامی در ورزش تربیتی
- فلسفه و تاریخ تربیت بدنی و علوم ورزشی
- جامعه شناسی و روانشناسی تعلیم و تربیت در حوزه ورزش
- مدیریت دانش و سرمایه های اجتماعی در ورزش
- مطالعات فرهنگی در محیط های ورزشی
- سواد حرکتی و ورزشی
- مطالعات حقوق و اخلاق در ورزش
- سبک زندگی و غنی سازی اوقات فراغت جامعه از طریق ورزش
- ورزش همگانی و ترویج آن در جامعه

اصول کلی

- مقاله ارسالی باید اصیل باشد.
- مقاله های ترجمه شده، تحلیلی، موردی و تک بررسی، برای چاپ در این مجله اولویت ندارند.
- مقاله مروری از اشخاص مجرب، که حداقل ۲۰ مقاله در موضوعات مرتبط در نشریات داخلی یا خارجی چاپ کرده باشند، پذیرفته می شود و باید شامل عنوان، چکیده فارسی و انگلیسی، کلیات و تاریخچه ای در مورد موضوع، هدف از انجام پژوهش، مطالب علمی و مطالعات انجام شده درباره موضوع، تجزیه و تحلیل و بحث در رابطه با پژوهش های ارائه شده و نتیجه گیری باشد. نتیجه گیری باید شامل جمع بندی و نتیجه کلی باشد. همچنین پیشنهادهای سازنده برای آینده بیان شود. علاوه بر آن، پژوهش باید دربردارنده گزارش موارد نادر و جالب، شرح حال مربوط به مراجع، بحث درباره گزارش تهیه شده، بدون نیاز به مروری بر مقالات و کارهای انجام شده قبلی، نکات مهم و مورد توجه و بیان آموخته های قبلی پژوهشگر به تناسب موضوع باشد.
- نویسندگان مقالات موظف به رعایت استانداردهای علمی و اخلاقی در نگارش مقالات خود می باشند.

شیوه نامه ارسال مقالات

مقالات باید از طریق سامانه نشریه پژوهش در ورزش تربیتی پژوهشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی www.journals.ssric.ac.ir به صورتی که شرح داده شده است، ارسال شود.

تمامی مقالاتی که به صورت الکترونیکی در سامانه نشریات پژوهشگاه تربیت بدنی ثبت گردند در ابتدا توسط سردبیر نشریه بررسی و در صورت دارا بودن ملاک های لازم برای انجام بررسی های تخصصی بیشتر وارد فرایند داوری می شوند. این مقالات، بدون نام نویسندگان توسط حداقل ۲ داور که از سوی سردبیر و هیات تحریریه انتخاب می شوند ارزیابی خواهند شد و نویسنده مسئول از پذیرش، رد یا نیاز به اعمال اصلاحات درخواستی از سوی داوران در اسرع وقت مطلع خواهد شد. چنانچه مقاله کاملاً مطابق موارد ذکر شده در این راهنما بوده و پذیرش کامل داوران را نیز اخذ نماید، در نوبت چاپ قرار خواهد گرفت. استفاده از مندرجات مجله با ذکر کامل مأخذ آزاد است.

نحوه تنظیم مقالات

مطالب مقاله به صورت یک ستونی با رعایت حاشیه لازم (حداقل ۲ سانتی متر از هر طرف) با قلم B-Nazanin 12 برای متون فارسی و قلم Times New Roman 13 برای متون انگلیسی تایپ شوند.

تعداد صفحات مقاله نباید از ۱۵ صفحه (تمامی بخش ها شامل صفحه اول، چکیده، متن اصلی، فهرست منابع و جداول) تجاوز کند.

مقاله باید ضمن رعایت قواعد دستوری، به فارسی سلیس و روان نوشته شده باشد و تا حد امکان از کاربرد اصطلاحات بیگانه که معادل مناسب فارسی دارند، پرهیز گردد. در صورتی که واژه جایگزین فارسی مصطلح یا مناسب نباشد، می توان با حروف فارسی از آوانویسی استفاده و اصل واژه انگلیسی در زیرنویس نگاشته شود. همچنین مولف باید معادل انگلیسی نام های خارجی و اصطلاحات مورد استفاده را در پایین صفحه زیر نویس نماید. شماره زیرنویس ها در هر صفحه از شماره یک شروع شود.

واژه ها و یا عباراتی که بصورت علائم اختصاری بکار برده می شوند نیز در اولین استفاده، نام کامل آنها ذکر گردد. البته در خصوص واژه های اختصاری و مخفف و نمادها لازم به ذکر است که فقط موارد استاندارد آنها قابل استفاده می باشد و به هیچ وجه در عنوان و چکیده ها نباید مورد استفاده قرار گیرند. تمامی متن اصلی مقاله می بایست دارای شماره صفحه (در پایین و مرکز صفحه) باشد.

فایل مشخصات نویسندگان: شامل عنوان مقاله (عنوان مقاله، با در نظر گرفتن فواصل بین کلمات، نباید از ۶۰ حرف تجاوز کند)، نام و نام خانوادگی نویسندگان همراه با درجه علمی و محل اشتغال آنها به دو زبان فارسی و انگلیسی، و در صورت وجود مؤسسه ناظر، حامیان مالی و محل انجام پژوهش باشد. هنگامی که مولف محل کار یا وابستگی ندارد، باید رتبه تحصیلی و دانشگاه محل تحصیل خود را در زیر نام و نام خانوادگی خود بنویسد. نشانی، تلفن و پست الکترونیک نویسنده مسئول (همراه با ذکر نام نویسنده مسئول) به صورت مشخص باید ذکر گردد. تمامی مکاتبات نشریه تنها با نویسنده مسئول انجام خواهد شد.

- **صفحه اول فایل اصلی:** عنوان فارسی مقاله، چکیده فارسی و کلید واژگان به ترتیب ذکر می‌گردند. چکیده مقاله در یک پاراگراف، حداکثر ۲۵۰ کلمه و در متن آن هدف، روش‌ها، یافته‌ها و نتیجه‌گیری ذکر شده باشد (نیازی نیست تا در متن چکیده این چهار بخش تفکیک شده و عنوان هر بخش ذکر گردد). در متن چکیده از فعل‌های معلوم استفاده شود. برای توصیف آنچه انجام شده از فعل گذشته و برای نتیجه‌گیری از فعل زمان حال استفاده گردد. از ذکر مقدار سطح معنی‌داری، آر و منابع استفاده شده برای آزمون یا پرسش‌نامه و استفاده از کلمات، حروف و علائم اختصاری انگلیسی در چکیده کوتاه اجتناب شود. کلید واژگان نیز بین ۳-۵ کلمه بوده و با کاما از یکدیگر جدا شوند.

- **صفحه دوم:** شامل عنوان انگلیسی مقاله، چکیده انگلیسی و کلید واژگان مرتبط می‌باشد. شایسته است چکیده انگلیسی و کلید واژگان دقیقاً با چکیده و کلید واژگان فارسی مطابقت نماید.

اصل مقاله باید شامل موارد زیر باشد:

- متن اصلی مقاله به ترتیب شامل ۶ بخش مقدمه، روش‌شناسی، نتایج، بحث و نتیجه‌گیری، تشکر و قدردانی و منابع می‌باشد. کلیه بخش‌های فوق به صورت مجزا و با همین عناوین باید بیان شوند. در مقابل این عناوین از قرار دادن علامت " : " پرهیز گردد.

- **مقدمه:** مقدمه باید توضیح دهد که مساله چیست؟ چگونه با کارهای قبلی مرتبط است و چه تفاوتی با آنها دارد؟ این بخش در دو تا سه صفحه به گزارش بیان مسئله با مروری بر مطالعات گذشته، چالش‌های موجود در این مسئله، ضرورت، کاربرد نتایج و اهداف تحقیق می‌پردازد. در نوشتن مقدمه از نوشتن مطالب عمومی، غیر ضروری و غیر مفید خودداری کنید. همچنین مقدمه نباید به گونه‌ای نوشته شود که فقط برای افراد حرفه‌ای قابل استفاده باشد.

- **روش‌شناسی:** روش‌شناسی به نحوی باید نوشته شود که هر خواننده‌ای بتواند با آن، تجربه نویسنده مقاله را تکرار کند. در این بخش جزئیات روش تحقیق و علت انتخاب آن، مدت زمان اجرای طرح و پی‌گیری، زمان و مکان اجرای تحقیق، نمونه‌های مورد آزمون و ملاک انتخاب آنها، روش نمونه‌گیری و منطق تعداد نمونه، نحوه جمع‌آوری اطلاعات، رعایت موازین اخلاق در پژوهش، ابزارهای اندازه‌گیری (روایی و پایایی وسایل و ابزارها در خارج و داخل کشور) آزمون‌های آماری مورد استفاده می‌بایست گزارش شود.

- **نتایج:** نتایج شامل شرح کامل یافته‌های پژوهش می‌باشد. نتایج تحقیق با توجه به اصول علمی به صورت کاملاً شفاف و روشن می‌بایست ارائه گردند. ارائه نتایج دقیق شامل گزارش عدد با درصد، گزارش میانگین با حدود اطمینان، ذکر دقیق مقادیر آماره آزمون‌ها بالاخص مقدار دقیق سطح معناداری به عنوان مثال ($P=۱۲/۰$) در آزمون‌های آمار استنباطی ضروری می‌باشد. مولفین لازم است، تنها به گزارش مهم‌ترین یافته‌های به دست آمده اکتفا کنند. همچنین استفاده مناسب از جدول و نمودارهای فارسی با حداقل تعداد ممکن به صورت سیاه و سفید و دو بعدی موجب سهولت مطالعه مقاله خواهد شد. کلیه شکل‌ها، نمودارها و تصاویر با واژه "شکل" نام گذاری شده و عنوان شکل در زیر آن درج شود. عناوین جداول نیز در بالای آنها قرار داده می‌شود. برای درج عنوان هر شکل یا جدول پس از کلمه شکل یا جدول و شماره آن، خط تیره و سپس عنوان ذکر گردد. عکس‌ها باید به وضوح و کیفیت بالا تهیه شوند و نویسندگان محترم می‌بایست از قرار دادن تصویر شکل‌ها

خودداری نموده و تنها از فایل های اصلی برگرفته از نرم افزارهای مربوطه استفاده کنند. بهتر است برای متمایز کردن ستون نمودارها به جای استفاده از رنگ های مختلف از هاشور به شیوه های مختلف استفاده کرد. با توجه به محدودیت صفحات مجله، بدیهی است از تکرار مطالبی که در متن آورده شده اند در جداول و بالعکس اجتناب نمود. نکته مهم دیگر این که جداول و نمودارهای مورد نیاز می بایست مطابق ضوابط و الگوهای ای. پی. ای ارائه گردند. استفاده از جدول وقتی مجاز است که نتوان اطلاعات به دست آمده (نتیجه) را به راحتی در متن آورد. عنوان جدول باید گویا باشد به نحوی که نیاز نباشد به متن مراجعه شود. اعداد جدول حتی الامکان بدون اعشار و در صورت لزوم تا دو رقم اعشار داشته باشد. اختصارات و علائم متن جدول را می توان با زیر نویس روشن کرد. در جدول فقط از خطوط افقی (ترجیحاً سه خط) آن هم برای مشخص کردن تیترو انتهای جدول استفاده شود. اعداد و ارقام و مطالب جدول نباید در متن مقاله تکرار شده باشد. ابعاد جداول باید طوری تنظیم شوند که در یک صفحه مجله (طولی یا عرضی) جا بگیرد.

-بحث و نتیجه گیری: شرح نکات مهم یافته ها، آثار و اهمیت و محدودیت آن ها، مقایسه نتایج تحقیق با یافته های حاصل از مطالعات دیگر، توجیه و تفسیر موارد مشترک و مورد اختلاف، بیان کاربرد احتمالی یافته ها، و در نهایت نتیجه گیری و ارائه پیشنهادات حاصل از یافته های پژوهش از موارد مورد بحث در این بخش مقاله است. در این بخش از تکرار بخش یافته ها خودداری گردد و نباید نتایج جدید که در قسمت یافته ها به آن اشاره نشده است، عرضه شود. از اظهار نظر در مواردی که یافته های مطالعه آن را مطرح نمی کنند نیز باید خودداری شود.

نکته: در انتهای مقاله دو پاراگراف کوچک ارائه داده شود؛ یکی درباره آنچه تاکنون در مورد موضوع پژوهش می دانستیم و دیگری درباره اینکه مقاله حاضر چه اطلاعات جدیدی به حیطة و موضوع مورد مطالعه اضافه کرده است.

نحوه نگارش منابع مورد استفاده:

منابعی که در متن استفاده می شوند باید مطابق با دستورالعمل «ای. پی. ای» به صورت زیر معرفی شوند:

- تعداد منابع بیش از ۴۰ شماره نباشد.
- در انتهای مقاله، منابع به ترتیب حروف الفبا، آورده شوند.
- به منظور نگارش منابع فایل موجود در راهنمای نویسندگان روی صفحه اصلی سامانه را مطالعه کنید و بر مبنای چارچوب ذکر شده اقدام گردد.

شیوه نگارش منابع بر اساس فرمت APA

منابع فارسی نیز باید به زبان انگلیسی نوشته و در داخل پرانتز واژه (Persian) آورده شود.

مثال:

Koozechian, H., Khatibzadeh, M., & Honarvar, A. (1390). The role of sport tourism service quality dimensions in sport tourists' satisfaction. *Sport management studies and Movement Science*, 2, 19-32. (Persian).

شیوه نامه نوشتن متن مقاله و ارجاع منابع داخل متن

مقاله نباید اشکالات نگارشی و ادبی داشته باشد. نکات زیر برخی از مهم ترین موارد نگارشی است که باید رعایت شود:

- پس از نقطه یک فاصله بگذارید و سپس کلمه بعدی را بنویسید.
- داخل متن فارسی نباید کلمه‌های انگلیسی بیایند. به جای آنها، معادل فارسی آنها را در متن بنویسید، حتی علائم اختصاری‌ای مانند «اس.پی.اس.اس»، و سپس در اولین ارجاع زیرنویس کنید.
- فونت زیرنویس‌ها باید Times New Roman 8 باشد و پس از شماره، نقطه و یک فاصله گذاشته شود و سپس نام خاص انگلیسی یا توضیحات مربوط نوشته شود. نوشته‌ها و اعداد باید در یک امتداد باشند. برای این کار، اگر دو بار ساب اسکرپیت را کلیک کنید، هر دو در یک امتداد قرار خواهند گرفت.
- نباید نام کوچک نویسنده در داخل متن یا زیر نویس نوشته شود و تنها نام خانوادگی باید ذکر شود.
- در داخل متن، هر جا که نیاز به استفاده از کمانک (پرانتز) باشد، باید بین حرف آخر کلمه قبل از کمانک و کمانک اول و پس از کمانک دوم و کلمه بعد یک فاصله باشد. مثلاً: بررسی اشمیت (۲۰۰۴) نشان داد...
- در منبع‌نویسی داخل متن نیازی نیست به ازای نام هر نویسنده شماره پانویس بدهید. تمام آنها را پشت سر هم بنویسید و بین آنها علامت "،" بیاورید و پیش از کلمه آخر «و» بگذارید. پس از آخرین نام، شماره پانویس بگذارید. در پانویس نیز تمام اسامی را پشت سر هم بنویسید. مانند: وینبرگ و گولد

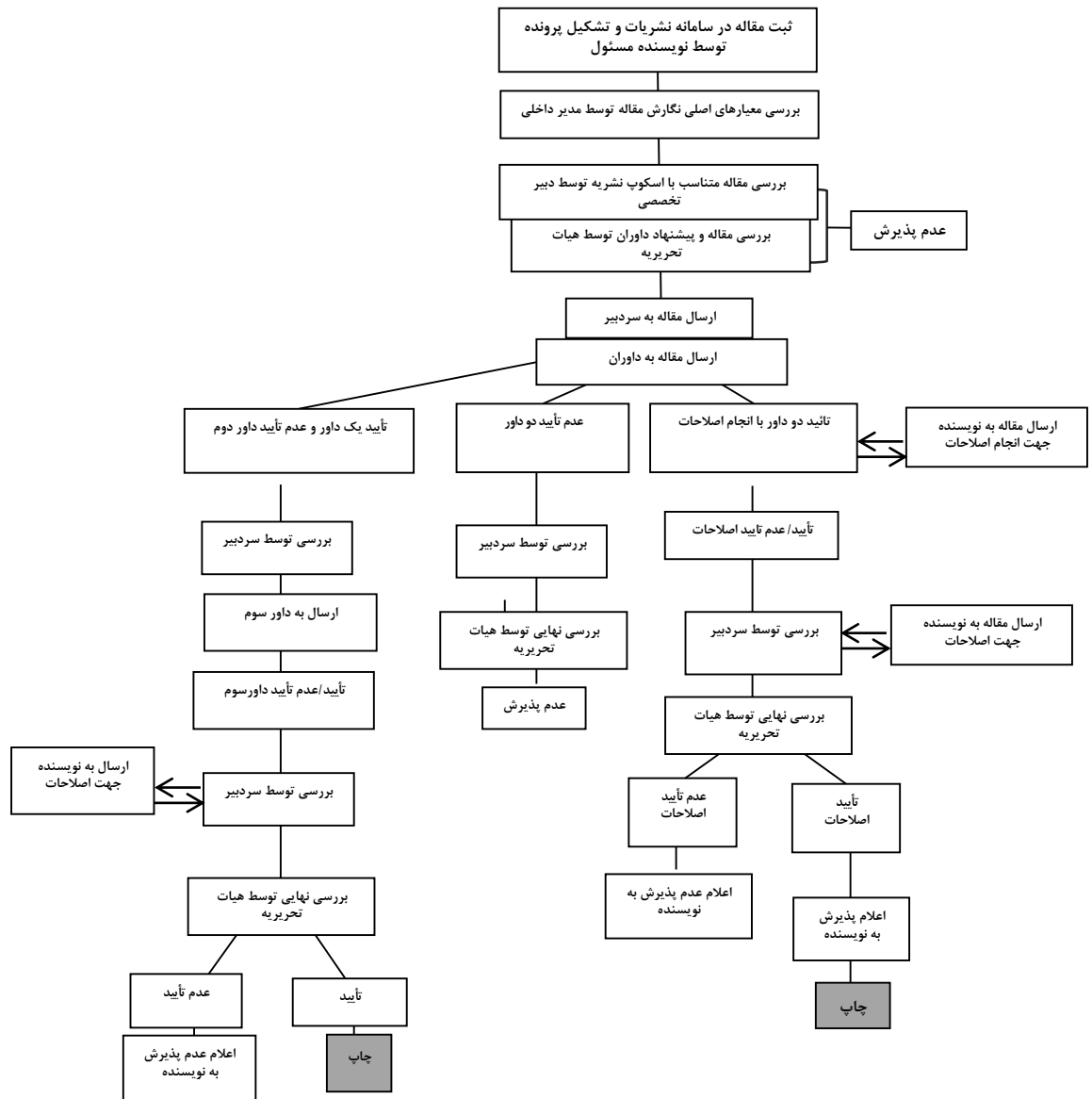
نکات اداری و تعهدی

- هیئت تحریریه نشریه در پذیرش، رد یا ویرایش مقاله آزاد است.
- مقالات منتشر شده نباید پیش از این در هیچ نشریه داخلی و خارجی‌ای چاپ شده باشند. در صورت مشاهده این موضوع، مقاله از فرآیند داوری این نشریه حذف خواهد شد و ضمن انعکاس عدم تعهد نویسنده به سایر نشریات علمی کشور، مدیریت نشریه مقالات دیگر آن نویسنده را بررسی نخواهد کرد.
- ارائه‌دهنده مقاله متعهد است تا زمانی که جواب نهایی (پذیرش یا رد) مقاله خود را دریافت نکرده باشد، مقاله خود را به نشریه‌های داخلی و خارجی دیگری ارسال نکند.
- در صورتی که نویسنده مسئول، تغییرات درخواست شده از سوی داوران و کارشناسان مجله را ظرف مدت ۳۰ روز انجام و از طریق سامانه ارسال نکند، مقاله از فرآیند بررسی و داوری حذف می‌شود.
- لازم به ذکر است در صورت پذیرش مقاله به شرط انجام اصلاحات محقق می‌بایست توضیحات لازم در خصوص کلیه سوالات را در قالب یک نامه در ابتدای مقاله ارائه نموده و اصلاحات انجام گرفته را نیز با رنگی متمایز (برای هر داور با یک رنگ مشخص) مشخص نماید. بهتر است این اعمال در نسخه‌ای از مقاله انجام شود که داور توضیحات را در آن ارائه نموده و این توضیحات حذف نشوند تا داور با یک نظر بتواند تغییرات لازم را بررسی نماید.
- مسوولیت محتوای علمی مقاله، با نویسنده یا نویسندگان آن است.
- استفاده از مندرجات نشریه با ذکر کامل مأخذ آزاد است.
- از به کار بردن نام و نام خانوادگی کامل یا مخفف در فایل‌های ارسالی خودداری شود. ذکر کلمه با نام و بی نام برای عنوان فایل مقاله کافی خواهد بود.
- پس از صدور نامه پذیرش، امکان هیچگونه تغییری در نام و ترتیب نویسندگان مقالات وجود ندارد.
- در پایان، از نویسنده محترم درخواست می‌شود که ضمن مطالعه مندرجات این راهنما و مشاهده نمونه مقالات چاپ شده در جدیدترین شماره نشریه، مقاله خود را تنظیم و از طریق سامانه به نشریه ارسال کند.

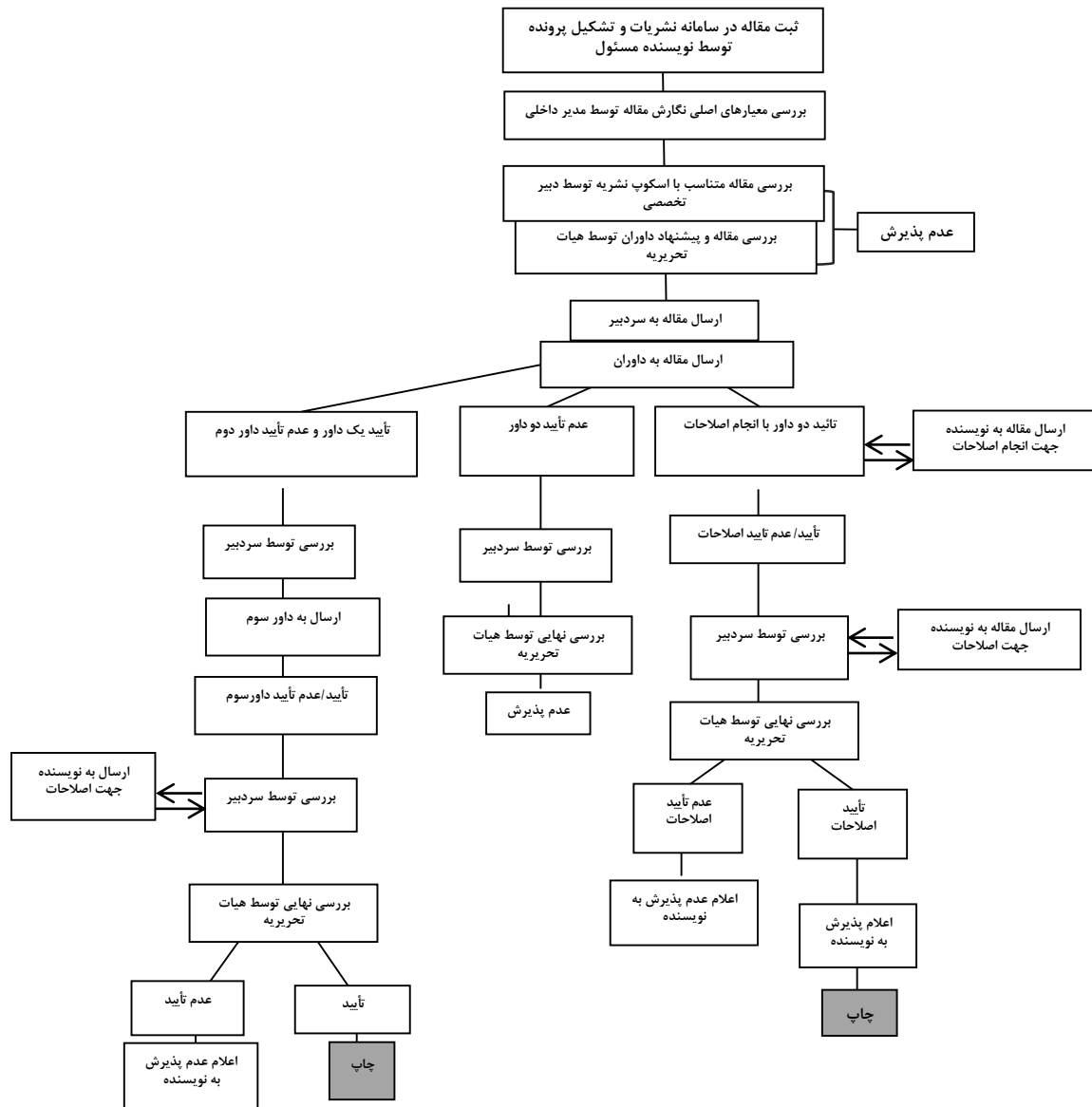
نشانی سامانه نشریه: <http://journals.ssrc.ac.ir>

پست الکترونیک نشریه: journal@ssrc.ac.ir

فرایند چاپ مقاله در دو فصلنامه پژوهش در ورزش تربیتی

فرایند چاپ مقاله در دو فصلنامه پژوهش در ورزش تربیتی

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
• تحلیل ساختار ورزش تربیتی ایران.....	۱۷
نازنین راسخ، سیداحمد سجادی، سیدمحمدحسین رضوی، مرتضی دوستی	
• استقرار ارزشیابی هماهنگ و متمرکز درس تربیت‌بدنی در مدارس: یک مطالعه کیفی.....	۴۵
زهرا تسلیمی، حسین بابوئی	
• طراحی و تدوین برنامه راهبردی فدراسیون ورزش دانش‌آموزی ایران.....	۶۷
مهرزاد حمیدی، حسین رجبی، ابراهیم علیدوست قهفرخی، مهوش زینی‌زاده	
• واکاوی بنیان‌های نظری ورزش آموزشی - تربیتی و استخراج عوامل زمینه‌ای مؤثر و متأثر از آن.....	۹۳
مهتاب ناصح، محمد خبیری، مجید جلالی فراهانی، سیدنصرالله سجادی	
• فراتحلیل مطالعات عوامل و راهکارهای جذب مردم برای توسعه ورزش همگانی در ایران.....	۱۱۱
محمد حیدری، علی صابری، غلامعلی کارگر	
• طراحی مدل ارتباطی هوش هیجانی، اضطراب فیزیکی اجتماعی و رضایت از زندگی دانشجویان تربیت‌بدنی.....	۱۳۱
محمدرضا اسماعیل‌زاده قندهاری، مژگان پیری، احمد محمودی	
• راهکارهای عملیاتی‌شدن اقتصاد مقاومتی در ورزش مدارس ایران.....	۱۵۳
حسین زارعیان، محمدحسین قربانی، فهیمه میرزائی	
• تدوین و اولویت‌بندی راهبردهای ورزش دانشگاه محقق اردبیلی.....	۱۷۳
مهرداد محرم‌زاده، محسن وحدانی	
• تبیین الگوی ارتباطی سلامت معنوی با اخلاق حرفه‌ای در مربیان ورزشی.....	۱۹۵
امیر دانا، صالح رفیعی، امیرحمزه سبزی، المیرا گوزل‌زاده	
• تأثیر انواع کانون توجه بر اجرای عوامل آمادگی جسمانی مرتبط با سلامت دانش‌آموزان.....	۲۱۷
مجید پهلوان‌یلی، مهدی شهبازی	
• شناسایی و مدل‌سازی راهکارهای توسعه ورزش‌های همگانی در بین دانشجویان دختر دانشگاه بیرجند.....	۲۳۵
محمد کشتی‌دار، محمدعلی صاحبکاران، سید محمد جواد رضوی، مازیار کلاشی	
• تأثیر ورزش بر انسجام اجتماعی عراقی‌های مقیم استان قم.....	۲۵۵
احسان محمدی ترکمانی، علی البهادلی، فائزه رسولی، قدرت‌اله باقری	
• مطالعه تطبیقی برنامه درسی دوره پیش‌دبستانی ایران و چند کشور منتخب از منظر درس تربیت‌بدنی.....	۲۷۷
مرتضی ملیجی، مجید علی‌عسگری، نجف آقایی، محمد جوادی‌پور	
• حکمرانی خوب در ورزش: نقش سرمایه اجتماعی در ارتقای آن.....	۳۰۱
بهشت احمدی، بهرام یوسفی، حسین عیدی	
• تدوین راهبردهای ترویج و محتوای مطلوب آموزش المپیک در بین دانش‌آموزان مدارس ایران.....	۳۲۷
حمیدرضا صفری جعفرلو	

تحلیل ساختار ورزش تربیتی ایران

نازنین راسخ^۱، سیداحمد سجادی^۲، سیدمحمدحسین رضوی^۳، مرتضی دوستی^۴

۱. استادیار مدیریت ورزشی، پژوهشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی*

۲. دکتری مدیریت ورزشی، دانشگاه مازندران

۳. استاد مدیریت ورزشی، دانشگاه مازندران

۴. دانشیار مدیریت ورزشی، دانشگاه مازندران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۳/۲۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۱۲/۲۵

چکیده

ساختار کارآمد، مهم‌ترین عامل رسیدن به اهداف در تمامی نظام‌ها از جمله نظام ورزش است؛ بنابراین، هدف از اجرای پژوهش حاضر، تحلیل ساختار ورزش تربیتی ایران بود. این پژوهش از نظر هدف، کاربردی بود که با روش پژوهش اسنادی انجام شد. برای جمع‌آوری داده‌های موردنیاز با هدف تحلیل مسئولیت‌های نهادهای آموزشی در ورزش، اسناد بالادستی و مبانی قانونی ناظر بر تشکیلات ورزش در ایران مطالعه شدند. داده‌های موردنیاز برای تحلیل سازمان‌های مسئول در ورزش تربیتی و نهادهای آموزشی فعال در سایر حوزه‌های ورزش (همگانی، قهرمانی و حرفه‌ای) نیز با مطالعه قانون اهداف، وظایف و تشکیلات سازمان‌های مختلفی که در عرصه ورزش فعال هستند، جمع‌آوری شدند. یافته‌های پژوهش نشان داد که وزارت ورزش و جوانان، کمیته ملی المپیک، وزارت آموزش و پرورش، فدراسیون ورزش دانش‌آموزی، وزارت علوم، فدراسیون ورزش‌های دانشگاهی، وزارت بهداشت، دانشگاه آزاد اسلامی، ستاد کل نیروهای مسلح و باشگاه‌های ورزشی در حوزه ورزش تربیتی مسئولیت دارند. در این بین، نهادهای آموزشی وزارت آموزش و پرورش، فدراسیون ورزش دانش‌آموزی، وزارت علوم، وزارت بهداشت و دانشگاه آزاد اسلامی در حوزه ورزش همگانی مسئولیت دارند و نهادهای آموزشی وزارت آموزش و پرورش، فدراسیون ورزش دانش‌آموزی، وزارت علوم، وزارت بهداشت و دانشگاه آزاد اسلامی در حوزه ورزش قهرمانی مسئولیت دارند. دانشگاه آزاد نیز تنها نهاد آموزشی است که در حوزه ورزش حرفه‌ای مسئولیت دارد؛ بنابراین، پرهیز از بوروکراسی، حذف وظایف موازی، توزیع متوازن اختیارات، تبیین شرح وظایف و ارتباطات روشن برای تمام نهادها و برقراری هماهنگی بین آن‌ها از مهم‌ترین اصولی است که برای انسجام و یکپارچگی ساختار تشکیلات ورزش تربیتی ایران باید رعایت شود.

واژگان کلیدی: ساختار، ورزش تربیتی، نهادهای آموزشی، سازمان‌های ورزشی، روش اسنادی

مقدمه

امروزه، اهمیت ورزش در حوزه‌های سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، امنیتی و اقتصادی دوچندان شده است؛ بنابراین، طراحی و ارائه ساختار مناسب و دارای توانمندی پاسخ‌گویی به تمامی این ابعاد بسیار حیاتی است (آجرلو، ۱۳۹۱). اصطلاح «ورزش» بسیار گسترده و انعطاف‌پذیر است (رمضانی‌نژاد، عیدی و ریحانی، ۱۳۹۴). قرن‌ها واژه «ورزش» به معنای هر نوع سرگرمی و مشغولیت در زندگی تلقی می‌شد؛ حال آنکه در قرن‌های نوزدهم و بیستم میلادی، به صورت نوعی از فعالیت‌های ثابت رقابتی تعریف شد که در بین ورزشکاران انجام می‌شود. امروزه، ورزش نه فقط مورد توجه بسیاری از سازمان‌های مهم و بزرگ ورزشی مانند کمیته بین‌المللی المپیک آقرار دارد، بلکه همه متخصصان تربیت‌بدنی و علوم ورزشی در داخل و خارج کشور، ورزش و مشارکت در انواع فعالیت‌های ورزشی را وسیله ارزشمندی برای ارتقای بهداشت جسمانی و روانی آحاد جامعه، توسعه و ترویج فرهنگ ورزش و سایر پیامدهای مثبت و غیرمستقیم اجتماعی و اقتصادی می‌دانند (نوشیرانزاده، ۱۳۹۰).

بر مبنای مشارکت ورزشی، سطوح ورزش از ورزش تربیتی^۳، ورزش همگانی^۴، ورزش قهرمانی^۵ و ورزش حرفه‌ای^۶ تشکیل شده است و برای هر کشوری مهم است که با حفظ تعادل در این سطوح و اولویت‌بندی این ابعاد براساس کاربرد و اهمیت آن‌ها، ساختار ورزش کشور خود را توسعه و گسترش دهد (شعبانی، ۱۳۹۴). در کشورهای پیشرفته این سطوح کاملاً به هم پیوسته و وابسته هستند؛ اما ممکن است این وابستگی جنبه سلسله‌مراتبی نداشته باشد. افزون‌براین، برای هر بخش نیز سازمان‌ها و اهداف خاصی وجود دارد؛ بنابراین، دولت‌ها باید تلاش کنند شیوه‌ای را برای شناسایی نقش‌ها و مسئولیت‌های مختلف سازمان‌هایی که در سطوح مختلف فعال هستند، تعیین کنند. در این میان، سازمان‌های مختلف باید پیوستگی منطقی میان برنامه‌ها، سیاست‌ها و راهبردهای ورزشی‌شان برقرار کنند (رمضانی‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۴). براساس تقسیم‌بندی نظام جامع ورزش کشور نیز ورزش به چهار مؤلفه اصلی تربیتی، همگانی - تفریحی، قهرمانی و حرفه‌ای تقسیم می‌شود. در سند راهبردی نظام جامع توسعه تربیت‌بدنی و ورزش، ورزش تربیتی این گونه تعریف شده است: «ورزشی است که از طریق آن فرد در قالب خانواده و نهادهای رسمی آموزشی، به صورت آگاهانه در دوره‌های خاص مهارت‌های ورزشی را فرامی‌گیرد؛ به گونه‌ای که به نقش و ارزش فرایند در سلامت

-
1. Sport
 2. International Olympic Committee (IOC)
 3. Educational Sport
 4. Sport For All
 5. Championship Sport
 6. Professional Sport

جسمی و روحی و موفقیت در زندگی نیز پی برد.» فرایند ورزش تربیتی شامل دو بخش آموزشی و فوق برنامه است که عبارت‌اند از:

الف- درس تربیت‌بدنی: برنامه آموزشی، اجرای برنامه‌های آموزشی، ارزشیابی، نظارت، اصلاح و بهبود مستمر؛

ب- خارج از ساعات درس آموزشی: فعالیت‌های فوق برنامه، اجرای مسابقات، استعدادیابی، ارزیابی توسعه ورزش تربیتی و اصلاح و بهبود مستمر (شکری، ۱۳۸۹).

ورزش تربیتی جایگاه ویژه‌ای در نظام تعلیم و تربیت رسمی (از دوره پیش دبستانی تا دانشگاه) دارد. در این سطح، بالاترین انگیزه درونی و فطری، بیشترین تعداد شرکت‌کننده فعال و همچنین، مناسب‌ترین زمان و مستعدترین افراد قابل مشاهده است. این سطح دربرگیرنده تربیت‌بدنی و ورزش در واحدهای آموزش رسمی اعم از مدارس، دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور است. ورزش تعلیم و تربیتی در پی آن است که با فراهم آوردن زمینه‌های لازم و ایجاد محیط و فرصت مناسب، همه آموزش‌جویان را در موقعیت‌های آموزشی سالم قرار دهد و با پاسخ‌گویی به نیازهای اساسی آنان، برنامه‌هایی را برای تقویت جسم، همگام با اصول و مراحل رشد و هماهنگ با پرورش روح تأمین کند (قالیباف، ۱۳۸۹).

ورزش تعلیم و تربیتی به کارآمدترین و بزرگ‌ترین ساختار سازمانی و تشکیلاتی نیاز دارد تا از طریق نیروهای متخصص و متعهد، بیشترین تجارب حرکتی و پایه‌ای را در جغرافیای وسیعی فراهم آورد. تربیت و پرورش متعادل جسمانی، مهارتی، شناختی، عاطفی و اجتماعی، از اهداف مهم سازمان‌های ورزشی کشور در سطح مدارس و دانشگاه‌ها است. این سطح به امکانات و تسهیلات گسترده‌ای نیاز دارد تا بتواند در دوران تربیت‌پذیری، نگرش مثبتی نسبت به ورزش و فعالیت‌های حرکتی در کودکان و نوجوانان ایجاد کند (قالیباف، ۱۳۸۹)؛ بنابراین، یکی از وظایف دولت در هر کشوری آماده‌سازی زمینه پرداختن به ورزش در مدارس و نهادینه‌شدن ورزش در دانشگاه‌ها است. این وظیفه مهم به دلیل اهمیت و ضرورت ورزش در سلامت جسم، شادابی، نشاط و درنهایت، سلامت روح دانش‌پژوهان است و تمام دولت‌مردان به این امر واقف هستند (قاسمی، تجاری، بروجردی، امامی و امیری، ۱۳۹۱).

در بیشتر کشورهای جهان، یا الزامات قانونی برای تربیت‌بدنی وجود دارند یا تربیت‌بدنی تمرینی عمومی برای پسران و دختران حداقل در برخی از مراحل سنی یا دوران مدارس است. ارائه درس تربیت‌بدنی در مدارس در مناطق و کشورها براساس مرحله سنی به همراه تنوع در تعداد درس‌های هفتگی و هفته‌هایی که در سال آموزش داده می‌شود، متفاوت است. با اینکه تعهد رسمی برای

تربیت بدنی چه به عنوان قانون اجراشدنی و چه به عنوان تمرین عمومی وجود دارد، ارائه آن دور از واقعیت است. انطباق نداشتن با آیین نامه ها در کشورهایی که مسئولیت برنامه درسی با مناطق آموزشی یا مدارس خصوصی است، شاهد معتبری است (یونسکو، ۲۰۱۴). به عقیده تئودور و کلودیو (۲۰۱۳)، ورزش آموزشی یکی از بهترین شیوه های ایجاد مؤلفه های انگیزشی برای ورزش در افراد است که موجب ایجاد نتایج مطلوب در فعالیتهای ورزشی می شود. امروزه، این موضوع اثبات شده است که مسیر ورزش قهرمانی کشورها از نظام آموزش و پرورش آن می گذرد. روش های شناخت استعداد های ورزشی از طریق تعامل سازنده با نظام آموزش و پرورش نقش بسیار مهمی در توسعه ورزش قهرمانی ایفا می کند و از عوامل مهم تسلط کشورهای پیشرفته در عرصه های بین المللی است؛ به عنوان نمونه، نظام کشف استعداد های ورزشی در چین بر تعامل ورزش استانی با نظام آموزش و پرورش مبتنی است. بسیاری از استعدادهای جوان ورزشی در کانادا نیز از طریق مسابقات آموزشی شناسایی می شوند (مظفری و الهی، ۱۳۸۸). در ژاپن در پایین تر از سطح ملی، اداره های تربیت بدنی و مدارس تربیت بدنی در بین اداره های دولتی و انجمن تربیت بدنی نقش زیادی در توسعه ورزش در سطح عمومی دارند. در ایالات متحده، دانشگاه ها از ارکان توسعه ورزش قهرمانی هستند. بسیاری از تیم های حاضر در لیگ های ورزشی زیر نظر دانشگاه ها هستند. اتحادیه ملی ورزش های دانشگاهی مسئولیت اصلی اداره و سرپرستی ورزش دانشگاه ها را برعهده دارد. سیستم های ورزش دانشگاه و بخش حرفه ای مانع از شکل گیری شبکه باشگاهی می شوند. در این کشور، مدارس نیز برای پرورش ورزشکاران مانند سیستم دانشگاه طراحی شده اند. مدارس و دانشگاه ها کاملاً به بودجه های دولت وابسته اند؛ اما نیروهای درون سیستم مانع توسعه باشگاه ها می شوند (رمضانی نژاد و همکاران، ۱۳۹۴). در نروژ، مراکز ورزشی المپیک با دبیرستان های دولتی فعال در منطقه خود روابطی قوی دارند. مدارس برنامه های آموزش ورزشی را با حمایت المپیاتاپن آراه اندازی کرده اند و بر یک ورزش واحد مانند اسکی، بیاتلون و غیره تمرکز دارند؛ اما در لهستان، سازمان های دولتی سطح محلی، دارای واحدهایی برای مدیریت و هماهنگی فعالیتهای ورزشی هستند. آنها بیشتر بر ورزش کودکان و جوانان تمرکز دارند و کمتر به ورزش قهرمانی توجه می کنند. در کنیا، دو انجمن ورزش-های مدارس ابتدایی و متوسطه، نهادهای حاکم بر ورزش مدارس ابتدایی و متوسطه هستند. انجمن ورزش های دانشگاهی کنیا نیز نهاد حاکم بر ورزش دانشگاه ها و کالج ها است (تسلیمی، ۱۳۹۵).

1. Teodor & Caludiu

۲. المپیاتاپن (OLT) سازمان هماهنگ کننده مرکزی برای توسعه ورزش قهرمانی است و مسئولیت کامل نتایج ورزش قهرمانی را برعهده دارد. وظیفه OLT تخصیص منابع مالی به ورزشکاران نخبه است.

درمورد ورود رسمی تربیت‌بدنی به نظام تعلیم و تربیت ایران، هرچند سازمان نوین فرهنگی ایران با تأسیس دارالفنون توسط امیرکبیر در سال ۱۲۷۷ هجری شمسی پایه‌گذاری شد، نخستین قدم برای رسمیت‌بخشیدن به ورزش مدارس در قانون اساسی فرهنگ مصوب ۱۲۹۰ هجری شمسی برداشته شد که در آن به تربیت‌بدنی و پرورش جسم دانش‌آموزان اشاره آشکاری شده است. در سال ۱۳۰۶ هجری شمسی، براساس قانون مصوب مجلس شورای ملی سابق، درس ورزش و تربیت‌بدنی به صورت اجباری جزو برنامه‌های درسی همه مقاطع تحصیلی دبستان و دبیرستان قرار گرفت که به موجب این قانون در هر روز یک ساعت از برنامه دانش‌آموزان به درس ورزش و تربیت‌بدنی اختصاص می‌یافت؛ اما اجرای این قانون به علت کمبود نیروی انسانی متخصص و امکانات اجرایی در عمل با مشکل مواجه شد. در سال ۱۳۱۳، دوره‌های تعلیماتی کوتاهی برای تربیت مربیان تربیت‌بدنی برگزار شد و بیش از ۱۰۰ نفر به تدریس تربیت‌بدنی در مدارس مشغول شدند. در سال ۱۳۱۷ نیز دانش‌سرای مقدماتی تربیت‌بدنی تأسیس شد و به آموزش هنرآموز تربیت‌بدنی پرداخت. مسابقات ورزشی از سال ۱۳۱۴ در رشته‌های مختلف ورزشی بین دانش‌آموزان، دانشجویان و گروه‌های آزاد زیر نظر انجمن پیشاهنگی و تربیت‌بدنی برگزار می‌شد. در بهار ۱۳۳۱، به موجب دستور وزارت فرهنگ، در مجموع چهار ساعت ورزش در هفته (در دو بعدازظهر) برای چهارساله دوم تحصیلی مقرر شد. برای نخستین بار در سال ۱۳۳۴، مسابقات قهرمانی آموزشگاه‌های کشور با شرکت قهرمانان منتخب آموزشگاه‌های استان‌ها در تهران برگزار شد. در سال‌های پس از پیروزی انقلاب نیز برنامه‌های تربیت‌بدنی دستخوش تغییرهای فراوانی شده‌اند؛ از جمله حذف زنگ ورزش مدارس ابتدایی در سال ۱۳۶۲، حذف معلم متخصص تربیت‌بدنی برای کلاس‌های اول، دوم و سوم ابتدایی از سال ۱۳۷۴ به بعد، حذف کامل معلم متخصص ورزش از دوره‌های ابتدایی، ننگ‌جاندن درس ورزش در دوره پیش‌دانشگاهی، تصویب قانون برنامه چهارم توسعه که به موجب آن ساعات درس تربیت‌بدنی تا پایان برنامه ذکر شده باید به سه ساعت در هفته افزایش یابد و استخدام ۱۵ هزار معلم ورزش در سال اول برنامه پنجم و غیره (سجادی، ۱۳۹۵). در سند بنیادین آموزش و پرورش نیز که در سال ۱۳۸۹ به تصویب رسید، از تربیت‌بدنی به عنوان ابزار مهمی برای تعلیم و تربیت یاد شده است. در این سند، گزاره‌های ارزشی نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی عبارت‌اند از:

- فرایند تعلیم و تربیت در تمام ساحت‌های تعلیم و تربیت، شامل تعلیم و تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی، تعلیم و تربیت اجتماعی و سیاسی، تعلیم و تربیت زیستی و بدنی، تعلیم و تربیت زیباشناختی و هنری، تعلیم و تربیت اقتصادی و حرفه‌ای و تعلیم و تربیت علمی و فناوریانه منطبق

بر نظام معیار اسلامی (مبانی و ارزش‌های برگرفته از قرآن کریم، سنت حضرات معصومان (ع) و عقل که تعلیم و تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی در آن محوریت دارد)؛

▪ سلامت جسمانی، نشاط و تقویت اراده.

دو وزارتخانه آموزش و پرورش و علوم، تحقیقات و فناوری متولیان اصلی توسعه ورزش تربیتی هستند (قالیباف، ۱۳۸۹). ساختار تربیت‌بدنی و ورزش از جمله بخش‌های صف و ستاد وزارت آموزش و پرورش است که از بدو تأسیس تاکنون بنا به مقتضیات زمانی و مکانی و عمدتاً به دلیل خواست‌های فردی مدیران ارشد آن وزارت دچار دگرگونی‌هایی شده است. اینکه تا چه حد ساختار ذکر شده متناسب با اهداف جامعه است، معلوم نیست. از زمانی که دایره تربیت‌بدنی برای نخستین بار در سال ۱۳۱۲ در وزارت معارف، اوقاف و صنایع مستظرفه تأسیس شد و سپس، در سال ۱۳۱۳ به پیشاهنگی و تربیت‌بدنی نامیده شد، حدود ۸۳ سال می‌گذرد. از سال ۱۳۲۰، تشکیلات ورزش در وزارت فرهنگ آن زمان به وجود آمد. در ۱۹ فروردین ۱۳۳۵، اساسنامه جدیدی در شورای عالی فرهنگ به تصویب رسید که به موجب آن، اداره کل تربیت‌بدنی در وزارت فرهنگ تأسیس شد. در خرداد سال ۱۳۵۷، با توجه به گستردگی کار و مسئولیت اداره کل تربیت‌بدنی و با در نظر گرفتن آمار فزاینده دانش‌آموزان، بالاترین سطح ساختاری و تشکیلاتی تربیت‌بدنی در حوزه ستادی وزارت آموزش و پرورش تحقق یافت که براساس آن، اداره کل تربیت‌بدنی وزارت آموزش و پرورش به معاونت ورزش وزارت ذکر شده ارتقا یافت؛ اما در سال ۱۳۵۸، بار دیگر به اداره کل تربیت‌بدنی تنزل یافت. در سال‌های پس از پیروزی انقلاب نیز تشکیلات ورزش و تربیت‌بدنی آموزش و پرورش، فرازونشیب‌ها و تغییرات فراوانی از معاونت مستقل تا ادغام با سایر معاونت‌ها و اداره کل را در سال‌های ۱۳۶۴، ۱۳۶۸، ۱۳۷۱، ۱۳۷۴، ۱۳۷۷ و ۱۳۷۹ و غیره به خود دیده است؛ به طوری که با تصویب هیئت‌وزیران در سال ۱۳۹۰ مبنی بر ایجاد معاونت تربیت‌بدنی و سلامت در وزارت آموزش و پرورش، هم‌اکنون به‌عنوان یکی از شش معاونت وزارت آموزش و پرورش است. این ارتقای تشکیلاتی در سطح استان‌ها نیز به معاونت تربیت‌بدنی و سلامت تغییر کرده است. اداره کل تربیت‌بدنی وزارت علوم یکی از اداره‌های کل سازمان امور دانشجویان است که متولی امور ورزشی و تربیت‌بدنی در دانشگاه‌ها است که سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی و درنهایت، نظارت بر فعالیت‌های ورزش دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی سراسر کشور را برعهده دارد. کمک به رشد و شکوفایی ابعاد معنوی، جسمانی، عاطفی، عقلانی و اجتماعی دانشجویان از طریق پرداختن به فعالیت‌های مفرح و سلامت بخش تربیت‌بدنی و ورزش، مأموریت و رسالت اصلی این اداره کل است. شرح وضع موجود ورزش تربیتی در کشور به تفکیک، در این دو وزارتخانه نشان می‌دهد که این حوزه وضعیت مطلوبی ندارد؛

بنابراین، محورهایی که در واقع بیانگر عملکرد هستند، مدنظر قرار گرفته‌اند که در جداول شماره‌های یک تا سه منعکس شده‌اند (سجادی، ۱۳۹۵).

الف- ورزش دانش‌آموزی: متأسفانه متناسب با جمعیت دانش‌آموزی به این موضوع پرداخته نشده است. ورزش مدارس با کمبودهای اصولی مواجه است که مهم‌ترین آن‌ها کمبود معلم ورزش به‌خصوص در مقاطع ابتدایی است. همچنین، ورزش مدارس بیشترین کاستی‌ها را در زمینه امکانات فیزیکی و اماکن ورزشی در حد نیاز (به‌خصوص در شهرهای بزرگ) دارد که خود مانع از دستیابی به اهداف بوده است. یکی از محورهای قابل توجه در حوزه ورزش تربیتی، میزان مشارکت دانش‌آموزان در برنامه‌های ورزشی است؛ به طوری که در بند «۱» جدول شماره یک ملاحظه می‌شود، این میزان از ۲,۵۸۱,۹۸۸ نفر در سال ۱۳۸۳ (سال پایه) با رشد نسبتاً مطلوب و مناسب در برنامه چهارم به ۲,۶۱۴,۷۸۳ نفر و در برنامه پنجم به تعداد ۳,۵۰۰,۰۰۰ نفر رسیده است که رشد ۷۴ درصدی را نشان می‌دهد. این تعداد حدود ۲۹ درصد دانش‌آموزان است که رشد خوبی است؛ اما امکان جذب دانش‌آموزان بیشتر با توجه به اهمیت ذکر شده وجود دارد که نیازمند توجه به ورزش مدارس و برنامه‌ریزی مناسب‌تر است. جدول شماره یک وضعیت ورزش دانش‌آموزی را نشان می‌دهد (مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۴؛ وزارت ورزش و جوانان، ۱۳۹۴)؛

جدول ۱- محورهایی بررسی عملکرد وضعیت موجود حوزه ورزش تربیتی (ورزش دانش‌آموزی)

ردیف	عنوان	واحد	سال پایه (۱۳۸۳)	پایان برنامه چهارم (۱۳۸۹)	برنامه پنجم (۱۳۹۳)
۱	سرانه فضاهای ورزشی روباز و سرپوشیده دانش‌آموزی	مترمربع	۰/۲۰	۰/۲۴	۰/۲۸
۲	میزان مشارکت دانش‌آموزان در برنامه‌های ورزشی	نفر	۲,۵۸۱,۹۸۸	۲,۶۱۴,۷۸۳	۳,۵۰۰,۰۰۰
۳	ساعات درس تربیت‌بدنی در مدارس	ساعت	دو همه پایه‌ها	دو همه پایه‌ها	۲ همه پایه‌ها، به‌جز پایه سوم متوسطه که ۱ ساعت است.
۴	تعداد واحدهای درس تربیت‌بدنی	ساعت	۲	۲	
۵	تعداد معلمان تربیت‌بدنی	نفر	۲۱۷۱۷	۱۸۵۰۹	۳۳۱۷۲

۱. به طوری که در این جداول، به سه دوره؛ یعنی سال پایه برنامه سوم (۱۳۸۳)، پایان برنامه چهارم توسعه (۱۳۸۹) و پایان سال چهارم برنامه پنجم (۱۳۹۳) توجه شده است.

ب- ورزش دانشجویی: ورزش دانشجویی نیز از محورهایی است که در راستای جذب دانشجویان و جلوگیری از قطع رابطه فعالیت‌های ورزشی در دوره انتقال از ورزش دانش‌آموزی و دبیرستان به دانشگاه و نیز توسعه ورزش همگانی و قهرمانی اهمیت دارد؛ همان‌طور که در جدول شماره دو ملاحظه می‌شود، ورزش دانشجویان و میزان مشارکت آنان در برنامه‌های ورزشی علاوه بر دروس تربیت‌بدنی افزایش داشته است؛ به نحوی که از تعداد ۱۰۴,۹۶۰ نفر دانشجوی ورزشکار به ۳۳۱,۵۶۷ نفر در برنامه چهارم و ۳۶۵,۹۸۰ نفر در برنامه پنجم توسعه رسیده است و از رشدی معادل ۲۹ درصد برخوردار است. جدول شماره دو وضعیت ورزش دانشجویی و جدول شماره سه روند گسترش فعالیت‌های ورزشی دانشگاه‌ها را نشان می‌دهد (مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۴؛ وزارت ورزش و جوانان، ۱۳۹۴).

جدول ۲- محورهای بررسی عملکرد وضعیت موجود حوزه ورزش تربیتی (ورزش دانشجویی)

ردیف	عنوان	واحد	سال پایه (۱۳۸۳)	پایان برنامه (۱۳۸۹)	برنامه پنجم (۱۳۹۳)
۱	میزان مشارکت دانشجویان در برنامه‌های ورزشی	نفر	۱۰۴,۹۶۰	۳۳۱,۵۶۷	۳۶۵,۹۰۸

جدول ۳- روند گسترش فعالیت‌های ورزشی براساس شاخص‌های کمی ورزش دانشگاه‌های سراسر کشور

سال	عنوان شاخص			
	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰
تعداد دانشجویان مشارکت‌کننده در فعالیت‌های ورزش همگانی و درون‌دانشگاهی	۳۶۵۹۰۸	۳۵۰۹۷۹	۳۶۱۸۳۴	۳۳۱۵۶۷
تعداد دانشجویان مشارکت‌کننده تحت پوشش ورزش قهرمانی	۱۵۸۹۲	۸۲۰۰	۱۷۷۱۲	۱۷۲۲۵
تعداد اعضای انجمن‌های ورزش دانشجویی	۵۶۰۰	۵۴۷۹	۵۸۲۴	۱۶۳۲

باتوجه به آنچه گفته شد، تحلیل ساختار تشکیلاتی ورزش تربیتی مفید است و می‌تواند مشکلات و کاستی‌های کنونی ساختار ورزش کشور را رفع کند؛ از این‌رو، در این مطالعه سعی می‌شود با تحلیل ساختار ورزش تربیتی ایران براساس مطالعه منابع گوناگون، گامی در جهت تبیین تشکیلاتی منسجم، یکپارچه و فراگیر برداشته شود تا بتواند مجموعه‌هایی را که در این حوزه مشارکت ورزشی فعالیت دارند، سامان دهد و آن‌ها را از ساختاری به هم پیوسته و هدفمند که در سطح کلان بر ورزش کشور غالب است، برخوردار کند؛ بنابراین، پژوهش حاضر با هدف پاسخ‌گویی به دو سؤال اساسی زیر انجام شده است:

۱. براساس اسناد بالادستی، مسئولیت‌های نهادهای آموزشی در سطوح چهارگانه مشارکت ورزشی کدام هستند؟
۲. سازمان‌های مسئول در ورزش تربیتی و نهادهای آموزشی فعال در سایر حوزه‌های ورزش (همگانی، قهرمانی و حرفه‌ای) کدام هستند؟

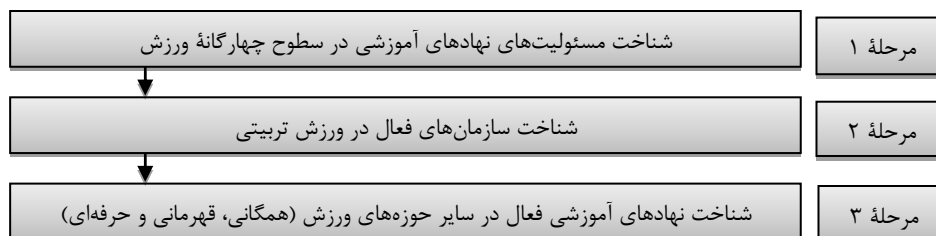
روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی است که با روش پژوهش اسنادی^۱ با این اهداف انجام شده است: ۱- تحلیل مسئولیت‌های نهادهای آموزشی در سطوح چهارگانه مشارکت ورزشی (تربیتی، همگانی، قهرمانی و حرفه‌ای) براساس اسناد بالادستی؛ ۲- شناخت سازمان‌های مسئول در ورزش تربیتی و نهادهای آموزشی فعال در سایر حوزه‌های ورزش (همگانی، قهرمانی و حرفه‌ای). روش اسنادی؛ یعنی تحلیل آن دسته از اسنادی که شامل اطلاعات درباره پدیده‌هایی هستند که قصد مطالعه آن‌ها را داریم (احمد، ۲۰۱۰). روش اسنادی روشی کیفی است که پژوهشگر تلاش می‌کند با استفاده از نظام‌مند و منظم از داده‌های اسنادی، به کشف، استخراج، طبقه‌بندی و ارزیابی مطالب مربوط به موضوع پژوهش خود اقدام کند. در این روش، پژوهشگر داده‌های پژوهشی خود را درباره کنشگران، وقایع و پدیده‌های اجتماعی از بین منابع و اسناد جمع‌آوری می‌کند. روش اسنادی مستلزم جست‌وجویی توصیفی و تفسیری است. در این روش، پژوهشگر به دنبال واکوی مقاصد ذهنی ادراک انگیزه‌های پنهان یک متن نیست؛ بلکه وی علاقه دارد از فهم مقاصد و انگیزه‌های اسناد و متون یا تحلیل‌های تأویلی یک متن خارج شود و آن‌ها را به زبان مکتوب و گفتاری نوشتاری نویسنده بپذیرد و به آن‌ها استناد کند؛ بنابراین، بستر معرفت‌شناختی و تکنیکی در روش اسنادی بیشتر به پارادایم تفسیری نزدیک است. در روش اسنادی، پژوهشگر درگیر میدان نمی‌شود. هنگامی که نمی‌توان در جمع‌آوری داده‌ها به صورت مستقیم به میدان وارد شد و به صاحب یا مشاهده پرداخت، روش اسنادی می‌تواند بخشی از داده‌های پیشین را در اختیار ما قرار دهد (صادقی و عرفان‌منش، ۱۳۹۴). برای جمع‌آوری داده‌های موردنیاز با هدف شناخت مسئولیت‌های نهادهای آموزشی در ورزش، اسناد بالادستی و مبانی قانونی ناظر بر تشکیلات ورزش در ایران شامل قوانین برنامه‌های سوم، چهارم و پنجم توسعه، قانون خدمات کشوری، سیاست‌ها، آیین‌نامه‌ها و غیره به طور دقیق بررسی و مطالعه شدند^۲ و سپس، رؤس مطالب و نکات کلیدی که در زمینه مبحث

1. Documentary Research

۱. لازم است ذکر شود که به علت قدیمی بودن، برنامه‌های اول و دوم توسعه بررسی نشده‌اند.

سازمان‌دهی، ساختار سازمانی، تشکیلات کلان و همچنین، مباحث مربوط به سیاست‌های ورزشی و ساختار ورزش نهادهای آموزشی بودند، خلاصه و طبقه‌بندی شدند و در قالب جدولی ارائه شدند. پس از آن، با استفاده از نظام‌مند از داده‌های اسنادی، به استخراج و تحلیل مستندات اقدام شد. داده‌های موردنیاز برای شناخت سازمان‌های مسئول در ورزش تربیتی و نهادهای آموزشی فعال در سایر حوزه‌های ورزش (همگانی، قهرمانی و حرفه‌ای) نیز با مطالعه قانون اهداف، وظایف و تشکیلات سازمان‌های مختلفی که در عرصه ورزش فعالیت دارند، از طریق مراجعه به وب‌سایت‌های سازمان‌ها و همچنین، مطالعه اساسنامه تشکیلاتی و مطالعه کتب و برنامه‌های راهبردی سازمان‌های مربوط جمع‌آوری شدند. سپس، دستگاه‌ها و نهادهای مسئول در حوزه ورزش تربیتی که در این حوزه دارای اهداف، وظایف و مسئولیت‌های قانونی بودند، با ذکر استناد قانونی در جدولی ارائه شدند و با توجه به تحلیل اسناد مربوط، وظایف هر یک از دستگاه‌های مربوط در حوزه ورزش تربیتی مشخص شد و با جمع‌بندی آن‌ها ساختار موجود ورزش تربیتی ایران تحلیل شد. در ادامه، با مشخص شدن نهادهای مسئول در ورزش تربیتی، مسئولیت‌های هر یک از آن‌ها در سایر حوزه‌های ورزش (همگانی، قهرمانی و حرفه‌ای) نیز تحلیل شد. لازم است ذکر شود که در بسیاری از موارد، به صورت مستقیم به اهداف و وظایف آن‌ها در قانون تشکیلات اشاره شده است و در برخی از موارد نیز از مطابقت آن‌ها با تعاریف ورزش‌های چهارگانه به این نتیجه رسیده‌ایم. همچنین، برخی از دستگاه‌ها در برخی از حوزه‌ها دارای اهداف و وظایف متعددی بودند که سعی شده است شاخص‌ترین و مرتبط‌ترین آن‌ها ذکر شود. شکل شماره یک مراحل اجرای پژوهش را نشان می‌دهد.

شکل ۱- مراحل اجرای پژوهش

نتایج

یافته‌های این پژوهش شامل این موارد هستند: ۱- مسئولیت‌های نهادهای آموزشی در سطوح چهارگانه مشارکت ورزشی براساس اسناد بالادستی؛ ۲- شناخت سازمان‌های فعال در ورزش تربیتی

و نهادهای آموزشی فعال در سایر حوزه‌های ورزش (همگانی، قهرمانی و حرفه‌ای). برای نشان دادن نتایج از جداول برای خلاصه‌نویسی و درک آسان‌تر استفاده شده است.

مسئولیت‌های نهادهای آموزشی در ورزش

براساس اسناد بالادستی و مبانی قانونی و حقوقی ناظر بر ورزش در ایران، دستگاه‌ها و نهادهای مختلف آموزشی در سطوح چهارگانه مشارکت ورزشی دارای تکالیفی هستند که در جدول شماره چهار نشان داده شده است.

جدول ۴- وظایف و تکالیف پیش‌بینی شده در اسناد بالادستی

وظایف و مسئولیت‌ها	حوزه	دستگاه مسئول	استناد قانونی
ماده ۳- وزارتخانه‌های فرهنگ و آموزش عالی و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی موظف هستند در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی تحت پوشش خود اقدامات زیر را انجام دهند:			
۱- تداوم مسابقات دانشجویی بین همه دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور با برنامه‌ریزی واحد؛			آیین‌نامه وظایف، مسئولیت‌ها و نحوه همکاری دستگاه‌های اجرائی در زمینه رشد و شکوفایی ورزش قهرمانی کشور
۲- ایجاد امکانات ورزشی به نحوی که به سهولت در دسترس دانشجویان قرار گیرد؛		وزارتخانه‌های فرهنگ و آموزش عالی و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	(مصوب ۱۳۷۶/۵/۸ هیئت وزیران)
۳- مشخص کردن رشته‌های موردنظر برای توسعه ورزش دانشجویی؛	ورزش قهرمانی		
۴- اقدامات فعالانه دانشکده‌های تربیت‌بدنی در دانشگاه‌ها در جهت علمی کردن ورزش کشور؛			
۵- ایجاد نظام‌های تشویقی و فراهم کردن تسهیلات برای قهرمانان ورزشی دانشگاه‌ها؛			
۶- تشویق و سوق دادن نیروهای متعهد به پرداختن به ورزش در دانشگاه‌ها.			

ادامه جدول ۴- وظایف و تکالیف پیش‌بینی شده در اسناد بالادستی

وظایف و مسئولیت‌ها	حوزه	دستگاه مسئول	استناد قانونی
۴-۱- وزارت آموزش و پرورش: در حال حاضر، امور تربیت بدنی و ورزش این وزارتخانه توسط واحد معاونت تربیت بدنی و تندرستی اداره می‌شود و همچنین، از طریق فدراسیون ورزش مدارس کشور با فدراسیون بین‌المللی مدارس مرتبط است.		وزارت آموزش و پرورش	
۵-۱- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری: متولی امور ورزش و تربیت بدنی در دانشگاه‌ها، اداره کل تربیت بدنی معاونت دانشجویی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری است. دانشکده‌ها و گروه‌های تربیت بدنی در دانشگاه‌ها مسئولیت برنامه‌ریزی و اجرای آموزش را برعهده دارند. وظایف عمده این اداره کل به شرح زیر است:		وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	سند توسعه بخش تربیت بدنی و ورزش کشور در برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (۱۳۸۴-۱۳۸۸)
۱- جهت‌دهی و غنی‌سازی اوقات فراغت دانشجویان؛			معاونت برنامه‌ریزی راهبردی مرکز ملی مدیریت و توسعه ورزش کشور (تاریخ سند: ۱۳۸۴؛ مرجع صدور: سازمان تربیت بدنی)
۲- ارتقای سطح دانش علمی و عملی مربیان؛			
۳- تربیت نیروهای متخصص تربیت بدنی و ورزشی؛			
۴- برگزاری مسابقات ورزشی دانشگاهی و اردوهای ورزشی تربیتی؛	ورزش تربیتی، ورزش همگانی و ورزش قهرمانی		
۵- انجام طرح‌های پژوهشی مرتبط؛			
۶- نظارت بر امور اجرایی تربیت بدنی در دانشگاه‌ها.			
۶-۱- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی: مسئولیت هدایت ورزش و تربیت بدنی دانشجویان در رشته‌های تحصیلی وابسته به این وزارتخانه برعهده واحد تربیت بدنی است که زیر نظر مرکز امور دانشجویی و معاونت آموزشی و امور دانشگاهی فعالیت می‌کند. وظایف عمده این واحد به شرح ذیل است:		وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	
۱- سیاست‌گذاری در خصوص ورزش دانشگاه‌های مرتبط؛			
۲- برگزاری المپیادها و مسابقات ورزشی بین دانشگاه‌های مرتبط؛			
۳- ارتقای سطح علمی کارشناسان در دانشگاه‌های مرتبط؛			
۴- ارزیابی عملکرد تربیت بدنی دانشگاه‌های مرتبط.			

ادامه جدول ۴- وظایف و تکالیف پیش‌بینی شده در اسناد بالادستی

وظایف و مسئولیت‌ها	حوزه	دستگاه مسئول	استناد قانونی
- وزارتخانه‌های آموزش و پرورش، علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی موظف هستند براساس سند موضوع بند (۱) در بالا، برنامه جامع ارتقای ورزش مدارس، هماهنگی، انسجام، رشد و ارتقای ورزش دانشجویی، توسعه اماکن و فضاهای ورزشی سرپوشیده (با اولویت دختران) و روباز، افزایش ساعات درس تربیت‌بدنی، ایجاد باشگاه‌های ورزشی و تربیت نیروهای انسانی موردنیاز بخش تربیت‌بدنی را حسب مورد تنظیم کنند و پس از تصویب هیئت وزیران اجرا کنند.	ورزش تربیتی	وزارت آموزش و پرورش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	ماده ۱۱۷ قانون برنامه چهارم توسعه
ماده ۱۹- الف- در راستای تحقق بند (۸)، سیاست‌های کلی ابلاغی و با هدف ارتقای کیفی سه حوزه دانش، مهارت و تربیت اسلامی به دولت اجازه داده می‌شود برنامه تحول بنیادین در نظام آموزش و پرورش کشور را در چهارچوب قوانین موضوعه و با رعایت اولویت‌های ذیل تدوین کند و پس از تصویب در هیئت وزیران به اجرا درآورد: - برنامه‌ریزی برای تدوین برنامه‌های آموزشی ارتقای سلامت جسمانی و روانی مبتنی بر آموزه‌های دینی و قرآنی؛ - بهره‌برداری از اماکن ورزشی سازمان تربیت‌بدنی در ساعات بلااستفاده برای ارتقای سلامت جسمی دانش‌آموزان.	ورزش تربیتی	وزارت آموزش و پرورش	قانون برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران
ماده ۲۰- ه- دولت مکلف است برای کاهش تصدیری، جلوگیری از انجام امور موازی و تقویت نقش حاکمیتی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وحدت رویه در سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی، ارتقای کمیت و کیفیت ارائه خدمات دانشجویی نسبت به ایجاد مدیریت واحد سامان‌دهی امور مربوط، فعالیت‌های امور ورزشی دانشجویان، اداره تربیت‌بدنی و معاونت دانشجویی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، طی سال اول برنامه اقدام کند.	ورزش تربیتی	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	

براساس اطلاعات جدول شماره چهار، با توجه به آیین‌نامه وظایف، مسئولیت‌ها و نحوه همکاری دستگاه‌های اجرایی در زمینه رشد و شکوفایی ورزش قهرمانی، دو وزارتخانه علوم و بهداشت موظف

هستند در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی تحت پوشش خود وظایفی را انجام دهند. همچنین، سند توسعه بخش تربیت‌بدنی و ورزش کشور در برنامه چهارم، وظایف سه وزارتخانه آموزش و پرورش، علوم و بهداشت را مشخص کرده است. به موجب ماده ۱۱۷ قانون برنامه چهارم توسعه، نهادهای عمومی غیردولتی و همه شهرداری‌ها و دهیاری‌ها موظف هستند از توسعه ورزش همگانی حمایت کنند. سه وزارتخانه آموزش و پرورش، علوم و بهداشت نیز در حوزه ورزش تربیتی موظف هستند برنامه جامع ارتقای ورزش مدارس و ورزش دانشجویی را تنظیم و اجرا کنند. براساس همین ماده از قانون، باید سهم بخش غیردولتی و باشگاه‌های خصوصی در توسعه ورزش قهرمانی حداقل ۵۰ درصد افزایش یابد و ۱۰۰ درصد فعالیت‌های ورزش حرفه‌ای توسط بخش خصوصی و تعاونی و باشگاه‌ها انجام شوند. قانون برنامه پنجم توسعه نیز برای ارتقای ورزش تربیتی تکالیفی را برای دو وزارتخانه آموزش و پرورش و علوم مشخص کرده است.

نهادهای فعال در ورزش تربیتی

در جدول شماره پنج، دستگاه‌ها و نهادهای فعال در عرصه ورزش تربیتی که در این حوزه دارای اهداف، وظایف و مسئولیت‌های قانونی هستند، ارائه شده‌اند.

جدول ۵- دستگاه‌ها و نهادهای فعال در حوزه ورزش تربیتی

اهداف، وظایف و مسئولیت‌ها	استناد قانونی	گستره تشکیلاتی	دستگاه مسئول
- راهبری و هماهنگی ورزش پرورشی - برنامه‌ریزی، سیاست‌گذاری و نظارت برای بازرسی امور فنی مربوط به ورزش و تربیت‌بدنی در مدارس، دانشگاه‌ها و آموزشگاه‌های عالی	بند ۴ اهداف وزارت وظایف کلی وزارت (حوزه ورزش)	-	وزارت ورزش و جوانان
توسعه و تعمیم ورزش در راستای تقویت روحی سالم و پرورش جسمانی			اداره کل ورزش و جوانان استان‌ها
- ادار امور دبیرستان‌ها و سایر مراکز آموزشی ورزشی در چهارچوب ضوابط مصوب و واگذاری آن‌ها به بخش غیردولتی	وظایف واحدهای استانی سازمان تربیت‌بدنی غیردولتی	-	
گسترش ورزش همگانی به‌ویژه از طریق سازمان‌دهی و ترغیب عموم مردم به انجام فعالیت‌های ورزشی و حفظ سلامتی خود و نیز تعلیم و تربیت نیروهای جوان و آینده‌ساز کشور	بند پ ماده ۳ (وظایف) اساسنامه	-	کمیته ملی المپیک

ادامه جدول ۵- دستگاه‌ها و نهادهای فعال در حوزه ورزش تربیتی

اهداف، وظایف و مسئولیت‌ها	استناد قانونی	گستره تشکیلاتی	دستگاه مسئول
باشگاه ورزشی نهادی است که برای همکاری در اجرای نیات و هدف‌های سازمان تربیت‌بدنی ایران از لحاظ حفظ تندرستی، فعالیت‌های صحیح جسمانی و روانی، استحکام مبانی دینی و اخلاقی و تربیتی و تقویت استعداد‌های افراد برای نیل به مدارج قهرمانی و نیز گذراندن اوقات فراغت از طریق فعالیت‌های ورزشی و ایجاد روح یگانگی و حس همکاری و وحدت ملی براساس تقویت روح ایمان و جوانمردی استوار می‌شود.	ماده ۱ لایحه قانونی راجع به مردمی کردن باشگاه‌های ورزشی عمومی درسراسر کشور مصوب: ۱۳۵۸/۰۹/۲۷	-	باشگاه‌های ورزشی
- باشگاه ورزشی مؤسسه‌ای است که با هدف تعلیم و تقویت قوای جسمانی و روحانی افراد و سالم‌سازی جامعه و تعمیم یک یا چند رشته ورزشی مطابق با ضوابط فنی و اصول و مقررات تعیین شده توسط سازمان تربیت‌بدنی، براساس مقررات این آیین‌نامه اداره می‌شود.	ماده ۲ آیین‌نامه اجرایی قانون اجازه تأسیس باشگاه ورزشی و ورزشگاه توسط مردم با نظارت دولت مصوب: ۱۳۷۰/۱۰/۱۵		
رویکرد دینی و تربیتی را سرلوحه کار خود قرار دهد و با اهتمام به ترویج و تحکیم مبانی دینی و اخلاقی در مدارس و دربین دانش‌آموزان و کارکنان و با محوریت شعار «تحصیل، تهذیب، ورزش» به سهم خود، زمینه‌های هدایت دانش‌آموزان را به سوی حیات طیبه فراهم کند.	منشور معاونت		
دانش‌آموزانی آگاه و توانمند که از تحرک، نشاط و شادابی برخوردار هستند و علاوه بر توجه به مسئولیت‌های تحصیلی خود، به ورزش و تربیت‌بدنی می‌پردازند و به آمادگی جسمانی خود توجه می‌کنند، با شیوه‌های زندگی سالم آشنا هستند و خطرهای تهدیدکننده خود را درزمینه بیماری‌ها، رفتارهای پرخطر و آسیب‌های اجتماعی می‌شناسند و می‌توانند از خود مراقبت و محافظت کنند.	بیانیه چشم‌انداز معاونت	معاونت تربیت‌بدنی و سلامت	وزارت آموزش و پرورش
- توسعه فعالیت‌های ورزشی بر مبنای پایه‌های مختلف تحصیلی از طریق تنظیم برنامه، اجرا و کنترل و نظارت	وظایف دفتر تربیت‌بدنی و فعالیت‌های ورزشی معاونت		
- تهیه محتوای درس تربیت‌بدنی			

ادامه جدول ۵- دستگاهها و نهادهای فعال در حوزه ورزش تربیتی

دستگاه مسئول	گستره تشکیلاتی	استناد قانونی	اهداف، وظایف و مسئولیتها
فدراسیون ورزش دانش آموزی	-	ماده ۲ (اهداف) اساسنامه فدراسیون	- احیا و اشاعه اخلاق ورزشی و خصلت‌های جوانمردی در میان دانش‌آموزان
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	اداره کل تربیت‌بدنی	اهداف اداره کل	- کمک به رشد و شکوفایی ابعاد معنوی، جسمانی، عاطفی، عقلانی و اجتماعی دانشجویان از طریق پرداختن به فعالیت‌های مفرح و سلامت‌بخش تربیت‌بدنی و ورزش - بهبود کیفیت زندگی، تأمین سلامت، نشاط و ارتقای اعتمادبه‌نفس و روحیه نظم‌پذیری در دانشجویان - انسجام و هماهنگی ورزش دانشجویان کشور - هدایت، حمایت و نظارت مستمر بر فعالیت‌های تربیت‌بدنی دانشگاهها
		شرح وظایف اداره کل	- برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی و اجرای فعالیت‌های سراسری ورزش دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی - تدوین طرحها و تعیین راهبردهایی برای فراگیرکردن فعالیت‌های ورزشی در دانشگاهها
فدراسیون ملی ورزش‌های دانشگاهی	-	ماده ۱ (تعریف) اساسنامه فدراسیون ماده ۲ (اهداف) اساسنامه فدراسیون	به‌عنوان بالاترین مرجع ذی‌صلاح در رشته‌های ورزش دانشگاهی، برای رشد، ارتقا و انسجام در ورزش دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی کشور تأسیس و فعالیت می‌کند. - استفاده از ورزش به‌عنوان وسیله مهم برای نیل به هدف تربیت انسانی کریم و آزاد با ارزش‌های والای انسانی و مسئول در برابر خدا - تأمین سلامت، نشاط و ارتقای توانمندی دانشجویان از طریق فعالیت‌های ورزشی
وزارت بهداشت، درمان	اداره تربیت‌بدنی	شرح وظایف	- عضویت و حضور در ستاد هماهنگی ورزش دانشجویان کشور، برای برنامه‌ریزی و هماهنگی فعالیت‌های مشترک ورزشی با سایر بخش‌های آموزش عالی کشور
دانشگاه آزاد اسلامی	معاونت ورزش	چشم‌انداز معاونت	- سیاست‌گذاری در ورزش پرورشی
ستاد کل نیروهای مسلح	اداره تربیت‌بدنی	شرح وظایف اداره تربیت‌بدنی	- تهیه و تدوین سرفصل دروس علمی تربیت‌بدنی در مراکز آموزشگاهها و دیگر سازمان‌های وابسته

براساس اطلاعات جدول شماره پنج، دستگاهها و نهادهای مختلفی در حوزه ورزش تربیتی مسئولیت دارند؛ براین اساس، یکی از اهداف وزارت ورزش و جوانان، راهبری و هماهنگی ورزش تربیتی است. همچنین، وظیفه برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری با هدف بازرسی امور فنی مربوط به ورزش و تربیت‌بدنی در مدارس و دانشگاهها را برعهده دارد. همه این‌ها درحالی است که واحد مشخصی را

(معاونت، مرکز، اداره کل، دفتر و غیره) در نمودار سازمانی خود بدین منظور ندارد. اداره‌های ورزش و جوانان در سطح استان‌ها و شهرستان‌ها وظایف اجرایی مربوط به وزارت را در این زمینه با اداره امور دبیرستان‌ها و سایر مراکز آموزشی ورزشی انجام می‌دهند. همچنین، کمیته ملی المپیک وظیفه تعلیم و تربیت نیروهای جوان کشور را برعهده دارد. باشگاه‌های ورزشی نیز براساس لایحه قانونی راجع به مردمی کردن باشگاه‌های ورزشی عمومی و آیین‌نامه اجرایی قانون اجازه تأسیس باشگاه ورزشی، در زمینه ورزش تربیتی مسئولیت دارند. علاوه بر این، دستگاه‌ها و نهادهای زیر در زمینه ورزش تربیتی هدف و وظیفه دارند:

- ۱- وزارت آموزش و پرورش: برنامه‌ریزی فعالیت‌های ورزشی برای پایه‌های مختلف تحصیلی؛
- ۲- فدراسیون ورزش دانش‌آموزی: اشاعه اخلاق ورزشی و خصلت‌های جوانمردی در میان دانش‌آموزان؛
- ۳- وزارت علوم: انسجام و هماهنگی ورزش دانشجویان؛
- ۴- فدراسیون ملی ورزش‌های دانشگاهی: توسعه ورزش دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی؛
- ۵- وزارت بهداشت: هماهنگی فعالیت‌های مشترک ورزشی با سایر بخش‌های آموزش عالی؛
- ۶- دانشگاه آزاد اسلامی: سیاست‌گذاری در ورزش تربیتی؛
- ۷- ستاد کل نیروهای مسلح: تدوین سرفصل دروس علمی تربیت‌بدنی در مراکز آموزشگاه‌های وابسته.

نهادهای آموزشی فعال در ورزش همگانی

پس از مشخص شدن نهادهای فعال در ورزش تربیتی، در این بخش دستگاه‌ها و نهادهای آموزشی فعال در عرصه ورزش همگانی که در این حوزه اهداف، وظایف و مسئولیت‌های قانونی دارند، در جدول شماره شش ارائه شده‌اند.

جدول ۶- دستگاه‌ها و نهادهای آموزشی فعال در حوزه ورزش همگانی

اهداف، وظایف و مسئولیت‌ها	استناد قانونی	گستره تشکیلاتی	دستگاه مسئول
- با گسترش مسابقات و فعالیت‌های ورزشی، علاوه بر کوشش برای ترویج ورزش همگانی و قهرمانی و فرصت‌های اوقات فراغت، بسترهای لازم را برای درخشش دانش‌آموزان در میدانی ورزشی ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی فراهم کند.	بند ۵ منشور معاونت	معاونت تربیت‌بدنی و سلامت	وزارت آموزش و پرورش
- برنامه‌ریزی برای توسعه برنامه‌های ورزش همگانی و قهرمانی دانش‌آموزان دختر- پسر	وظایف دفتر تربیت‌بدنی و های ورزشی معاونت		
- تأمین سلامت، نشاط، تحرک‌آفرینی و ارتقای توانمندی دانش‌آموزان از طریق فعالیت‌های ورزشی	ماده ۲ (اهداف) اساسنامه فدراسیون	-	فدراسیون ورزش دانش‌آموزی
- تعیین راهبردهایی برای فراگیری و توسعه فعالیت‌های ورزشی در دانشگاه‌ها برای تحقق اهداف ورزش همگانی		اداره کل تربیت‌بدنی	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
- توسعه ورزش‌های بومی و محلی و فعالیت‌های ورزش باستانی در دانشگاه‌ها	شرح وظایف اداره کل		
- ارزیابی برنامه‌های ورزش همگانی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی			
- تعیین خط‌مشی و سیاست‌گذاری درخصوص ورزش کلان (ورزش همگانی، ورزش قهرمانی و ورزش کارمندی)	شرح وظایف	اداره تربیت‌بدنی	وزارت بهداشت
- توسعه و تعمیم تربیت‌بدنی و ورزش همگانی با تأکید بر تعمیق ارزش‌های فرهنگی دانشگاه	مأموریت معاونت	معاونت ورزش	دانشگاه آزاد اسلامی
- گسترش ورزش همگانی	چشم‌انداز معاونت		

براساس اطلاعات جدول شماره شش، دستگاه‌ها و نهادهای آموزشی زیر در زمینه ورزش همگانی دارای هدف و وظیفه هستند:

- ۱- وزارت آموزش و پرورش: برنامه‌ریزی برای توسعه برنامه‌های ورزش همگانی دانش‌آموزان؛
- ۲- فدراسیون ورزش دانش‌آموزی: تأمین سلامت دانش‌آموزان از طریق انجام فعالیت‌های ورزشی؛
- ۳- وزارت علوم: تعیین راهبردهای توسعه فعالیت‌های ورزشی برای تحقق اهداف ورزش همگانی و ارزیابی برنامه‌های ورزش همگانی در دانشگاه‌ها؛
- ۴- وزارت بهداشت: سیاست‌گذاری درخصوص ورزش همگانی؛

۵- دانشگاه آزاد اسلامی: توسعه و تعمیم ورزش همگانی.

نهادهای آموزشی فعال در ورزش قهرمانی

پس از مشخص شدن نهادهای فعال در ورزش تربیتی، در این بخش دستگاهها و نهادهای آموزشی فعال در عرصه ورزش قهرمانی که در این حوزه دارای اهداف، وظایف و مسئولیت‌های قانونی هستند، در جدول شماره هفت ارائه شده‌اند.

جدول ۷- دستگاهها و نهادهای آموزشی فعال در حوزه ورزش قهرمانی

اهداف، وظایف و مسئولیت‌ها	استناد قانونی	گستره تشکیلاتی	دستگاه مسئول
- با گسترش مسابقات و فعالیت‌های ورزشی، علاوه بر کوشش برای ترویج ورزش همگانی و قهرمانی و فرصت‌های اوقات فراغت، بسترهای لازم را برای درخشش دانش‌آموزان در میادین ورزشی ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی فراهم کند. - برنامه‌ریزی برای توسعه برنامه‌های ورزش همگانی و قهرمانی دانش‌آموزان دختر- پسر	بند ۵ منشور معاونت وظایف دفتر تربیت‌بدنی و فعالیت‌های ورزشی معاونت	معاونت تربیت‌بدنی و سلامت	وزارت آموزش و پرورش
- تجلی استعدادها و ورزشی دانش‌آموزان در سطح بین‌المللی برای کسب افتخارات بین‌المللی و افزایش خودباوری‌ها - برگزاری مسابقات در مقاطع مختلف تحصیلی در سطوح مدارس، مناطق، شهرستان، استان و کشور - فراهم کردن حضور فعال تیم‌های دانش‌آموزی در مسابقات جهانی و آسیایی ورزش دانش‌آموزی	ماده ۲ (اهداف) اساسنامه فدراسیون ماده ۳ (وظایف) اساسنامه فدراسیون	-	فدراسیون ورزش دانش‌آموزی
- تدارک اعزام تیم‌های ورزشی دانشجویان به مسابقات قهرمانی کشور و مسابقات جهانی و بین‌المللی دانشجویی - تحقق سیاست‌ها، اهداف و برنامه‌های دولت در رابطه با ورزش قهرمانی در مراکز آموزش عالی کشور - تعیین اهداف، سیاست‌ها، راهبردها، اعمال نظارت و ارزیابی در ورزش قهرمانی دانشگاهی - گزینش، آماده‌سازی و اعزام تیم‌های منتخب و ملی ورزش دانشجویان به میادین بین‌المللی	شرح وظایف اداره کل	اداره کل تربیت‌بدنی	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
- تعیین خط‌مشی و سیاست‌گذاری درخصوص ورزش کلان (ورزش همگانی، ورزش قهرمانی و ورزش کارمندی) - توسعه و تعمیم تربیت‌بدنی و ورزش قهرمانی با تأکید بر تعمیق ارزش‌های فرهنگی دانشگاه - توسعه ورزش قهرمانی چشم‌انداز معاونت	شرح وظایف مأموریت معاونت ورزش	اداره تربیت‌بدنی معاونت ورزش	وزارت بهداشت دانشگاه آزاد اسلامی

براساس اطلاعات جدول شماره هفت، دستگاه‌ها و نهادهای آموزشی زیر در زمینه ورزش قهرمانی دارای هدف و وظیفه هستند:

- ۱- وزارت آموزش و پرورش: برنامه‌ریزی برای توسعه برنامه‌های ورزش قهرمانی دانش‌آموزان؛
- ۲- فدراسیون ورزش دانش‌آموزی: برگزاری مسابقات در مقاطع و سطوح مختلف و شرکت در مسابقات بین‌المللی دانش‌آموزی؛
- ۳- وزارت علوم: اعزام تیم‌های ورزشی دانشجویان به مسابقات قهرمانی کشور، جهانی و بین‌المللی دانشجویی؛
- ۴- فدراسیون ملی ورزش‌های دانشگاهی: تحقق برنامه‌های دولت در ورزش قهرمانی در مراکز آموزش عالی؛
- ۵- وزارت بهداشت: سیاست‌گذاری در خصوص ورزش قهرمانی؛
- ۶- دانشگاه آزاد اسلامی: توسعه ورزش قهرمانی.

نهادهای آموزشی فعال در ورزش حرفه‌ای

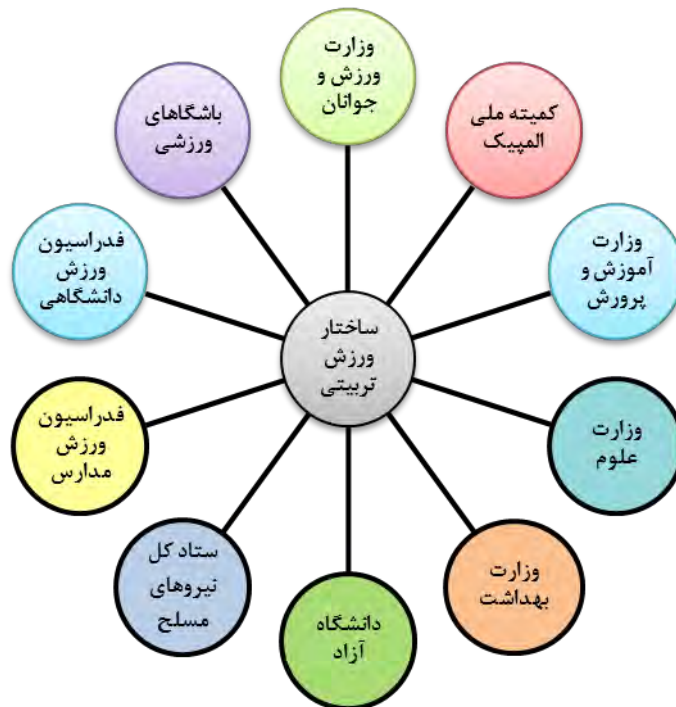
پس از مشخص شدن نهادهای فعال در ورزش تربیتی، در این بخش دستگاه‌ها و نهادهای فعال آموزشی در عرصه ورزش حرفه‌ای که در این حوزه دارای اهداف، وظایف و مسئولیت‌های قانونی هستند، در جدول شماره هشت ارائه شده‌اند.

جدول ۸- دستگاه‌ها و نهادهای آموزشی فعال در حوزه ورزش حرفه‌ای

دستگاه مسئول	گستره تشکیلاتی	استناد قانونی	اهداف، وظایف و مسئولیت‌ها
دانشگاه آزاد اسلامی	معاونت ورزش	مأموریت معاونت	- توسعه و تعمیم تربیت‌بدنی و ورزش حرفه‌ای با تأکید بر تعمیق ارزش‌های فرهنگی دانشگاه - ارتقای ورزش حرفه‌ای
		چشم‌انداز معاونت	

براساس اطلاعات جدول شماره هشت، دانشگاه آزاد تنها نهاد آموزشی است که در حوزه ورزش حرفه‌ای مسئولیت دارد؛ براین اساس، مأموریت دانشگاه آزاد توسعه ورزش حرفه‌ای با تأکید بر ارزش‌های فرهنگی دانشگاه است و چشم‌انداز آن نیز ارتقای ورزش حرفه‌ای است.

لازم است ذکر شود که دستگاه‌های دیگری چون وزارت ورزش و جوانان، کمیته ملی المپیک، فدراسیون‌های ورزشی و غیره نیز در زمینه ورزش همگانی، قهرمانی و حرفه‌ای فعالیت دارند؛ اما از آنجایی که هدف پژوهش حاضر تحلیل ساختار ورزش تربیتی ایران است، تنها نهادهای آموزشی فعال (سازمان‌هایی که در عرصه تعلیم و تربیت فعالیت دارند) در ورزش همگانی، قهرمانی و حرفه‌ای شناسایی شده‌اند. با توجه به نتایج جداول شماره چهار تا شماره هشت، شکل شماره دو نمودار ساختاری و به عبارت دیگر، دستگاه‌های دخیل در مدیریت ورزش تربیتی ایران را نشان می‌دهد.

شکل ۲- سازمان‌ها و دستگاه‌های دخیل در مدیریت ورزش تربیتی ایران

بحث و نتیجه‌گیری

تحلیل قوانین و اسناد بالادستی نشان داد که ایران به‌لحاظ وضعیت قانون‌گذاری در حوزه ورزش به‌ویژه سیاست‌های توسعه و ساختار ورزش تربیتی با ضعف‌های بسیاری روبه‌رو است. این یافته با برخی از نتایج پژوهش شعبانی (۱۳۹۴) هم‌خوانی دارد و با برخی از نتایج دیگر هم‌خوانی ندارد. براساس یافته‌های پژوهش شعبانی (۱۳۹۴)، بیشتر پاسخ‌دهندگان معتقد بودند که دولت و مسئولان مربوط در تدوین قانون پنج‌ساله پنجم کشور، همه نیازهای چهار بخش اصلی ساختار ورزش کشور را پوشش نداده‌اند و میزان توجه به آن‌ها ناکافی است و در این بین، بهترین جایگاه را ورزش آموزشی داشت. رضانی‌نژاد و همکاران (۱۳۹۰) نیز نتیجه گرفتند که در ایران انقطاع و فاصله زیادی میان سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی ورزش همگانی و آموزشی با ورزش قهرمانی و حرفه‌ای وجود دارد؛ به‌ویژه اینکه در نظام آموزش و پرورش کشور، هنوز امکانات و شرایط لازم برای تربیت ورزشکاران

آینده فراهم نشده است. وید^۱ (۲۰۰۱) بیان کرده است که سازمان‌های ورزشی هنگام تدوین برنامه‌های بلندمدت خود نمی‌توانند به برنامه‌ها و سیاست‌های بالادستی خود بی‌توجه باشند. وی در این خصوص توجه به سیاست‌های کلی دولت‌ها را در حوزه‌های وابسته به ورزش بسیار مهم دانسته است. وسلینا^۲ (۲۰۱۰) با بررسی مدل ورزش کشور بلغارستان نشان داد که قوانین دولتی تعیین‌کننده فعالیت‌های ورزشی این کشور، سلامت عمومی، جنبه‌های حقوقی ورزش و منابع مالی هستند. متأسفانه، بررسی‌ها حاکی است که ایران به‌لحاظ وضعیت قانون‌گذاری در حوزه ورزش با ضعف‌ها و مشکلات بسیاری روبه‌رو است. البته اقداماتی در زمینه تدوین آیین‌نامه‌ها و همچنین، ذکر مواردی در قوانین برنامه‌های پنج‌ساله توسعه انجام شده‌اند؛ اما این اقدامات کافی نیستند و ورزش تربیتی ایران نیازمند قوانین جامع، یکپارچه و شاخص‌های شفاف و مشخص است که از طرف قانون‌گذار به‌صورت ملی به‌تصویب برسد.

بر اساس تحلیل قانون اهداف، وظایف و تشکیلات ورزش کشور، نهادهای وزارت ورزش، کمیته ملی المپیک، وزارت آموزش و پرورش، فدراسیون ورزش دانش‌آموزی، وزارت علوم، فدراسیون ملی ورزش‌های دانشگاهی، وزارت بهداشت، دانشگاه آزاد، ستاد کل نیروهای مسلح و باشگاه‌های ورزشی در حوزه ورزش تربیتی مسئولیت دارند و بسیاری از آن‌ها فعالیت‌های جداگانه‌ای را بدون لحاظ قراردادن برنامه‌های سایر دستگاه‌ها انجام می‌دهند که باعث تداخل وظایف و نیز موازی‌کاری شده‌اند. همچنین، دو وزارتخانه آموزش و پرورش و علوم، تحقیقات و فناوری نقش مهم‌تری نسبت به سایر سازمان‌های فعال دارند. شعبانی (۱۳۹۴) نتیجه گرفت که کمبود تجهیزات و فضای آموزشی برای ورزش مدارس و دانشگاه‌ها، کمبود سرانه ورزشی دانش‌آموزان و دانشجویان، ضعف در سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی کلان برای ورزش آموزشی، از مهم‌ترین چالش‌های درونی بودند. افزون‌براین، نامتناسب بودن سهم بودجه و اعتبارات در بخش ورزش آموزشی از کل بودجه ورزش کشور، توزیع نامناسب فضا، امکانات و تجهیزات ناکافی برای فعالیت‌های ورزش آموزشی و نبود ثبات رویه مدیریت کشور، از مهم‌ترین چالش‌های بیرونی ورزش آموزشی کشور بودند. به عقیده محمودی (۱۳۸۱)، اگر دولت می‌خواهد به‌سمت استقرار یک دولت رفاه، آن‌گونه که در قانون اساسی دیده شده پیش رود، باید در ساختار خود به‌گونه‌ای مهندسی مجدد کند که دربرگیرنده نگاه جامعی به تمامی مقولات رفاه اجتماعی (شامل تأمین اجتماعی، آموزش، اشتغال، مسکن و بهداشت و درمان) باشد؛ بنابراین، سعی شد که ساختار ورزش کشور در جهت مقابله با پدیده فقدان انسجام و یکپارچگی و به‌صورت یک منظومه منسجم، کارآمد، فراگیر و باکفایت طراحی شود و اجزای تشکیل‌دهنده

1. Weed
2. Veselina

ساختار از همبستگی و پیوستگی لازم برخوردار باشند. در سند راهبردی نظام جامع تربیت بدنی کشور، سازمان‌دهی کلان ورزش پرورشی این‌گونه پیشنهاد شده است: مدیریت کلان و راهبردی ورزش پرورشی عهده‌دار توسعه این ورزش در دستگاه‌های مربوط در قالب «شورای ورزشی پرورشی» عمل کند. معاون تربیت بدنی و تندرستی وزارت آموزش و پرورش که با هماهنگی رئیس سازمان ملی ورزش منصوب خواهد شد، به‌عنوان دبیر شورا برگزیده شود. معاونان تربیت بدنی وزارتخانه‌های علوم و بهداشت که با هماهنگی رئیس سازمان ملی ورزش منصوب خواهند شد، به‌عنوان اعضای شورا برگزیده شوند. مسئولیت برنامه‌ریزی عملیاتی و اعمال پشتیبانی‌های ورزش پرورشی در چهارچوب برنامه‌های مصوب شورای ورزش پرورشی برعهده دستگاه‌های ذی‌ربط باشد که با مشارکت مردم انجام شود. همچنین، اجرای فعالیت‌های ورزشی در چهارچوب برنامه‌ریزی‌های مصوب شورا برعهده دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط (آموزش و پرورش، دانشگاه‌ها، حوزه‌های علمیه، آموزشکده‌ها و مراکز آموزش عالی فنی و حرفه‌ای) با مشارکت مردم و بخش غیردولتی باشد. حمیدی، الهی و اکبری (۱۳۸۹) راهبردهای ارتقای نقش نهاد عمومی غیردولتی به‌عنوان متولی ورزش بین‌دانشگاهی کشور، ایجاد تشکیلات ورزش دانشجویی در سطح استانی به‌عنوان رکن مهم نهاد ملی ورزش دانشجویی در هر استان کشور، افزایش هماهنگی و انسجام در ورزش دانشجویی کشور و تحول ساختاری در سطوح ملی ورزش دانشجویی را برای توسعه ساختار ستادی ورزش دانشجویی پیشنهاد کردند. جوادی‌پور (۱۳۹۴) راهکارهای اجرایی را برای کاهش پیچیدگی‌های اداری و تشکیلاتی و روشن‌سازی وظایف اداری برای هماهنگی و همکاری و مساعدت هرچه‌بیشتر سازمان‌های ورزشی با یکدیگر، با هدف اصلاح مشکلات ارائه کرد؛ بنابراین، پیشنهاد می‌شود با مشخص کردن شرح وظایف بخش‌های مختلف تشکیل‌دهنده ساختار ورزش کشور، از تداخل وظایف و موازی‌کاری‌ها جلوگیری شود. به‌عبارت‌دیگر، تلاش شود تا با حذف رویه‌های زائد و کاهش بوروکراسی، حذف وظایف مشابه و تکراری، رفع وظایف متداخل و موازی‌کاری‌ها و فقدان پیچیدگی، علاوه بر لحاظ کردن ویژگی‌های سادگی و چابکی و کاهش تصدی‌گری دولت در بخش ورزش، شرح وظایف روشنی برای تمام نهادهایی که می‌توانند در گسترش ورزش نقش داشته باشند، تعریف شود.

نتایج پژوهش نشان داد که نهادهای آموزشی وزارت آموزش و پرورش، فدراسیون ورزش دانش‌آموزی، وزارت علوم، وزارت بهداشت و دانشگاه آزاد اسلامی در حوزه ورزش همگانی مسئولیت دارند. شهبازی و همکاران (۱۳۹۲) نشان دادند که راهکار مشخص کردن شرح وظایف تمام سازمان‌ها و نهادهای دست‌اندرکار و فراهم کردن زمینه‌های ورود بخش خصوصی به ورزش همگانی از اولویت زیادی برخوردار است. مأموریت و رسالت بخش تربیت بدنی و ورزش دستگاه‌هایی مانند وزارت

آموزش و پرورش، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، حفظ و ارتقای سطح سلامت روحی و جسمی قشر عظیم با مدیریت مجموعه خود از طریق ورزش و فعالیت‌های بدنی است؛ بنابراین، پیشنهاد می‌شود با برنامه‌ریزی و سازمان‌دهی مناسب در ارتقای سطح سلامت روحی و جسمی دانش‌آموزان و دانشجویان اقدام کنند.

نتایج پژوهش نشان داد که نهادهای آموزشی وزارت آموزش و پرورش، فدراسیون ورزش دانش‌آموزی، وزارت علوم، فدراسیون ملی ورزش‌های دانشگاهی، وزارت بهداشت و دانشگاه آزاد اسلامی در حوزه‌های ورزش قهرمانی مسئولیت دارند. با توجه به مصداق‌های بیان‌شده در پژوهش مظفری و الهی (۱۳۸۸) ملاحظه شد که اصلی‌ترین نهاد مجری استعدادیابی در کشورها آموزش و پرورش است و سهم پررنگ نظام آموزش و پرورش در فرایند استعدادیابی کشورهای ذکر شده کاملاً مشهود است؛ بنابراین، تعامل اثربخش بین نهادهای متولی ورزش قهرمانی و سیستم آموزش و پرورش می‌تواند شاهراهی به سوی توسعه ورزش قهرمانی تلقی شود. جین لوپ و بایل^۱ (۲۰۱۲) نتیجه گرفتند که آموزش و پرورش مهم‌ترین نهاد مجری استعدادیابی است. در بیشتر کشورهایی که در پژوهش آن‌ها بررسی شدند، برنامه‌هایی برای توسعه و ارتقای مربیان وجود داشتند و دارای سلسله‌مراتبی از مدارس ورزش برای پرورش ورزشکاران بودند. کیت و همکاران^۲ (۲۰۱۴) نیز به این نتیجه رسیدند که امروزه نیاز به یک راهبرد و رویکرد جدید و متفاوت با هدف افزایش مشارکت دانش‌آموزان دختر و پسر در ورزش وجود دارد و علاوه بر این، باید در مدارس به راهبرد و برنامه‌های ورزش قهرمانی نیز توجه شود. البته گاتورپ، تهی و اسکینیر^۳ (۲۰۱۶) نشان دادند که کمبود همکاری در نظام ورزش قهرمانی استرالیا نیز وجود دارد. جوادی‌پور (۱۳۹۴) نتیجه گرفت که ساختار اداری پیچیده در سازمان‌های متولی و روشن‌نبودن تقسیم‌کار ملی بین سازمان‌ها و نهادهای مختلف مرتبط با ورزش قهرمانی، فقدان همکاری سازمان‌ها و نهادهای موجود در ورزش قهرمانی و تشکیل‌نشدن شوراهای سیاست‌گذاری در ورزش قهرمانی و دخالت سازمان‌های سیاست‌گذار در ورزش قهرمانی در امور اجرا، از جمله چالش‌ها و مشکلات ساختاری و تشکیلاتی ورزش قهرمانی هستند؛ بنابراین، جوادی‌پور راهکارهای اجرایی کاهش پیچیدگی‌های اداری و تشکیلاتی و روشن‌سازی وظایف اداری را برای هماهنگی و همکاری هرچه بیشتر سازمان‌های ورزشی با یکدیگر با هدف اصلاح مشکلات ارائه کرد. نتایج پژوهش دستوم، رضانی‌نژاد، بنار و رسولی (۱۳۹۲) حاکی از نبود تعامل مناسب بین محیط آکادمیک و بخش اجرایی ورزش کشور به دلایل متعدد ساختاری و برنامه‌ای بود. همچنین، در پژوهش آن‌ها برای سازمان‌های بخش اجرایی ورزش، میزان توجه به تعامل هر دو محیط آکادمیک و بخش اجرایی در

-
1. Jean Loup & Bayle
 2. Keith
 3. Gowthorpe, Toohey & Skinner

واحد سازمانی تعریف شده در چارت سازمانی مشخص شد. آجرلو (۱۳۹۱) برای ساختار ورزش ایران، تشکیل چهار سازمان مجزا را با عناوین سازمان ورزش تربیتی، سازمان ورزش همگانی، سازمان ورزش قهرمانی و سازمان حرفه‌ای پیشنهاد کرد. همچنین، برای بهبود کیفیت ارتباطات بین این بخش‌ها، ایجاد شورای عالی ورزش را پیشنهاد داد. روابط بین ورزش‌های چهارگانه با اعضای عالی شورای ورزش باید به صورت غیرمستقیم باشد. همچنین، دانشگاه‌ها، آموزشگاه‌ها و مدارس، شهرداری‌ها، انجمن‌ها و نهادهای دولتی، فدراسیون‌ها و هیئت‌های ورزشی استان‌ها و باشگاه‌های حرفه‌ای با این چهار بخش در ارتباط باشند. همچنین، وزیر ورزش با شورای عالی ورزش رابطه مستقیم داشته باشد. شورای عالی ورزش با معاونت‌های مرتبط در وزارت آموزش و پرورش، معاونت‌های مرتبط با وزارت آموزش عالی، معاونت‌های مرتبط با وزارت کار و رفاه، معاونت‌های مرتبط با وزارت کشور، معاونت‌های مرتبط با ستاد کل نیروهای مسلح، کمیته ملی المپیک و پارالمپیک و اتحادیه‌های باشگاه‌های ورزشی در ارتباط باشد و آن‌ها را در جهت ایجاد تغییرات لازم، انجام وظایف مشترک بین ورزش‌های چهارگانه و تبادل اطلاعات حمایت کند. شعبانی (۱۳۹۴) پیشنهاد کرد ارتباط چهار بخش اصلی ورزش کشور (ورزش تربیتی، همگانی، قهرمانی و حرفه‌ای) فراهم شود؛ زیرا، رابطه و پیوستگی این بخش‌ها با یکدیگر مکمل و توسعه‌دهنده یکدیگرند و توسعه هر یک از بخش‌ها به توسعه یافتگی کل ورزش کشور منجر خواهد شد. با توجه به نقش و جایگاه مدارس و دانشگاه‌ها پیشنهاد می‌شود که تعامل و همکاری بین وزارت آموزش و پرورش و وزارت علوم با بخش‌های دیگر فعال در زمینه ورزش قهرمانی از جمله وزارت ورزش انجام شود و ساختار ورزش کشور، به صورت یک مجموعه منسجم، کارآمد، فراگیر و با کفایت سازمان‌دهی شود و همچنین، اجزای تشکیل‌دهنده ساختار از همبستگی و پیوستگی و هماهنگی برخوردار باشند. افزون‌براین، دو فدراسیون ورزش دانشگاهی و فدراسیون ورزش دانش‌آموزی در ساختار تشکیلاتی به عنوان مؤسسات عمومی غیردولتی با سازمان‌های ورزشی مربوط، علاوه بر حفظ استقلال سازمانی، همکاری کنند و با بهره‌گیری از حمایت و تأمین مالی آن‌ها، برای انجام وظایف و مسؤلیت‌ها، وفق مفاد اساسنامه فدراسیون تلاش کنند. این دو فدراسیون باید مسؤلیت اصلی فعالیت‌های ورزشی قهرمانی را در تشکیلات خود برعهده داشته باشند و وظایف مربوط به سازمان‌دهی مسابقات قهرمانی دانشجویان و دانش‌آموزان کشور، مدیریت تیم‌های ملی دانشجویی و دانش‌آموزی را در المپیادها و مسابقات بین‌المللی و جهانی دانشجویان و دانش‌آموزان انجام دهند و همچنین، هماهنگی و تعامل مناسب بین هیئت‌های ورزشی تحت پوشش را ایجاد کنند.

نتایج پژوهش نشان داد که دانشگاه آزاد تنها نهاد آموزشی است که در حوزه ورزش حرفه‌ای مسئولیت دارد. شعبانی (۱۳۹۴) نتیجه گرفت که مشارکت‌نداشتن بخش خصوصی در ورزش حرفه‌ای، از مهم‌ترین چالش‌های درونی ورزش حرفه‌ای است. بررسی وضعیت حقوقی ورزش حرفه‌ای در ایران نشان می‌دهد که به دلیل نوپا بودن ورزش حرفه‌ای، قوانین و مقررات آشکاری در این زمینه وجود ندارند و تکیه بر قوانین نیز همواره با تعبیر و تفسیر همراه است. در ایران، بیشترین بخش منابع مالی ورزش حرفه‌ای از بودجه دولت تأمین می‌شود و اصولاً الگوی مشخصی برای بازگشت سرمایه در ورزش حرفه‌ای وجود ندارد؛ بنابراین، خصوصی‌سازی ورزش حرفه‌ای موجب تغییر و اصلاح ساختار ورزش خواهد شد. همچنین، با توجه به اینکه براساس ماده ۱۳ قانون برنامه پنجم توسعه «پرداخت هرگونه وجهی از محل بودجه کل کشور به هر شکل به ورزش حرفه‌ای ممنوع است» و از آنجایی که وزارتخانه‌های آموزش و پرورش، علوم و بهداشت دولتی هستند و دانشگاه آزاد بخش غیردولتی است، فعالیت این نهاد در ورزش حرفه‌ای منطقی به نظر می‌رسد.

در پایان، باتوجه به نتیجه‌گیری مباحث و مقایسه نتایج این پژوهش با پژوهش‌های مرور شده می‌توان چنین اظهار کرد که در ارتباط با بعد ساختاری، در سازمان‌دهی ورزش تربیتی کشور نیز علاوه بر حذف وظایف موازی و مشترک دستگاه‌ها، توزیع متوازن اختیارات، تفکیک وظایف اجرایی از حوزه ستادی و محدود شدن فعالیت حوزه ستادی به اعمال سیاست‌گذاری و مشخص کردن ارتباطات بین واحدها، شرح وظایف روشنی برای تمام سازمان‌ها و نهادهایی که می‌توانند به طور مستقیم یا غیرمستقیم در گسترش ورزش تربیتی نقش داشته باشند، تعریف شود. همچنین، با هم‌سو کردن فعالیت‌ها با اهداف و سیاست‌ها، بین همه دستگاه‌ها انسجام و هماهنگی برقرار شود.

منابع

1. Ahmed, J. U. (2010). Documentary research method: New dimension. *Indus Jornal of Management & Social Scinces*, 4, 1-14.
2. Ajourlo, M. (2012). Designing the structure and organization of sport in Iran. (Doctoral dissertation). Imam Hossein University, Tehran. (Persian).
3. Dastoom, S., Ramezanezhad, R., Benar, N., & Rasouli, R. (2013). Study of the interaction between academia and industry based on analysis of documents and structured. *Applied Research in Sport Management*, 2(2), 93-110. (Persian).
4. Department of Resource Development and Support ministry of Sport and Youth. (2015). Report of the sixth development program. Department of the sixth development program. (Persian).
5. Ghalibaf, M. (2010). Strategic approach to the sport in the country. Tehran: Negarestan Hamed Publication. (Persian).
6. Ghasemi, H., Tojari, F., Brojerdi, M., Emami, H., & Amiri, M. (2012). Content analysis of the physical education organization chief's ideas about the components of the sports 1357- 1388. *Sport Management*, (13), 137-152. (Persian).

7. Gowthorp, L., Toohey, K., & Skinner, J. (2017). Government involvement in high performance sport: An Australian national sporting organisation perspective. *International Journal of Sport Policy*, 9 (1), 1-19.
8. Hamidi, M., Elahi, A., & Akbari, H. (2010). Provide strategies Iranian student sports structure development. *Sport Management Review*, 5(26), 27- 40. (Persian).
9. Javadipoor, M. (2015). Management challenges championship in Iran. *Sport Management Studies*, 7(30), 13-34. (Persian).
10. Keith M. Drakea; Meghan R. Longacre; Todd MacKenzie; Linda J. Titus; Michael L. Beach; Andrew G. Rundle; Madeline A. Dalton. (2015). High school, sports programs differentially impact participation by sex. *Sport and Health Science*, 4 (3), 1-7.
11. Loup, J., & Bayle, E. (2012). *Strategic and performance management of Olympics sport organizations*. (2nd ed.). Champaign: Human Kinetics.
12. Mahmoudi, V. (2002). Review of the organizational structure bill of the social security Organization. *House and Strategy (Parliament and Research)*, 9(33), 335-352. (Persian).
13. Mozaferi, S. A. A., & Elahi, A. (2009). Development comprehensive system of champion sport in Islamic Republic of Iran. *Research Projects of Sports Sciences Research Institute of Iran, Ministry of Science, Research and Technology*. (Persian).
14. Nushiranzadeh, F. (2012). The relationship between sport participation with sport and medical expenses for among academic staff of Universities of Tabriz. (Unpublished master's thesis). Tabriz University, Tabriz.
15. Office for Cultural Studies of Islamic Parliament Research Center of IRI. (2015). Investigation and analysis of physical education and sports with emphasis on five key principles of development programs. <http://rc.majlis.ir>, 270(14519), 1-31. (Persian).
16. Ramazaninezhad, R., Eidi, H., & Reihani, M. (2011). Analysis of sport development models and elite athletes' education. Paper presented at Conference Planning and Mmanagement at the Grassroots. Iran National Football Academy, Tehran, Iran. (Persian).
17. Ramazaninezhad, R., Hojabri, K., Eidi, H., Reihani, M., & Asgari, B. (2015). *Elite sport management*. Amol: Shomalpaydar Publication. (Persian).
18. Sadeghi, S., & Erfanmanesh, I. (2015). Methodological foundations documentary research in the social sciences. *Rahbordfarhang*, 8(29), 61-91.
19. Sajjadi, S. A. (2017). *Designing structural pattern for sport in Iran*. (Doctoral dissertation). Mazandaran University, Babolsar. (Persian).
20. Shabani, A. (2015). *Iran sport structured environment analysis based on hierarchical model sport*. (Doctoral dissertation). Payam Noor University (PNU), Tehran. (Persian).
21. Shahbazi, M., Shabanimoghadam, K., & Safari, M. (2014). Sport for All (needs, barriers and solutions). *House and Strategy*, 20(76), 69-97. (Persian).
22. Shokri, N. (2010). *Set of rules and regulations in sport*. Tehran: Nashreshahr Publication. (Persian).

23. Taslimi, Z. (2016). Providing a framework of sport federation financing with a focus of self-sufficiency. Case study: Gymnastics, Track and Field, Swimming federations. (Doctoral dissertation). Guilan University, Guilan. (Persian).
24. Teodor, C., & Caludiu, M. (2013). The role of motivation in education through sport. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 83, 1054- 1058.
25. Veselina, K. (2010). The Bulgarian model of sports governance. *International Sports Law Review Pandektis*, 4, 103-117.
26. Weed, M. (2001). Towards a model of cross-sectoral policy development in leisure: The case of sport and tourism. *Leisure Studies*, 20, 125–141.
27. Youth and Sport Section, UNESCO. (2014). World-wide survey of school physical education. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

استناد به مقاله

راسخ، نازنین، سجادی، سیداحمد، رضوی، سیدمحمدحسین، دوستی، مرتضی.
 (۱۳۹۷). تحلیل ساختار ورزش تربیتی ایران. پژوهش در ورزش تربیتی، ۶(۱۴):
 ۱۷-۴۴. شناسه دیجیتال: 10.22089/RES.2017.3882.1275

Rasekh, N., Sajjadi, S.A., Razavi, S.M.H, Dousti. M. (2018).
 Analysis of the Educational Sport Structure in Iran. *Research on
 Educational Sport*, 6(14): 17-44. (Persian).
 Doi: 10.22089/RES.2017.3882.1275

استقرار ارزشیابی هماهنگ و متمرکز درس تربیت بدنی در مدارس: یک مطالعه کیفی

زهرا تسلیمی^۱، حسین بابویی^۲

۱. دکتری مدیریت ورزشی، مدرس دانشگاه فرهنگیان*

۲. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، دانشگاه آزاد اسلامی

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۵/۱۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۳/۱۳

چکیده

ارزشیابی، فرایند منظم و منسجمی برای مشخص کردن میزان پیشرفت دانش‌آموزان در مسیر رسیدن به هدف‌های آموزشی و پرورشی است. هدف پژوهش حاضر، مطالعه استقرار ارزشیابی هماهنگ و متمرکز درس تربیت بدنی در مدارس بود. روش پژوهش کیفی بود که با رویکرد نظریه داده‌بنیاد انجام شده است. گردآوری داده‌ها به روش‌های متعددی مانند مصاحبه و بررسی اسناد انجام شد. صاحب‌نظران، مدیران و متخصصان حوزه ارزشیابی و تربیت بدنی مدارس جامعه آماری پژوهش را تشکیل دادند. با توجه به استفاده از روش داده‌بنیاد و انجام مصاحبه برای گردآوری داده‌ها، نمونه‌گیری به صورت نظری و با استفاده از روش قضاوتی انجام شد. هم‌زمان با گردآوری داده‌ها، کار تحلیل آن‌ها طی سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی با به کارگیری نسخه ۵/۲ نرم‌افزار اطلس تی.آی انجام شد. نتایج پژوهش نشان داد که ارزشیابی هماهنگ و متمرکز درس تربیت بدنی تأثیر مثبتی بر روند اجرای درس تربیت بدنی در مدارس دارد و بازتاب گسترده‌ای را نیز در جامعه ایجاد می‌کند؛ اما دستیابی به تمام پیامدهای مثبت این طرح درگرو فراهم کردن زیرساخت‌های سخت‌افزاری و نرم‌افزاری آن است.

واژگان کلیدی: نظریه زمینه‌ای، درس تربیت بدنی، ارزشیابی

مقدمه

نظام تعلیم و تربیت هر جامعه‌ای بر پایه اصول و اعتقادات و ارزش‌های مورد قبول فرهنگ آن جامعه استوار است. انتظار می‌رود نظام آموزش و پرورش ایران که تحت تأثیر فرهنگ اسلامی- ایرانی است، در راستای تبدیل شدن به الگوی پیشرفت در منطقه و جهان، دستیابی به تمام شایستگی‌های پایه و ساحت‌های تکامل بشر را بر اساس آموزه‌های دین اسلام در تربیت کودکان و نوجوانان مورد توجه قرار دهد. افزون بر این، هر نظام تربیتی برای رویارویی مناسب با تغییر و تحولات پیرامون خود، باید به مجموعه‌ای از سیاست‌های پایدار و الگوهای نظری تکیه کند تا دستیابی به رسالت و مأموریت خود را تسهیل کند. سند تحول با تعریف زیرنظام‌ها و مؤلفه‌های خرد و کلان نظام تعلیم و تربیت، به عنوان مبنای اصلی تحول در آموزش و پرورش، به خوبی روشن‌گر مسیر دستیابی به رسالت واقعی آموزش و پرورش با بهره‌گیری از سیاست‌ها، اهداف و راهبردهای موجود است. با توجه به سیاست‌ها، اهداف کلان و عملیاتی و راهکارهای مندرج در سند تحول، معاونت تربیت بدنی و سلامت به دنبال اجرایی کردن برنامه‌ها و فعالیت‌هایی در راستای تحقق رسالت خطیر آموزش و پرورش در حوزه تربیت بدنی و سلامت است.

برنامه درسی ملی به عنوان یکی از زیرنظام‌های اصلی سند تحول بنیادین و به منزله نقشه جامع یادگیری، زمینه ایجاد تحول همه‌جانبه، گسترده و عمیق را در مفاهیم و محتوای آموزشی فراهم کرده است. این برنامه تحول آفرین با تدارک فرصت‌های تربیتی متنوع و جامع در صدد است تا امکان کسب شایستگی‌های لازم را برای درک و اصلاح موقعیت بر اساس نظام معیار اسلامی توسط دانش‌آموزان میسر کند و آنان را برای تکوین و تعالی پیوسته هویت خویش تا دستیابی به مراتبی از حیات طیبه یاری رساند. رسالت خطیر برنامه درسی ملی فراهم آوردن سازوکارهای مناسب برای طراحی، تدوین، اجرا و ارزشیابی برنامه‌های درسی در سطوح ملی و محلی است تا مبتنی بر فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی، مفاهیم آموزشی و تربیتی به صورت نظام‌مند و ساختاریافته در اختیار کودکان و نوجوانان قرار گیرند.

هدف کلی برنامه‌های درسی و تربیتی، تربیت یکپارچه عقلی، ایمانی، علمی، عملی و اخلاقی دانش‌آموزان است؛ به گونه‌ای که بتوانند موقعیت خود را نسبت به خود، خدا، دیگر انسان‌ها و نظام خلقت به درستی درک کنند و توانایی اصلاح مستمر موقعیت فردی و اجتماعی خویش را به دست

۱. سند تحول بنیادین آموزش و پرورش شامل شش زیرنظام است که به پشتوانه مبانی نظری مبتنی بر فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی و عمومی در قالب هشت فصل تنظیم شده است. در این فصول، به کلیات، بیانیه ارزش‌ها، بیانیه مأموریت، چشم‌انداز، اهداف کلان، راهبردهای کلان، هدف‌های عملیاتی و راهکارها و چهارچوب نهادی و نظام اجرایی تحول بنیادین آموزش و پرورش پرداخته شده است.

آورند. انتظار می‌رود دانش‌آموزان در دوره تحصیلات مدرسه‌ای، در مجموعه عناصر پنج‌گانه الگوی هدف‌گذاری به مرتبه‌ای از شایستگی‌های پایه دست یابند. در این راستا، حوزه‌های تربیت و یادگیری حدود محتوایی، روش‌ها، فرایندها و عناصر کلیدی یادگیری را روشن می‌کنند. در میان حوزه‌های تربیت و یادگیری معرفی شده، تربیت بدنی و سلامت به‌عنوان پنجمین حوزه در برنامه درسی ملی به‌شایستگی معرفی شده‌اند؛ زیرا، در آموزه‌های اسلامی، بدن انسان هدیه و امانتی الهی برای تکامل روح محسوب می‌شود. حفظ بدن از خطرها، آسیب‌ها، تقویت جسمانی و برقراری سلامت، تکلیف دینی و الهی است و در کلام معصومان علیهم‌السلام نیز بر این حقیقت تأکید شده است. سلامت و تربیت بدنی به‌عنوان عامل اساسی و مؤثری در توسعه فردی و اجتماعی، فرهنگی، آموزشی و اقتصادی است و ابزار ضروری برای رشد و پرورش انسان‌هایی سالم و توانمند در جهت دستیابی به ابعاد از حیات طیبه است. سلامت جسمانی، نشاط و تقویت اراده (بیانیه ۱۰)، از جمله بیانیه‌های ارزشی‌ای هستند که در سند تحول به آن‌ها اشاره شده است. مقام معظم رهبری نیز در ابلاغ سیاست‌های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور به ارتقای سلامت جسمی و روحی دانش‌آموزان (سیاست ۵-۲)، رشد و شکوفایی استعدادها، دانش‌آموزان و تقویت روحیه نشاط و شادابی (سیاست ۵-۴) اشاره کردند. کسب صلاحیت‌های اساسی حوزه تربیت بدنی و سلامت در برنامه درسی ملی دانش‌آموزان را قادر می‌کند تا ظرفیت‌های جسمی، روحی و روانی خود را بشناسند، به آن‌ها اعتماد کنند و در پرورش آن‌ها کوشا باشند. این آموزه‌ها به دانش‌آموزان کمک می‌کنند که در قبال بهداشت و سلامتی خود مسئولیت بپذیرند و به نقش خود در تضمین سلامت جسمی و روانی و نشاط فردی و اجتماعی، به‌خصوص سلامت خانواده اعتقاد داشته باشند. دانش‌آموزان در خلال ورزش و فعالیت‌های بدنی یاد می‌گیرند چگونه در قالب گروه کار کنند، اعتماد به نفس خود را افزایش دهند، برای اوقات فراغت خود برنامه‌ریزی کنند، خطر کنند، در مسائل درگیر شوند و به کمک دیگران مسائل را حل کنند (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱).

یکی از مهم‌ترین ارکان هر برنامه درسی ارزشیابی است که باید به شایستگی به آن پرداخته شود. ارزشیابی فرایند منظم و منسجمی برای مشخص کردن میزان پیشرفت دانش‌آموزان در مسیر رسیدن به هدف‌های آموزشی و پرورشی است. در سند برنامه درسی ملی، به‌خوبی به اصول حاکم بر ارزشیابی پیشرفت تحصیلی و تربیتی اشاره شده است. براساس اصول ارزشیابی تحصیلی (بند ۸-۱۰) باید طراحی و اجرای نظام ارزشیابی نتیجه‌محور براساس استانداردهای ملی برای گذر از دوره‌های تحصیلی، رویکرد ارزشیابی فرایندمحور در ارتقای پایه‌های تحصیلی دوره ابتدایی و رویکرد تلفیقی (فرایندمحور و نتیجه‌محور) در سایر پایه‌های تحصیلی مبنا قرار گیرند؛ بنابراین، انتظار می‌رود که ارزشیابی درس

تربیت‌بدنی به‌عنوان بخش مهمی از فرایند برنامه‌ریزی درسی در محتوا و شکل اجرا از اصول حاکم مندرج در برنامه درسی ملی تبعیت کند.

با توجه به آنچه ذکر شد، انتظار می‌رود در نظام تعلیم‌وتربیت، تمام حوزه‌های یادگیری تعریف‌شده به‌صورت کاملاً متوازی در نظام آموزشی و نظام ارزشیابی متبلور شوند تا تحقق اهداف کلان سند تحول ممکن شود. در حال حاضر، نظام ارزشیابی حاکم به‌صورتی نامتوازن، بر ارزشیابی دروس شناختی تأکید بیشتری دارد و تمام حیطه‌های یادگیری را اعم از بخش مهارتی، براساس استانداردها ارزشیابی نمی‌کند که این مسئله با رویکردها و اهداف ارزشمند سند تحول در تناقض است و نیازمند بازنگری اساسی است.

بنابراین، تحقق ارزشیابی درس تربیت‌بدنی به‌عنوان بخش مهمی از فرایند برنامه‌ریزی درسی براساس اسناد بالادستی، نیازمند تعریف دقیق استانداردهای ملی و ارزشیابی براساس استانداردها در گذر از دوره‌های تحصیلی است تا زمینه دستیابی شایستگی‌های پایه در دانش‌آموزان محقق شود. نتایج برخی از پژوهش‌ها نیز نشان داده است که فواید و کارکردهای مثبت درس تربیت‌بدنی و فعالیت‌های ورزشی مطلوب شناخته و معرفی شده‌اند؛ اما به دلیل نداشتن جایگاه در نظام ارزشیابی رسمی و فقدان اثر مستقل در سرنوشت تحصیلی دانش‌آموزان، باوجود خواستنی بودن، دست‌نیافتنی شده است (رضوی، روحانی، قنبری، ۱۳۹۳).

در برنامه درسی ملی بین درس تربیت‌بدنی و سلامت و سایر دروس، به‌لحاظ فرایند برنامه‌ریزی درسی و ارزشیابی تفاوتی وجود ندارد؛ اما باوجود اهمیت این درس، در حوزه عمل ارزش و اهمیت برابری با سایر دروس ندارد. شاید بتوان بخشی از این نبود مساوات را به ماهیت عملی بودن این درس نسبت داد؛ زیرا، فعالیت‌های ذهنی در نظام آموزشی و تربیتی کشور باوجود تأکید سند تحول بنیادین بر جامعیت، یکپارچگی و توجه متوازن به ساحت‌های تعلیم‌وتربیت (بیانیه ارزش‌ها-۳۰)، برتری دارند و این موضوع کاملاً بر نظام ارزشیابی دانش‌آموزان سایه افکنده است تا جایی که اولیای مدرسه و والدین، دانش‌آموزان را به‌ویژه در سال‌های پایان تحصیلی به‌سمت دستیابی به اطلاعات شناختی و محفوظات سوق می‌دهند تا بتوانند عملکرد بهتری در پایان دوره تحصیل و آزمون ورودی دانشگاه‌ها داشته باشند؛ زیرا، دروس نظری جایگاه مهمی در نظام کنکوری کشور دارند و سرنوشت تحصیلی دانش‌آموزان را تحت تأثیر قرار می‌دهند؛ غافل از اینکه در یک نظام متوازن ارزشیابی باید به تمام ساحت‌های تعلیم‌وتربیت توجه شود. شاخص‌های سلامت و سواد جسمانی باید در سوابق تحصیلی دانش‌آموزان لحاظ شوند تا آموزش‌وپرورش بتواند علاوه بر آموزش، به رسالت خود در بعد پرورش دانش‌آموزان نیز جامعه عمل ببوشاند و تمام ابعاد وجودی دانش‌آموزان را ارزشیابی کند.

نبود استانداردهای ملی در ارزشیابی درس تربیت‌بدنی باعث بدفهمی و کج‌فهمی‌های بسیاری از مدیران، اولیای مدرسه، معلمان، دانش‌آموزان و خانواده‌ها شده است و زمینه به‌کارگیری ابزارهای نامناسب ارزشیابی و نمره‌دهی سلیقه‌ای را ایجاد کرده است که از این حیث نمی‌توان ارزشیابی دقیقی از برنامه درسی ارائه کرد. همچنین، بازتاب‌نداشتن درس تربیت‌بدنی در نظام ارزشیابی باعث شده است این درس با مشکلات متعددی روبه‌رو شود. توجه ناکافی اولیای مدرسه به درس تربیت‌بدنی باعث توجه‌نداشتن دانش‌آموزان و خانواده‌های آنان شده است تا جایی که مطالبات نادرستی از معلم تربیت‌بدنی در زمینه نمره دارند. همچنین، این مسئله باعث تخریب جایگاه معلمان تربیت‌بدنی و کاهش انگیزه و تعهد آنان شده است؛ زیرا، عملکرد معلم تربیت‌بدنی نمود بیرونی ندارد و معلمان نمی‌توانند بازخورد درستی از سطح عملکرد خود و دانش‌آموزانشان دریافت کنند. افزون‌براین، این مسئله باعث شده است فرصت سوءاستفاده از ساعت درس تربیت‌بدنی در مدارس ایجاد شود. حتی در برخی از مدارس خاص (تیزهوشان و غیرانتفاعی) به‌ویژه در مقطع متوسطه دوم، ساعت درس تربیت‌بدنی باوجود درج در برنامه درسی هفتگی دانش‌آموزان به سایر دروس داده می‌شود. تمام این مسائل از آنجا نشأت می‌گیرند که مدیران مدارس نظارت کافی بر درس تربیت‌بدنی ندارند. ازجمله علل احتمالی نظارت‌نداشتن مدیران بر درس تربیت‌بدنی، آگاهی‌نداشتن آنان از الزامات اجرا و ارزشیابی درس و نداشتن جایگاهی در امتحانات هماهنگ و نهایی است. همچنین، نظارت ناکافی خانواده‌ها و مدیران بر این درس باعث شده است تا اجرای درس از استانداردهای تعریف‌شده در کتب راهنمای معلم فاصله داشته باشد.

ازجمله علل نبود توسعه و گسترش‌نداشتن برنامه‌های تربیت‌بدنی در مدارس را می‌توان به نبود امکانات ورزشی و برنامه‌ریزی و محتوای درس تربیت‌بدنی نسبت داد؛ اما اکنون با توجه به وجود کتاب راهنمای معلم درس تربیت‌بدنی، دو ساعت درس تربیت‌بدنی اجباری در مدارس، اشتغال معلمان متخصص، سیاست‌های انگیزشی در مدارس و پیشرفت‌های چشمگیر تربیت‌بدنی در گرایش‌های مختلف در سطوح عالی، این امر عجیب به‌نظر نمی‌رسد؛ زیرا، باوجود تمام پیشرفت‌های حوزه تربیت‌بدنی مدارس، از ارزشیابی درس تربیت‌بدنی و لحاظ‌کردن آن در سوابق تحصیلی دانش‌آموزان به‌عنوان یکی از مهم‌ترین ارکان برنامه‌ریزی درسی همچنان غفلت شده است. آنچه در نظام ارزشیابی بازتابی نداشته باشد، هرچند مورد تأکید باشد، تعهد و الزامی برای آن وجود نخواهد داشت؛ بنابراین، موارد ذکرشده برابندی را ایجاد کرده‌اند که درس تربیت‌بدنی در جامعه به‌عنوان یک فعالیت تفریحی و فوق‌برنامه تلقی شده است و به‌دنبال آن، باعث بروز مشکلات جسمانی و روانی دانش‌آموزان شده است.

پژوهش‌های بسیاری به بررسی وضعیت درس تربیت‌بدنی از جنبه‌های مختلف پرداخته‌اند. دفتر اجرایی فرهنگ، سمعی بصری و آموزش^۱ (۲۰۱۱) نبود ارزشیابی رسمی را از جمله عواملی می‌داند که در ایجاد فاصله بین وضعیت تعیین‌شده و وضعیت اجرای درس تربیت‌بدنی در مدارس کشورهای جهان تأثیرگذار است. در ادامه، به تجربیات برخی از کشورها در ارزشیابی درس تربیت‌بدنی اشاره شده است. در آمریکا ارزیابی دانش‌آموزان به‌عنوان یکی از چهار مؤلفه اساسی تربیت‌بدنی، شامل جمع‌آوری شواهدی درمورد دستیابی دانش‌آموزان به موفقیت و نتیجه‌گیری درمورد پیشرفت دانش‌آموزان براساس شواهد و مدارک است. ارزیابی دانش‌آموزان براساس استانداردهای ملی و ایالتی انجام می‌شود و مبنایی برای برآورد گذر از هر دوره تحصیلی است که در برنامه درسی گنجانده می‌شود و شامل پروتکل‌های اجرایی است. این پروتکل‌ها شامل شیوه‌های مبتنی بر شواهد و مدارک هستند که پیشرفت دانش‌آموزان را در تمام زمینه‌های آموزشی و آمادگی جسمانی اندازه‌گیری می‌کنند. نمره‌دهی به‌صورت مستقیم به اهداف یادگیری دانش‌آموزان مرتبط است که در برنامه درسی تعریف شده است و معلم تربیت‌بدنی پروتکل‌های مدرسه را برای گزارش‌دهی و ارتباط با دانش‌آموزان و اولیا درمورد پیشرفت دانش‌آموزان دنبال می‌کند. به‌طور کلی، ارزیابی دانش‌آموزان قابلیت پاسخ‌گویی به یادگیری مبتنی بر استانداردهای ملی را فراهم می‌کند و جزئی کلیدی در فرایند آموزش و پرورش در تمام حوزه‌ها است. معیارهای تربیت‌بدنی بسته ارزیابی استاندارد محور، شناختی و حرکتی هستند که شامل ابزارهای اندازه‌گیری معتبر و روا برای سنجش پیشرفت دانش‌آموز در راستای دستیابی به استانداردهای ملی در تربیت‌بدنی هستند (انجمن بهداشت و مربیان تربیت‌بدنی آمریکا، ۲۰۱۳^۲).

در چین، از تربیت‌بدنی حمایت سیاسی قابل ملاحظه‌ای می‌شود؛ به‌طوری‌که تربیت‌بدنی برای کلاس‌های اول تا دوازدهم اجباری است. تکمیل رضایت‌بخش تربیت‌بدنی یک شرط لازم برای ارتقا به پایه بعدی و دانش‌آموختگی است. مدارس می‌توانند با استفاده از مجوزهای اداری، برای افرادی که رد شده‌اند یک ساعت فعالیت جسمانی روزانه در نظر بگیرند که می‌تواند مشتمل بر چنین اجزایی باشد: حداقل سه جلسه فعالیت جسمانی خارج از مدرسه و دو کلاس تربیت‌بدنی در هر هفته. برابر مقررات اداری، اگر دانش‌آموزی در یک‌سوم از مجموع ساعات درس در یک ترم حضور پیدا نکند (چه دختر و چه پسر)، نمره قبولی از درس نمی‌گیرد و به‌عنوان کسی که حدنصاب تربیت‌بدنی را داشته باشد، شناخته نمی‌شود. چنین دانش‌آموزی فقط یک گواهی یادگیری دریافت می‌کند که برای ورود به تحصیلات عالی معتبر نیست. الزامات تربیت‌بدنی به‌عنوان یک بخش اصلی از برنامه درسی مدرسه، بسیار مثبت است و به‌خوبی از تربیت‌بدنی (و ورزش) محافظت می‌کند (یونسکو، ۲۰۱۳).

در همه کشورهای اروپایی، مشارکت، پیشرفت و رشد دانش‌آموزان در تربیت‌بدنی، به‌صورت منظم در طول سال تحصیلی سنجش و ارزیابی می‌شوند؛ هرچند ابزارهای اندازه‌گیری بسته به کشورهای مختلف و سطوح تحصیلی متفاوت هستند. در بسیاری از کشورهای اروپایی، پیشرفت دانش‌آموزان در درس تربیت‌بدنی مانند هر درس دیگری ارزیابی می‌شود. همچنین، بیشتر کشورهای اروپایی رهنمودهای روشنی برای ارزشیابی درس تربیت‌بدنی در مدارس دارند. در فرانسه، چهارچوب ارزشیابی ملی تربیت‌بدنی از سال ۲۰۱۲ آزمایش شد. برخی از کشورها شاخص‌های ارزیابی متمرکز درس تربیت‌بدنی را با هدف ارائه ارزیابی استاندارد برای تربیت‌بدنی در کشور و همچنین، برای ایجاد قابلیت مقایسه ملی نتایج حاصل از یادگیری درس تربیت‌بدنی در اختیار دارند. در سوئد، الزامات موردنیاز برای مهارت در تربیت‌بدنی برای تکمیل دو مرحله آموزشی (تا پایان سال ششم و نهم تحصیل) قرار داده شده است. در برخی از کشورهای اروپایی نیز مهارت در یک رشته ورزشی مشخصی ارزیابی ملی می‌شود؛ برای مثال، در اسلوانی مهارت شنا حداقل دو بار در طول دوره تحصیلی دانش‌آموزان ارزیابی می‌شود. در ایسلند نیز مهارت‌های موردنظر در رشته شنا از اولین سال شروع تحصیل دانش‌آموزان تا سال دهم تحصیل، به‌صورت اجباری و رسمی ارزیابی می‌شود. در بیشتر کشورها، دانش‌آموزان کارنامه سالانه از وضعیت تحصیلی خود دریافت می‌کنند که درس تربیت‌بدنی نیز در آن لحاظ شده است؛ اما در برخی از کشورها به‌جای دریافت کارنامه سالانه، دانش‌آموزان گواهینامه پایان دوره تحصیلی خود را براساس ارزیابی‌های نهایی (مثلاً در پایان دوره ابتدایی) دریافت می‌کنند که برای مثال، این روش در فرانسه، فنلاند و ایسلند اجرا می‌شود. به‌طورکلی، ارزشیابی ملی درس تربیت‌بدنی در اروپا به‌ندرت انجام می‌شود؛ اگرچه در برخی کشورها مانند اسلوانی (۲۰۰۹) و فرانسه (۲۰۱۲) اخیراً به این موضوع در امتحانات ملی متوسطه توجه می‌شود (دفتر اجرایی فرهنگ، سمعی بصری و آموزش، ۲۰۱۲).

اکنون، نگرانی درباره آینده جسمانی نسل جدید به اوج خود رسیده است و وقت آن رسیده است که تحول نوینی در برخورد با درس تربیت‌بدنی در مدارس صورت گیرد. می‌توان به‌جرات بیان کرد که درس تربیت‌بدنی نسبت به تمامی دروس اهمیت بیشتری دارد؛ زیرا، به‌واسطه ارتباط بی‌بدیلی که با سلامت و نشاط زندگی دارد، همواره دانش‌آموزان به آن نیاز دارند. زندگی مدرن فقر حرکتی را برای بشریت به‌ارمغان آورده است. توسعه و گسترش فناوری و افزایش سبک زندگی ماشینی در دهه‌های اخیر، موجی از کم‌حرکی و کم‌سوادی جسمانی را در بین آحاد مردم به‌ویژه دانش‌آموزان ایجاد کرده است. بدون شک، داشتن جامعه‌ای سالم بدون انسان‌هایی سالم غیرممکن است. این درحالی است که پایین‌بودن نرخ پرداختن مردم به ورزش در ایران، زنگ خطر را برای مسئولان به صدا درآورده است و تمامی سازمان‌ها و ارگان‌های دولتی و غیردولتی از جمله آموزش و پرورش در تلاش هستند که برای

افزایش سطح فعالیت بدنی دانش‌آموزان چاره‌ای بیندیشند؛ زیرا، سنین کودکی و نوجوانی بهترین زمان برای آموزش و نهادینه کردن سبک زندگی فعال هستند که می‌توانند آثار مثبتی بر تربیت نسل آینده داشته باشند. بنا به مصوبه شورای عالی آموزش و پرورش، برنامه درسی تربیت‌بدنی در دوره‌های تحصیلی، فرصت مغتنمی برای رشد و تکامل متعادل و متوازن ابعاد جسمانی، شناختی و عاطفی دانش‌آموزان، از طریق فعالیت‌های بدنی و حرکتی با رعایت استانداردهای تندرستی و موازین فرهنگی و اخلاقی ایجاد کرده است. در صورتی برنامه درسی تأثیرگذار خواهد بود که به تمام ارکان آن از جمله ارزشیابی توجه ویژه‌ای شود و زمینه‌ای فراهم شود تا بتوان از ظرفیت‌های سخت‌افزاری و نرم‌افزاری موجود برای اجرا و پیشبرد آن بهره برد. بدون در نظر گرفتن ادراکات و عقاید شخصی دانش‌آموزان، آنچه منجر به عینیت‌بخشیدن به ارزش و منزلت واقعی یک واحد درسی در تمام مقاطع تحصیلی و نهادینه شدن آن می‌شود، سیاستی است که سیستم آموزشی در ارزشیابی آن اتخاذ می‌کند.

با توجه به آنچه ذکر شد، مسئله تحقق اهداف درس تربیت‌بدنی در نظام آموزش و پرورش در راستای تربیت متوازن دانش‌آموزان در شرایطی حل خواهد شد که این درس به‌عنوان درس مؤثری در نظام ارزشیابی تعریف شود. در این صورت، علاوه بر اینکه درس تربیت‌بدنی در سیستم آموزشی در جایگاه واقعی خود قرار می‌گیرد، به خودی خود باعث ایجاد حرکت در دانش‌آموزان و رفع نگرانی خانواده‌ها ناشی از فقر حرکتی فرزندان‌شان نیز خواهد شد؛ زیرا، وقتی که والدین دلیل این سیاست را جویا شوند، بیشتر از گذشته به وخامت اوضاع جسمانی فرزندان خود پی می‌برند. با محقق شدن استقرار درس تربیت‌بدنی در امتحانات هماهنگ و متمرکز می‌توان امید داشت که نسل آینده نسلی خواهد بود که با وجود پیشرفت‌های سریع فناوری، از سلامت جسمانی، روحی و تناسب‌اندام بهتری برخوردار خواهد بود و سبک زندگی خود را اصلاح می‌کند و اینکه حداقل به این مسئله عمیق‌تر می‌اندیشد.

با توجه به آنچه ذکر شد، معاونت تربیت‌بدنی و سلامت وزارت آموزش و پرورش در نظر دارد در راستای بهبود جایگاه درس تربیت‌بدنی و اعتباربخشی بیشتر به مسائل تربیتی در کنار مسائل آموزشی در نظام تعلیم و تربیت متوازن، بازنگری جامعی در جایگاه درس تربیت‌بدنی در نظام ارزشیابی و سوابق تحصیلی دانش‌آموزان داشته باشد تا بتواند به اهداف مهم درس تربیت‌بدنی جامعه عمل بپوشاند. در این راستا، پژوهش حاضر به دنبال یافتن پاسخ برای سؤال‌های زیر است:

- چه عواملی بر استقرار ارزشیابی هماهنگ و متمرکز درس تربیت‌بدنی اثرگذار خواهند بود؟
- چه اقداماتی برای استقرار ارزشیابی هماهنگ و متمرکز درس تربیت‌بدنی باید انجام شوند؟
- استقرار ارزشیابی هماهنگ و متمرکز درس تربیت‌بدنی چه پیامدهایی را به همراه خواهد داشت؟

روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش حاضر کیفی است که از رویکرد داده‌بنیاد^۱ (نظریه زمینه‌ای) استفاده شده است (استراوس و کوربین، ۱۹۹۰). گردآوری داده‌ها به روش‌های متعددی مانند مصاحبه^۲ و بررسی اسناد^۳ انجام شد. صاحب‌نظران، مدیران و متخصصانی حوزه ارزشیابی و تربیت‌بدنی مدارس جامعه آماری پژوهش را تشکیل دادند. با توجه به استفاده از روش داده‌بنیاد و انجام مصاحبه برای گردآوری داده‌ها، نمونه‌گیری به صورت نظری^۴ و با استفاده از روش قضاوتی انجام شد که در آن معمولاً پژوهشگر می‌کوشد به صورت هدف‌دار بر مبنای اینکه چه نوع اطلاعات خاصی مورد نیاز است، نمونه‌ها را انتخاب کند (پرویزی و حاج باقری، ۱۳۸۹). اساس انتخاب نمونه این بود که افراد منتخب بتوانند به شکل‌گیری نظریه و تکرارپذیری یافته‌ها کمک کنند. تکرارپذیری در دو بعد مدنظر قرار گرفت: ۱- تکرارپذیری لغوی که در آن تولید نتایج مشابه با انتخاب موردهای مشابه هدف بود؛ ۲- تکرارپذیری نظری که در آن تولید نتایج متضاد از طریق انتخاب موردهایی در قطب‌های مخالف هدف بود (استراوس و کوربین، ۱۹۹۰).

در این پژوهش، با ارائه بازخورد به مصاحبه‌شوندگان و قراردادن آن‌ها در مسیر پژوهش به طوری که بر نحوه پاسخ‌گویی آن‌ها تأثیر نگذارد، برای افزایش روایی درونی اقدام شد. افزون‌براین، پس از انجام هر مصاحبه، الگوی به دست آمده تا آن مرحله ارائه می‌شد و در صورتی که مصاحبه‌شونده نکاتی را نسبت به الگو داشت، درباره آن بحث می‌کرد. این کار پس از انجام مصاحبه انجام می‌شد تا مصاحبه خالی از هرگونه پیش‌فرض و جهت‌گیری انجام شود. از آنجایی که مؤلفه پایایی به گستره تکرارپذیری یافته‌های پژوهش اشاره دارد و در انجام مطالعات کیفی پژوهشگر به تفسیر موضوع مورد مطالعه می‌پردازد، نیازی به ایجاد و ارائه مفهوم سنتی پایایی نیست؛ بنابراین، در بحث پایایی پژوهش، باید نشان داد که چگونه داده‌ها گردآوری شده‌اند و کدگذاری، استخراج مفاهیم و انتخاب طبقات انجام شده‌اند. کار گردآوری داده‌ها تازمانی ادامه یافت که پژوهشگر اطمینان حاصل کند که ادامه کار چیز تازه‌ای به دانسته‌های او نمی‌افزاید. هم‌زمان با گردآوری داده‌ها، کار تحلیل آن‌ها طی سه مرحله کدگذاری

-
1. Grounded Theory
 2. Strauss, & Corbin
 3. Interview
 4. Content Analysis

۵. نمونه‌گیری نظری بدین معنا است که بیش از آنکه نمونه‌گیری قبل از پژوهش مشخص شود، در جریان پژوهش و براساس تحلیل مرحله‌به‌مرحله داده‌ها شکل می‌گیرند (استراوس و کوربین، ۱۹۹۰).

باز، محوری و انتخابی شروع شد. طی این سه مرحله کدگذاری، داده‌ها به صورت دقیق و خطبه‌خط خوانده شدند و به کوچک‌ترین جزء ممکن شکسته شدند. پس از استخراج کدها، آن‌ها طبقه‌بندی می‌شوند. مقایسه مداوم، تفاوت‌ها و تشابهات بین این کدها را آشکار می‌کند؛ طبقات جدا یا ادغام می‌شوند تا نظریه در روند این فرایند شکل گیرد. منابع و متون موجود نیز در روند تکمیل نظریه استفاده می‌شوند (استراوس و کوربین، ۱۹۹۰). مراحل کدگذاری با به‌کارگیری نسخه ۵/۲ نرم‌افزار اطلس تی.آی انجام شدند. در پژوهش حاضر، پس از انجام ۲۱ مصاحبه در طی دوره شش ماهه، تحلیل داده‌ها حاکی از اضافه‌نشدن داده جدید به داده‌های قبلی بود؛ بنابراین، با انجام ۲۱ مصاحبه و رسیدن به حد اشباع نظری، انجام مصاحبه‌ها پایان یافت.

نتایج

همان‌طور که ذکر شد، در این پژوهش ۲۱ نفر از افراد صاحب‌نظر در حوزه تربیت‌بدنی مدارس مشارکت داشتند که از میان مدیران اجرایی و اعضای هیئت‌علمی انتخاب شدند.

جدول ۱- توزیع گروه‌های مشارکت‌کننده در پژوهش و کدهای مورد استفاده

تخصص	فراوانی	میانگین سابقه کار	کد مورد استفاده
مدیر و معلم	۱۳	۲۰	p2, p3, p4, p5, p10, p13, p14, p15, p16, p17, p18, p20, p21
عضو هیئت‌علمی	۸	۲۲	p1, p6, p7, p8, p9, p11, p12, p19
جمع کل	۲۱	-	--

* سه نفر از مشارکت‌کنندگان زن (p5, p6, p16) و بقیه مرد بودند. شش نفر از مشارکت‌کنندگان دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد و سایرین دارای مدرک تحصیلی دکتری بودند.

شایان ذکر است با کدگذاری باز تلاش بر این بوده است که نکات کلیدی و مورد تأکید مشارکت‌کنندگان از مصاحبه‌ها استخراج شوند. این نکات ۱۱۳ کد را تشکیل دادند که در مجموع، ۲۹۳ بار تکرار شده بودند.

1. Open Coding
2. Axial Coding
3. Atlas.Ti

جدول ۲- نتایج کدگذاری محوری و انتخابی

مفهوم	مقوله	
ضعف فرهنگ ورزش در جامعه کاهش تحرک افراد جامعه در زندگی مدرن ترغیب نکردن دانش آموزان به تحرک و فعالیت بدنی توسط والدین فقدان احساس نیاز جامعه به درس تربیت بدنی نبود توجه عملی به تأکید مبانی دینی بر سلامت جسم لزوم پیشگیری از بیماری های ناشی از بی تحرکی و کم تحرکی بازتاب نداشتن پرورش تمام ابعاد وجودی دانش آموزان در نظام ارزشیابی نبود سیاست گذاری صحیح در امر ارزشیابی دروس حاکمیت سیستم ارزشیابی نامتوازن در نظام آموزش و پرورش و نبود توجه به تمام ساحت های تعلیم و تربیت نظام آموزشی کنکوری	فرهنگ ورزش در جامعه سطح و میزان توجه به سلامت نظام ارزشیابی در آموزش و پرورش	۱ ۲ ۳ ۴
اهمیت دادن و توجه والدین به مسئله امتحان و ارزشیابی رسمی و سوابق تحصیلی دانش آموزان آگاهی نداشتن خانواده ها در مورد اهمیت درس تربیت بدنی مطالبات نادرست خانواده و دانش آموزان از معلم تربیت بدنی در سیستم نمره دهی نگرش نادرست اولیای مدرسه به درس تربیت بدنی نبود نظارت کافی مدیران مدارس بر درس تربیت بدنی آگاهی نداشتن مدیران از نحوه اجرای بهینه و ارزشیابی درس تربیت بدنی نبود سیاست گذاری درست در به کارگیری تمام ظرفیت های جامعه مخاطب در پیشبرد اهداف درس تربیت بدنی بی توجهی و کم کاری متولیان ورزش دانش آموزی نبود برنامه ریزی دقیق و شفاف برای ارزشیابی درس تربیت بدنی به کارگیری ابزارهای نامناسب و سلیقه ای برای ارزشیابی درس تربیت بدنی استفاده نکردن از ظرفیت های سند تحول و قوانین برنامه ملی برای بهبود جایگاه درس تربیت بدنی	آگاهی اولیای دانش آموزان آگاهی مدیران و اولیای مدرسه آگاهی مسئولان آموزش و پرورش استانداردسازی ارزشیابی درس تربیت بدنی	۵ ۶ ۷ ۸

ادامه جدول ۲- نتایج کدگذاری محوری و انتخابی

مفهوم	مقوله	
نبود بستری مناسب برای بروز توانمندی‌های معلمان تربیت‌بدنی بی‌انگیزگی و کاهش تعهد معلمان تربیت‌بدنی تخریب جایگاه معلم تربیت‌بدنی نداشتن نمود بیرونی برای عملکرد معلم تربیت‌بدنی بی‌تفاوتی برخی از معلمان تربیت‌بدنی به نمره دانش‌آموزان	جایگاه و هویت معلم تربیت‌بدنی	تربیت بدنی
کمبود نیروی انسانی نبود شرایط الزام‌آور برای اجرای بهینه درس تربیت‌بدنی نبود تناسب بین محتوای آموزشی و ساعات درس تربیت‌بدنی اجرای نامتوازن درس تربیت‌بدنی در کشور دراختیارنداشتن نورم‌های ملی برای قضاوت کمبود امکانات و تجهیزات موردنیاز در مدارس نبود هماهنگی بین محتوای برنامه درسی و فضای آموزشی کمبود منابع مالی و اعتبارات موردنیاز	نیروی انسانی فرصت یادگیری امکانات و تجهیزات فضای آموزشی منابع مالی	محیط مدرسه
تمایز درس تربیت‌بدنی با سایر دروس در اجرا و ارزشیابی در مدارس نبود تناسب ارزشیابی هنجارمحور با اهداف و فلسفه درس تربیت‌بدنی شفاف‌نبودن نیازهای درس تربیت‌بدنی پیچیدگی سخت‌افزاری و نرم‌افزاری درس تربیت‌بدنی	ماهیت درس تربیت‌بدنی	
اطلاع‌رسانی و توجیه جامعه مخاطب آموزش معلمان آموزش مدیران مدیریت تغییر نظارت اجرای آزمایشی ساخت ابزارهای ارزشیابی استاندارد تأمین مالی دریافت مجوزهای قانونی طراحی کتاب کار دانش‌آموز بازنگری دوره‌ای بر محتوای کتب تربیت‌بدنی بهبود زیرساخت‌های سخت‌افزاری مدارس بهره‌گیری از فناوری‌های نوین تهیه نورم محوریت درس تربیت‌بدنی در ساختار و تشکیلات اداری	اقدامات اساسی	

ادامه جدول ۲- نتایج کدگذاری محوری و انتخابی

مفهوم	مقوله
به کارگیری ظرفیت خانواده‌ها برای توسعه و بهبود ورزش دانش‌آموزی افزایش فعالیت بدنی و توسعه ورزش همگانی افزایش انگیزش دانش‌آموزان کارآفرینی و ایجاد اشتغال ایجاد بستری برای سرمایه‌گذاری بخش خصوصی برای ورزش دانش‌آموزی افزایش نشاط در جامعه بهبود سلامت عمومی دانش‌آموزان و کاهش چاقی و ناهنجاری‌های جسمانی ایجاد مطالبه برای درس تربیت‌بدنی از سوی دانش‌آموزان، والدین و مدرسه کاهش اقدامات سلیقه‌ای در ارزشیابی تثبیت جایگاه درس تربیت‌بدنی افزایش انگیزه معلمان هویت‌بخشی به برنامه درس تربیت‌بدنی ایجاد فرصتی برای شناسایی استعداد‌های ورزشی	پیامدها

کدگذاری محوری شامل حرکت به سوی یک سطح بالاتر از انتزاع است که با تعیین روابط و طبقه اصلی یا سازه‌ای حاصل می‌شود که سایر مفاهیم حول آن می‌گردند. کدگذاری محوری عبارت است از تأیید مفاهیم بر مبنای روابط پویای آن‌ها. این مفاهیم مبنای تشکیل نظریه هستند (گلدینگ، ۲۰۰۲). طی کدگذاری محوری، بین طبقات و طبقات فرعی ارتباط برقرار می‌شود. در این مرحله، داده‌ها از طریق برقراری ارتباط بین طبقات به شیوه‌ای جدید کنار هم قرار می‌گیرند. این موضوع با اکتشاف این مفاهیم حاصل می‌شود: اکتشاف شرایط (شرط‌ها)، اکتشاف زمینه، راهبردهای عمل و تعامل و اکتشاف پیامدها.

در این پژوهش سعی شد با کشف این مفاهیم، درکی از پدیده آزمون هماهنگ و متمرکز درس تربیت‌بدنی حاصل شود و سؤال‌های پژوهش در ارتباط با چگونگی وضعیت موجود ارزشیابی درس تربیت‌بدنی، سازوکارهای دستیابی به وضعیت مطلوب ارزشیابی براساس اسناد بالادستی و پیامدهای

آن پاسخ داده شوند. به‌طور کلی، با تحلیل‌های انجام شده در این مرحله، دستیابی به موارد زیر در ارتباط با ارزشیابی درس تربیت‌بدنی امکان‌پذیر شد:

شرایطی که سبب بروز وضعیت ارزشیابی درس تربیت‌بدنی شده‌اند (شرایط علی)؛
زمینه‌ای که وضعیت موجود ارزشیابی درس تربیت‌بدنی در آن نهفته است (شرایط زمینه‌ای)؛
راهبردهایی که برای دستیابی به وضعیت مطلوب قابل‌انتظار هستند (راهبردهای عمل)؛
پیامدهایی که با به‌کارگیری این راهبردها موردانتظار هستند (پیامدها).

در مطالعه حاضر، مدل پارادایمی کدگذاری محوری بوهم^۱ (۲۰۰۴) استفاده شد. مطابق با رویکرد استراوس و کوربین (۱۹۹۰) در کدگذاری انتخابی، نتایج گام‌های قبلی به‌کار برده شد، مقوله اصلی انتخاب شد و به‌شکل نظام‌مندی به سایر مقوله‌ها ارتباط داده شد. اعتبار ارتباطات بررسی شد و مقوله‌هایی که به تصفیه و توسعه بیشتر نیاز داشتند، توسعه داده شدند. این کار براساس الگوی شناسایی شده بین مقوله‌های اصلی و فرعی در کدگذاری باز و محوری آغاز شد که شامل گام‌های زیر بود:

معین کردن خط داستان: خط داستان، مفهوم‌سازی داستانی است که مطالعه در رابطه با آن انجام می‌شود. برای آسانی در معین کردن خط داستان، داده‌ها بازنگری شدند که این کار با رفت‌وبرگشت بین مقوله‌های اصلی و فرعی و نیز با رفت‌وبرگشت بین کدگذاری باز، محوری و انتخابی انجام شد. ارتباط دادن مقوله‌های فرعی به مقوله‌های اصلی از طریق پارادایم: برای اینکه مقوله‌های اصلی و فرعی به اندازه کافی با خط داستان متناسب شوند، به داستان رجوع می‌شد تا مقوله‌ها دوباره نظم‌دهی شوند و به‌شکل بهتری مجموعه‌ها و اتفاقات، اجزای مدل پارادایمی را بسازند. در ادامه این مرحله، شرایط علی، شرایط زمینه‌ای، راهبردها و پیامدهای مدل بیان شدند.

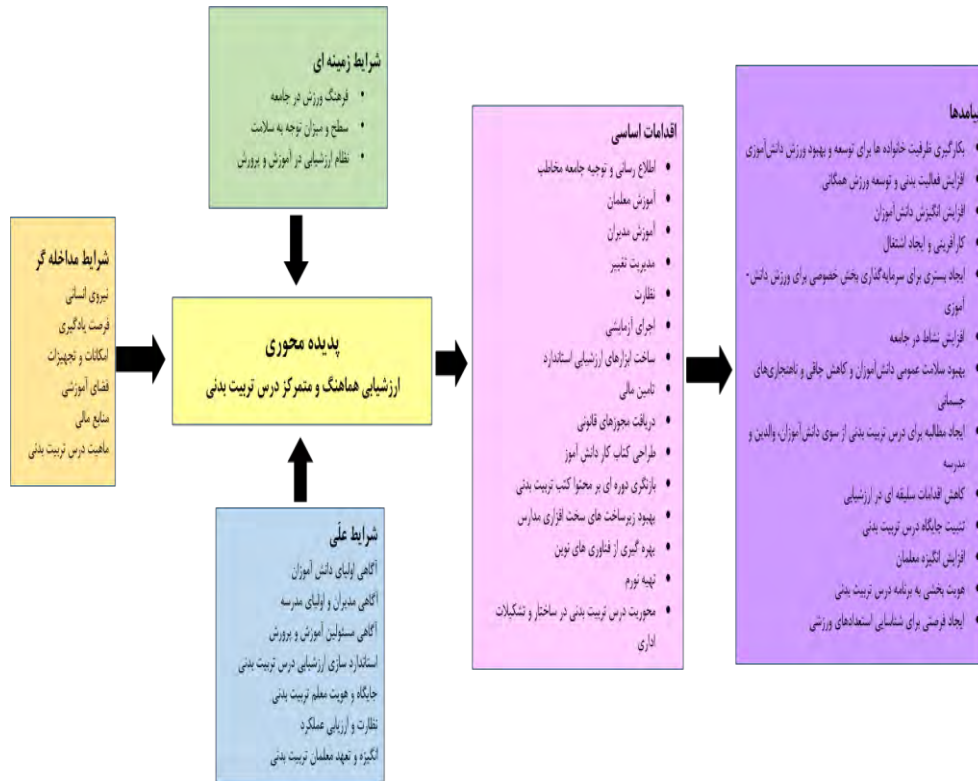
اعتباربخشی به روابط: برای اعتباربخشی به ارتباطات بین مقوله‌ها که در مدل پارادایم شکل گرفته بودند، داده‌ها، یادداشت‌ها، کدگذاری‌ها و یادداشت‌های زمینه‌ای به‌طور دقیق بررسی شدند تا پس از مقایسه طرح نهایی، اطمینان حاصل شود که این طرح نظری می‌تواند بیشتر مورد‌های مشاهده‌شده را تبیین کند.

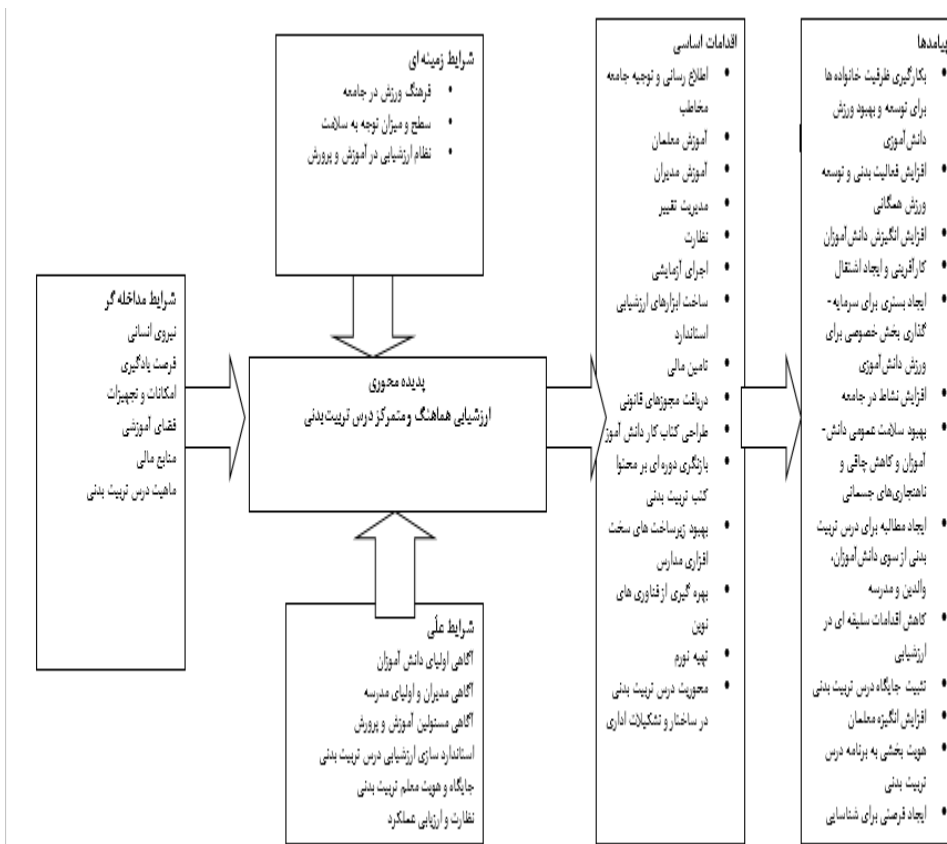
پرکردن شکاف‌های بین مقوله‌ها: طبق نظر استراوس و کوربین (۱۹۹۰)، تاحدامکان به نظریه برخاسته از داده‌ها، خصوصیات مفهومی اضافه شد تا فشردگی و انسجام مفهومی نظریه حاصل شود.

لازم است بیان شود که تمامی گام‌های ذکرشده در فرایندی رفت‌وبرگشتی و تعاملی و همراه با کدگذاری باز و محوری انجام شدند. درنهایت، مدل نهایی پژوهش استخراج شد که در شکل شماره

1. Bohm
2. Story Line

یک ارائه شده است. در این مدل، مفاهیمی انتزاعی تر قابل مشاهده هستند که در آن عوامل علی، زمینه‌ای، راهبردها و پیامدهای ارزشیابی هماهنگ و متمرکز درس تربیت بدنی مشخص شده‌اند.

شکل ۱- چهارچوب استقرار ارزشیابی هماهنگ و متمرکز درس تربیت بدنی در مدارس

بحث و نتیجه گیری

از جمله اهداف نظام آموزش و پرورش کشور، تربیت نسلی شاداب و بانشاط است که در کنار فراگیری علوم مختلف، از سلامتی، تحرک و پویایی لازم برخوردار باشد (سند تحول بنیادین، ۱۳۹۰). تربیت بدنی از اولین، قدیمی ترین و تربیتی ترین مواد درسی تعلیم و تربیت است که از طریق آموزش فعالیت های حرکتی و ورزشی نقش عمده ای در تربیت کودکان و جوانان پیدا کرده است که در نبود آن تعادل و هماهنگی لازم بین جسم و روح از بین می رود. بیش از ۸۰ دهه از حضور تربیت بدنی در کشور می گذرد و درس تربیت بدنی از سال ۱۳۰۶ به صورت اجباری در مدارس برگزار می شود که طی این مدت با فرازونشیب های زیادی همراه بوده است و کاستی هایی را با خود به دنبال داشته است؛ اما

با عزم دولت و توجه مسئولان آموزش و پرورش در چند سال اخیر، این درس ضروری از کنج عزلت خارج شده و به آن توجه شده است و همچنان به توجه بیشتری نیاز دارد.

در حال حاضر، الزامات اجرایی درس تربیت بدنی در مدارس مانند فضا، تجهیزات ورزشی، معلم متخصص و محتوای آموزشی در وضعیت متوسطی قرار دارند (شفیع‌نیا، ۱۳۸۷)؛ اما یکی از مهم‌ترین ارکان برنامه درسی؛ یعنی ارزشیابی هنوز شکل واقعی به خود نگرفته است. براساس یافته‌های پژوهش حاضر، هنوز استانداردهای ملی برای ارزشیابی هماهنگ درس تربیت بدنی در مدارس تعریف نشده است و برنامه درسی نیز در این زمینه صراحت لازم را ندارد؛ در صورتی که براساس برنامه درسی ملی، تمامی دروس باید دارای استانداردهایی برای ارزشیابی نتیجه‌محور در گذر از دوره‌های تحصیلی (پایه‌های سوم، ششم، نهم و دوازدهم) باشند (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۰). همچنین، یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که نبود ارزشیابی نتیجه‌محور در درس تربیت بدنی باعث شده است که معلمان تربیت بدنی از ابزارهای نامناسب و سلیقه‌ای برای ارزشیابی استفاده کنند که این یافته با پژوهش رضوی و همکاران (۱۳۹۲) همسو است. افزون‌براین، برخی از معلمان به دلیل مطالبات نادرست خانواده‌ها و مدیران مدارس، نسبت به ارزشیابی و نمره دانش‌آموزان بی‌تفاوت شده‌اند و ارزشیابی واقعی از عملکرد دانش‌آموزان انجام نمی‌دهند. هدف درس تربیت بدنی کسب نشاط، شادابی، سلامت و توسعه سبک زندگی سالم است و ارزشیابی مستمر، توجه به تفاوت‌های فردی و معلم‌محوری از جمله سیاست‌های ارزشیابی درس تربیت بدنی هستند؛ اما اسناد بالادستی بین درس تربیت بدنی با سایر دروس، در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی در گذر از دوره‌ها تفاوتی قائل نیستند. به نظر می‌رسد که استفاده از ظرفیت‌های قانونی اسناد بالادستی مانند سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و برنامه درسی ملی در حوزه ارزشیابی درس تربیت بدنی باعث بهبود جایگاه درس تربیت بدنی خواهد شد. نظام ارزشیابی دروس، بخشی از هویت انکارناپذیر آن‌ها است که در اجرایی شدن مفاد درسی اهمیت بسیاری دارد. ضعف نظام ارزشیابی درس تربیت بدنی و به‌طور کلی، ارزشیابی نامتوازن در نظام آموزشی که فقط بر دروس شناختی تمرکز و تأکید دارند، باعث شده است که مدیران و اولیای مدرسه نیز از وظایف خود در خصوص درس تربیت بدنی شانه خالی کنند. این مسئله حتی به سطوح بالاتر مدیریتی در حوزه تربیت بدنی مدارس نیز نفوذ کرده است. یافته‌های پژوهش نشان داد که نبود سیستم ارزشیابی متمرکز و هماهنگ باعث شده است که عملکرد معلم تربیت بدنی در مدارس در حوزه درس تربیت بدنی که جزو وظایف ذاتی و الزامی آن‌ها است، کمتر از فعالیت‌های فوق برنامه ورزشی نمود داشته باشد و این مسئله بی‌انگیزگی و کاهش تعهد معلمان تربیت بدنی را نسبت به اجرای برنامه درسی در پی داشته است و گاهی باعث

تضعیف و تخریب جایگاه معلم تربیت‌بدنی در مدارس شده است که نتایج مطالعات شفیع نیا (۱۳۸۷) و رضوی و همکاران (۱۳۹۲) نیز آن را تأیید می‌کنند.

یافته‌های پژوهش نشان داد که قراردادن درس تربیت‌بدنی در امتحانات هماهنگ و متمرکز، جهش و انقلاب بزرگی در فرهنگ ورزش و سبک زندگی جامعه ایجاد خواهد کرد. چنین راهبردی موجی از مطالبات را از نهادهای متولی ورزش در کشور به همراه خواهد داشت که نه تنها باعث تثبیت جایگاه درس تربیت‌بدنی در نظام تعلیم و تربیت خواهد شد، بلکه باعث افزایش نشاط و تحرک، توسعه ورزش همگانی و کاهش احتمال ابتلا به ناهنجاری‌ها و بیماری‌ها خواهد شد. علاوه بر این، به دنبال افزایش مطالبات، بسترهای مناسبی برای افزایش کارآفرینی و اشتغال در ورزش و فرصت‌های مناسبی برای جذب سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در ورزش دانش‌آموزی به وجود خواهد آمد. نسلی که با چنین رویکردی تربیت شود، در آینده بهره‌وری بیشتری در زندگی فردی و اجتماعی خواهد داشت و با برخورداری از قوای جسمانی در کنار پیشرفت‌های علمی، کشور را از گزند دشمنان مصون نگاه می‌دارد. علاوه بر آنچه ذکر شد، انجام اقداماتی در زمینه بهبود سلامت نسل جوان به عنوان محور توسعه در تمامی حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی، بسیار مهم و راهبردی خواهد بود. کاهش تحرک و فعالیت بدنی که سبک زندگی مدرن آن را به انسان‌ها به ویژه نسل کودک و نوجوان تحمیل کرده است، موجی از بیماری‌های ناشی از فقر حرکتی را به همراه داشته است؛ درحالی که در مابانی ارزشی و اعتقادی دین اسلام، به سلامت جسمی و روحی و لزوم توجه به فعالیت بدنی تأکید شده است. علاوه بر این، ضعف فرهنگ ورزش در جامعه و توجه خانواده‌ها به یادگیری دروس شناختی و بازتاب گسترده آن‌ها در سرنوشت تحصیلی دانش‌آموزان در نظام آموزشی کنکوری، باعث شده است با وجود اذعان به ارزش و اهمیت درس تربیت‌بدنی در مدارس، مطالبه والدین دانش‌آموزان در این زمینه کمتر مشاهده شود و دانش‌آموزان توسط والدین خود به فعالیت بدنی و توجه به درس تربیت‌بدنی ترغیب نشوند. این درحالی است که والدین دانش‌آموزان می‌توانند در پیشبرد اهداف خطیر درس تربیت‌بدنی و فعالیت‌های مکمل مدارس نقش بسزایی داشته باشند. درگیر کردن والدین در برنامه‌های آموزشی و تربیتی دانش‌آموزان در مدارس، یکی از سیاست‌های اصلی نظام آموزشی کشورهای پیشرو است (یونسکو، ۲۰۱۳) و در اسناد بالادستی نظام آموزش و پرورش ایران نیز به خوبی پیش‌بینی شده است؛ اما تا رسیدن به نقطه ایده‌آل فاصله زیادی باقی مانده است.

علاوه بر موارد ذکر شده، باید توجه داشت که اجرای آزمون هماهنگ و متمرکز درس تربیت‌بدنی، مبتنی بر وجود بستر مناسب و در اختیار داشتن زیرساخت‌های کافی است؛ زیرا، ماهیت درس تربیت‌بدنی با سایر دروس تفاوت اساسی دارد و استلزامات ویژه‌ای را می‌طلبد. نتایج نشان داد که از جمله مهم‌ترین عواملی که تأثیر جدی بر برنامه ارزشیابی هماهنگ درس تربیت‌بدنی خواهند داشت،

کمبود نیروی انسانی به‌ویژه در مناطق کمتر توسعه‌یافته، کمبود امکانات و تجهیزات استاندارد ورزشی مانند سالن‌های سرپوشیده با استانداردهای لازم، کمبود اعتبارات موردنیاز برای اجرای سراسری در کل کشور و متوازن نبودن فرصت یادگیری و فضای آموزشی درس تربیت‌بدنی در کشور خواهند بود که باید قبل از تصویب نهایی و بازنگری بر ارزشیابی درس تربیت‌بدنی، به‌طور کامل بررسی موشکافانه شوند و برطرف شوند.

یافته‌های پژوهش نشان داد از جمله مهم‌ترین اقداماتی که باید مسئولان ورزش دانش‌آموزی در کشور در راستای اجرایی‌شدن ارزشیابی هماهنگ درس تربیت‌بدنی براساس اصول مندرج در اسناد بالادستی انجام دهند، تغییر نگرش در جامعه هدف؛ یعنی معلمان، مدیران، دانش‌آموزان، اولیای مدرسه، والدین و مدیران ارشد آموزش و پرورش استان‌ها است. به‌نظر می‌رسد که با برگزاری دوره‌های آموزشی-توجیهی گوناگون، انعکاس مناسب رسانه‌ای و آماده‌سازی فضای ذهنی جامعه مخاطب، با بررسی قوت و فرصت‌های ارزشیابی هماهنگ درس تربیت‌بدنی می‌توان زمینه انعکاس آثار عملی درس تربیت‌بدنی را در زندگی فردی و اجتماعی دانش‌آموزان فراهم کرد. علاوه‌براین، توانمندسازی معلمان، مدیران و مدیران ارشد و میانی آموزش و پرورش نیز می‌تواند گام بسیار مهم و مثبتی در راستای اجرایی‌شدن ارزشیابی هماهنگ تلقی شود. ساختارسازی و اصلاح ساختارهای کنونی و محوریت درس تربیت‌بدنی در تشکیلات ورزش دانش‌آموزی، نظارت مستمر، بازخورد و اصلاح برنامه درسی نیز می‌تواند تأثیر بسزایی در پیشبرد اهداف ارزشیابی درس تربیت‌بدنی مدارس داشته باشد. تدوین دستورالعمل‌های اجرایی بسیار شفاف و دقیق با آزمون‌های روا و پایا نیز از جمله الزامات دیگر برگزاری آزمون هماهنگ درس تربیت‌بدنی است که می‌توان با اجرای مطالعاتی و آزمایشی در دوره‌های تحصیلی گوناگون و استان‌های مختلف به آن دست یافت. مسلم است که به ضعف در زیرساخت‌ها و فرصت‌های یادگیری دانش‌آموزان در مناطق مختلف جغرافیایی باید توجه ویژه داشت و از سال‌های نخست از سهل‌ترین و اجرایی‌ترین ابزارهای ارزشیابی استفاده کرد. تقویت فعالیت‌های فوق‌برنامه ورزشی مدارس و بسترسازی برای بهره‌مندی حداکثری دانش‌آموزان نیز باید در اولویت قرار گیرد؛ زیرا، دو ساعت درس تربیت‌بدنی رسمی در مدارس، قطعاً جواب‌گوی نیاز دانش‌آموزان برای شرکت در آزمون گذر از دوره-های تحصیلی نخواهد بود. از مسائل دیگری که صاحب‌نظران بر آن تأکید داشتند، تألیف کتاب کار دانش‌آموز است که بتواند در کنار ساعت درس رسمی و فعالیت‌های فوق‌برنامه ورزشی، زمینه آماده‌سازی حداکثری دانش‌آموزان را فراهم کند. استفاده از فناوری‌های نوین در ثبت سوابق ورزشی دانش‌آموزان و طراحی کارنامه‌های پیشرفت تحصیلی ماهانه، سالانه و دوره‌ای یا شناسنامه ورزشی و

نیز اعطای گواهینامه‌های پایان دوره در حوزه تربیت‌بدنی نیز می‌توانند تأثیر بسزایی در تصحیح و تثبیت اجرا و ارزشیابی درس تربیت‌بدنی در مدارس داشته باشند.

در پایان، ذکر این نکته ضروری است که در صورت فراهم‌نبودن زیرساخت‌های لازم، شتاب در فراگیر کردن ارزشیابی متمرکز درس تربیت‌بدنی و توجیه‌نبودن جامعه مخاطب، علاوه بر ایجاد انحرافات در اجرا، درس تربیت‌بدنی در مدارس و تشکیلات تربیت‌بدنی وزارت آموزش و پرورش را با تهدید بسیار جدی روبه‌رو خواهند کرد. البته برنامه‌ریزی مناسب و اجرای مرحله‌ای این طرح با محوریت مدارس در مناطق کمتر توسعه‌یافته و اجرای متمرکز در مناطق برخوردار و سپس، گسترش آن به تمام دوره‌های تحصیلی و کل مناطق کشور می‌تواند گام مثبتی در تثبیت ارزشیابی هماهنگ تلقی شود.

منابع

1. Bohm, A. (2004). Theoretical coding: Text analysis in grounded Theory. In U. Flick, E. Kardorff, & I. Steinke (Eds.), *A companion to qualitative research* (pp. 270-5). London: Sage.
2. European Commission/ EACEA/Eurydice. (2013). *Physical education and sport at school in Europe Eurydice report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
3. EACEA/Eurydice. (2011). *The structure of the European education systems 2011/12: schematic diagrams*. Brussels: Eurydice.
4. EACEA/Eurydice. (2012a). *Recommended annual taught time in full-time compulsory education in Europe, 2011/12*. Brussels: Eurydice.
5. EACEA/Eurydice. (2012b). *Key data on education in Europe 2012*. Brussels: Eurydice. Available at: http://ec.europa.eu/sport/library/documents/c1/eu-physical-activity-guidelines-2008_en.pdf [Accessed 12 March 2013].
6. European Commission. (2007a). *White paper on sport*. Available at: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0391:FIN:EN:PDF> [Accessed 12 March 2013].
7. European Commission. (2007b). *Key competences for lifelong learning – European reference framework*. Available at: http://ec.europa.eu/dgs/education_cultur/publ/pdf/ll-learning/keycomp_en.pdf [Accessed 12 March 2013].
8. European Commission. (2011). *Communication from the commission to the European parliament, the council, the European economic and social committee and the committee of the regions, developing the European dimension in Sport*. Available at: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0012:FIN:EN:PDF> [Accessed 12 March 2013].

9. The theoretical foundations of fundamental change in the system of formal Basic education in Islamic Republic of Iran (2012), education ministry of Islamic Republic of Iran, 350-456 (Persian)
10. National curriculum. (2012). education ministry of Islamic Republic of Iran, 45-88 (Persian).
11. Goulding, C. (2002). Grounded theory: A practical guide for management, business and market researchers: London: Sage.
12. National Association of Physical Education. (2013). Loopholes stalling progress in physical education across the U.S. Reston, Virginia, NASPE.
13. Ontario Government. (2010). The Ontario curriculum (Revised). Grades 1-8. Health and Physical Education, January. Available at: <http://www.edu.gov.on.ca/eng/curriculum/elementary/healthcurr18.pdf> [Accessed 11 September 2014].
14. Parvizi, S., Majidi, M., & Adib Haj Bagheri, M. (2010) Qualitative research methods. Tehran: Publishing and Promoting Human. (Persian).
15. Shafinia, P. (2009). Survey of physical education evaluation in viewpoint of teachers and offering a model. Research in Sport Science, 20, 51-61.
16. Strauss, A., & Corbin, J. (1990) Basics of qualitative research. Newbury Park, CA: Sage.
17. Razavi, S., Rouhani, Z., & Ghanbari, A. (2014). Analysis of factors effectively promoting the status of physical education in schools. Journal of Sport Management and Behavior, 19, 69-80. (Persian).
18. United Nations, Educational, Scientific and Cultural Organization. (2013). World-wide survey of school physical education, UNESCO Open Access Repository, final report.

استناد به مقاله

تسلیمی، زهرا، بابوئی، حسین. (۱۳۹۷). بهار و تابستان). استقرار ارزشیابی هماهنگ و متمرکز درس تربیت‌بدنی در مدارس: یک مطالعه کیفی. پژوهش در ورزش تربیتی، ۱۴(۶): ۴۵-۶۶. شناسه دیجیتال: 10.22089/res.2017.4239.1306

Taslimi, Z., Baboee, H. (2018). Coordinated and Focused Evaluation of Physical Education in Schools: A Qualitative Study. Research on Educational Sport, 6(14): 45-66. (Persian). Doi: 10.22089/res.2017.4239.1306

طراحی و تدوین برنامه راهبردی فدراسیون ورزش دانش آموزی ایران

مهرزاد حمیدی^۱، حسین رجبی^۲، ابراهیم علیدوست قهفرخی^۳، مهوش زینی‌زاده^۴

۱. دانشیار مدیریت ورزشی، دانشگاه تهران

۲. استادیار مدیریت ورزشی، پردیس بین‌المللی کیش دانشگاه تهران

۳. دانشیار مدیریت ورزشی، دانشگاه تهران

۴. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، پردیس بین‌المللی کیش دانشگاه تهران*

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۲/۱۹

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۱۲/۱۹

چکیده

هدف این پژوهش، طراحی و تدوین برنامه راهبردی فدراسیون ورزش دانش‌آموزی کشور بود. روش پژوهش حاضر بر مبنای فرایند مطالعات راهبردی با رویکرد سوات و با استفاده از روش‌های کیفی و کمی انجام شد. مدیران و متخصصان آشنا با ورزش دانش‌آموزی به تعداد ۶۵ نفر، به‌عنوان جامعه و نمونه آماری انتخاب شدند و از آن‌ها نظرسنجی شد. روش جمع‌آوری اطلاعات، پیمایشی بود و با استفاده از دو پرسش‌نامه باز و بسته و مصاحبه با اعضای جامعه با هدف احصای بیانیه رسالت، چشم‌انداز، ارزش‌های محوری، نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید و به روش دلفی انجام شد. اطلاعات به‌دست‌آمده با نکته‌نظر شورای راهبری در پنج قوت، هفت ضعف، هفت فرصت و شش تهدید، نهایی شد. همچنین، با استفاده از جدول ارزیابی عوامل درونی و بیرونی و محاسبات لازم، موقعیت راهبردی فدراسیون در وضعیت محافظه‌کارانه شناسایی شد. سپس، با بهره‌مندی از تحلیل ماتریس سوات تعداد شش راهبرد تهاجمی، دو راهبرد محافظه‌کارانه، سه راهبرد رقابتی و یک راهبرد تدافعی و در مجموع، ۱۲ راهبرد شناسایی شدند. راهبردهای شناسایی‌شده با ماتریس برنامه‌ریزی راهبردی کمی اولویت‌بندی شدند.

واژگان کلیدی: برنامه راهبردی، تحلیل سوات، موقعیت راهبردی، فدراسیون ورزش دانش‌آموزی

مقدمه

امروزه، سازمان‌ها در مسیر دگرگونی بنیادینی قرار گرفته‌اند و رقابت عصر صنعتی به رقابت عصر اطلاعات تبدیل شده است (کاپلان و نورتون، ۱۳۸۶). در این عصر (اطلاعات)، بسیاری از سازمان‌ها و شرکت‌ها با رقابت فزاینده پایداری و نامطمئنی مواجه هستند که به واسطه نوآوری‌های فناورانه، تغییر محیط‌های بازاری و نیازهای در حال تغییر مشتریان شدت یافته است (جعفرنژاد و شهبایی، ۱۳۸۶). در این محیط، سازمان‌ها چگونه باید عمل کنند تا در عین اینکه بقای خود را حفظ کنند، بتوانند از ویژگی اساسی این محیط تغییرات حداکثر منفعت را کسب کرده و پیشرفت کنند. تکیه بر مدیریت راهبردی مهم‌ترین و بهترین پشتوانه برای مقابله با این چالش است. در این محیط آشفته‌ای که (نامطمئن و متغیر) سازمان‌های ما در آن مشغول فعالیت هستند، یکی از مهم‌ترین عوامل بقا و پیشرفت آن‌ها، راهبردمحوری است (خوش‌سیما، ۱۳۸۳).

در سالیان اخیر، دلایل متعددی باعث شده‌اند تا مدیران در دولت‌ها، سازمان‌ها و به‌ویژه نهادهای آموزشی- ورزشی دریابند که برنامه‌ریزی به شکل سنتی دیگر قادر به حل مشکلات آن‌ها نخواهد بود؛ از این رو، بهره‌گیری از برنامه‌ریزی راهبردی به‌عنوان یک ضرورت در نهادهای آموزشی- ورزشی مطرح شده‌است. در بیست و پنج سال گذشته، رویکردهای مختلفی در رابطه با برنامه‌ریزی راهبردی مطرح شده‌اند که اکثر آن‌ها متناسب با افزایش تقاضای شرکت در فعالیتهای جسمانی و ورزشی باعث رشد و گسترش این فعالیت‌ها در سطح جهان شده‌اند؛ به‌نحوی که برای پاسخ‌گویی به این تقاضا، جنبش‌ها، سازمان‌ها و نهادهای مختلفی به‌وجود آمده‌اند که حاکی از اهمیت تربیت‌بدنی و ورزش در جوامع برای بهبود و ارتقای سطح سلامتی و نشاط عمومی و کسب موفقیت‌های بین‌المللی است (سجادی، ۱۳۹۱). برنامه راهبردی فرایندی درجهت تجهیز منابع سازمان و وحدت‌بخشیدن به تلاش‌های آن برای دستیابی به رسالت و اهداف بلندمدت با توجه به امکانات و محدودیت‌های درونی و بیرونی هر سازمان است. در این فرایند، قوت‌ها و ضعف‌های داخلی و همچنین، فرصت‌ها و تهدیدهای بیرونی سازمان (تحلیل سوات) شناسایی می‌شوند و با توجه به مأموریت سازمان، اهداف بلندمدت برای آن تدوین می‌شوند و برای دستیابی به این اهداف، از بین گزینه‌های راهبردی، راهبردهایی انتخاب می‌شوند که با تکیه بر قوت‌ها و با بهره‌گیری از فرصت‌ها، ضعف‌ها از بین روند و از تهدیدها پرهیز شود تا در صورت اجرای صحیح باعث موفقیت سازمان شوند (سیدکریمی، ۱۳۹۰).

آن چیزی که باید مدنظر قرار داد این است که امروزه سازمان‌ها ناگزیرند به‌صورت دائم بر رویدادهای داخلی و خارجی نظارت کنند تا بتوانند در زمان مناسب و برحسب ضرورت خود را با تغییرات وفق

1. Kaplan & Norton
2. SWOT (Strengths & Weaknesses & Opportunities & Threats)

دهند. سازمان‌ها باید به شیوه اصولی این تغییرات را شناسایی کنند و خود را با آن‌ها وفق دهند (هانگر و ویلن، ۱۳۸۹).

در این فرایند، بسیاری از سازمان‌های ورزشی به تعیین حوزه‌های کلیدی عملکرد مانند مدیریت، ورزش همگانی، آموزشی و قهرمانی پرداخته‌اند و براساس یک کار علمی و مشارکتی به تدوین و اجرای برنامه راهبردی اقدام کرده‌اند؛ برای مثال، در استرالیا، آموزش و استخدام مربیان یکی از راهبردهای مهم در سند برنامه ملی در نظر گرفته شده است. کمیسیون ورزش استرالیا بخشی از طرح‌ها و برنامه‌های حمایتی خود را به توسعه نیروی انسانی سازمان ورزش اختصاص داده است (شعبانی، ۱۳۸۰).

در بین تمامی نهادها و سازمان‌های وابسته به دولت، وزارت آموزش و پرورش بیشترین سهم را در به حرکت درآوردن چرخ ورزش در سطح جامعه به عهده دارد؛ بنابراین، برای ایفای نقش هرچه فعال‌تر در این عرصه و به‌ویژه توسعه فعالیت‌های ورزشی دانش‌آموزان، شناسایی عوامل مؤثر در میزان موفقیت این حوزه از مسائل اصلی و اساسی محسوب می‌شود (کلانترزاده، ۱۳۸۲).

ورزش دانش‌آموزی نیز همانند هر نظام دیگر نیازمند تدوین اهداف کلان، راهبردها و برنامه‌های عملیاتی است تا علاوه بر آگاهی از مسیر حرکت بتواند از هرگونه دوباره‌کاری و بیراهه‌رفتن و به‌هم‌دررفتن منابع مالی، انسانی، فیزیکی و اطلاعاتی خود اجتناب ورزد.

این فدراسیون از سال ۱۳۸۱ تأسیس شد؛ اما از نظر حقوقی و ساختاری یک فدراسیون نوپا تلقی می‌شود؛ به طوری که همه هیئت‌های استانی و وضعیت حقوقی آن از سال ۱۳۹۵ تأیید شدند. در گذشته، فدراسیون ورزش دانش‌آموزی زیرمجموعه معاونت تربیت‌بدنی قرار داشت که از سال گذشته مستقل شد و با اینکه یک نهاد غیرانتفاعی و غیردولتی است، اعتبارات آن از معاونت تربیت‌بدنی به‌دست می‌آید (اساس‌نامه فدراسیون ورزش دانش‌آموزی، ۱۳۸۱).

این تشکیلات ملی، برای تضمین حرکت روبه‌رشد خود در عرصه ورزش دانش‌آموزی کشور و ارتقای جایگاه ورزش دانش‌آموزی کشور در سطح آسیا و جهان نیازمند طراحی و تدوین یک برنامه راهبردی هستند؛ اما فقدان یک برنامه راهبردی در فدراسیون ورزش دانش‌آموزی، همواره به‌عنوان یک ضعف مانع از رسیدن تربیت‌بدنی و ورزش در آموزش و پرورش به وضعیت مطلوب در چهارچوب اهداف تدوینی شده است. با توجه به پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه برنامه‌ریزی راهبردی، فدراسیون ورزش دانش‌آموزی فاقد برنامه‌ای راهبردی برای بهترکردن ورزش دانش‌آموزی و جذب هرچه بیشتر دانش‌آموزان به ورزش و تفریحات سالم است. برنامه‌ریزی فدراسیون، سالانه و به‌صورت روزانه طرح‌ریزی شده است؛ به طوری که با وجود تلاش‌های گسترده مسئولان و دست‌اندرکاران، این برنامه جواب‌گوی اهداف فدراسیون نیست. به‌همین دلیل، فقدان انسجام لازم در سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی

و نظارت کلان در ورزش دانش‌آموزی کشور دیده می‌شود. آنچه نباید فراموش کرد این است که با در نظر گرفتن استعدادهای فراوان در رشته‌های ورزشی این فدراسیون هنوز نتوانسته است جایگاه مطلوبی را در زمینه آموزشی و بین‌المللی کسب کند.

در پژوهش‌های داخلی، بدری آذرین، گودرزی، خبیری و اسدی (۱۳۸۵) گزارش کرد که فدراسیون ژیمناستیک ایران فاقد برنامه راهبردی است و این ورزش در جایگاه نامطلوبی قرار دارد. همچنین، گسترش نیافتن این ورزش در جامعه حاکی از ضعف موجود وضعیت کمی و کیفی نیروهای انسانی و ناکارآمدی برنامه‌های توسعه‌ای و راهبردی و همچنین، کمبود منابع اطلاعاتی در این زمینه است. بررسی عملکرد ورزشی کشور چین نشان می‌دهد که این کشور برای انجام مأموریت و دستیابی به اهداف خود از مدیریتی قوی و مبتنی بر برنامه‌ریزی راهبردی استفاده می‌کند و توانسته است در فعالیت‌های مختلف از جمله ورزش قهرمانی به موفقیت چشمگیری دست یابد؛ به‌عنوان مثال، این کشور از رتبه چهارم در المپیک ۱۹۹۶ آتلانتا به رتبه سوم در المپیک ۲۰۰۰ سیدنی و رتبه دوم در المپیک ۲۰۰۴ آتن دست یافته است و کشور استرالیا از رتبه هفتم در المپیک آتلانتا به رتبه‌های چهارم در المپیک سیدنی و آتن دست یافته است (خسروی‌زاده، ۱۳۸۷).

در بین برنامه‌های راهبردی ورزشی در کشورهای مختلف می‌توان به فدراسیون ورزشی سپک تاکرای سنگاپور اشاره کرد که فدراسیون یادشده با بهره‌گیری از رویکرد مدیریت راهبردی، برنامه راهبردی خود را برای سال‌های ۲۰۰۴ تا ۲۰۱۳ ترسیم کرد. این فدراسیون درصدد است تا با پیاده‌سازی راهبرد تدوین‌شده، علاوه بر مدیریت، سازمان‌دهی، بازاریابی و توسعه دامنه فعالیت‌های بین‌المللی، سپک تاکرا را به ورزش ملی این کشور تبدیل کند (سپک تاکرای سنگاپور، ۲۰۰۶). انجمن داکوریوم انگلیس نیز با توجه به برگزاری المپیک ۲۰۱۲ در لندن، راهبرد بهره‌مندی از برگزاری بازی‌های المپیک در انگلیس را با هدف افزایش وفاداری مردم به فعالیت‌های ورزشی در سال‌های ۲۰۱۱-۲۰۰۸ تدوین کرد (ورزش دکروم، ۲۰۰۹).

مأموریت کمیسیون ورزش استرالیا برای سال‌های ۲۰۱۵-۲۰۱۲ این‌گونه بیان شده است: «هدایت بخش ورزش ملی و حمایت سازمان‌های ورزشی ملی شرکای بخش دیگر جهت خدمت و ارائه ورزش به استرالیا». راهبرد این کمیسیون شامل افزایش مشارکت در ورزش، افزایش موفقیت‌های بین‌المللی، ورزش پایدار و تقویت ظرفیت سازمان برای حمایت از سازمان‌های مرتبط بود. همچنین، انجمن ورزشی مدارس ایالت کنتاکی^۴ در بیانیه مأموریت خود آورده است: انجمن ورزشی مدارس ایالت کنتاکی باید بالاترین کیفیت فعالیت‌ها و برنامه‌های ورزشی را به شیوه مؤثری با تأکید بر جوانمردی،

1. Singapore Sepaktakraw Federation
2. Assosation Decorum UK
3. School Sport Australia
4. Kentucky High School Athletic Association

ورزش دوستی و توسعه آموزش دانش آموزان ورزشکار برقرار سازد. برخی از راهبردهای مهم این انجمن عبارتند از: حفظ و تضمین ثبات مالی انجمن، توسعه نقش پشتیبانی برای آموزش دانش آموزان، آموزش و توسعه حرفه‌ای منابع انسانی انجمن، توسعه نظارت و ممیزی از مدارس، ترویج مردانگی و جوانمردی در میان دانش آموزان، مربیان و تماشاگران، بازبینی و اصلاح ساختار (برنامه راهبردی انجمن ورزشی مدارس ایالت کنتاکی، ۲۰۱۱).

مأموریت انجمن ورزش مدارس استرالیا، جذب دانش آموزان به انجام منظم فعالیت‌های ورزشی مدرسه در راستای نمایش استعدادها برای تحقق ظرفیت کامل خود است. برخی از مهم‌ترین راهبردهای این انجمن عبارتند از: تشویق به افزایش مشارکت دانش آموزان در رویدادهای ورزشی مدارس در هر دو جنس پسر و دختر، ارزیابی مداوم برنامه‌های ورزشی مدارس، حفظ و نگهداری ارتباطات مؤثر و مفید با همه صاحب‌نفعان برای تدارک محیط ورزشی باکیفیت، ترویج نقش ورزش مدرسه در گستره جامعه، تقویت و توسعه حمایت‌های مالی، پیاده‌سازی تمریناتی برای محیطی ایمن و سالم، توسعه نام تجاری مشترک در سراسر مدارس ورزش استرالیا (برنامه راهبردی انجمن ورزش مدارس استرالیا، ۲۰۱۲).

فدراسیون انجمن‌های ورزشی مدارس اونتاریو مأموریت دارد در جهت غنی‌کردن آموزش و پرورش و تقویت توسعه شخصی، از طریق ورزش مدارس گام بردارد. برخی از مهم‌ترین راهبردهای این فدراسیون عبارتند از: توسعه برند فدراسیون انجمن‌های ورزشی مدارس اونتاریو در بازار، انطباق برنامه‌ها، خدمات و فعالیت‌ها با نیاز مخاطبان، تشویق مشارکت‌کنندگان در ورزش مدارس در سطح مدارس ابتدایی، افزایش تعامل با داوطلبان دانش آموز و معلم در برنامه‌ها و رویدادهای ورزشی مدرسه، افزایش منابع فدراسیون، توسعه و تجهیز تجارب و منابع آموزشی در پاسخ به نیاز مشتریان، ایجاد ساختارها، فرایند و منابع در جهت حفظ سهام‌داران، اطمینان از تعالی ورزش مدارس (برنامه راهبردی فدراسیون انجمن‌های ورزشی مدارس اونتاریو، ۲۰۱۴).

بیانیه مأموریت انجمن ورزشی دبیرستان‌های کنتاکی عبارت است از فراهم‌کردن رهبری و حکومت با هدف تنظیم و مدیریت توسعه با بالاترین کیفیت در ورزش و فعالیت‌های ورزشی مدارس به شیوه‌ای کارآمد و ترویج ارزش‌های مشارکت برای تعامل و درگیری مبتنی بر آموزش در ورزشکاران و رشته‌های ورزشی آموزشی. برخی از مهم‌ترین راهبردهای این انجمن عبارتند از: آموزش مشارکت‌کنندگان، مربیان، مدیران و اولیای دانش آموزان و روابط عمومی درباره فواید، اهمیت و ضرورت و قوانین مشارکت، ترویج و تقویت مشارکت درون مدرسه‌ای، آموزش مدارس و حمایت از مدیران ورزشی،

-
1. OFSSA
 2. OFSAA Strategic Plan

مدیریت کارآمد و مؤثر برنامه‌های ورزشی از تمامی جنبه‌های توسعه و تقویت سازمانی (برنامه راهبردی انجمن ورزشی دبیرستان‌های کنتاکی، ۲۰۱۲).

سازمان آموزش و پرورش نیز در مسیر پرشتاب تحول بنیادین نظام تعلیم و تربیت، تربیت بدنی و ورزش را یک ضرورت تلقی می‌کند و کوشش می‌کند دانش‌آموزان را در این مسیر به قله‌های رفیع سلامت جسمی و روانی سوق دهد (رضائیان، ۱۳۸۴). افزون‌براین، سازمان آموزش و پرورش با مقوله‌های مهمی همچون بودجه و بازاریابی، نیروی انسانی رسمی، داوطلبان، ورزش قهرمانی، ارتباطات و فعالیت‌های بین‌المللی، اوقات فراغت، برنامه‌ریزی و غیره روبه‌رو هستند (آقایی، ۱۳۹۳) که این موارد گستردگی حیطة ورزش دانش‌آموزی را نشان می‌دهند. با توجه به اهمیت و ضرورت بیان‌شده در مورد برنامه‌ریزی راهبردی و همچنین، در راستای راهبرد در محوریت قراردادن اکثر سازمان‌ها و فدراسیون‌های ورزشی کشور در سال‌های اخیر، این فدراسیون به‌عنوان یک نهاد ورزشی - که متولی امر ورزش دانش‌آموزی در آموزش و پرورش است - با وظیفه مهمی که برعهده دارد، نیازمند یک برنامه راهبردی و ارائه بهترین راه‌حل در پاسخ به شرایط محیطی تربیت بدنی و فعالیت‌های ورزشی دانش‌آموزی است؛ از این‌رو، در این پژوهش قصد بر این است تا با تدوین برنامه راهبردی ورزش دانش‌آموزی کشور، این سازمان در دستیابی به اهداف، مأموریت‌ها و چشم‌انداز فدراسیون ورزش دانش‌آموزی یاری شود تا علاوه بر تحلیل محیط درونی و بیرونی، قوت‌ها و ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدهای ورزش دانش‌آموزی شناسایی شوند. سپس، به تدوین چشم‌انداز فدراسیون و راهبردهای مدون با هدف تحقق آن چشم‌انداز پرداخته شود.

روش‌شناسی پژوهش

هدف از انجام این پژوهش، طراحی برنامه راهبردی فدراسیون ورزش دانش‌آموزی برای یک دوره پنج‌ساله (۱۳۹۶-۱۴۰۰) بود. این پژوهش از نظر هدف، کاربردی است که به روش توصیفی - تحلیلی انجام شده است. روش پژوهش حاضر بر مبنای فرایند مطالعات راهبردی با رویکرد تحلیل سوات با استفاده از روش‌های کیفی و کمی برای تجزیه و تحلیل داده‌ها انجام شده است. مدیران و متخصصان آشنا با ورزش دانش‌آموزی جامعه آماری پژوهش را تشکیل دادند که ۶۵ نفر به‌عنوان جامعه و نمونه آماری انتخاب شدند و از آن‌ها نظرسنجی شد. به لحاظ محدودیت اعضای جامعه پژوهش، نمونه برابر جامعه و به‌صورت تمام‌شمار در نظر گرفته است. برای تحلیل کمی و کیفی و دستیابی دقیق‌تر به اطلاعات، با توجه به مطالعات کتابخانه‌ای و اینترنتی، با استفاده از دو پرسش‌نامه باز و بسته برای احصای بیانیه رسالت، چشم‌انداز، ارزش‌های محوری، نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید با نظرخواهی جامعه پژوهش و جمع‌بندی نظرها در شورای راهبری در مورد تحلیل سوات به روش دلفی تهیه شدند.

نخست، با جمع‌آوری پرسش‌نامه‌ها فهرست اولیه‌ای از تحلیل سوات جمع‌آوری شد. سپس، با استفاده از جلسات و دوره‌های پشت‌سرهم به‌همراه بازتاب کنترل‌شده‌ای که تلاش برای ایجاد اتفاق نظر میان گروهی از افراد خبره بود، نتیجه واحد و مورد توافق آنان حاصل شد و فهرست نهایی به‌دست آمد. در بخش نظرسنجی، از پرسش‌نامه‌های عوامل درونی و بیرونی و فرم‌های تعیین موضوع‌های راهبردی استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها علاوه بر شاخص‌های توصیفی، از ماتریس‌های ارزیابی درونی و بیرونی و تحلیل سوات استفاده شد. برای اولویت‌بندی راهبردهای تربیت‌بدنی و ورزش دانش‌آموزی از ماتریس برنامه ریزی راهبردی کمی استفاده شد. پس از تهیه فهرست کاملی از فرصت‌ها، تهدیدهای محیطی، نقاط قوت و ضعف داخلی سازمان، یک ضریب یا وزن به هر کدام از عوامل کلیدی داخلی یا خارجی تخصیص داده شد. این ضرایب اهمیت عوامل ذکر شده را در ماتریس ارزیابی عوامل داخلی و ماتریس ارزیابی عوامل محیطی^۳ نشان می‌دهند. سپس، امتیازات جذابیت برای هر کدام از راهبردها انتخاب شدند و با استفاده از آن اولویت‌بندی شدند. از مجموع امتیازات تخصیص‌یافته برای هر کدام از راهبردها مشخص شد که کدام یک از راهبردها دارای امتیاز بیشتر و در نتیجه، جذابیت بیشتری در مقایسه با سایر راهبردها هستند.

نتایج

با استفاده از داده‌های به‌دست‌آمده از پرسش‌نامه‌ها و مطالعات تطبیقی و جلسات شورای راهبردی، بیانیه چشم‌انداز، مأموریت و ارزش‌های محوری فدراسیون ورزش دانش‌آموزی تدوین شد. بیانیه مأموریت فدراسیون ورزش دانش‌آموزی به شرح زیر است:

ایجاد شبکه‌ای از هیئت‌ها و انجمن‌های ورزشی ملی، استانی و شهرستانی؛ سازمان‌دهی مسابقات؛ تسهیل و تدارک فرصت‌های مشارکت دانش‌آموزان توانمند ورزشی در رویدادهای بین‌مدرسه‌ای، استانی و کشوری؛ غربالگری ملی استعدادهای ورزشی و اعزام تیم‌های برتر به رقابت‌های برون‌مرزی؛ تضمین، حفظ و بهبود عملکرد بالای دانش‌آموزان و آسان کردن مسیر ترقی آنان؛ توسعه مشارکت مدارس و خانواده‌ها در ترویج رقابت‌های ورزشی دانش‌آموزان؛ توسعه نگرش‌های مثبت دانش‌آموزان ورزشکار در بروز رفتارهای اخلاقی و منش پهلوانی.

چشم‌انداز پنج‌ساله فدراسیون ورزش دانش‌آموزی عبارت است از:

«دستیابی به جامعه ورزش دانش‌آموزی منسجم، بانگیزه، رقابت‌جو و فعال و جذب استعدادها، پرورش‌یافته ورزشی؛ شناخته‌شدن به‌عنوان مرجعی بانفوذ و باکیفیت در رهبری ورزش قهرمانی دانش‌آموزان جمهوری اسلامی ایران، به‌نحوی که دانش‌آموزان نخبه ورزشی مشارکت در برنامه‌های

-
1. QSPM
 2. EFE
 3. IFE

فدراسیون را بهترین گزینه برای پایداری و تداوم پیشرفت خود بدانند». همچنین، «دستیابی به جایگاهی رفیع به‌عنوان یکی از فدراسیون‌های برتر کشور در صحنه اجتماعی، رسانه‌ای و افتخارات بین‌المللی». برای تعیین موقعیت راهبردی فدراسیون، از ماتریس ارزیابی عوامل درونی و ماتریس ارزیابی عوامل بیرونی استفاده شد. عوامل درونی نهایی شده (قوت‌ها و ضعف‌ها) و عوامل بیرونی نهایی شده (فرصت‌ها و تهدیدها) در ماتریس‌های عوامل درونی و بیرونی درج شدند و با بحث و تبادل نظر اعضای شورای راهبردی، ضریب اهمیت و رتبه هر یک از عوامل درونی و بیرونی با توجه به کلیدی بودن یا عادی بودن آن‌ها درج شدند؛ به‌نحوی که برای قوت‌ها اعداد سه و چهار و برای ضعف‌ها اعداد یک و دو اختصاص یافتند. روند رتبه‌دهی بدین‌گونه بود که هر چقدر از قوت عالی به سمت ضعف بحرانی پیش رویم، میزان رتبه کمتر شد و از چهار به سمت یک کاهش یافت.

جدول ۱- ماتریس ارزیابی عوامل درونی

عوامل درونی	شماره	عبارات عوامل درونی	ضریب اهمیت	شدت عامل	نمره
قوت‌ها	S1	کسب کرسی‌های بین‌المللی و امتیاز برگزاری رویدادهای ورزشی بین‌المللی دانش‌آموزی کشور نمایندگی جمهوری اسلامی ایران و عضویت در فدراسیون بین‌المللی ورزش مدارس [۱]، فدراسیون ورزش مدارس آسیا [۲]، فدراسیون فوتبال مدارس آسیا [۳]، و وجود فدراسیون، هیئت‌ها و انجمن‌های ورزشی فدراسیون در سطوح استانی به‌عنوان بازوهای اجرایی و فنی فدراسیون	۰/۰۹	۴	۰/۳۶
	S2	وجود نیروهای متخصص اعم از کادر اداری، داور، مربی و نیروهای داوطلب در ورزش دانش‌آموزی کشور ارتباط مناسب با رسانه‌های گروهی و انعکاس مطلوب اخبار و اقدامات انجام‌شده	۰/۰۸	۴	۰/۳۲
	S3	کمبود بودجه و اعتبارات فدراسیون و هیئت‌های استان و اتکال صرف به بودجه و اعتبارات دولتی	۰/۰۹	۱	۰/۰۹
	S4	کمبود فضاها و امکانات مناسب	۰/۰۹	۱	۰/۰۹
	S5	نامشخص بودن موقعیت مکانی استقرار هیئت‌های ورزشی در استان‌های کشور	۰/۰۸	۲	۰/۱۶
ضعف‌ها	W4	ضعف در جذب حامیان مالی و بازاریابی	۰/۰۹	۱	۰/۰۹
	W5	کاهش انگیزه کادر فدراسیون و هیئت‌ها به‌لحاظ احراز نکردن پست‌های مدیریتی در نظام آموزش و پرورش	۰/۰۷	۲	۰/۱۴
	W6	ضعف قوانین و مقررات و دستورالعمل‌های حمایتی بالادستی و جاری فدراسیون	۰/۰۷	۱	۰/۰۷
	W7	ابهام و تداخل وظایف هیئت‌های ورزشی استان‌ها با رؤسای اداره‌های تربیت‌بدنی استان‌ها	۰/۰۸	۲	۰/۱۶
	جمع		۱	-	۲/۳۵
	ضرایب:				

جدول ۲- ماتریس ارزیابی عوامل بیرونی

عوامل بیرونی	شماره	عبارات عوامل بیرونی	ضریب اهمیت	شدت عامل	نمره
توسعه	O1	ساختار فراگیر و گسترده وزارت آموزش و پرورش در سرتاسر کشور	۰/۰۸	۴	۰/۳۲
	O2	اعتماد زیاد جامعه به نظام آموزش و پرورش، معلمان و مربیان ورزش مدارس	۰/۰۹	۴	۰/۳۶
	O3	وجود طرح‌های زیرساختی اعم از المپیادهای درون مدرسه‌ای و کانون‌های ورزشی درون و برون مدرسه‌ای در راستای شناسایی و پرورش استعداد‌های ورزشی	۰/۰۷	۳	۰/۲۱
	O4	وجود جمعیت نوجوان و جوان به‌عنوان نیروهای بالقوه و استعداد سرشار ورزشی در بین قشر دانش‌آموزی	۰/۰۹	۴	۰/۳۶
	O5	توجه مسئولان کشور به ورزش قهرمانی	۰/۰۸	۴	۰/۳۲
	O6	وجود ظرفیت حمایتی والدین از شرکت فرزندان خویش در فعالیت‌های ورزشی به‌عنوان یک هنجار اجتماعی	۰/۰۷	۳	۰/۲۱
	O7	اشتیاق و استقبال دانش‌آموزان به ورزش و مسابقات قهرمانی به‌ویژه در بخش دانش‌آموزان دختر	۰/۰۷	۳	۰/۲۱
توسعه	T1	رواج زندگی ماشینی، بازی‌های کامپیوتری و فقر حرکتی در بین کودکان، نوجوانان و جوانان	۰/۰۸	۱	۰/۰۸
	T2	تمرکز رسانه‌های گروهی به انعکاس اخبار ورزش حرفه‌ای و قهرمانی بزرگسالان	۰/۰۷	۱	۰/۰۷
	T3	تداخل مسابقات نونهالان و نوجوانان سایر فدراسیون‌ها با برنامه‌های فدراسیون ورزش دانش‌آموزی	۰/۰۷	۲	۰/۱۴
	T4	کم‌توجهی فدراسیون‌های ورزشی کشور به استعدادیابی ورزش پایه	۰/۰۷	۲	۰/۱۴
	T5	کم‌توجهی سازمان‌های محوری ورزش به ورزش دانش‌آموزی کشور	۰/۰۷	۲	۰/۱۴
	T6	محدودیت‌های اعتباری دولت در سال‌های اخیر	۰/۰۹	۱	۰/۰۹
		جمع ضرایب:	۱	-	۶۵/۲

جداول شماره یک و شماره دو ماتریس عوامل درونی و بیرونی فدراسیون ورزش دانش‌آموزی را نشان می‌دهند. همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، مجموع نمرات ماتریس عوامل درونی کمتر از ۲/۵؛ یعنی ۲/۳۵ و مجموع نمرات ماتریس عوامل بیرونی بیشتر از ۲/۵۰؛ یعنی ۲/۶۵ است و حاکی از آن است که فدراسیون ورزش دانش‌آموزی از لحاظ عوامل درونی، باضعف و از لحاظ عوامل بیرونی در مواجهه با فرصت است. برای تعیین موقعیت راهبردی فدراسیون ورزش دانش‌آموزی از ماتریس هم‌زمان درونی

و بیرونی استفاده شد. برای ترسیم این ماتریس، نمرات حاصل از ماتریس ارزیابی عوامل درونی و بیرونی در ابعاد افقی و عمودی به شرح جدول شماره سه قرار گرفتند. جایگاه یا موقعیت راهبردی فدراسیون ورزش دانش‌آموزی در خانه‌های این ماتریس مشخص شد. معمولاً راهبردها با توجه به منطقه قرار گرفتن موقعیت راهبردی سازمان در یکی از چهارخانه انتخاب می‌شوند. علاوه بر این، نتیجه نشان می‌دهد که استقرار فدراسیون ورزش دانش‌آموزی از لحاظ موقعیت، در منطقه محافظه کارانه قرار دارد. هنگامی که موقعیت راهبردی سازمان محافظه کارانه باشد، بدین معنا است که سازمان باید با توجه به فرصت‌های موجود ضعف‌های خود را از بین برد و خود را در معرض خطرهای بزرگ قرار ندهد. در این حالت باید تمهیدات لازم را برای ارتقای بهره‌وری انجام دهد، فعالیت‌ها را در حد معقول نگه دارد و ضعف‌ها را ترمیم کند. این‌ها مواردی هستند که فدراسیون ورزش دانش‌آموزی به لحاظ موقعیت راهبردی خود باید به آن‌ها اهتمام ورزد.

جدول ۳- ماتریس هم‌زمان عوامل درونی و بیرونی فدراسیون ورزش دانش‌آموزی

ضعف‌ها	قوت‌ها	
W1 کمبود بودجه و اعتبارات فدراسیون و هیئت‌های استان و اتکای صرف به بودجه و اعتبارات دولتی	S1 کسب کرسی‌های بین‌المللی و امتیاز برگزاری رویدادهای ورزشی بین‌المللی دانش‌آموزی کشور	عوامل داخلی
W2 کمبود فضاها و امکانات مناسب	S2 نمایندگی جمهوری اسلامی ایران و عضویت در فدراسیون‌های بین‌المللی ورزش مدارس (ASFF، ISF و ASSF)	
W3 نامشخص بودن موقعیت مکانی استقرار هیئت‌های ورزشی در استان‌های کشور	S3 وجود فدراسیون، هیئت‌ها و انجمن‌های ورزشی فدراسیون در سطوح استانی به‌عنوان بازوهای اجرایی و فنی فدراسیون	
W4 ضعف در جذب حامیان مالی و بازاریابی	S4 وجود نیروهای متخصص اعم از کادر اداری، داور، مربی و نیروهای داوطلب در ورزش دانش‌آموزی کشور	
W5 کاهش انگیزه کادر فدراسیون و هیئت‌ها به لحاظ احراز نکردن پست‌های مدیریتی در نظام آموزش و پرورش	S5 ارتباط مناسب با رسانه‌های گروهی و انعکاس مطلوب اخبار و اقدامات انجام‌شده	
W6 ضعف قوانین و مقررات و دستورالعمل‌های حمایتی بالادستی و جاری فدراسیون		
W7 ابهام و تداخل وظایف هیئت‌های ورزشی استان‌ها با رؤسای اداره‌های تربیت‌بدنی استان‌ها		
راهبردهای WO	راهبردهای SO	فرصت‌ها

ادامه جدول ۳- ماتریس هم‌زمان عوامل درونی و بیرونی فدراسیون ورزش دانش‌آموزی

O1 ساختار فراگیر و گسترده وزارت آموزش و پرورش در سرتاسر کشور O2 اعتماد زیاد جامعه به نظام آموزش و پرورش، معلمان و مربیان ورزش مدارس O3 وجود طرح‌های زیرساختی اعم از المپیادهای درون‌مدرسه‌ای و کانون‌های ورزشی درون و برون‌مدرسه‌ای در راستای شناسایی و پرورش استعدادها و ورزشی O4 وجود جمعیت نوجوان و جوان به‌عنوان نیروهای بالقوه و استعداد سرشار ورزشی در بین قشر دانش‌آموزی O5 توجه مسئولان کشور به ورزش قهرمانی O6 وجود ظرفیت حمایتی والدین از شرکت فرزندان خویش در فعالیت‌های ورزشی به‌عنوان یک هنجار اجتماعی O7 اشتیاق و استقبال دانش‌آموزان به ورزش و مسابقات قهرمانی به‌ویژه در بخش دانش‌آموزان دختر	- توسعه ارتباطات و فعالیت‌های بین‌المللی و اخذ کرسی‌های بین‌المللی O5، S5، S2، S1 - توسعه نظام داوطلبی در ورزش دانش‌آموزی S3 O7، O6، O4، O3، O2، O1، S4 - توسعه نظام آموزش و توانمندسازی علمی و عملی مربیان و داوران O2، O1، S5، S4، S3 - تدوین و توسعه نظام استعدادیابی در ورزش دانش‌آموزی S3، S4، O1، O2، O3، O4، O5، O6، O7 - کیفیت‌بخشی به ورزش قهرمانی در میان دانش‌آموزان S3، S4، S5، O1، O2، O3، O4، O5، O6، O7 - توسعه ورزش تربیتی و پرورشی و توسعه فرهنگ جوانمردی در دانش‌آموزان S3، S4، S5، O1، O2، O3، O4، O5، O6، O7	- استقرار حقوقی، قانونی، تشکیلاتی و مالی فدراسیون ورزش دانش‌آموزی و هیئت‌های تابعه W1 W3 W4 W5 W6 W7 O1 O5 - تدوین و توسعه نظام بازاریابی در ورزش دانش‌آموزی و تنوع‌بخشی به منابع مالی فدراسیون و جذب حامیان مالی W1 W2 W3 W4 O1 O5
راهبردهای WT - توسعه نظام مدیریت عملکرد در فدراسیون W1 W2 W4 T1 T4 T5 T6	راهبردهای ST - توسعه و بهینه‌سازی روابط عمومی و ارتباطات رسانه‌ای S3 S5 T1 T2 - توسعه و گسترش ارتباطات درون و برون‌سازمانی S1 S2 S3 S5 T2 T3 T4 T5 T6 - توسعه برنامه‌های ورزش همگانی در دانش‌آموزان S3 S4 S5 T1 T2 T5	تهدیدها - توسعه نظام مدیریت عملکرد در فدراسیون W1 W2 W4 T1 T4 T5 T6

شکل ۱- راهبردهای فدراسیون ورزش دانش‌آموزی

شکل شماره یک ماتریس SWOT و راهبردهایی را که در شورای راهبری تعیین و تصویب شدند، نشان می‌دهد. براساس این شکل، در مجموع، نه راهبرد شامل سه راهبرد SO، یک راهبرد WO، سه راهبرد ST و دو راهبرد WT تدوین شدند.

برای اولویت‌بندی راهبردهای فدراسیون ورزش دانش‌آموزی از ماتریس^۱ QSPM استفاده شد. ابتدا فهرست کاملی از فرصت‌ها و تهدیدهای محیطی و نیز نقاط قوت و ضعف سازمان و تخصیص یک ضریب یا وزن به هر کدام از عوامل کلیدی داخلی یا خارجی تهیه می‌شود. ضرایب، اهمیت عوامل مذکر شده را در ماتریس عوامل داخلی^۲ EFE و عوامل محیطی^۳ IFE نشان می‌دهند. با ذکر راهبردهای تبیین‌شده در قسمت بالای ماتریس که سازمان باید آن‌ها را اجرا کنند و مشخص کردن نمرات یا امتیازات جذابیت و محاسبه مجموع امتیازات تخصیص‌یافته برای هر کدام از راهبردها که در یک ستون و زیر هم نوشته شده‌اند و همچنین، مقایسه مقادیر مربوط به راهبردها و مقایسه این رقم‌ها نشان می‌دهد که کدام یک از راهبردها دارای امتیاز بیشتر و در نتیجه، دارای جذابیت بیشتری در مقایسه با سایر راهبردها هستند. جدول‌های شماره پنج و شماره شش ماتریس QSPM را نشان می‌دهند.

1. Quantitative Stratigis Planing Matrix (QSPM)
2. External Factor Evaluation (EFE)
3. Internal Factor Evaluation (IFE)

جدول ۵- ماتریس برنامه‌ریزی راهبردی کمی برای عوامل داخلی فدراسیون ورزش دانش‌آموزی

عوامل داخلی	ضریب اهمیت	راهبرد ۱		راهبرد ۲		راهبرد ۳		راهبرد ۴		راهبرد ۵		راهبرد ۶	
		۱	۲	۱	۲	۱	۲	۱	۲	۱	۲	۱	۲
S1	۰/۰۹	۴	۰/۳۶	۱	۰/۰۹	۱	۰/۰۹	۱	۰/۰۹	۱	۰/۰۹	۲	۰/۱۸
S2	۰/۰۹	۴	۰/۳۶	۱	۰/۰۹	۱	۰/۰۹	۱	۰/۰۹	۱	۰/۰۹	۲	۰/۱۸
S3	۰/۰۹	۱	۰/۰۹	۳	۰/۲۷	۳	۰/۲۷	۳	۰/۲۷	۳	۰/۲۷	۴	۰/۳۶
S4	۰/۰۸	۱	۰/۰۸	۴	۰/۳۲	۴	۰/۳۲	۴	۰/۳۲	۴	۰/۳۲	۴	۰/۳۲
S5	۰/۰۸	۳	۰/۲۴	۲	۰/۱۶	۱	۰/۰۸	۲	۰/۱۶	۲	۰/۱۶	۲	۰/۱۶
W1	۰/۰۹	۲	۰/۱۸	۳	۰/۲۷	۳	۰/۲۷	۳	۰/۲۷	۳	۰/۲۷	۳	۰/۲۷
W2	۰/۰۹	۱	۰/۰۹	۲	۰/۱۸	۳	۰/۲۷	۳	۰/۲۷	۳	۰/۲۷	۴	۰/۳۶
W3	۰/۰۸	۱	۰/۰۸	۲	۰/۱۶	۲	۰/۱۶	۲	۰/۱۶	۲	۰/۱۶	۲	۰/۱۶
W4	۰/۰۹	۲	۰/۱۸	۳	۰/۲۷	۳	۰/۲۷	۳	۰/۲۷	۳	۰/۲۷	۴	۰/۳۶
W5	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۱	۰/۰۷
W6	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۱	۰/۰۷
W7	۰/۰۸	۱	۰/۰۸	۱	۰/۰۸	۱	۰/۰۸	۱	۰/۰۸	۱	۰/۰۸	۱	۰/۰۸
جمع عوامل خارجی	$\sum=1$	۱/۸۸	۲/۰۳	۲/۰۴	۱/۹۵	۲/۵۷	۲/۱۲						

ادامه جدول ۵- ماتریس برنامه‌ریزی راهبردی کمی برای عوامل داخلی اُدراسیون ورزش دانش‌آموزی

عوامل داخلی	ضریب اهمیت	راهبرد ۷		راهبرد ۸		راهبرد ۹		راهبرد ۱۰		راهبرد ۱۱		راهبرد ۱۲	
		۱	۲	۱	۲	۱	۲	۱	۲	۱	۲	۱	۲
S1	۰/۰۹	۲	۰/۱۸	۱	۰/۰۹	۲	۰/۱۸	۱	۰/۰۹	۱	۰/۰۹	۱	۰/۰۹
S2	۰/۰۹	۲	۰/۱۸	۱	۰/۰۹	۲	۰/۱۸	۱	۰/۰۹	۱	۰/۰۹	۱	۰/۰۹
S3	۰/۰۹	۴	۰/۳۶	۲	۰/۱۸	۳	۰/۲۷	۴	۰/۳۶	۳	۰/۲۷	۳	۰/۲۷
S4	۰/۰۸	۲	۰/۱۶	۲	۰/۱۶	۲	۰/۱۶	۲	۰/۱۶	۴	۰/۳۲	۳	۰/۲۴
S5	۰/۰۸	۲	۰/۱۶	۳	۰/۲۴	۴	۰/۳۲	۳	۰/۲۴	۳	۰/۲۴	۱	۰/۰۸
W1	۰/۰۹	۳	۰/۲۷	۴	۰/۳۶	۲	۰/۱۸	۳	۰/۲۷	۳	۰/۲۷	۲	۰/۱۸
W2	۰/۰۹	۲	۰/۱۸	۳	۰/۲۷	۱	۰/۰۹	۳	۰/۲۷	۳	۰/۲۷	۲	۰/۱۸
W3	۰/۰۸	۴	۰/۳۲	۲	۰/۱۶	۲	۰/۱۶	۱	۰/۰۸	۲	۰/۱۶	۲	۰/۱۶
W4	۰/۰۹	۳	۰/۲۷	۴	۰/۳۶	۲	۰/۱۸	۳	۰/۲۷	۳	۰/۲۷	۲	۰/۱۸
W5	۰/۰۷	۴	۰/۲۸	۲	۰/۱۴	۳	۰/۲۱	۲	۰/۱۴	۱	۰/۰۷	۱	۰/۰۷
W6	۰/۰۷	۴	۰/۲۸	۲	۰/۱۴	۲	۰/۱۴	۳	۰/۲۱	۲	۰/۱۴	۲	۰/۱۴
W7	۰/۰۸	۴	۰/۳۲	۲	۰/۱۶	۲	۰/۱۶	۱	۰/۰۸	۲	۰/۱۶	۱	۰/۰۸
جمع عوامل خارجی	$\sum=1$	۲/۹۶	۲/۳۵	۲/۱۴	۲/۴۳	۲/۳۶	۱/۷۶						

جدول ۶- ماتریس برنامه‌ریزی راهبردی کمی برای عوامل خارجی فدراسیون ورزش دانش‌آموزی

عوامل خارجی	رتبه اهمیت	راهبرد ۱		راهبرد ۲		راهبرد ۳		راهبرد ۴		راهبرد ۵		راهبرد ۶	
		رتبه	حاصل ضرب	رتبه	حاصل ضرب	رتبه	حاصل ضرب	رتبه	حاصل ضرب	رتبه	حاصل ضرب	رتبه	حاصل ضرب
O1	۰/۰۸	۱	۰/۰۸	۳	۰/۲۴	۲	۰/۱۶	۴	۰/۳۲	۴	۰/۳۲	۳	۰/۲۴
O2	۰/۰۹	۱	۰/۰۹	۳	۰/۲۷	۱	۰/۰۹	۴	۰/۳۶	۳	۰/۲۷	۴	۰/۳۶
O3	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۴	۰/۲۸	۲	۰/۱۴	۴	۰/۲۸	۴	۰/۲۸	۳	۰/۲۱
O4	۰/۰۹	۱	۰/۰۹	۳	۰/۲۷	۲	۰/۱۸	۴	۰/۳۶	۴	۰/۳۶	۳	۰/۲۷
O5	۰/۰۸	۳	۰/۲۴	۱	۰/۰۸	۲	۰/۱۶	۳	۰/۲۴	۴	۰/۳۲	۱	۰/۰۸
O6	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۲	۰/۱۴	۳	۰/۲۱	۳	۰/۲۱	۴	۰/۲۸
O7	۰/۰۷	۲	۰/۱۴	۲	۰/۱۴	۲	۰/۱۴	۳	۰/۲۱	۴	۰/۲۸	۲	۰/۱۴
T1	۰/۰۸	۱	۰/۰۸	۱	۰/۰۸	۲	۰/۱۶	۳	۰/۲۴	۲	۰/۱۶	۳	۰/۲۴
T2	۰/۰۷	۳	۰/۲۱	۱	۰/۰۷	۲	۰/۱۴	۲	۰/۱۴	۳	۰/۲۱	۲	۰/۱۴
T3	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۴	۰/۲۸	۱	۰/۰۷
T4	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۴	۰/۲۸	۳	۰/۲۱	۱	۰/۰۷
T5	۰/۰۷	۳	۰/۲۱	۲	۰/۱۴	۱	۰/۰۷	۲	۰/۱۴	۳	۰/۲۱	۲	۰/۱۴
T6	۰/۰۹	۳	۰/۲۷	۳	۰/۲۷	۳	۰/۲۷	۳	۰/۲۷	۳	۰/۲۷	۳	۰/۲۷
جمع عوامل خارجی	$\sum=1$	۱/۶۹	۲/۰۵	۱/۷۹	۳/۱۲	۳/۳۸	۲/۵۱						
جمع کل		۳/۵۷	۴/۰۸	۳/۷۸	۵/۰۷	۵/۹۵	۴/۶۳						

ادامه جدول ۶- ماتریس برنامه ریزی راهبردی کمی برای عوامل خارجی فدراسیون ورزش دانش آموزی

عوامل خارجی	ضریب اهمیت	راهبرد ۷		راهبرد ۸		راهبرد ۹		راهبرد ۱۰		راهبرد ۱۱		راهبرد ۱۲	
		اولویت اول	اولویت دوم	اولویت اول	اولویت دوم	اولویت اول	اولویت دوم	اولویت اول	اولویت دوم	اولویت اول	اولویت دوم	اولویت اول	اولویت دوم
O1	۰/۰۸	۲	۰/۱۶	۲	۰/۱۶	۲	۰/۱۶	۳	۰/۲۴	۲	۰/۱۶	۲	۰/۱۶
O2	۰/۰۹	۱	۰/۰۹	۱	۰/۰۹	۱	۰/۰۹	۳	۰/۲۷	۱	۰/۰۹	۱	۰/۰۹
O3	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۲	۰/۱۴	۳	۰/۲۱	۴	۰/۲۸	۲	۰/۱۴	۲	۰/۱۴
O4	۰/۰۹	۱	۰/۰۹	۲	۰/۱۸	۱	۰/۰۹	۴	۰/۳۶	۲	۰/۱۸	۲	۰/۱۸
O5	۰/۰۸	۱	۰/۰۸	۳	۰/۲۴	۲	۰/۱۶	۱	۰/۰۸	۲	۰/۱۶	۲	۰/۱۶
O6	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۳	۰/۲۱	۱	۰/۰۷	۳	۰/۲۱	۱	۰/۰۷	۱	۰/۰۷
O7	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۲	۰/۱۴	۱	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۲	۰/۱۴	۲	۰/۱۴
T1	۰/۰۸	۱	۰/۰۸	۱	۰/۰۸	۱	۰/۰۸	۴	۰/۳۲	۱	۰/۰۸	۱	۰/۰۸
T2	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۳	۰/۲۱	۴	۰/۲۸	۲	۰/۱۴	۲	۰/۱۴	۲	۰/۱۴
T3	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۲	۰/۱۴	۲	۰/۱۴	۱	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۱	۰/۰۷
T4	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۲	۰/۱۴	۱	۰/۰۷	۴	۰/۲۸	۱	۰/۰۷	۱	۰/۰۷
T5	۰/۰۷	۲	۰/۱۴	۳	۰/۲۱	۲	۰/۱۴	۴	۰/۲۸	۳	۰/۲۱	۱	۰/۰۷
T6	۰/۰۹	۲	۰/۱۸	۴	۰/۳۶	۳	۰/۲۷	۳	۰/۲۷	۳	۰/۲۷	۳	۰/۲۷
جمع عوامل خارجی	$\sum=1$	۱/۲۴	۲/۳۰	۱/۷۶	۲/۴۲	۲/۵۹	۱/۶۴						
جمع کل		۴/۲	۴/۶۵	۳/۹	۴/۸۵	۴/۹۵	۳/۴						

جدول ۷- نتیجه نهایی ماتریس برنامه‌ریزی راهبردی کمی برای اولویت‌بندی راهبردهای فدراسیون ورزش دانش‌آموزی

ردیف	راهبرد	جمع ماتریس‌ها	اولویت
۱	توسعه ارتباطات و فعالیت‌های بین‌المللی و اخذ کرسی‌های بین‌المللی	۳/۵۷	۱۱
۲	توسعه نظام داوطلبی در ورزش دانش‌آموزی	۴/۰۸	۸
۳	توسعه نظام آموزش و توانمندسازی علمی و عملی مربیان و داوران	۳/۷۸	۱۰
۴	تدوین و توسعه نظام استعدادیابی در ورزش دانش‌آموزی	۵/۰۷	۲
۵	کیفیت‌بخشی به ورزش قهرمانی درمیان دانش‌آموزان	۵/۹۵	۱
۶	توسعه ورزش تربیتی و پرورشی و ارتقای فرهنگ جوانمردی در دانش‌آموزان	۴/۶۳	۶
۷	استقرار حقوقی، قانونی، تشکیلاتی و مالی فدراسیون ورزش دانش‌آموزی و هیئت‌های تابع	۴/۲	۷
۸	تدوین و توسعه نظام بازاریابی در ورزش دانش‌آموزی و تنوع‌بخشی به منابع مالی فدراسیون و جذب حامیان مالی	۴/۶۵	۵
۹	توسعه و بهینه‌سازی روابط عمومی و ارتباطات رسانه‌ای	۳/۹	۹
۱۰	توسعه و گسترش ارتباطات درون و برون‌سازمانی	۴/۸۵	۴
۱۱	توسعه برنامه‌های ورزش همگانی در دانش‌آموزان	۴/۹۵	۳
۱۲	توسعه نظام مدیریت عملکرد در فدراسیون	۳/۴	۱۲

براساس جدول شماره هفت، کیفیت‌بخشی به ورزش قهرمانی درمیان دانش‌آموزان، تدوین و توسعه نظام استعدادیابی در ورزش دانش‌آموزی و توسعه ورزش همگانی در دانش‌آموزان، سه راهبرد اول فدراسیون ورزش دانش‌آموزی هستند.

بحث و نتیجه‌گیری

تعیین راهبرد مناسب و به‌تبع آن تجزیه و تحلیل صادقانه عوامل داخلی و پیش‌بینی عوامل خارجی تضمین‌کننده موفقیت و بهره‌وری بیشتر یک سازمان است؛ بنابراین، رمز موفقیت بسیاری از سازمان‌ها و پروژه‌ها، تجزیه و تحلیل درست منابع موجود داخلی (قوت‌ها و ضعف‌ها) و بررسی موقعیت‌های خارجی (فرصت‌ها و تهدیدها) است که فدراسیون ورزش دانش‌آموزی به دور از این قاعده نخواهد بود. مقایسه عوامل اصلی داخلی و خارجی از مشکل‌ترین بخش‌های تهیه ماتریس نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید است که به قضاوت‌ها و اطلاعات خوبی نیاز دارد. نتایج در بخش تعیین موقعیت راهبرد نشان داد که براساس ماتریس چهارخانه‌های ارزیابی درونی و بیرونی^۱، فدراسیون ورزش دانش‌آموزی در

منطقه محافظه کارانه قرار دارد. با توجه به نتایج به دست آمده، موقعیت فدراسیون با موقعیت راهبردی ورزش دانشجویی دانشگاه آزاد اسلامی و موقعیت راهبردی فدراسیون ملی ورزش های دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران (حمیدی، الهی و اکبری یزدی، ۱۳۹۰) هم خوانی دارد.

براساس داده های پژوهش و تحلیل سوات و روش دلفی، در مجموع ۱۲ راهبرد فدراسیون ورزش دانش آموزی تدوین شدند. کیفیت بخشی به ورزش قهرمانی به عنوان اولین راهبرد مهم در فدراسیون ورزش دانش آموزی است. در نظام جامع توسعه تربیت بدنی و ورزش کشور، چشم انداز ورزش قهرمانی به صورت ارتقای جایگاه ورزشی کشور در عرصه منطقه ای و جهانی، با هدف ارتقای جایگاه ایران در بازی های المپیک تا رتبه ۱۷-۱۴ و در بازی های آسیایی تا رتبه ۷-۴ در افق بیست ساله و ارتقای افتخارات ملی ذکر شده است (مطالعات تلفیقی سند ملی تربیت بدنی کشور، ۱۳۸۷). نتایج راهبرد به دست آمده همسو با راهبردهای پژوهش سیف پناهی (۱۳۸۹) است. این راهبرد در راستای راهبرد سه ساحت تربیت زیستی و بدنی "۳-۳-۴" مبانی نظری سند تحول بنیادین آموزش و پرورش مبنی بر توجه به زمینه سازی برای کسب شایستگی های لازم به ویژه تربیت بدنی در سطوح قهرمانی و راهکار ۷-۲ مبنی بر تدوین شاخص های کیفی برای ارزیابی فعالیت های فرهنگی و تربیتی مدارس است. در راستای توسعه و ترویج ورزش قهرمانی، به نظر می رسد از سیاست هایی مانند ایجاد باشگاه های ورزشی زیر نظر متخصصان، استفاده از معلمان خبره ورزشی به عنوان استعداد یابان ورزشی، افزایش سرمایه گذاری در ورزش های انفرادی، ایجاد دبیرستان های ورزشی، افزایش کیفیت کار باشگاه های ورزشی، افزایش اماکن ورزشی، جذب حامیان مالی برای سرمایه گذاری در بخش ورزشی، برگزاری منظم مسابقات مدارس، استفاده از افراد متخصص پایگاه های ورزش قهرمانی، برگزاری مسابقات در رده های سنی مختلف و ایجاد اماکن ورزشی رایگان باید استفاده کرد. به نظر می رسد در راستای پیشبرد ورزش قهرمانی، فدراسیون سیاست های پیشنهاد شده را سرلوحه کار خود قرار دهد.

راهبرد تدوین و توسعه نظام استعدادیابی در ورزش دانش آموزی در شناسایی کمی و کیفی استعداد های برتر ورزشی با پژوهش خسروی زاده (۱۳۸۷) هم خوانی دارد. این راهبرد در راستای راهکار ۲۱-۳ سند تحول و برنامه درس ملی آموزش و پرورش، مبنی بر طراحی و استقرار نظام جامع هدایت تحصیلی و استعدادیابی برای هدایت دانش آموزان به رشته ها، حرفه ها و مهارت های مورد نیاز حال و آینده کشور متناسب با استعدادها، علاقه مندی ها و توانایی های آنان است. به نظر می رسد فدراسیون ورزش مدارس با توجه به مأموریتش که حرکت به سمت توسعه ورزش دانش آموزی است، به یک برنامه منسجم در زمینه فدراسیون ورزش دانش آموزی و به خصوص هدایت و پرورش استعداد های ورزشی نیاز دارد؛ بنابراین، پیشنهاد می شود انجمن های ورزشی کمیته استعدادیابی ورزشی را تشکیل دهند.

سپس، با توجه به کانون‌های درون‌مدرسه‌ای و برون‌مدرسه‌ای و مسابقات ورزشی، از این ظرفیت در جهت توسعه ورزش دانش‌آموزی و کشف استعدادها استفاده کنند.

راهبرد افزایش نقش آموزش و پرورش در توسعه برنامه‌های ورزش همگانی در دانش‌آموزان، با پژوهش غفرانی (۱۳۸۹) هم‌خوانی دارد. این راهبرد در راستای راهبرد سه سند تحول و اسناد بالادستی مبنی بر توجه به زمینه‌سازی برای کسب شایستگی در سطح تربیت همگانی بدن به‌ویژه تربیت بدنی در سطوح قهرمانی است. جوادی پور (۱۳۹۲) بیان کرده است که وضعیت ورزش همگانی در کشورهای استرالیا، آلمان، ژاپن، مالزی، فنلاند و دانمارک نشان می‌دهد که برنامه منظم برای رشد و توسعه ورزش همگانی در این کشورها بیش از ۵۰ سال سابقه دارد. عوامل متعددی در این موفقیت نقش دارند که قبل از هر چیز می‌توان به رشد برنامه ورزش همگانی در چهارچوب برنامه‌های ملی این کشورها و حمایت مؤثر دولت‌ها از این برنامه اشاره کرد؛ از این‌رو، فدراسیون ورزش دانش‌آموزی باید با اتخاذ سیاست‌هایی همانند رویکرد کیفی، علمی و برنامه‌ای، در توسعه ورزش همگانی دانش‌آموزی گام بردارد. براساس پژوهش غفوری (۱۳۸۲)، رسانه‌های جمعی اثر معناداری بر تغییر نگرش مردم در زمینه ورزش کردن دارند. نتایج این پژوهش با مطالعات خسروی‌زاده (۱۳۸۷)، سیف پناهی (۱۳۸۹)، گودرزی (۱۳۸۶) و همچنین، با پژوهش‌های ولاسکا (۱۹۹۰) و ونیترا (۲۰۰۱) هم‌خوانی دارد. به‌نظر می‌رسد استفاده از رسانه و آگاهی والدین و دانش‌آموزان از فواید ورزش نقش مؤثری در پیشبرد این راهبرد داشته باشد؛ بنابراین، پیشنهاد می‌شود برنامه‌های تبلیغاتی در قالب پخش تلویزیونی، رادیویی، چاپ در جراید، کتاب، بروشور، تکثیر سی‌دی، تبلیغاتی و استفاده از بلبوردها در جهت توسعه و معرفی ورزش همگانی گام مؤثری باشند. تبلیغات با تغییر دیدگاه والدین و دانش‌آموزان نسبت به ورزش می‌توانند نقش مهمی در این زمینه ایفا کنند. همچنین، استفاده از وسایلی همانند پوسترهای ورزشی، تابلوهای هشداردهنده در مورد خطرهای بی‌حرکی، استفاده از تبلیغات گسترده در محافل و معابر عمومی، از جمله روش‌های توسعه ورزش در بین والدین و دانش‌آموزان هستند.

در ارتباط با راهبرد توسعه و گسترش ارتباطات درون و برون‌سازمانی می‌توان گفت که میهلا (۲۰۱۴) ارتباطات مؤثر را عنصری کلیدی برای موفقیت مدیران می‌داند. لوپ (۲۰۰۴) اذعان کرده است که بسیاری از سازمان‌های ورزشی کوچک و بزرگ، از دولت و نهادهای وابسته به دولت کمک‌های مالی دریافت می‌کنند و ارتباطات مؤثر از عوامل موفقیت سازمانی محسوب می‌شوند؛ بنابراین، ضروری است

-
1. Wolanska
 2. Vinther
 3. Mihaela
 4. Loup

مسئولان فدراسیون ورزش دانش‌آموزی نیز برای تحقق رسالت خود به خلق ارتباط مؤثر و تأثیرگذار با مقامات دولتی استاندارها، فرماندارها، نمایندگان مجلس و غیره روی آورند.

راهبرد دیگر، تدوین و توسعه نظام بازاریابی در ورزش دانش‌آموزی و تنوع‌بخشی به منابع مالی فدراسیون و جذب حامیان مالی است. به‌طور کلی، هر سازمان موفق مایل است خدماتی ارائه کند که رضایت مشتریان خود را فراهم کند. این نکته در مورد سازمان‌های ورزشی نیز صدق می‌کند. امروزه، این اندیشه در تمام سازمان‌های ورزشی نیروی بزرگ و پیش‌برنده به حساب می‌آید و توجه عمیق به مشتری و مشتری‌گرایی رمزوراز صنعت ورزش است (حیدری‌نژاد، ۱۳۸۸). این راهبرد در راستای راهکارهای ۱-۲۰، ۵-۲۰ و ۶-۲۰ سند تحول آموزش و پرورش و برنامه درس ملی، مبنی بر مواردی از قبیل مدیریت بهینه منابع و مصارف و شفاف‌سازی عملکرد مالی نظام تعلیم و تربیت رسمی و عمومی و همچنین، طراحی سازوکارهای تنوع‌بخشی به منابع مالی دولتی و غیردولتی از قبیل موقوفات و امور خیریه، بهره‌برداری بهینه از منابع مادی و فیزیکی و بهتر کردن آن‌ها، طراحی استانداردهای مصرف و تعبیه سازوکارهای پیشگیری از اسراف است. در بسیاری از کشورها فرصت‌های جذب حامیان و تأمین منابع مالی وجود دارند (خسروی‌زاده، ۱۳۸۶). انجمن المپیک بریتانیا بدون بودجه دولتی، سرمایه و بودجه ورزش‌های المپیک را تأمین می‌کند (انجمن المپیک بریتانیا، ۲۰۰۴). همچنین، کمیته ملی المپیک آمریکا (۲۰۰۷) اذعان می‌کند که از طریق حامیان مالی و ملی، شرکای مالی، تدارک‌کنندگان و صدور مجوزها، کمک‌های مالی موردنیاز را جمع‌آوری می‌کند؛ بنابراین، به نظر می‌رسد به‌کارگیری راهبرد ایجاد سازوکارهای انگیزشی برای جذب حامیان مالی در توسعه ورزش دانش‌آموزی، راهبرد مناسبی برای غلبه بر مشکلات و پیشبرد اهداف فدراسیون باشد. استفاده از این راهبرد با نتایج پژوهش‌های ولاسکا (۱۹۹۰) و ونیتر (۲۰۰۱) هم‌خوان است.

توسعه ورزش تربیتی و پرورشی و ارتقای فرهنگ جوانمردی در دانش‌آموزان، راهبرد دیگر فدراسیون است. طبق اسناد بالادستی و سند ملی ۱/۷/۸، برنامه‌های درسی و تربیتی باید در رابطه تعاملی و دوسویه، علاوه بر پاسخ‌گویی به نیازهای نهادهای اجتماعی، از ظرفیت و امکانات این نهادها در جهت دستیابی به اهداف تربیتی استفاده کند. همچنین، اصلاح و ارتقای فرهنگ جامعه طبق اصل ۱/۷/۱۱ برنامه درس ملی، یکی از مهم‌ترین رسالت‌های برنامه درسی است که با راهبرد فدراسیون ورزش دانش‌آموزی در یک راستا است. این راهبرد هم‌راستا با راهکار ۱-۲ سند تحول آموزش و پرورش مبنی بر بازنگری و اصلاح برنامه‌های درسی مبتنی بر رویکرد فرهنگی- تربیتی و تقویت و توسعه جنبه‌های تربیتی و اخلاقی آن‌ها با هدف فراهم کردن زمینه تربیت بدنی دانش‌آموزان براساس فرهنگ اسلامی-

-
1. British Olympic Ossociation
 2. Us Olympic Committee

ایرانی است. همچنین، طبق راهکار ۱-۲ مبنی بر تدوین برنامه‌های عملیاتی لازم در راستای ترویج، تقویت مستمر و تحکیم فضائل اخلاقی در محیط‌های تربیتی با تأکید بر اولویت کرامت و عزت‌نفس و شجاعت، حیا، عفت و غیره در تمام دوره‌های تحصیلی است.

از راهبردهای دیگر فدراسیون می‌توان به استقرار حقوقی، قانونی، تشکیلاتی و مالی فدراسیون ورزش دانش‌آموزی و هیئت‌های تابعه اشاره کرد. کمیته ملی المپیک مالزی^۱ در طرح طلایی خود، بهبود ساختار سازمانی را یکی از اقدام‌های مهم قلمداد کرده است (نصیرزاده، ۱۳۹۰). راهبرد ارتقا و استقرار سطح تشکیلاتی فدراسیون با پژوهش رحیمی (۱۳۷۹) هم‌خوانی دارد.

توسعه نظام داوطلبی در ورزش دانش‌آموزی از راهبردهای دیگر فدراسیون است. می‌توان اذعان کرد که نیروی انسانی بانگیزه از مهم‌ترین عوامل بهره‌وری سازمان است، پژوهش‌ها نشان می‌دهند عوامل فردی، اجتماعی، سازمانی و محیطی می‌توانند در رضایت مستقیم افراد نقش مؤثری داشته باشند. در این خصوص، سبک مدیریت، ماهیت کار، ترفیع و ارتقا، حقوق و مزایا سهم بیشتری در رضایت منابع انسانی ایفا می‌کنند (بحرالعلوم، ۱۳۸۸). بدیهی است داوطلبان بخشی از منابع انسانی را تشکیل می‌دهند. وجود نیروهای داوطلب باعث می‌شود کمبود نیروهای حرفه‌ای و کارمندان رسمی در نظام ورزش تاندازه‌ای جبران شود. همچنین، داوطلبان بانگیزه به صورت حلقه ارتباط بین مدیریت تربیت‌بدنی و دانش‌آموزان عمل می‌کنند و نیازها و نظرهای دانش‌آموزان را به مدیریت ورزش انتقال می‌دهند؛ از این رو، تربیت‌بدنی مدارس با اتخاذ راهبرد مدیریت منابع انسانی سعی در بهبود مدیریت منابع انسانی با بهره‌گیری از فرصت‌های موجود دارد. نتیجه راهبرد این پژوهش با مأموریت دانشگاه پورترس موس‌آدر ترویج و توسعه ورزش و داوطلبی هم‌خوانی دارد (خورشید، ۱۳۸۹).

در ارتباط با توسعه و بهینه‌سازی روابط عمومی و ارتباطات رسانه‌ای می‌توان اذعان کرد که ظرفیت محیط رسانه‌ای و فناوری باید در راستای اهداف، سیاست‌ها و برنامه‌های نظام تربیت رسمی و عمومی استفاده شود؛ به گونه‌ای که زمینه رشد توانمندی‌های مربیان را در شناخت، بهره‌گیری و توسعه نتایج تجارب متراکم بشری در عرصه علم و فناوری امکان‌پذیر کند (سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، ۸۹). راهبرد استقرار فناوری اطلاعات و ارتباطات در تربیت‌بدنی و ورزش دانش‌آموزی با پژوهش عبدالله‌زاده بارفروش (۱۳۸۳) هم‌خوانی دارد. این راهبرد با راهکار ۱-۶ سند و برنامه درس ملی مبنی بر ایجاد، توسعه و غنی‌سازی واحد اطلاعات و منابع آموزش و پرورش در سطح مدرسه (از قبیل کتابخانه، کارگاه، شبکه ملی اطلاعات و ارتباطات) هم‌راستا است.

1. Malayssiya National Olympic Committee
2. Portsmouth

توسعه نظام آموزش و توانمندسازی علمی و عملی مربیان و داوران یکی دیگر از راهبردهای فدراسیون ورزش دانش‌آموزی است. آموزش و توسعه حرفه‌ای منابع انسانی مربیان، مدیران و داوران به‌عنوان دو راهبرد مهم در انجمن ورزشی مدارس ایالت کنتاکی (۲۰۱۷-۲۰۱۲) هستند که همسو با این پژوهش هستند. همچنین، این راهبرد در راستای راهکار ۳-۱۷ سند تحول، مبنی بر اصلاح و به‌روزرآوری روش‌های تعلیم و تربیت با تأکید بر روش‌های فعال، گروهی، خلاق با توجه به نقش الگویی معلمان، راهکار ۴-۱۵ مبنی بر دانش‌افزایی مستمر معلمان در حین خدمت و ارتقای شأن و منزلت اجتماعی آن‌ها و راهکار ۶-۱۱ سند مبنی بر استقرار سازوکارهای ارتقای توانمندی‌های معلمان برای مشارکت مؤثر آنان در برنامه‌ریزی درسی است. امروزه، توانمندسازی به‌عنوان یکی از ابزارهای سودمند ارتقای کیفی کارکنان و افزایش اثربخشی تلقی می‌شود. مسلم است که وجود نیروهای متخصص در حوزه تربیت بدنی و همچنین، وجود گسترده مراکز علمی، آموزشی و پژوهشی به‌عنوان یک فرصت مناسب، می‌تواند زمینه‌ساز اجرا و پیاده‌سازی راهبرد ذکر شده باشند. با توجه به دگرگونی‌های سریع و پرشتاب دانش و معلومات بشری، یکی از مهم‌ترین راهکارها برای افزایش بهره‌وری و ایجاد تحول در سازمان، توانمندسازی نیروی انسانی آن سازمان است. توانمندسازی منابع انسانی زمینه‌ساز توسعه شایستگی‌های آنان در راستای ایجاد تحول مثبت و سازنده در نظام تعلیم و تربیت است.

در زمینه توسعه ارتباطات و فعالیت‌های بین‌المللی و دریافت کرسی‌های بین‌المللی، این راهبرد هم‌خوان با ورزش دانشگاهی رومانی است. در این زمینه، با توجه به تجزیه و تحلیل سوات و پیاده‌سازی راهبردهایی مانند پیاده‌سازی روند اصلاحات در ورزش دانشگاه، به‌کارگیری اصول سازمان دموکراتیک، بهبود کیفیت خدمات ورزشی برای کسب افتخارات ورزشی دانشجویان در سطح ملی و بین‌المللی، توسعه فعالیت‌های ورزشی دانشگاه با توجه به تقویم رقابت‌های داخلی و بین‌المللی، استفاده بهینه از منابع انسانی، توسعه فعالیت‌های بازاریابی و غیره (میپلا، ۲۰۱۳)، ورزش دانشگاهی رومانی با راهبرد فدراسیون ورزش دانش‌آموزی هم‌خوانی دارد. این راهبرد با سند ملی ۱/۴/۵ مبنی بر حضور فعال در عرصه‌های جهانی براساس حفظ عزت ملی و مساوات در بین ملت‌ها در یک راستا است.

در زمینه توسعه نظام مدیریت عملکرد در فدراسیون، این راهبرد با پژوهش کریمادیس (۲۰۰۲) هم‌خوانی دارد. این راهبرد با راهکار ۱-۱۹ سند تحول بنیادین مبنی بر ایجاد سازوکارهای قانونی و ساختار مناسب برای سنجش و ارزشیابی عملکرد نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی در یک راستا است. با توجه به نتایج پژوهش، پیشنهاد می‌شود فدراسیون ورزش مدارس با حفظ شورای راهبری، طی جلساتی همه‌راهبردها و برنامه‌های تدوین شده را دقیق‌تر بررسی کند، زمینه اجرای آن‌ها را فراهم

1. Kentaki State School Sport Association
2. Romanian University Sport

کند، بیانیه رسالت خود را مبنای کار قرار دهد و برای تحقق آن از اهداف بلندمدت با هدف جهت‌دادن به فعالیت‌های بخش‌های مربوط استفاده کند. همچنین، امکان حمایت‌ها و منابع موردنیاز برای شروع و اجرایی‌شدن برنامه تدوین‌شده را فراهم آورد. ضروری است که ارزش‌های محوری مبنایی برای جهت‌دادن به رفتار مسئولان و ورزشکاران فدراسیون قرار گیرند و با اعمال مدیریت بهینه منابع انسانی و ارتقای بهره‌وری، زمینه اجرای برنامه راهبردی فراهم شود.

منابع

1. Abdollahzadeh Barfaroush, A. (2010). Content analysis of sports journals in the 3rd quarter of 2009, Office of Media Studies and Development, Deputy Director of Press and Information Affairs, Ministry of Culture and Islamic Guidance. (Persian).
2. Badri Azin, Y., Goudarzi, M., Khaybari, M., & Asadi, H. (2008). Examinin Gymnastics condition in Iran with codifying a general manpower system in nation's Gymnastics. Harkat Journal, (32), 97-116. (Persian).
3. British Olympic Ossociation. (2004) .Faster, higer, stronger. Available at: www.olympic.org.uk [Accessed 10 Desember 2016]
4. Decorum Sport Trust Delivery Plan. (2008-2011). Available at: www.dacorum.gov.uk/pdf/dac-sport-quart-report [Accessed 8 November 2016]
5. Goodarzi, M.(2007). Design and Development of a Comprehensive Sports System of the Country, Research Project of the Institute for Physical Education (Persian).
6. Ghafouri, F. (2003). Determination of effective factors on people's tendency to public sport and hero to determine the strategies of sport in the country, PhD thesis of sport management at Tarbiat Modares University. (Persian).
7. Ghanbari Arbastan, M., Zarei, A., & Tojjari, F. (2014). Design and development of strategic plan of women's sport for all. Indian Journal of Fundamental and Applied Life Sciences, vol 4, No S3. (Persian)
8. Hanger J. D., Willen Thomas, L.(2010).Strategic Management Basics, Translated by Seyyed Mohammad Arabi and Dr. Hamid Reza Rezvani, Cultural Research Center Publications, First Edition.
9. Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (2007). The balanced scorecard translating strategy into action: Boston: Harvard Business School Press.
10. Khosravizadeh, E. (2008). Study design and strategic plan of the national Olympic committee of the Islamic republic of Iran .(Doctoral dissertation). Tehran University, Tehran. (Persian).
11. Khosravizadeh, E., Hamidi, M., Yadollahi, J., & Khabiri, M. (2009). The identification of threats, strengths/ weakness, opportunities (SWOT) in I.R Iran Olympic national committee and challenges. Sport Management Journal, 1(1), 19-35. (Persian).

12. Kriemadis, A. (2002). Strategic sport Management. *International Sports Law Review*, 13.
- 13- Loup, J. Strategic and performance management of Olympic sport organizations .a (1 thed). IL: Human Kinetics; 2005. P. 27-31.
13. Malayssia National Olympic Committee. (2007). Available at: www.olympic.org.my
14. Mihaela, P. (2014). Strategies of optimizing the elements of Romanian university
15. Nation Sport and Physical Education Development System Formal Document. (2008). Physical education organization. Tehran: Sabz Publications.
16. Nasirzadeh, A.m., Goodarzi ,M.,& Farahani, A.(2014). Designing and explaining the executive model of the strategy of the wrestling federation of the Islamic Republic of Iran with the approach of the BSC Scientific-Research Journal, *Applied Research on Sport Management*, No. 4, pp. 42-31 . (Persian).
17. Rezaian ,A. (2005). Principles of Organization and Management, Seventh Print, Tehran, Samt. (Persian).
18. Seif panahi Shaabani, J. (2009). Design and development strategy athletics kurdistan province (Unpublished master's thesis). Tehran University, Tehran. (Persian).
19. Singapore Sepaktakraw Federation Parses: 10 Years Strategic Plan: 2004 to 2013. (2006). Aвалиable at: www.Sepaktakraw.org/Archived Sites [Accessed 20 April 2015].
20. Strategic Plan (2012-2015). Australian Sports Commission. [Accessed 20 July 2015].
21. Strategic Plan (2012-2017). Ministry of education, republic of Namibia. [Accessed 10 April 2016].
22. Strategic Plan, School Sport Australia (2011-2014). [Accessed 10 Agust 2016].
23. Strategic Plan Kentucky High School Athletic Association (2007-2011). [Accessed 20 April 2016].
24. Stredwick, J. (2005). An introduction to human resource management.Elsevier.
25. US Olympic Committee. (2007). US Olympic committee programs. Aвалиable at: www.usolympicetam.com [Accessed12 June 2015].
26. Vinther, P. (2001). No money no sport. *Olympic Message*, 42, 65-68.
27. Wolanska, T. (1990). Changing society-changing values of sport for all and sports policy in Poland. *Proceedings of the World Congress on Sport for all* (pp. 407-412). Tampere, Finland, 3-7 June 1990: Elsevier Science Publishers BV.

استناد به مقاله

حمیدی، مهرزاد، رجبی، حسین، علیدوست قهفرخی، ابراهیم. و زینی‌زاده، مهوش. (۱۳۹۷، بهار و تابستان). طراحی و تدوین برنامه راهبردی فدراسیون ورزش دانش‌آموزی ایران. پژوهش در ورزش تربیتی، ۶(۱۴): ۶۷-۹۲. شناسه دیجیتال: 10.22089/res.2017.3874.1268

Hamidi. M., Rajabi. H., Alidoust Ghahfarokhi. A., Zeinizadeh, M. (2018). Identifying and Modeling of the Development Guidelines of Sports for all among the Female Students in University of Birjand. Research on Educational Sport, 6(14): 67-92. (Persian). Doi: 10.22089/res.2017.3874.1268

واکاوی بنیان‌های نظری ورزش آموزشی - تربیتی و استخراج عوامل زمینه‌ای مؤثر و متأثر از آن

مهتاب ناصح^۱، محمد خبیری^۲، مجید جلالی فراهانی^۳، سید نصرالله سجادی^۴

۱. دکترای مدیریت ورزشی، پردیس البرز دانشگاه تهران*

۲ و ۳. دانشیار مدیریت ورزشی، دانشگاه تهران

۴. استاد مدیریت ورزشی، دانشگاه تهران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۰۹/۲۹

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۰۸/۱۹

چکیده

بسیاری از اهداف تربیتی در ورزش‌ها و بازی‌ها نهفته است و از طریق آموزش مستقیم و غیرمستقیم بازی‌ها و ورزش‌ها می‌توان به اهداف اساسی تربیتی در بعد جسمانی، عقلانی، اجتماعی، عاطفی و اخلاقی دست یافت؛ بنابراین، در توسعه اجتماعی جوامع، توجه به ورزش آموزشی نقشی مهم و ضروری ایفا می‌کند؛ با این حال، برای توسعه آن به شناخت مؤلفه‌ها و عملکردهای آن نیاز است؛ بر این اساس، هدف این پژوهش واکاوی مبانی نظری ورزش آموزشی - تربیتی و استخراج عوامل مؤثر بر آن و متأثر از آن بود. روش پژوهش حاضر کیفی بود. برای جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه‌های عمیق و نیمه‌ساختاریافته استفاده شد. همچنین، از نمونه‌گیری نظری و به شکل گلوله‌برفی در انتخاب مصاحبه‌شونده‌ها استفاده شد (۱۲ نفر). نتایج نشان داد که مشکلات سیاسی، مدیریتی، برنامه‌ریزی و خط‌مشی‌گذاری، رویه‌ای، ساختاری، سخت‌افزاری و مشکلات موجود در آموزش عالی به همراه سوء تفاهمات ادراکی، بر ورزش آموزشی و آموزش تربیت‌بدنی در مدارس تأثیرگذار هستند. افزون‌بر این، توسعه ورزش آموزشی - تربیتی می‌تواند منجر به توسعه ورزش، توسعه سلامت جامعه، افزایش سرمایه اجتماعی و توسعه اقتصادی شود؛ بنابراین، پیشنهاد می‌شود که با توجه به اهمیت نقش آموزشی و تربیتی تربیت‌بدنی در مدارس و اثرهای وسیع توسعه ورزش آموزشی - تربیتی در جامعه، طرح جامع توسعه ورزش آموزشی - تربیتی با در نظر گرفتن عوامل و متغیرهای تأثیرگذار بر آن به همراه تنظیم برنامه‌های اجرایی، در بالاترین سطح مدیریت کشور تهیه و اجرا شود.

واژگان کلیدی: عوامل زمینه‌ای، مبانی نظری، نظریه زمینه‌محور، ورزش آموزشی - تربیتی

مقدمه

یکی از ارکان اساسی توسعه یک کشور، بخش آموزش و پرورش آن است. بدین دلیل این بخش اهمیت فوق العاده‌ای دارد که هم ابزار مهمی برای توسعه است و هم یکی از اهداف توسعه محسوب می‌شود. در کشورهای مختلف، استقرار و فعالیت نظام‌های آموزشی به یک جریان عادی و مستند تبدیل شده است و هر ساله بخش عظیمی از منابع عادی در قالب بودجه‌های دولتی و هزینه‌های شخصی در این راه صرف می‌شود. با پذیرش روبه‌افزایش آموزش و پرورش به‌عنوان عاملی راهبردی در بهبود توسعه ملی، موضوع بررسی و تحلیل سیاست‌های آموزش و پرورش کشور از اهمیت بسیاری برخوردار است (جهانیان، ۱۳۹۱).

افزون‌براین، ساختارهای اجتماعی ورزش از مهم‌ترین مؤلفه‌های تکامل زندگی اجتماعی هستند؛ بنابراین، سیستم‌ها، قوانین و مبانی نظری ورزش با هدف دستیابی به اهداف زیستی و جنبه‌های مادی و احساسی فعالان و مشارکت‌کنندگان در ورزش هستند (مارکو و بوهاس، ۲۰۱۴). امروزه، اهمیت فعالیت بدنی در سلامتی افراد به‌خوبی شناخته شده است. شواهد بسیاری نشان می‌دهند که فعالیت بدنی در کاهش خطر ابتلا به بیماری‌های مزمنی چون بیماری‌های قلبی-عروقی، دیابت نوع دو، سرطان، چاقی و اضافه‌وزن مؤثر است و همچنین، موجب افزایش سلامت اسکلتی-عضلانی و سلامت روان افراد می‌شود (هاسکل آ و همکاران، ۲۰۰۷؛ مترز، استیونز و ماسکارناز، ۲۰۰۹). تربیت بدنی و ورزش مدارس فوایدی چون افزایش توجه و احترام به بدن، توسعه یکپارچه ذهن و بدن، شناخت نقش فعالیت‌های هوازی و غیرهوازی در سلامتی، افزایش اعتماد به نفس و عزت نفس را برای کودکان در بردارند و همچنین، موجب توسعه اجتماعی و شناختی در افراد می‌شوند. به‌علاوه، ورزش مدارس فرصت‌هایی را برای ارتباط با دیگران ایجاد می‌کند که موجب پذیرش نقش‌های اجتماعی متفاوت می‌شود. ورزش مدارس در یادگیری مهارت‌های اجتماعی خاص مانند بردباری و احترام به دیگران و سازگاری با تیم مؤثر است و اهداف جمعی چون همکاری و همبستگی را تقویت می‌کند و همچنین، فرصت تجارب حرکتی‌ای را که در زندگی روزانه امکان آن نیست، فراهم می‌آورد (بیلی و همکاران، ۲۰۰۹).

-
1. Marcu & Buhaş
 2. Haskell
 3. Mathers, Stevens & Mascarenhas
 4. Physical Education and School Sport)PESS(
 5. Bailey

امروزه، نقش مهمی که مدارس در تأمین و ترویج فعالیت بدنی و متعاقب آن سلامت جامعه ایفا می کنند، به خوبی شناخته شده است (پیت، دیویس و رابینسون؛ ۲۰۰۶). گزارش اخیر «آموزش فعالیت بدنی و تربیت بدنی در مدارس» نشان داد که نهایتاً ۵۰ درصد از فعالیت بدنی توصیه شده که ۶۰ دقیقه فعالیت بدنی روزانه با شدت متوسط است، در مدارس فراهم می شود (سازمان نظام پزشکی؛ ۲۰۱۳).

ورزش آموزشی (تعلیم و تربیتی) در پی آن است که با فراهم نمودن زمینه های لازم و ایجاد محیط و فرصت های مناسب، همه آموزش جویان را در موقعیت های آموزشی سالم قرار دهد و با پاسخ گویی به نیازهای آنان، برنامه هایی را برای تقویت جسم همگام با اصول و مراحل رشد و هماهنگ با پرورش روح تأمین کند. در واقع، درس تربیت بدنی به دانش آموزان می آموزد که چگونه تحرک و فعالیت جسمانی را با فعالیت روزانه خود درآمیزند و از شیوه زندگی فعال و سالمی پیروی کنند و به گونه ای پرورش یابند که بتوانند با چالش های اجتماعی برخورد مناسب داشته باشند. دستیابی به اهداف درس تربیت بدنی در مدارس متوسطه به مواردی همچون برنامه درسی، آموزش، ارزیابی، در نظر گرفتن علایق و نیازهای مختلف دانش آموزان، وسایل، امکانات، تجهیزات و محیط یادگیری بستگی دارد. برنامه درسی مجموعه ای از موضوعاتی است که محتوای آنچه را که باید آموزش داده شود (چه چیز) و شیوه هایی که باید به کار گرفته شود (چگونه و چه موقع)، تعیین می کند (مانسن؛ ۲۰۰۳). برنامه درسی تربیت بدنی از اهداف آن در مدارس نشأت می گیرد. در کشور ما برنامه ها به صورت متمرکز تدوین می شوند و مدارس ملزم به اجرای آنها هستند؛ اما این اجرا با انتظارات صاحب نفعان اصلی برنامه ها فاصله داشته است.

مظفری، معین فرد و پورسلطانی (۱۳۸۸) متغیرهای وضعیت نیروی انسانی، دیدگاه مدیریتی در اجرای درس تربیت بدنی، اهداف درس تربیت بدنی، آموزش و محتوای درس، اماکن تأسیسات و بودجه، ارزشیابی درس و دیدگاه معلمان و مدیران را در رابطه با استفاده از روش های نوین تدریس در اجرای تربیت بدنی در سه پایه اول ابتدایی مطالعه کردند. نتایج نشان داد که عوامل بازدارنده از موفقیت اجرای برنامه درسی هنوز در اجرای تربیت بدنی در مدارس سیطره دارند و در این بین، کمترین توجه به رشد و سلامت جسمی و روانی دانش آموز می شود. به علاوه، این پژوهش نشان داد که معلمان از هدف چینی درست اهداف تربیت بدنی آگاهی و اطلاع کامل ندارند.

-
1. Pate, Davis & Robinson
 2. Institute of Medicine (IOM)
 3. Curriculum
 4. Mohnsen

رضوی، شعبانی بهار و سجادی (۱۳۹۰) با تحلیل عوامل اثرگذار بر کیفیت بخشی درس تربیت بدنی مدارس راهنمایی، ۱۰ عامل اثرگذار بر کیفیت بخشی درس تربیت بدنی را به ترتیب اولویت ۱- ارزشیابی؛ ۲- شیوه تدریس؛ ۳- تخصص معلمان؛ ۴- برنامه آموزشی؛ ۵- امکانات؛ ۶- محتوای آموزشی؛ ۷- نگرش؛ ۸- تجربه معلمان؛ ۹- بودجه؛ ۱۰- اهداف آموزشی معرفی کردند. معماری، گلچین و اصغری جعفرآبادی (۱۳۹۳) نیز در پژوهشی با هدف شناسایی ابعاد و تحلیل مدل ارزشیابی درس تربیت بدنی در مدارس ابتدایی، ارائه درس را در قالب بازی، روش تدریس و رقابت، به عنوان ابعاد ارزشیابی درس تربیت بدنی معرفی کردند.

در پژوهشی با عنوان «بزار تحلیل برنامه های آموزشی تربیت بدنی» مطرح شد که یک برنامه درسی با کیفیت در تربیت بدنی باید بر اساس استانداردهای ملی طوری طراحی شود که دانش آموزان قادر به درک مفاهیم مرتبط با آن باشند و عملکردهای مناسبی در چهار بخش جریان یابند: ۱- برنامه آموزشی؛ ۲- سیاستها و محیط آموزشی؛ ۳- ساختار؛ ۴- ارزشیابی از دانش آموز (انجمن سلامت و خدمات انسانی، ۲۰۱۲).

انیزآ (۲۰۱۳) یک برنامه آموزشی تربیت بدنی^۳ را در گروهی تصادفی مشتمل بر ۳۰ مدرسه ابتدایی در یک شهر آزمایش کرد. نتایج کارآزمایی بالینی در بیش از ۱۲۰۰۰ دانش آموز از ۱۵ مدرسه در گروه آزمایشی و ۱۵ مدرسه که در گروه کنترل بودند، نشان داد که همه دانش آموزان به طور معناداری دانش خود را در خصوص آمادگی جسمانی افزایش داده اند. داده ها نشان داد که دانش آموزان در برنامه ای با شدت متوسط مشارکت داشتند و توانستند دانش خود را در خصوص عناصر آمادگی جسمانی افزایش دهند و با مشارکت در یک برنامه آموزشی ساختاریافته تربیت بدنی، مفاهیم و موارد آموزش داده شده را به طور عملی استفاده کنند.

بنابراین، با توجه به اهمیت ورزش آموزشی و تربیت بدنی در مدارس در توسعه اجتماعی جوامع از یک سو و از سوی دیگر، اهمیت نقش آموزشی و تربیتی تربیت بدنی در مدارس، برای تأثیرگذاری مثبت بر آن، اجرای مناسب آن و پیاده کردن سیاست های مؤثر و کارآمد، به شناخت عمیق مؤلفه ها و عملکردهای ورزش آموزشی- تربیتی نیاز است. با اینکه پژوهش های بسیاری در زمینه ورزش آموزشی- تربیتی انجام شده اند، غالباً این پژوهش ها جزئی نگر هستند و یکی از مؤلفه های ورزش آموزشی- تربیتی را مطالعه کرده اند؛ بنابراین، به نظر می رسد جای الگویی که عوامل و فرایندهای تأثیرگذار و متأثر از ورزش آموزشی- تربیتی را نشان دهد، در ادبیات موجود در این حوزه خالی است؛ از این رو، پژوهش حاضر با واکاوی مبانی نظری ورزش آموزشی- تربیتی، به دنبال شناخت عمیق از عناصر و مؤلفه های

1. Department of Health & Human Services
2. Ennis
3. Sport and Physical Education Model (SPEM)

مؤثر بر آن و متأثر از آن است. افزون بر این، شناخت مبانی نظری می تواند افکار جدیدی را در روند حل مسائل نظری در ورزش آموزشی- تربیتی برانگیزاند و با ارائه الگوها و بیان شفاف واژه ها و اهداف، توصیف جامعی از مسائل را ارائه کند و همچنین، زمینه مناسبی برای نظریه پردازی و ارائه برنامه ها و سیاست گذاری ها باشد.

روش شناسی پژوهش

با توجه به ماهیت پیچیده عوامل مؤثر بر ورزش آموزشی- تربیتی و لزوم شناسایی آن به دلیل اثرهای عمیقی که بر جامعه دارد، این پژوهش از نظر نوع راهبرد، پژوهش کیفی است و از نظر روش اجرای پژوهش، از نظریه زمینه محور استفاده شده است. نظریه زمینه محور یک شیوه شناسی استقرایی کشف نظریه است که این امکان را برای پژوهشگر فراهم می آورد تا گزارشی نظری از ویژگی های عمومی موضوع پرورش دهد؛ در حالی که به طور هم زمان پایه این گزارش را در مشاهدات تجربی داده ها محکم می کند (مارتین و ترنر، ۱۹۸۶). نظریه زمینه محور شامل سبک های متعددی است که در این پژوهش در تحلیل داده ها از ره یافت ظاهر شونده اثر گلنر^۳ (۱۹۹۲) بهره گرفته شد. هدف این ره یافت شکل دادن به فرضیه ها بر اساس ایده های مفهومی است (گلنر، ۱۹۹۲) تا از طریق مقایسه مستمر داده ها و آنچه در حال روی دادن است، مفهوم سازی شود. این مطالعه با نمونه گیری هدفمند آغاز شد و بر اساس نمونه گیری نظری تا اشیاع داده ها ادامه یافت؛ بدین ترتیب که جمع آوری اطلاعات با انجام مصاحبه با چند تن از صاحب نظران ورزش آموزشی- تربیتی آغاز شد و سپس، برای تکمیل سایر افراد مورد نظر جهت رسیدن به اشیاع نظری، از نمونه گیری گلوله برفی استفاده شد؛ یعنی هر مصاحبه شونده دو تا سه نفر دیگر را که مرتبط با موضوع بودند، معرفی کرد. این مرحله تازمانی ادامه یافت که در رابطه با موضوع مورد مطالعه هیچ داده جدید و مرتبطی ظاهر نشود یا تدوین هیچ مقوله دیگری برای توضیح پدیده مورد نظر ضروری به نظر نرسد و چنین جلوه کند که رابطه بین مقوله ها به خوبی تثبیت شده است. بدین طریق دیگر افراد انتخاب شدند تا نهایتاً تعداد نمونه این پژوهش به ۱۲ نفر رسید؛ بنابراین، در انتخاب مصاحبه شونده ها به جز چند نفر اول که پژوهشگر آن ها را بر اساس معیارهای مورد نظر انتخاب کرد، سایر صاحب نظران علاوه بر معیارهای خبرگی توسط مصاحبه شونده ها نیز انتخاب شدند. داده ها از طریق مصاحبه نیمه ساختار یافته و با تعیین وقت قبلی، تأکید بر محرمانه بودن اطلاعات فردی و به صورت ۱۲ مصاحبه حضوری با استفاده از دستگاه ضبط صدای

1. Martine & Turner
2. Emergent
3. Glaser

سونی جمع‌آوری شدند. در این رهیافت توصیه بر آن است که بر مفاهیم توجه شود تا واژه‌ها. با مقایسه مداوم مفاهیم استخراج‌شده با هم، این مفاهیم به تدریج در مفاهیم جدید ادغام و دوباره نام‌گذاری می‌شوند. در این پژوهش، جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها به صورت هم‌زمان انجام شد. فرایند جمع‌آوری داده‌ها تا آخرین مراحل تحلیل ادامه داشت؛ به طوری که دو مصاحبه پس از پایان تحلیل به منظور غنابخشیدن به مقولات پدیدآمده انجام شدند و سؤال‌ها و شرکت‌کنندگان جدید براساس مقایسه مستمر داده‌ها انتخاب شدند. مفاهیم اولیه به تدریج شکل گرفتند و از طریق مقایسه مستمر مفاهیم با یکدیگر، مقوله‌های اصلی و فرعی استخراج شدند و تا مرحله اشباع مقوله‌ها (در قالب فرایند مقایسه مداوم برای شناسایی وجوه تشابه و افتراق آن‌ها) این فرایند ادامه یافت.

نتایج

اولین مرحله؛ یعنی کدگذاری باز، مفهوم‌سازی در اولین سطح انتزاع است. ابتدا همه چیز کدگذاری شد. کدها براساس مفاهیم مندرج در واژه‌ها استخراج شدند. در واقع، واحد تحلیل، مفاهیم بودند؛ نه واژه‌ها. این مفاهیم با گردآمدن داده‌های بیشتر، از طریق مقایسه مداوم درهم ادغام شدند و مفاهیم جدید شکل گرفتند. جدول شماره یک برخی از مفاهیم استخراج‌شده را که مرتبط با مبانی نظری ورزش آموزشی- تربیتی است، نشان می‌دهد.

جدول ۱- مفاهیم مرتبط با مبانی نظری ورزش آموزشی- تربیتی

مفاهیم مرتبط با مبانی نظری ورزش آموزشی- تربیتی و تربیت‌بدنی در مدارس	مقوله‌بندی
آموزش مهارت‌های حرکتی ساده تا پیشرفته	اهداف مفصلاتی آموزش تربیت‌بدنی
آموزش الگوهای حرکتی مناسب به دانش‌آموزان	
آموزش مهارت‌های زندگی و آموزش سبک زندگی اجتماعی	
آموزش اخلاق و مهارت‌های رفتاری از طریق بازی‌های گروهی و فعالیت‌های جمعی	
آموزش تلاش و تحمل خستگی و فشار برای موفقیت در کارها	
آموزش مدیریت اشتباهات به دانش‌آموز	
ایجاد نگرش مثبت به فعالیت بدنی در دانش‌آموزان به طوری که علاقه‌مند به تربیت‌بدنی شوند	
توسعه دانش عمومی دانش‌آموز	
برطرف کردن کسالت حاصل از کلاس‌های دیگر به وسیله این کلاس	
تربیت‌بدنی وسیله‌ای برای تعالی انسان در ابعاد مختلف	
داشتن تعاملات و رفتارهای اجتماعی سالم در زندگی حال و آینده	اهداف غایی آموزش تربیت‌بدنی
پایه‌کردن الگوهای حرکتی مناسب در زندگی و داشتن یک زندگی فعال در طول عمر	
توسعه سواد جسمانی در جامعه	

ادامه جدول ۱- مفاهیم مرتبط با مبانی نظری ورزش آموزشی- تربیتی

مقوله‌بندی	مفاهیم مرتبط با مبانی نظری ورزش آموزشی- تربیتی و تربیت‌بدنی در مدارس
کارکردهای آموزش تربیت‌بدنی	کارکرد سلامتی (سلامتی و رشد جسمانی هدف نیست؛ بلکه نتیجه قهری فعالیت بدنی و از کارکردهای آن است) کارکردهای اجتماعی (قانون‌پذیری، احترام به حقوق دیگران، همکاری و کار تیمی) کارکردهای اخلاقی (آشنایی با روحیه جوانمردی و پهلوانی، آموزش فداکاری و از خودگذشتگی، تلاش برای موفقیت، نظم و انضباط، توجه به منبع هستی) کارکرد اقتصادی (افزایش بهره‌وری نیروی کار و کاهش هزینه‌های درمان)
مقوله‌بندی	مفاهیم مرتبط با مبانی نظری ورزش آموزشی- تربیتی و تربیت‌بدنی در مدارس توسعه ورزش (توسعه ورزش آموزشی- تربیتی، توسعه ورزش همگانی، توسعه ورزش قهرمانی و حرفه‌ای)
کارکردهای آموزش تربیت‌بدنی	افزایش موفقیت دانش‌آموز در دروس دیگر
ارزشیابی از دانش‌آموز	ارزشیابی در دوره ابتدایی و دوره اول متوسطه به گونه‌ای باشد که همگی احساس موفقیت کنند ارزشیابی متناسب با ویژگی‌ها و توانایی‌های دانش‌آموزان (ارزشیابی هنجاری) ارزشیابی از آنچه آموزش داده شده است و بر مبنای برنامه درسی تربیت‌بدنی باشد شیوه ارزشیابی نباید به احساس مثبت و لذت‌بردن از این درس و همچنین، احساس موفقیت دانش‌آموز لطمه بزند
ارزشیابی از معلم	ارزشیابی از معلمان بر مبنای دستیابی دانش‌آموزان به استانداردهای آموزشی و دستیابی به اهداف تربیت‌بدنی ارزشیابی از معلمان بر مبنای نقش الگو بودن معلم و نظم معلم و پیگیری در فعالیتهای آموزشی ارزشیابی از معلم بر مبنای پیگیری و اجرای برنامه درسی ارزشیابی از معلمان بر مبنای علاقه‌مند کردن دانش‌آموزان به تربیت‌بدنی
راهکارها و سیاست‌های اجرایی	لزوم کارآموزی برای معلمان تازه‌استخدام در کنار معلمان باتجربه تدوین، تبیین و آموزش استانداردهای آموزشی برای هر پایه توجه به توسعه زیرساخت‌های سخت‌افزاری برای اجرای درس تربیت‌بدنی در مدارس وجود دستورالعمل‌های اجرایی برای معلمان و کنترل از طریق دستیابی به استانداردهای آموزشی گنجانیدن درس تربیت‌بدنی به صورت روز در میان در برنامه درسی مدارس وجود خط‌مشی‌ها و برنامه‌های طولانی‌مدت و الزام‌آور برای توسعه تربیت‌بدنی در مدارس و افزایش هماهنگی انجام تغییرات ساختاری در ساختار آموزش و پرورش به نحوی که لزوم هماهنگی بین واحدهای مختلف را ایجاد کند
اجرای درس تربیت‌بدنی در مدارس	تدوین برنامه‌های اجرایی دقیق برای اجرایی‌شدن خط‌مشی‌ها، سیاست‌ها و برنامه‌های مصوب استفاده از بازی‌های سازمان‌یافته متنوع و مفرح توسعه فوق‌برنامه تربیت‌بدنی در مدارس و توجه به ورزش فقط در قالب فوق‌برنامه بازنگری در شیوه‌های آموزش تربیت‌بدنی با توجه به لزوم شادی و ایجاد نگرش مثبت به درس تربیت‌بدنی پرهیز از اجبار و تنبیه در اجرای درس تربیت‌بدنی ایجاد توجهات حرکتی از طریق ارائه الگوها و رفتارهای حرکتی مناسب از بین بردن وسواس به برنده‌شدن در تربیت‌بدنی و ورزش ایفای نقش آموزشی توسط معلم تربیت‌بدنی و نه نقش مربی ورزش

با مطالعه کدها و مفاهیم به دست آمده و مقایسه مستمر این مفاهیم با یکدیگر، مقولات استخراج شدند. سپس، این مقولات در یک فرایند تحلیل رفت و برگشتی اصلاح شدند. فرایند عقب و جلو رفتن تا سه مرتبه ادامه یافت و در نهایت، ۴۹ مقوله (مقولات فرعی) حاصل شدند (جدول شماره دو). آنگاه، به یافتن روابط بین آن‌ها اهتمام شد. این فرایند که کدگذاری نظری نام دارد، روابط بین کدهای باز را از طریق تولید فرضیه‌هایی مفهوم‌سازی می‌کند. این مرحله به شکل منعطف و کاملاً انتزاعی انجام شد و از روابط بین مقولات فرعی، مقولات اصلی شکل گرفتند (جدول شماره دو).

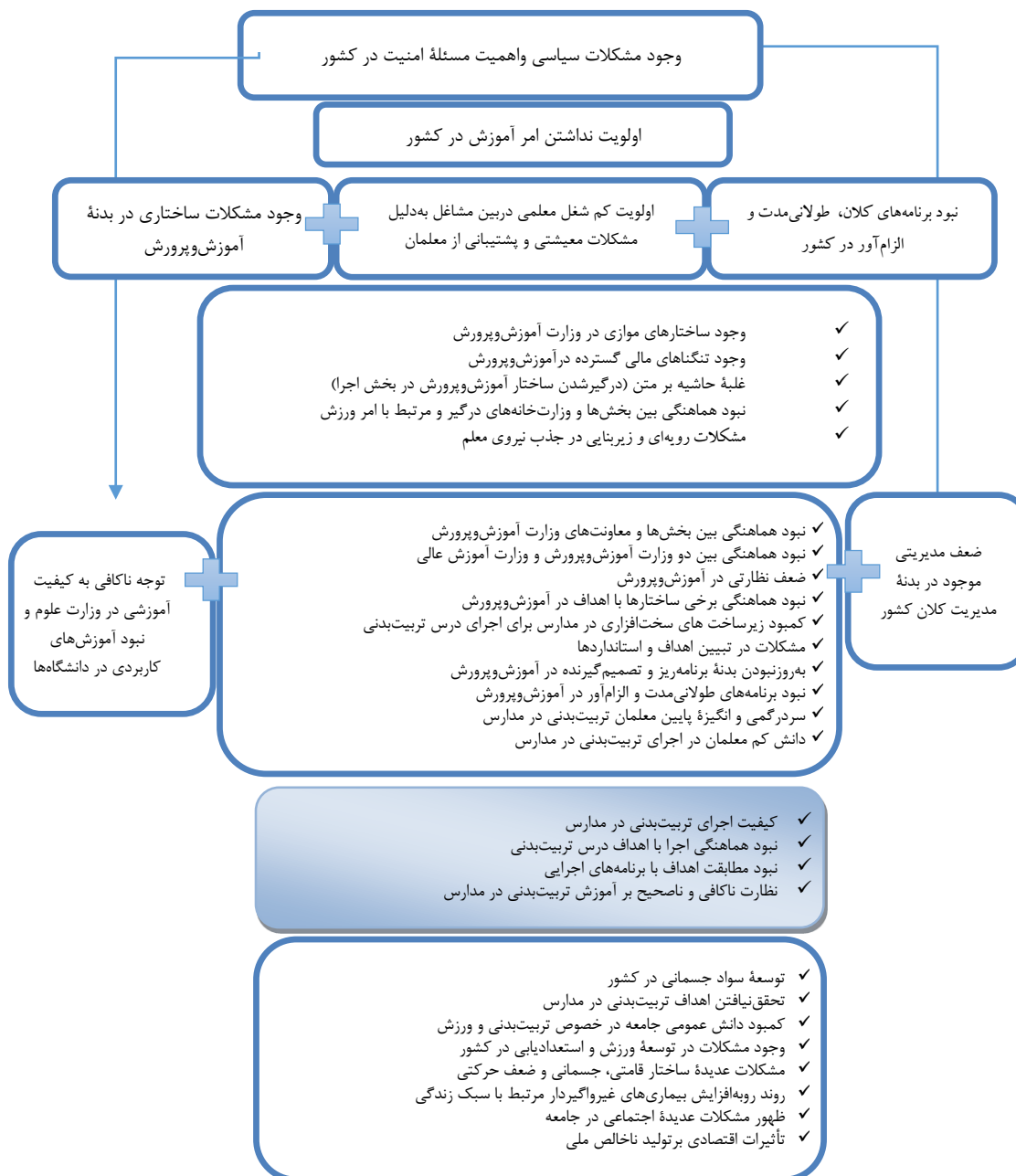
جدول ۲- مرحله کدگذاری باز و نظری داده‌ها از طریق مقایسه مداوم مفاهیم و مقولات با یکدیگر

مقولات اصلی	مقولات فرعی
مشکلات سیاسی	اهمیت مسئله امنیت دیدگاه سیاستمداران عالی‌رتبه کوتاه‌بودن عمر مدیریت در کشور شایسته‌سالاری اندک در انتخاب مدیران
مشکلات مدیریتی	تفکر نتیجه‌محوری به جای فرایندمحوری (کسب مدال به جای توسعه فرایندها) به‌روزی‌بودن بدنه برنامه‌ریز و تصمیم‌گیرنده در آموزش و پرورش نبود توجه کافی به امر آموزش در کشور
مشکلات برنامه‌ریزی و خط‌مشی‌گذاری	بزرگ‌بودن جثه دولت و درگیربودن دولت در بخش اجرا نبود برنامه‌های کلان، طولانی‌مدت و همگرا در کشور نبود برنامه‌های اجرایی الزام‌آور در کنار برنامه‌های جامع وجود تنگناهای مالی در آموزش و پرورش برای اجرای برنامه‌ها
مشکلات رویه‌ای در بدنه آموزش و پرورش	فرایند جذب نیروی معلم در آموزش و پرورش روش‌های ارزشیابی از معلمان توسعه و بهبود نیروی انسانی در آموزش و پرورش
مشکلات ساختاری در بدنه آموزش و پرورش	هماهنگی‌نداشتن برخی ساختارها با اهداف وجود ساختارهای زاید وجود ساختارهای موازی در آموزش و پرورش ضعف نظارتی ناشی از ساختار
مشکلات سخت‌افزاری	کمبود اماکن ورزشی استاندارد کمبود تجهیزات ورزشی کمبود وسایل و تجهیزات کمک‌آموزشی
مشکلات مرتبط با ضعف حرکتی در جامعه	کاهش فرصت‌های حرکتی برای کودکان و نوجوانان تغییر سبک زندگی پدیدآمدن تفریحات غیرفعال به‌عنوان رقیب نرخ روبه‌رشد انواع بیماری‌های مرتبط با سبک زندگی

ادامه جدول ۲- مرحله کدگذاری باز و نظری داده ها از طریق مقایسه مداوم مفاهیم و مقولات با یکدیگر

مقولات اصلی	مقولات فرعی
سوء تفاهمات ادراکی	توجه ناکافی به آموزش به عنوان مهم ترین اولویت در توسعه کشور شناخت ناکافی و اندک از اهداف و کارکردهای تربیت بدنی در مدارس فهم نادرست واژه ها فهم نادرست اهداف سوء تفاهمات مرتبط با نقش
مقولات اصلی	مقولات فرعی
مشکلات موجود در بدنه آموزش عالی	کاربردی نبودن دروس دانشگاهی کاربردی نبودن پژوهش های دانشگاهی نبود هماهنگی بین دروس آموزشی و نیازهای بازار کیفیت آموزش تربیت بدنی در مدارس دستیابی به اهداف تربیت بدنی در مدارس توسعه سواد جسمانی کاهش ناهنجاری های اسکلتی و قامتی در دانش آموزان
توسعه ورزش آموزشی و تربیتی	ایجاد توجهات ورزشی توجه به ورزش به عنوان یک فعالیت اوقات فراغتی توسعه استعدادیابی در ورزش ایجاد نگرش مثبت به ورزش در جامعه کاهش نرخ بیماری های غیر واگیردار در کشور نظارت بر سلامت جامعه
توسعه ورزش	توسعه نیروی انسانی در کشور آموزش مسائل اخلاقی توأم با نشاط توسعه اجتماعی دانش آموزان افزایش بازده نیروی کار در جامعه کاهش هزینه های درمان توسعه اشتغال مرتبط با ورزش و فعالیت های بدنی
توسعه سلامت جامعه	
افزایش سرمایه اجتماعی	
توسعه اقتصادی	

در مرحله بعد، با استفاده از کدگذاری انتخابی، کدگذاری های باز و نظری انجام شده از طریق یکپارچه سازی و پالایش مقوله ها در چهارچوبی نظری تکمیل شدند و «توسعه ورزش آموزشی و تربیتی» به عنوان مقوله محوری انتخاب شد و سایر مقولات به آن پیوند داده شدند. سپس، با بازبینی طرح از لحاظ انسجام درونی و نداشتن خلل در منطق آن، پرکردن مقوله های ناپروورده و هرس کردن مقوله های زائد و سنجش اعتبار نظریه، به پالایش نظریه پرداخته شد. برای سنجش اعتبار درونی نظریه چندین روش وجود دارد. از جمله این روش ها آن است که به عقب برویم و نظریه خود را با داده های خام مقایسه کنیم که پژوهشگر این کار را انجام داد و اصلاحاتی در مقولات و روابط آن ها انجام گرفت. در پایان، تصویر بصری ارتباط بین مفاهیم و مقولات ترسیم شد. این طرح باید بتواند اکثر مورد های موجود در داده ها را توضیح دهد (شکل شماره یک).

شکل ۱- چهارچوب نظری روابط مؤثر بر و متأثر از فرایند ورزش آموزشی

بحث و نتیجه گیری

یافته‌های این پژوهش عناصر مؤثر بر ورزش آموزشی و تربیتی و فرایندهای متأثر از آن را تبیین می‌کند. مهم‌ترین یافته این پژوهش، اهمیت سیاست به‌عنوان زیربنایی‌ترین عامل مؤثر در فرایند ورزش آموزشی و تربیتی و به‌تبع آن، توسعه ورزش در کشور است. در سال‌های اخیر، رویکرد روبه‌افزایشی در استفاده از ورزش و فعالیت‌های بدنی به‌عنوان ابزار تغییرات اجتماعی مشاهده می‌شود. بسیاری از پژوهش‌های اخیر اثرهای مثبت ورزش در توسعه جوامع را مطالعه کرده‌اند (لیورمور، ۲۰۱۱؛ لیراس و پیچی، ۲۰۱۱؛ دانلیا، آتکینسون، بویل و زتو، ۲۰۱۱). افزون‌براین، سیاست و ورزش دارای روابط و اثرهای متقابل برهم هستند؛ به‌طوری‌که ورزش از طریق تحکیم همبستگی ملی و افزایش مشارکت سیاسی بر سیاست تأثیر گذاشته است و سیاست نیز از طریق تدوین و اجرای راهبردهای سیاسی و تعیین مدیران و تصمیم‌گیرندگان سطوح بالا در ورزش نفوذ داشته است (ملکووتیان، ۱۳۸۸). بعد از انقلاب، همواره مسئله امنیت در رأس مسائل کشور قرار داشته است. روند تحولات جدید سیاسی و چالش‌های موجود در منطقه از یک سو و برخی مسائل داخلی از سوی دیگر، حتی منجر به بزرگ‌نمایی مسئله امنیت در کشور شده‌اند. نشان‌دادن فزونی این اهمیت، تبعات مثبت سیاسی چون افزایش انسجام ملی را در کشور به‌همراه داشته است؛ اما موجب شده است که اولویت مسائلی چون آموزش زیر سایه امنیت کم انگاشته شود.

افزون‌براین، نتایج این مطالعه منشأ ضعف‌های مدیریتی را در ساختار سیاسی کشور می‌داند. در رویکرد سیاسی به مدیریت در بخش دولتی، سیاست‌زده‌شدن خط‌مشی‌ها و مدیریت، زمینه‌ساز سیاسی کاری‌های متعددی در نظام اداری کشورها است (دانایی‌فرد و الوانی، ۱۳۸۵). هنگامی که رویکرد سیاسی به مدیریت در بخش دولتی حاکم می‌شود و نظریه جابه‌جایی مدیران دولتی، جابه‌جایی و انتقال مدیران دولتی را تأیید می‌کند و نظریه جذب عوامل تهدیدکننده بقای سازمان به سبک و سیاق مدیریتی به مدیریت در بخش دولتی حاکم می‌شود، نظام اداری شاهد رفتارهای متناسب با این جوامع خواهد بود. در این نظام اداری، هر مدیر دولتی بیش‌ازآنکه به عملکرد واقعی و دموکراتیک خود توجه کند، تلاش می‌کند عملکرد خود را در اذهان عمومی خوب جلوه دهد؛ از این رو، به راه‌های مختلفی متوسل می‌شود تا سازمان خود را خوب و اثربخش به‌نمایش بگذارد. در این بازار سیاسی که در بخش دولتی حاکم می‌شود، نقل‌وانتقالات مختلفی بین سازمان‌های مختلف رخ می‌دهند؛ زیرا، در این بازار سیاسی، شایستگی سالاری مجاز نیست. عده‌ای تلاش می‌کنند که جایگاه حرفه‌ای و تخصصی

-
1. Levermor
 2. Lyras & Peachey
 3. Donnellya, Atkinsona, Boyle & Szto

خود را در پرتو بازی‌های سیاسی و از طریق انتقال از یک سازمان دون پایه به سازمان‌های بالاتر ارتقا دهند. این افراد از طریق بده‌وبستان‌های سیاسی مقامات، جایگاه‌های بالایی به دست آورده‌اند و امکان تغییر این جایگاه‌ها پس از تحولات سیاسی وجود دارد و این احتمال می‌رود که این افراد پس از کنار رفتن حزب فراموش شوند و در عرصه سیاسی جایگاهی نداشته باشند و تلاش می‌کنند در مراکز تخصصی و حرفه‌ای خاصی، پستی دست‌وپا کنند تا در امان بمانند؛ از این رو، با توسل به مقامات بالاتر زمینه انتقال خود را به سازمان مقصد فراهم می‌کنند (دانایی فرد، ۱۳۹۲).

راهبردهای توسعه از طریق خط‌مشی‌های توسعه اجرا می‌شوند. سیاست‌ها و خط‌مشی‌ها ابزارهای کنترلی‌ای هستند که به‌طور مشخص و عملی راه دستیابی به هدف‌ها را تعیین می‌کنند. یکی دیگر از مشکلات موجود در مدیریت کلان کشور و به تبع آن در آموزش و پرورش، همان‌طور که این پژوهش تصریح می‌کند، مشکلات برنامه‌ریزی و خط‌مشی‌گذاری است. ضعف برنامه‌ریزی و خط‌مشی‌گذاری در بسیاری از پژوهش‌ها مطرح شده است (پیمان فر، الهی و حمیدی ۱۳۹۱؛ جهانیان ۱۳۹۱).

ضعف‌های نظام آموزش عالی و کاربردی‌نبودن دروس دانشگاهی نیز از جمله مسائلی هستند که با توجه به نتایج این پژوهش به شدت بر آموزش تربیت‌بدنی در مدارس تأثیرگذار هستند. در پژوهش توفیقی (۱۳۸۸) نیز مشکلات کیفی در آموزش عالی مطرح شده است. وی یکی از چالش‌هایی را که پیش روی آموزش عالی است و بر سیاست‌های ارتقای کیفیت تأثیر مستقیم دارد، اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها معرفی می‌کند. فرجی و صادقی (۱۳۹۳) نیز کفایت‌نداشتن و تناسب‌نداشتن دروس کارشناسی رشته علوم ورزشی را با نیازها و اهداف تربیت‌بدنی در مدارس بیان کرده‌اند. همچنین این نتایج، با نتایج پژوهش‌های ذوالاکتاف، کارگرفرد و کرمی (۱۳۸۳)، اجتهادی و داودی (۱۳۸۶) و توفیقی (۱۳۸۸) هم‌راستا است؛ بدین ترتیب می‌توان گفت که مسئله اصلی این است که آموزش عالی ایران با روند کنونی رشد کمی و به سبب نبودن مدل مفهومی مناسب برای پایش و ارزشیابی، غیرکاربردی‌بودن دروس ارائه‌شده و نبود هماهنگی با بازار کار، رهسپار آینده نامعلوم و نگران‌کننده‌ای شده است.

افزون‌براین، نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد که چگونه عامل زمینه‌ای بر کیفیت آموزشی تربیت‌بدنی در مدارس و تحقق نیافتن اهداف تربیت‌بدنی در مدارس، تأثیرگذار است. بسیاری از پژوهش‌هایی که در داخل کشور در زمینه اجرای درس تربیت‌بدنی در مدارس انجام شده‌اند، به نبود مطلوبیت در اجرا، تحقق نیافتن مناسب اهداف تربیت‌بدنی در مدارس و فاصله بین وضع موجود و مطلوب در اجرای تربیت‌بدنی در مدارس اشاره کرده‌اند (خسروی‌زاده، سنه و حقدادی، ۱۳۹۰؛ صمدی، جوادی پور و لطفی، ۱۳۹۱؛ معماری، گلچین و اصغری جعفرآبادی، ۱۳۹۳). انیز (۲۰۱۳) معتقد است که برنامه آموزشی تربیت‌بدنی و فعالیت بدنی، غالباً فاقد استانداردهای عملکردی و دانشی بوده است؛

بنابراین، بدون وجود یک راهنمای قوی و معتبر برای معلمان تربیت بدنی، دانش آموزان به دلیل پاداش های زودگذر و موقتی، از عملکردها و اهداف عمیق تربیت بدنی غافل می مانند (وستون، ۱۹۶۲؛ انیز، ۱۹۹۶). در نتیجه این غفلت، شاهد کودکان بی مهارت و نوجوانان فاقد سواد جسمانی خواهیم بود (انیز، ۱۹۹۶).

مؤلفه هایی چون وجود مشکلات ساختاری، مشکلات رویه ای به ویژه رویه های جذب نیرو و اولویت پایین شغل معلمی در بین مشاغل و همچنین، تگناهای مالی آموزش و پرورش، از جمله مسائل تأثیرگذار بر آموزش تربیت بدنی هستند که در این پژوهش به آنها اشاره شده است. پایین بودن حقوق و مزایای معلمان و گرایش آنان به شغل های غیر ورزشی با هدف کسب درآمد بیشتر، پایین بودن انگیزه تدریس در معلمان تربیت بدنی، اصلاح ساختار و تشکیلات تربیت بدنی در آموزش و پرورش از جمله مؤلفه هایی هستند که در پژوهش رضوی و همکاران (۱۳۹۰) به عنوان عوامل مؤثر در کیفیت و اجرای مطلوب و کیفی درس تربیت بدنی در مدارس بیان شده اند.

یکی از پیامدهای زندگی ماشینی و پیشرفت فناوری در قرن حاضر، فقر حرکتی و کاهش فعالیت بدنی مناسب در افراد است. ارتقای فعالیت های جسمانی یکی از مهم ترین و مؤثرترین راهبردها برای کاهش خطر ابتلا به برخی بیماری های غیرواگیر و مزمن از جمله بیماری های قلبی- عروقی، دیابت، پوکی استخوان، چاقی و بعضی از انواع سرطان ها است (خدمات بهداشتی ایالات متحده، ۱۹۹۶). با وجود اهمیت فعالیت های جسمانی، بسیاری از مردم کشور ما فعالیت بدنی مناسب ندارند. مطالعات شیوع شناسی نشان می دهند که با وجود توصیه های لازم برای انجام فعالیت های جسمانی، این فعالیت ها در نوجوانان کاهش یافته اند (پیراسته، حیدرنیا و فقیه نیا، ۲۰۰۷؛ اروژو سوارز، مک اینتیر و سنی هوتا، ۲۰۰۹). مطالعات، تأثیر آموزش را بر تغییر رفتار و افزایش فعالیت بدنی نشان می دهند (مایکل، هندرسون، ابوچون و ترنر، ۲۰۱۵؛ صفوی، یحیوی و پوررحیمی، ۱۳۹۱)؛ بنابراین، به نظر می رسد که برای رفع معضلات ناشی از نبود فعالیت بدنی مناسب در کشور، اجرای سیاست های توسعه فعالیت های بدنی در آموزش تربیت بدنی در مدارس، می تواند به عنوان راهکار مناسبی برای ارتقای سلامت جامعه مورد توجه قرار گیرد.

منظور از سرمایه اجتماعی انسجام درونی جامعه، هنجارها و ارزش های حاکم بر تعاملات فیما بین مردم و نهادهایی است که این هنجارها و ارزش ها در آن تعبیه می شوند. سرمایه اجتماعی انسجام

-
1. Weston
 2. Physical Literacy
 3. US Public Health Service Office of the Surgeon General
 4. Araújo-Soares, McIntyre, Sniehotta
 5. Mitchell, Henderson, Aubuchon & Turner

جوامع را تضمین می کند و بدون آن بهزیستی و رشد اقتصادی میسر نیست (فاین، ۲۰۰۳). فوکویاما^۲ (۲۰۰۰) معتقد است که کوتاه ترین راه ایجاد سرمایه اجتماعی برای دولت ها از طریق تحصیلات است که همراستا با نتایج این پژوهش می باشد. از سوی دیگر تأثیرات ورزش بر افزایش سرمایه اجتماعی در جوامع شناخته شده است (بورديو، ۱۹۸۴؛ جوانمرد و نوابخش، ۱۳۹۳؛ پارسامهر و ترکان، ۱۳۹۱). لذا می توان نتیجه گرفت که تأثیر توأمان آموزش و ورزش در آموزش تربیت بدنی در مدارس می تواند تأثیر بسزایی در توسعه سرمایه اجتماعی جامعه، داشته باشد.

به نظر می رسد در یکصد سال گذشته، سیستم های آموزشی نتوانسته اند میان هدف ها و محتوای آموزشی با متن زندگی ارتباط برقرار کنند. برای فراهم ساختن شرایط آموزش برای همه، نظام های آموزشی به تنهایی قادر به عرضه آموزش و کارآموزی های متناسب با دگرگونی های اخیر در قرن حاضر نیستند. مگر اینکه نظام های آموزشی خود را با تغییرات درون سازمانی و برون سازمانی، تغییر شکل وظایف، اهداف، ساختار و اجرای عملیات مطابق با تغییرات روز، وفق دهند و انعطاف پذیری خود را به طور مستمر حفظ کنند. از این رو آموزش و پرورش وظیفه دارد، دائماً تحولات محیطی، عوامل و مؤلفه های مؤثر بر فرایند سیستم آموزش تربیت بدنی را بررسی کرده و هرگونه تغییرات و تحولات قابل پیش بینی را در تصمیمات و برنامه های خود برای وصول به نقطه تعادل و حفظ و افزایش کیفیت آموزشی، مطابق با نیازها و تغییرات اجتماعی روز، دخالت دهد. لذا پیشنهاد می گردد با توجه به اهمیت نقش آموزشی و تربیتی تربیت بدنی در مدارس و اثرات وسیع توسعه ورزش آموزشی-تربیتی در جامعه، طرح جامع توسعه ورزش آموزشی-تربیتی با در نظر گرفتن عوامل و متغیرهای تأثیرگذار بر آن به همراه تنظیم برنامه های اجرایی، در بالاترین سطح مدیریت کشور تهیه و اجرا گردد.

پژوهش هایی که در زمینه ورزش آموزشی و تربیت بدنی در مدارس کشور انجام شده است عمدتاً بر توصیف برنامه درسی تربیت بدنی، عوامل مؤثر بر کیفیت بخشی درس تربیت بدنی در مدارس و یا ارزیابی آموزش تربیت بدنی در مدارس کشور معطوف بوده است. به نظر می رسد، جای پژوهشی که فرایند آموزش تربیت بدنی را به عنوان یک سیستم تحلیل کند، در ادبیات موضوع خالی است. لذا این پژوهش با رویکردی کیفی به تحلیل سیستم آموزشی در ارائه درس تربیت بدنی در کشور، پرداخته است.

-
1. Fine
 2. Fukuyama
 3. Bourdieu

منابع

1. Araújo-Soares, V., McIntyre, T., & Sniehotta, F. F. (2009). Predicting changes in physical activity among adolescents: The role of self-efficacy, intention, action planning and coping planning. *Health Education Research*, 24, 128-139.
2. Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A social critique of the judgment of taste*. Harvard University Press. Cambridge, Massachusetts.
3. Bailey, R., Armour, K., Kirk, D., Jess, M., Pickup, I., & Sandford, R. (2009). The educational benefits claimed for physical education and school sport: An academic Review. *Research Papers in Education*, 24(1), 1-27.
4. Danaee Fard, H. (2013). Toward the understanding the political dowry in the public sector. *Strategic Management Thought*, 7(1), 5-31. (Persian).
5. Danaee Fard, H., & Alvani, S. M., (2006). Reform strategy in Iranian public sector: Is the new public management a proper strategy? *Semi-Annually Daneshvar Raftar*, 13(17), 98-120. (Persian).
6. Department of Health & Human Services, Centers for Disease Control and Prevention (CDC). (2012). *Physical education curriculum analysis tool (PECAT)*. Atlanta GA, 30341-3724.
7. Donnelly, P., Atkinson, M., Boyle, S., & Szto, C. (2011). Sport for development and peace: A public sociology perspective. *Third World Quarterly*, 32(3), 589-601.
8. Ejtahadi, M., & Davoudi, R. (2007). Structural pathology of higher education system in executing its five-year development plans and proposing suitable strategies. *Curriculum Planning Knowledge & Research in Educational Sciences*, 21(15), 1-24. (Persian).
9. Ennis, C. D. (2013). Implementing meaningful, educative curricula and assessments in complex school environments. *Sport Education Society*, 18(1), 115-120.
10. Ennis, C. D. (1996). When avoiding confrontation leads to avoiding content: disruptive students' impact on curriculum. *Journal of Curriculum Supervisory*, 11, 145-162.
11. Faraji, R., & Sadeghi R. (2014). The study of practical courses efficiency to meet B.A. syllabuses from physical education teachers' viewpoints. *Applied Research of Sport Management and Biology*, 3(9), 37-48. (Persian).
12. Fine, B. (2003), *Social Capital versus Social Theory: Political Economy and Social Science at the Turn of the Millennium*. New York: Routledge.
13. Fukuyama, F. (2000). *Social capital and civil society*, prepared for deliver city. Available at: [Http://www.worldbank.org/poverty/scapital/whastc.html](http://www.worldbank.org/poverty/scapital/whastc.html) [10 Nov. 2015].
14. Glaser B. G., (1992). *Basics of grounded theory analysis: Emergence vs. forcing*. Mill Valley, CA: Sociology Press.
15. Haskell, W. L., Lee, I. M., Pate, R. R., Powell, K. E., Blair, S. N., Franklin, B. A., ..., & Bauman, A. (2007). Physical activity and public health: Updated recommendation for adults from the American college of sports medicine and the American heart association. *Medical Science Sports Exercise*, 39(8), 1423-1434.
16. Institute of Medicine (IOM). (2013). *Educating the student body: Taking physical activity and physical education to school*. Washington DC: National Academics Press.

17. Jahanian, R. (2012). The study and analysis of the developmental policies of the Iran's contemporary educational. *Political Science Quarterly*, 8(19), 93-116. (Persian).
18. Javanmard, K., & Navabakhsh M. (2014). A sociological investigation of sport effect on Iranian social integration in 1380s (Case study: Kerman). *Quarterly Journal of Specialized Social Science*, 11(41), 37-54. (Persian).
19. Khosravizade, E., Seneh, A., & Haghddadi, A. (2011). Status of of physical education curriculum in secondary schools. *Journal of Curriculum Studies*, 6(23), 162-183. (Persian).
20. Levermore, R. (2011). Evaluating sport-for-development. *Approaches and critical Issues Progress in Development Studies*, 11, 339-353.
21. Lyras, A., & Peachey, J. W. (2011). Integrating sport-for-development theory and praxis. *Sport Management Review*, 14(4), 311-326.
22. Malakoutian, M. (2009). Sport and politics. *Politics quarterly. Journal of Faculty of Law and Political Science*, 39(2), 301-316. (Persian).
23. Marcu, V., & Buhaş, S. D. (2014). Sports organizations – management and science. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 117, 678 – 682.
24. Martine, P. Y., & Turner, B. (1986). Grounded theory and organational research. *The Journal of Applied Behavioral Science*, 22(2), 141-157.
25. Mathers, C., Stevens, G., & Mascarenhas, M. (2009). *Global health risks. Mortality and burden of disease attributable to selected major risks*. World Health Organization, Geneva.
26. Memari, Z., Golchin, E., & Asghari Jafarabadi, M. (2015). Identifying the dimensions & evaluation of path model in physical education course in primary school. *Journal of Technology of Education*, 9(2), 131-142. (Persian).
27. Mitchell, M. S., Henderson, J. R., Aubuchon, S., Turner, L. (2010). *Enhancing exercise behaviors, application of self efficacy concepts*. Alabama: University of Alabama.
28. Mohnsen, B. S. (2003). *Teaching middle school physical educationn: A Standards-Based Approach for Grades 5-8 (3rd Edition)*. Human kinetics.
29. Mozafari, S. A. A., Moeinfard, M. R., Poursoltani, H., Moshref Javadi, B., & Esmaeli, M. R. (2010). Status of teaching P. E. course in the first three grades of elementary schools of Iran. *Journal of Movement Science & Sports*, 7(14) 119-139. (Persian).
30. Parsamehr, M., & Torkan, R. (2012). A survey about the relationship between social captal and sport's activities in participation. *Quarterly Iranian Journal of Nursing Research*, 7(26), 69-79. (Persian).
31. Paymanfar, M. H., Elahi, A. R., & Hamidi, M. (2012). Sports system infrastructure barriers to do strategic plans in Iran. *Socio Cultural Strategy Journal*, 1(3), 145-155.
32. Pate, R., Davis, M. G., Robinson, T. N., Stone, E. J., McKenzie, T. L., & Young, J. C. (2006). Promoting physical activity in children and youth: A leadership role for schools: A scientific statement from the American heart association council on nutrition, physical activity, and metabolism (Physical activity committee) in collaboration with the councils on cardiovascular disease in the young and cardiovascular nursing. *Circulation*, 114, 1214-1224.
33. Pirasteh, A., Heidarniya, A., & Faghieh-zadeh, S. (2007). Build and validate scales measuring psychosocial Factors. Which are effective in physical activity of high

- school girls of district 10 of Tehran. Journal of Ilam University of Medical Sciences, 15, 39-47. (Persian).
34. Razavi, M. H., Shabani Bahar, G. R., & Sajjadi, S.A. (2011). Analysis of factors effecting to physical education quality in schools of the viewpoint of teachers. Semi-Annually journal of Sport Management & Behavior Movement, 7(14), 103-112. (Persian).
 35. Safavi, M., Yahyavi, S. H., & Pourrahimi, M. (2012). Impact of dietary behaviors and exercise activities education on the self-efficacy of middle school students. Quarterly Medical Sciences Journal of Islamic Azad University, 22(2), 143-151. (Persian).
 36. Samadi, P., Javadipour, M., & Lofti M. (2013). Evaluation of education courses in high schools based on Klein's theory. New Thoughts on Education, 9(4), 93-118. (Persian).
 37. Tofighi Darian, J. (2009). The necessity of quality improvement in Iran high education. Journal of Industry & University, 2(5-6), 5-10. (Persian).
 38. US Public Health Service Office of the Surgeon General. (1996). Physical activity and health: A report of the surgeon general. Washington: US Department of Health and Human Services.
 39. Weston, A. (1962). The making of American physical education. New York: Appleton Century Crofts.
 40. Zou Alaktaf, V., Kargarfard, M., & Karami, H. (2004). Upgrading of Curriculum of BA degree in physical education from academicians viewpoint. Olympic, 12(2), 7-20. (Persian).

استناد به مقاله

ناصر، مهتاب، خبیری، محمد، جلالی فراهانی، مجید، سجادی، سیدنصرالله. (۱۳۹۷)، بهار و تابستان). واکاوی بنیان‌های نظری ورزش آموزشی- تربیتی و استخراج عوامل زمینه‌ای مؤثر و متأثر از آن. پژوهش در ورزش تربیتی، ۶(۱۴): ۹۳-۱۱۰. شناسه دیجیتال: 10.22089/res.2018.1173

Nasseh. M., Khabiri. M., Jalali Farahani. M., Sajjadi. S. N. (2018). Analysis of the Theoretical Foundations of Physical Education & School Sport and Extracting Underlying Factors Affected by and Affecting It. Research on Educational Sport, 6(14): 93-110. (Persian).
Doi: 10.22089/res.2018.1173

فرا تحلیل مطالعات عوامل و راهکارهای جذب مردم برای توسعه ورزش همگانی در ایران

محمد حیدری^۱، علی صابری^۲، غلامعلی کارگر^۳

۱. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، پردیس فارابی، دانشگاه تهران، ایران
۲. استادیار مدیریت ورزشی، پردیس فارابی، دانشگاه تهران، ایران*
۳. دانشیار مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی، دانشگاه علامه طباطبائی، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۱۰/۲۷

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۰۸/۱۹

چکیده

هدف از این تحقیق فرا تحلیل مطالعات عوامل و راهکارهای جذب مردم برای توسعه ورزش همگانی در ایران طی سال های ۱۳۸۴-۹۴ بود. از این رو، از ۳۷ مقاله منتشر شده در نشریات معتبر داخلی، به عنوان جامعه آماری استفاده شد و از بین این جامعه آماری، تعداد ۱۷ مقاله برای اشتراک در مؤلفه های پژوهش ها، روش نمونه گیری صحیح، روش آماری مرتبط و کیفیت مقاله، برای فرا تحلیل ارزیابی شد. از این بین، ۴۸ مؤلفه مشترک در ۱۷ تحقیق استخراج گردید و سپس برحسب اندازه اثر و توان آزمون مؤلفه های پژوهش ها، مؤلفه های ۱۴ مقاله در نرم افزار فرا تحلیل وارد شدند. در این تحقیق از نرم افزار جی پاور و فرا تحلیل برای تعیین میزان اندازه اثر و توان آزمون های آماری مؤلفه های استخراج شده و نیز آزمون تحلیل واریانس یک راهه برای بررسی تفاوت میانگین مؤلفه ها و اولویت بندی آنها استفاده شد. نتایج تحلیل میزان اندازه اثر محاسبه شده نشان داد تمام مؤلفه های استخراج شده از پژوهش ها، اندازه اثر و توان آزمون آماری زیادی دارند. همچنین نتایج آزمون F نشان داد که بین مؤلفه های استخراج شده از مقالات تفاوت معناداری وجود دارد. عوامل شناسایی شده عبارت بودند از: رسانه و توسعه ورزش همگانی، اماکن، تأسیسات و تجهیزات، آموزش و آگاه سازی، مسئولان و برنامه ریزان، منابع مالی و انسانی برای ورزش همگانی، انگیزه سلامت جسمانی برای ورزش همگانی و انگیزه پیشرفت و درمان برای ورزش همگانی. با توجه به نتایج پژوهش، برنامه ها باید در راستای تقویت زیرساخت های ورزش همگانی برنامه ریزی و طراحی استراتژی شوند و در مورد ورزش نیز طرحی مشابه طرح تحول نظام سلامت تدوین شود و در مرحله بعد در صدد تأمین منابع مالی و انسانی متخصص گام برداشته شود.

واژگان کلیدی: فرا تحلیل، توان آزمون آماری، اندازه اثر، توسعه ورزش همگانی

مقدمه

با پیشرفت روزافزون علم و فناوری، مدیریت و برنامه‌ریزی نقش مؤثرتری در سازمان‌های اجتماعی و اجرایی پیدا کرده است. صاحب‌نظرانی که برای رشد و شکوفایی اقتصادی، پیشرفت علم و فناوری، رسیدن به رفاه همگانی و بهبود شرایط زندگی، توسعه را تنها راه اصولی و منطقی برمی‌شمارند و دولت‌مردان را به حرکت در چهارچوب برنامه‌های توسعه تشویق می‌کنند، به کرات در این مورد سخن گفته‌اند (جوادی پور و همکاران، ۱۳۹۱). در فرایند توسعه، داشتن نیروی انسانی سالم و جامعه‌ای که بیشتر افراد آن از عمر طولانی همراه با سلامتی برخوردار باشند، از شاخص‌های مهم توسعه انسانی و فرهنگی به حساب می‌آید (ازکیا و توکلی، ۱۳۸۵).

در عصر حاضر، ورزش به‌عنوان یک ابزار چندبعدی با تأثیرات گسترده، جایگاه و نقش ارزشمند خود را در اقتصاد، در سلامتی افراد، در گذران اوقات فراغت سالم و بانشاط و لذت‌بخش، در آموزش و پرورش مردم به‌ویژه نسل نوجوان و جوان، در ایجاد روابط اجتماعی مردم، در پیشگیری از ابتلا به بیماری‌ها، در پیشگیری از بسیاری مفاسد اجتماعی و انحرافات اخلاقی رو به گسترش در جامعه و کاربردهای متعدد دیگر متجلی ساخته است (قره، ۱۳۸۳). زندگی در دنیای امروز ابتکار عمل سریع را از انسان گرفته و او را دچار فقر حرکتی کرده و این فقر حرکتی مشکلات فراوان جسمی، روانی و اجتماعی را برای وی پدید آورده است. ورزش به‌عنوان راه‌حل راهبردی و ورزش همگانی به‌عنوان وسیله ارزان‌قیمت و فرح‌بخش می‌تواند این مشکل را به نحو مطلوب حل کند (ممتازبخش، ۱۳۸۶).

ورزش همگانی^۱ که شامل دامنه سنی سه تا بیش از هفتادسال می‌شود، انواع مختلف فعالیت‌های جسمی، اعم از بازی‌های غیرمنظم و خودجوش بومی تا تمرین‌های بدنی منظم را در بر می‌گیرد که شامل ورزش صبحگاهی، فعالیت در پارک‌ها و فضاهای باز، کوه‌پیمایی یا کلاس‌های آمادگی جسمانی می‌شود و عموماً به ورزش‌های گروهی غیررقابتی و بدون هزینه یا ارزان‌قیمت اطلاق می‌شود (ممتازبخش، ۱۳۸۶). پروفیسور هاردمن^۲ می‌گوید ورزش همگانی درواقع شکلی از فعالیت‌های جسمانی است که سلامت بدنی را بهبود می‌بخشد و روابط اجتماعی را جهت می‌دهد و یا منجر به نتایجی از مسابقات در تمام سطوح می‌شود (سجادی، ۱۳۸۹). مول^۳ (۲۰۰۵) ورزش همگانی را ورزش‌هایی می‌داند که تحت هر شرایطی قابل اجرا هستند و نیاز به تأسیسات و امکانات تخصصی ویژه‌ای ندارند و برای سلامتی و گذراندن اوقات فراغت به اجرا درمی‌آیند. دوچرخه‌سواری، راهپیمایی و کوهنوردی از جمله این فعالیت‌ها محسوب می‌شوند (به نقل از رحمانی‌نیا، ۱۳۸۲). سازمان بهداشت جهانی^۴

-
1. Sport for All
 2. Hardman
 3. Mull
 4. WHO

(۲۰۰۳) ورزش‌های همگانی را ورزش‌هایی می‌داند که با کمترین هزینه برای همه افراد جامعه در دسترس باشند و هدف از پرداختن به چنین ورزش‌هایی ارتقای بهداشت، سلامت جسمی و روحی جامعه است. ورزش همگانی یک وظیفه نیست، بلکه یک فرصت است؛ همچنین ممکن است یک ورزش فردی و یا ورزش گروهی باشد. با وجود این، ورزش همگانی یک جنبش جهانی است که برنامه‌ها و روش‌های زندگی بسیار متفاوتی را ترویج می‌کند (جوادی‌پور، ۱۳۹۰)؛ از این رو، باید دید که راهکارهای جذب مردم به ورزش همگانی و توسعه آن چیست. راهکار به فعالیت‌ها و برنامه‌های اجرایی برگرفته از اطلاعات راهبردی اطلاق می‌شود (تیموری، ۱۳۸۵). با وجود رشد ورزش همگانی در سال‌های اخیر، هنوز این موضوع از جایگاه مطلوبی در سطح جامعه برخوردار نیست و برای رشد و توسعه پایدار در سراسر کشور، نیازمند برنامه‌ریزی و توجه ویژه است. در حقیقت می‌توان گفت یکی از اقدامات مهم برای انجام رسالت یا مأموریت سازمان‌های ورزشی (از جمله هیئت‌های استانی) و اثربخشی فعالیت‌های آنها، داشتن برنامه استراتژیک و جامع است (سمیع‌نیا و همکاران، ۱۳۹۱). از طرفی دیگر، شناخت هدف‌ها و انگیزه‌های مشارکت در ورزش همگانی، همواره مورد توجه پژوهشگران و دست‌اندرکاران بوده است (ظریفی و داودی، ۱۳۹۱). برای این منظور، یکی از پدیده‌های اجتماعی‌ای که در سال‌های اخیر رشد زیادی داشته و آحاد مردم را تحت تأثیر قرار داده، ورزش همگانی است که رسانه‌های گروهی در خصوص محتوای برنامه‌ها و مطالب مربوط به آن می‌توانند بسیار تأثیرگذار باشند و به این ترتیب نقش بسزایی در پیشرفت و بهبود وضعیت ورزش کشور ایفا کنند (کردی، ۱۳۸۶). مهم‌ترین هدف رسانه‌های گروهی در راستای اهداف ملی در هر کشور می‌تواند توسعه ورزش باشد که خود ابعاد و محورهای مختلفی دارد (قاسمی، ۱۳۸۷). حال با مرور مختصر مفاهیم ورزش همگانی و ضرورت آن، به مرور پیشینه تحقیق در خصوص راهکارهای جذب مردم و توسعه ورزش همگانی پرداخته و به مباحثی اشاره خواهد شد که همسو با مؤلفه‌های مشترک پرداخته‌شده در فرا تحلیل حاضر خواهند بود.

صفوی‌زاده (۱۳۸۱) در پژوهشی اعلام کرد که هر دو گروه دانشجویان دختر و پسر دانشگاه صنعتی امیرکبیر از امکانات و تجهیزات ورزشی دانشگاه ناراضی هستند. زارعی (۱۳۸۲) در پژوهشی که بر روی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی، آزاد و دولتی سراسر کشور انجام داد، به این نتیجه رسید که ۲۴/۲ درصد دانشجویان دولتی در خوابگاه ورزش می‌کنند که انگیزه آنان از ورزش کسب نشاط و احساس لذت و حفظ تندرستی و تناسب‌اندام است. در پژوهشی دیگر غفوری و همکاران (۱۳۸۲) که به منظور مطالعه و بررسی نگرش متخصصان تربیت‌بدنی به نقش رسانه‌های جمعی در گرایش مردم به ورزش همگانی و قهرمانی انجام شد، به این نتیجه رسیدند که رابطه کم، ولی معنی‌داری بین توسعه ورزش همگانی و قهرمانی و رسانه وجود دارد. همچنین، معتمدین و همکاران (۱۳۸۷) در پژوهش

خود با عنوان توصیف عوامل گرایش یا عدم گرایش شهروندان تبری‌زی به ورزش همگانی به این نتیجه دست یافتند که از مهم‌ترین عوامل مؤثر در گرایش به ورزش همگانی، کسب سلامت روان، پیشگیری از بیماری‌های مختلف و جلوگیری از افزایش وزن است. از عوامل گرایش نداشتن به ورزش همگانی نیز زیاد بودن هزینه‌ها و شهریه‌های سنگین باشگاه‌ها، داشتن مشغله زیاد زندگی، کمبود امکانات ورزشی و فراهم‌نبودن امکان انجام ورزش بانوان در پارک‌ها و اماکن عمومی است. سیدعامری و بردی (۱۳۹۱) در پژوهش خود با عنوان تبیین راهکارهای جذب و افزایش مشارکت شهروندان در برنامه‌های ورزش همگانی و تفریحی در ارومیه، به این نتیجه دست یافتند که رسانه‌های گروهی، اماکن و تأسیسات ورزشی، مسئولان و برنامه‌ریزان ورزشی و نهادهای آموزش‌دهنده ورزش همگانی، برای جذب و افزایش مشارکت شهروندان در برنامه‌های ورزشی پارک‌ها و فضاهای تفریحی و انجام فعالیت‌های غیرساختمند مانند پیاده‌روی و دوچرخه‌سواری، نیازمند راهکارهایی هستند که نگرفتن شهریه از کسانی که برنامه ورزشی را مورد توجه قرار می‌دهند و نیز استفاده از مربیان متخصص، از جمله این راهکارها هستند که می‌توانند مشارکت عمومی شهروندان را در برنامه‌های ورزش همگانی و تفریحی بهبود ببخشند. همچنین، صادقیان و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان نقش رسانه‌های جمعی در گرایش مردم شهر همدان به ورزش همگانی، به این نتیجه دست یافتند که انواع رسانه‌های جمعی بر گرایش مردم شهر همدان به ورزش همگانی تأثیر دارند و در این گرایش به ورزش همگانی، مهم‌ترین نقش رسانه‌ها، آگاه‌سازی مردم از فواید ورزش همگانی و کمترین نقش رسانه‌ها، تبلیغات و اطلاع‌رسانی در مورد ورزش همگانی و همایش‌های آن است. آصفی و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان عوامل سازمانی مؤثر در نهادینه‌کردن ورزش همگانی در ایران، به این نتیجه رسیدند که اهداف و راهبردهای ورزش همگانی، زیرساخت‌ها و امکانات ورزشی، سیستم پاداش و تشویق، واحد تحقیق و توسعه، منابع انسانی، بودجه، قوانین و مقررات، آموزش و ویژگی‌های ورزش همگانی، از مهم‌ترین عوامل سازمانی‌ای هستند که در نهادینه‌کردن ورزش همگانی در ایران مؤثرند. پژوهش‌های جولی و فورد (۲۰۰۲) نشان دادند که نقش ورزش و فعالیت بدنی در اوقات فراغت نوجوانان و دانشجویان کم‌رنگ شده است. پرنس‌آ و همکاران (۲۰۱۲) در پژوهشی بر روی نوجوانان هلندی چنین نتیجه گرفتند که مشارکت ورزشی وابستگی چشمگیری با در دسترس بودن امکانات ورزشی و پارک‌ها ندارد و بیشترین میزان مشارکت ورزشی نوجوانان در اوقات فراغت را زمانی دانستند که هم امکانات ورزشی و پارک‌ها در دسترس باشند و هم سرمایه اجتماعی محله از سطح مطلوبی برخوردار باشد. به دلیل رشد بسیار سریع علمی، محققان با حجم وسیعی از اطلاعات روبه‌رو هستند. در مواجهه با این انفجار

-
1. Jolie & Ford
 2. Prins

علمی و برای استخراج سریع و دقیق اطلاعات، لازم است افراد به‌طور ساختاریافته منابع موجود را جستجو کنند. این امر کمک می‌کند تا سوگیری‌ها به حداقل ممکن برسند و خطاها نیز کاهش یابند. از طرف دیگر، فرا تحلیل عبارت است از به‌کارگیری روش‌های آماری خاص برای خلاصه کردن نتایج مطالعات مستقل برای یافتن دقیق‌ترین شکل ارتباط بین متغیرهای بررسی شده. این روش‌های آماری کمک می‌کنند تا جمع‌بندی اطلاعات مقالات مختلف و خلاصه کردن آنها به صورت عینی صورت پذیرد و نظرات شخصی تأثیر خاصی در این فرایند نداشته باشند (احمدوند، ۱۳۸۰).

این کار نتایج تحقیقات گذشته را به شکلی به یکدیگر ربط می‌دهد که ضمن روشن کردن وضعیت فعلی دانش در یک عرصه خاص، نواقص پژوهش‌ها و عرصه‌هایی را که به تحقیق بیشتری نیاز دارند، مشخص می‌کند و به توسعه نظریه یاری می‌رساند؛ از این رو، در فرا تحلیل پژوهش‌های مرتبط با راهکارهای توسعه ورزش همگانی، به منظور شناسایی علل و عوامل شکل‌دهنده و تأثیرگذار بر این حوزه، شناختن راهکارهای تقویت‌کننده ورزش همگانی مهم به نظر می‌رسد. در عین حال، سعی می‌شود به بررسی دقیق تحقیقات انجام شده پرداخته شود تا در صورت امکان، وجوه تشابه و افتراق مطالعات انجام شده مشخص شود و به چهارچوب‌های قانون‌مندی برای الگوسازی دست پیدا کنیم.

تحقیق حاضر با بررسی پیشینه پژوهش‌های مختلف، بر آن است تا نشان دهد از تحلیل پژوهش‌های گذشته و مطالعات انجام گرفته در حوزه ورزش همگانی، چه نتیجه‌ای به دست می‌آید.

روش‌شناسی پژوهش

روش تحقیق در این پژوهش، روش فرا تحلیل است. فرا تحلیل، تحلیلی از تحلیل‌ها تعریف شده است (هاپکینز، ۲۰۰۱). به گفته هولیبیارد^۳ و همکاران (۱۹۹۶)، فرا تحلیل گردآوری داده‌های پژوهش‌های کمی، به منظور رسیدن به یک نتیجه‌گیری کلی درباره سطح تأثیری است که متغیر معین بر یک جامعه دارد. لاست^۴ (۱۹۹۵) آن را روش پژوهشی معتبری می‌نامد که ترکیب پیشینه را بر اساس نتایج کمی و تحلیل‌های منطقی از متغیرهای طرح، ممکن می‌سازد. انجام فرا تحلیل اقتضا دارد که تعداد قابل‌انکابی از کارهای پژوهشی در موضوعی واحد در جامعه وجود داشته باشد. از این رو، انجام آن تنها در حوزه‌ها و موضوعاتی امکان‌پذیر است که حداقل به لحاظ کمی تعداد پژوهش‌ها درخور توجه باشد (ازکیا و توکلی، ۱۳۸۵). به اعتقاد دی کاستر^۵ (۲۰۰۳)، این روش، تحلیل تحلیل‌هاست؛

-
1. Meta Analysis
 2. Hopkins
 3. Hulleyard, Mood & Morrow
 4. Last
 5. Decoster

یعنی تحلیل آماری مجموعه‌ای از نتایج مطالعاتِ جداگانه به‌منظور ادغام یافته‌ها. به زعم استرینر^۱ (۲۰۰۳)، این روش، شیوه‌ای دقیق برای ترکیب هدفمند نتایج مطالعات متعدد، به‌منظور دستیابی به برآوردی بهتر در مورد واقعیت و شامل مراحل زیر است: الف) یک جستجوی فراگیر برای یافتن تمام مدارک موجود، ب) به‌کارگیری معیاری روشن برای تعیین پژوهش‌های دربرگیرنده، ج) تعیین یک اندازه اثر برای هر تحقیق و د) یکی کردن اندازه‌های اثر پژوهش‌ها تا رسیدن به یک برآورد کلی از شیوع تا تأثیر یک رفتار (به نقل از لنگرودی و همکاران، ۱۳۸۹).

جامعه آماری پژوهش همه مقالاتی را که از سال‌های ۱۳۸۲ تا ۱۳۹۳ در حوزه ورزش همگانی اجام شده‌اند، در بر می‌گیرد. از این رو، از ۳۷ مقاله منتشرشده در نشریات معتبر داخلی به‌عنوان جامعه آماری استفاده شد. بدین‌منوال، از بین این جامعه آماری، تعداد ۱۷ مقاله به دلیل اشتراک در مؤلفه‌های پژوهش، روش نمونه‌گیری صحیح، روش آماری مرتبط و کیفیت مقاله، برای تحلیل برگزیده شدند. از این بین، ۴۸ مؤلفه مشترک در ۱۷ تحقیق استخراج شد و سپس برحسب اندازه اثر و توان آزمون آماری مؤلفه‌های پژوهش‌ها، مؤلفه‌های ۱۴ مقاله در نرم‌افزار فراتحلیل وارد شد. مؤلفه‌های بررسی شده در حوزه عوامل مؤثر بر جذب و گرایش مردم به مشارکت در ورزش همگانی و توسعه این ورزش، در بُعد رسانه و وسایل ارتباط جمعی عبارت بودن از رسانه، آموزش و آگاه‌سازی، اطلاع‌رسانی و تبلیغات، از منظر منابع سازمانی عبارت بودند از منابع مالی، مادی و انسانی، و سرانجام در بُعد علل و انگیزه مشارکت عبارت بودند از سلامت جسمانی و روانی و پیشگیری و درمان.

ابزار گردآوری داده‌ها، یک چک‌لیست محقق‌ساخته برای ثبت محتوای مقالات بود. این چک‌لیست مواردی همچون عنوان تحقیق، سال انتشار، مجله موردنظر، روش پژوهش، نمونه آماری و ضرایب و آماره‌ها و اندازه اثر به‌دست‌آمده در پژوهش‌های مورد استفاده را شامل می‌شد. روایی محتوایی چک‌لیست موردنظر را ۱۳ تن از استادان متخصص آمار و فراتحلیل تأیید کردند. ضریب پایایی چک‌لیست نیز با ارزشیابی داوران تأیید شد (۰/۷۴). در این پژوهش، برای یکسان‌سازی آماره‌های پژوهش‌های مختلف، ابتدا از نرم‌افزار جی‌پاور، نسخه سه‌استفاده شد. سپس ضرایب به‌دست‌آمده، با استفاده از نرم‌افزار فراتحلیل آرزیبی و اندازه اثر و معناداری هریک از مؤلفه‌ها گزارش شد.

-
1. Streiner
 2. Gpower.v3
 3. Comprehensive Meta Analysis (CMA)

نتایج

گام اول، شناسایی: مطالعات مروری و تحقیقات فراتحلیل نظام‌دار در بسیاری از کشورها با استفاده از بانک‌های اطلاعاتی جستجو می‌شوند. با توجه به اینکه پایگاه‌های داده‌ای مقالات و پژوهش‌هایی که در مدت‌زمان مشخص شده (سال‌های ۱۳۸۲ تا ۱۳۹۳) در زمینه راهکارهای توسعه ورزش همگانی صورت گرفته‌اند، متفاوت است، مرور کیفیت مقالات فراتحلیلی در خصوص مؤلفه‌های موردبررسی نشان می‌دهد به دلیل روش‌ها و مؤلفه‌های مختلف و غیرمرتبط، محققان مقالات فراتحلیلی در ساخت ابزار تحقیق از روال استاندارد استفاده نکرده‌اند و با پیشینه‌های پژوهش و نیز ابزار پژوهش‌های انجام‌گرفته در این حوزه، آشنایی نداشته‌اند.

گام دوم، انتخاب: پس از آنکه پژوهشگر تعدادی از منابع پژوهشی را جمع‌آوری کرد، باید مناسب‌ترین منابع را از بین آنها انتخاب کند. در این گزینش، باید به ملاک‌های زیر توجه شود: منبع، اطلاعات کافی برای تحلیل داشته باشد، از طرح پژوهش مناسب استفاده شده باشد، حجم نمونه مورد مطالعه و روش نمونه‌گیری به‌گونه‌ای باشد که معرف جامعه باشد و نیز زمان و شرایط انجام پژوهش متناسب با پرسش پژوهش فراتحلیل باشد. در مجموع، از بررسی محتوا، مؤلفه‌های به‌کاررفته، روش‌های آماری و روش‌های نمونه‌گیری، از ۳۷ مقاله بررسی شده، تنها ۱۷ مورد برای فراتحلیل مناسب تشخیص داده شدند. تمام مؤلفه‌های این ۱۷ مقاله که دارای اندازه اثر و توان آزمون افزون‌تری بودند، در تحلیل باقی ماندند و در جدول شماره یک گزارش داده شدند و باقی مقالات استخراج شده که مؤلفه‌های مشترکی داشتند و مؤلفه‌های آنها از اندازه اثر و توان لازم برخوردار نبود، برای تحلیل وارد نرم‌افزار فراتحلیل نشدند. بنابراین، از مجموع ۱۷ مقاله، آن ۱۴ مقاله‌ای که اندازه اثر و توان آزمون بیشتری داشتند، در جدول شماره یک وارد شدند. این میزان افت در مقالات تقریباً نشان از کیفیت اندک مقالات دارد.

گام سوم انتزاع: پس از انتخاب منابع مناسب، پژوهشگر باید داده‌های مناسب را از هر منبع استخراج و انتزاع کند. در این مرحله، ممکن است در استخراج و طبقه‌بندی داده‌ها خطایی رخ دهد. نخستین منبع خطا، به طبقه‌بندی نادرست یا خطای طبقه‌بندی مربوط است. دومین منبع خطا، تفسیر نادرست جداول است. سومین خطا زمانی رخ می‌دهد که در وارد کردن داده‌های استخراج‌شده از منابع به کامپیوتر، اشتباهی رخ می‌دهد؛ یعنی خطای امور دفتری پژوهش. برای کاهش این خطاها اقدامات زیر مفید خواهد بود:

دو پژوهشگر بررسی‌کننده به‌صورت جداگانه به استخراج و انتزاع داده‌ها بپردازند و برای حل تناقض‌های مشاهده‌شده بین بررسی‌های دو نفر مذکور، نظر شخص ثالثی دخالت داده شود. بررسی‌کنندگان باید در این زمینه آموزش ببینند، مطالب استخراج‌شده با متن گزارش‌ها مقایسه شود تا موارد ناهماهنگ و علل احتمالی آنها مشخص شود. در این مرحله باید با دقت فراوان به صورت‌بندی

مسئله پرداخت، وجوه تشابه و تفاوت میان پژوهش‌ها را یافت و به تعاریف نظری و عملیاتی متغیرها و رابطه بین متغیرها توجه کرد.

نتیجه بسیار مهم‌تر آنکه هیچ‌یک از پژوهش‌های انجام‌گرفته، برای پژوهش‌های خود میزان اندازه اثر و توان آزمون‌های آماری خود را گزارش نداده‌اند. این امر تأیید صحت آزمون‌های آماری را دچار خدشه می‌کند و نیز کار را برای محققانی که به دنبال انجام فراتحلیل هستند، دشوار می‌سازد. از لحاظ روش‌های نمونه‌گیری، مقالات بررسی‌شده بسیار متغیر هستند و از روش‌های مختلف و بعضاً نادرست استفاده کرده‌اند. اما برای تحلیل اینکه آیا تعداد نمونه‌های مورداستفاده از پژوهش‌ها کفایت لازم را برای انجام تحلیل‌های آماری داشته‌اند یا نه، از نرم‌افزار جی‌پاور استفاده شد. تحلیل کفایت حجم نمونه لازم برای مقالات، با استفاده از نرم‌افزار جی‌پاور نشان داد که پژوهش‌های بررسی‌شده از حداقل تعداد نمونه لازم برای پژوهش‌های خود بهره‌مند بوده‌اند. شاید مهم‌ترین خدشه‌ای که می‌توان به مقالات انجام‌پذیرفته گرفت، آن باشد که در آنها از روش‌های آماری نامناسب استفاده شده است. برای مثال، محققان در این پژوهش‌ها بدون در نظر گرفتن سطح مقیاس (اسمی، رتبه‌ای، فاصله‌ای، نسبی) داده‌های خود را تحلیل کرده‌اند. برای نمونه می‌توان به استفاده مکرر از آزمون فریدمن (آزمونی ناپارامتریک) برای رتبه‌بندی داده‌های فاصله‌ای اشاره کرد؛ درحالی‌که معادل پارامتریک آزمون فریدمن، آزمون تحلیل واریانس یک‌راهه است و رتبه‌بندی داده‌های فاصله‌ای باید از طریق این آزمون انجام پذیرد.

گام چهارم، تجزیه و تحلیل: فراتحلیل با سه روش انجام می‌شود؛ یکی از این روش‌ها، روش عوامل بحرانی است؛ این روش ساده‌ترین روش تحلیل است که می‌توان برای آن آزمون آماری خی‌دو را به کار برد. روش دیگر، روش ترکیب نتایج است؛ این روش را اولین بار روزنتال تهیه کرده است که بر اساس روش‌هایی چون جمع لگاریتم - احتمالات، آزمون $t-Z$ و اثر وزن‌شده آزمون مقایسه میانگین - مقایسه نسبت، شمارش و طرح‌های بلوکی را مورداستفاده قرار داد. روش سوم، روش بیزن است؛ این الگو یک روش جمع‌پذیر است و از طریق تبدیل ریاضی و اختصاص دادن ضرایب مختلف به داده‌ها به دست می‌آید (خلعتبری، ۱۵۷). نتایج جدول یک میزان اندازه اثر محاسبه‌شده^۱ و توان آزمون‌های آماری حاصل از نرم‌افزار جی‌پاور^۲ پژوهش‌های انجام‌گرفته را به تفکیک ابعاد ورزش همگانی از روی چک‌لیست فراتحلیل نشان می‌دهد. در نتیجه مشخص می‌شود چه مؤلفه‌های مشترکی در پژوهش‌های مختلف گزارش شده‌اند. از این‌بین، مؤلفه‌های مشترکی که در مقالات، اندازه اثر و توان آزمون آماری زیادی داشتند، در جدول شماره یک ذکر شده‌اند.

-
1. Computed Effect Size
 2. G Power

جدول شماره ۱- میزان اندازه اثر و توان آزمون‌های آماری پژوهش‌های بررسی شده

توان آزمون آماری	اندازه اثر	سال	مؤلفه استخراج شده از تحقیق	تعداد نمونه	عنوان تحقیق
۰/۹۵	۲/۶۵	۱۳۹۰	رسانه و ورزش همگانی	۴۰۰	بررسی نقش وسایل ارتباط جمعی (نشریات، رادیو و تلویزیون) در اشاعه فرهنگ ورزش همگانی (آقاجانی، ۱۳۹۰)
۰/۸۵	۱/۷۶	۱۳۹۳	رسانه و ورزش همگانی	۱۹۸	مقایسه وضع موجود و مطلوب عوامل نهادینه کردن ورزش همگانی شهر تهران (مولایی، ۱۳۹۳)
۰/۹۱	۶/۷۵	۱۳۹۱	رسانه و ورزش همگانی	۴۰۰	عوامل اجتماعی - فرهنگی مؤثر بر گرایش شهروندان به ورزش همگانی (موردی: کرمان) (معین‌الدینی، ۱۳۹۱)
۰/۹۰	۴/۲۳	۱۳۹۲	رسانه و ورزش همگانی	۳۵۱	عوامل مؤثر بر مشارکت کارکنان ناجا در ورزش همگانی با تکنیک سنجش رضایت مشتری (جعفری‌نیکو، ۹۲)
۰/۸۱	۶/۱۰	۱۳۹۱	رسانه و ورزش همگانی	۴۰۰	تبیین راهکارهای جذب و افزایش مشارکت شهروندان در برنامه‌های ورزش همگانی و تفریحی (سید عامری، ۹۱)
۰/۹۴	۲/۷۵	۱۳۸۶	برنامه‌ریزی برای ورزش همگانی	۲۸۸	بررسی راهکارهای ارتقا و توسعه ورزش همگانی بانوان دانشگاه علوم انتظامی (ممتازبخش، ۲۰۰۷)
۰/۸۵	۱/۸۳	۱۳۹۲	برنامه‌ریزی برای ورزش همگانی	۳۸	ورزش همگانی (ضرورت، موانع و راهکارها) (شهبازی و همکاران، ۹۲)
۰/۸۹	۴/۱۱	۱۳۸۲	برنامه‌ریزی برای ورزش همگانی	۲۰۰	مطالعه و بررسی نگرش متخصصان تربیت بدنی به نقش رسانه‌های جمعی در گرایش مردم به ورزش همگانی و قهرمانی (غفوری، ۸۲)
۰/۸۴	۲/۲۷	۱۳۸۶	اماکن، تجهیزات و تأسیسات برای ورزش همگانی	۲۸۸	بررسی راهکارهای ارتقا و توسعه ورزش همگانی بانوان دانشگاه علوم انتظامی (ممتازبخش و فکور، ۱۳۸۶)
۰/۸۷	۳/۸۱	۱۳۹۲	اماکن، تجهیزات و تأسیسات برای ورزش همگانی	۳۸	ورزش همگانی (ضرورت، موانع و راهکارها) (شهبازی و همکاران، ۱۳۹۲)

ادامه جدول شماره ۱- میزان اندازه اثر و توان آزمون‌های آماری پژوهش‌های بررسی‌شده

توان آزمون آماری	اندازه اثر	سال	مؤلفه استخراج‌شده از تحقیق	تعداد نمونه	عنوان تحقیق
۰/۹۳	۷/۰۱	۱۳۹۳	اماکن، تجهیزات و تأسیسات برای ورزش همگانی	۱۹۸	مقایسه وضع موجود و مطلوب عوامل نهادینه کردن ورزش همگانی شهر تهران (مولایی، ۱۳۹۳)
۰/۸۹	۱/۶۰	۱۳۹۱	آموزش و آگاه‌سازی برای ورزش همگانی	۴۰۰	تبیین راهکارهای جذب و افزایش مشارکت شهروندان در برنامه‌های ورزش همگانی و تفریحی (سید عامری، ۹۱)
۰/۹۰	۴/۱	۱۳۹۰	آموزش و آگاه‌سازی برای ورزش همگانی	۳۵۰	بررسی نقش رسانه‌های جمعی در گرایش مردم شهر همدان به ورزش همگانی (صادقیان، ۹۲)
۰/۸۵	۱/۵۴	۱۳۸۶	آموزش و آگاه‌سازی برای ورزش همگانی	۲۸۸	بررسی راهکارهای ارتقا و توسعه ورزش همگانی بانوان دانشگاه علوم انتظامی
۰/۸۷	۳/۵۴	۱۳۹۳	آموزش و آگاه‌سازی برای ورزش همگانی	۱۹۸	مقایسه وضع موجود و مطلوب عوامل نهادینه کردن ورزش همگانی شهر تهران (مولایی، ۱۳۹۳)
۰/۹۰	۶/۶۶	۱۳۹۱	حمایت مسئولان و متصدیان از ورزش همگانی	۴۰۰	تبیین راهکارهای جذب و افزایش مشارکت شهروندان در برنامه‌های ورزش همگانی و تفریحی (سید عامری، ۹۱)
۰/۹۴	۲/۸۰	۱۳۹۲	حمایت مسئولان و دست‌اندرکاران از ورزش همگانی	۳۵۱	عوامل مؤثر بر مشارکت کارکنان ناجا در ورزش همگانی با تکنیک سنجش رضایت مشتری (جعفری نیکو، ۹۲)
۰/۸۲	۳/۲	۱۳۹۲	حمایت مسئولان و دست‌اندرکاران از ورزش همگانی	۳۸	ورزش همگانی (ضرورت، موانع و راهکارها) (شهبازی و همکاران، ۱۳۹۲)
۰/۸۹	۳/۶	۱۳۸۶	حمایت مسئولان و دست‌اندرکاران از ورزش همگانی	۲۸۸	بررسی راهکارهای ارتقا و توسعه ورزش همگانی بانوان دانشگاه علوم انتظامی (ممتازبخش، ۲۰۰۷)
۰/۹۴	۳/۶	۱۳۹۱	منابع مالی برای ورزش همگانی	۲۰۰	رسانه ملی و توسعه ورزش همگانی (ظریفی، ۹۱)
۰/۹۳	۴/۲۸	۱۳۹۲	منابع مالی برای ورزش همگانی	۳۸	ورزش همگانی (ضرورت، موانع و راهکارها)

ادامه جدول شماره ۱- میزان اندازه اثر و توان آزمون‌های آماری پژوهش‌های بررسی شده

توان آزمون آماری	اندازه اثر	سال	مؤلفه استخراج شده از تحقیق	تعداد نمونه	عنوان تحقیق
۰/۹۴	۳/۳	۱۳۹۲	منابع مالی برای ورزش همگانی	۷۷۹	راهکارهای توسعه ورزش همگانی در دانشگاه‌های ایران (مهدی‌زاده و اندام، ۹۳)
۰/۹۳	۲/۶۰	۱۳۹۱	منابع انسانی برای ورزش همگانی	۲۰۰	رسانه ملی و توسعه ورزش همگانی
۰/۸۳	۳/۴	۱۳۹۳	منابع انسانی برای ورزش همگانی	۱۹۸	مقایسه وضع موجود و مطلوب عوامل نهادینه کردن ورزش همگانی شهر تهران
۰/۹۳	۴/۲۷	۱۳۹۲	منابع انسانی برای ورزش همگانی	۳۸	ورزش همگانی (ضرورت، موانع و راهکارها)
۰/۸۸	۳/۹۹	۱۳۹۲	منابع انسانی برای ورزش همگانی	۳۵۱	عوامل مؤثر بر مشارکت کارکنان ناجا در ورزش همگانی با تکنیک سنجش رضایت مشتری
۰/۹۸	۵/۵	۱۳۸۷	انگیزه سلامت در ورزش همگانی	۴۳۶	مقایسه انگیزه شرکت در فعالیت‌های مختلف ورزشی روزمره در بین گروه‌های مختلف شهر شیراز (رمضانی‌نژاد، ۸۷)
۰/۷۹	۴/۷۸	۱۳۸۶	انگیزه سلامت در ورزش همگانی	۷۶۵	بررسی انگیزه‌های شرکت‌کنندگان در ورزش‌های همگانی در فضاهای روباز (رمضانی‌نژاد، ۸۶)
۰/۹۹	۶/۱	۱۳۸۲	انگیزه سلامت در ورزش همگانی	۲۰۰	مطالعه و بررسی نگرش متخصصان تربیت‌بدنی به نقش رسانه‌های جمعی در گرایش مردم به ورزش همگانی و قهرمانی
۰/۹۷	۷/۲۶	۱۳۸۷	انگیزه سلامت در ورزش همگانی	۶۰۰	توصیف عوامل گرایش یا عدم گرایش شهروندان تبریزی به ورزش همگانی (معتمدین، ۸۸)
۰/۸۲	۳/۳	۱۳۸۷	پیشگیری از طریق ورزش همگانی	۴۳۶	مقایسه انگیزه شرکت در فعالیت‌های مختلف ورزشی روزمره در بین گروه‌های مختلف شهر شیراز
۰/۸۲	۲/۸۹	۱۳۸۷	پیشگیری از طریق ورزش همگانی	۶۰۰	توصیف عوامل گرایش یا عدم گرایش شهروندان تبریزی به ورزش همگانی
۰/۹۳	۴/۵۶	۱۳۸۶	پیشگیری از طریق ورزش همگانی	۷۰۰	بررسی انگیزه‌های شرکت‌کنندگان در ورزش‌های همگانی در فضاهای روباز

نتایج جدول شماره یک نشان می‌دهد که اندازه اثر و توان آزمون‌های آماری پژوهش‌های انجام‌پذیرفته، مؤثر و چشمگیر بوده است؛ یعنی آزمون‌های آماری پژوهش‌های انجام‌پذیرفته قادر به تبیین درست

روش‌های نتایج آماری بوده‌اند. بدین‌منظور، می‌توان گفت میزان تأثیر متغیر مستقل بر وابسته، زیاد است و اندازه خطای نوع اول و دوم در تأیید و رد فرض صفر کم است. در نتیجه، همه مؤلفه‌ها (رسانه‌های جمعی، اماکن و تجهیزات، حمایت مسئولان، آموزش و آگاه‌سازی، منابع مالی، منابع انسانی، برنامه‌ریزی، انگیزه پیشگیری، انگیزه سلامت برای جذب مردم و توسعه ورزش همگانی) از توان آزمونی و اندازه اثر فراوانی برخوردارند. آن دسته از مؤلفه‌های این پژوهش‌ها که اندازه اثر مناسبی داشتند، در نرم‌افزار فراتحلیل وارد شد و دیگر مطالعات و مؤلفه‌های آنها که برای انجام فراتحلیل مناسب نبودند، در نرم‌افزار وارد نشدند.

جدول شماره ۲ دو حاصل از نتایج تحلیل نرم‌افزار فراتحلیل در خصوص معناداری کل و مقدار ثابت تمام مؤلفه‌های استخراج‌شده به‌صورت زیر گزارش شد. نتایج جدول شماره ۲ دو نشان داد که شاخص‌های بررسی‌شده در مدل فراتحلیل، معنادار هستند.

جدول شماره ۲- معناداری کل و مقدار ثابت تمام مؤلفه‌های استخراج‌شده

مدل کلی	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار Z	مقدار P	CI	سطح معناداری
مقدار ثابت	۲/۸۶	۰/۰۳۴	۵۸/۰۵	۰/۰۰۱	%۹۵	۰/۰۵

بر اساس نتایج جدول شماره ۲ دو، که مقدار ثابت مؤلفه‌های پژوهش‌های انجام‌گرفته را نشان داد، مقادیر ثابت و کل مدل فراتحلیل، معنادار هستند. از این‌رو، معناداری تک‌تک مؤلفه‌ها در جدول شماره ۳ به‌صورت زیر گزارش می‌شود:

جدول شماره ۳- میزان معناداری اندازه اثر مؤلفه‌های بررسی‌شده

عوامل و راهکارهای جذب و توسعه	میانگین اندازه اثر	سطح معناداری	تفسیر اندازه اثر
رسانه و توسعه ورزش همگانی	۲/۸۶	۰/۰۰۱	معنادار و زیاد
اماکن، تأسیسات و تجهیزات	۴/۳۶	۰/۰۰۱	معنادار و زیاد
آموزش و آگاه‌سازی	۳/۵۹	۰/۰۰۱	معنادار و زیاد
مسئولان و برنامه‌ریزان	۲/۵	۰/۰۳	معنادار و زیاد
منابع مالی برای ورزش همگانی	۳/۶۷	۰/۰۱	معنادار و زیاد
منابع انسانی برای ورزش همگانی	۳/۲۹	۰/۰۰۱	معنادار و زیاد
انگیزه سلامت جسمانی برای ورزش همگانی	۲/۱	۰/۰۴	معنادار و زیاد
انگیزه پیشگیری و درمان برای ورزش همگانی	۲/۳۳	۰/۰۳۹	معنادار و زیاد

نتایج حاصل از تحلیل نرم‌افزار فراتحلیل از میانگین و سطح معناداری اندازه‌های اثر مؤلفه‌های بررسی‌شده در پژوهش‌های انجام‌پذیرفته نشان می‌دهد که تمام مؤلفه‌های دارای میانگین اندازه اثر زیاد هستند و میزان معناداری آنها در سطح ۰/۰۵ معنادار است. بنابراین، همه موارد استخراج‌شده از پژوهش‌ها، جزو عوامل و مؤلفه‌های اثرگذار بر توسعه ورزش همگانی و جذب مردم به این گونه از ورزش هستند. با این تفاسیر باید دید کدام‌یک از میانگین‌های اندازه اثر ارائه‌شده معنادارتر است و از میان نتایج پژوهش‌ها، کدام‌یک از مؤلفه‌ها از نظر اندازه اثر در اولویت هستند. برای انجام این کار از آزمون آماری تحلیل واریانس یک‌راهه استفاده شد تا مشخص شود که اولویت هر کدام از مؤلفه‌های استخراج‌شده برای توسعه ورزش همگانی و جذب مردم به آن چگونه است. جدول شماره چهار نتایج آزمون تحلیل واریانس یک‌راهه میانگین اندازه اثر راهکارهای جذب و توسعه ورزش همگانی را نشان می‌دهد.

جدول شماره ۴- نتایج آزمون تحلیل واریانس یک‌راهه

شاخص متغیر	میانگین مجذورات بین‌گروهی	میانگین مجذورات درون‌گروهی	F	سطح معناداری
راهکارهای جذب و توسعه	۳/۰۷	۰/۰۴۷	۶۵/۳۱	۰/۰۱۲

نتایج جدول شماره چهار نشان می‌دهد که بین میانگین مؤلفه‌های مختلف راهکارهای جذب و توسعه ورزش همگانی اختلاف معناداری وجود دارد (مقایسه معناداری در سطح اطمینان ۹۵ درصد یا خطای ۰/۰۵)؛ یعنی این مؤلفه‌ها در اثرگذاری بر جذب و توسعه ورزش همگانی میانگین یکسانی ندارند و هر کدام اثر متفاوتی دارند.

همچنین، برای اولویت‌بندی مؤلفه‌های استخراج‌شده، میانگین مجذورات درون‌گروهی نشان داد که از میان مؤلفه‌های اثرگذار بر راهکارهای جذب و توسعه ورزش همگانی، به ترتیب اماکن، تجهیزات و تأسیسات برای ورزش همگانی (با میانگین اندازه اثر ۴/۳۶)، منابع مالی برای توسعه ورزش همگانی (با میانگین اندازه اثر ۳/۶۷)، آموزش و آگاه‌سازی برای ورزش همگانی (با میانگین اندازه اثر ۳/۵۹)، منابع انسانی برای توسعه ورزش همگانی (با میانگین اندازه اثر ۳/۲۹)، رسانه برای تبلیغ ورزش همگانی (با میانگین اندازه اثر ۲/۸۶)، حمایت مسئولان و برنامه‌ریزان (با میانگین اندازه اثر ۲/۵۰)، انگیزه پیشگیری و درمان برای ورزش همگانی (با میانگین اندازه اثر ۲/۳۳) و انگیزه حفظ سلامت جسمی و روانی (با میانگین اندازه اثر ۲/۱۰) اهمیت دارند و از اولویت برخوردارند.

بحث و نتیجه‌گیری

ورزش همگانی در حوزه پژوهش‌های تربیت‌بدنی و علوم ورزشی از حیطه‌هایی است که به میزان زیادی بررسی شده است. ورزش همگانی یا ورزش برای همه، تمام رده‌های سنی جامعه را در بر می‌گیرد. از این رو، با بررسی پژوهش‌های انجام‌شده در این حوزه، تحقیق حاضر بر آن بود تا به تحلیل تحلیل‌های پژوهش‌های کمی انجام‌پذیرفته در حوزه ورزش همگانی بپردازد. در نتیجه، تحقیق حاضر به این سؤال پاسخ می‌داد که میزان تأثیر مؤلفه‌های بررسی‌شده در پژوهش‌های حوزه ورزش همگانی چگونه است؟ نتایج تحقیق نشان داد که همه مؤلفه‌های انتخاب‌شده از پژوهش‌ها، از اندازه اثر و توان آزمون‌های آماری زیاد برخوردار بودند و بنابراین، برای فراتحلیل مناسب بودند. همچنین، نتایج معناداری اندازه اثر نشان داد که تمام اندازه‌های اثر مؤلفه‌های تحقیق، معنادار و زیاد هستند. همچنین، نتایج آزمون F نشان داد که بین میانگین اندازه‌های اثر مؤلفه‌های پژوهش‌ها تفاوت معناداری وجود دارد؛ از این رو، اولویت‌بندی میزان تأثیر و ترتیب اهمیت مؤلفه‌ها نشان داد که مؤلفه‌های اماکن، تجهیزات و تأسیسات برای ورزش همگانی، منابع مالی برای توسعه ورزش همگانی، آموزش و آگاه‌سازی برای ورزش همگانی، منابع انسانی برای توسعه ورزش همگانی، رسانه برای تبلیغ ورزش همگانی، حمایت مسئولان و برنامه‌ریزان از ورزش همگانی، انگیزه پیشگیری و درمان برای ورزش همگانی و انگیزه حفظ سلامت جسمی و روانی، از اهمیت و اولویت برخوردارند.

از روی فراتحلیل پژوهش‌ها این نتیجه به دست آمد که مردم برای پیشگیری و نیز حفظ سلامتی به ورزش همگانی روی می‌آورند و جذب آن می‌شوند؛ بنابراین، زیرساخت‌ها، از جمله اماکن، تأسیسات و تجهیزات، مطابق فراتحلیل پژوهش‌های مختلف، از مهم‌ترین اولویت‌های توسعه ورزش همگانی در این تحقیق بودند. از طرفی دیگر، با توجه به طرح‌های تحول نظام سلامت در ایران و میزان بودجه و منابع مالی اختصاص‌یافته به بخش ورزش همگانی و حوزه سلامت نشان می‌دهد که سیاست دولت نسبت به پیشگیری از طریق ورزش، ملموس نیست اما در امر درمان، محسوس است. با دقت در این طرح و نبود جایگاه مشخص برای ورزش در طرح تحول نظام سلامت و فقدان سرمایه‌گذاری مناسب در زیرساخت‌ها و نیز استفاده نکردن از منابع انسانی متخصص و دانش‌آموخته رشته‌های ورزشی برای رونق ورزش همگانی و ترویج پیشگیری بهتر از درمان، این نتیجه حاصل می‌شود که در حال حاضر، امر مهم پیشگیری از طریق ورزش، مغفول مانده و صرفاً به دست‌اندرکاران حیطه نظام سلامت در حوزه درمان محول شده است.

از طرفی، امروزه رسانه‌های جمعی و به‌ویژه تلویزیون، نقش روزافزونی در گسترش آگاهی‌های عمومی جدید دارند؛ زیرا به‌کارگیری مؤثر رسانه‌ها به ما امکان می‌دهد پیامی را در مدت کوتاه، با هزینه اندک، حتی در مناطق دورافتاده انتشار دهیم و از این رو می‌توان انتظار داشت که بدین‌طریق گرایش مردم به

دیدگاه‌ها و رفتارهای نو افزایش یابد (رحیمی و خان‌کلابی، ۲۰۰۷). آموزش در افزایش مشارکت افراد در ورزش عامل مهمی به شمار می‌آید و رسانه‌ها می‌توانند به‌عنوان ابزار تعلیمی برای آموزش ورزش همگانی عمل کنند؛ زیرا تعداد زیادی از مردم به آن توجه دارند. بنابراین، از رسانه می‌توان برای ایجاد نگرش مثبت به ورزش همگانی استفاده کرد و زمینه را برای تغییر رفتار و گرایش مردم به ورزش همگانی فراهم آورد (صادقیان و همکاران، ۱۳۹۱). از طرفی دیگر، مسئولان و برنامه‌ریزان ورزش همگانی برای تعیین علایق ورزشی آحاد مردم می‌توانند از طریق پیام کوتاه، اقدام به نظرسنجی همگانی کنند؛ به‌این ترتیب که از طریق رسانه ملی و گذاشتن پیام‌هایی در زمان‌های مناسب و مختلف، از نظر عموم مردم در مورد ورزش همگانی و راهکارهای توسعه و ترویج این ورزش آگاه شوند (ظریفی و داودی، ۱۳۹۱).

با توجه به فرا تحلیل نتایج پژوهش‌های مختلف و فهم این موضوع که مردم با توجه به پیشگیری و حفظ سلامت و تندرستی جذب ورزش همگانی می‌شوند، به مسئولان ورزشی کشور پیشنهاد می‌شود ابتدا در صدد تقویت زیرساخت‌های ورزش همگانی برآیند، سپس از طریق برنامه‌ریزی و طراحی استراتژی و تدوین طرحی مشابه طرح تحول نظام سلامت، جایگاه ورزش را در پیشگیری از بیماری‌ها تبیین کنند و تأمین منابع مالی لازم را در دستور کار قرار دهند و در وهله بعد، در تأمین منابع انسانی متخصص و تحصیل‌کرده گام بردارند؛ زیرا یکی از اصول ورزش همگانی، تمرینات مدون علمی و منطبق با علم تمرین است. در آخر نیز با استفاده از رسانه‌های جمعی با آگاه‌سازی و اطلاع‌رسانی گسترده، به ترویج و تبیین مزایای ورزش همگانی و نتایج بالقوه و مثبت آن در سلامتی بپردازند. همان‌طور که در پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه راهکارهای توسعه ورزش همگانی، از جمله صفوی‌زاده (۱۳۸۱)، سیدعامری و بردی (۱۳۹۱)، آصفی و همکاران (۱۳۹۳) و پرنس و همکاران (۲۰۱۲) دیده می‌شود، عامل زیرساخت‌های مرتبط با ورزش همگانی، یکی از مهم‌ترین عوامل توسعه ورزش همگانی است. همچنین، معتمدین و همکاران (۱۳۸۷) در کنار عوامل مختلفی که برای توسعه ورزش همگانی برشمرده‌اند، عامل هزینه و منابع مالی را نیز یک متغیر تأثیرگذار بر توسعه ورزش همگانی دانسته‌اند. در عصر حاضر، ورزش به‌عنوان یک ابزار چندبعدی با تأثیرات گسترده، جایگاه و نقش ارزشمند خود را در اقتصاد، در سلامتی افراد، در گذران اوقات فراغت سالم و بانشاط و لذت‌بخش، در آموزش و پرورش مردم به‌ویژه نسل نوجوان و جوان، در ایجاد روابط اجتماعی مردم، در پیشگیری از ابتلا به بیماری‌ها، پیشگیری از بسیاری مفاسد اجتماعی و انحرافات اخلاقی روبه‌گسترش در جامعه و کاربردهای متعدد دیگر، متجلی ساخته است (قره، ۱۳۸۳). با توجه به نتایج به‌دست‌آمده در این پژوهش، برنامه‌ریزان ورزشی کشور باید به دنبال ایجاد و نهادینه‌سازی اولویت‌های به‌دست‌آمده از پژوهش‌های مختلف در ایران باشند و به دنبال افزایش مشارکت عموم مردم در فعالیت‌های بدنی، به‌منظور افزایش سطح

سلامت جامعه باشند. با توجه به اینکه یکی از اولویت‌های پژوهشی مشخص شده در توسعه ورزش همگانی در ایران، وجود منابع مالی لازم است و با توجه به بند ۱۲۰ تبصره واحده قانون بودجه در خصوص اینکه سازمان‌های دولتی می‌توانند تا حدود یک درصد از سقف اعتبارات خود را در امر توسعه ورزش همگانی هزینه کنند، مدیران ورزشی به دنبال جذب چنین منابعی باشند. از سویی دیگر، شناخت هدف‌ها و انگیزه‌های مشارکت در ورزش همگانی، همواره مورد توجه پژوهشگران و دست‌اندرکاران بوده است (ظریفی و داودی، ۱۳۹۱) که در این پژوهش نیز یکی از اولویت‌های به‌دست‌آمده، انگیزه مشارکت با هدف پیشگیری و سلامت روحی افراد است. بنابراین، باید به دنبال شناسایی عوامل زمینه‌ساز این انگیزه‌ها بود که یکی از این عوامل، از نظر روان‌شناسی اجتماعی، محیط زندگی افراد است؛ از این‌رو، طراحی، شکل، معماری، استفاده از پیشرفت‌ها و تکنولوژی‌های ساختمانی و عمرانی، وجود فضاهای زیبای ورزشی، پارک‌ها و فضاهای سبز و تفریحی و تنوع رنگ‌های استفاده شده در کوچه، خیابان و نمای بیرونی و داخلی اماکن و ساختمان‌ها و حتی منازل مسکونی، در رفتار، روحیات و آرامش و هیجانات مثبت و منفی افراد و شادابی و نشاط جامعه تأثیر بسزایی دارد و همچنین تنوع رنگ شاد و نوع معماری و حتی روشنایی و وجود سرویس‌های بهداشتی زیبا در اماکن ورزشی سرپوشیده و روباز، در اشتیاق و جذب مردم به ورزش فوق‌العاده مؤثر است و بالعکس. استفاده از رنگ‌های کسل‌کننده و یا نبود رنگ‌آمیزی و وجود رنگ‌های قدیمی و فرسوده و وجود شکل و ظاهر قدیمی و احیاناً تخریب شده و راکد مانده و بازسازی نشده، به‌ویژه سرویس‌های بهداشتی بدون شیر آب، یا احداث سالن‌های هم‌تیپ و یکسان و خسته‌کننده، می‌تواند یکی از موارد اصلی دفع شهروندان و جوانان از ورزش باشد. در نهایت، وجود نیروی انسانی مجرب و متخصص در امر توسعه ورزش همگانی می‌تواند یک راهکار اساسی برای جذب افراد باشد (سیدعامری و بردی، ۱۳۹۱)؛ زیرا نیروی انسانی با رفتارها و برنامه‌ریزی خود می‌تواند هم باعث افزایش حضور افراد در مشارکت فعالیت بدنی باشد و هم بالعکس باعث نارضایتی و مشارکت نکردن در فعالیت‌های بدنی شود.

به محققان پیشنهاد می‌دهند نتایج تجزیه و تحلیل فرضیات یا سؤالات خود را با سطح معناداری به‌کاررفته در پژوهش‌های خود به‌طور کامل گزارش دهند و در صورت یافتن رابطه یا اختلاف در فرضیات خود، حتماً اندازه اثر و توان آزمون‌های آماری خود را گزارش دهند. متأسفانه پژوهش‌هایی که برای فراتحلیل در حوزه ورزش همگانی استفاده شدند (۱۷ مقاله از مجموع ۳۷ مقاله)، از کم‌دقتی محققان در به‌کارگیری روش‌های آماری، برگزیدن روش‌های نمونه‌گیری اشتباه و کفایت‌نداشتن نمونه‌ها حکایت دارند. از این‌رو باید محققان با مطالعه این فراتحلیل و دیگر پژوهش‌ها، اشتباهات رایج مقاله‌نویسی را تکرار نکنند. همچنین، مطابق فراتحلیل مقالات یادشده، به محققان پیشنهاد می‌شود

مبانی نظری جدید و مؤلفه‌های جدیدتری را بررسی کنند و با گزارش نتایج و دست‌آورد‌های پژوهش‌های به‌روز، به غنای ادبیات تحقیق در حوزه ورزش همگانی بیفزایند. همچنین، محققان با استناد به نتایج قوی مقالات فراتحلیلی، به سازمان‌های متولی امر توسعه ورزش همگانی پیشنهاد می‌دهند نسخه‌ای از نتایج فراتحلیل حاضر را به‌عنوان نتیجه موثق برای تنظیم برنامه‌های عملیاتی و راهبردی خود به کار برند. از این‌رو، به سازمان‌های مرتبط با امر توسعه ورزش همگانی توصیه می‌شود برای کاربرد مؤلفه‌های استنتاج‌شده در فراتحلیل حاضر، کارگروه‌هایی در هر مؤلفه تشکیل دهند و نتایج یافته‌شده را به‌صورت کاربردی در جامعه هدف جاری سازند و در راستای توسعه هرچه بیشتر ورزش همگانی در بین آحاد جامعه بکوشند. بی‌شک، نتایج فراتحلیل حاضر که از روی دیگر پژوهش‌های داخلی استنتاج شده، به تسهیل هرچه بهتر این امر کمک شایانی خواهد کرد.

منابع

1. Aghajani, N., Naderi Nejad, P. (2011). Study the Role of Mass Media (Television, Magazines and Radio) on Diffusion of Sport Culture for All in Iranian Society. *Communication culture journal*. 1(1), pp: 140- 66. (Persian).
2. Asefi, A. A., Khabiri, M., Asadidastjerdi, H., Godarzi, M. (2013). Effective organizational factors in establishing the sport in Iran. *Journal of sport management and motor behavior*. 10(20), pp: 63-76. (Persian).
3. Astrid, N., Sjolie., Ford Thuen. (2002). School journeys and leisure activities in rural and urban adolescents in Norway. *Health promotion int*, 17(1) PP: 21-30.
4. Azkiya, M., Tavkkoli, M. (2006). Meta-analysis of job satisfaction in educational organizations. *Journal of social science*, 27, pp: 1-26. (Persian).
5. Decoster, J (2003). Meta - Analysis Notes. ([Http://www.stat – help.com](http://www.stat – help.com)) .
6. GHafuri, F., Rahmanseresht, H., kuzehchian, H., Ehsani, M. (2003). Attitude of physical education specialists toward to role of mass media (radio, television and publications) in tend general public to Championship sport and sport for all. *Harkat journal*, 16, pp: 57-78. (Persian).
7. GHareh, M. A. (2004). Sport for All's situation and compare it with the number of selected countries in the world. PHD thesis, faculty of physical education, university of khatazmi. (Persian).
8. GHasemi, V. (2008). Determinants Structural and capital of health lifestyle-oriented. *Social Problems of Iran*, 16(63), pp: 181-213. (Persian).
9. Hopkns, W.G. (2001). Anew view of statistics: meta-analysis. <http://www.sportsci.org>.
10. Hulleyard, R., Mood, D. & Morrow, J.R. (1996). *Interpreting Research insport and Exercise science*. Mosby Publishers, St Louis, MO.
11. Jafaririkoo, A., sohrabi, P., aliabadi, S. (2013). Factors affecting naja involvement in the sport with technique to measure customer satisfaction. *Journal of teaching in Police Sciences*, 1(1), pp: 99-120. (Persian).
12. Javadipoor, M., samieniya, M. (2012). Sport in Iran and develop the vision, strategy and future plans. *Practical research in sport management*, 4, pp: 21-30. (Persian).

13. Kordi, M. R. (2004). The Role of press and mass media in the sports of Iran. Research project, Tehran, faculty of physical education. (Persian).
14. Last, J.m. (1995). A Dictionary of Epidemiology. 3rd Edition. Oxford University Press.
15. Mehdizadeh, R., Andam, R. (2014). Developing strategies of "Sport for All" in Iran Universities. Sport Management Studies, 22, pp: 15-38. (Persian).
16. Moindini, J., sanatkah, A. R. (2012). Socio-cultural factors influencing the attitudes of citizens to Sport for All (Case Kerman). City study, 2(3). pp: 149-78. (Persian).
17. Molaie, S. (2014). Compare the existing and desired situation institutionalization of Sport for All in Tehran, M.A thesis, faculty of physical education, university of Tehran. (Persian).
18. Momtazbakhsh, M., Fakur, Y. (2007). Survey strategies to promote women's Sport for All Police University. Danesh-e- entezami journal, 9(2), pp: 53-62. (Persian).
19. Motamediyani, M., Madadi, B., asgarian, F. (2009). Description of trend or tendency Tabrizi citizens to Sport for All. Research on Sport Sciences, 23, pp: 68-97. (Persian).
20. Motie langrodi, T., yaghoobi, N., Moghadamzadeh, A. (2010). Meta-analysis studies in the fall children in the years 1373 to 1385 the Foundation martyr and Veterans Affairs. Research in educational systems. 23(4), pp: 117-43. (Persian).
21. Prins, Richard G. Sigrid M, Mohnen Frank J, van Lenthe, J. B. & Anke, O. (2012) . Are neighbourhood social capital and availability of sportsfacilities related to sports participation among Dutch adolescents? International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity.9 (90), PP: 2-11.
22. Rahmaniniya, F. (2003). The development of sport with regard to the correct spending leisure time of youth. Monthly Bulletin of Physical Education office boys. Department of Physical Education and Health, Ministry of Education, p: 169. (Persian).
23. Ramazaninejad, R. Rahmaniniya, F. Taghavi, S. A. (2007). Survey motivations of Participants in the general sport in open spaces. Journal of sport management, 2, pp: 5-19. (Persian).
24. Ramazaninejad, R. SHafie, SH. SHafie, M. R. Dehpanah, S. (2008). Compare the motivation to participate in various sporting activities among different groups of the city Shiraz. Journal of sport management and motor behavior. 5(9), pp: 71-85. (Persian).
25. Mull, R. F., Kathryn G., Bayless., Jamieson. M. (2005). Recreational sport management. Fourth edition.
26. Sadeghiyan, Z., Hoseni, E., Farzam, F. (2013). The Role of mass media in tend people of Hamedan city to sport. Journal of sport management and motor behavior, 10(20), pp: 35-44. (Persian).
27. Safavizadeh, A. (2002). The attitudes of male and female students on how to implement general physical education units 1 and 2 in the 80-79 school year in university of Amaikabir. M.a thesis, faculty of physical education, University of Tehran. (Persian).

28. Sajadi, N. Honari, H. Teymoori, A. (2010). Survey and Comparison of performance sport and recreation facility development, and the development of athletics Based Model Vayzbvrd. Research in sport management, 26, pp: 153-70. (Persian).
29. Saminiya, M. Peymanizadeh, H. Javidipour, M. (2012). Pathology of strategy sport and development solutions based on the model of SWOT. Sport management studies, 20, pp: 221-38. (Persian).
30. Seyedameri, M., GHorbanbordi, M. (2012). Explain ways to attract and increase citizen participation in sport and recreation programs (Case Study: Orumiyeh). Researchs of sport management and motor science. 2(4), pp: 23-34. (Persian).
31. Shahbazi, M. shabani moghadam, K. saffri, M. (2013). Barriers and Solutions to the Sport for all in Iran. Majles& Rahbord, 20(76), pp: 69-79. (Persian).
32. Teymouri, A. (2006). Examination Comparative performance sport development center development center athletics. M.A thesis, Tehran, university of Tehran. (Persian).
33. World health organization (2003). Health and development through physical activity and sport, report. PP: 42-7.
34. Zarei, A. (2003). Leisure time university students of medical science, with an emphasis on sports and comparison it with others non-medical science. PHD thesis, Islamic Azad University, Olum and Tahghihat branch. (Persian).
35. Zarifi, M. Davoodi, K. (2012). National media and Sport for All development. Communication Research, 19(1), pp: 119-34. (Persian).

استناد به مقاله

حیدری، محمد، صابری، علی، کارگر، غلامعلی. (۱۳۹۶)، پاییز و زمستان). فراتحلیل مطالعات عوامل و راهکارهای جذب مردم برای توسعه ورزش همگانی در ایران طی ۱۰ سال گذشته. پژوهش در ورزش تربیتی، ۶(۱۴): ۳۰-۱۱۱. شناسه دیجیتال: 10.22089/res.2017.3267.1213

Heydari. M., Saberi. A., Kargar. Gh. (2017 Fall & Winter). Meta-Analysis of Studies Factors and Strategies Attract People to the Development of Sport for All in the Last 10 Years. Research on Educational Sport, 6(14): 111-30. (Persian). Doi: 10.22089/res.2017.3267.1213

طراحی مدل ارتباطی هوش هیجانی، اضطراب فیزیکی اجتماعی و رضایت از زندگی دانشجویان تربیت بدنی

محمدرضا اسماعیل زاده قندهاری^۱، مژگان پیری^۲، احمد محمودی^۳

۱. استادیار مدیریت ورزشی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مشهد

۲. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مشهد

۳. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، دانشگاه علامه طباطبائی

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۲/۲۶

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۰۹/۱۸

چکیده

هدف پژوهش حاضر، تعیین مدل ارتباطی بین هوش هیجانی و اضطراب فیزیکی اجتماعی با رضایت از زندگی دانشجویان تربیت بدنی دانشکده فنی و حرفه‌ای الزهراء مشهد بود. جامعه آماری شامل تمامی دانشجویان رشته تربیت بدنی دانشکده فنی و حرفه‌ای دخترانه الزهراء مشهد بود که براساس آمار، تعداد آن‌ها ۲۷۰ نفر تعیین شد. روش نمونه‌گیری به صورت کل‌شمار بود و همه جامعه به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزارهای پژوهش شامل پرسش‌نامه‌های هوش هیجانی شاته و همکاران (۱۹۹۸)، اضطراب فیزیکی اجتماعی هارت و همکاران (۱۹۸۹) و رضایت از زندگی داینر و همکاران (۱۹۸۵) بودند. از مدل معادلات ساختاری برای بررسی رابطه علی و معلولی متغیرها استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد که هوش هیجانی بر رضایت از زندگی اثر مثبت معناداری دارد. همچنین، بر مبنای نتایج، هوش هیجانی بر اضطراب فیزیکی اجتماعی و اضطراب فیزیکی اجتماعی بر رضایت از زندگی اثر منفی معناداری دارند. در نهایت، براساس مدل پژوهش مشخص شد که هوش هیجانی از طریق اضطراب فیزیکی اجتماعی بر رضایت از زندگی تأثیر مثبت و معناداری دارد. در مجموع، چنین به نظر می‌رسد که زندگی دانشجویان با اضطراب‌های متعدد و پیچیده‌ای همراه شده است و توانایی مقابله با این اضطراب‌ها از طریق کسب توانمندی‌های هیجانی، زمینه حفظ و تأمین سلامت جسمی، عاطفی و روانی دانشجویان را فراهم می‌کند.

واژگان کلیدی: هوش هیجانی، اضطراب فیزیکی اجتماعی، رضایت از زندگی، معادلات ساختاری

مقدمه

در نیم قرن گذشته، بر بیماری بیشتر از سلامتی و بر آسیب‌شناسی عملکرد انسان بیشتر از درک کامل از تمام ابعاد آن تکیه شده و به ویژگی‌های انسان سالم و کامل کمتر توجه شده است (تیرجسن، جاکوفسکی، فراه و دیگیوسپ، ۲۰۰۴)؛ اما اخیراً با ظهور رویکرد جدیدی به نام «روان‌شناسی مثبت یا انسان کامل» که متمم رویکردهای قبلی است، این روند تغییر یافته و نگاه‌ها متوجه نقاط قوت و کمالات انسانی شده‌اند (سیلیمان و سیسکنز میهالی، ۲۰۰۰). آنچه هدف این رویکرد است، مسئله پیشگیری و تأکید بر شایسته‌سازی است؛ نه تصحیح ضعف‌ها. هدف دیگر این رویکرد، شناسایی و تعریف مفاهیمی است که به تأمین سلامتی و شادکامی افراد و بهره‌مندی آن‌ها از زندگی سالم کمک کنند. یکی از این مفاهیم، مفهوم کیفیت و رضایت از زندگی است که در سه دهه گذشته، برای تعریف و اندازه‌گیری عینی آن تلاش زیادی شده است (شات^۳ و همکاران، ۱۹۹۸).

احساس بهزیستی یا رضایت از زندگی یکی از ویژگی‌های مهم روانی است که فرد واجد سلامت باید از آن برخوردار باشد. رضایت از زندگی مفهوم پایدار و فراگیری است که احساس و نظر کلی افراد یک جامعه را نسبت به جهانی که در آن زندگی می‌کنند، منعکس می‌کند (نادری، عسگری، روشنی و، ۱۳۸۸). دینر، ساه، لوکاس و اسمیت^۴ (۱۹۹۹) رضایت از زندگی را به‌عنوان نشانه‌ای بارز از سازگاری موفقیت‌آمیز فرد با تغییر در موقعیت‌های گوناگون زندگی تعریف می‌کنند. بررسی مفهوم و موضوع کیفیت زندگی و رضایت از زندگی می‌تواند دارای اهمیت باشد. مطالعات پژوهشی متعددی در زمینه عوامل مرتبط و مؤثر بر کیفیت و رضایت زندگی انجام شده‌اند. در تعدادی از این مطالعات، متغیرهایی همچون هوش هیجانی^۵، سلامت روانی^۶، اضطراب اجتماعی^۷ و اضطراب فیزیکی اجتماعی^۸ به‌عنوان عامل‌های مؤثر بر کیفیت زندگی و رضایت از زندگی معرفی شده‌اند (گرشان، لین و لی^۹؛ اکسترامرا و فرناندز^{۱۰}؛ کاراداماس^{۱۱}؛ پترسون^{۱۲}، ۲۰۰۲).

1. Terjesen, Jacofsky, Fr & Digiuseppe
2. Seligman & Csikszentmihalyi
3. Schutte
4. Diener, Suh, Lucas & Smith
5. Emotional Intelligence
6. Mental Health
7. Social Anxiety
8. Social Physique Anxiety
9. Gershon, Lin & Li
10. Extremera & Fernandez
11. Karademas
12. Peterson

هوش هیجانی شامل مجموعه‌ای از توانایی‌ها، قابلیت‌ها و مهارت‌هایی است که فرد را برای سازش‌یافتگی مناسب با محیط و کسب موفقیت در زندگی تجهیز می‌کند (بار- آن، ۲۰۱۰). به‌عبارت‌دیگر، هوش هیجانی شامل توانایی انجام استدلال دقیق در مورد احساسات عاطفی برای ارتقای سطح تفکر است (مایر، رابرتز و بارساد، ۲۰۰۸). همان‌طور که گفته شد، براساس برخی مطالعات، هوش هیجانی و ابعاد آن پیش‌بینی‌کننده مهمی برای شاخص‌های بهزیستی روانی از جمله رضایت از زندگی و عملکرد بین‌فردی محسوب می‌شوند (اکسترامرا و فرناندز، ۲۰۰۵). کاراداماس (۲۰۰۶) در پژوهشی دریافت که هوش هیجانی با جنبه‌های مختلف بهزیستی روانی مانند رضایت از زندگی ارتباط دارد.

یکی از متغیرهای دیگری که در پژوهش‌ها به‌عنوان عامل مؤثر بر کیفیت زندگی و رضایت از زندگی بررسی شده است، اضطراب اجتماعی و شکل خاصی از آن به نام «اضطراب فیزیکی اجتماعی» است. اضطراب فیزیکی اجتماعی شکلی از اضطراب اجتماعی است و هنگامی به‌وجود می‌آید که فرد فکر کند فیزیک بدنی او به‌صورت منفی ارزیابی می‌شود. افرادی که با این اضطراب روبه‌رو هستند، سعی می‌کنند احتمال طرد اجتماعی را از طریق خلق یک ظاهر مثبت، به‌ویژه در موقعیت‌های ارزیابی‌شونده کاهش دهند (پترسون، ۲۰۰۸). اضطراب اجتماعی یا هراس از اجتماع به‌معنای ترس از مورد ارزیابی منفی قرار گرفتن از سوی دیگران است (مختاری و عباس‌زاده، ۱۳۹۳). از آنجایی که بدن هر فردی جنبه بسیار مهمی از کلیت او است، داشتن ارزیابی‌های مطلوب فرد از بدن خود امر موردانتظاری است و زمانی که فرد قادر به ساختن این تصویر مطلوب نباشد، این فرض ایجاد می‌شود که او آثار سوء اضطراب بدنی اجتماعی را تجربه می‌کند (محمدی، اسداللهی و نیازفر، ۲۰۱۵). علاوه‌براینکه به‌نظر می‌رسد احتمالاً هوش هیجانی بر رضایت از زندگی افراد اثرگذار باشد، با توجه به ویژگی‌های آن همچون درک، توصیف، فهم و مدیریت احساس می‌تواند نقش مؤثری در مقابله با استرس‌های روزانه و اتفاقات زندگی همچون سلامت روانی، اضطراب، استرس و غیره داشته باشد (گرشان، لین و لی، ۲۰۰۲؛ مهري، ملکی و صدقی، ۱۳۹۰). همچنین، اینکه هوش هیجانی رابطه منفی با ناراحتی‌های روان‌شناختی دارد (آستین، ساکلوفسکی و ایگان، ۲۰۰۵)، احتمالاً با اضطراب فیزیکی اجتماعی به‌عنوان یکی از مشکلات و ناراحتی‌های روان‌شناختی مرتبط است که در پژوهش حاضر به آن توجه شده است.

-
1. Bar-On
 2. Mayer, Roberts & Barsade
 3. Gershon, Lin & Li
 4. Austin, Saklofske & Egan

علاوه بر آنچه بیان شد، چندین پژوهش در زمینه ارتباط و اثرهای متقابل هوش هیجانی، اضطراب فیزیکی اجتماعی، کیفیت زندگی و رضایت از زندگی بر همدیگر، در داخل و خارج کشور انجام شده‌اند. احدی، نریمانی، ابوالقاسمی و آسیایی (۱۳۸۸) در پژوهش خود روی زنان شاغل ۳۰ تا ۴۰ ساله شهرستان بجنورد دریافتند که بین هوش هیجانی و خودکارآمدی با رضایت از زندگی رابطه مثبت معناداری وجود دارد. یافته‌های پژوهش نادری و همکاران (۱۳۸۸) نیز نشان داد که بین هوش معنوی و هوش هیجانی با رضایت از زندگی سالمندان رابطه مثبت معناداری وجود دارد و هوش معنوی و هوش هیجانی به ترتیب پیش‌بینی‌کننده‌های رضایت از زندگی هستند. تیرایی و همکاران (۱۳۸۹) در پژوهشی نتیجه گرفتند که بین هوش هیجانی و کیفیت زندگی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم ارتباط مثبت معناداری وجود دارد. حیدری‌پور، مشهدی و اصغری (۱۳۹۲) در پژوهش خود روی افراد با معلولیت جسمی و حرکتی نتیجه گرفتند که بین هوش هیجانی و سلامت روان ارتباط معناداری وجود ندارد. همچنین، بین هوش هیجانی و کیفیت زندگی ارتباط معناداری مشاهده نشد. رضانی و نظریان (۱۳۹۲) در پژوهشی نتیجه گرفتند که آمادگی جسمانی و هوش هیجانی قابلیت پیش‌بینی کیفیت زندگی دانشجویان دانشگاه تربیت‌دبیر شهید رجایی را داشتند. نتایج پژوهش یگانه، سلطانی شال، کافی و حسین خانزاده (۱۳۹۲) نشان داد که بین هوش هیجانی، مدیریت زمان و کیفیت زندگی با پیشرفت تحصیلی دانشجویان ارتباط مثبت معناداری وجود دارد. مختاری و عباس‌زاده (۱۳۹۳) در مطالعه‌ای با عنوان «سازه هوش هیجانی؛ حلقه‌ای مفقوده در تبیین اضطراب فیزیک اجتماعی (مورد مطالعه: دختران دانشجوی مقطع کارشناسی دانشگاه تبریز)» نتیجه گرفتند که بین اضطراب فیزیکی اجتماعی با هوش هیجانی و مؤلفه‌های آن (خودآگاهی، خودکنترلی، هوشیاری اجتماعی و مهارت‌های اجتماعی) همبستگی منفی معناداری وجود دارد. این متغیرها ۲۸ درصد از تغییرات اضطراب فیزیکی اجتماعی را تبیین کردند که خودآگاهی بیشترین تأثیر را بر اضطراب فیزیکی اجتماعی داشت. زمستانی، سهرابی و اسمایی (۱۳۹۴) در پژوهشی مطرح کردند که بین هوش هیجانی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان و دانشگاه کردستان با کیفیت زندگی آنان رابطه مثبت معناداری وجود دارد.

سامرفلد، کلوسترمان، آنتونی و پارکر^۱ (۲۰۰۶) نشان دادند که بین هوش هیجانی با اضطراب اجتماعی افراد ارتباط قوی وجود دارد. فرح‌بخش (۲۰۱۲) در پژوهشی که با هدف بررسی نقش هوش هیجانی در کیفیت زندگی کاری مدیران مدارس در شهر خرم‌آباد انجام شد، دریافت که بین هوش هیجانی و کیفیت زندگی کاری ارتباط مثبتی وجود دارد. آنگور و کاراگوزفلو^۲ (۲۰۱۳) رابطه

1. Summerfeldt, Kloosterman, Antony & Parker
2. Üngür & Karagözoglu

بین هوش هیجانی، اضطراب فیزیکی اجتماعی و رضایت از زندگی را در دانشجویان رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی بررسی کردند. نتایج آن‌ها نشان داد که بین هوش هیجانی با اضطراب فیزیکی و اضطراب فیزیکی اجتماعی با رضایت از زندگی ارتباط منفی معناداری وجود داشت؛ اما بین هوش هیجانی و رضایت از زندگی دانشجویان ارتباط معناداری به دست نیامد. پژوهش جنآبادی، ایزدگان، گرگیچ و عیدوزاهی (۲۰۱۴) روی مدیران مدارس زاهدان نشان داد که بین هوش هیجانی با کیفیت زندگی کاری و سلامت روانی ارتباط مثبتی وجود دارد. مانهاس و شارما (۲۰۱۵) در پژوهش خود نتیجه گرفتند که بین هوش هیجانی جوانان با ابعاد کیفیت زندگی کاری آنان ارتباط مثبت معناداری وجود دارد. علی‌بابایی (۲۰۱۵) دریافت که بین هوش هیجانی با کیفیت زندگی دانشجویان دانشگاه زاهدان ارتباط مثبت معناداری وجود دارد؛ اما بین هوش هیجانی و رضایت از زندگی دانشجویان ارتباط معناداری مشاهده نشد. آپته و خاندانگله^۲ (۲۰۱۶) در پژوهشی روی دانشجویان دانشکده پرستاری دریافتند که بین هوش هیجانی و کیفیت زندگی آنان ارتباط مثبت معناداری وجود دارد. چاکاروارتی و لال^۳ (۲۰۱۶) ارتباط بین هوش هیجانی را با اضطراب فیزیکی اجتماعی و عملکرد دوندگان سرعت بررسی کردند. نتایج آن‌ها نشان داد که بین هوش هیجانی با اضطراب فیزیکی اجتماعی و عملکرد دوندگان ارتباط منفی معناداری وجود دارد. یافته‌های دیگر نشان داد که عملکرد بهتر دوندگان با هوش هیجانی بیشتر و اضطراب فیزیکی اجتماعی کمتر همراه بود. همان‌طور که بیان شد، رضایت از زندگی لازمه یک زندگی مفید، مؤثر و رضایت‌بخش فردی است و شامل ارزیابی شناختی افراد از وضعیت زندگی خودشان است (کیز، شمتکین و ریف؛ ۲۰۰۲). در واقع، رضایت از زندگی مفهومی کلی و ناشی از نحوه ادراک شخص از کل زندگی است (تیم؛ ۲۰۱۰). در سراسر جهان، دوره زندگی دانشجویی سرشار از پویایی، تحول‌طلبی، نوآوری و مجموعه تعاملاتی است که در نهایت، به توسعه اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جامعه می‌انجامد. در این دوره، پویایی بیشتری از این گروه‌های سنی و صنفی متبلور می‌شود. روش زندگی دانشجویان تحت تأثیر عواملی چون دانش جدید، دستیابی به پژوهش، توسعه، علم و فناوری، روبه‌تغییر است؛ اما کیفیت زندگی آن‌ها نیز تغییر می‌کند (کاستلز؛ ۱۹۹۶). در بسیاری از کشورهای جهان، دانشجویان عموماً برحسب رفتار اجتماعی‌شان مطالعه می‌شوند (ولتی، ۲۰۰۲). امروزه، دانشجویان متأثر از توسعه و

-
1. Manhas & Sharma
 2. Apte & Khandagle
 3. Chakarvarti & Lal
 4. Keyes, Shmotkin & Ryff
 5. Thimm
 6. Castells
 7. Welti

اثرگذار بر آن هستند. دانشجویان تحت تأثیر فرایند فرهنگ جهانی قرار دارند و بر این فرهنگ نیز تأثیر می‌گذارند (ریتزر، ۱۹۹۳). در همه جای دنیا، تعداد دانشجویان طی دهه‌های اخیر افزایش یافته است، دوره دانشجویی نیز طولانی‌تر شده است و دانشجویان بیشتری وارد فضاهای دانشگاهی شده‌اند. در ایران نیز طی دهه‌های اخیر، شمار دانشجویان همواره روبه‌افزایش بوده است و براساس آمار، حدود هشت درصد از تمامی گروه‌های سنی ۱۸ تا ۲۹ ساله، در سال‌های اخیر وارد دانشگاه‌ها اعم از دولتی و غیردولتی شده‌اند؛ از این رو، بررسی نیازهای اساسی دانشجویان به نحوی که آن‌ها بتوانند زندگی سالم و همراه با نشاطی داشته باشند، در اولویت قرار گرفته است (رضایی و نظریان، ۱۳۹۲)؛ بنابراین، بررسی عوامل مختلف مؤثر در رضایت از زندگی دانشجویان که همواره با اضطراب‌ها و استرس‌های متعدد و مختلفی پیوند می‌خورند، از جمله هوش هیجانی و اضطراب فیزیکی اجتماعی می‌تواند اهمیت داشته باشد.

در بیان ضرورت انجام پژوهش حاضر شاید بتوان گفت با توجه به اهمیت هوش هیجانی و اضطراب در زندگی افراد از جمله دانشجویان و آثاری که این عوامل می‌توانند بر کیفیت و رضایت از زندگی افراد داشته باشد، نتیجه این پژوهش می‌تواند راهگشای کشف برخی عوامل اثرگذار بر رضایت از زندگی دانشجویان باشد و توجیه منطقی‌تری را برای ترویج توجه به هوش هیجانی و اضطراب فیزیکی اجتماعی در بین دانشجویان و به‌طور کلی‌تر در جامعه ایجاد کند. افزون‌بر این و با توجه به اینکه زندگی دانشجویی ممکن است در افزایش مشکلاتی مانند فرسودگی، اضطراب و اختلالات رفتاری نقش داشته باشد و به‌خاطر اهمیت سلامت روانی، عاطفی، جسمانی و غیره در جامعه دانشجویان، به آزمون‌های بیشتری از عوامل مثبت و منفی مرتبط با سلامت روانی، عاطفی، جسمانی و غیره (به‌عنوان شاخص‌های رضایت از زندگی) نیاز است تا بتوان مداخلات مؤثری را برای افزایش یا کاهش این عوامل فراهم کرد.

در تبیین مسئله پژوهش می‌توان چنین گفت که در زمینه رابطه هوش هیجانی، اضطراب فیزیکی اجتماعی و رضایت از زندگی، پژوهش‌های پیشین چندان هماهنگ نیستند و طیفی از همبستگی ضعیف تا متوسط را گزارش کرده‌اند (گانون و رنزیجن، ۲۰۰۵؛ اکسترمررا و فرناندز، ۲۰۰۵). به‌همین دلیل، درباره وجود این روابط همواره تردید و بررسی شده است (احدی و همکاران، ۱۳۸۸). در خصوص تناقضات موجود، عمدتاً به دو عامل تناقضات ناشی از نوع ابزارهای به‌کارگرفته‌شده و تعامل یا واسطه‌گری متغیرهای دیگر نظیر ویژگی‌های شخصیتی یا جمعیت‌شناختی در رابطه هوش هیجانی، اضطراب فیزیکی اجتماعی با رضایت از زندگی اشاره شده است. همچنین، بررسی‌های

-
1. Ritzer
 2. Gannon & Ranzijn

پژوهشگر نشان داد که مطالعه‌ای در زمینه بررسی ارتباط بین این سه متغیر (هوش هیجانی، اضطراب فیزیکی اجتماعی و رضایت زندگی) در داخل کشور به‌طور خاص انجام نگرفته است و بنا بر اهمیت هوش هیجانی در تبیین این نوع اضطراب و نیز رضایت از زندگی، پژوهش پیش‌رو سعی دارد که ارتباط هوش هیجانی را با اضطراب فیزیکی اجتماعی و رضایت از زندگی بررسی کند. همچنین، دانشجویان به‌علت قرارگرفتن در محیط دانشگاه که از جنبه‌های مختلف محیطی رقابتی محسوب می‌شود، در معرض چالش‌های مختلفی قرار دارند که اضطراب فیزیکی اجتماعی می‌تواند یکی از آن‌ها باشد و همچنین، این عوامل در رضایت از زندگی دانشجویان نیز احتمالاً تأثیرگذار خواهند بود. افزون‌براین، از آنجایی که دختران به‌ویژه دختران دانشجو شاید بیشتر از دیگران دچار این نوع اضطراب خاص باشند، پژوهش حاضر به بررسی دختران دانشجو پرداخته است؛ بنابراین، با توجه به موضوعات طرح‌شده، پژوهشگر به دنبال یافتن پاسخ به این سؤال است که آیا بین هوش هیجانی، اضطراب فیزیکی اجتماعی و رضایت زندگی دانشجویان دختر تربیت‌بدنی دانشکده الزهرای مشهد ارتباطی وجود دارد؟

روش‌شناسی پژوهش

هدف پژوهش حاضر، تعیین روابط علی میان هوش هیجانی، اضطراب فیزیکی اجتماعی و رضایت از زندگی در میان دانشجویان دختر دانشکده الزهرای مشهد است؛ بنابراین، پژوهش از نظر هدف، کاربردی و به لحاظ گردآوری داده‌ها، توصیفی-همبستگی و مبتنی بر مدل معادلات ساختاری است که به‌صورت میدانی اجرا شد. در این پژوهش، هوش هیجانی متغیر برون‌زا است و رضایت از زندگی متغیر درون‌زا است و همچنین، اضطراب فیزیکی اجتماعی متغیر میانجی است.

جامعه آماری پژوهش شامل همه دانشجویان رشته تربیت‌بدنی و علوم ورزشی دانشکده دخترانه الزهرای مشهد است که براساس آمار، تعداد آن‌ها ۲۷۰ نفر (۱۸۹ نفر دانشجوی مقطع کاردانی و ۸۱ نفر دانشجوی مقطع کارشناسی) است. با توجه به اهداف پژوهش، روش نمونه‌گیری به‌صورت کل‌شمار بود و همه جامعه آماری به‌عنوان نمونه انتخاب شدند؛ بنابراین، تعداد ۲۷۰ پرسش‌نامه تهیه شد و در بین نمونه‌ها توزیع شد که پس از جمع‌آوری و حذف موارد ناقص، در نهایت ۲۳۹ پرسش‌نامه تجزیه و تحلیل شدند.

برای جمع‌آوری اطلاعات از مطالعات کتابخانه‌ای شامل مطالعه مقالات خارجی، کتب فارسی و خارجی و پایان‌نامه‌های مشابه و پرسش‌نامه استفاده شد. برای سنجش متغیرهای پژوهش، پرسش‌نامه‌های زیر به کار برده شدند:

1. Structural Equation Modeling (SEM)

۱- پرسش‌نامه هوش هیجانی شاته و همکاران (۱۹۹۸): این پرسش‌نامه دارای ۳۳ گویه و چهار مؤلفه (ارزیابی هیجان‌ات خود و دیگران، تنظیم هیجان‌ات، بهره‌جویی از هیجان‌ات و ادراک و فهم هیجان‌ات) است؛

۲- پرسش‌نامه اضطراب فیزیکی اجتماعی هارت و همکاران (۱۹۸۹): این پرسش‌نامه دارای ۱۲ گویه و سه مؤلفه (مؤلفه بدنی، مؤلفه رفتاری و مؤلفه شناختی) است؛

۳- پرسش‌نامه رضایت از زندگی داینر و همکاران (۱۹۸۵): این پرسش‌نامه دارای ۴۸ گویه و هشت مؤلفه سلامت عاطفی، سلامت عمومی، سلامت جسمانی، درد بدنی، محدودیت جسمانی، عملکرد اجتماعی، محدودیت روانی و خستگی بانشاط است.

گویه‌های پرسش‌نامه‌ها براساس طیف پنج‌ارزشی لیکرت (خیلی کم = یک تا خیلی زیاد = پنج) نمره‌گذاری شدند. برای تعیین روایی محتوای پرسش‌نامه‌ها، از نظرها و راهنمایی‌های اساتید محترم صاحب‌نظر در علم مدیریت و روان‌شناسی ورزشی استفاده شد و نظرهای آن‌ها در پرسش‌نامه نهایی لحاظ شد. همچنین، برای محاسبه پایایی درونی از روش آلفای کرونباخ استفاده شد. بدین‌منظور، بخش کوچکی از جامعه آماری به‌صورت تصادفی (۳۰ نفر) انتخاب شدند و پرسش‌نامه‌ها به‌صورت مقدماتی در جامعه توزیع شدند که پس از تجزیه و تحلیل داده‌ها نتایج در جدول شماره یک گزارش شده است. درنهایت، داده‌های حاصل از پرسش‌نامه‌های پژوهش با استفاده از مدل معادلات ساختاری و با استفاده از نرم‌افزار لیزرل نسخه ۸/۸ بررسی شدند.

جدول ۱- پرسش‌نامه‌های پژوهش

پرسش‌نامه‌ها	مؤلف	تعداد گویه‌ها	آلفای کرونباخ
هوش هیجانی	شاته و همکاران (۱۹۹۸)	۳۳	۰/۸۷
اضطراب فیزیکی اجتماعی	هارت و همکاران (۱۹۸۹)	۱۲	۰/۸۳
رضایت از زندگی	داینر و همکاران (۱۹۸۵)	۴۸	۰/۸۹

نتایج

براساس یافته‌های توصیفی مشخص شد که دانشجویان رشته تربیت‌بدنی و علوم ورزشی دانشکده دخترانه الزهرای مشهد در دامنه سنی ۱۸ تا ۲۲ سال بودند. براساس تجزیه و تحلیل ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه‌های پژوهش مشاهده شد که از بین ۲۳۹ نفر دانشجویی که در پژوهش

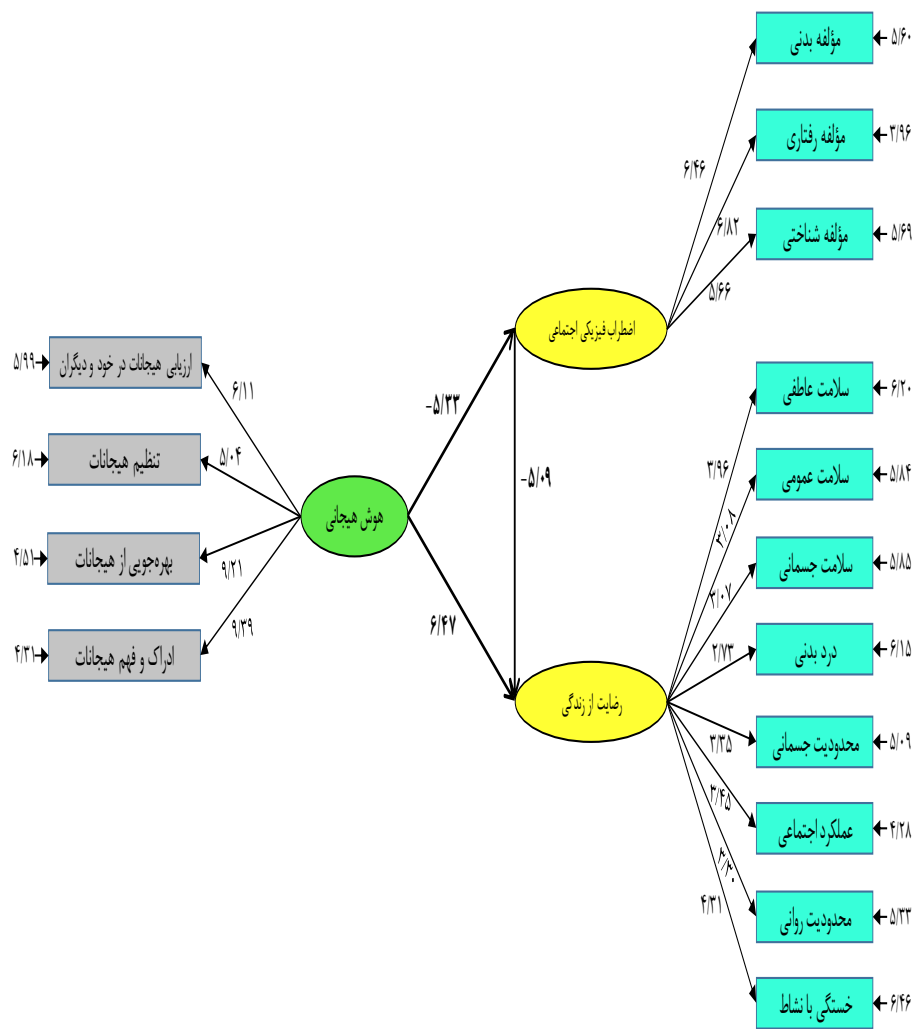
شرکت کردند، ۱۷۱ نفر (۷۱/۵ درصد) دانشجویان مقطع کاردانی و ۶۸ نفر (۲۸/۵ درصد) دانشجوی مقطع کارشناسی بودند.

جدول ۲- آمار توصیفی مربوط به متغیرهای اصلی پژوهش

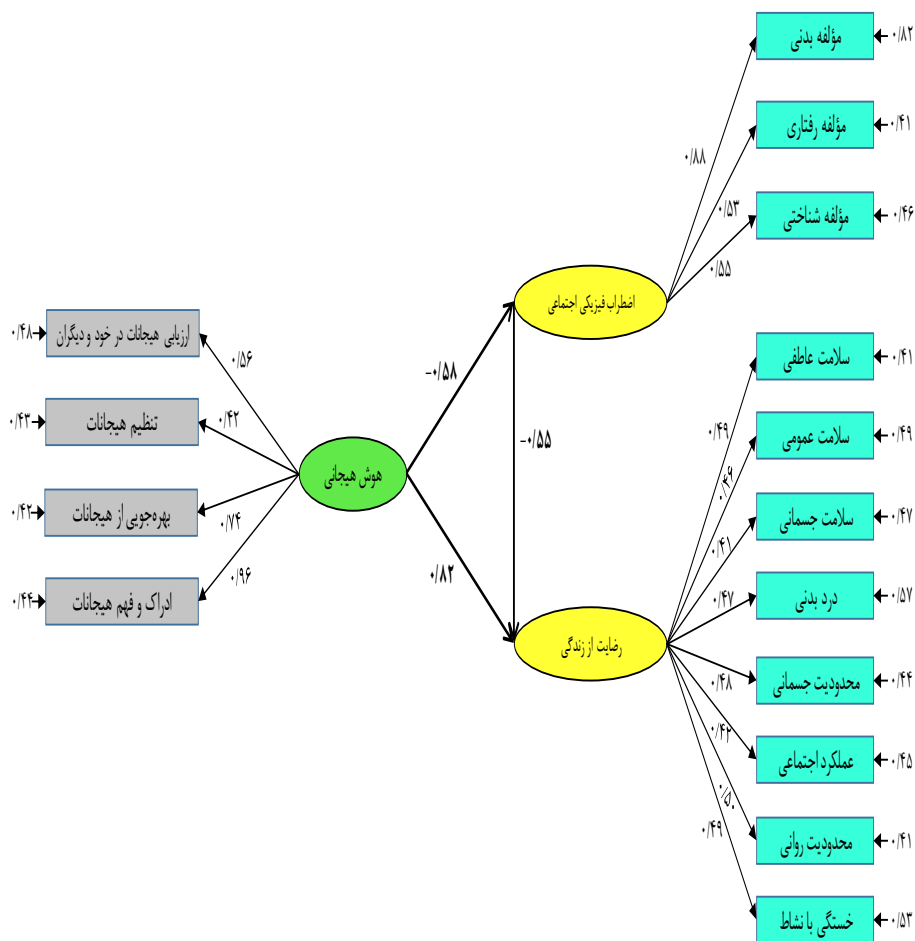
تعداد	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف استاندارد	
۲۳۹	۱	۴/۶۳	۲/۴۴	۰/۷۳۵	هوش هیجانی
۲۳۹	۱	۴/۸۶	۲/۴۵	۰/۷۴۶	اضطراب فیزیکی اجتماعی
۲۳۹	۱/۷۲	۳/۸۸	۲/۵۴	۰/۴۲۶	رضایت از زندگی

در جدول شماره دو، آمار توصیفی مربوط به متغیرهای اصلی پژوهش گزارش شده است. براساس یافته‌ها، میانگین‌های هوش هیجانی ($2/44 \pm 0/735$)، اضطراب فیزیکی اجتماعی ($2/45 \pm 0/746$) و رضایت از زندگی ($2/54 \pm 0/426$) دانشجویان دختر تربیت‌بدنی دانشکده الزهرای مشهد به دست آمده‌اند.

در شکل‌های شماره یک و شماره دو، ضرایب مسیر و مقادیر آماره تی^۱ مربوط به مدل معادلات ساختاری برای بررسی مدل ارتباطی پژوهش نمایش داده شده‌اند.

شکل ۱- مقادیر آماره تی مدل پژوهش

شکل ۲- مقادیر بارهای عاملی مدل پژوهش

بر مبنای یافته‌های حاصل از مدل معادلات ساختاری و نتایج گزارش شده در شکل‌های شماره یک و شماره دو مشاهده می‌شود که همه بارهای عاملی (ضرایب رگرسیونی استاندارد شده) و آماره تی از مقادیر قابل قبولی برخوردار هستند و این شاخص‌ها نشان می‌دهند که متغیرهای مشاهده‌ای اندازه‌گیری شده به خوبی انعکاسی از متغیرهای پنهان (هوش هیجانی، اضطراب فیزیکی اجتماعی و رضایت از زندگی) هستند.

جدول ۳- بارهای عاملی و مقادیر آماره تی مدل روابط متغیرهای پژوه

مقدار تی	ضرایب رگرسیونی	مسیرهای مدل
۶/۴۷	۰/۸۲	هوش هیجانی <--- رضایت از زندگی
-۵/۳۳	-۰/۵۸	هوش هیجانی <--- اضطراب فیزیکی اجتماعی
-۵/۰۹	-۰/۵۵	اضطراب فیزیکی اجتماعی <--- رضایت از زندگی

بر اساس یافته‌های مدل پژوهش (جدول شماره ۳) می‌توان گفت که هوش هیجانی بر رضایت از زندگی ($T = ۶/۴۷$)، اثر مثبت معنادار، هوش هیجانی بر اضطراب فیزیکی اجتماعی ($T = -۰/۵۸$) = بار عاملی، و اضطراب فیزیکی اجتماعی بر رضایت از زندگی ($T = -۵/۰۹$)، اثر منفی و معناداری داشته‌اند.

همچنین، در این پژوهش، اثر میانجی اضطراب فیزیکی اجتماعی در ارتباط بین هوش هیجانی و رضایت از زندگی بررسی شد. برای بررسی اثرهای غیرمستقیم متغیر مستقل بر متغیر وابسته ضرورت دارد که این شروط ابتدا برقرار باشند. شرط اول این است که معناداری رابطه بین متغیر مستقل و واسط تأیید شود و شرط دوم تأیید معناداری رابطه بین متغیر واسط و وابسته است. سپس، در صورت برقراربودن شروط بالا ضریب مسیر رابطه غیرمستقیم، از ضرب بین ضریب مسیر رابطه بین متغیر مستقل با واسط و ضریب مسیر رابطه بین متغیر واسط با وابسته به دست می‌آید. در ادامه، این شروط بررسی می‌شوند؛ بنابراین، براساس نتایج مشاهده می‌شود که «هوش هیجانی» بر «اضطراب فیزیکی اجتماعی» با ضریب مسیر $(-۰/۵۸)$ و «اضطراب فیزیکی اجتماعی» بر «رضایت از زندگی» با ضریب مسیر $(-۰/۵۵)$ ، تأثیر معکوس و معناداری دارند؛ بنابراین، شروط اول و دوم برقرار هستند و ضریب مسیر رابطه غیرمستقیم هوش هیجانی، از طریق متغیر میانجی اضطراب فیزیکی اجتماعی بر رضایت از زندگی به صورت زیر محاسبه می‌شود:

$$(-۰/۵۸) \times (-۰/۵۵) = ۰/۳۲$$

بنابراین، می‌توان گفت که هوش هیجانی از طریق اضطراب فیزیکی اجتماعی بر رضایت از زندگی تأثیر مثبت و معناداری دارد.

جدول ۴- شاخص‌های برازش مدل ارتباطی هوش هیجانی، اضطراب فیزیکی اجتماعی و رضایت از زندگی

شاخص‌های برازش	مقادیر شاخص‌ها	ملاک	تفسیر
کای اسکوار (کای دو)	۵۵۲/۵۴	-	-
درجه آزادی	۲۹۸	-	-
نسبت کای اسکوار به درجه آزادی (χ^2/df)	۱/۸۵	بین ۱ تا ۳	قابل قبول
شاخص نیکویی برازش	۰/۹۱	بیشتر از ۰/۹	قابل قبول
شاخص نیکویی برازش تعدیل شده	۰/۹۲	بیشتر از ۰/۹	قابل قبول
ریشه دوم میانگین خطای برآورد	۰/۰۵۵	کمتر از ۰/۰۸	قابل قبول
شاخص برازش تطبیقی	۰/۹۳	بیشتر از ۰/۹	قابل قبول
شاخص برازش هنجار شده	۰/۹۴	بیشتر از ۰/۹	قابل قبول
شاخص برازش افزایشی	۰/۹۲	بیشتر از ۰/۹	قابل قبول

با توجه به جدول شماره چهار مشاهده می‌شود که شاخص نیکویی برازش^۱ (GFI) و شاخص نیکویی برازش تعدیل شده^۲ (AGFI) به عنوان شاخص‌های اصلی برازش مدل بیشتر از ۰/۹ هستند که نشان‌دهنده تأیید مدل است. نسبت کای اسکوار به درجه آزادی (۱/۸۵) کمتر از سه است که برای تأیید مدل پژوهش از مقدار قابل قبولی برخوردار است. همچنین، مقدار ریشه دوم میانگین خطای برآورد برابر با ۰/۰۵۵ است و با توجه به اینکه کمتر از ۰/۰۸ است، نشان می‌دهد که مدل قابل قبول است. در نهایت، مشاهده می‌شود که دیگر شاخص‌های برازش؛ یعنی شاخص برازش تطبیقی^۴ (CFI)، شاخص برازش هنجار شده^۵ (NFI) و شاخص برازش افزایشی^۶ (IFI) همگی در سطح خوب و بالای ۰/۹ قرار دارند؛ بنابراین، برازش مدل تأیید می‌شود و مدل ارتباطی پژوهش که مرکب از هوش هیجانی، اضطراب فیزیکی اجتماعی و رضایت کیفیت زندگی است، تأیید می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این پژوهش، تعیین مدل ارتباطی بین هوش هیجانی و اضطراب فیزیکی اجتماعی با رضایت از زندگی دانشجویان دختر تربیت‌بدنی دانشکده فنی و حرفه‌ای الزهرای مشهد بود. نتایج به دست آمده از آزمون مدل ارتباطی پژوهش نشان داد که هوش هیجانی بر رضایت از زندگی دانشجویان دختر

1. Goodness of Fit (GFI)
2. Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)
3. Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)
4. Comparative Fit Index (CFI)
5. Normed of Fit Index (NFI)
6. Incremental of Fit Index (IFI)

تربیت‌بدنی دانشکده فنی و حرفه‌ای الزهرای مشهد اثر مثبت معناداری داشته است. یافته پژوهش با نتایج مطالعات احدی و همکاران (۱۳۸۸)، نادری و همکاران (۱۳۸۸)، تیرایی و همکاران (۱۳۸۹)، رضانی و نظریان (۱۳۹۲)، یگانه و همکاران (۱۳۹۲)، زمستانی، سهرابی و اسمایی (۱۳۹۴)، فرح‌بخش (۲۰۱۲)، جنا‌آبادی و همکاران (۲۰۱۴)، مانه‌اس و شارما (۲۰۱۵)، علی‌بابایی (۲۰۱۵) و آپته و خاندانگله (۲۰۱۶) همسو است. همچنین، با نتایج پژوهش حیدری‌پور، مشهدی و اصغری (۱۳۹۲) و آنگور و کاراگوزقلو (۲۰۱۳) که دریافتند بین هوش هیجانی با کیفیت زندگی و رضایت از زندگی ارتباط معناداری وجود ندارد، ناهمسو بود. شاید یکی از دلایل ناهمسوئی نتایج پژوهش حاضر با یافته این مطالعات، تفاوت در جوامع مورد مطالعه باشد. در پژوهش حیدری‌پور و همکاران (۱۳۹۲)، جامعه پژوهش شامل معلولان جسمی و حرکتی بوده است. به نظر می‌رسد که با توجه به نبود ارتباط بین هوش هیجانی و کیفیت زندگی در این مطالعه، عوامل دیگری به جز هوش هیجانی به دلیل مشکلاتی که این قشر از جامعه دارند، با کیفیت زندگی آن‌ها مرتبط هستند و بر آن اثرگذار هستند. در پژوهش آنگور و کاراگوزقلو (۲۰۱۳) جامعه پژوهش شامل دو گروه دختران و پسران دانشجوی رشته تربیت‌بدنی و علوم ورزشی بوده است؛ در حالی که در مطالعه حاضر، تنها دانشجویان دختر بررسی شدند و همچنین، در پژوهش آنگور و کاراگوزقلو (۲۰۱۳) دانشجویان به دو گروه دارای هوش هیجانی بالا و پایین تقسیم شده بودند و ارتباط آن‌ها با رضایت از زندگی دانشجویان بررسی شده بود که بر این اساس، ارتباط معناداری بین دانشجویان دارای هوش هیجانی بالا و دانشجویان با هوش هیجانی پایین با رضایت از زندگی دانشجویان مشاهده نشد. مرعشی، محرابیان و مسلمان (۱۳۹۵) نیز در مطالعه‌ای نتیجه گرفتند که کارکنان با هوش معنوی بالاتر، رضایت از زندگی بیشتری دارند. در تبیین یافته پژوهش حاضر می‌توان چنین گفت که هوش هیجانی یک پیش‌بین عمده برای شاخص‌های به‌زیستی روانی مانند رضایت از زندگی محسوب می‌شود (اکسترمرا و فرناندز، ۲۰۰۵). همچنین، نتایج نشان داد که افراد با هوش هیجانی بالا دید مثبتی نسبت به زندگی دارند، نسبت به دیگران خوش‌بین‌ترند و رضایت بیشتری را گزارش می‌دهند (مایر، سالووی و کارسو، ۲۰۰۰). نتایج پژوهش سیتارنیوس^۲ (۲۰۰۰) نشان داد که کارکنان با هوش هیجانی بالاتر، شاداب‌تر، بانشاط‌تر و سرزنده‌تر، نسبت به زندگی خوش‌بین‌ترند و در برابر استرس و فرسودگی شغلی مقاوم‌تر هستند. با توجه به نتایج می‌توان گفت که با افزایش هوش هیجانی دانشجویان، آن‌ها انعطاف بیشتری برای مقابله با مشکلات خواهند داشت. افزایش هوش هیجانی باعث خواهد شد که دانشجویان به‌صورت بهتری فشارها و استرس‌هایی را که با آن‌ها مواجه می‌شوند، تحمل کنند.

1. Mayer, Salovey & Caruso
2. Sitarenios

برخورد بهتری با مسائل و مشکلات داشته باشند و از زندگی خود راضی باشند و در مجموع، به جنبه‌های مثبت و روشن زندگی نگاه کنند (مختاری و عباس‌زاده، ۱۳۹۳). نمونه‌های پژوهش، دانشجویان دختر رشته تربیت‌بدنی دانشکده الزهرا بودند. مشخص است که لازمهٔ تحصیل در این رشته، آشنایی با ورزش و مشارکت در فعالیت‌های ورزشی است و کمتر کسی پیدا می‌شود که پیش از ورود به دانشگاه و تحصیل در این رشته، به‌طور منظم ورزش نکرده باشد. فعالیت‌های ورزشی همیشه راه مؤثر و امنی برای کاهش اضطراب، افسردگی و تنظیم هیجانات زندگی به‌شمار می‌روند؛ بنابراین، دانشجویان این پژوهش گروهی بودند که ورزش جزئی از زندگی آنان است، ورزش و مشارکت در فعالیت‌های ورزشی در توانایی کنترل و تعدیل هیجانات در این افراد اثرگذار بوده است و باعث به‌وجود آمدن احساس شادی و خوش‌بینی بیشتری در زندگی آنان شده است؛ بنابراین، در کنار هم قرار گرفتن این نتایج می‌تواند بر رضایت از زندگی دانشجویان دختر تربیت‌بدنی دانشکده الزهرا مؤثر باشد.

یافتهٔ دیگر پژوهش حاصل از مدل ارتباطی نشان داد که هوش هیجانی اثر منفی معناداری بر اضطراب فیزیکی اجتماعی دانشجویان دختر تربیت‌بدنی دانشکده فنی و حرفه‌ای الزهرا می‌شود. این یافتهٔ پژوهش با نتایج مطالعات مختاری و عباس‌زاده (۱۳۹۳)، آنگور و کاراگوزقلو (۲۰۱۳) و چاکاروارتی و لال (۲۰۱۶) همسو است. سامرلد و همکاران (۲۰۰۶) نیز نشان دادند که بین هوش هیجانی با اضطراب اجتماعی افراد ارتباط قوی منفی‌ای وجود دارد. سالووی، استرود، وولری و اپیل (۲۰۰۲) نیز به این نتیجه رسیدند که افرادی که می‌توانند به احساسات خود توجه کنند و آن‌ها را درک کنند و حالت‌های خلقی خود را بازسازی کنند، می‌توانند تأثیر اتفاقات استرس‌زا را به حداقل برسانند و راحت‌تر با آن مقابله کنند. کیفر، پارکر و ساکلوفسکی (۲۰۰۹) پژوهشی را با عنوان «هوش هیجانی و سلامت جسمی» انجام دادند و در این پژوهش به این نتیجه رسیدند که دانشجویان ورزشکار نسبت به غیرورزشکار در میزان هوش هیجانی، سلامت مربوط به آمادگی جسمانی و کیفیت مرتبط با سلامت زندگی از سطح معناداری بیشتری برخوردارند. در بیان دلایل همسویی نتایج پژوهش حاضر با پژوهش‌های انجام شده می‌توان چنین گفت که در واقع، هوش هیجانی به‌معنای آگاهی از احساس‌ها، استفاده از آن برای اتخاذ تصمیم‌های مناسب در زندگی، توانایی تحمل ضربه‌های روحی و مهار آشفتگی‌های روانی است و اعتماد به‌نفس و کنترل درونی افراد را افزایش می‌دهد (گلمن، ۱۳۸۷). از آنجایی که هوش هیجانی به‌عنوان مجموعه‌ای از مهارت‌های غیرشناختی تعریف می‌شود که توان فرد را در مقابله با درخواست‌ها و فشارهای بیرونی افزایش می‌-

1. Salovey, Stroud, Woolery & Epel
2. Keefer, Parker & Saklofske
3. Goleman

دهد، چنین استنباط می‌شود افرادی که نمره هوش هیجانی آن‌ها پایین است، توان ایستادگی در برابر مطالبات غیرمنطقی اجتماع را ندارند و وقتی ظاهرشان را مغایر با معیارهای زیبایی موردقبول جامعه ارزیابی می‌کنند، از قضاوت دیگران درباره ظاهر خود دچار هراس می‌شوند و اضطراب فیزیکی اجتماعی را تجربه می‌کنند. در الگوی توانمندی مایر، سالووی و کارسو (۲۰۰۰)، ادراک و مدیریت هیجان دو مؤلفه اساسی هوش هیجانی هستند که موجب سازگاری مؤثر با استرس و اضطراب می‌شوند. به نظر گلمن (۱۳۸۷) نیز فردی که خودآگاهی و خودکنترلی هیجانی دارد، با تشخیص لحظه‌های شروع استرس می‌تواند با آن مقابله کند. همچنین، بار-آن (۲۰۰۶) که هوش هیجانی را یکی از عوامل مهم کاهش اضطراب اجتماعی می‌داند، بیان می‌کند که فرد با کنترل هیجان‌های خود، روش‌های جدیدی برای مقابله با استرس پیدا می‌کند و از فشار ناشی از احساس ناکامی در امان می‌ماند. به‌طور کلی، این رویکرد وجود دارد که زنان و دختران نسبت به ظاهر بدنی خود حساس‌تر از مردان هستند. در بین ورزشکاران به نظر می‌رسد که این امر بیشتر مشاهده می‌شود؛ زیرا، در جامعه این نگرش وجود دارد که ورزشکاران از نظر فرم بدنی بهتر هستند و ظاهرشان در جامعه ایده‌آل شناخته می‌شود (هاسه، پراپاویسیس و اونز، ۲۰۰۲)؛ بنابراین، دختران و زنان ورزشکار بیشتر از سوی دیگران قضاوت می‌شوند. قضاوت‌های دیگران یکی از عوامل مهمی است که در ارزشیابی افراد از ظاهرشان تأثیرگذار خواهد بود. اگر این قضاوت‌ها منفی باشند، می‌توانند در آن‌ها اضطراب فیزیکی اجتماعی به وجود آورند. با توجه به نتایج پژوهش به نظر می‌رسد که هرچه میزان هوش هیجانی در دختران دانشجوی بالاتر باشد؛ یعنی توانایی مقابله آن‌ها با چالش و مشکلات بیشتر باشد، اضطراب فیزیکی اجتماعی آن‌ها نیز کاهش خواهد یافت. با توجه به اینکه نمونه پژوهش دختران دانشجوی رشته تربیت بدنی بودند، به نظر می‌رسد به دلیل همان نگرشی که افراد درباره فرم بدنی ورزشکاران دارند، ظاهر و ساختار بدنی آن‌ها از سوی دوستان، اطرافیان و دیگر دانشجویان قضاوت می‌شود که این قضاوت‌ها به‌ویژه قضاوت‌های منفی، منجر به ایجاد اضطراب فیزیکی اجتماعی در آن‌ها خواهد شد. در راستای تبیین یافته پژوهش می‌توان چنین گفت که هوش هیجانی که شامل مجموعه‌ای از توانایی‌های افراد در کنترل اضطراب‌ها و استرس‌ها و نیز مهار هیجان‌ها است و مشارکت در فعالیت‌های ورزشی نیز در تنظیم هیجان‌ها مؤثر است، این دو نتیجه در ترکیب با هم توانسته‌اند در کاهش اضطراب فیزیکی اجتماعی دانشجویان مؤثر باشند.

براساس نتایج حاصل از مدل پژوهش، همچنین مشخص شد که اضطراب فیزیکی اجتماعی اثر منفی معناداری بر رضایت از زندگی دانشجویان دختر تربیت بدنی دانشکده فنی و حرفه‌ای الزهراي مشهد دارد که این یافته با نتیجه پژوهش آنگور و کاراگوزقلو (۲۰۱۳) همسو است. رضایت از زندگی

عبارت است از ارزیابی شناختی عاطفی از زندگی خود. این ارزیابی‌ها از واکنش‌های احساسی نسبت به وقایع، به‌علاوه قضاوت‌های شناختی از رضایت و برآورده‌شدن خواسته‌ها تشکیل شده‌اند (موسوی، عابدی، سیادت و مرادزاده، ۱۳۹۲). براساس تعاریف، اضطراب فیزیکی اجتماعی شکلی از اضطراب اجتماعی است و زمانی به‌وجود می‌آید که فرد فکر کند فیزیک بدنی او به‌صورت منفی ارزیابی می‌شود (پترسون، ۲۰۰۷)؛ بنابراین، افرادی که بین ایده‌آل‌های بدنی ارائه‌شده ظاهر خودشان شکافی مشاهده می‌کنند، به احتمال زیاد دچار نارضایتی بدنی هستند و به‌دنبال آن، اضطراب فیزیکی اجتماعی را تجربه می‌کنند (کاپلان و سادوک، ۱۳۹۴). در تبیین این یافته پژوهش می‌توان چنین بیان کرد که بر مبنای تعاریف، کیفیت زندگی ارتباط تنگاتنگی با وضعیت جسمی، روانی، اعتقادات شخصی، میزان خوداتکایی، ارتباطات اجتماعی و محیط زیست دارد (زحمت‌کشان، باقرزاده، اکبریان، یزدانخواه، میرزایی و یزدان پناه، ۱۳۹۱). درجات مختلف اضطراب اجتماعی و اضطراب فیزیکی اجتماعی عواقب متعددی از جمله بیماری‌های جسمی و روانی و خستگی در پی دارند و در صورت تداوم بلندمدت آن‌ها، سلامتی افراد دستخوش تزلزل می‌شود. همان‌طور که پیش از این نیز گفته شد، دختران و زنان بیشتر نسبت به قضاوت‌هایی که دیگران در مورد فرم بدنی و ظاهر فیزیکی آن‌ها دارند، حساس هستند. همچنین، به‌نظر می‌رسد دختران و زنانی که مشغول به فعالیت‌های ورزشی هستند، به احتمال زیاد به‌دلیل نگرشی که جامعه از فرم بدنی و ظاهر فیزیکی یک فرد ورزشکار دارد، اضطراب فیزیکی اجتماعی بالاتری را تجربه خواهند کرد (هاسه و همکاران، ۲۰۰۲) که این شرایط به نمونه‌های پژوهش نیز می‌تواند تعمیم داده شود؛ بنابراین، می‌توان چنین گفت زمانی که دانشجویان درک مطلوبی از وضعیت بدنی، رفتار و شناختی خود ندارند، اضطراب فیزیکی اجتماعی نیز در آن‌ها در سطح بالاتری خواهد بود؛ بنابراین، درگیر بودن با استرس و اضطراب بر کاهش رضایت از زندگی مؤثر است و آن را کاهش می‌دهد.

درنهایت، با توجه به یافته‌های پژوهش مشخص شد که هوش هیجانی از طریق اضطراب فیزیکی اجتماعی بر رضایت از زندگی تأثیر مثبت و معناداری دارد. در مجموع، با توجه به نتایج چنین به‌نظر می‌رسد که زندگی دانشجویان با اضطراب‌ها و استرس‌های متعدد و پیچیده‌ای عجین شده است و توانایی مقابله با این موضوع‌ها از طریق کسب توانمندی‌های هیجانی با مشارکت ورزشی، زمینه حفظ و تأمین سلامت جسمی، عاطفی و روانی دانشجویان را فراهم خواهد کرد؛ در یک جمع‌بندی کلی، می‌توان گفت امروزه بسیاری از پژوهشگران معتقدند که اگر فرد از لحاظ هیجانی و کنترل استرس توانمند باشد، بهتر می‌تواند با چالش‌های زندگی روبه‌رو شود. افرادی که توانایی تشخیص، کنترل و استفاده از این توانش‌های هیجانی و کنترل استرس را دارند، از زندگی خود رضایت بیشتری خواهند

شد. هوش هیجانی بر رضایت از زندگی اثر مثبت دارد و بر اضطراب فیزیکی اجتماعی اثر منفی دارد و همچنین اینکه هوش هیجانی با اثرگذاری منفی بر اضطراب فیزیکی اجتماعی می‌تواند اثر منفی اضطراب فیزیکی را بر رضایت از زندگی دانشجویان تعدیل کند؛ از این رو، برای بهبود و رشد رضایت از زندگی دانشجویان دختر رشته تربیت‌بدنی پیشنهاد می‌شود که مدیران و مسئولان دانشکده الزهرای مشهد با ارائه خدمات آموزشی مناسب به دانشجویان و برگزاری کارگاه‌های آموزشی، دانشجویان را با مؤلفه‌های هوش هیجانی و تأثیر آن‌ها بر جنبه‌های مختلف زندگی آشنا کنند. با توجه به اینکه در این پژوهش تنها دانشجویان دختر رشته تربیت‌بدنی به‌عنوان نمونه انتخاب شدند، پیشنهاد می‌شود که پژوهش‌های دیگری روی دانشجویان سایر رشته‌ها انجام شوند. همچنین، در پژوهشی میزان هوش هیجانی اضطراب فیزیکی بدنی دانشجویان رشته‌های تربیت‌بدنی و سایر رشته‌ها مقایسه شود.

منابع

1. Ahadi, B., Narimani, M., Abolghasemi, A., & Asiaei, M. (2009). A study of the relationship between emotional intelligence, attribution styles, self- efficacy and life satisfaction among working women. *Studies in Education and Psychology*, 10(2), 117-27. (Persian).
2. Alibabaie, N. (2015). A study on the relationship between quality of life, emotional intelligence and life satisfaction among students. *Health Education and Health Promotion*, 3(1), 3-13.
3. Apte, M. S., & Khandagle, M. A. (2016). Assess the relation between emotional intelligence and quality of life among the nursing faculties. *The International Journal of Indian Psychology*, 3(3), 133-40.
4. Austin, E. J., Saklofske, D. H., & Egan, V. (2005). Personality, well-being and health correlates of trait emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 38(3), 547-58.
5. Bar-On, R. (2006). The Bar-On model of emotional-social intelligence (ESI) 1. *Psicothema*, 18 (Suplemento), 13-25.
6. Bar-On, R. (2010). Emotional intelligence: An integral part of positive psychology. *South African Journal of Psychology*, 40(1), 54-62.
7. Castells, M. (1996). *The rise of the network society* (1). Malden, MA: Blackwell.
8. Chakarvarti, D., & Lal, M. (2016). Emotional intelligence and its association with social physique anxiety and performance among sprinters. *Rupkatha Journal on Interdisciplinary Studies in Humanities, Special Issue, VIII(2)*, 71-8.
9. Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E., & Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*, 125(2), 276-302.

10. Extremera, N., & Fernández-Berrocal, P. (2005). Perceived emotional intelligence and life satisfaction: Predictive and incremental validity using the Trait Meta-Mood Scale. *Personality and Individual Differences*, 39(5), 937-48.
11. Farahbakhsh, S. (2012). The role of emotional intelligence in increasing quality of work life in school principals. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 46, 31-5.
12. Gannon, N., & Ranzijn, R. (2005). Does emotional intelligence predict unique variance in life satisfaction beyond IQ and personality? *Personality and Individual Differences*, 38(6), 1353-64.
13. Gershon, R. R., Lin, S., & Li, X. (2002). Work stress in aging police officers. *Journal of Occupational and Environmental Medicine*, 44(2), 160-7.
14. Goleman, D. (2005). *Emotional Intelligence*. (H. R. Baloch, Translator). Tehran: Jaihoon Publication. (Persian).
15. Haase, A. M., Prapavessis, H., & Owens, R. G. (2002). Perfectionism, social physique anxiety and disordered eating: A comparison of male and female elite athletes. *Psychology of Sport and Exercise*, 3(3), 209-22.
16. Heydariipoor, M., Mashahdi, A., & Asghari Nekah, S.M. (2013 spring). Relationship between personality characteristics, emotional intelligence and quality of life with mental health of people with disabilities. *Journal of Rehabilitation*, 14(1), 40-9. (Persian).
17. Jenaabadi, H., Issazadegan, A., Gorgij, H. C., & Edozahi, A. T. (2014). Evaluation of quality of life and mental health in relation to emotional intelligence among school administrators in Zahedan city, Iran. *International Journal of Economy, Management and Social Sciences*, 3(1), 43-7.
18. Kaplan, H., & Sadock's, B. (2015). *Synopsis of psychiatry: Behavioral sciences/clinical psychiatry* (11th ed.). (F. Rezaie, Translator). Tehran: Arjmand Publication. (Persian).
19. Karademas, E. C. (2006). Self-efficacy, social support and well-being: The mediating role of optimism. *Personality and Individual Differences*, 40(6), 1281-90.
20. Keefer, K. V., Parker, J. D., & Saklofske, D. H. (2009). Emotional intelligence and physical health. In C. Stough, D. H. Saklofske, J. D. A. Parker (Eds.), *assessing emotional intelligence* (pp. 191-218). New York: Springer.
21. Keyes, C. L., Shmotkin, D., & Ryff, C. D. (2002). Optimizing well-being: The empirical encounter of two traditions. *Journal of Personality and social Psychology*, 82(6), 1007-22.
22. Manhas, S., & Sharma, A. (2015). Relationship between quality of life and emotional intelligence of the sample youth. *International Journal of Current Research and Review*, 7(2), 1-5.
23. Marashi, S. A., Mehrabian, T., & Mosalman, M. (2016). The relationship of personality traits and spiritual intelligence with life satisfaction in an industrial company in Ilam, Iran. *Military Caring Sciences*, 3(1), 48-55. (Persian).

24. Mayer, J. D., Caruso, D. R., & Salovey, P. (2000). Selecting a measure of emotional intelligence: The case for ability scales. In R. Bar-On & J. D. A. Parker (Eds.), *The handbook of emotional intelligence: Theory, development, assessment, and application at home, school, and in the workplace* (pp. 320-42). San Francisco, CA, US: Jossey-Bass.
25. Mayer, J. D., Roberts, R. D., & Barsade, S. G. (2008). Human abilities: Emotional intelligence. *Annual Review of Psychology*, 59, 507-36.
26. Mehri, A., Maleki, B., & Sedghi Koohsare, S. (2012). The relationship between mental health and emotional intelligence among athlete and non-athlete male students in Payam-Noor University, Ardabil Branch. *Journal of Health*, 2(4), 64-74. (Persian).
27. Mohammadi, M. N., Assadollahi, E., & Niazifar, M. (2015). Social Physique Anxiety and its Relation with Body Dysmorphic Disorder. *The European Journal of Social & Behavioural Sciences*, 13(2), 1736-46.
28. Mokhtari, M., & Abbaszadeh, M. (2014). Emotional intelligence construct a missing link in explanation of social physique anxiety. *Journal of Applied Sociology*, 25(3), 103-18. (Persian).
29. Moradzade, S., Siadat, S. A., Abedi, M. R., & Mosavi, S. (2014). A Study of the multiple relationships between organizational citizenship and life satisfaction of employees at the University of Isfahan. *Journal of Applied Sociology*, 24(4), 103-18. (Persian).
30. Naderi, F., Asgari, P., Roshani, K., & Mehri Adriani, M. (2010). The relationship between spiritual intelligence, emotional intelligence and life satisfaction among senile in Ahwaz city. *Journal of Social Psychology (New Findings in Psychology)*. 5(13), 127-38. (Persian).
31. Peterson, C. M. (2007). *Body image in men: Drive for muscularity and social influences, body image evaluation and investment, and psychological well-being*. (Doctoral dissertation), University of Saskatchewan, Canada Saskatoon, Saskatchewan.
32. Ramezani, A. R., & Nazarian Madavani, A. (2013). Relationship between student's emotional intelligence, fitness and life quality. *Applied Research of Sport Management*, 2(2), 85-9. (Persian).
33. Ritzer, G. (1993). *The mcdonaldization of society*. Thousands Oakes: Pine Forge Press.
34. Salovey, P., Stroud, L. R., Woolery, A., & Epel, E. S. (2002). Perceived emotional intelligence, stress reactivity, and symptom reports: Further explorations using the trait meta-mood scale. *Psychology and health*, 17(5), 611-27.
35. Schutte, N. S., Malouff, J. M., Hall, L. E., Haggerty, D. J., Cooper, J. T., Golden, C. J., & Dornheim, L. (1998). Development and validation of a measure of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 25(2), 167-77.

36. Seligman, M. E., & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*, 55, 5-14.
37. Sitarenios, G. (2000). Emotional intelligence in the prediction of placement success in the company "Business Incentives". Paper Presented at Conference on Multi Health Systems, Canada, Toronto.
38. Summerfeldt, L. J., Kloosterman, P. H., Antony, M. M., & Parker, J. D. (2006). Social anxiety, emotional intelligence, and interpersonal adjustment. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 28(1), 57-68.
39. Tabarraie, Y., Shah Siah, M., Asadi, M., Mohebi, S., Chivaei, S., & Fallahi, S. (2010). The correlation between emotional intelligence and quality of life in students of Qom University of Medical Sciences. *Journal of Knowledge & Health*. 5 (Supplement), 79-83. (Persian).
40. Terjesen, M. D., Jacofsky, M., Froh, J., & Digiuseppe, R. A. (2004). Integrating positive psychology into schools: Implications for practice. *Psychology in the Schools*, 41(1), 163-72.
41. Thimm, J. C. (2010). Personality and early maladaptive schemas: A five-factor model perspective. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 41(4), 373-80.
42. Üngür, G., & Karagözoğlu, C. (2013). The relationship between emotional intelligence, social physique anxiety and life satisfaction in physical education and sports students. *International Journal of Humanities and Social Science*, 3(13), 115-9.
43. Welti, C. (2002). Adolescents in Latin America: Facing the future with skepticism. In B. B. Brown, R. W. Larson, & T. S. Saraswathi (Eds). *The world's youth: Adolescence in eight regions of the globe* (pp. 276-307). Cambridge: Cambridge University Press.
44. Yeganeh, T., Soltani Shal, R., Kafi, S. M., & Hossein Khanzadeh, A. A. (2013). The relationship between emotional intelligence, time management and quality of life with academic achievement among students. *Journal of Rafsanjan University of Medical Sciences (JRUMS)*, 12(3), 219-32. (Persian).
45. Zahmatkeshan, N., Bagherzadeh, R., Akbarian, S., Yazdankhah, M. R., Mirzaei, K., & Yazdanpanah, S. (2012). Assessing quality of life and related factors in bushehr's elders. *Journal of Fasa University of Medical Sciences (JFUMS)*, 2(1), 53-8. (Persian).
46. Zemestani, M., Sohrabi, A., & Asmaei Majd, S. (2015). The relationship between emotional intelligence and quality of life among students. 3rd National Conference on Psychology and Behavioral Sciences, Tehran: Information Institute Narkysh. (Persian).

استناد به مقاله

اسماعیل‌زاده قندهاری، محمدرضا، پیری، مژگان، محمودی، احمد. (۱۳۹۷). بهار و تابستان). طراحی مدل ارتباطی هوش هیجانی، اضطراب فیزیکی اجتماعی و رضایت از زندگی دانشجویان تربیت‌بدنی. پژوهش در ورزش تربیتی، ۶(۱۴): ۵۲-۱۳۱. شناسه دیجیتال: 10.22089/res.2017.3418.1229

Esmailzadeh Ghandehari, M. R., Piri, M., Mahmoodi. A. (2018). Designing a Correlation Model for Emotional Intelligence, Physical-Social Anxiety and Life Satisfaction among the Students of Physical Education. Research on Educational Sport, 6(14): 131-52. (Persian). Doi: 10.22089/res.2017.3418.1229

راهکارهای عملیاتی شدن اقتصاد مقاومتی در ورزش مدارس ایران

حسین زارعیان^۱، محمدحسین قربانی^۲، فهیمه میرزائی^۳

۱. استادیار مدیریت ورزشی، پژوهشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی*

۲. استادیار مدیریت ورزشی، پژوهشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی

۳. دکتری مدیریت ورزشی، دانشگاه تهران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۵/۲۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۱/۲۰

چکیده

یکی از راه‌های عملیاتی شدن اقتصاد مقاومتی در ورزش، نهادینه کردن این مفهوم از سنین پایه است؛ از این رو، توجه به ورزش مدارس و شناسایی مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی در این حوزه از اهمیت زیادی برخوردار است. با توجه به ماهیت کیفی و اکتشافی موضوع، از روش پژوهش کیفی از نوع گراند تئوری و به شیوه گلیزر (۱۹۹۲) استفاده شد. نخست، از طریق مطالعات اولیه، فهرست مقدماتی عوامل مؤثر شناسایی شد. سپس، مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته (تعداد = ۲۶ نفر) با نخبگان آگاه از موضوع پژوهش انجام شد. نتایج کدگذاری باز حاکی از آن بود که ۵۴ نشان می‌توانند در عملیاتی شدن اقتصاد مقاومتی در ورزش مدارس مؤثر باشند. سپس، در مرحله کدگذاری محوری، نشان‌ها در ۱۷ مفهوم طبقه‌بندی شدند. در نهایت، هفت مقوله شناسایی شده حاصل از کدگذاری انتخابی شامل مقوله اصلاح الگوی مصرف، تدوین برنامه آموزشی، نوآوری و شکوفایی، حمایت از تولید داخلی، حفظ محیط زیست و منابع طبیعی، توجه به اقتصاد مدرسه و شیوه آموزشی طبقه‌بندی شدند. سیاست‌گذاران تربیت بدنی آموزش و پرورش کشور می‌توانند از نشان‌ها، مفاهیم و مقوله‌های شناسایی شده در برنامه‌ریزی‌های آتی خود برای عملیاتی شدن اقتصاد مقاومتی در ساعات ورزش استفاده کنند.

واژگان کلیدی: اقتصاد مقاومتی، اصلاح الگوی مصرف، برنامه‌ریزی کلاسی، حمایت از تولید داخلی،

نوآوری و شکوفایی

مقدمه

یکی از ایده‌آلهایی که همواره در مباحث اقتصاد کلان مطرح می‌شود، ثبات و پایداری اقتصاد کشورها است. همواره، این امکان وجود دارد که بر اثر عوامل خارجی یا تحت تأثیر برخی عوامل داخلی، این ثبات و پایداری با تهدید مواجه شود و حالت بی‌ثباتی در اقتصاد حاکم شود. یکی از دغدغه‌های اصلی اقتصاددانان و سیاست‌مداران، بازگرداندن اقتصاد کشورها به شرایط ثبات و پایداری است. در ادبیات اقتصاد متعارف، درباره فشارهای خارجی که به اقتصاد کشورها وارد می‌شوند، مطالعات فراوانی انجام گرفته‌اند و از مفاهیم خاصی برای سنجش و ارزیابی ورود این فشارها و میزان تحمل و مقاومت اقتصادها در برابر فشارها بهره گرفته شده است. مفاهیمی مانند تاب‌آوری، آسیب‌پذیری اقتصادی، شکنندگی اقتصادی، پایداری و تداوم، استحکام و پیوستگی متقابل، ثبات، مقاوم‌بودن مدل‌ها و نهادها و وضعیت یکنواخت اقتصاد کلان، به‌نحوی به بحث ورود فشارهای خارجی به اقتصاد و نحوه واکنش اقتصاد کلان به این فشارها، می‌پردازند (شعبانی و نخلی، ۱۳۹۳). طبق نظر کوبیتسچک، جازکیویز، لیناکیز و مک گیر (۲۰۱۳) مکتب اقتصادی برای هر جامعه عبارت است از روشی که آن جامعه خاص جهت سامان بخشی به حیات اقتصادی خود و حل مشکلات علمی آن درپیش می‌گیرد. فراک (۲۰۱۳) نیز اقتصاد مقاومتی را مهندسی اقتصاد در وضعیت خاص می‌داند که این وضع خاص یا ناشی از تکانه‌های اقتصادی-اجتماعی داخلی است یا ناشی از تحریم‌ها و خصومت‌های خارجی است. همچنین، وی بیان می‌دارد که اقتصاد مقاومتی پنج رکن اساسی دارد که عبارت‌اند از: عدالت اجتماعی، عزت و اقتدار اقتصادی، رشد و آبادانی، استقلال و اقتدار در عرصه علم و فناوری و ناهمسویی منافع جامعه با منافع قدرت‌های بزرگ اقتصادی.

افزون‌براین، موضوع اقتصاد مقاومتی موضوع بکر و جدیدی است و ضروری است تا همه جوانب آن بررسی شود؛ از این‌رو، برخی از پژوهشگران در سال‌های اخیر، اقدام به بررسی جوانب، مؤلفه‌ها و حیطه‌های اقتصاد مقاومتی در راستای فرمایش‌های مقام معظم رهبری کردند؛ برای مثال، میرمعزی (۱۳۹۱) بیان می‌کند که اقتصاد مقاومتی شکل خاصی از نظام اقتصادی اسلامی است که در وضعیت همه‌جانبه اقتصادی دشمن پدید می‌آید. تراب‌زاده جهرمی (۱۳۹۲) در تبیین مفهوم اقتصاد مقاومتی، ابتدا ابعاد موضوع را شناسایی کردند و موضوع‌ها را به‌ترتیب اولویت طبقه‌بندی کردند و درنهایت، مدل مفهومی سخنان مقام معظم رهبری را با روش نظریه‌پردازی داده‌بنیاد، درباره ابعاد، ویژگی‌ها و الزامات اقتصاد مقاومتی استخراج کردند. فروغی‌زاده (۱۳۹۳) در مطالعه خود به تبیین مفهومی اقتصاد مقاومتی و

-
1. Kubitschek & Jaskiewicz & Linakis & McGirr
 2. Frauke

همچنین، شاخص‌سازی مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی پرداخت و با الهام از تعریف تاب‌آوری اقتصادی^۱ در ادبیات اقتصادی رایج، چند شاخص ترکیبی اقتصاد مقاومتی را تعریف کرد که عبارت‌اند از: تاب‌آوری دولت، تاب‌آوری تجارت خارجی، تاب‌آوری در بخش تولید، تاب‌آوری محیط کلان اقتصاد و تاب‌آوری اجتماعی. فشاری و پورغفار (۱۳۹۳) در پژوهشی به تبیین الگوی اقتصاد مقاومتی در ایران پرداختند و توجه به کیفیت، قیمت و تنوع در کالای داخلی، اصلاح مدیریت اجرایی و اتخاذ تدابیر خودکفایی در برخی زمینه‌ها را برای تحقق اقتصاد مقاومتی لازم دانستند. در پژوهش‌های انجام‌گرفته در خارج از کشور نیز در بحث اقتصاد مقاومتی با عنوان و دید مشابهی مطالعاتی انجام شده‌اند که این شیوه را تاب‌آوری اقتصادی می‌نامند. اوت^۲ (۲۰۰۴)، آندریس^۳ (۲۰۰۴)، گاندرسون و فولک^۴ (۲۰۰۵) و آیلر^۵ (۲۰۰۷) تعاریف مختلفی از تاب‌آوری را بیان کردند که وجوه مشترک آنان بدین شرح است: الف- تاب‌آوری مشخصه ذاتی و پویایی برای اجتماع است (یعنی در سراسر عمر اجتماع وجود دارد)؛ ب- تاب‌آوری باید به گونه‌ای تعریف شود که توانایی پیش‌بینی‌های مفید را درباره توانایی اجتماع در بازیابی و بهبود مشکلات مشخص کند؛ پ- هرگونه سازگاری باید باعث ارتقای اجتماع شود (یعنی خروج مثبت اجتماع بعد از بروز مشکلات).

درباره اقتصاد مقاومتی می‌توان به سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی ابلاغی مقام معظم رهبری نیز اشاره کرد. ایشان الگوی اقتصاد مقاومتی را الگوی اقتصادی بومی و علمی برآمده از فرهنگ انقلابی و اسلامی دانسته‌اند که هم بر مشکلات اقتصادی فائق آید، هم دشمن را در تهدیدهای اقتصادی خود ناکام کند و هم در جهان کنونی، با حفظ دستاوردهای کشور و تداوم پیشرفت‌ها و تحقق آرمان‌ها، اقتصاد متکی به دانش و فناوری، عدالت‌بنیان، درون‌زا، برون‌گرا، پویا و پیشرو را محقق کند و الگوی الهام‌بخشی از نظام اقتصادی اسلام را عینیت بخشد. افزون‌براین، در متن سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، به ویژگی‌های دیگری از جمله رویکرد جهادی، انعطاف‌پذیری، مولدبودن، فرصت‌سازی و انعطاف‌پذیری این الگوی اقتصادی اشاره شده است که می‌توان این تعابیر را به‌عنوان تعریف جامعی از اقتصاد مقاومتی در نظر گرفت (سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، ۱۳۹۲). دوال و ووگل^۶ (۲۰۰۷) نیز بیان کردند که امروزه اقتصاد مقاومتی به‌عنوان یک باور و یک حقیقت مطلوب، در بسیاری از جوامع

-
1. Economic Resilience
 2. Ott
 3. Anderies
 4. Gunderson & Folk
 5. Eyler
 6. Duval & Vogel

در شرایط خاص به کار برده می‌شود و بستری برای خودکفایی اقتصادی و پایداری اقتصادی به شمار می‌رود که این بستر، زمینه تأثیرناپذیری از تحریم‌ها، تهدیدها و آسیب‌ها را فراهم می‌کند. با توجه به تعاریف ذکر شده می‌توان به چند نکته مهم اشاره کرد. نخست اینکه تحقق اقتصاد مقاومتی صرفاً با مشارکت مردمی امکان‌پذیر است و بدون خواست و اراده مردم غیرممکن است. دوم اینکه برای افزایش مشارکت مردمی باید از هر نوع فعالیت اقتصادی مردمی استقبال کرد و فضایی بر کشور و جامعه حاکم کرد که همه مردم خود را مولد در اقتصاد حس کنند و به آن ببالند؛ در نتیجه، تحقق هیچ برنامه اقتصادی‌ای بدون همراهی مردم امکان‌پذیر نیست (حسین‌زاده بحرینی، ۱۳۹۲). رحمان‌پور (۱۳۹۵) نیز در پژوهشی با عنوان «بررسی برنامه درسی ملی ایران در ارتباط با مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی از دیدگاه صاحب‌نظران» به این نتیجه رسید که رشد و بهره‌وری برنامه‌های درسی ملی ایران با انطباق با رویکردهای اقتصاد مقاومتی بهینه می‌شود. انصاری (۱۳۹۵) طی پژوهشی بیان می‌کند که برای پیاده‌سازی اقتصاد مقاومتی در آموزش و پرورش، راهبردهای گسترش مشارکت و سهم آموزش و پرورش در توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، افزایش کارایی و بهره‌وری در تولید و ارائه خدمات آموزشی و برابرسازی دسترسی به فرصت‌های آموزشی و بهره‌مندی از آموزش، در اولویت قرار دارند. اوانز، چواب و واگنر^۱ (۲۰۱۵) پیامدهای بحران بزرگ اقتصادی بر آموزش عمومی را مطالعه کردند و نشان دادند مدارس که وابستگی گسترده‌ای به اعتبارات دولت‌های مرکزی داشتند، نسبت به بحران اقتصادی پیش‌آمده به‌طور ویژه‌ای آسیب‌پذیر بودند. همچنین، در دوره بحران اقتصادی، گستره نابرابری مخارج آموزشی در میان مدارس فزونی یافت. در همین راستا، فرجو^۲ (۲۰۱۶) برای غلبه بر آثار بحران اقتصادی در آموزش و پرورش سه پیشنهاد ارائه کرد. اول، رقابت بیشتر بین نهادهای آموزشی، دوم، تمرکززدایی از نظام آموزشی و سوم، افزودن به نقش و دامنه مسئولیت‌ها در بازار آموزش. یکی دیگر از پژوهش‌های مرتبط با اقتصادی مقاومتی، پژوهش قربانی، رسولی و صفری (۱۳۹۵) بود که نشان داد شش مفهوم اساسی اقتصاد مقاومتی در ورزش شامل تصدی‌گری دولت، ورزش و جامعه، ورزش و اقتصاد، ورزش و سیاست، ورزش و برنامه‌ریزی و ورزش و علم هستند. به عقیده شجیع (۱۳۹۵)، تبیین فرایندهای عقلانی‌سازی در ورزش تنها راهکار تحول اقتصادی در این حوزه است؛ امری که در صورت تبیین صحیح می‌تواند علل پیشرفت ساختارهای اقتصاد ورزش غرب را که تحت تأثیر فرایندهای صنعتی شده رخ داده‌اند، به‌روشنی، سادگی و شفافیت توضیح دهد. هنری (۱۳۹۵) بیان می‌کند که اقتصاد مقاومتی در ورزش، اقتصادی پویا و متکی بر توان، امکانات و نیروی داخلی است و در پی مقاوم‌سازی، بحران‌زدایی و ترمیم ساختارها و نهادهای فرسوده و ناکارآمد موجود در حوزه ورزش کشور است. وی

1. Evans & Schwab & Wagner

2. Farjo

معتقد است که نظام آموزشی کشور باید متناسب با اقتصاد مقاومتی باشد و کودکان، نوجوانان و جوانان کشور را متناسب با شرایط و نیازهای تاریخی آن برهه تعلیم و تربیت کند.

امروزه، شرایط نابسامان و مشکلات اقتصادی در سازمان‌ها به‌ویژه سازمان‌های آموزشی و ورزشی، لزوم بازنگری در ساختار اقتصادی، صرفه‌جویی و درآمدزایی را بیش از پیش نمایان می‌سازد؛ از این رو، انتخاب هوشمندانه شعارهای «اقتصاد مقاومتی، اقدام و عمل» در سال ۱۳۹۵ و «اقتصاد مقاومتی، تولید و اشتغال» در سال ۱۳۹۶ از سوی رهبر معظم انقلاب نشان می‌دهد که مردم و مسئولان کشور باید در همه حوزه‌ها، موضوع اقتصاد مقاومتی را سرلوحه کار خود قرار دهند و در این زمینه حوزه آموزش و پرورش و ورزش کشور، به‌عنوان حوزه‌هایی بسیار تأثیرگذار و مهم در رشد و پرورش جسمی و روحی افراد، نقش انکارناپذیری دارند. در همین راستا، یکی از سازمان‌ها و مؤسسات خدماتی که قشر وسیعی از مردم را تحت پوشش خود قرار می‌دهد، آموزش و پرورش و اداره‌ها و مدارس وابسته به آن هستند. مدرسه، مکانی است که بیشترین تأثیر را بر افراد جامعه دارد و به همین نسبت مردم نیز بر آن تأثیر دارند. امروزه، آموزش و پرورش بین تمامی جوامع از اهمیت خاصی برخوردار است. شاید علت اصلی آن را بتوان در نقشی جست‌وجو کرد که آموزش و پرورش برای ایجاد و حفظ ارزش‌ها و وحدت ملی ایفا می‌کند. درحقیقت، افزایش میزان مشارکت مردم در فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی که در تحول جامعه نقش اساسی دارد، به‌نوعی وابسته به سطح آموزش و پرورش آنان است (مطهری، ۱۳۷۸)؛ بنابراین، ایجاد تغییراتی در شیوه مدیریت اقتصادی آموزش و پرورش می‌تواند تأثیر بسزایی در شرایط اقتصادی جامعه ایجاد کند؛ از این رو، بررسی و تحلیل تأثیراتی که مدرسه، معلمان و دانش‌آموزان بر مقوله مهم اقتصاد مقاومتی دارند، اهمیت دارد (قنبری عایدی، ۱۳۹۵). همان‌گونه که می‌دانیم، بخش مهمی از سیاست‌های راهبردی مدیران آموزش و پرورش کشور توسط معلمان پیاده‌سازی و عملیاتی می‌شود. نقش معلمان در تحقق سیاست‌ها و خط‌مشی‌های اعلامی آموزش و پرورش، در جهت اهمیت بخشی به مقوله اقتصاد مقاومتی و ضرورت اقدام و عمل در محیط مدارس، جز با همکاری و دلسوزی معلمان به سرانجام نخواهد رسید. بخشی از فرهنگ‌سازی اقتصاد مقاومتی در مدارس را می‌توان از طریق شیوه‌ها و محتوای آموزشی و کتاب‌های درسی پیاده‌سازی کرد و بخشی دیگر به نحوه رفتار، سلوک و سبک زندگی معلمان به‌عنوان الگوهای دانش‌آموزان بستگی دارد؛ برای مثال، چه بسا دانش‌آموزان به‌ویژه در سنین پایه، از برنامه‌های درسی در رابطه با اقتصاد مقاومتی تأثیر ببینند؛ اما تأکید منفی یا مثبت معلم فارسی در کلاس درس بر محصولات تولید داخلی و نیز شیوه زندگی شخصی آن‌ها می‌تواند در شکل‌گیری نوع نگاه نسل آینده به این مقوله از اهمیت دوچندانی برخوردار باشد. افزون‌براین، اهمیت پیاده‌سازی اقتصاد مقاومتی از جانب دانش‌آموزان بر کسی پوشیده نیست.

دانش‌آموزان نیز به‌عنوان سرمایه‌های انسانی فردای جامعه، وظایفی درقبال حمایت از اقتصاد مقاومتی دارند. با توجه به جمعیت نزدیک به ۱۴ میلیون نفری دانش‌آموزان، آن‌ها می‌توانند با آموزش و نهادینه کردن اقتصاد مقاومتی در ذهن و رفتارشان، در تبیین الگو یا استفاده از کالای ایرانی و اصلاح فرهنگ بیگانه تأثیر بسزایی داشته باشند (انصاری، ۱۳۹۳). دانش‌آموزان به‌عنوان یکی از مهم‌ترین سرمایه‌های کشور می‌توانند فضای بانشاطی را برای تولید ملی و حمایت از کار و سرمایه ایرانی ایجاد کنند و به‌عنوان نسل پویا گام اول را در اقتصاد خانواده‌ها بردارند. تجربه استفاده از دانش‌آموزان به‌عنوان همیار پلیس، در چند سال اخیر خود گواه روشنی بر این موضوع است که آنان می‌توانند سخن اثرگذاری در بین خانواده و سطح عمومی جامعه در جهت ایجاد رغبت به استفاده و بهره‌مندی از تولید داخلی داشته باشند. دانش‌آموزان قادرند خانواده خود را در خرید اسباب‌بازی، پوشاک و وسایل ورزشی و به‌طور کلی مایحتاج روزمره زندگی هدایت و رهبری کنند؛ به‌شرطی که قبل از آن پیام معلم در آنان کارساز بوده باشد. دانش‌آموز می‌تواند فرهنگ برتر شناخته‌شدن کالاهای خارجی را در برابر تولیدات ملی از بین ببرد و رغبت افراد خانواده و دوستان خود را به وسایل ورزشی خارجی کم‌رنگ کند و عبارت «ساخت ایران» توسط دانش‌آموزان در خانواده‌ها ترویج داده شود.

در همین راستا، سند تحول بنیادین نظام آموزش و پرورش ایران که مبتنی بر آرمان‌های بلند نظام اسلامی و معطوف به چشم‌انداز افق ۱۴۰۴ است، جایگاه اول علمی و فناوری را در سطح منطقه برای آموزش و پرورش کشور ترسیم کرده است. در این سند، با توجه به چشم‌انداز مشخص شده برای مدرسه در افق ۱۴۰۴ مبنی بر نقطه اتکای دولت و ملت در رشد، تعالی و پیشرفت کشور و کانون تربیت محله و نقش‌آفرینی در انتخاب آگاهانه، عقلانی، مسئولانه و اختیاری فرایند زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی دانش‌آموزان و نیز با استناد به ماده‌های هفت و هشت و فصل هفتم، مبنی بر افزایش نقش مدرسه به‌عنوان یکی از کانون‌های پیشرفت و افزایش مشارکت نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی و مدرسه و معلمان و دانش‌آموزان در رشد و تعالی کشور به‌عنوان نهاد مولد سرمایه انسانی، فرهنگی، اجتماعی و معنوی، ضروری است برای نهادینه‌سازی اقتصاد مقاومتی و اعتلای آن در کشور، به نظام آموزش و پرورش کشور نگاه ویژه‌ای داشته باشیم (سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، ۱۳۹۰)؛ از این رو، پژوهش حاضر درصدد است تا با توجه به اهمیت موضوع و سیاست‌های کلان آموزش و پرورش مبنی بر عملیاتی کردن اقتصاد مقاومتی در بخش‌های مختلف سازمان‌ها و مؤسسات کشوری، رویکردهای عملیاتی شدن آن را در نهاد آموزش و پرورش به‌طور عام و در ساعات ورزش به‌طور خاص مطالعه و بررسی کند.

روش‌شناسی پژوهش

با توجه به ماهیت پیچیده اقتصاد مقاومتی و لزوم شناسایی آن به دلیل اثرهای عمیقی که بر تعلیم‌تربیت دانش‌آموزان دارد، این پژوهش از نظر نوع راهبرد، پژوهشی کیفی بود و به لحاظ روش اجرای پژوهش، از روش گراند تئوری (نظریه بنیادی) استفاده شد. روش گراند تئوری شامل سبک‌های متعددی است که در این پژوهش از رهیافت ظاهرشونده^۱ مربوط به اثر گلنر^۲ (۱۹۹۲) برای تحلیل داده‌ها بهره گرفته شد^۳ (گلنر، ۱۹۹۲). پژوهش کیفی برای درک و تبیین پدیده‌های اجتماعی، از داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها، مستندات، مشاهده‌ها و غیره استفاده می‌کند. در مرحله اول پژوهش، از طریق مطالعه پیشینه پژوهش و جمع‌آوری اطلاعات کتابخانه‌ای، فهرست مقدماتی عوامل پیش‌بین شناسایی شدند. فهرست مقدماتی به‌عنوان سؤال‌های مصاحبه و ابزار اولیه جمع‌آوری داده‌ها مدنظر قرار گرفت. سپس، راهنمای مصاحبه تدوین شد و پژوهشگر قبل از انجام مصاحبه با هریک از نخبگان آگاه، راهنمای مصاحبه را برای آن‌ها ارسال کرد. ابزار جمع‌آوری اطلاعات در پژوهش حاضر، روش مصاحبه‌های کیفی نیمه‌ساختارمند و عمیق بود که با (تعداد = ۲۶ نفر) نخبگان آگاه^۴ از موضوع پژوهش مصاحبه شد. مدت زمان مصاحبه‌ها متفاوت بود و مکان مصاحبه در محل توافق‌شده بین مصاحبه‌شونده و پژوهشگر بود. پنج مرحله اساسی و نه لزوماً پی‌درپی که در مسیر پردازش یافته‌ها استفاده شدند عبارت بودند از: ۱- انتخاب شرکت‌کنندگان؛ ۲- جمع‌آوری داده‌ها؛ ۳- منظم‌سازی یافته‌ها؛ ۴- تجزیه و تحلیل یافته‌ها؛ ۵- ارائه راهبردهای اجرایی (بازرگان، ۱۳۸۷).

روش نمونه‌گیری به‌صورت نظری^۵ بود. انجام مصاحبه‌ها تا حد اشباع نظری ادامه یافت.^۶ مصاحبه‌شوندگان ۲۶ نفر از معلمان ورزش مقاطع ابتدایی آموزش و پرورش شهر تهران به‌ویژه افراد

1. Emergent

2. Glaser

۳. هدف این رهیافت شکل‌دادن به فرضیه‌ها براساس ایده‌های مفهومی است تا از طریق مقایسه مستمر داده‌ها، آنچه در حال‌روی‌دادن است، مفهوم‌سازی شود.

۴. مصاحبه با نخبگان آگاه حالت ویژه‌ای از مصاحبه است که روی دسته خاصی از مصاحبه‌شوندگان متمرکز می‌شود. فرض بر این است که نخبگان از دانش بیشتری برخوردارند و براساس تخصص‌هایی که در زمینه‌های مرتبط با پژوهش دارند، با آن‌ها مصاحبه می‌شود

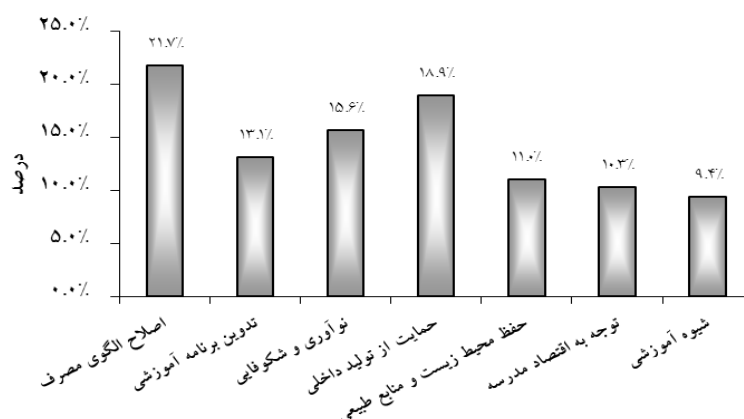
۵. نمونه‌گیری نوعی طرح نمونه‌گیری غیراحتمالی هدفدار است که در پژوهش‌های کیفی از آن استفاده می‌شود.

۶. اشباع نظری به این معنی است که دیگر داده‌ها به‌گونه‌ای نیستند که طبقات جدید و متفاوتی را ایجاد کنند یا به ویژگی‌های طبقات موجود بیفزایند. در این حالت، داده‌های اضافی به تکمیل و مشخص کردن مقوله دیگری کمک نمی‌کنند و از آن پس، نمونه‌ها مشابه به‌نظر می‌رسند.

آشنا با موضوع پژوهش بودند. میانگین و انحراف استاندارد سابقه کاری آن‌ها $3/13 \pm 12/76$ بود که ۹ نفر با سابقه مدیریتی در بخش معاونت تربیت بدنی و سلامت آموزش و پرورش و ۷ نفر معلم ورزش شهر تهران بودند. ۳ نفر از اعضای هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان با سابقه معلمی ورزش، ۳ نفر از اعضای هیئت علمی رشته اقتصاد به ویژه افراد آشنا با موضوع پژوهش و ۴ نفر از اعضای هیئت علمی رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی بودند. پس از انجام مصاحبه، تجزیه و تحلیل یافته‌ها انجام شد؛ به این صورت که پس از اجرا و ویرایش مصاحبه‌ها، نظرهای مختلف در گروه‌های مفهومی یکسان، کدگذاری و طبقه‌بندی شدند و سپس، به صورت کیفی تحلیل شدند. در این پژوهش، کدگذاری به صورت باز و محوری انجام شد. در نهایت، پس از مرحله بعد فرایند کدگذاری محوری و با استناد به تحلیل عوامل به دست آمده و فرایند کدگذاری باز و محوری انجام شده، فرایند کدگذاری انتخابی انجام شد.

نتایج

یافته‌های پژوهش با استفاده از تحلیل هم‌زمان و همچنین، فرایند کدگذاری، هنگام و پس از انجام مصاحبه‌ها به دست آمد. در ادامه، نتایج کدگذاری‌ها به تفکیک ارائه می‌شود. نتایج جدول شماره یک نشان می‌دهد که ۵۴ نشان می‌توانند در پیاده‌سازی اقتصاد مقاومتی در ورزش مدارس آموزش و پرورش ایران مؤثر باشند. سپس، این نشان‌ها در ۱۷ مفهوم طبقه بندی شدند. در نهایت، مفاهیم در قالب هفت مقوله طبقه بندی شدند که با توجه به مصاحبه‌های انجام شده، مقوله اصلاح الگوی مصرف با ۲۱/۷ درصد، بیشترین درصد فراوانی و مقوله شیوه آموزشی با ۹/۴ درصد، کمترین درصد فراوانی را به دست آوردند (شکل شماره یک).

شکل ۱- درصد فراوانی مقوله‌های شناسایی شده

جدول شماره یک، نتایج حاصل از کدگذاری باز و محوری را درخصوص راهکارهای عملیاتی شدن اقتصاد مقاومتی در ورزش مدارس ایران نشان می‌دهد.

جدول ۱- نتایج حاصل از کدگذاری باز و محوری

مفهوم	نشان
پرهیز از اسراف کاری	• جلوگیری از اسراف و تبذیر تجهیزات و امکانات ورزشی موجود در کلاس • پرهیز از اسراف و اسراف کاری در استفاده از وسایل ورزشی شخصی • پرهیز از تجمل‌گرایی، اشرافی، تزیین، تغییر و تعویض زودهنگام وسایل ورزشی شخصی • توصیه به استفاده از وسایل و تجهیزات ورزشی قابل‌استفاده از سال قبل برای سال جاری • استفاده بهینه از البسه‌های ورزشی
آگاهی‌بخشی و آموزش	• آموزش و توصیه مستمر به دانش‌آموزان نسبت به بازنبودن پنجره‌ها هنگام روشن‌بودن بخاری و کولر، استفاده از لامپ‌های کم‌مصرف و خاموش کردن لامپ‌های اضافی در مواقع غیرضروری در اتاق‌های ورزش یا سالن ورزشی مدرسه • آگاه کردن دانش‌آموزان نسبت به استفاده بهتر از منابع مالی و خرید لوازم ورزشی در حد نیاز • آموزش روش‌های صحیح استفاده از تجهیزات ورزشی برای دانش‌آموزان (توپ، تور، راکت و غیره) • استفاده از جملات کوتاه و کلمات قصار برای طرح در کلاس ورزش درخصوص اخلاق نیکو در مصرف
الگو بودن معلمان	• ترویج سبک زندگی اسلامی و آشنایی دانش‌آموزان با زندگی بزرگان ورزشی و مبارزه با شیوه‌های نادرست زندگی فعلی • رعایت عملی معلمان و الگو بودن آنان در سطح کلاس، مدرسه و جامعه (برای مثال، پوشیدن لباس، کیف و کفش ورزشی تولید داخلی و غیره)
خودکنترلی و نظارت	• برخورد اخلاقی دانش‌آموزان و معلمان با عوامل و کسانی که رعایت صرفه‌جویی را نمی‌کنند • طرح همیار اقتصاد مقاومتی در کلاس ورزش و مدرسه برای دانش‌آموزان و درخواست برخورد و تذکر با مصادیق اسراف، ریخت‌وپاش و به‌طور کلی، امر به معروف و نهی از منکر • کاهش و حذف تعطیلات بی‌مورد و پیش از موعد کلاس ورزش به بهانه امتحانات و غیره
برنامه‌ریزی درسی	• برگزاری ساعت ورزش دانش‌آموزان در پارک‌ها و فضاهای ورزشی نزدیک مدرسه • پرهیز از برگزاری جلسات غیرضروری و تکراری در مدارس در ساعات ورزش دانش‌آموزان (جلسات هفتگی با اولیا و غیره)

ادامه جدول ۱- نتایج حاصل از کدگذاری باز و محوری

مفهوم	نشان
توجه به سرفصل‌های درسی	• اضافه‌شدن متون یا سرفصل درسی در حیطه اقتصاد مقاومتی • مزین کردن ابتدای کلاس ورزش به یک حدیث یا یک نکته اقتصادی • بیان مطالب مربوط به اقتصاد مقاومتی برای دانش‌آموزان و خانواده از طریق تولید و توزیع لوح فشرده، بروشور، کتاب و جلسات با اولیا • تبیین و تشریح مستمر و کامل شعار اقتصاد مقاومتی، اقدام و عمل در ورزش هر جلسه به مدت ۱۰ دقیقه در کلاس ورزش
کشف و رشد استعدادها	• هدایت و سوق دادن دانش‌آموزان با استعداد ورزشی به پژوهش در زمینه تقویت و نحوه استفاده از اقتصاد مقاومتی در ورزش • ترغیب دانش‌آموزان برای کار و تولید در حوزه ورزش در ماه‌های تعطیلی مدرسه • برگزاری کلاس‌های آموزش اشتغال‌زایی و تولیدی در حوزه ورزش برای دانش‌آموزان و خانواده‌های آنان
حمایت از ایده‌های کاربردی	• راه‌اندازی کارگاه‌های کوچک تولیدی و مقطعی (ساخت راکت، دروازه فوتبال، تور والیبال و غیره) در ایام تابستان برای پرکردن بخشی از اوقات فراغت دانش‌آموزان • بازسازی و تعمیر وسایل ورزشی مستعمل انباشته شده در انبار مدرسه توسط دانش‌آموزان در ایام تعطیلات • پشتیبانی از طرح‌ها و اقدامات خلاقانه و مبتکرانه مرتبط با اقتصاد مقاومتی در ورزش • دربین دانش‌آموزان • آموزش ساخت کاردستی با وسایل دورریختنی و مستهلک‌شده ورزشی به دانش‌آموزان
ترویج تولیدات داخلی	• تشویق و هدایت دانش‌آموزان در استفاده از تولیدات داخلی ورزشی • بازگود کردن مضرات استفاده از کالای ورزشی خارجی برای اقتصاد جامعه به شیوه‌های مختلف برای دانش‌آموزان • بیان اهداف استکبار از ترویج کالاهای تجملاتی و غیرضروری ورزشی برای دانش‌آموزان
فرهنگ‌سازی	• معرفی تولیدات ملی و تولیدکنندگان برتر داخلی محصولات ورزشی به دانش‌آموزان • فرهنگ‌سازی در خصوص به‌کارگیری تولیدات داخلی ورزشی • برقراری ارتباط بین دانش‌آموزان و تولیدکنندگان ورزشی از طریق اردوهای علمی و آموزشی و بازدید از کارخانجات و شرکت‌های داخلی مرتبط با ورزش • تهیه بسته‌های فرهنگی و ورزشی و موارد دیگر در سطح کلاس با موضوع اقتصاد مقاومتی • تدوین قوانین، ضوابط و مقررات مناسب کلاسی برای فرهنگ‌سازی در زمینه اقتصادی مقاومتی

ادامه جدول ۱- نتایج حاصل از کدگذاری باز و محوری

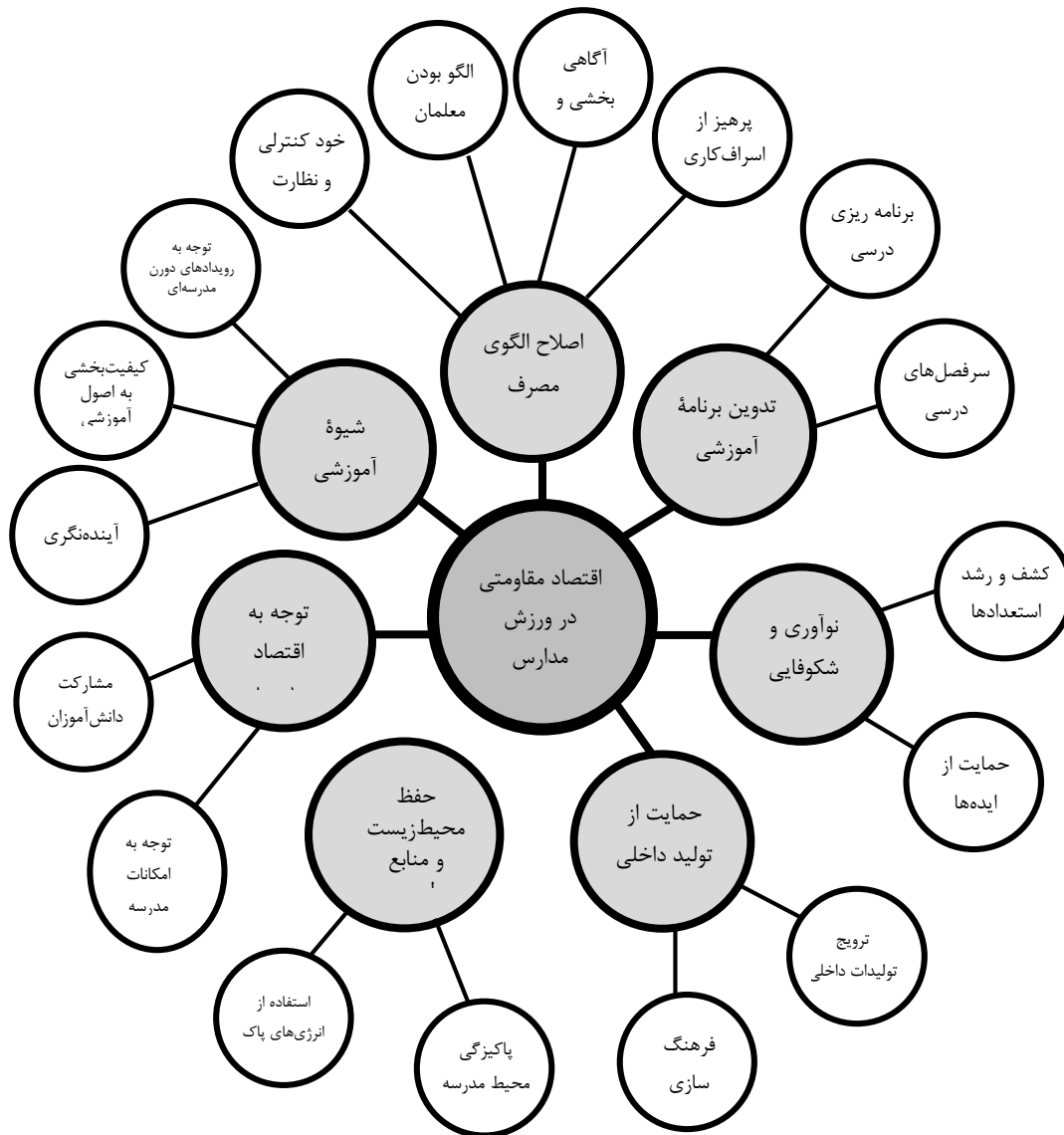
مفهوم	نشان
پاکیزگی محیط مدرسه	• تلاش در جهت پاکیزه‌نگه‌داشتن حیاط، زمین بازی و سالن ورزشی مدرسه و نیز حفظ سلامتی عمومی دانش‌آموزان • مراقبت از گیاهان و پرندگان و دیگر موجودات زنده در زمان فعالیت بدنی در حیاط مدرسه
استفاده از انرژی‌های پاک و تجدیدپذیر	• آگاهی‌بخشی به دانش‌آموزان در زمینه انرژی‌های محدود فسیلی و اهمیت استفاده از منابع تجدیدپذیر و نقش آن‌ها در اقتصاد کشور • تشویق دانش‌آموزان موفق در استفاده بهینه از مصرف انرژی در اتاق‌های سرپوشیده ورزشی مانند اتاق تنیس روی میز
توجه به امکانات مدرسه	• استفاده درست از امکانات مدرسه (ساختمان، حیاط، زمین و سالن بازی و غیره) • حفظ و نگهداری از تجهیزات و وسایل کمک‌آموزشی در کلاس ورزش (مانند طناب، حلقه‌های هولالوپ، فیلم‌های کمک‌آموزشی ورزشی و غیره)
مشارکت دانش‌آموزان در امور مدرسه	• مشارکت داوطلبانه و بدون چشم‌داشت (اهدای جایزه مادی و غیره) به دانش‌آموزان در فعالیت‌ها و مسابقات ورزشی کلاسی، درون‌مدرسه‌ای و بین مدراس • تلاش برای اعزام دانش‌آموزان به مسابقات ورزشی با کمترین هزینه • برگزاری رقابت‌های ورزشی با مشارکت و درمحو‌بیت‌قراردادن حداکثری دانش‌آموزان در مدرسه
آینده‌نگری	• آشنایی و آگاهی‌بخشی به دانش‌آموزان در خصوص اهمیت موضوع اقتصاد مقاومتی در ورزش • آشنایی و آگاهی‌بخشی به دانش‌آموزان در خصوص پیامدهای اقتصاد مقاومتی در ورزش • تشویق و هدایت دانش‌آموزان به برتری فرهنگ بومی و خودباوری در زمینه سرمایه‌های داخلی • ترسیم افق اقتصادی آینده کشور برای دانش‌آموزان به جهت بالابردن روحیه غرور ملی • برگزاری دوره‌های ضمن خدمت برای معلمان توسط اساتید مجرب در زمینه اقتصاد مقاومتی در ورزش
کیفیت‌بخشی به اصول آموزشی	• تقویت روحیه فداکاری و ایثارگری معلمان ورزش در امور محول شده به آنان به خصوص در امر تعلیم و تربیت دانش‌آموزان با هدف جلوگیری از پرداخت هزینه‌های بالا به‌عنوان کلاس‌های ورزشی • کیفیت‌بخشی به امر آموزش مفاهیم و رشته‌های ورزشی و ارتقای سطح آموزش و مهارت‌ها متناسب با پیشرفت تحصیلی • به‌کارگیری معلمان ورزش باتجربه، توانمند و علاقه‌مند به معلمی و تقویت و احیای ارزش‌های یک معلم ورزش خوب
توجه به رویدادهای درون مدرسه‌ای	• افزودن ساعات فوق برنامه به آموزش رشته‌های ورزشی مختلف به دانش‌آموزان، با توجه به سن و مقطع تحصیلی (فوتبال، والیبال، بسکتبال و غیره) در جهت کمک به اقتصاد خانواده • برگزاری مسابقات و برنامه‌های ورزشی در سطح کلاسی یا المپیاد ورزشی درون مدرسه‌ای

در مرحله بعد از فرایند کدگذاری محوری، فرایند کدگذاری انتخابی انجام شد. در این مرحله، با بررسی بیشتر ۱۷ مفهوم به دست آمده و ترکیب بیشتر آن‌ها و یافتن روابط مقدماتی بین مفاهیم، همان‌طور که در جدول شماره دو مشاهده می‌شود، هفت مقوله نهایی و بنیادی در خصوص راهکارهای اقتصاد مقاومتی در ورزش مدارس ایران شناسایی شدند.

جدول ۲- کدگذاری انتخابی یافته‌های پژوهش

مفاهیم	مقوله‌ها
• پرهیز از اسراف‌کاری • آگاهی‌بخشی و آموزش • الگو بودن معلمان • خودکنترلی و نظارت	اصلاح الگوی مصرف
• برنامه‌ریزی درسی • توجه به سرفصل‌های درسی	تدوین برنامه آموزشی
• کشف و رشد استعدادها • حمایت از ایده‌های کاربردی	نوآوری و شکوفایی
• ترویج تولیدات داخلی • فرهنگ‌سازی	حمایت از تولید داخلی
• پاکیزگی محیط مدرسه • استفاده از انرژی‌های پاک و تجدیدپذیر	حفظ محیط‌زیست و منابع طبیعی
• توجه به امکانات مدرسه • مشارکت دانش‌آموزان در امور مدرسه	توجه به اقتصاد مدرسه
• آینده‌نگری • کیفیت‌بخشی به اصول آموزشی • توجه به رویدادهای درون‌مدرسه‌ای	شیوه آموزشی

در نهایت، با یافتن رابطه نهایی بین مقوله‌های به دست آمده از کدگذاری انتخابی، الگوی نظری زیر شامل اصلاح الگوی مصرف، تدوین برنامه آموزشی، نوآوری و شکوفایی، حمایت از تولید داخلی، حفظ محیط‌زیست و منابع طبیعی، توجه به اقتصاد مدرسه و شیوه آموزشی تدوین شد (شکل شماره دو). پس از تدوین الگو برای افزایش اعتبار آن، الگوی نهایی در اختیار خبرگانی قرار گرفت که هم به مقوله اقتصاد مقاومتی آشنا بودند و هم روش کیفی را می‌شناختند. از این خبرگان خواسته شد تا نظرهای خود را در مورد فرایند تدوین و الگوی نهایی ارائه دهند. بیشتر این افراد الگو را تأیید کردند و بعضی از آن‌ها نظرهای اصلاحی داشتند که در فرایندی رفت‌وبرگشت، اصلاحات اعمال شدند و نظر نهایی آن‌ها دریافت و اعمال شد.

شکل ۲- الگوی نظری مقوله های عملیاتی شدن اقتصاد مقاومتی در ورزش مدارس ایران

بحث و نتیجه‌گیری

یک واقعیت اساسی در پیاده‌سازی اقتصاد مقاومتی، مشارکت ملی و همگانی همه مردم در هر بخش و مسئولیتی است. به عبارت دیگر، اقتصاد مقاومتی از خانه، خانواده، مدرسه و اداره آغاز می‌شود و به بنگاه‌ها و سازمان‌های کوچک و بزرگ اقتصادی و صنعتی می‌رسد؛ از این رو، اقتصاد مقاومتی به دنبال رشد و توسعه متوازن، پایدار و یکپارچه کشور در همه بخش‌ها از جمله آموزش و پرورش است. در واقع، هیچ نیروی کار و هیچ ظرفیت انسانی و طبیعی‌ای در آموزش و پرورش از دایره تلاش در عرصه شکل-گیری و رشد اقتصاد مقاومتی بیرون نمی‌ماند. همه آحاد جامعه، خانواده‌ها، مشاغل گوناگون، صنعتگران، فناوران، دانشگاهیان، فرهیختگان، دانش‌آموزان، دانشجویان و جوانان، صاحب‌نفعان و مخاطبان اقتصاد مقاومتی هستند و به نوعی تعاون، هم‌افزایی، همدلی، هم‌زبانی و مشارکت نیاز دارند. آموزش و پرورش نیز با توجه به دسترسی به مثلث بزرگ دانش آموز، معلم و خانواده، آماده‌ترین بستر برای پیگیری فرهنگ‌سازی در جامعه است. نظام آموزشی کشور با در اختیار داشتن بیشترین زمان برای اثرگذاری در ذهن و عملکرد افراد جامعه، از سنین کودکی تا مقطع مهمی از رشد در دوره جوانی، منبع مهمی برای تأمین و ارتقای سرمایه انسانی است. وزارت آموزش و پرورش با پوشش مستقیم ۱۳ میلیون نفر از نسل آینده کشور و حضور یک میلیون نفر فرهنگی به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین گروه‌های مرجع کشور، ظرفیت زیادی برای فرهنگ‌سازی درباره اقتصاد مقاومتی دارد. این سازمان با مجموعه معلمان متعهد و دانش‌آموزان تلاشگر همان‌گونه که تاکنون در تمامی عرصه‌های انقلاب اسلامی پیشگام بوده است، امروزه نیز می‌تواند در جبهه‌های اقتصادی برای ترویج فرهنگ اقتصاد مقاومتی نقش فعال و مؤثری را ایفا کند. اصلاح الگوی مصرف، ترویج تولیدات داخل، استفاده از کالاهای ورزشی داخلی و استفاده از ذهن خلاق و مبتکر دانش‌آموزان برای تولید، از جمله مواردی هستند که اگر از کودکی و در دوران تحصیل نهادینه شوند، می‌توان به پیاده‌سازی بخشی از سیاست‌های اقتصاد مقاومتی مرتبط با این قشر امید داشت. در حال حاضر، در راستای توسعه اقتصاد مقاومتی و اجرای آن با چالش‌های مختلفی روبه‌رو هستیم. یکی از این چالش‌ها، نبود درک صحیح و مفهومی اقتصاد مقاومتی است. گفتمان‌سازی اقتصاد مقاومتی در ورزش مدارس می‌تواند اولین اقدام در راستای اجرای اقتصاد مقاومتی باشد. بخش زیادی از جامعه ورزشی کشور در آموزش و پرورش، درک شفاف‌تری از اقتصاد مقاومتی ندارند و نیاز است که در این زمینه روشن‌نگری لازم انجام شود تا تمامی بخش‌های درگیر در ورزش مدارس با برداشت واحدی در راستای آن قدم بردارند؛ از این رو، می‌توان با تشکیل ستاد سیاست‌گذاری و فرمان‌دهی اقتصاد مقاومتی در معاونت تربیت‌بدنی و سلامت وزارت آموزش و پرورش، سیاست‌های کلان اقتصاد مقاومتی را در ورزش مدارس مطابق با سیاست‌های کلان ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری و

با شناخت و درک ظرفیت‌های ورزش مدارس تدوین کرد. همچنین، تقسیم کار ملی در زمینه اجرای آن انجام شود و سازوکارهای نظارتی و حمایتی آن نیز مشخص شود. در همین راستا، هدف از انجام پژوهش حاضر شناسایی راهکارهای عملیاتی شدن اقتصاد مقاومتی در کلاس ورزش مدارس آموزش و پرورش با محوریت معلم و دانش‌آموز بود. نتایج نشان داد که ۵۴ نشان می‌توانند در عملیاتی شدن اقتصاد مقاومتی در کلاس ورزش مؤثر باشند؛ از این رو، با توجه به یافته‌های پژوهش، این نشان‌ها در ۱۷ مفهوم طبقه‌بندی شدند. در نهایت، مفاهیم در قالب هفت مقوله اصلاح الگوی مصرف، برنامه‌ریزی کلاسی، نوآوری و شکوفایی، حمایت از تولید داخلی، حفظ محیط‌زیست و منابع طبیعی، توجه به اقتصاد مدرسه و شیوه آموزشی طبقه‌بندی شدند. یکی از مقوله‌های شناسایی شده، جلوگیری از اسراف تجهیزات و امکانات ورزشی موجود در کلاس، پرهیز از اسراف در استفاده از وسایل ورزشی شخصی، تشویق دانش‌آموزان موفق در استفاده بهینه از مصرف انرژی در اتاق‌های سرپوشیده ورزشی مانند اتاق تنیس روی میز، آموزش روش‌های درست استفاده از تجهیزات ورزشی برای دانش‌آموزان (توپ، تور، راکت و غیره)، استفاده بهینه از لباس‌های ورزشی و رعایت عملی معلمان و الگوبودن آنان در سطح کلاس، مدرسه و جامعه (برای مثال، پوشیدن لباس، کیف و کفش ورزشی تولید داخلی و غیره)، از جمله راهکارهای پیاده‌سازی اقتصاد مقاومتی در خصوص مقوله «اصلاح الگوی مصرف» بود.

نحوه برنامه‌ریزی درسی از دیگر مقوله‌های عملیاتی شدن اقتصاد مقاومتی در کلاس ورزش بود. در این خصوص، برخی رویکردها در جهت پیاده‌سازی اقتصاد مقاومتی شامل کاهش و حذف تعطیلات بی‌مورد و پیش از موعد کلاس ورزش به بهانه امتحانات و تدوین قوانین، ضوابط و مقررات مناسب کلاسی برای فرهنگ‌سازی در زمینه اقتصاد مقاومتی بودند.

از مقوله‌های دیگر شناسایی شده در این پژوهش، نوآوری و شکوفایی دانش‌آموزان و معلمان ورزش بود. از دیدگاه مقام معظم رهبری (۱۳۹۲) الگوی اقتصاد مقاومتی، الگویی برون‌گرا، درون‌زا و منعطف با رویکرد جهادی و بومی، برآمده از فرهنگ انقلابی و اسلامی، متکی به دانش و فناوری، عدالت بنیان، پویا، نوآورانه، پیشرو، مولد و فرصت‌ساز است. ربیعی (۱۳۸۸) معتقد است که نوآوری و شکوفایی به عنوان محرک رشد پایدار شناخته می‌شود. همچنین، کمبود نوآوری یکی از عوامل اصلی پایین بودن سطح رشد اقتصادی در کشورهای در حال توسعه شناخته می‌شود. ایده اصلی نوآوری مبتنی بر این نکته است که نوآوری سبب افزایش تولید از طریق افزایش توان تولید افراد و در نهایت رشد اقتصادی می‌شود. همچنین، هدایت و سوق دادن دانش‌آموزان با استعداد ورزشی به پژوهش در زمینه تقویت و نحوه استفاده از اقتصاد مقاومتی در ورزش، راه‌اندازی کارگاه‌های کوچک تولیدی و مقطعی (ساخت

راکت، دروازه فوتبال، تور والیبال و غیره) در ایام تابستان با هدف پرکردن بخشی از اوقات فراغت دانش‌آموزان، بازسازی و تعمیر وسایل ورزشی مستعمل انباشته‌شده در انبار مدرسه توسط دانش‌آموزان در ایام تعطیلات، ترغیب دانش‌آموزان به کار و تولید در حوزه ورزش در ماه‌های تعطیلی مدرسه، برگزاری کلاس‌های آموزش اشتغال‌زایی و تولیدی در حوزه ورزش برای دانش‌آموزان و خانواده‌های آنان و حمایت از ایده‌ها، طرح‌ها و اقدامات خلاقانه و مبتکرانه مرتبط با اقتصاد مقاومتی در ورزش در بین دانش‌آموزان، نمونه‌هایی از راهکارهای عملیاتی شدن اقتصاد مقاومتی مرتبط با مؤلفه نوآوری و شکوفایی بودند.

حمایت از تولید داخلی از مقوله‌های دیگر شناسایی شده بود. از جمله شاخص‌ها در خصوص مقوله حمایت از تولید داخلی می‌توان به تشویق و هدایت دانش‌آموزان در استفاده از تولیدات داخلی ورزشی، فرهنگ‌سازی در زمینه به‌کارگیری تولیدات داخلی ورزشی، بازگرددن مضرات استفاده از کالای ورزشی خارجی برای اقتصاد جامعه به شیوه‌های مختلف برای دانش‌آموزان، معرفی تولیدات ملی و تولیدکنندگان برتر داخلی محصولات ورزشی به دانش‌آموزان و برقراری ارتباط بین دانش‌آموزان و تولیدکنندگان ورزشی از طریق اردوهای علمی و آموزشی و بازدید از کارخانجات و شرکت‌های داخلی مرتبط با ورزش اشاره کرد. بدیهی است که حمایت دانش‌آموزان و معلمان از تولیدات داخلی ورزشی به صورت مستقیم بر رشد و شکوفایی تولید اثر می‌گذارد و از وابستگی به کشورهای دیگر می‌کاهد. این خود موجب می‌شود که اثربخشی تحریم‌ها کاهش یابد و در نتیجه، منجر به رشد و شکوفایی اقتصاد ایران شود. البته مزایای بسیاری در حمایت از محصولات ورزشی تولید داخل نهفته است که از جمله آن‌ها می‌توان به ایجاد اشتغال برای نیروی کار داخلی، کمترشدن فشار تورمی، توجه به برند داخلی در صنعت ورزش، تقویت بخش خصوصی، کاستن از بار مالی دولت، ارزآوری کالاهای غیرنفتی و بسیاری موارد دیگر اشاره کرد (ربیعی، ۱۳۸۸؛ شدياک، ۲۰۰۸).

حفظ محیط‌زیست و منابع طبیعی از راهکارهای دیگر پیاده‌سازی اقتصاد مقاومتی در کلاس ورزش بود. این مقوله دارای نشان‌های مختلفی همچون تلاش در جهت پاکیزه نگه‌داشتن حیاط، زمین بازی، سالن ورزشی مدرسه و حفظ سلامتی عمومی دانش‌آموزان، مراقبت از گیاهان و پرندگان و موجودات زنده دیگر در زمان فعالیت بدنی در حیاط مدرسه، استفاده درست از امکانات مدرسه (ساختمان، حیاط و زمین، سالن بازی و غیره)، حفظ و نگهداری از تجهیزات و وسایل کمک‌آموزشی در کلاس ورزش (مانند طناب، حلقه‌های هولالوپ، فیلم‌های کمک‌آموزشی ورزشی و غیره) بود.

یکی دیگر از مقوله‌های شناسایی شده، توجه به اقتصاد مدرسه بود. این مقوله نیز دارای نشان‌های مختلفی مانند پرهیز از برگزاری جلسات غیرضروری و تکراری در مدارس در ساعات ورزش

دانش‌آموزان (جلسات هفتگی با اولیا و غیره)، مشارکت داوطلبانه و بدون چشم‌داشت (اهدای جایزه مادی و غیره) دانش‌آموزان در فعالیت‌ها و مسابقات ورزشی کلاسی، درون‌مدرسه‌ای و بین مدارس، تلاش برای اعزام دانش‌آموزان به مسابقات ورزشی با کمترین هزینه، برگزاری رقابت‌های ورزشی با مشارکت و محوریت‌قرار دادن حداکثری دانش‌آموزان در مدرسه، نمونه‌هایی از راهکارهای پیشنهادی بود.

شیوه آموزشی از مقوله‌های دیگر بررسی‌شده در پژوهش حاضر بود. برگزاری دوره‌های ضمن خدمت برای معلمان توسط اساتید مجرب در زمینه اقتصاد مقاومتی در ورزش، آشنایی و آگاهی‌بخشی به دانش‌آموزان در خصوص اهمیت موضوع و پیامدهای اقتصاد مقاومتی در ورزش، تشویق و هدایت دانش‌آموزان به برتری فرهنگ بومی و خودباوری از سرمایه‌های داخلی، به‌کارگیری معلمان ورزش باتجربه، توانمند و علاقه‌مند به معلمی و تقویت و احیای ارزش‌های یک معلم ورزش خوب، برگزاری مسابقات و برنامه‌های ورزشی در سطح کلاسی و المپیاد ورزشی درون‌مدرسه‌ای، ترسیم افق اقتصادی آینده کشور برای دانش‌آموزان برای بالابردن روحیه غرور ملی و آموزش ساخت کاردستی با وسایل دورریختنی و مستهلک ورزشی به دانش‌آموزان، از جمله راهکارهای شناسایی‌شده در زمینه این مقوله شیوه آموزشی بودند.

به‌طور کلی، باید اذعان کرد که هریک از دانش‌آموزان سفیران آگاهی‌بخشی و مبلغان اقتصاد مقاومتی در آینده خواهند بود؛ از این رو، هنری (۱۳۹۵) معتقد است که نظام آموزشی کشور باید متناسب با اقتصاد مقاومتی باشد و کودکان، نوجوانان و جوانان کشور را متناسب با شرایط و نیازهای تاریخی آن برهه تعلیم دهد و تربیت کند. نسل جوان و نوجوان در شرایط کنونی باید با راهکارها و راهبردهای اقتصاد مقاومتی آشنا شوند و اهداف اقتصاد مقاومتی و فرهنگ‌سازی در این راستا باید توسط همه مجموعه‌های اداری و آموزشی به‌ویژه مدارس، به‌نحو شایسته و تأثیرگذاری تشریح و تبیین شوند؛ از این رو، یکی دیگر از راهکارهای پیاده‌سازی اقتصاد مقاومتی در کشور می‌تواند گنجاندن آن در کتب درسی مدارس باشد تا دانش‌آموزان از سنین پایه با اقتصاد مقاومتی آشنا شوند. در شرایط تحریم ایران توسط کشورهای سلطه‌گر، با مصرف و حمایت از تولید و کالای داخلی ورزشی و غیرورزشی می‌توانیم هم به اقتصاد خانواده خود و هم به تولید و اقتصاد کشور کمک کنیم و زمینه‌های اشتغال جوانان جویای کار این سرزمین را فراهم کنیم و ایران سربلند، مستقل و آبادی داشته باشیم. امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) بارها فرموده‌اند که دانش‌آموزان آینده‌سازان نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران هستند. این گفته بسیار پر معنا است؛ زیرا، به‌راستی همین دانش‌آموزان هستند که چند سال دیگر پس از تحصیلات خود وارد بازار کار و تلاش و مدیریت کشور می‌شوند و آینده‌سازان

ایران اسلامی خواهند بود. اگر هر دانش‌آموز بکوشد نوع داخلی کالای موردنیاز خود را بخرد و خانواده و دوستان خود را نیز به این امر تشویق کند، بی‌شک گام بسیار مهمی در راستای حمایت از تولید ملی برداشته است. دانش‌آموزان در سنگر تعلیم و تربیت و انتقال درست مفاهیم روشنگری و بصیرت‌افزایی به خانواده‌ها، به‌عنوان شاه‌کلید موفقیت اقتصاد مقاومتی خواهند بود.

منابع

1. Alikhani, H. (2000). Sanctioning Iran, anatomy of a failed policy. Tourism & Co Ltd.
2. Anderies, J. M., Janssen, M. A., & Ostrom, E. (2004). A framework to analyze the robustness of social- ecological system from an institutional perspective. *Ecology and Society*, 9, 18-33.
3. Ansari, A. (2014). The partnership education in the realization of resistive economy: The media teachers. *Zemzemeh*, 132, 15. (Persian).
4. Ansari, A. (2016). The implementation of economic resistive in education, action plan. *Journal of Strategic Studies Bassij*, 70, 159-188. (Persian).
5. Bazargan, A. (2010). Introduction to qualitative research methods and mixed. Tehran: Didar Publishing. (Persian).
6. Document of Fundamental Transformation of Education. (2012). Secretariat of the supreme council of cultural revolution, Tehran. (Persian).
7. Duval, R., & Vogel. L. (2007). Structural policies and economic resilience to shocks. *Economics Department OECD Working Paper*, 567, 27-41.
8. Evans, W. N., Schwab. M., & Wagner K. L. (2015). The great recession and public education. Department of economics University of Notre Dome and University of Maryland.
9. Eyler, R. (2007). Economic sanctions international policy and political economy at work: Palgrave Macmillan.
10. Farjo, A. J. (2016). Economic sanctions and primary school enrollment in Iraq. (Unpublished master's thesis). Georgetown University.
11. Feshari, M., & Pourghafar, J. (2014). The study and explain the pattern of Resistive economy in Resistance Iran. *The Economist Journal*, 6, 29-40. (Persian).
12. Foroughi Zadeh, Y. (2014). Explaining the concept Resistive economy indicators and assess resistance of the Iranian economy. (Unpublished master's thesis). Imam Sadiq University, Tehran. (Persian).
13. Frauke. D. W. (2013). Resilience: A Trojan horse for a new way of thinking? *European Center for Development Policy Management*, 7, 51-62.
14. Ghanbari Ayedi, A. (2016). The role of student-teachers in Resistive economy. A Letter of Economics. University of Farhangian. (Persian)
15. Ghorbani, M. H., Rasoli, M., & Saffari, H. R. (2016). A model for the development of Resistive in Iran's sports economy. Paper Presented at The Fifth National Congress of Sports Economics, Kermanshah, Iran. (Persian).
16. Glaser, B. G. (1992). Basics of grounded theory analysis: Emergence vs. forcing. Mill Valley. CA: Sociology Press.

17. Gunderson, L. H., & Folk, C. (2005). Resilience: Now more than Ever. *Ecology and Society*, 10(2), 93-107.
18. Honary, H. (2016). The indicators and factors realization of Resistive economy in sport. Paper Presented at The Fifth National Congress of Sports Economics, Kermanshah, Iran. (Persian).
19. Hossein zadeh Bahreini, M. H. (2013). Resistive economic. Strategy to develop. *Meshkat*, 118, 138 -159. (Persian).
20. Kubitschek, A. B., Jaskiewicz, K., Linakis, L., & McGirr. M. (2013). A framework for analyzing resilience in fragile and conflict-affected situations. *Columbia University, Economic and Political Development*, 33-41.
21. Mirmoezzi, H. (2012). The resistive economy and its essentials (with emphasis on the views of the Supreme Leader). *Islamic Economics*, 47, 49-76. (Persian).
22. Motahari, M. (2000). *The theoretical economic system of Islam Tehran*. Tehran: Sadra Publications. (Persian).
23. Notification of the overall policy of Resistive economic. (2013). Available at: khamenei.ir. (Persian).
24. Ott, K., & Dorin, R. (2004). *Theories and praxis starker nachhaltigkeit*. Metropolis. Marburg, Germany.
25. Rabii, M. (2010). The impact of innovation and human capital on economic growth in Iran. *Journal of Knowledge & Development*, 16(26), 122-142. (Persian).
26. Rahmanpour, M. H. (2016). Review the national curriculum in relation to the economy of resistance from Experts. *Quarterly of National studies*, 17(1), 5-22.
27. Shabani, A., & Nakhli, S. R. (2014). The components of Resistive economic in current literature and in the expression of the supreme leader. *Afaq Security Journal*, 7(25), 55-88. (Persian).
28. Shajie, R. (2016). The reengineering of process rationalization in Iranian sport as the best strategy to achieve resistive economy in the sports section. Paper Presented at The Fifth National Congress of Sports Economics, Kermanshah, Iran. (Persian).
29. Shediak, R. (2008). *Economic diversification: The road to sustainable development*: Booz & Company.
30. Torabzadeh Jahromy, M. S. (2013). The study of dimensions and Resistive economy of Islamic Republic of Iran in thought Ayatollah Khamenei. *Islamic Revolution Studies*, 32, 31-46. (Persian).

استناد به مقاله

زارعیان، حسین، قربانی، محمدحسین، میرزایی، فهیمه. (۱۳۹۷). بهار و تابستان). راهکارهای عملیاتی شدن اقتصاد مقاومتی در ورزش مدارس ایران. پژوهش در ورزش تربیتی، ۶(۱۴): ۷۲-۱۵۳. شناسه دیجیتال: 10.22089/res.2017.3956.1283

Zareian. H., GHorbani. M. H., Mirzaei. F (2018). Operation Strategies for Resistive Economy in Sport Classes of Iranian School. Research on Educational Sport, 6(14): 153-72. (Persian).
Doi: 10.22089/res.2017.3956.1283

تدوین و اولویت‌بندی راهبردهای ورزش دانشگاه محقق اردبیلی

مهرداد محرم‌زاده، محسن وحدانی^۲

۱. استاد مدیریت ورزشی، دانشگاه محقق اردبیلی*

۲. دکتری مدیریت و برنامه‌ریزی در تربیت‌بدنی، دانشگاه تهران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۴/۲۸

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۱/۲۰

چکیده

هدف این پژوهش، تدوین و اولویت‌بندی راهبردهای ورزش دانشگاه محقق اردبیلی بود. این پژوهش از نوع توصیفی بود که به روش پیمایشی انجام شد. جامعه آماری شامل مدیران و کارشناسان مدیریت تربیت‌بدنی دانشگاه محقق اردبیلی بود. نمونه پژوهش به صورت تمام‌شمار و برابر با جامعه آماری بود. برای گردآوری داده‌ها، اسناد و مدارک بالادستی و ادبیات پژوهش بررسی شدند، به بررسی نظرهای خبرگان پرداخته شد و همچنین، از پرسش‌نامه عوامل محیط درونی و بیرونی اثرگذار بر عملکرد دفتر مدیریت تربیت‌بدنی دانشگاه استفاده شد. برای ارزیابی عوامل درونی و بیرونی از ماتریس‌های ارزیابی عوامل داخلی و خارجی، برای تحلیل محیطی از ماتریس سوات و برای تدوین راهبردها از ماتریس تاوس استفاده شد. نتایج نشان داد که موقعیت راهبردی در موقعیت محافظه‌کارانه قرار دارد. نتایج تحلیل ماتریس برنامه ریزی استراتژیک کمی برای اولویت‌بندی راهبردها نشان داد که توسعه برنامه‌های ورزش همگانی، توسعه ورزش تربیتی و توسعه ورزش حرفه‌ای و قهرمانی، به ترتیب سه راهبرد اول مدیریت تربیت‌بدنی دانشگاه هستند. با توجه به یافته‌های پژوهش می‌توان اذعان کرد که مدیریت تربیت‌بدنی با تکیه بر راهبردهای ضعف-فرصت خواهد توانست به اهداف متعالی خود دست یابد.

واژگان کلیدی: راهبرد، مدیریت تربیت‌بدنی، ورزش، دانشگاه محقق اردبیلی

مقدمه

در محیطی پرتلاطم و متغیر، برای موفقیت و دستیابی به اهداف سازمانی راهکارهایی لازم هستند تا سازمان را از میان امواج خروشان تغییرات محیط عبور دهند و به سلامت به نقطه امنی برسانند. در ادبیات مدیریت، از این راهکارها و برنامه‌ها به‌عنوان راهبرد یاد می‌کنند. اهمیت راهبرد از آن رو است که پیوسته محیط را بررسی می‌کند و بر آن نظارت دارد تا تصمیمات سازمان بدون پایه و اساس و گسیخته از تحولات محیط اطراف نباشد که این ملاحظات راهبردی لازمه حرکت موفقیت‌آمیز سازمان از لابه‌لای محیط متغیر و گاه متشنج هستند (حسن‌بیگی، ۱۳۹۰، ۵۴-۵۳). به عقیده گرت (۲۰۱۵)، راهبرد یک برنامه، روش یا مجموعه‌ای از اعمال طراحی شده برای دستیابی به هدف یا اجرا است. درحقیقت، راهبرد شامل تعیین اهداف بلندمدت و اهداف سرمایه‌گذاری، سازگاری واحدهای عملیاتی و تخصیص منابع موردنیاز برای انجام این اهداف است. از نظر وی، راهبرد به مدیریت مؤثر سازمان کمک می‌کند. اول، با تقویت کیفیت تصمیم‌گیری، دوم، از طریق هماهنگی تسهیلات و منابع و سوم، با تمرکز سازمان بر تعقیب اهداف بلندمدت.

برنامه‌ریزی راهبردی تلاش نظام‌مندی برای گرفتن تصمیمات و انجام فعالیت‌های بنیادی است که به شکل‌دهی ماهیت، چگونگی و چرایی اقدامات سازمان می‌پردازد (بوین و والکر، ۲۰۱۰، ۱۸۷؛ برایسون، ۲۰۱۱، ۱۹؛ گبهارد و اگلس، ۲۰۱۴، ۳۲۱؛ لونگو و رتولو، ۲۰۱۴، ۲). درحقیقت، برنامه راهبردی نقشه جامعی از راهی است که سازمان در آن قرار دارد؛ جایی که سازمان می‌خواهد در آینده به آنجا برود و معمولاً بین پنج تا ۱۰ سال چشم‌انداز دارد. چهارچوب‌های زیادی برای انجام برنامه‌ریزی راهبردی در دو بخش دولتی و خصوصی وجود دارند. برنامه‌ریزی راهبردی در دو بخش دولتی و خصوصی شامل سه گام اساسی است: مأموریت سازمانی روشن، ایجاد یک چشم‌انداز روشن و توسعه راهبردهای قابل‌اندازه‌گیری که به سازمان اجازه می‌دهند به چشم‌انداز خود برسند (ملیتسکی و ملوهوران، ۲۰۱۴، ۸۴۷).

تجزیه و تحلیل سوات^۸ یکی از ابزارهای راهبردی تطابق قوت و ضعف درون‌سازمانی با فرصت‌ها و تهدیدهای برون‌سازمانی است. تجزیه و تحلیل سوات تحلیل منظمی برای شناسایی این عوامل و تدوینی

-
1. Strategy
 2. Grant
 3. Boyne & Walker
 4. Brayson
 5. Gebhardt & Eagles
 6. Longo & Rotolo
 7. Melitski & Manoharan
 8. SWOT

راهبردی را ارائه می‌کند که بهترین تطابق را بین آن‌ها ایجاد کند. بدین منظور، نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها در چهارچوب کلی قوت-فرصت، ضعف-فرصت، قوت-تهدید، ضعف-تهدید، پیوند داده می‌شوند و گزینه راهبردی بین آن‌ها انتخاب می‌شود.

در این تحلیل، همیشه چهار راهبرد با این اهداف پیشنهاد می‌شوند:

۱- راهبردهای قوت-فرصت: در قالب این راهبردها، سازمان با استفاده از نقاط قوت داخلی می‌کوشد تا از فرصت‌های خارجی بهره‌برداری کند؛

۲- راهبردهای ضعف-فرصت: هدف از این راهبردها این است که سازمان با بهره‌برداری از فرصت‌های موجود در محیط داخل بکوشد تا نقاط ضعف داخلی را بهبود بخشد؛

۳- راهبردهای قوت-تهدید: سازمان‌ها با اجرای این راهبردها می‌کوشند تا با استفاده از نقاط قوت خود اثرهای ناشی از تهدیدهای موجود را کاهش دهند یا آن‌ها را از بین ببرند؛

۴- راهبردهای ضعف-تهدید: سازمان‌هایی که این راهبرد را به کار می‌گیرند، حالت تدافعی به خود می‌گیرند و هدف از این راهبرد کم کردن نقاط ضعف داخلی و پرهیز از تهدیدهای ناشی از محیط خارجی است.

در برنامه‌ریزی راهبردی الگوهای متنوعی وجود دارند. رایت (۱۹۹۲) در مدل پنج مرحله‌ای خود فرایند برنامه‌ریزی راهبردی را شامل تحلیل محیط، تعیین اهداف و مأموریت‌ها، تدوین راهبردها در سطوح مدیریت، فعالیت و وظیفه‌ای، اجرای راهبرد و اعمال کنترل و نظارت می‌داند. دیوید، مدل خود را در هشت مرحله تدوین کرد: ۱- محاسبه و ارزیابی عملکرد؛ ۲- بررسی عوامل خارجی؛ ۳- بررسی عوامل داخلی؛ ۴- تعیین اهداف بلندمدت؛ ۵- تدوین، ارزیابی و انتخاب راهبردها؛ ۶- تعیین اهداف سالانه و سیاست‌ها؛ ۷- تخصیص منابع؛ ۸- تعیین مأموریت سازمان. برایسون، مدل خود را در هشت مرحله مطرح است که عبارت‌اند از: شروع فرایند و توافق برای انجام آن، روشن کردن مسئولیت‌های سازمانی، روشن کردن رسالت و ارزش‌های سازمان، ارزیابی محیط خارجی، ارزیابی محیط داخلی، شناسایی مسائل راهبردی فراروی سازمان، تدوین راهبرد برای حل مسائل و تبیین دورنمای سازمانی مؤثر برای آینده (وحدانی، ۱۳۹۵). هوی، اسمیت، نیکلسون و استوارت (۲۰۱۵) معتقدند که فرایند مدیریت راهبردی از تحلیل راهبرد (تحلیل داخلی و خارجی) آغاز می‌شود، با استفاده از مأموریت، چشم‌انداز و اهداف هدایت می‌شود و سپس، راهبرد توسعه می‌یابد، پیاده‌سازی می‌شود و در نهایت، ارزیابی می‌شود.

نظام آموزش عالی بخش بزرگی از نهاد تعلیم و تربیت محسوب می‌شود و با توجه به اهمیت و کارکردهای توسعه فرهنگ ورزش در جامعه، توسعه ورزش دانشگاهی اهمیت اجتماعی زیادی دارد

(حسینی، حمیدی و تجاری، ۱۳۹۱). ورزش دانشگاهی در تأمین سلامت جسمی و روانی دانشجویان بسیار مؤثر است. اهداف اصلی آن، فراهم کردن زمینه‌های الزام و فرصت‌های مناسب برای قشر فراگیر دانشجویی با هدف دستیابی به فضای تفریحی و رقابتی سالم است؛ از این رو، در بین دانشجویان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و توجه خاصی به آن می‌شود (دوسیوگلو دوسیوگلو، ساهان، یلدیز، تکین و سیم، ۲۰۱۲). از منظری دیگر نیز باید گفت که توسعه ورزش دانشگاهی می‌تواند پشتوانه‌ای غنی برای توسعه ورزش کشور باشد؛ بنابراین، می‌توان گفت توسعه ورزش دانشگاهی هم جزو اهداف اصلی وزارت ورزش و هم وزارت علوم است.

در حوزه برنامه‌ریزی راهبردی، پژوهش‌های متنوعی در داخل و خارج کشور انجام شده‌اند. انجمن ورزشی مدارس ایالت کنتاکی در بیانیه مأموریت خود آورده است: انجمن ورزشی مدارس ایالت کنتاکی باید بالاترین کیفیت فعالیت‌ها و برنامه‌های ورزشی را به شیوه مؤثری با تأکید بر جوانمردی و ورزش دوستی و توسعه آموزش دانش‌آموزان ورزشکار برقرار سازد. برخی از راهبردهای مهم این انجمن عبارتند از: حفظ و تضمین ثبات مالی انجمن، توسعه نقش پشتیبانی برای آموزش دانش‌آموزان، آموزش و توسعه حرفه‌ای منابع انسانی انجمن، توسعه نظارت و ممیزی مدارس، ترویج مردانگی و جوانمردی در میان دانش‌آموزان، مربیان و تماشاگران و همچنین، بازبینی و اصلاح ساختار انجمن (برنامه راهبردی انجمن ورزشی دبیرستان‌های کنتاکی، ۲۰۱۲-۲۰۱۷). مأموریت فدراسیون انجمن‌های ورزشی مدارس اونتاریو غنی کردن آموزش و پرورش و تقویت توسعه شخصی از طریق ورزش مدارس است. همچنین، برخی از مهم‌ترین راهبردهای این فدراسیون عبارتند از: توسعه برند فدراسیون انجمن‌های ورزشی مدارس اونتاریو در بازار، انطباق برنامه‌ها، خدمات و فعالیت‌ها با نیاز مخاطبان، تشویق مشارکت‌کنندگان در ورزش مدارس در سطح مدارس ابتدایی، افزایش تعامل با داوطلبان دانش‌آموز و معلم در برنامه‌ها و رویدادهای ورزشی مدرسه، افزایش منابع فدراسیون، توسعه و تجهیز تجارب و منابع آموزشی در پاسخ به نیاز مشتریان، ایجاد ساختارها، فرایند و منابع در جهت حفظ سهام‌داران و اطمینان از تعالی ورزش مدارس (برنامه راهبردی فدراسیون انجمن‌های ورزشی مدارس اونتاریو، ۲۰۱۴-۲۰۱۷). دانشگاه لیدترینیتی انگلستان (۲۰۱۴) در بیانیه مأموریت ورزش خود آورده است: «فراهم کردن طیف گسترده‌ای از فرصت‌های مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های بدنی بدون در نظر گرفتن سن، جنس، نژاد و توانایی‌های حرکتی، با هدف به فعل درآمدن توانایی‌های

1. Devecioglu, Sahan, Yildiz, Tekin & Sim
2. Strategic Plan Kentucky High School Athletic Association
3. Ontario Federation of School Athletic Associations (OFSSA)
4. OFSAA Strategic Plan
5. Leeds Trinity University

بالقوة آنان، افزایش استخدام دانش‌آموختگان و افزایش کسب تجارب دانشجویان». افزایش مشارکت دانشجویان زن در فعالیت‌های ورزشی، افزایش فرصت مشارکت تیم‌های ورزشی دانشگاه در مسابقات، بهبود دسترسی دانشجویان معلول به فرصت‌های مشارکت در فعالیت‌های بدنی، تنوع در برنامه‌ها و فعالیت‌های ورزش همگانی و توسعه ارتباطات داخلی و خارجی برای توسعه ورزش و نظام داوطلبی به‌عنوان راهبردهای دانشگاه ذکر شده تبیین شده‌اند (برنامه راهبردی ورزش دانشگاه لیدترینیتی، ۲۰۱۴). دانشگاه ورکستر انگلستان در برنامه راهبردی خود برای سال‌های (۲۰۱۳-۲۰۱۷)، مأموریت خود را این‌گونه بیان کرده است: «ارائه امکانات و تجهیزات ورزشی عالی و فراگیر برای ایجاد فرصت‌های مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های ورزشی، توسعه انگیزه مشارکت آنان برای موفقیت بیشتر، ترویج شیوه زندگی سالم و مشارکت بیشتر در ورزش و دستیابی به شهرت ملی و بین‌المللی به‌عنوان یک مرکز برای ورزش معلولان» (برنامه راهبردی ورزش دانشگاه ورکستر، ۲۰۱۳).

در پژوهش‌های داخل کشور نیز حمیدی (۱۳۹۰، ۱) در فدراسیون ورزش دانشجویی نشان داد که این فدراسیون دارای نه قوت، ۱۰ ضعف، هشت فرصت و شش تهدید است. همچنین، با استفاده از جدول ارزیابی عوامل درونی و جدول ارزیابی عوامل بیرونی و محاسبات لازم، موقعیت راهبردی فدراسیون در وضعیت محافظه‌کارانه شناسایی شد. سپس، با بهره‌مندی از تحلیل ماتریس سوات، تعداد چهار راهبرد قوت-فرصت، سه راهبرد ضعف-فرصت، دو راهبرد قوت-تهدید و یک راهبرد ضعف-تهدید و در مجموع، ۱۰ راهبرد شناسایی شدند. حسینی و همکاران (۱۳۹۱) در تدوین برنامه راهبردی ورزش دانشجویی دانشگاه آزاد اسلامی به این نتیجه دست یافت که موقعیت راهبردی ورزش دانشجویی دانشگاه آزاد اسلامی در منطقه محافظه‌کارانه قرار دارد. آن‌ها چشم‌انداز ورزش دانشجویی دانشگاه آزاد را این‌گونه تبیین کرده‌اند: «دستیابی به دانشگاهی فعال از طریق توسعه و ارتقای فعالیت‌های ورزش دانشجویی که در پایان برنامه ۴۰ درصد از دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی در فعالیت‌های فوق‌برنامه ورزشی مشارکت کنند و در فعالیت‌های بین‌دانشگاهی کشور با کسب موفقیت‌های ورزشی برجسته سرآمد باشند». از جمله مهم‌ترین راهبردهای ارائه‌شده عبارت بودند از: بهره‌گیری از ظرفیت علمی و قانونی پژوهش‌کننده و دانشکده‌های تربیت‌بدنی در راستای علمی کردن ورزش دانشجویی، تقویت نقش و جایگاه ورزش دانشجویی دانشگاه آزاد در ورزش ملی و بین‌المللی، طراحی مدیریت عملکرد، بازنگری و ایجاد تحول در نحوه اجرای واحدهای عمومی، توسعه برنامه‌ها و فعالیت‌های ورزش‌های همگانی در مراکز دانشگاهی، تعیین مشوق‌ها و ایجاد انگیزه و جذب دانشجویان برای شرکت در فعالیت‌های ورزشی، ایجاد نهضت داوطلبی، توسعه تعاملات مدیریتی با سازمان‌های ورزش کشور، احداث اماکن

ورزشی با اولویت دختران، اعمال سیاست‌های مشتری‌مداری و توجه به نیازها و تمایلات ورزشی دانشجویان در تدوین برنامه‌ها.

درباره پژوهش‌های ذکر شده می‌توان گفت در بیشتر مراکز دانشگاهی و آموزش عالی، ایجاد فرصت مشارکت دانشجویان در طیف وسیعی از فعالیت‌های بدنی، از طریق فراهم کردن امکانات، تجهیزات و زیرساخت‌های لازم یکی از مواردی است که در اغلب برنامه‌ها مشترک است. همچنین، توسعه ارتباطات درون و برون‌سازمانی یکی دیگر از برنامه‌های کلیدی است که علاوه بر ایجاد فرصت‌های بیشتر برای تعامل و همکاری با سازمان‌های دیگر، زمینه‌ساز سلسله فرایند انتقال نخبگان ورزشی به سطح حرفه‌ای و قهرمانی است.

فعالیت‌های ورزش دانشجویی به‌عنوان بخشی از فرایند ورزش تعلیم‌وتربیت در پی آن است که با فراهم آوردن زمینه‌های لازم و ایجاد محیط و فرصت مناسب، همه دانشجویان را در موقعیت‌های تفریحی و رقابتی سالم قرار دهد و با پاسخ‌گویی به نیازهای اساسی آنان، برنامه‌هایی را برای تقویت جسم، همگام با پرورش روح تأمین کند (حمیدی، ۱۳۹۰). ورزش‌های فوق‌برنامه علاوه بر پرکردن اوقات فراغت، در تشکیل تیم‌های دانشجویی، برگزاری مسابقات و مصونیت دانشجویان از هرگونه انحرافات اخلاقی و اجتماعی احتمالی کمک می‌کنند تا به سلامت وارد عرصه اجتماع شوند (تجاری و همکاران، ۱۳۹۰). دستیابی به جامعه سالم، بهبود وضعیت فرهنگی و اخلاقی کشور و بهبود وضعیت نیروی کار برای افزایش بهره‌وری و تولید، از رویکردهای کلان ورزش دانشجویی است که اصلی‌ترین رویکرد آن افزایش سطح سلامتی است (جوادی‌پور، ۱۳۹۱). دانشجویان به‌عنوان آینده‌سازان جامعه، با تلاش مستمر خود در راه آموختن و گام‌نهادن در وادی «دانستن» شاید کمترین زمان برای برنامه‌ریزی ارتقای سلامت ذهنی، روانی و جسمانی خود داشته باشند. چنانچه این نیروی فکری به دلیل درگیری شدید در مسائل درسی و بی‌تحریکی حاصل از این نوع فعالیت دچار مشکلات روانی و جسمانی شود، درمان آن نیازمند سرمایه‌گذاری‌های فراوانی است. می‌دانیم سرمایه‌گذاری در امر توسعه ورزش در دانشگاه یک سرمایه‌گذاری با برگشت فراوان است و همیشه گفته‌اند پیشگیری بهتر از درمان است؛ بنابراین، لزوم توسعه ورزش در دانشگاه‌ها برای پیشگیری و درمان بیماری‌های مرتبط با بی‌تحریکی و همچنین، پرکردن اوقات فراغت دانشجویان که خود در صورت استفاده نادرست می‌تواند مشکلات زیادی را ایجاد کند، اجتناب‌ناپذیر است (آصفی و اسدی، ۱۳۹۵).

دانشگاه محقق اردبیلی به‌عنوان دانشگاه مادر استان اردبیل، نیاز مبرمی بر به‌کارگیری ابزار نوین مدیریتی در همه بخش‌های خود از جمله مدیریت ورزشی دارد؛ بنابراین، با توجه به جمعیت یازده‌هزار نفری دانشجویان، زیرساخت‌های فراوان این دانشگاه و دارا بودن نیروی انسانی متخصص، تدوین برنامه‌ریزی راهبردی با هدف استفاده بهینه از این ظرفیت‌ها بسیار مؤثر خواهد بود. با این تفاسیر،

بررسی و شناسایی وضعیت موجود ورزش دانشگاه محقق اردبیلی و تحلیل موقعیت راهبردی آن می‌تواند کمک کند تا برنامه‌ریزان با آگاهی از آن‌ها و با اتخاذ تدابیر و برنامه‌ریزی‌های مناسب به رفع موانع بپردازند؛ بنابراین، مسئله‌ای که پژوهشگر با آن روبه‌رو است، این است که ورزش دانشگاه فاقد یک برنامه راهبردی و عملیاتی در جهت توسعه و بهبود آن است؛ بنابراین، به نظر می‌رسد برنامه‌ریزی برای توسعه ورزش دانشجویی دانشگاه محقق اردبیلی از مهم‌ترین مواردی است که باید مسئولان و برنامه‌ریزان این دانشگاه به آن توجه کنند. به عبارت دیگر، با توجه به موارد ذکر شده و اهمیت موضوع، پژوهشگر به دنبال تدوین راهبردهای ورزش دانشگاه است تا علاوه بر تدوین راهبردهای کاربردی، برنامه‌ها و اقدامات حاصل از آن، گام مؤثری در توسعه و ارتقای ورزش دانشگاه بردارد.

روش‌شناسی پژوهش

روش این پژوهش، توصیفی-تحلیلی، از نظر هدف، کاربردی و با توجه به موضوع در حیطه مطالعات راهبردی است. داده‌ها به دو صورت کمی و کیفی (روش پژوهش آمیخته) گردآوری شده‌اند. نمونه شامل اعضای شورای راهبردی ورزش دانشگاه (رئیس، معاون فرهنگی دانشجویی، معاون اداری-مالی، مدیریت فرهنگی-اجتماعی، مدیریت امور دانشجویی، مدیریت تربیت‌بدنی، مدیریت امور مالی، مدیریت برنامه و بودجه)، کارشناسان تربیت‌بدنی (سه نفر) و جمعی از متخصصان و اعضای هیئت‌علمی تربیت‌بدنی (۱۱ نفر) دانشگاه محقق اردبیلی بودند. اطلاعات موردنیاز از طریق مصاحبه، بررسی اسناد و گزارش‌ها و پرسش‌نامه گردآوری شد. ابزارهای پژوهش موارد زیر بودند:

۱- مصاحبه برای تبیین و تدوین مأموریت، چشم‌انداز، ارزش‌ها و سیاست‌ها: برای تدوین مأموریت‌ها، چشم‌انداز، ارزش‌ها و سیاست‌های ورزش دانشگاه، از مصاحبه و نظرهای خبرگان و مدیران مربوط استفاده شد؛

۲- پرسش‌نامه شناسایی سوات محتوی سؤال‌های باز: این فرم با استفاده از مطالب مندرج در پیشینه پژوهش، به صورت پژوهشگرساخته و با هدف شناسایی کلی قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدهای سازمان طراحی شد و شامل چهار سؤال باز بود که در آن پرسش‌شوندگان نظرهای خود را در مورد عوامل ذکر شده ارائه کردند؛

۳- پرسش‌نامه عوامل درونی و بیرونی: این پرسش‌نامه با استفاده از مطالب مندرج در پیشینه، به صورت پژوهشگرساخته و به صورت سؤال‌های بسته برای شناسایی قوت‌ها و ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدهای دفتر طراحی شد. (طیف چهارگزینه‌ای: خیلی زیاد، زیاد، کم و بی‌تأثیر)

۴- فرم‌های ماتریس ارزیابی عوامل درونی و ماتریس ارزیابی عوامل بیرونی: این فرم‌ها به ترتیب برای ارزیابی عوامل درونی و بیرونی استفاده می‌شوند که برای تعیین موقعیت راهبردی در اختیار اعضای شورای راهبری قرار گرفت؛

۵- فرم ماتریس سوات که برای تدوین راهبردها با استفاده از نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدیدها به کار می‌رود؛

۶- فرم ماتریس برنامه ریزی استراتژیک کمی که برای اولویت‌بندی راهبردها استفاده می‌شود. برای تدوین راهبرد، از چهارچوبی با عنوان چهارچوب جامع تدوین راهبرد استفاده شده است. این چهارچوب ابزارها و روش‌هایی را ارائه می‌کند که برای انواع سازمان‌ها در اندازه‌های گوناگون مناسب است و به استراتژیست‌ها کمک می‌کند تا راهبردها را شناسایی، ارزیابی و گزینش کنند. چهارچوب جامع تدوین راهبرد چهار مرحله اصلی دارد که عبارت‌اند از: ۱- مرحله شروع که در آن بیانیه مأموریت سازمان تهیه می‌شود؛ ۲- مرحله ورودی که شامل تهیه ماتریس‌های ارزیابی عوامل درونی و بیرونی است؛ ۳- مرحله تطبیق و مقایسه که عوامل اصلی بیرونی و درونی با استفاده از ابزارهایی همچون ماتریس سوات و ماتریس ارزیابی درونی تطبیق داده می‌شوند تا راهبردها در راستای مأموریت سازمان شناسایی شوند؛ ۴- مرحله تصمیم‌گیری که در آن با استفاده از ماتریس برنامه ریزی استراتژیک کمی گزینه‌های مختلف راهبردهای شناسایی شده در مرحله تطبیق، ارزیابی می‌شوند و جذابیت نسبی آن‌ها تعیین می‌شود.

برای اولویت‌بندی راهبردهای ورزش دانشگاه محقق اردبیلی از ماتریس برنامه ریزی استراتژیک کمی استفاده شد. مراحل شش‌گانه تکمیل جدول برنامه ریزی استراتژیک کمی عبارت‌اند از:

۱- تهیه فهرست کاملی از فرصت‌ها و تهدیدهای محیطی و نیز نقاط قوت و ضعف سازمان در ستون سمت راست ماتریس.

تخصیص یک ضریب یا وزن به هر کدام از عوامل کلیدی داخلی یا خارجی: این ضرایب اهمیت عوامل ذکر شده را در ماتریس عوامل داخلی و عوامل محیطی نشان می‌دهند؛

۲- ذکر راهبردهای تبیین‌شده‌ای که سازمان باید آن‌ها را اجرا کند، در قسمت بالای ماتریس آورده می‌شود؛

۳- مشخص کردن نمرات یا امتیازات جذابیت: برای این کار، ارزش عددی‌ای را که نشان‌دهنده جذابیت هر کدام از راهبردها (در مجموعه راهبردهای فهرست‌شده) است، انتخاب کردیم. این امتیاز براساس بررسی اولیه هر کدام از عوامل داخلی یا خارجی و نقش آن‌ها در راهبرد تبیین‌شده، تعیین می‌شود. بدین‌منظور، باید این سؤال مطرح شود که آیا این عامل در انتخاب راهبردهای ذکر شده نقش مؤثر و اساسی داشته است یا خیر؟ اگر جواب این سؤال مثبت بود، نسبت به تخصیص یک امتیاز برای آن

بسته به درجه تأثیر آن عامل در راهبرد انتخاب‌شده در مقایسه با سایر راهبردها) اقدام می‌کنیم؛ به این ترتیب، امتیاز جذابیت برای هر راهبرد مشخص می‌شود و می‌توان با استفاده از آن اولویت راهبرد موردنظر را در برابر مجموعه راهبردهای دیگر نشان داد. دامنه‌های امتیاز جذابیت عبارت‌اند از: ۱ = جذاب نیست؛ ۲ = تاحدی جذاب است؛ ۳ = جذابیت خوبی دارد؛ ۴ = جذابیت بالا.

۴- محاسبه مجموع امتیازات جذابیت: این مورد بدین مفهوم است که ضرایب اعمال‌شده در مرحله دوم باید در امتیاز تخصیص‌یافته به هر کدام از عوامل درقبال راهبردها (مرحله چهارم) ضرب شود و در ردیف مربوط ثبت شود؛

۵- جمع امتیازات تخصیص‌یافته برای هر کدام از راهبردها که در یک ستون و زیر هم نوشته شده‌اند و مقایسه مقادیر مربوط به راهبردها. مقایسه این رقم‌ها نشان می‌دهد که کدام یک از راهبردها دارای امتیاز بیشتر و در نتیجه، دارای جذابیت بالاتری در مقایسه با سایر راهبردها است. جدول شماره چهار ماتریس برنامه ریزی استراتژیک کمی را نشان می‌دهد. نتیجه این ماتریس در جدول شماره پنج آورده شده است.

نتایج

نمونه پژوهش، ۷۷ درصد مرد و ۲۳ درصد زنان بودند. همچنین، ۲۷ درصد از افراد کمتر از ۳۵ سال، ۵۰ درصد بین ۳۶-۴۵ سال و ۲۳ درصد بیشتر از ۴۵ سال سن داشتند. ۲۳ درصد از افراد دارای مدرک کارشناسی‌ارشد و ۷۷ درصد دارای مدرک تحصیلی دکتری تخصصی بودند.

پس از توافق مقدماتی، برای تدوین برنامه راهبردی ورزش دانشگاه محقق اردبیلی، در شورای راهبری نسبت به تبیین بیانیه مأموریت ورزش دانشگاه محقق اقدام شد. این بیانیه به شرح زیر است:

«کمک به رشد و شکوفایی ابعاد جسمانی، روانی، عاطفی، عقلانی و اجتماعی دانشجویان دانشگاه از طریق پرداختن به فعالیت‌های ورزشی سالم در راستای توسعه سبک زندگی سالم و فعال در دانشجویان و توسعه ورزش حرفه‌ای و قهرمانی دانشگاه محقق اردبیلی با رویکرد اخلاق‌گرایانه، عدالت‌محورانه و مشارکت‌مدارانه».

همچنین، اعضای شورای راهبری بیانیه چشم‌انداز ورزش دانشگاه را به شرح زیر تصویب کردند:

«پروژه دانشجویانی آگاه، توانمند، فعال، ماهر و بانشاط، متوجه به مسئولیت‌های تحصیلی خود، مشارکت‌جو در فعالیت‌های ورزش همگانی، دارای آمادگی جسمی و روحی و سبک زندگی سالم و فعال».

جدول‌های شماره یک و شماره دو به ترتیب ماتریس ارزیابی عوامل بیرونی و ماتریس ارزیابی عوامل درونی را نشان می‌دهند. براساس این جداول، ورزش دانشگاه محقق دارای هشت فرصت، هفت تهدید،

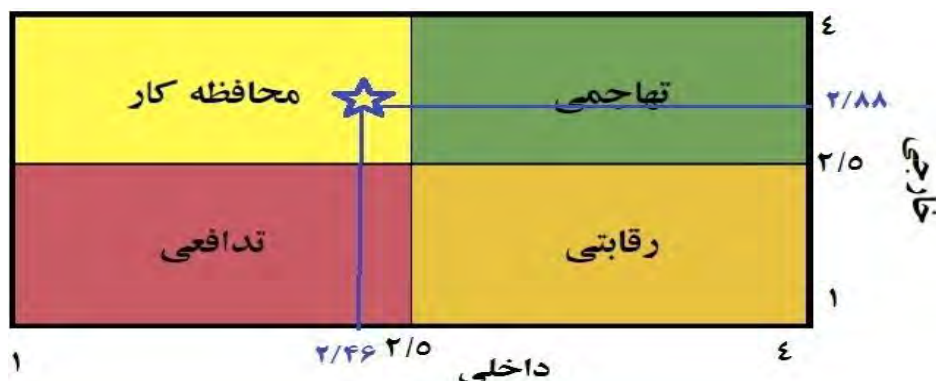
هفت قوت و هشت ضعف است. جمع ضرایب ماتریس عوامل بیرونی برابر با ۲/۸۸ و جمع ضرایب ماتریس عوامل درونی برابر با ۲/۴۶ است؛ بنابراین، موقعیت راهبردی ورزش دانشگاه در موقعیت محافظه کارانه قرار دارد (شکل شماره یک).

جدول ۱- ماتریس ارزیابی عوامل درونی

عوامل درونی	شماره	عبارات عوامل درونی	ضریب اهمیت	شدت عامل	نمره
سازمانی	S1	برگزاری جشنواره‌های ورزشی درون دانشکده‌ای	۰/۰۸	۴	۰/۳۲
	S2	تعدد اعزام‌های برون مرزی تیم‌های ورزشی دانشگاه	۰/۰۶	۳	۰/۱۸
	S3	تقدیر از دانشجویان ورزشکار مدال‌آور	۰/۰۶	۳	۰/۱۸
	S4	وجود تعامل خوب با فدراسیون ورزش دانشگاهی و اداره کل تربیت‌بدنی وزارت علوم	۰/۰۸	۴	۰/۳۲
	S5	بهره‌گیری از نیروی انسانی متخصص در مدیریت تربیت‌بدنی دانشگاه	۰/۰۸	۴	۰/۳۲
	S6	تعاملات و ارتباطات درون و برون‌سازمانی	۰/۰۷	۳	۰/۲۱
	S7	بهره‌گیری از اعضای هیئت‌علمی متخصص در امور تربیت‌بدنی و ورزش دانشگاه	۰/۰۸	۳	۰/۲۴
سازمانی	W1	کم‌توجهی به ورزش کارکنان و اعضای هیئت‌علمی دانشگاه	۰/۰۶	۱	۰/۰۶
	W2	نبود بانک جامع اطلاعات و نظام آماری مشخص	۰/۰۶	۱	۰/۰۶
	W3	کمبود فضاها، تجهیزات و امکانات ورزشی	۰/۰۶	۱	۰/۰۶
	W4	کمبود نیروی انسانی	۰/۰۶	۱	۰/۰۶
	W5	ضعف در بازاریابی و جذب حامیان مالی و متکی بودن بر اعتبارات برآمده بخش دولتی	۰/۰۷	۲	۰/۱۴
	W6	تمرکز بیشتر به ورزش قهرمانی و کم‌توجهی به برنامه‌های همگانی در ورزش دانشجویان	۰/۰۷	۲	۰/۱۴
	W7	ضعف در بهره‌گیری از مشارکت نیروی داوطلبی دانشجویان در پیشبرد برنامه‌های تربیت‌بدنی و ورزش دانشگاه	۰/۰۶	۲	۰/۱۲
	W8	کم‌توجهی به نیازها و علایق ورزشی دانشجویان	۰/۰۵	۱	۰/۰۵
جمع ضرایب:			۱	-	۲/۴۶

جدول ۲- ماتریس ارزیابی عوامل بیرونی

عوامل بیرونی	شماره	عبارات عوامل بیرونی	ضریب اهمیت	شدت عامل	نمره
توسعه ورزش	O1	حمایت سازمان‌های متولی ورزش از ورزش دانشگاه	۰/۰۵	۳	۰/۱۵
	O2	وجود خیران مالی دانشگاه و خیران ورزشی در استان	۰/۰۶	۳	۰/۱۸
	O3	وجود گروه‌های آموزشی تربیت‌بدنی و نیروهای متخصص در دانشگاه	۰/۰۷	۴	۰/۲۸
	O4	کم‌هزینه‌بودن ورزش‌های همگانی	۰/۰۸	۴	۰/۳۲
	O5	علاقه دانشجویان به انجام ورزش و فعالیت بدنی	۰/۰۷	۴	۰/۲۸
	O6	وجود واحدهای درس تربیت‌بدنی عمومی برای دانشجویان	۰/۰۷	۴	۰/۲۸
	O7	وجود دانشجویان ورزشکار مستعد و نخبه در دانشگاه	۰/۰۷	۴	۰/۲۸
	O8	نگرش مثبت دانشجویان به نقش ورزش و فعالیت بدنی در سلامتی	۰/۰۸	۴	۰/۳۲
توسعه ورزش کشور	T1	تغییر الگوهای فیزیکی، اجتماعی و رفتاری دانشجویان و گسترش سبک زندگی غیرفعال	۰/۰۷	۲	۰/۱۴
	T2	بی‌انگیزگی در سازمان‌های دولتی و خصوصی در حمایت مالی از رویدادهای ورزشی دانشگاه	۰/۰۷	۲	۰/۱۴
	T3	کم‌توجهی رسانه‌ها به پوشش اخبار ورزش دانشجویی و دانشگاهی	۰/۰۶	۱	۰/۰۶
	T4	کم‌توجهی به ورزش همگانی در بین سازمان‌های متولی ورزش کشور	۰/۰۶	۲	۰/۱۲
	T5	مشغله زیاد دانشجویان از جمله مشکلات درسی، معیشتی، ادامه تحصیل و آینده شغلی	۰/۰۷	۲	۰/۱۴
	T6	تحولات اقتصادی و سیاسی در کشور	۰/۰۵	۱	۰/۰۵
	T7	ارجح‌بودن فعالیت‌های آموزشی بر فعالیت‌های ورزشی دانشگاه	۰/۰۷	۲	۰/۱۴
جمع ضرایب:			۱	-	۲/۸۸

شکل ۱- موقعیت راهبردی ورزش دانشگاه محقق اردبیلی

جدول شماره سه ماتریس سوات و راهبردهایی را که در شورای راهبری تعیین و تصویب شدند، نشان می‌دهد. براساس این جدول، در مجموع، نه راهبرد شامل سه راهبرد قوت-فرصت، یک راهبرد ضعف-فرصت، سه راهبرد قوت-تهدید و دو راهبرد ضعف-تهدید تدوین شدند.

جدول ۳- راهبردهای ورزش دانشگاه محقق اردبیلی

نقاط ضعف	نقاط قوت
W1 کم‌توجهی به ورزش کارکنان و اعضای هیئت‌علمی دانشگاه	S1 برگزاری جشنواره‌های ورزشی درون‌دانشکده‌ای
W2 نبود بانک جامع اطلاعات و نظام آماری مشخص	S2 تعدد اعزام‌های برون‌مرزی تیم‌های ورزشی دانشگاه
W3 کمبود فضاها، تجهیزات و امکانات ورزشی	S3 تقدیر از دانشجویان ورزشکار مدال‌آور
W4 کمبود نیروی انسانی	S4 وجود تعامل خوب با فدراسیون ورزش دانشگاهی و اداره کل تربیت‌بدنی وزارت علوم
W5 ضعف در بازاریابی و جذب حامیان مالی و متکی بودن به اعتبارات برآمده بخش دولتی	S5 بهره‌گیری از نیروی انسانی متخصص در مدیریت تربیت‌بدنی دانشگاه
W6 تمرکز بیشتر به ورزش قهرمانی و کم‌توجهی به برنامه‌های همگانی در ورزش دانشجویان	S6 تعاملات و ارتباطات درون و برون‌سازمانی
W7 ضعف در بهره‌گیری از مشارکت نیروی داوطلبی دانشجویان در پیشبرد برنامه‌های تربیت‌بدنی و ورزش دانشگاه	S7 بهره‌گیری از اعضای هیئت‌علمی متخصص در امور تربیت‌بدنی و ورزش دانشگاه
W8 کم‌توجهی به نیازها و علائق ورزشی دانشجویان	

ادامه جدول ۳- راهبردهای ورزش دانشگاه محقق اردبیلی

فرصت‌ها	
O1 حمایت سازمان‌های متولی ورزش از ورزش دانشگاه	راهبردهای WO
O2 وجود خیران مالی دانشگاه و خیران ورزشی در استان	استانداردسازی، اعتباربخشی و توسعه اماکن و تجهیزات ورزشی (WO1)
O3 وجود گروه‌های آموزشی تربیت‌بدنی و نیروهای متخصص در دانشگاه	توانمندسازی و به‌سازی منابع انسانی و توسعه نهضت داوطلبی (WO2)
O4 کم‌هزینه‌بودن ورزش‌های همگانی	توسعه نظام مالی و بازاریابی در ورزش دانشگاه با رعایت آموزه‌های اقتصاد مقاومتی و سیاست‌های مالی دانشگاه (WO3)
O5 وجود جمعیت جوان و علاقه‌مند به ورزش در جامعه دانشگاه	راهبردهای SO
O6 وجود واحدهای درس تربیت‌بدنی عمومی برای دانشجویان	توسعه ورزش همگانی در دانشجویان (SO1)
O7 وجود دانشجویان ورزشکار مستعد و نخبه در دانشگاه	کیفیت‌بخشی به واحدهای تربیت‌بدنی دانشجویان (SO2)
O8 نگرش مثبت دانشجویان به نقش ورزش و فعالیت بدنی بر سلامتی	تبلیغ و تحکیم برند ورزشی دانشگاه از طریق توسعه ورزش حرفه‌ای و قهرمانی دانشگاه (SO3)
تهدیدها	
T1 تغییر الگوهای فیزیکی، اجتماعی و رفتاری دانشجویان و گسترش سبک زندگی غیرفعال	راهبردهای ST
T2 بی‌انگیزگی در سازمان‌های دولتی و خصوصی در حمایت مالی از رویدادهای ورزشی دانشگاه	توسعه و بهینه‌سازی روابط عمومی و ارتباطات رسانه‌ای (ST1)
T3 کم‌توجهی رسانه‌ها به پوشش اخبار ورزش دانشجویی و دانشگاهی	توسعه و گسترش ارتباطات درون و برون‌سازمانی (ST2)
T4 کم‌توجهی به ورزش همگانی در بین سازمان‌های متولی ورزش کشور	راهبردهای WT
T5 مشغله زیاد دانشجویان از جمله مشکلات درسی، معیشتی، ادامه تحصیل و آینده شغلی	توسعه ورزش تربیتی و پرورشی در دانشجویان دانشگاه (WT1)
T6 تحولات اقتصادی و سیاسی در کشور	
T7 ارجح‌بودن فعالیت‌های آموزشی بر فعالیت‌های ورزشی دانشگاه	

جدول‌های شماره چهار و پنج ماتریس برنامه ریزی استراتژیک کمی راهبردهای تدوین‌شده را نشان می‌دهند؛ براین اساس، راهبرد توسعه ورزش همگانی در دانشجویان (با مجموع ۵/۸۰)، توسعه ورزش تربیتی و پرورشی در دانشجویان دانشگاه (با مجموع ۴/۹۱) و تبلیغ و تحکیم برند ورزشی دانشگاه از طریق توسعه ورزش حرفه‌ای و قهرمانی دانشگاه (با مجموع ۴/۸۸)، به ترتیب سه اولویت اول در میان راهبردهای تدوین‌شده هستند.

جدول ۴- ماتریس برنامه ریزی استراتژیک کمی برای اولویت‌بندی راهبردها (جدول را به صورت تصویر افقی ذخیره و جایگزین کن)

ST1	ST2	WO1	SO1	WO3	SO3	SO2	WO2	WT1	عوامل خارجی ضروری اهمیت
۰/۲۰	۴	۰/۲۰	۴	۰/۱۰	۲	۰/۱۰	۲	۰/۱۰	۰/۵
۰/۰۶	۱	۰/۱۸	۲	۰/۱۲	۲	۰/۲۴	۲	۰/۱۲	۰/۶
۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۱	۰/۲۱	۲	۰/۲۸	۰/۷
۰/۱۶	۲	۰/۱۶	۲	۰/۱۴	۲	۰/۲۲	۲	۰/۱۶	۰/۸
۰/۰۷	۱	۰/۱۴	۲	۰/۱۴	۲	۰/۲۸	۲	۰/۲۱	۰/۷
۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۱	۰/۱۴	۲	۰/۱۴	۲	۰/۲۱	۰/۷
۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۱	۰/۱۴	۲	۰/۲۸	۲	۰/۱۴	۰/۷
۰/۰۸	۱	۰/۰۸	۱	۰/۱۴	۲	۰/۲۲	۲	۰/۲۴	۰/۸
۰/۰۷	۱	۰/۱۴	۲	۰/۱۴	۲	۰/۲۸	۲	۰/۲۱	۰/۷
۰/۱۴	۲	۰/۱۴	۲	۰/۰۷	۱	۰/۲۸	۲	۰/۰۷	۰/۷
۰/۲۴	۴	۰/۱۸	۲	۰/۰۶	۱	۰/۱۲	۲	۰/۱۲	۰/۶
۰/۱۲	۲	۰/۲۴	۴	۰/۱۲	۲	۰/۱۴	۲	۰/۱۸	۰/۱۲
۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۱	۰/۰۷	۱	۰/۲۸	۲	۰/۲۱	۰/۷
۰/۱۰	۲	۰/۱۰	۲	۰/۱۰	۲	۰/۱۵	۲	۰/۱۵	۰/۵
۰/۱۴	۲	۰/۰۷	۱	۰/۱۴	۲	۰/۲۸	۲	۰/۲۸	۰/۷
۱/۶۶	-	۱/۹۱	-	۱/۸۲	-	۲/۱۷	-	۱/۹۲	-
								۲/۵۸	∑=۱

ادامه جدول ۴- ماتریس برنامه ریزی استراتژیک کمی برای اولویت‌بندی راهبردها

ST1	ST2	WO1	SO1	WO3	SO3	SO2	WO2	WT1	ضریب اهمیت	عوامل داخلی			
۰/۱۶	۲	۰/۸	۱	۰/۸	۱	۰/۲۲	۴	۰/۸	۱	۰/۲۴	۳	۰/۸	S1
۰/۱۲	۲	۰/۱۲	۲	۰/۶	۱	۰/۶	۱	۰/۱۲	۲	۰/۲۴	۴	۰/۶	S2
۰/۱۸	۲	۰/۶	۱	۰/۶	۱	۰/۱۲	۲	۰/۱۸	۲	۰/۲۴	۴	۰/۱۲	S3
۰/۱۶	۲	۰/۲۲	۴	۰/۱۶	۲	۰/۲۴	۳	۰/۲۴	۲	۰/۲۴	۲	۰/۲۴	S4
۰/۱۶	۲	۰/۱۶	۲	۰/۱۶	۲	۰/۲۴	۳	۰/۲۴	۲	۰/۲۴	۲	۰/۲۴	S5
۰/۲۱	۲	۰/۲۸	۴	۰/۱۴	۲	۰/۱۴	۲	۰/۲۱	۲	۰/۱۴	۲	۰/۱۴	S6
۰/۱۶	۲	۰/۱۶	۲	۰/۸	۱	۰/۱۶	۲	۰/۱۶	۲	۰/۲۴	۳	۰/۲۲	S7
۰/۱۲	۲	۰/۶	۱	۰/۶	۱	۰/۶	۱	۰/۶	۱	۰/۱۲	۲	۰/۶	W1
۰/۱۸	۳	۰/۱۸	۲	۰/۱۸	۲	۰/۱۲	۲	۰/۱۲	۲	۰/۱۲	۲	۰/۱۲	W2
۰/۶	۱	۰/۱۸	۳	۰/۲۴	۴	۰/۱۸	۳	۰/۱۸	۲	۰/۱۸	۲	۰/۱۸	W3
۰/۶	۱	۰/۱۲	۲	۰/۱۸	۳	۰/۱۸	۳	۰/۱۸	۲	۰/۲۴	۴	۰/۱۸	W4
۰/۷	۱	۰/۲۱	۲	۰/۲۱	۲	۰/۱۴	۲	۰/۲۸	۴	۰/۱۴	۲	۰/۱۴	W5
۰/۷	۱	۰/۷	۱	۰/۷	۱	۰/۲۸	۴	۰/۲۸	۴	۰/۷	۱	۰/۷	W6
۰/۶	۱	۰/۶	۱	۰/۱۲	۲	۰/۱۲	۲	۰/۱۸	۲	۰/۱۲	۲	۰/۱۲	W7
۰/۵	۱	۰/۵	۱	۰/۵	۱	۰/۲۰	۴	۰/۵	۱	۰/۵	۱	۰/۱۰	W8
۱/۸۲	-	۲/۱۱	-	۱/۸۵	-	۲/۵۶	-	۲/۲۷	-	۲/۷۱	-	۱/۷۱	جمع مؤلفه داخلی
۲/۴۸	-	۴/۰۲	-	۲/۲۷	-	۵/۸۰	-	۴/۲۷	-	۴/۸۸	-	۲/۶۴	جمع کل مؤلفه

جدول ۵- اولویت‌بندی راهبردهای ورزش دانشگاه محقق اردبیلی

ردیف	عبارت راهبرد	جمع امتیاز	الویت
۱	توسعه ورزش همگانی در دانشجویان	۵/۸۰	۱
۲	توسعه ورزش تربیتی و پرورشی در دانشجویان دانشگاه	۴/۹۱	۲
۳	تبلیغ و تحکیم برند ورزشی دانشگاه از طریق توسعه ورزش حرفه‌ای و قهرمانی دانشگاه	۴/۸۸	۳
۴	توسعه نظام مالی و بازاریابی در ورزش دانشگاه با رعایت آموزه‌های اقتصاد مقاومتی و سیاست‌های مالی دانشگاه	۴/۲۷	۴
۵	توانمندسازی و بهسازی منابع انسانی و توسعه نهضت داوطلبی	۴/۲۰	۵
۶	توسعه و گسترش ارتباطات درون و برون‌سازمانی	۴/۰۲	۶
۷	استانداردسازی، اعتباربخشی و توسعه اماکن و تجهیزات ورزشی	۳/۶۷	۷
۸	کیفیت‌بخشی به واحدهای تربیت‌بدنی دانشجویان	۳/۶۳	۸
۹	توسعه و بهینه‌سازی روابط عمومی و ارتباطات رسانه‌ای	۳/۴۸	۹

بحث و نتیجه گیری

هدف این پژوهش، تحلیل وضعیت موجود، تعیین موقعیت راهبردی و تدوین و اولویت بندی راهبردهای ورزش دانشگاه محقق اردبیلی بود. نتایج پژوهش نشان داد که نمره ماتریس عوامل درونی برابر با ۲/۴۶ و نمره ماتریس عوامل بیرونی آن برابر با ۲/۸۸ است که نشان می دهد موقعیت راهبردی ورزش دانشگاه محقق در موقعیت محافظه کارانه قرار دارد. هنگامی که نوع راهبرد سازمان محافظه کارانه باشد، نشان دهنده آن است که سازمان باید با بهره برداری از فرصت های موجود در محیط داخل بکوشد نقاط ضعف داخلی را بهبود ببخشد.

یافته ها نشان داد که توسعه ورزش همگانی در دانشجویان اولین اولویت راهبردهای تدوین شده است. این یافته ها با نتایج پژوهش های رضایی و همکاران (۱۳۹۳)، برنامه راهبردی ورزش دانشگاه لیدترینیتی (۲۰۱۴) و راهبردهای دانشگاه ورکستر (۲۰۱۳) هم خوانی دارد. بهبود کمی و کیفی خدمات و برنامه های ورزشی درون و برون دانشگاهی عنوان راهبردی است که رضایی و همکاران (۱۳۹۳) در تدوین راهبردهای دانشگاه شاهرود تبیین کردند که با راهبرد حاضر هم خوانی دارد. افزایش مشارکت دانشجویان زن و دانشجویان معلول در فعالیت های ورزشی و تنوع بخشی به برنامه های ورزش همگانی راهبردهایی هستند که برنامه راهبردی ورزش دانشگاه لیدترینیتی (۲۰۱۴) در برنامه راهبردی خود آورده است. همچنین، این یافته ها با راهبردهای دانشگاه ورکستر (۲۰۱۳) که به دنبال ایجاد فرصت مشارکت در فعالیت های بدنی دانشجویان است، هم خوانی دارد. مشارکت های ورزشی دانشجویان و حضور آنان در میادین ورزشی نسبت به سال های گذشته رشد محسوسی داشته است؛ اما باید اذعان کرد که با در نظر گرفتن شاخص های جمعیتی، این رشد در مقایسه با مشارکت ورزشی کشورهای دیگر قابل ملاحظه نیست و ضرورت رسیدن به سطح مطلوب، تلاش های بیشتری را می طلبد. این در حالی است که فعالیت بدنی منظم، یکی از مهم ترین مؤلفه های اثرگذار بر سبک زندگی سالم محسوب می شود که با نهادینه کردن آن می توان سبک زندگی سالم را در جامعه رواج بخشید. توجه بیشتر به فعالیت های همگانی، تفریحی و بومی محلی، افزایش فعالیت انجمن های ورزشی خوابگاه ها برای گسترش ورزش در خوابگاه های دانشجویی، افزایش مشوق های انگیزشی برای تحریک شرکت دانشجویان در ورزش های همگانی، طراحی و کاربرد سیستم های اطلاع رسانی مناسب در برگزاری فستیوال ها و مسابقات ورزش همگانی، دسترسی به خدمات تغذیه و مشاوره ورزشی و افزایش تعداد ایستگاه های ورزش همگانی در سطح دانشگاه و خوابگاه ها، از جمله فعالیت هایی هستند که در زمینه این راهبرد تبیین می شوند. ورزش همگانی شکلی از فعالیت های جسمی یا حضور منظم در فعالیت های جسمانی است که سلامت بدنی و روانی را بهبود می بخشد، روابط اجتماعی را شکل می دهد و منجر به شکل گیری نتایج مثبت می شود. در سند نظام جامع ورزش کشور، هدف کلی توسعه ورزش همگانی

و تفریحی، سلامت تن و روان جامعه ذکر شده است که دربرگیرنده هدف کیفی نهادینه‌کردن و رواج تحرک در جامعه است (عرب‌نرمی، گودرزی، سجادی و خبیری، ۱۳۹۵).

دومین راهبرد تأییدشده شورای راهبری ورزش دانشگاه، توسعه ورزش تربیتی و پرورشی در دانشجویان دانشگاه بود. ورزش تربیتی ورزشی است که از طریق آن فرد در قالب خانواده و نهادهای رسمی آموزشی، به‌صورت آگاهانه در دوره‌های خاص، مهارت‌های ورزشی را فرا می‌گیرد؛ به‌گونه‌ای که به نقش و ارزش فرایند در سلامت جسمی و روحی و موفقیت در زندگی نیز پی ببرد. ورزش تعلیم‌وتربیتی در پی آن است که با فراهم‌آوردن زمینه‌های لازم و ایجاد محیط و فرصت مناسب، همه آموزش‌جویان را در موقعیت‌های آموزشی سالم قرار دهد و با پاسخ‌گویی به نیازهای اساسی آنان، برنامه‌هایی را برای تقویت جسم، هم‌گام با اصول و مراحل رشد و هماهنگ با پرورش روح تأمین کند. دانشگاه محقق نیز برنامه‌ها و فعالیت‌های تربیت‌بدنی و ورزش خود را باید با رویکرد تربیتی و پرورشی تدوین و تنظیم کند تا بتواند زمینه‌های آموزشی و تربیتی را در دانشجویان از طریق فعالیت‌های ورزشی ایجاد کند.

راهبرد سوم، تبلیغ و تحکیم برند ورزشی دانشگاه از طریق توسعه ورزش حرفه‌ای و قهرمانی دانشگاه بود. این یافته‌ها با نتایج پژوهش رضانی و همکاران (۱۳۹۳) و راهبردهای دانشگاه لیدترینیتی (۲۰۱۴) هم‌خوانی دارد. رضانی و همکاران (۱۳۹۳) رویکرد علمی، کیفی و برنامه‌ای را در توسعه ورزش قهرمانی و همگانی به‌عنوان یکی از راهبردهای تربیت‌بدنی دانشگاه شاهرود بیان کردند. همچنین، دانشگاه لیدترینیتی در برنامه راهبردی ورزش (۲۰۱۴) خود توسعه حضور تیم‌های ورزشی دانشگاه را در مسابقات به‌عنوان یکی از راهبردهای اصلی خود تبیین کرده است. در مدل‌های توصیفی، دوران قهرمانی از مراحل ماندگار شروع / نمونه‌گیری، مرحله توسعه / تخصص، مرحله تکامل / استادی / سرمایه‌گذاری، مرحله نهایی / تثبیت و مرحله استمرارنداشتن ورزش رقابتی عبور می‌کند. این مراحل بازتابی از یک الگوی مشترک در دوران حرفه‌ای ورزشکاران رشته‌های مختلف در بین کشورهای مختلف و همچنین، در هر دو جنس مرد و زن است (والیمن و لاواله، ۲۰۰۴). ایجاد کمیته ورزش‌های همگانی و قهرمانی، جذب و عقد قرارداد با مربیان شایسته و دارای مدرک مربیگری در رشته‌های مختلف ورزشی، سرمایه‌گذاری و توجه ویژه به رشته‌های مستعد و مدال‌آور در ورزش قهرمانی، مشارکت و حضور تیم‌های دانشگاه در رویدادهای ورزشی مختلف، اعزام تیم‌های دانشگاه به رقابت‌های برون‌مرزی منطقه و غیره، از جمله فعالیت‌هایی هستند که برای این راهبرد می‌توان بیان کرد.

چهارمین راهبرد تأییدشده شورای راهبری توسعه نظام مالی و بازاریابی در ورزش دانشگاه، رعایت آموزه‌های اقتصاد مقاومتی و سیاست‌های مالی دانشگاه بود. این راهبرد با راهبردهای انجمن ورزشی مدارس ایالت کنتاکی (۲۰۱۲-۲۰۱۷)، انجمن ورزش مدارس استرالیا (۲۰۱۱-۲۰۱۴)، راهبرد ورزش ایالت ایزلینگتون (۲۰۰۲) و فدراسیون انجمن‌های ورزشی مدارس اونتاریو (۲۰۱۴-۲۰۱۷) همسو است. از یک‌سو،

اتکای بیش از حد به بودجه عمومی کشور و ضعف در جذب حمایت مالی و درآمدزایی و ازسوی دیگر، ضعف اعتبارات دولت در نظام برنامه و بودجه کشور منجر شد تا به دنبال راهبردی باشیم تا بتوانیم با استفاده از آن بنیادهای مالی و درآمدی را تقویت کنیم و گسترش دهیم.

پنجمین راهبرد ورزش دانشگاه محقق، توانمندسازی و بهسازی منابع انسانی و توسعه نهضت داوطلبی بود. آموزش و توسعه حرفه‌ای منابع انسانی و آموزش مشارکت‌کنندگان، مربیان، مدیران و اولیای دانش‌آموزان، به‌عنوان دو راهبرد مهم در انجمن ورزشی مدارس ایالت کنتاکی (۲۰۱۲-۲۰۱۷) هستند که همسو با این پژوهش هستند. امروزه، توانمندسازی به‌عنوان یکی از ابزارهای سودمند ارتقای کیفی کارکنان و افزایش اثربخشی تلقی می‌شود. مسلم است که از یک سو، وجود نیروهای متخصص در حوزه تربیت بدنی و ازسوی دیگر، وجود گسترده مراکز علمی، آموزشی و پژوهشی به‌عنوان یک فرصت مناسب می‌تواند زمینه‌ساز اجرا و پیاده‌سازی راهبرد ذکر شده باشند. با توجه به دگرگونی‌های سریع و پرشتاب دانش و معلومات بشری، یکی از مهم‌ترین راهکارها برای افزایش بهره‌وری و ایجاد تحول در سازمان، توانمندسازی نیروی انسانی آن سازمان است. توانمندسازی منابع انسانی زمینه‌ساز توسعه شایستگی‌های آنان در راستای ایجاد تحول مثبت و سازنده در نظام تعلیم و تربیت است.

راهبرد ششم ورزش دانشگاه محقق، توسعه و گسترش ارتباطات درون و برون‌سازمانی بود. این راهبرد با یافته‌های پژوهش رضانی، اندام و آقایی (۱۳۹۳) و برنامه راهبردی ورزش دانشگاه لیدترینیتی (۲۰۱۴) هم‌خوانی دارد. رضانی و همکاران (۱۳۹۳) در تدوین راهبردهای تربیت بدنی دانشگاه شاهرود، حفظ و ارتقای تعاملات درون و برون‌سازمانی را برای توسعه ورزش دانشگاه، به‌عنوان یکی از راهبردهای اصلی اداره تربیت بدنی دانشگاه بیان کردند. توسعه ارتباطات داخلی و خارجی نیز به‌عنوان یکی از راهبردهای برنامه راهبردی ورزش دانشگاه لیدترینیتی (۲۰۱۴) آورده شده است. سازمان تصویر خود را از طریق برقراری ارتباطات شکل می‌دهد. محتوای ارتباطات از درون سازمان به بیرون آن، در ساخت تصویر جهان بیرونی سازمان مؤثر است. روابط بیرونی سازمان هویت آن را به صاحب‌نفعان خارجی و سایر مخاطبان مخابره می‌کند. ارتباطات داخلی سازمان با هدف جذب راهبردهای سازمان در هویت آن، هماهنگ کردن فعالیت‌ها و ایجاد اتحاد و وفاداری بین اعضا به‌کار می‌روند. در سازمان‌ها ارتباط تاروپود سازمان را به هم پیوند می‌دهد و موجب یکپارچگی سازمانی می‌شوند. ارتباطات فرایند حیاتی و پویایی در سازمان هستند و ارتباط مؤثر می‌تواند به یکی از مهم‌ترین اهداف سازمان‌ها تبدیل شود (نظری و پاکدلیان، ۱۳۸۴).

هفتمین راهبرد تأییدشده استانداردسازی، اعتباربخشی و توسعه اماکن و تجهیزات ورزشی بود. این راهبرد با راهبرد فدراسیون انجمن‌های ورزشی مدارس اونتاریو مبنی بر توسعه و تجهیز تجارب و منابع آموزشی هم‌راستا است. همچنین، این یافته‌ها با راهبردهای دانشگاه ورکستر (۲۰۱۳) که به دنبال

فراهم کردن تجهیزات و فرصت‌های مشارکت دانشجویان در فعالیتهای بدنی است، هم‌خوانی دارد. با توجه به کمبود تجهیزات و اماکن ورزشی موجود و استانداردندشدن آنها، این راهبرد از اهمیت خاصی برخوردار خواهد بود. توسعه اماکن و تجهیزات، فراهم‌کننده فرصت‌هایی برای حضور بیشتر دانشجویان در فعالیت بدنی خواهد بود.

هشتمین راهبرد، کیفیت‌بخشی به واحدهای تربیت‌بدنی دانشجویان در دانشگاه بود. لازم است در کنار فراگیری تحصیلات عالی، به قابلیت جسمانی دانشجویان که آینده‌سازان کشور هستند نیز توجه شود. در این راستا، بعد از انقلاب فرهنگی، دروس تربیت‌بدنی یک و دو جزو واحدهای رسمی دانشجویان قرار گرفتند که این دروس براساس مصوبه شورای برنامه‌ریزی آموزش عالی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در تاریخ ۱۰/۶/۱۳۹۲ به دروس تربیت‌بدنی (جایگزین درس تربیت‌بدنی یک)، ورزش یک (جایگزین درس تربیت‌بدنی دو)، تربیت‌بدنی ویژه و ورزش ویژه تغییر یافتند. در همین مصوبه، آشنایی با مفاهیم تربیت‌بدنی و علوم ورزشی و نقش آنها در زندگی فردی و اجتماعی، فراگرفتن شیوه‌های حفظ و نگهداری سلامت و تناسب بدن، فراگرفتن اصول حرکات بدنی، آشنایی و کسب قابلیت‌های مربوط به حرکات پایه ورزشی و ایجاد فرصت مناسب ورزشی، به‌عنوان اهداف کلی درس تربیت‌بدنی تعیین شدند. آشنایی و یادگیری فنون و مقررات یکی از ورزش‌های گروهی یا انفرادی متداول در کشور، با توجه به امکانات دانشگاه و علاقه‌مندی دانشجو و ایجاد فرصت مناسب برای کسب تجارب فردی و گروهی نیز به‌عنوان اهداف کلی درس ورزش یک تعریف شدند. اهداف کلی درس تربیت‌بدنی ویژه و ورزش ویژه برای دانشجویان دارای شرایط خاص درجهت خودکفایی جسمانی و بازگشتن به مسیر اصلی زندگی، همان اهداف درس تربیت‌بدنی و ورزش یک تعریف شده‌اند. برنامه آموزشی، نیروی انسانی، امکانات و تجهیزات و بودجه، از جمله مهم‌ترین عوامل مؤثر در کیفیت‌بخشی این درس هستند. مراکز آموزش عالی باید علاوه بر پاسخ‌گویی به نیازهای جامعه و فراهم کردن فرصت‌های مناسب آموزشی، به کیفیت آموزشی نیز توجه داشته باشند، با رعایت استانداردهای آموزش، درجه تطابق پیامدهای حاصل از نظام آموزشی را با خواسته‌های جامعه ارتقا دهند و برای تحقق هدف‌های مورد نظر خود، در تمام مرحله‌های آموزشی و نتایج حاصل از آنها به ارزشیابی بپردازند (هادوی و مهدی‌پور، ۱۳۸۵)؛ بنابراین، مدیریت تربیت‌بدنی باید علاوه بر بهره‌گیری از اساتید مجرب و خبیره در درس تربیت‌بدنی، امکانات و تجهیزات لازم را نیز برای اجرای این درس فراهم کند.

نهمین راهبرد ورزش دانشگاه، توسعه و بهینه‌سازی روابط عمومی و ارتباطات رسانه‌ای بود. با توجه به گستردگی فعالیتهای مدیریت تربیت‌بدنی دانشگاه و تعدد خدمات ارائه‌شده به دانشجویان، برقراری ارتباط مؤثر با دانشجویان و توجه به دیدگاه و خواسته آنان ضروری به‌نظر می‌رسد. یکی از شروط موفقیت در فعالیتهای، میزان آگاه‌کردن دانشجویان از اهداف، برنامه‌ها، فعالیتهای و نتایج عملکردها

از طریق ایجاد تقویت حمایت از عنصر روابط عمومی است. افزون بر این، نقش روابط عمومی به عنوان تسهیلگر روابط، بر میزان رضایت دانشجویان و ارتباطات مؤثر درون و برون سازمانی کاملاً ملموس است. جی کرونیك براساس الگوهای روابط عمومی معتقد است که سازمان‌های اثربخش از طریق روابط عمومی می‌کوشند اطلاعاتی از درون مرزهای خود و همچنین، از محیط‌های خارجی وابسته درباره عملکرد خویش گرد آورند تا معلوم شود چه جنبه‌هایی از سازمان لازم است توسعه یابد تا سازگاری موفقیت‌آمیز به دست آید.

اهمیت راهبردهای تدوین‌شده از آن رو است که پیوسته محیط را بررسی می‌کند و بر آن نظارت می‌کند تا تصمیمات مدیریت تربیت‌بدنی دانشگاه بدون پایه و اساس و گسیخته از تحولات محیط اطراف نباشد و این ملاحظات راهبردی لازمه حرکت موفقیت‌آمیز ورزش دانشگاه است؛ بنابراین، با راهبردهای تدوین‌شده، گرفتن تصمیمات و انجام فعالیت‌های بنیادی که به شکل‌دهی ماهیت و چگونگی و چرایی اقدامات مدیریت تربیت‌بدنی می‌پردازد، آسان خواهد شد و مدیریت تربیت‌بدنی دانشگاه قادر خواهد بود با استفاده از برنامه‌های عملیاتی که ناشی از ترجمه همین راهبردها است، گام مهمی در راستای اهداف و مأموریت‌های ورزش دانشگاه بردارد.

منابع

1. Arabnarmi, B., Goodarzi, M., Sjjadi, S., N., & Khabiri, M. (2017). TV and public sport development: A grounded theory. *Sport Management Studies*, 8(40), 17-38. (Persian).
2. Asefi, A., & Asadi, H. (2017). An investigating of developmental barriers of sport for all in State Universities of tehran city and presenting developing strategies. *Journal of Sport Management*, 8(6), 823-44.
3. Boyne, G. A., & Walker R. M. (2010). Strategic management and public service performance: The way ahead. *Public Administration Review*, 70(s1): 185-92.
4. Bryson, J. M. (2011). *Strategic planning for public and nonprofit organizations: A guide to strengthening and sustaining organizational achievement (1)*. New jersey: John Wiley & Sons.
5. Devecioglu, S., Sahan, H., Yildiz, M., Tekin, M., & Sim, H. (2012). Examination of socialization levels of university students engaging in individual and team sports. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 46, 326-30.
6. Foruzandeh, L., Amini, M., & Khabbazi, S. (2013). *Strategic planning and management based strategic planning*. Tehran: Payamnoor University Press. (Persian).
7. Gebhardt, A., & Eagles, P. F. (2014). Factors leading to the implementation of strategic plans for parks and recreation. *Managing Leisure*, 19(5), 321-44.
8. Grant, R. M. (2015). *Contemporary strategy analysis 9e text only*. John Wiley & Sons.

9. Hadavi, F., & Mehdipour, A. (2005). Developing models to evaluation of the curriculum in physical education and Sport Sciences in higher education institutions and governmental centers, *Journal of Olympic*, 2(30), 59-74
10. Hamidi, M. (2013). Designing of strategic plan in national university sports federation I.R. Iran. (Doctoral dissertation). University of Tehran, Kish International Campus, Kish. (Persian).
11. Hasanbeygi, E. (2011). Strategic management. Tehran: Samt Press. (Persian).
12. Hoseini, G., Hamidi, M., & Tojjari, F. (2013). The design of student sport strategy of Islamic Azad University. *Journal of Sport Management*, 4(15), 15-33. (Persian).
13. Hoye, R., Smith, A. C., Nicholson, M., & Stewart, B. (2015). *Sport management: Principles and applications*. New York: Routledge.
14. Longo, F., & Rotolo, A. (2014). Promoting programme gap awareness as a method of effective public strategic management. *Public Management Review*, In press, 1-20.
15. Melitski, J., & Manoharan, A. (2014). Strategic information system plans in nations around the world. *International Journal of Public Administration*, 37(12), 846-55.
16. Nazari, R., & Pakdelian, P. (2015). The relationship between communication skills with application management styles and organizational effectiveness Isfahan's sport managers and present model. *Journal of Communication Management in Sports Media*, 3(4), 15-23. (Persian).
17. Ramezani, M., Andam, A., & Aghaei, A. (2015). Designing strategic plan of physical education office of Shahrood University. *Research on Educational Sport*, 3(7), 15-40.
18. The Theoretical Foundations of Fundamental Change in the System of Formal Basic Education in Islamic Republic of Iran. (2011). Education Ministry of Islamic Republic of Iran, 350-465. (Persian).
19. Vahdani, M. (2016). Achievement active and health life style using with development of physical literacy. *Sport and Value Journal*, 175, 21-2. (Persian).
20. Website of Kentucky High School Athletic Association. (2013). Strategic plan, Kentucky high school athletic association 2012-2017. Available at: khsaa.org/general/day-to-day/strategic-plan [Accessed 15 February 2017].
21. Website of Kentucky High School Athletic Association. (n.d). Strategic plan Kentucky high school athletic association (2007-2011). Available at: <https://khsaa.org/httpdocs/strategicplan>.
22. Website of Leeds Trinity University. (2014). Leeds trinity university sport strategy (2014-2019). Available at: www.leadstrinity.ac.uk [Accessed 25 February 2017].
23. Website of Ontario Federation of School Athletic Associations. (n.d). Strategic plan OFSAA 2014 – 2017, Available at: www.ofsaa.on.ca/sites/default/files/PDFs/Strategicplan2014-17.
24. Website of School Sport Australia. (2012). Strategic plan, school sport Australia (2011-2014). Available at: www.schoolsport.edu.au/lib. [Accessed 15 February 2017].
25. Website of Worcester University. (2013). Worcester University joint strategy for student sport 2013-18 at the University of Worcester. Available at: www.worcester.ac.uk [Accessed 25 February 2017].

26. Wylleman, P., & Lavallee, D. (2004). A developmental perspective on transitions faced by athletes. In M. Weiss (Ed.), *Developmental sport and exercise psychology: A lifespan perspective* (pp. 507-27). Morgantown, WV: American Psychological Association.

استناد به مقاله

محرمزاده، مهرداد، وحدانی، محسن. (۱۳۹۷، بهار و تابستان). تدوین و اولویت‌بندی راهبردهای ورزش دانشگاه محقق اردبیلی. پژوهش در ورزش تربیتی، ۶(۱۴): ۹۴-۱۷۳. شناسه دیجیتال: 10.22089/res.2017.3948.1282

Moharramzadeh, M., Vahdani, M. (2018). Development and Prioritize of sport strategies in Mohaghegh Ardabili University. *Research on Educational Sport*, 6(14): 173-94. (Persian).
Doi: 10.22089/res.2017.3948.1282

تبیین الگوی ارتباطی سلامت معنوی با اخلاق حرفه‌ای در مربیان ورزشی

امیر دانا^۱، صالح رفیعی^۲، امیر حمزه سبزی^۳، المیرا گوزل زاده^۴

۱. استادیار رفتار حرکتی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران*
۲. استادیار رفتار حرکتی، پژوهشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی
۳. استادیار رفتار حرکتی، دانشگاه پیام‌نور
۴. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، واحد علی‌آباد کتول، دانشگاه آزاد اسلامی، علی‌آباد کتول، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۱۲/۲۴ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۵/۱۱

چکیده

هدف این پژوهش، تبیین الگوی ارتباطی سلامت معنوی با اخلاق حرفه‌ای در مربیان ورزشی بود. ۱۸۵ مربی (۱۱۷ مرد و ۶۸ زن، میانگین سنی ۴۱/۵۷ سال و میانگین سابقه مربیگری ۱۵/۲۷ سال) از رشته‌های ورزشی مختلف با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند و پرسش‌نامه سلامت معنوی (اله‌بخشیان و همکاران، ۱۳۸۹) و پرسش‌نامه اخلاق حرفه‌ای مربیان ورزشی را (عیدی و همکاران، ۱۳۹۵) تکمیل کردند. داده‌ها با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون، رگرسیون چندمتغیره و مدل‌یابی معادلات ساختاری در سطح اطمینان ۹۵ درصد تحلیل شدند. نتایج نشان داد که ابعاد و سطح کلی سلامت معنوی دارای روابط دوسویه معنادار و مثبت با ابعاد و سطح کلی اخلاق حرفه‌ای بودند. مطابق نتایج تحلیل رگرسیون، به ترتیب فلسفه مربیگری (۱۷/۶ درصد)، قانون‌مداری (۱۶/۸ درصد)، استفاده از خرد جمعی (۱۴/۸ درصد)، احترام به ارزش‌ها و هنجارها (۱۴/۱ درصد)، روابط انسانی (۱۳/۳ درصد) و علاقه‌مندی به حرفه (۱۱/۶ درصد) توسط ابعاد سلامت معنوی تبیین شدند. ابعاد سلامت معنوی در مجموع ۲۶/۱ درصد از تغییرات سطح کلی اخلاق حرفه‌ای را در مربیان ورزشی تبیین کرد. در نهایت، نتایج مدل‌یابی معادلات ساختاری بیانگر وجود ارتباط چندگانه معنادار و مثبت بین ابعاد سلامت معنوی و اخلاق حرفه‌ای بود. یافته‌های پژوهش حاضر پیشنهاد می‌کند که از طریق ارتقای سلامت معنوی می‌توان سطح اخلاق حرفه‌ای را در مربیان ورزشی بهبود بخشید.

واژگان کلیدی: معنویت، اخلاقیات، مربیگری، اخلاق حرفه‌ای

مقدمه

در سال‌های اخیر، مباحث اخلاقی دست‌کم به‌صورت نوشته و روی کاغذ، به یکی از موضوع‌های مهم در سازمان‌های ورزشی تبدیل شده‌اند؛ به‌طوری‌که فدراسیون‌های ورزشی، اداره‌های کل ورزش و جوانان و باشگاه‌های فرهنگی- ورزشی، اصول و ضوابط اخلاقی خود را در قالب «منشور اخلاقی» منتشر کرده‌اند و بر اجرای آن تأکید ورزیده‌اند. باوجود گرایش شدید به اخلاق‌مداری در زمینه ورزش، استاندارد و معیار ثابتی در تدوین ضوابط و اصول اخلاقی در سازمان‌های ورزشی در کشورهای مختلف وجود نداشته است و بیش از تأکید ورزیدن به سیاست‌های توانمندسازی اخلاقی، بر «نبایدها» تأکید شده است (تامپسون و دیفنباخ، ۲۰۱۵). در ایران، پیش‌نویس نظام‌نامه اخلاق حرفه‌ای ورزش کشور در سال ۱۳۹۲ در راستای تحقق شعار «ورزش پاک، معنوی و معرفتی» و با در نظر گرفتن دستاوردهای علمی و با هدف حفظ شئون حرفه‌ای و منزلت اجتماعی جامعه ورزش تدوین شد (خبرگزاری کار ایران، ۱۳۹۲) و در سال ۱۳۹۴ نهایی شد (خبرگزاری برنا، ۱۳۹۴). این اقدامات برای شکل‌گیری فرهنگ اخلاق‌مدار در جامعه ورزش حیاتی هستند؛ اما این حقیقت انکارنشده است که ورزش به‌عنوان یک صنعت چندبیلیون دلاری (میلانو و چلادورای، ۲۰۱۱) عرصه‌ای است که در آن ترکیب انتظارات زیاد، وفاداری شدید و هیجانات و تعصبات عمیق به خلق یک کسب‌وکار پرمخاطره، ظهور فرهنگ بردمحور در ورزش و دائمی‌شدن نگرش «برد به هر قیمتی» بین بازیکنان، مربیان، مدیران، داوران و هواداران منجر شده است. تاکنون گزارش رسمی منتشرشده یا پژوهش نظام‌مندی درباره تخلفات اخلاقی در ورزش ایران وجود نداشته است؛ اما برای مثال، با نگاهی به آمار عملکرد کمیته انضباطی فدراسیون فوتبال ایران، تنها ۱۱۱ مورد رأی صادرشده در خصوص تخلفات مختلف در فاصله زمانی فرودین ۱۳۹۵ تا اردیبهشت ۱۳۹۶ به ثبت رسیده‌اند (فدراسیون فوتبال ایران، ۱۳۹۶) که بر بحران مسئله اخلاق در ورزش کشور دلالت دارند.

از میان تمامی حیطه‌هایی که مسئله اخلاق در ورزش باید دقیق بررسی شود، اخلاق در مربیان ورزشی به‌لحاظ بعد تربیتی ورزشکاران است که اهمیت فراوانی دارد. شواهد مستند بسیاری وجود دارند که نشان می‌دهند مشارکت ورزشی زمینه ایده‌آلی برای رشد جسمانی، روانی، اجتماعی و یادگیری مهارت‌های زندگی را فراهم می‌کند (برای مثال، ایمی، یانگ، هاروی، چاریتی و پین، ۲۰۱۳)؛ اما تمامی این پیامدهای مثبت تنها با مشارکت ورزشی محض ایجاد نمی‌شوند و لازمه آن ایجاد محیط ورزشی مطلوب توسط نقش‌آفرینان اصلی ورزش؛ یعنی مربیان است (اسمیت، اسمول و کامینگ، ۲۰۰۷). این شرایط برای رشد اخلاقی در ورزشکاران و ایجاد پیامدهای مثبت مانند توسعه بازی جوانمردانه در ورزش قهرمانی

1. Thompson & Dieffenbach
2. Milano & Chelladurai
3. Eime, Young, Harvey, Charity & Payne
4. Smith, Smoll & Cumming

و حرفه‌ای نیز صادق است و مربیان ورزشی باید به مهارت‌های لازم برای جهت‌دهی صحیح هنگام مواجهه با موقعیت‌های دشوار اخلاقی مجهز باشند؛ زیرا، نفوذ زیاد مربیان روی ورزشکاران (بروک، ۲۰۰۱؛ لایوس، سئودوراکیس و گارگالیانوس، ۲۰۰۳) آن‌ها را قادر به تأثیرگذاری بر تصمیم‌گیری اخلاقی ورزشکاران می‌کند (هاردمن و جونز، ۲۰۱۱)؛ با این وجود، در عمل گرایش به بردم‌محوری و فشارهای همراه شده با آن، نه تنها منجر به رواج لغزش‌های اخلاقی، بلکه فقدان رشد اخلاقی در ورزشکاران می‌شود. براساس گزارش‌های سال‌های اخیر، سوءاستفاده کلامی از ورزشکاران («زورگویی معلمان»، کریب، ۲۰۱۵)، نادیده گرفته شدن بیگاری («بیگاری ناگوار فوتبال»، هیلی و زیلگیت، ۲۰۰۸) و سوءاستفاده بدنی از ورزشکاران (دوک، ۲۰۱۰) تنها چند نمونه از رفتارهای غیراخلاقی مربیان هستند که در ورزش بسیاری از کشورها رواج دارند. شاید این لغزش‌های اخلاقی بیشتر در سطوح بالای رقابتی مصداق داشته باشند؛ اما هنگامی که این موارد در ورزش نوجوانان و جوانان مشاهده می‌شوند، مسئله به‌عنوان یک بحران تهدیدآمیز مطرح می‌شود (المونت، ۲۰۰۱؛ شلیدز، بریدیمیر، لویی و پاور، ۲۰۰۵). افزون‌براین، براساس مطالعات استول و بلر (۲۰۱۰)، گرایش نگران‌کننده‌ای به «استدلال اخلاقی»^۱ پایین بین ورزشکاران در مقایسه با همسالان غیرورزشی آنان وجود دارد. براساس دو دهه مطالعه، این پژوهشگران دریافتند که مهارت‌های استدلال اخلاقی با مشارکت در ورزش، مشارکت ورزشی طولانی مدت و مشارکت در سطوح بالای ورزش حرفه‌ای کاهش می‌یابد (ستول، بلر، کول و بورول، ۱۹۹۵؛ استول و بلر، ۲۰۱۰). همسو با این شواهد، خبیری (۱۳۸۱) در ایران نشان داد که زنان غیرورزشکار در برخی از مؤلفه‌های رعایت موازین اخلاقی در مقایسه با هم‌تایان ورزشکار دارای برتری هستند. موضوع ضعف اخلاقی در مربیگری حتی زمانی نگران‌کننده‌تر است که متداول‌ترین روش مربیگری الگوی تبعیت ورزشکار از مربی است و این الگو چرخه‌ای ایجاد می‌کند که زمینه‌ساز رفتارهای سؤال برانگیز را فراهم می‌کند (مالت، ترودل، لیل و رین، ۲۰۰۹).^۲ در این بین، بر حرفه‌ای‌سازی مربیگری از طریق بهبود آموزش چه

-
1. Burke
 2. Laios, Theodorakis & Gargalianos
 3. Hardman & Jones
 4. Teacher's Bullying
 5. Crebb
 6. Horrific Football Hazing
 7. Duke
 8. Almonte
 9. Shields, Bredemeier, LaVoi & Power
 10. Stoll & Beller
 11. Moral Reasoning
 12. Stoll, Beller, Cole & Burwell
 13. Mallett, Trudel, Lyle & Rynne

در دوره‌های آکادمیک (دافی و همکاران،^۱ ۲۰۱۲) و چه در رسانه‌ها (هیلی و زیلگیت،^۲ ۲۰۰۸) همواره تأکید شده است؛ اما متأسفانه تلاش چشمگیری برای توسعه اخلاق در آموزش مربیگری انجام نشده است؛ زیرا، مدیران ورزشی بر این باورند که زمان کافی برای این قبیل آموزش‌ها وجود ندارد (هیلی و زیلگیت، ۲۰۰۸)؛ با این وجود، ارزش اخلاق مربیگری نه تنها برای دوره‌های آموزشی مهم تلقی شده است، بلکه براساس پیمایشی که جوردن، گرینول، گیست، پاستور، ماهونی^۳ (۲۰۰۴) روی بیش از ۱۰۰ مربی با تجربه انجام دادند، نشان دادند که بیش از ۹۰ درصد از شرکت‌کننده‌ها بر اهمیت اصول اخلاقی در مربیگری تأکید داشته‌اند و مربیان را در قبال رفتارهای غیر اخلاقی مسئول دانسته‌اند. به‌طور کلی، با توجه به رسالت مربیان، اخلاق حرفه‌ای مثبت به‌عنوان موضوع کلیدی در مربیگری مطرح است و بررسی دقیق آن حیاتی است (دافی و همکاران، ۲۰۱۲).

«اخلاق حرفه‌ای»^۴ به اصول، قوانین و کدهایی اشاره دارد که توسط منبع خارجی در قبال طبقه خاصی از رفتارها و اقدامات در بستر نظام‌های اجتماعی وضع می‌شوند (هاردمن و جونز، ۲۰۱۱). چند مطالعه کلیدی در حوزه اخلاق در مربیگری مسیر پژوهشی را به سمت عملیاتی‌سازی اخلاق حرفه‌ای مربیان هدایت کرده است. هاردمن، جونز و جونز^۵ (۲۰۱۰) در مقاله‌ای با عنوان «مربیگری ورزشی، اخلاق فضیلت‌مدار و تقلید» با تأکید بر نقش کلیدی مربیان به‌عنوان الگوی نقش ورزشکاران و پاسخ به سه سؤال بنیادی، زیربنای نظری اخلاق حرفه‌ای را تبیین کردند. اول اینکه مربی باید چه نوع شخصی باشد؟ دوم، مربی باید چگونه رفتار و عمل کند؟ و سوم، هدف مربیگری چه باید باشد؟ تامپسون و دیفناخ (۲۰۱۵) با ساخت پرسش‌نامه موضوعات حرفه‌ای در مربیگری ورزشی،^۶ سنجش اخلاق حرفه‌ای در مربیگری را در زمینه ورزش آموزشگاهی عملیاتی کردند. براساس این مفهوم‌سازی، شش عامل متشکل از استفاده از الفاظ رکیک برای ورزشکار (۲۷/۲ درصد)، تمرین در زمان مرده (زمانی که تمرین ممنوع است، ۱۱/۴ درصد)، روابط صمیمی مربی و ورزشکار (۸/۷ درصد)، سیاه‌نمایی مربی مخالف (۸/۴ درصد)، بددهنی به سایر مربیان (۶/۷ درصد) و گرفتار کردن ورزشکار در نوشیدنی‌های زیر سن قانونی (۵/۹ درصد)، در مجموع ۶۸/۲ درصد از تغییرات اخلاق حرفه‌ای مربیگری را تبیین کردند. این مفهوم‌سازی اولین تلاش برای عملیاتی‌کردن سنجش اخلاق حرفه‌ای در مربیگری آموزشگاهی محسوب می‌شود و براساس نظر توسعه‌دهندگان آن، این چهارچوب ممکن است برای درک اخلاق حرفه‌ای در سطوح بالاتر

-
1. Duffy
 2. Halley & Zilgitt
 3. Jordan, Greenwell, Geist, Pastore, Mahony
 4. Professional Ethics
 5. Hardman, Jones & Jones
 6. Virtue Ethics
 7. Professional Issues in Sport Coaching Questionnaire (PISC-Q)

ورزش کارایی لازم را نداشته باشد (تامپسون و دیفنباخ (۲۰۱۵). در تلاش بعدی، عیدی، شعبانی و امیری (۲۰۱۶) با ساخت پرسش‌نامه اخلاق حرفه‌ای مربیان ورزشی، این سازه را ترکیبی از شش عامل استفاده از خرد جمعی (۹/۳ درصد)، قانون‌مداری (۸/۱ درصد)، فلسفه مربیگری (۶/۶ درصد)، علاقه‌مندی به حرفه (۶/۳ درصد)، احترام به ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی (۵/۸ درصد) و روابط انسانی (۴/۶ درصد) معرفی کردند که در مجموع ۴۰/۷ درصد از تغییرات اخلاق ورزشی مربیان را توضیح می‌دهند. به‌طور قطع، درزمینه مربیگری، توسعه تعریف جامع و روشن از اخلاق حرفه‌ای و همچنین، وضع اصول و ضوابط مربوط به آن در تحقق آرمان‌های اخلاقی ثمربخش است؛ اما وجود این اصول و ضوابط شرایط لازم برای گرایش‌نداشتن مربیان به تخلفات اخلاقی را فراهم نمی‌آورد. در این بین، سؤال مطرح این است که چه عواملی در گرایش به اخلاق حرفه‌ای در مربیان ورزشی نقش دارند؟

موضوع اصلی در ارتقای اخلاقیات در محیط کار بررسی این است که چرا افراد ممکن است یک عمل مسئله‌دار را به‌عنوان یک عمل غیر اخلاقی در نظر نگیرند و با نادیده‌گرفتن اصول و ضوابط مربوط، آن را بدون محدودیت اخلاقی انجام دهند؟ (ژورکیویکز، ۲۰۰۲). در واقع، انطباق استدلال اخلاقی فرد با اصول اخلاق حرفه‌ای ممکن است در نبود تخلف اخلاقی نقش ایفا کند؛ از این رو، برای درک سازوکار گرایش مربیان به اخلاق حرفه‌ای، ابتدا باید درک روشنی از استدلال اخلاقی ترسیم شود. استدلال اخلاقی ظرفیت تفکر درباره این است که چه چیز صحیح است و چرا؟ (لامپکین، استول و بلر، ۱۹۹۹) و با «تصمیم‌گیری اخلاقی»^۴ در ارتباط مستقیم قرار دارد (لمپ، ۱۹۹۴). فورسیت^۶ (۱۹۸۰) معتقد است که افراد نظام پیچیده‌ای از اصول اخلاقی را با عنوان «فلسفه اخلاق فردی» توسعه می‌دهند که به‌عنوان راهنمایی برای قضاوت‌ها و تصمیم‌گیری‌های اخلاقی به کار می‌رود. فلسفه اخلاق فردی یکی از عناصری است که کارکرد صفت‌گونه دارد و در تفسیر موقعیت‌های اخلاقی از خود ثبات نشان می‌دهد و از دو سازه آرمان‌گرایی^۸ و نسبیت‌گرایی^۹ تشکیل می‌شود. افراد با آرمان‌گرایی بالا، به اجتناب‌ورزیدن از آسیب به دیگران با هر هزینه‌ای و صرف‌نظر از هر پیامدی اعتقاد دارند؛ در حالی که افراد با آرمان‌گرایی پایین، بر موضوع‌های اخلاقی مطلق تمرکز ندارند و معتقدند که برخی اوقات آسیب برای ایجاد پیامدهای مثبت ضروری است. نسبیت‌گرایی به سطح فرد در پیروی از قوانین اخلاقی اشاره دارد. افراد با نسبیت‌گرایی

1. Professional Ethics Questionnaire of Sporting Coaches (PEQSC)
2. Jurkiewicz
3. Lumpkin, Stoll & Beller
4. Ethical Decision Making
5. Lampe
6. Forsyth
7. Individual Moral Philosophy
8. Idealism
9. Relativism

بالا به قضاوت‌های اخلاقی بر پایه ارزش‌های شخصی و موقعیت تمایل دارند؛ در حالی که افراد با نسبیت-گرایی پایین به پیروی از قوانین اخلاقی کلی (برای مثال، دروغ هرگز صحیح نیست) تمایل بیشتری نشان می‌دهند. از ترکیب این دو سازه چهار دسته فلسفه اخلاق فردی شکل می‌گیرد که شامل موقعیت-گرایی^۱ (آرمان‌گرایی و نسبیت‌گرایی بالا)، مطلق‌گرایی^۲ (آرمان‌گرایی بالا و نسبیت‌گرایی پایین)، ذهن-گرایی^۳ (آرمان‌گرایی پایین و نسبیت‌گرایی بالا) و استثناگرایی^۴ (آرمان‌گرایی و نسبیت‌گرایی پایین) هستند. در واقع، چنین به نظر می‌رسد که افراد با فلسفه اخلاق فردی مطلق‌گرایی ممکن است به تبعیت از اصول اخلاق حرفه‌ای تمایل بیشتری نشان دهند. نتایج پژوهش تامپسون و دیفناخ (۲۰۱۵) از وجود روابط معنادار بین مؤلفه‌های فلسفه اخلاق فردی و اخلاق حرفه‌ای مربیگری حمایت می‌کند. همچنین، سایر یافته‌های پژوهشی بر اساس این نظام طبقه‌بندی بیانگر ارتباط فلسفه اخلاق فردی با قضاوت و استدلال اخلاقی است (فورسیت، ۱۹۸۰، ۱۹۸۵، ۱۹۹۲؛ فورست و پاپ،^۵ ۱۹۸۴). افزون‌بر این، قضاوت اخلاقی تنها یکی از مؤلفه‌های اخلاقیات محسوب می‌شود (رست، نارویز، بیئو و توما،^۶ ۱۹۹۹). اخلاقیات مفهومی چندوجهی است که از مؤلفه‌های حساسیت اخلاقی^۷، قضاوت اخلاقی^۸، انگیزش اخلاقی^۹ و شخصیت اخلاقی^{۱۰} تشکیل شده است و این چهار مؤلفه فرایندهایی روان‌شناختی هستند که در تعامل با یکدیگر منجر به بروز رفتار اخلاقی می‌شوند (رست و همکاران، ۱۹۹۹). با در نظر داشتن این مؤلفه‌ها، توضیح داده می‌شود که چرا یک فرد ممکن است بر این باور باشد که دروغ اشتباه است (قضاوت اخلاقی)؛ اما زمانی که در برابر یک سناریوی زنده قرار می‌گیرد، گرفتار دروغ شود (نبود انگیزش اخلاقی). در نهایت با توجه به آنچه گذشت، رفتار مطابق با اخلاق حرفه‌ای نیازمند تطبیق فلسفه اخلاق فردی، باورها، ارزش‌ها و استدلال اخلاقی فرد با اصول و ارزش‌های اخلاق حرفه‌ای است؛ اما در صورت تعارض بین ارزش‌های اخلاق شخصی و حرفه‌ای، فرد دچار «کثرت اخلاقی»^{۱۱} می‌شود و نتیجه آن شکل‌گیری

-
1. Situationism
 2. Absolutism
 3. Subjectivism
 4. Exceptionism
 5. Forsyth & Pope
 6. Morality
 7. Rest, Narvaez, Bebeau & Thoma
 8. Moral Sensitivity
 9. Moral Judgment
 10. Moral Motivation
 11. Moral Character
 12. Ethical Multiplicity

«کدهای اخلاقی خیالی» است ژورکیویکز، ۲۰۰۲ که در آن صلاحدید فردی از درست و غلط، پایه و اساس تصمیم‌گیری اخلاقی در محل کار قرار می‌گیرد (گیاکالون و ژورکیویکز، ۲۰۰۳). یکی از جنبه‌های ساختار ارزش فردی معنویت است که از لحاظ نظری و تجربی با شناخت‌های اخلاقی مرتبط است و با توجه به نقش نظام ارزش در فرایندهای ادراکی (پارگامنت و ماهوونی، ۲۰۰۲)، ممکن است عامل مهمی در چگونگی ادراک فرد از یک موقعیت اخلاقی محسوب شود. معنویت به سائق و نیاز درونی افراد به تجربه تعالی یا معنای زندگی عمیق‌تر از طریق مسیر زندگی و اشتغال اشاره دارد (گیاکالون و ژورکیویکز، ۲۰۰۳). ارزش‌های معنوی شامل خیرخواهی،^۶ ثمربخشی،^۷ نوع‌دوستی،^۸ راستی^۹ (تبعیت از اصول رفتاری)، عدالت،^{۱۰} تقابل^{۱۱} (تشخیص ارزش مشارکت فردی در ایجاد یک کل)، قدرت پذیرش^{۱۲}، احترام^{۱۳}، مسئولیت‌پذیری^{۱۴} و اعتماد^{۱۵} مطالعات ارزش‌های انسانی (بومر، گراتو، گروندر و تاتل،^{۱۶} ۱۹۸۷)، فلسفه اخلاق (سیگاپاکدی، کرفت، ویتل و رالاپالی،^{۱۷} ۱۹۹۵؛ بارنت، باس و براون،^{۱۸} ۱۹۹۶؛ ژورکیویکز، ۲۰۰۲؛ گیاکالون و ژورکیویکز، ۲۰۰۳)، سلامت جسمانی و روان‌شناختی (ویت،^{۱۹} ۱۹۹۱) و مذهب (استید، وورل و استید،^{۲۰} ۱۹۹۰؛ بومر و همکاران، ۱۹۸۷) بررسی شده‌اند. تعدادی از پژوهشگران ارتباط نظری بین معنویت و اخلاق در محیط کار را مطالعه کرده‌اند (فورنهام،^{۲۱} ۱۹۹۵؛ جکسون،^{۲۲}

-
1. Phantom Code of Ethics
 2. Giacalone & Jurkiewicz
 3. Spirituality
 4. Pargament & Mahoney
 5. Drive
 6. Benevolence
 7. Generativity
 8. Humanism
 9. Integrity
 10. Justice
 11. Mutuality
 12. Receptivity
 13. Respect
 14. Responsibility
 15. Trust
 16. Bommer, Gratto, Gravander & Tuttle
 17. Singhapakdi, Kraft, Vitell & Rallapalli
 18. Barnett, Bass & Brown
 19. Wheat
 20. Stead, Worrell & Stead
 21. Furnham
 22. Jackson

۱۹۹۹؛ گانتز، ۲۰۰۱؛ مک‌کی، ۲۰۰۳). فورنهام (۱۹۹۶) و ولاسکیوز^۳ (۲۰۰۲) معنویت را مؤلفه کلیدی رفتار اخلاقی می‌دانند؛ همان‌طور که ویکتور و کالن^۴ (۱۹۸۸) در تعیین ارتباط بین معنویت و جو اخلاقی کار به آن اشاره کرده‌اند. شواهد پژوهشی نشان می‌دهند که بین معنویت فردی و ادراکات اخلاقی منتهی به رفتار ارتباط مثبت وجود دارد (نک و میلیمان^۵، ۱۹۹۴؛ گیبونز^۶، ۲۰۰۰؛ گیاکالون و ژورکیویکز، ۲۰۰۳). براساس مجموع شواهد موجود، چنین به نظر می‌رسد که معنویت فردی ممکن است در گرایش به اخلاق حرفه‌ای نقش داشته باشد. در پژوهش حاضر، سلامت معنوی^۷ به عنوان شاخصه معنویت فردی مدنظر قرار گرفت؛ زیرا، این سازه علاوه بر ارزش‌های معنوی، موضوع‌های مذهبی را نیز پوشش می‌دهد. براساس مرور جامع و جمع‌بندی دقیق تعاریف موجود که عباسی، عزیزی، شمسی، ناصری و اکبری (۱۳۹۱) انجام دادند، سلامت معنوی عبارت است از برخورداری از حس پذیرش، احساسات مثبت، اخلاق و حس ارتباط متقابل مثبت با یک قدرت حاکم و برتر قدسی، دیگران و خود که طی یک فرایند پویا و هماهنگ شناختی، عاطفی، کنشی و پیامدی شخصی حاصل می‌شود. سلامت معنوی شکلی از تجربه معنوی انسان در دو چشم‌انداز مختلف است. اول، چشم‌انداز سلامت مذهبی که بر چگونگی درک افراد از سلامتی در زندگی معنوی‌شان هنگامی که با قدرتی بالاتر ارتباط دارند، متمرکز است و دوم، چشم‌انداز سلامت وجودی که بر نگرانی‌های اجتماعی و روانی افراد متمرکز است. سلامت وجودی در مورد اینکه چگونه افراد با خود، جامعه یا محیط سازگار می‌شوند، بحث می‌کند (عباسی و همکاران، ۱۳۹۱). ارتباط سلامت معنوی و اخلاق حرفه‌ای تاکنون مورد توجه پژوهشگران نبوده است و با توجه به آنچه گذشت، بررسی آن در توسعه شناخت موجود از مسئله اخلاق در ورزش حیاتی و پراهمیت است؛ براین اساس، در پژوهش حاضر الگوی ارتباطی سلامت معنوی و اخلاق حرفه‌ای در مربیان ورزشی مطالعه شده است.

روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش، توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری همه مربیان حرفه‌ای دارای مدارک ملی و بین‌المللی استان گلستان بودند که به صورت تصادفی ساده ۱۸۵ نفر از آن‌ها از رشته‌های فوتبال، والیبال، بسکتبال، هندبال، فوتسال، تنیس روی میز، کبیدی، شنا، کشتی و کاراته به عنوان نمونه انتخاب شدند. در مرحله اجرای پژوهش، پس از ارائه توضیحات مقدماتی درباره ابزار اندازه‌گیری و هدف از

-
1. Gunther
 2. McKee
 3. Velasquez
 4. Victor & Cullen
 5. Neck & Milliman
 6. Gibbons
 7. Spiritual Health

اجرای آزمون، نحوه پاسخ‌گویی به آزمون‌ها برای شرکت‌کنندگان به‌طور مفصل شرح داده شد. درخصوص ملاحظات اخلاقی پس از کسب رضایت‌نامه از افراد و دادن آگاهی‌های لازم، به آن‌ها اطمینان داده شد که اطلاعات دریافت‌شده فقط در این پژوهش استفاده خواهد شد و از هرگونه سوءاستفاده محفوظ خواهد بود. برای گردآوری اطلاعات از ابزارهای به شرح زیر استفاده شد:

فرم اطلاعات فردی: اطلاعات فردی مربیان با استفاده از یک فرم پژوهش‌گرساخته متشکل از هفت سؤال برای تعیین سن، جنسیت، وضعیت تأهل، رشته ورزشی، سابقه مربیگری، درجه مربیگری و عناوین قهرمانی در جایگاه مربیگری گردآوری شد.

پرسش‌نامه اخلاق حرفه‌ای مربیان ورزشی! عیدی و همکاران (۲۰۱۶) این پرسش‌نامه را ساختند و اعتباریابی کردند که متشکل از ۳۸ گویه برای اندازه‌گیری شش خرده‌مقیاس فلسفه مربیگری (شش گویه)، علاقه‌مندی به کار (هشت گویه)، استفاده از خردجمعی (شش گویه)، قانون‌مداری (هفت گویه)، احترام به ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی (هفت گویه) و روابط انسانی (چهار گویه) است. پاسخ‌های این ابزار روی یک پیوستار پنج‌درجه‌ای لیکرت از یک (کاملاً مخالفم) تا پنج (کاملاً موافقم) نمره‌گذاری می‌شود. با توجه به متفاوت بودن تعداد گویه‌ها در هر خرده‌مقیاس، نمرات هر خرده‌مقیاس از حاصل تقسیم مجموع نمرات گویه‌های هر خرده‌مقیاس بر تعداد گویه‌ها (میانگین نمرات گویه‌ها در هر خرده‌مقیاس) به‌دست می‌آید و بین یک تا پنج متغیر است. همچنین، نمره کل در دامنه شش تا ۳۰ متغیر است و نمرات بالاتر نشان‌دهنده رعایت اخلاق حرفه‌ای بیشتر است. براساس نتایج تحلیل عاملی اکتشافی در پژوهش عیدی و همکاران (۲۰۱۶)، شش خرده‌مقیاس این پرسش‌نامه در مجموع ۴۰/۷ درصد از واریانس اخلاق ورزشی را تبیین کردند و ضرایب آلفای کرونباخ خرده‌مقیاس‌ها در دامنه ۰/۷۳ تا ۰/۷۶ قرار داشتند. علاوه بر این، نتایج تحلیل عاملی تأییدی بیانگر برازش بالای مدل شش‌عاملی با داده‌های گردآوری‌شده بود ($NFI = ۰/۹۶$, $CFI = ۰/۹۹$, $RMSEA = ۰/۰۵۸$, $df = ۹$, $۱۴/۹۶ = \chi^2$). در پژوهش حاضر، نتایج تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول ($CFI = ۰/۹۲$, $IFI = ۰/۹۷$, $۰/۰۶۳ = SRMR$, $P > ۰/۰۰۱$, $df = ۶۵۰$, $۱۳۵۵/۹ = \chi^2$) و مرتبه دوم ($CFI = ۰/۹۴$, $IFI = ۰/۹۶$, $۰/۰۶۸ = SRMR$, $P > ۰/۰۰۱$, $df = ۹$, $۲۶/۸۲ = \chi^2$) برای بررسی روایی سازه نشان داد که ساختار شش‌عاملی مدل اندازه‌گیری اخلاق حرفه‌ای برازش قابل‌قبولی با داده‌های گردآوری‌شده دارد. همچنین، مقادیر

آلفای به‌دست‌آمده برای بررسی همسانی درونی این پرسش‌نامه براساس داده‌های پژوهش حاضر در جدول شماره یک آمده است که بیانگر همسانی درونی مناسب این پرسش‌نامه است.

پرسش‌نامه سلامت معنوی! پولوتزین و الیسون (۱۹۸۲) این پرسش‌نامه را طراحی کرده‌اند که شامل ۲۰ گویه برای سنجش دو بعد سلامت مذهبی (۱۰ گویه) و سلامت وجودی (۱۰ گویه) است. پاسخ‌های این ابزار روی یک پیوستار شش‌درجه‌ای لیکرت از یک (کاملاً مخالفم) تا شش (کاملاً موافقم) نمره‌گذاری می‌شود. نمره خرده‌مقیاس‌ها از مجموع نمرات گویه‌ها و نمره سلامت معنوی از مجموع نمرات این دو حیطه به‌دست می‌آید که محدوده آن ۱۲۰-۲۰ است. اله‌بخشیان، جعفرپور، پرویزی و حقانی (۲۰۱۰) این پرسش‌نامه را به فارسی برگرداندند و روایی محتوایی و پایایی (۰/۸۲) آن تأیید شده است. در پژوهش حاضر، نتایج تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول برای بررسی روایی سازه نشان داد که ساختار دو عاملی مدل اندازه‌گیری سلامت معنوی برازش بالایی با داده‌های گردآوری شده دارد (CFI = ۰/۹۵، IFI = ۰/۹۶، SRMR = ۰/۰۴۹، $p > ۰/۰۰۱$ ، $df = ۱۶۹$ ، $\chi^2 = ۵۲۰/۵۲$). همچنین، مقادیر آلفای به‌دست‌آمده برای بررسی همسانی درونی این پرسش‌نامه براساس داده‌های پژوهش حاضر در جدول شماره یک آمده است که بیانگر همسانی درونی بالای این ابزار است.

پس از گردآوری اطلاعات برای طبقه‌بندی و خلاصه‌سازی داده‌ها، از میانگین، انحراف استاندارد، فراوانی، جدول و شکل استفاده شد. در تحلیل داده‌ها، از آزمون کلموگوروف-اسمیرنوف برای بررسی طبیعی بودن توزیع داده‌ها، از ضریب آلفای کرونباخ برای تعیین همسانی درونی ابزار اندازه‌گیری، از ضریب همبستگی پیرسون برای تعیین همبستگی‌های دوسویه بین متغیرها، از مدل‌یابی معادلات ساختاری برای بررسی برازش مدل‌های اندازه‌گیری و برازش مدل ساختاری با داده‌های گردآوری شده و آزمون فرضیه‌ها استفاده شد. در پژوهش حاضر، برپایه توصیه‌های هو و بنتلر^۳ (۱۹۹۹)، با توجه به کم بودن حجم نمونه (تعداد < ۲۵۰)، از شاخص‌های ریشه دوم میانگین پس‌ماند استاندارد^۴ شاخص برازش تطبیقی^۵ و شاخص برازش افزایشی^۶ استفاده شد؛ زیرا، برای ارزیابی برازش افزایشی و مطلق ساختار مقیاس‌های اندازه‌گیری و مدل‌های ساختاری فرض شده، شاخص‌هایی استفاده می‌شوند که نوعاً در نمونه‌هایی با حجم کم کارایی داشته باشند؛ برای مثال، شاخص ریشه دوم میانگین پس‌ماند استاندارد نسبت به شاخص ریشه دوم برآورد میانگین واریانس خطای تقریب^۷ ترجیح داده می‌شود؛

1. Spiritual Health Questionnaire (SHQ)
2. Kolmogorov-Smirnov
3. Hu & Bentler
4. Standardized Root Mean Square Residual (SRMR)
5. Comparative Fit Index (CFI)
6. Incremental Fit Index (IFI)
7. Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)

زیرا، ریشهٔ دوم برآورد میانگین واریانس خطای تقریب تمایل به رد مدل‌های صحیح در نمونه‌های کوچک دارد. همچنین، برای ارزیابی برازش افزایشی، از شاخص برازش تطبیقی و شاخص برازش افزایشی بهره گرفته شد؛ زیرا این شاخص‌ها در تعیین برازش مدل حجم نمونه را مدنظر قرار می‌دهند. مقادیر موردقبول برای ریشهٔ دوم میانگین پس‌ماند استاندارد مقادیر کوچک‌تر از ۰/۰۸ و برای دو شاخص شاخص برازش تطبیقی و شاخص برازش افزایشی مقادیر بیشتر از ۰/۹۰ هستند (هو و بنتلر، ۱۹۹۹). تمامی تحلیل‌ها در سطح اطمینان ۹۵ درصد و با استفاده از بستهٔ آماری برای علوم اجتماعی^۱ (اس.پی.اس.اس.) نسخهٔ ۲۲ و لیزرل نسخهٔ ۸/۵۳ انجام شدند.

نتایج

براساس داده‌های گردآوری‌شده، سن و سابقهٔ مربیگری شرکت‌کننده‌ها به ترتیب $11/09 \pm 41/57$ سال و $8/73 \pm 15/27$ سال بود. از نظر جنسیت، شرکت‌کننده‌ها ۱۱۷ نفر مرد (۶۳/۲ درصد) و ۶۸ نفر زن (۳۶/۸ درصد) و از نظر رشتهٔ ورزشی، ۲۲ نفر از فوتبال (۱۱/۹ درصد)، ۱۹ نفر از والیبال (۱۰/۳ درصد)، ۲۵ نفر از بسکتبال (۱۳/۵ درصد)، ۱۸ نفر از هندبال (۹/۷ درصد)، ۱۲ نفر از فوتسال (۶/۵ درصد)، ۱۱ نفر از تنیس روی میز (۵/۹ درصد)، ۱۴ نفر از کبده (۵/۹ درصد)، ۲۵ نفر از شنا (۱۳/۵ درصد)، ۲۳ نفر از کشتی (۱۲/۴ درصد) و ۱۶ نفر از کاراته (۸/۶ درصد) بودند.

جدول شمارهٔ یک آماره‌های توصیفی و ضرایب همبستگی دوسویهٔ بین متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد. براساس اطلاعات این جدول، بالاترین سطح اخلاق حرفه‌ای با نمرهٔ $1/34 \pm 4/34$ در بُعد علاقه‌مندی به کار و پایین‌ترین سطح اخلاق حرفه‌ای با نمرهٔ $1/27 \pm 2/63$ در بعد روابط انسانی مشاهده شد. نمرهٔ کل اخلاق حرفه‌ای شرکت‌کننده‌ها با نمرهٔ $3/42 \pm 23/51$ در دامنهٔ شش تا ۳۰ بالاتر از حد متوسط ۱۸ قرار داشت ($t = 8/94, P > 0/001$). علاوه‌براین، سلامت وجودی شرکت‌کننده‌ها با نمرهٔ $5/24 \pm 48/11$ بالاتر از سلامت مذهبی آن‌ها با نمرهٔ $8/56 \pm 46/34$ بود. همچنین، براساس ضریب همبستگی پیرسون، ارتباط سلامت مذهبی، سلامت وجودی و سطح کلی سلامت معنوی با ابعاد و سطح کلی اخلاق حرفه‌ای معنادار، مثبت و درحد ضعیف تا متوسط قرار داشت (جدول شمارهٔ یک).

جدول ۱- همسانی درونی ابزار، آماره‌های توصیفی و روابط دوسویه بین متغیرهای پژوهش

متغیرها	آلفا	M±SD	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱- سلامت معنوی	۰/۹۱	۱۱/۲۴±۹۴/۴۵	-								
۲- سلامت مذهبی	۰/۸۹	۸/۵۶±۴۶/۳۴	***۰/۷۹	-							
۳- سلامت وجودی	۰/۸۶	۵/۲۴±۴۸/۱۱	***۰/۷۸	***۰/۸۱	-						
۴- اخلاق حرفه‌ای	۰/۸۳	۳/۴۲±۳۳/۵۱	***۰/۳۷	**۰/۳۵	***۰/۳۲	-					
۵- فلسفه مربیگری	۰/۷۶	۱/۳۵±۳/۶۹	***۰/۲۸	***۰/۲۴	**۰/۲۸	***۰/۷۵	-				
۶- علاقه‌مندی به کار	۰/۷۸	۱/۳۴±۴/۳۴	***۰/۲۵	**۰/۲۴	*۰/۲۷	***۰/۸۱	***۰/۷۸	-			
۷- استفاده از خردجمعی	۰/۸۱	۱/۰۹±۴/۲۹	***۰/۲۶	***۰/۲۶	**۰/۲۶	***۰/۷۸	***۰/۷۸	***۰/۷۶	-		
۸- قانون‌مداری	۰/۷۸	۱/۱۳±۴/۲۴	***۰/۲۹	***۰/۲۷	***۰/۲۶	***۰/۷۴	***۰/۸۱	***۰/۷۹	***۰/۷۷	-	
۹- احترام به ارزش‌ها و هنجارها	۰/۷۹	۱/۰۱±۴/۳۲	***۰/۳۱	***۰/۳۰	***۰/۲۹	***۰/۷۸	***۰/۸۸	***۰/۷۷	***۰/۷۸	***۰/۷۷	-
۱۰- روابط انسانی	۰/۷۷	۱/۳۷±۲/۶۳	**۰/۲۸	***۰/۲۷	*۰/۲۶	***۰/۷۳	***۰/۷۴	***۰/۷۴	***۰/۸۱	**۰/۷۹	***۰/۷۱

*P < ۰/۰۵, **P < ۰/۰۱, ***P < ۰/۰۰۱

در ادامه، برای بررسی قابلیت و قدرت ابعاد سلامت معنوی در تبیین ابعاد و سطح کلی اخلاق حرفه‌ای، هفت مدل رگرسیون چندمتغیره اجرا شدند که خلاصه نتایج حاصل در جدول شماره دو آمده است. براساس این جدول، در مدل اول، مدل رگرسیون فلسفه مربیگری براساس ابعاد سلامت معنوی از لحاظ آماری معنادار است ($R^2 = ۰/۱۷۶$, $P > ۰/۰۰۱$, $F(۲, ۱۸۲) = ۱۲/۵۴$ ، به طوری که سلامت مذهبی ($\beta = ۰/۲۸$, $t = ۵/۱۴$, $P > ۰/۰۰۱$) و سلامت وجودی ($\beta = ۰/۳۲$, $t = ۵/۴۵$, $P > ۰/۰۰۱$) در مجموع قادر به تبیین ۱۷/۶ درصد از تغییرات اخلاق حرفه‌ای در بعد فلسفه مربیگری هستند. در مدل دوم، مدل رگرسیون علاقه‌مندی به کار براساس ابعاد سلامت معنوی از لحاظ آماری معنادار است ($R^2 = ۰/۱۱۶$ ، $P > ۰/۰۰۱$ ، $F(۲, ۱۸۲) = ۵/۹۵$ ، به طوری که سلامت مذهبی ($\beta = ۰/۲۸$, $t = ۲/۷۴$, $P > ۰/۰۰۱$) و سلامت وجودی ($\beta = ۰/۲۴$, $t = ۲/۵۴$, $P > ۰/۰۰۵$) در مجموع قادر به تبیین ۱۱/۶ درصد از تغییرات اخلاق حرفه‌ای در بعد علاقه‌مندی به کار هستند. نتایج تحلیل مدل سوم نشان داد که مدل رگرسیون استفاده از خرد جمعی براساس ابعاد سلامت معنوی از لحاظ آماری معنادار است ($R^2 = ۰/۱۴۸$ ، $P > ۰/۰۰۱$ ، $F(۲, ۱۸۲) = ۹/۷۴$ ، به طوری که سلامت مذهبی ($\beta = ۰/۳۵$, $t = ۴/۱۱$, $P > ۰/۰۰۱$) و سلامت وجودی ($\beta = ۰/۳۱$, $t = ۳/۹۵$, $P > ۰/۰۰۱$) در مجموع قادر به تبیین ۱۴/۸ درصد از تغییرات سطح کلی اخلاق حرفه‌ای در بعد استفاده از خرد جمعی هستند. نتایج تحلیل مدل چهارم نشان داد که مدل رگرسیون سطح کلی قانون‌مداری براساس ابعاد سلامت معنوی از لحاظ آماری

معنادار است ($R^2 = ۰/۱۶۸$, $P > ۰/۰۰۱$, $F(۲, ۱۸۲) = ۱۱/۴۷$, $P > ۰/۰۰۱$)؛ به طوری که سلامت مذهبی ($P > ۰/۰۰۱$)، $t = ۴/۲۵$, $\beta = ۰/۴۱$) و سلامت وجودی ($P > ۰/۰۰۱$)، $t = ۴/۴۲$, $\beta = ۰/۳۵$) در مجموع قادر به تبیین ۱۶/۸ درصد از تغییرات سطح کلی اخلاق حرفه‌ای در بعد قانون‌مداری هستند. نتایج تحلیل مدل پنجم نشان داد که مدل رگرسیون سطح کلی احترام به ارزش‌ها و هنجارها براساس ابعاد سلامت معنوی از لحاظ آماری معنادار است ($R^2 = ۰/۱۴۱$, $P > ۰/۰۰۱$, $F(۲, ۱۸۲) = ۹/۳۴$)؛ به طوری که سلامت مذهبی ($P > ۰/۰۰۱$)، $t = ۳/۴۷$, $\beta = ۰/۴۸$) و سلامت وجودی ($P > ۰/۰۰۱$)، $t = ۳/۷۱$) در مجموع قادر به تبیین ۱۴/۱ درصد از تغییرات سطح کلی اخلاق حرفه‌ای در بعد احترام به ارزش‌ها و هنجارها هستند. یافته‌های مدل ششم نشان داد که مدل رگرسیون روابط انسانی براساس ابعاد سلامت معنوی از لحاظ آماری معنادار است ($R^2 = ۰/۱۳۳$, $P > ۰/۰۰۱$, $F(۲, ۱۸۲) = ۸/۴۱$)؛ به طوری که سلامت معنوی ($P > ۰/۰۰۱$)، $t = ۴/۱۱$, $\beta = ۰/۲۲$) و سلامت وجودی ($P > ۰/۰۰۱$)، $t = ۳/۹۱$, $\beta = ۰/۲۷$) در مجموع قادر به تبیین ۱۳/۳ درصد از تغییرات اخلاق حرفه‌ای در بعد روابط انسانی هستند. در نهایت، نتایج مدل هفتم نشان داد که مدل رگرسیون سطح کلی اخلاق حرفه‌ای براساس ابعاد سلامت معنوی از لحاظ آماری معنادار است ($R^2 = ۰/۲۶۱$, $P > ۰/۰۰۱$, $F(۲, ۱۸۲) = ۱۸/۷۱$)؛ به طوری که سلامت معنوی ($P > ۰/۰۰۱$)، $t = ۴/۶۴$, $\beta = ۰/۵۸$) و سلامت وجودی ($P > ۰/۰۰۱$)، $t = ۳/۸۹$, $\beta = ۰/۵۱$) در مجموع قادر به تبیین ۲۶/۱ درصد از تغییرات سطح کلی اخلاق حرفه‌ای هستند.

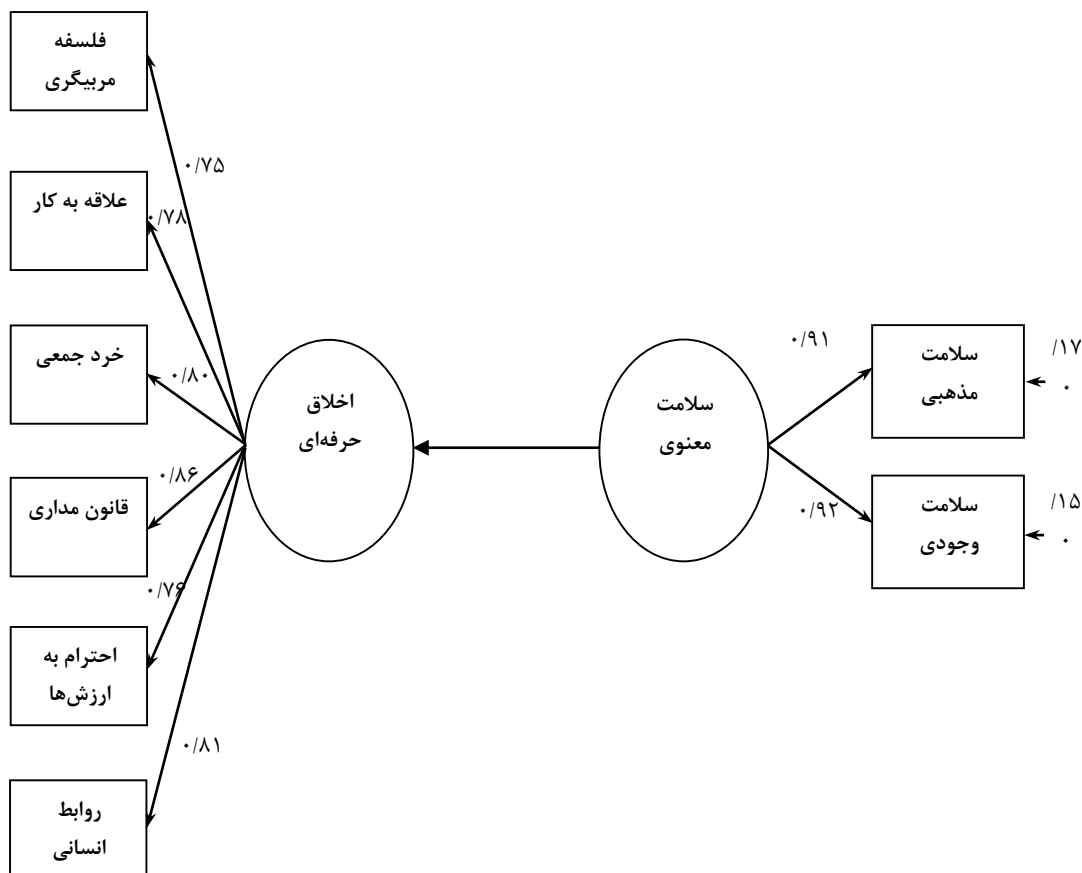
در انتها، برای تعیین اثر علی و ارتباط چندگانه سلامت معنوی بر اخلاق حرفه‌ای از مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده شد. در طراحی مدل، مبنا برای انجام تحلیل، ابعاد سلامت معنوی و اخلاق حرفه‌ای به‌عنوان متغیرهای نشانگر، متغیر سلامت معنوی به‌عنوان متغیر مکنون (پنهان) مستقل و متغیر اخلاق حرفه‌ای به‌عنوان متغیر مکنون وابسته تعریف شدند. نتایج حاصل از آزمون این مدل (شکل شماره یک) نشان داد که مدل مبنا برازش بالایی با داده‌های گردآوری شده دارد ($CFI = ۰/۹۹$, $SRMR = ۰/۰۲۸$, $IFI = ۰/۹۹$, $\chi^2 = ۴۳/۸۹$, $df = ۱۹$, $P > ۰/۰۰۱$)؛ زیرا، براساس مقادیر به‌دست آمده، ریشه دوم میانگین پس‌ماند استاندارد کوچک‌تر از ۰/۰۸ است و شاخص برازش تطبیقی و شاخص برازش افزایشی بیشتر از ۰/۹۰ هستند. همچنین، حاصل کسر کای‌دو بر درجه آزادی برابر با ۲/۳۱ است که در دامنه دو تا پنج قرار دارد و بیانگر برازش بالای مدل است. ضریب استاندارد مسیر سلامت معنوی به اخلاق حرفه‌ای ($\beta = ۰/۶۲$) نشان می‌دهد که سلامت معنوی اثر مستقیم و مثبتی بر اخلاق حرفه‌ای دارد که با نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون هم‌راستا است.

جدول ۲- خلاصه نتایج مدل رگرسیون چندمتغیره برای تبیین اخلاق حرفه‌ای براساس سلامت معنوی

و ابعاد آن

مدل - متغیرهای پیش‌بین	F	ضریب همبستگی	ضریب تشخیص	خطای استاندارد	بتا	مقدار تی
مدل ۱: فلسفه مربی‌گری	۱۲/۵۴***	۰/۴۲	۰/۱۷۶			
مقدار ثابت				۲/۳۱(۰/۶۱)		۵/۶۱***
سلامت مذهبی				۰/۳۹(۰/۱۵)	۰/۲۸	۵/۱۴***
سلامت وجودی				۰/۴۸(۰/۱۳)	۰/۳۲	۵/۴۵***
مدل ۲: علاقه‌مندی به حرفه	۵/۹۵**	۰/۳۴۲	۰/۱۱۶			
مقدار ثابت				۳/۲۴(۰/۷۴)		۵/۷۸***
سلامت مذهبی				۰/۵۱(۰/۱۷)	۰/۲۸	۲/۷۴**
سلامت وجودی				۰/۴۹(۰/۱۸)	۰/۲۴	۲/۵۴*
مدل ۳: استفاده از خرد جمعی	۹/۷۴***	۰/۳۸۵	۰/۱۴۸			
مقدار ثابت				۷/۳۲(۱/۵۲)		۵/۰۴***
سلامت مذهبی				۱/۲۶(۰/۳۸)	۰/۳۵	۴/۱۱***
سلامت وجودی				۱/۳۸(۰/۳۱)	۰/۳۱	۳/۹۵***
مدل ۴: قانون‌مداری	۱۱/۴۷***	۰/۴۱	۰/۱۶۸			
مقدار ثابت				۵/۳۱(۲/۲۳)		۵/۱۹***
سلامت مذهبی				۰/۹۸(۰/۶۷)	۰/۴۱	۴/۲۵***
سلامت وجودی				۰/۸۴(۰/۶۱)	۰/۳۵	۴/۴۲***
مدل ۵: احترام به ارزش‌ها و هنجارها	۹/۳۴***	۰/۳۷۵	۰/۱۴۱			
مقدار ثابت				۳/۸۵(۱/۶۸)		۴/۱۴***
سلامت مذهبی				۱/۶۸(۰/۲۸)	۰/۴۸	۳/۴۷**
سلامت وجودی				۱/۶۲(۰/۳)	۰/۴۲	۳/۷۱**
مدل ۶: روابط انسانی	۸/۴۱***	۰/۳۶۵	۰/۱۳۳			
مقدار ثابت				۳/۷۸(۰/۵۱)		۵/۳۱***
سلامت مذهبی				۰/۴۶(۰/۱۲)	۰/۳۲	۴/۱۱***
سلامت وجودی				۰/۳۹(۰/۱۳)	۰/۳۷	۳/۹۱***
مدل ۷: اخلاق حرفه‌ای	۱۸/۷۱***	۰/۵۱۱	۰/۲۶۱			
مقدار ثابت				۵/۷۱(۰/۴۹)		۵/۳۲***
سلامت مذهبی				۱/۵۴(۰/۱۴)	۰/۵۸	۴/۶۴***
سلامت وجودی				۱/۴۸(۰/۱۲)	۰/۵۱	۳/۸۹***

*P < 0/05 , **P < 0/01 , ***P < 0/001

شکل ۱- نتایج مدل معادلات ساختاری برای مدل مبنا (ضرایب استاندارد شده)

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر، تبیین الگوی ارتباطی سلامت معنوی با اخلاق حرفه‌ای در مربیان ورزشی بود. بدین منظور، روابط دوسویه و چندمتغیری بین ابعاد سلامت معنوی و اخلاق حرفه‌ای با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون، مدل رگرسیون چندمتغیره و مدل‌یابی معادلات ساختاری بررسی شدند. یافته‌های پژوهش نشان داد که سلامت مذهبی و وجودی و نیز سطح کلی سلامت معنوی دارای روابط دوسویه مثبت، معنادار و در حد ضعیف تا متوسط با ابعاد و سطح کلی اخلاق حرفه‌ای هستند؛ بدین معنا که سطوح بالای سلامت مذهبی و وجودی با سطوح بالای اخلاق حرفه‌ای در مربیان ورزشی همراه است. در ادامه،

هفت مدل رگرسیون برای ایجاد درک بیشتر و پاسخ به این سؤال‌ها استفاده شدند: ۱- نقش کدام یک از ابعاد سلامت معنوی در تبیین اخلاق حرفه‌ای بیشتر است؟ ۲- نقش ابعاد سلامت معنوی در تبیین کدام یک از ابعاد اخلاق حرفه‌ای بیشتر است؟ نتایج نشان داد که نقش سلامت مذهبی در تبیین تمامی ابعاد اخلاق حرفه‌ای به جز در بعد روابط انسانی از نقش سلامت وجودی اندکی بیشتر است. علاوه بر این، نتایج نشان داد که به ترتیب فلسفه مربیگری (۱۷/۶ درصد)، قانون‌مداری (۱۶/۸ درصد)، استفاده از خرد جمعی (۱۴/۸ درصد)، احترام به ارزش‌ها و هنجارها (۱۴/۱ درصد)، روابط انسانی (۱۳/۳ درصد) و علاقه‌مندی به حرفه (۱۱/۶ درصد) بر اساس سلامت مذهبی و وجودی قابلیت تبیین بیشتری دارند. همچنین، سلامت مذهبی و وجودی در مجموع ۲۶/۱ درصد از تغییرات سطح کلی اخلاق حرفه‌ای را در مربیان ورزشی تبیین کرد. در نهایت، نتایج مدل‌یابی معادلات ساختاری بیانگر وجود ارتباط چندگانه معنادار، مثبت و در حد متوسط بین ابعاد سلامت معنوی و اخلاق حرفه‌ای بود. در مجموع، تحلیل‌های همبستگی انجام‌شده در پژوهش حاضر از نقش ابعاد سلامت معنوی در تبیین اخلاق حرفه‌ای حمایت کردند؛ به طوری که سلامت مذهبی در مقایسه با سلامت وجودی نقش به نسبت بیشتری در تبیین اخلاق حرفه‌ای داشت و ابعاد فلسفه مربیگری و قانون‌مداری بیشترین تأثیر و بعد علاقه‌مندی به حرفه کمترین تأثیر را از ابعاد سلامت معنوی داشتند.

شواهد پژوهش حاضر پیشنهاد کردند که از طریق ارتقای سلامت معنوی می‌توان میزان گرایش مربیان ورزشی به اخلاق حرفه‌ای مربیگری را بهبود بخشید. با این حال، باید در نظر داشت که سهم سلامت معنوی در تبیین اخلاق حرفه‌ای حدود ۲۶ درصد بود؛ بدین معنا که ۷۴ درصد از تغییرات اخلاق حرفه‌ای مربیان ورزشی در ارتباط با سایر عوامل قرار دارد. نبود مطالعات پیشین امکان مقایسه مستقیم نتایج پژوهش با یافته‌های سایر مطالعات را محدود کرده است؛ بنابراین، پژوهش‌های بیشتری برای رسیدن به نتیجه‌گیری قطعی مورد نیاز است. با این حال، نتایج پژوهش حاضر به طور تجربی از تبیین نظری فورنهام (۱۹۹۵)، جکسون (۱۹۹۹)، گانتز (۲۰۰۱) و مک‌کی (۲۰۰۳) درباره ارتباط بین معنویت و اخلاق در محیط کار حمایت می‌کند. همچنین، پژوهشگرانی چون ویکتور و کالن (۱۹۸۸) با تأکید بر ارتباط بین معنویت فردی و جو اخلاقی کار، نک و میلیمان (۱۹۹۴)، گیبونز (۲۰۰۰) و گیاکالون و ژورکیویچ (۲۰۰۳) با تأکید بر ارتباط بین معنویت فردی و ادراکات اخلاقی، و فورنهام (۱۹۹۶) و ولاسکیوز (۲۰۰۲) با تأکید بر نقش کلیدی معنویت فردی در رفتار اخلاقی محیط کار، مستندات را فراهم کرده‌اند که با نتایج پژوهش حاضر هم‌خوان هستند. ارزش‌های معنوی اعم از خیرخواهی، ثمربخشی، نوع‌دوستی، راستی، عدالت، تقابل، قدرت پذیرش، احترام، مسئولیت‌پذیری و اعتماد، در قالب نظام ارزشی فرد بر فرایندهای ادراکی اثرگذارند (پارگامنت و ماهوونی، ۲۰۰۲). افراد هنگام قرار گرفتن در موقعیت‌های اخلاقی دشوار، ارزش‌های معنوی را معیار صحیح یا اشتباه بودن عمل قرار می‌دهند؛ به طوری که افراد هرچه معنویت

فردی بیشتری داشته باشند، احتمال بیشتری برای ادراک و استدلال غیراخلاقی بودن موضوع‌های مسئله‌دار وجود خواهد داشت. همچنین، سطوح بالای معنویت فردی در میزان پذیرش و احترام به اصول اخلاق حرفه‌ای و متعاقب آن پشیمانی از لغزش‌های اخلاقی در محیط کار دخیل است (گیاکالون و ژورکیویکز، ۲۰۰۳). با این حال، فلسفه اخلاق فردی و سطوح آرمان‌گرایی و نسبت‌گرایی فرد ممکن است در ارتباط معنویت فردی با قضاوت و استدلال اخلاقی دخیل باشند (فورسیت، ۱۹۸۰، ۱۹۸۵، ۱۹۹۲؛ فورست و پاپ، ۱۹۸۴) و اخلاق حرفه‌ای در مربیان ورزشی را تحت تأثیر قرار دهند (تامپسون و دیفنباخ، ۲۰۱۵). لازمه بروز رفتار مطابق با اخلاق حرفه‌ای در مربیان ورزشی، سازگار بودن نظام ارزش‌ها، فلسفه اخلاق فردی و فرایندهای روان‌شناختی منتهی به رفتار اخلاقی با اصول و ارزش‌های اخلاق حرفه‌ای است و در صورت وجود تعارض بین ارزش‌های اخلاق شخصی و حرفه‌ای، ممکن است صلاح‌دید فردی از درست و غلط، پایه و اساس تصمیم‌گیری اخلاقی قرار گیرد (گیاکالون و ژورکیویکز، ۲۰۰۳). فرایندهای روان‌شناختی منتهی به رفتار اخلاقی شامل حساسیت، قضاوت، انگیزش و شخصیت اخلاقی هستند (رست و همکاران، ۱۹۹۹) که به‌طور عمده تحت تأثیر جو و فرهنگ اخلاقی محیط شغلی قرار دارند (گیاکالون و ژورکیویکز، ۲۰۰۳)؛ از این‌رو، علاوه بر وجود اصول اخلاق حرفه‌ای، ترویج ارزش‌های معنوی و اخلاقی و ایجاد جو و فرهنگ اخلاقی مثبت در ورزش، فرایندها و سازوکارهای روان‌شناختی دخیل در رفتار اخلاقی را تحت تأثیر قرار خواهند داد.

یافته‌های پژوهش حاضر از مفهوم‌سازی اخلاق حرفه‌ای مربیان ورزشی (عیدی و همکاران، ۲۰۱۶) حمایت کرد. نتایج تحلیل عاملی تأییدی در بخش روش‌شناسی نشان داد که مدل اندازه‌گیری شش‌عاملی اخلاق حرفه‌ای مربیان ورزشی با داده‌های گردآوری‌شده برازش بالایی دارد. با توجه به نبودن این ابزار، بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی در نمونه‌های مختلف از مربیان ورزشی می‌تواند به اعتباربخشی نتایج پژوهشی در زمینه اخلاق حرفه‌ای مربیان بیفزاید. با این حال، دست‌اندرکاران ورزش می‌توانند با استفاده از پرسش‌نامه اخلاق حرفه‌ای مربیان ورزشی شناخت اولیه‌ای از وضعیت اخلاقی مربیان ورزشی با اهداف گزینشی و مداخله‌ای کسب کنند.

به‌طور کلی، براساس پژوهش حاضر، از سلامت معنوی به‌عنوان یک عامل دخیل در اخلاق حرفه‌ای مربیان ورزشی حمایت شد؛ از این‌رو، دست‌اندرکاران آموزش مربیگری، تیم‌ها و باشگاه‌های ورزشی می‌توانند با ترویج ارزش‌های معنوی و اخلاقی، ایجاد جو و فرهنگ اخلاقی مثبت در محیط‌های ورزشی و برنامه‌ریزی دوره‌ها و مداخله‌هایی که به ارتقای معنویت فردی و سلامت معنوی مربیان ورزشی یاری کنند، در ایجاد ورزش اخلاق‌مدار و پیشگیری از تخلفات اخلاقی در ورزش اقدام کنند. لازم است پژوهش‌های آتی با تمرکز بر نقش سلامت معنوی در ویژگی‌های اخلاقی مربیان از جمله فلسفه اخلاق فردی، موقعیت

اخلاقی (حساسیت، قضاوت، انگیزش و شخصیت اخلاقی) و تصمیم‌گیری اخلاقی به دانش موجود در این زمینه بیفزایند.

منابع

1. Abbasi, M., Azizi, F., Shamsi-Goshki, A., Naseri-Rad, M., & Akbari-Lake, M. (2012). Conceptual and operational definition of spiritual health: A methodological study. *Medical Ethics Journal*, 20, 11-44. (Persian).
2. Allah-Bakhshian, M., Jafarpour, M., Parvizi, M., & Haghani, M. (2010). A survey on relationship between spiritual wellbeing and quality of life in multiple sclerosis patients. *Zahedan Journal of Research in Medical Sciences*, 12(3), 20-33. (Persian).
3. Almonte, Bronx Team Records Wiped Away. (2001). More sports. Available at: <http://espn.go.com/moresports/llws01/s/2001/0831/1246234.html> [Accessed 8 August 2016].
4. Barnett, R., Bass, K., & Brown, G. (1996). Religiosity, ethical ideology, and the intentions to report a peer's wrongdoing. *Journal of Business Ethics*, 15(11), 1161-81.
5. Bommer, M., Gratto, C., Gravander, J., & Tuttle, M. (1987). A behavioral model of ethical and unethical decision making. *Journal of Business Ethics*, 6, 265-80.
6. Borna News (2015). Deputy of culture, education and research of the ministry of youth and sport announced the development of a system of professional ethics of sports. News Code: 293706. Available at: <https://www.borna.news> [Accessed 13 May 2016]. (Persian).
7. Burke, M. (2001). Obeying until it hurts: Coach-athlete relationships. *Journal of the Philosophy of Sport*, 28, 227-40.
8. Duffy, Patrick; Hartley, Hazel; Bales, John; Crespo, Miguel; Dick, Frank; Vardhan, Desiree; Nordmann, Lutz; Curado, José. (2012). Sport coaching as a 'profession': Challenges and future directions. *International Journal of Coaching Science*, 5, 93-124.
9. Duke, A. (2010). Mississippi basketball coach accused of whipping players. CNN. Available at: <http://www.cnn.com/2010/CRIME/11/11/mississippi.coach.whippings/index.html> [Accessed 21 may 2017].
10. Eime, R. M., Young, J. A., Harvey, J. T., Charity, M. J., & Payne, W. R. (2013). A systematic review of the psychological and social benefits of participation in sport for children and adolescents: Informing development of a conceptual model of health through sport. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 10, 98.
11. Eydi, H., Shabani-Moghaddam, K., & Amiri, J. (2016). Standardization of professional ethics questionnaire of sporting coaches. *Applied Research of Sport Management*, 5(1), 11-22. (Persian).
12. Forsyth, D. R. (1980). A taxonomy of ethical ideologies. *Journal of Personality and Social Psychology*, 39, 175-84.
13. Forsyth, D. R. (1985). Individual differences in information integration during moral judgment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 49, 264-72.

14. Forsyth, D. R. (1992). Judging the morality of business practices: The influence of personal moral philosophies. *Journal of Business Ethics*, 11, 461–70.
15. Forsyth, D., & Pope, W. R. (1984). Ethical ideology and judgments of social psychological research: Multidimensional analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 46, 1365–75.
16. Furnham, A. (1995). *The protestant work ethic*. London: Routledge.
17. Furnham, A. (1996). Attitudinal correlates and demographic predictors of monetary beliefs and behaviors. *Journal of Organizational Behaviour*, 17, 375–88.
18. Giacalone, R. A., & Jurkiewicz, C. L. (2003). Right from wrong: The Influence of spirituality on perceptions of unethical business activities. *Journal of Business Ethics*, 46, 85–97.
19. Gibbons, P. (2000). Spirituality at work: Definitions, measures, assumptions, and validity claims. In J. Biberman, & M. Whitty (Eds.), *Work and spirit: A reader of new spiritual paradigms for organizations* (pp. 111-31). Scranton, PA: University of Scranton Press.
20. Gunther, M. (2001). *God & Business*. *Fortune*, 144(1), 60–80.
21. Halley, J., & Zilgitt, J. (2008). Psychologist: Coaches lack ample training. *USA Today*. p. C12
22. Hardman, A., & Jones, C. (2011). Ethics in sports coaching. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 5, 142–51.
23. Hardman, A., Jones, C., & Jones, R. (2010). Sports coaching, virtue ethics, and emulation. *Physical Education & Sport Pedagogy*, 15, 345–59.
24. Horrific Football Hazing Case Shakes N. M. Town: Coaches Accused of Ignoring Incident. (2008). *The star democrat*. Available at: http://www.stardem.com/news/nationalnews/article_1a098a63-57e5-5f01a1cfc28d88eecae6.html [Accessed 11 may 2017].
25. Hu, L., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6, 1-55.
26. Ina News. (2013). Special meeting of the working group on sports ethics, sports ethics draft constitution was investigated. News code: 149138. Available at: [Accessed 10 May 2017]. (Persian).
27. Iran Football Federation. (2017). The decisions issued by the disciplinary committee between March 2016 and May 2017. Available at: <http://www.ffiri.ir/disciplinary/default.aspx?SelectedViewIndex=1&dpComplaintVote=12> [Accessed 11 may 2017]. (Persian).
28. Jackson, K. T. (1999). Spirituality as a foundation for freedom and creative imagination in international business ethics. *Journal of Business Ethics*, 19, 61–70.
29. Jordan, J. S., Greenwell, T. C., Geist, A. L., Pastore, D. L., & Mahony, D. F. (2004). Coaches' perceptions of conference code of ethics. *Physical Educator*, 61, 131–45.
30. Jurkiewicz, C. L. (2002). The phantom code of ethics and public sector reform. *Journal of Public Affairs and Information*, 6(3), 1–19.
31. Khabiri, M. (2002). The study differences of adherence to the ethical codes between female athletes and non-athletes. *Journal of Harakat*, 13, 5-20. (Persian).
32. Laios, A., Theodorakis, N., & Gargalianos, D. (2003). Leadership and power: Two important factors for effective coaching. *International Sports Journal*, 7, 150–4.

33. Lampe, J. (1994). Teacher education students' moral development and ethical reasoning process. Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association, New Orleans, LA. Available at: <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED375129.pdf> [Accessed 21 may 2017].
34. Lumpkin, A. A., Stoll, S. K., & Beller, J. M. (1999). Sport ethics: Applications for fair play. (2nd ed.). Boston, MA: WCB/McGraw-Hill.
35. Mallett, C., Trudel, P., Lyle, J., & Rynne, S. (2009). Formal vs. informal coach education. *International Journal of Sports Science and Coaching*, 4, 325–64.
36. McKee, D. (2003). Spirituality and marketing: An overview of the literature. In R. A. Giacalone & C. L. Jurkiewicz (Eds.), *Handbook of workplace spirituality and organizational performance* (pp. 57–75). Armonk, NY: M.E. Sharpe.
37. Milano, M., & Chelladurai, P. (2011). Gross domestic sport product: The size of the sport industry in the United States. *Journal of Sport Management*, 25, 24–35.
38. Neck, C. P., & Milliman, J. F. (1994). Thought self-leadership: Finding spiritual fulfillment in organizational life. *Journal of Managerial Psychology*, 9, 9–16.
39. Rest, J. R., Narvaez, D., Bebeau, M., & Thoma, S. (1999). *Postconventional moral thinking: A neo-Kohlbergian approach*. New York, NY: Psychology Press.
40. Shields, D. L., Bredemeier, B. L., LaVoi, N. M., & Power, F. C. (2005). The sport behavior of youth, parents and coaches: The good, the bad, and the ugly. *Journal of Research in Character Education*, 3, 43–59.
41. Singhapakdi, A., Kraft, K. L., Vitell, S. J., & Rallapalli, K. C. (1995). The perceived importance of ethics and social responsibility on organizational effectiveness: A survey of marketers. *Journal of Academy of Marketing Science*, 21, 49-56.
42. Smith, R. E., Smoll, F. L., & Cumming, S. P. (2007). Effects of a motivational climate intervention for coaches on young athletes' sport performance anxiety. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 29, 39–59.
43. Stead, W. E., Worrell, D. L., & Stead, J. G. (1990). An integrative model for understanding and managing ethical behavior in business organizations. *Journal of Business Ethics*, 9, 233–42.
44. Stoll, S. K., Beller, J. M., Cole, J., & Burwell, B. (1995). A comparison of moral reasoning scores of student athletes in Division I and Division III NCAA member collegiate institutions. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 66(Suppl.), 81-93.
45. Stoll, S., & Beller, J. M. (2010). Moral reasoning in athlete populations: A 20-year review. Available at: http://www.educ.uidaho.edu/center_for_ethics/research_fact_sheet.htm [Accessed 11 August 2016].
46. Crebb, Rabert. (2015). Teachers' Bullying scarred us, Say Student Athletes. The star. Available at: <http://www.thestar.com/news/canada/2015/03/14/teachers-bullying-scarred-us-say-student-athletes.html> [Accessed 13 may 2016].
47. Thompson, M., & Dieffenbach, K. (2015). Measuring professional ethics in coaching: Development of the PISC-Q. *Ethics and Behavior*, 26(6), 507-523.
48. Wheat, L. W. (1991). *Development of a scale for the measurement of human spirituality*. (Doctoral dissertation). University of Maryland, College Park.

استناد به مقاله

دانا، امیر، رفیعی، صالح، حمزه‌سبزی، امیر، گوزل‌زاده، المیرا. (۱۳۹۷). بهار و تابستان). تبیین الگوی ارتباطی سلامت معنوی با اخلاق حرفه‌ای در مربیان ورزشی. پژوهش در ورزش تربیتی، ۶(۱۴): ۱۹۵-۲۱۶.
شناسه دیجیتال: 10.22089/res.2017.3889.1271

Dana, A., Rafiee, S., Hamzeh Sabzi, A., Gozalzadeh, E. (2018). Explaining of Correlational Model of Spiritual Health with Professional Ethics in Sport Coaches. Research on Educational Sport, 6(14): 195-216. (Persian). Doi: 10.22089/res.2017.3889.1271

تأثیر انواع کانون توجه بر اجرای عوامل آمادگی جسمانی مرتبط با سلامت دانش آموزان

مجید پهلوان یلی^۱، مهدی شهبازی^۲

۱. دکتری یادگیری حرکتی، دانشگاه تهران

۲. دانشیار یادگیری و کنترل حرکتی، دانشگاه تهران*

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۳/۲۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۰۹/۲۳

چکیده

هدف پژوهش حاضر، بررسی تأثیر انواع کانون توجه بر اجرای عوامل آمادگی جسمانی مرتبط با سلامت دانش آموزان و تعامل بین نوع کانون توجه و سطح آمادگی جسمانی بود. تعداد ۱۲ دانش آموز با سطح آمادگی جسمانی بالا و ۱۲ دانش آموز با سطح آمادگی جسمانی پایین با دامنه سنی ۱۷-۱۵ سال به روش نمونه گیری هدفمند، به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. آزمودنی‌ها اجزای عضلانی-اسکلتی آمادگی جسمانی مرتبط با سلامت (درازونشست، خم شدن به جلو و بارفیکس اصلاح شده) را طی سه روز و با فاصله یک هفته‌ای بین روزها انجام دادند. در روز اول، دستورالعمل توجهی ارائه نشد. در روزهای دوم و سوم، آزمودنی‌ها تمرکز بیرونی یا درونی را به طور تصادفی و همتراز شده متقابل اتخاذ کردند. تحلیل داده‌ها با روش‌های آماری تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر و تعقیبی حداقل تفاوت معنی‌دار انجام شد. نتایج نشان داد که در گروه آمادگی جسمانی بالا، تمرکز بیرونی نسبت به درونی یا کنترل باعث برتری معنادار در آزمون‌های درازونشست، خم شدن به جلو و بارفیکس اصلاح شده می‌شود. همچنین، در گروه آمادگی جسمانی پایین، تمرکز بیرونی نسبت به درونی یا کنترل به اجرای بهتر معنادار در آزمون‌های خم شدن به جلو و بارفیکس اصلاح شده منجر می‌شود. تمرکز درونی نسبت به کنترل به برتری معنادار در آزمون بارفیکس اصلاح شده گروه آمادگی جسمانی بالا منجر می‌شود. براساس نتایج، ارائه دستورالعمل تمرکز بیرونی منجر به برتری اجرا در ارزیابی اجزای عضلانی-اسکلتی آمادگی جسمانی مرتبط با سلامت، صرف نظر از سطح مهارت می‌شود. همچنین، درحین ارزیابی باید از ارائه دستورالعمل تمرکز درونی به ویژه در افراد با سطح آمادگی جسمانی بالا اجتناب شود.

واژگان کلیدی: آمادگی جسمانی، سلامت، کانون توجه درونی، کانون توجه بیرونی، دانش آموزان

مقدمه

آمادگی جسمانی مرتبط با سلامت یکی از بخش‌های کلیدی و اصلی ارزیابی درس تربیت‌بدنی دانش‌آموزان، از جمله دانش‌آموزان دوره متوسطه دوم است (فدائی و انتشاری، ۲۰۱۲). این بخش از درس تربیت‌بدنی از جهت‌های متفاوتی می‌تواند تأثیرات و نتایج مهمی را برای دانش‌آموزان به همراه داشته باشد. نخست اینکه، نتایج ارزیابی عوامل آمادگی جسمانی مرتبط با سلامت می‌تواند به‌نوعی بیانگر وضعیت مطلوب یا نامطلوب سلامت بدنی (مانند اختلالات عضلانی یا مفصلی، عوامل خطر ساز قلبی - عروقی) دانش‌آموزان باشد (بردین، دیکسون و واربرتن، ۲۰۱۳) و نیز بینشی درباره وضعیت فیزیولوژیک سلامتی آن‌ها ارائه کند که اجازه برآورد نیازهای زندگی روزانه را فراهم کند (بردین و همکاران، ۲۰۱۳). افزون‌براین، نتایج ارزیابی عوامل آمادگی جسمانی تأثیر بسزایی در کسب نمره درس تربیت‌بدنی ایفا می‌کند. دریافت رکوردهای بهتر در عوامل آمادگی جسمانی، منجر به قرارگیری در رتبه درصدی بالاتر در هنجارهای آمادگی جسمانی و متعاقب آن، کسب نمره بهتر می‌شود که در نهایت باعث بهبود معدل تحصیلی دانش‌آموزان می‌شود؛ بنابراین، ارائه هرگونه دستورالعمل مفید درحین ارزیابی عوامل آمادگی جسمانی مرتبط با سلامت، به‌لحاظ تأثیرگذاری بر تعیین وضعیت محدوده سلامتی دانش‌آموزان (محدوده سلامتی بالاتر یا پایین‌تر) و نیز کسب نمره بهتر توسط آن‌ها مهم است. علاوه‌براین، نتایج حاصل از این امر در مسابقات ورزشی (برای مثال، آمادگی جسمانی، وزنه‌برداری، دوومیدانی و غیره) که متضمن تولید حداکثر تولید نیرو، استقامت و قدرت عضلانی، استقامت هوازی و انعطاف‌پذیری است، تعمیم‌پذیر است.

ارزیابی دقیق و معتبر آمادگی جسمانی مرتبط با سلامت مستلزم بهره‌گیری از معلمان آموزش‌دیده و مجرب، ابزار اندازه‌گیری روا و پایا و نیز اجرای دقیق دستورالعمل‌های ارزیابی هر یک از عوامل است (بردین و همکاران، ۲۰۱۳). معلمان تربیت‌بدنی عموماً برای انجام آزمون‌های استاندارد آمادگی جسمانی از دستورالعمل‌های آزمون استفاده می‌کنند که شامل اطلاعاتی مانند دستورالعمل مرحله‌به‌مرحله اجرای آزمون (شامل تکنیک خاص یا وضعیت بدن)، تجهیزات موردنیاز و هنجارهای آمادگی بدنی می‌شوند؛ با این وجود، در دستورالعمل‌های ارزیابی عوامل آمادگی جسمانی مرتبط با سلامت دانش‌آموزان، دستورالعملی مبنی بر اتخاذ کانون توجه مناسب برای دستیابی به اجرای بهینه وجود ندارد؛ براین اساس، مطالعه حاضر ضرورت انجام پژوهش در این زمینه را نشان می‌دهد.

تدوین دستورالعمل مؤثر برای ارزیابی عوامل آمادگی جسمانی مرتبط با سلامت، مستلزم اتخاذ رویکرد همه‌جانبه شامل تمامی عوامل مؤثر در اجرای آزمون‌ها است. تأثیر دستورالعمل نوع کانون توجه و

به‌طور خاص، تأثیر کانون توجه بیرونی^۱ نسبت به درونی^۲ بر اجرای مهارت‌های حرکتی، یکی از حیطة‌های موردعلاقه پژوهشگران در سال‌های اخیر بوده است (ولف، ۲۰۱۳). نتایج مطالعات عموماً حاکی از برتری ارائه دستورالعمل یا بازخورد با کانون توجه بیرونی (یعنی هدایت توجه به‌صورت آشکار یا ضمنی به جنبه‌های محیطی مانند، پیامد، هدف و ابزار که به‌طور مستقیم در اجرای مهارت درگیر نمی‌شود) نسبت به درونی (یعنی هدایت توجه بر هر جنبه‌ای از عمل حرکتی) در مهارت‌ها (حرکتی، جسمانی و ورزشی)، گروه‌های سنی و سطوح خبرگی متفاوت و نیز جوامع معلول و سالم است (ولف، ۲۰۱۳)؛ برای مثال، برتری کانون توجه بیرونی نسبت به درونی با استفاده از مقیاس نتیجه‌ای دقت، در تکالیف ورزشی مختلف مانند پرتاب آزاد بسکتبال، ضربه گلف، پرتاب دارت، ضربه فوتبال و والیبال، تعادل و پایداری قامتی، در افراد با بیماری پارکینسون نشان داده شده است (ولف، ۲۰۱۳).

در سال‌های اخیر، برتری اتخاذ کانون توجه بیرونی نسبت به درونی علاوه بر متغیرهای نتیجه‌ای (برای مثال، دقت و تعادل) در متغیرهای فرایندی مستقیم (برای مثال، فعالیت عضلانی و ضربان قلب) و نیز متغیرهای فرایندی غیرمستقیم که عملکرد بهینه وابسته به حداکثر تولید نیرو، سرعت و استقامت است، نشان داده شده است (ولف، ۲۰۱۳). نتایج پژوهش‌ها حاکی از افزایش حداکثر ارتفاع پرش عمودی در شرایط کانون توجه بیرونی نسبت به درونی (و شرایط کنترل) در هر دو گروه بزرگسالان (ولف، زاچری،^۴ گرانادوس^۵ و دوفک، ۲۰۰۷؛ ولف و دوفک،^۶ ۲۰۰۹؛ ولف، دوفک، لوزانو و پتی،^۷ ۲۰۱۰) و کودکان (مورر،^۸ ۲۰۱۱) است (ولف، ۲۰۱۳). برتری کانون توجه بیرونی نسبت به درونی در بهبود رکورد آزمون‌های آمادگی هوازی، درازونشست، شنای سوئدی، انعطاف‌پذیری، پرش عمودی و قدرت‌گرفتن (بردین و همکاران، ۲۰۱۳)، اجرای درازونشست (نیومان و براون،^۹ ۲۰۱۳)، اجرای پرش طول (پورتر، استروسکی، نولان و وو،^{۱۰} ۲۰۱۰)، افزایش سرعت راندن پدالو (توت‌سیکا^{۱۱} و ولف، ۲۰۰۳)

-
1. External Focus of Attention
 2. Internal Focus of Attention
 3. Wulf
 4. Zachry
 5. Granados
 6. Dufek
 7. Lozano & Pettigrew
 8. Maurer
 9. Neumann and Brown
 10. Porter, Ostrowski, Nolan & Wo
 11. Totsika

و کاهش مصرف اکسیژن در دوندگان ماهر (چوکر، ولکر، هاگمن و استراوس، ۲۰۰۹) نیز نشان داده شد. چند تبیین نظری مهم در ارتباط با فواید کلی تمرکز بیرونی و مضرات تمرکز درونی که خاص خبرگان است، وجود دارند. فرضیه اختلال در خودکاری^۲ مهارت بیان می‌کند که هدایت تمرکز بر عمل ممکن است با فراخواندن اجزای مهارت حرکتی به حافظه کاری و در نتیجه، معکوس کردن فرایند خودکاری مهارت اثر زیان‌بخش بر مهارت داشته باشد (مونزرت، مورر و ریسر، ۲۰۱۴). ولف، مک‌نوین و شی^۴ (۲۰۰۱) و ولف، شی و پارک^۵ (۲۰۰۱) فرض کردند که فواید مرتبط با کانون توجه بیرونی در نتیجه «به‌کارگیری سازوکارهای کنترل طبیعی‌تر» به‌وجود می‌آید. این تصور به فرضیه عمل محدودشده^۶ منتهی شد. مطابق با این دیدگاه، در هنگام اتخاذ کانون توجه درونی توسط افراد (و شاید وقتی هیچ‌گونه دستورالعمل کانون توجهی ارائه نشود) آن‌ها تلاش می‌کنند که هشیارانه حرکتشان را کنترل کنند که سیستم حرکتی را محدود می‌کند و پردازش کنترل خودکار را تخریب می‌کند. در مقابل، تمرکز بر پیامد حرکت یا اتخاذ کانون توجه بیرونی اجازه (امکان) پردازش غیرهشیارانه یا خودکار برای کنترل حرکت را فراهم می‌کند که به اجرای (یادگیری) مؤثرتر منجر می‌شود (ولف، چیویاکوووسکی، شیلر و اوپلا^۷؛ ۲۰۱۰؛ ولف، ۲۰۱۳). اخیراً، دیدگاه عمل محدودشده بسط داده شد (ولف، لوث ویت^۸، ۲۰۱۰). پژوهشگران استدلال کرده‌اند شرایطی که باعث فعالیت عصبی در سیستم خود می‌شود (برای مثال، دستورالعمل توجه درونی) منجر به انسداد خفیف و در نتیجه، افت اجرا می‌شود (ولف، ۲۰۱۳). لوهسه، جونز، هیلی و شروود^۹ (۲۰۱۴) برای رفع ابهامات فرضیه عمل محدودشده، براساس نظریه کنترل بهینه، نظریه توجه در کنترل حرکتی را پیشنهاد کردند. مطابقت با این نظریه که همسو با مدل‌های توجه در حیطه‌های دیگر مانند یادگیری و ادراک است، تغییرپذیری جنبه‌هایی از حرکت که تمرکز به‌سوی آن‌ها هدایت می‌شود، به‌حداقل می‌رسد؛ بدین‌معناکه توجه درونی تغییرپذیری در ابعاد بدنی فرد را (وضعیت‌ها و سرعت‌های اندام مجری) کاهش می‌دهد؛ درحالی‌که توجه بیرونی تغییرپذیری در نتیجه حرکت را به‌حداقل می‌رساند؛ با این‌وجود، نتایج برخی پژوهش‌ها حاکی از این است که اگر توجه افراد مبتدی به تکلیف ثانویه غیرمرتبط به خود مهارت (کانون توجه

-
1. Schucker, Volker, Hagemann & Strauss
 2. De_ Automatization –of- Skills Hypothesis
 3. Munzert, Maurer & Reiser
 4. McNevin & Shea
 5. Park
 6. Constrained Action Hypothesis
 7. Chiviawsky, Schiller & Avila
 8. Lewthwaite
 9. Lohse, Jones, Healy & Sherwood

درونی) هدایت شود، اجرای آن‌ها مؤثرتر است (بیلاک، برنتال، مک‌کوی و کارا، ۲۰۰۴؛ گری، ۲۰۰۴؛ بیلاک، کار، مک‌ماهان و استارکز، ۲۰۰۲) و تفاوت معناداری بین کانون توجه بیرونی و درونی وجود ندارد (پولتون، مکسول، مسترز و راب، ۲۰۰۶؛ کاستاندا^۵ و گری، ۲۰۰۷). تأکیده‌های اولیه بیشتر یافته‌های پژوهشی بر بهبود اجرا در نتیجه اتخاذ کانون توجه بیرونی نسبت به درونی در عوامل آمادگی جسمانی نیازمند تعادل، تولید حداکثر نیرو، استقامت و سرعت در افراد بزرگسال است؛ با این وجود، تعمیم این یافته‌ها به اجرای آزمون‌های سنجش عوامل آمادگی جسمانی مرتبط با سلامت به‌ویژه در جامعه دانش‌آموزی که نیازمند تولید بیشینه (یا نزدیک به بیشینه) استقامت عضلانی (بارفیکس اصلاح‌شده و درازنشست) نامشخص است و ضرورت بررسی ارتباط نوع کانون توجه با سن و بلوغ وجود دارد. افزون‌براین، ممکن است به‌علت ظرفیت پردازش کمتر اطلاعات در این گروه سنی کانون توجه بیرونی مؤثر باشد؛ اما انتفاع فزاینده از تمایل خودسازمانی ذاتی در سیستم‌های بدن ممکن است موجب آشکارسازی فواید اتخاذ کانون توجه درونی در دستورالعمل شود (چو، کو، داویدس، بوتون و رین، ۲۰۱۳). علاوه‌براین، مطابق با پیشینه پژوهش، تاکنون پژوهشی تأثیر نوع کانون توجه را بر قابلیت کشش عضلات و به‌طور خاص، آزمون سنجش انعطاف‌پذیری (خم‌شدن به جلو) بررسی نکرده است (ولف، ۲۰۱۳)؛ بنابراین، ضرورت اجرای پژوهش در این زمینه‌ها به‌لحاظ تعمیم تأثیر نوع کانون توجه به دامنه سنی و نوع تکلیف امری بدیهی است.

یکی از سؤال‌های جالب درباره ارتباط بین توجه و اجرای مهارت‌های حرکتی این است که آیا مؤثرترین نوع توجه به تجربه فرد یا به سطح خبرگی او بستگی دارد؟ پژوهش‌هایی که اجرای افراد ماهر و مبتدی را در زمینه مهارت‌های حرکتی مقایسه کرده‌اند، نشان داده‌اند که افراد ماهر از کانون توجه بیرونی‌تر (دورتر) (بل و هاردی، ۲۰۰۹) سود می‌برند و تمایل دارند به‌طور خودکار این نوع از تمرکز را انتخاب کنند (استوته^۸ و ولف، ۲۰۱۱)؛ درحالی‌که مبتدیان از کانون توجه نزدیک‌تر سود می‌برند (ولف، مک‌نوین، فوکس، رایتر، و تول، ۲۰۰۰) یا در قیاس با تمرکز بر هدف از توجه به تکنیک عمل سود

1. Beilock, Bertenthal, McCoy & Carr
2. Gray
3. MacMahon & Starkes
4. Poolton, Maxwell, Masters & Raab
5. Castaneda
6. Chow, Koh, Davids, Button & Rein
7. Bell & Hardy
8. Stoate
9. Fuchs, Ritter & Toole

بیشتری می‌برند (پرکینز-سیکاتو، پاسمور و لی، ۲۰۰۳). در راستای مباحث مطرح‌شده، این سؤال در زمینه ارتباط توجه و اجرای مهارت‌های جسمانی نیز وجود دارد که آیا تأثیر نوع کانون توجه تحت تأثیر سطح آمادگی جسمانی قرار می‌گیرد؟ آیا باید تفاوتی بین دستورالعمل کانون توجه افراد با سطح آمادگی جسمانی بالا و پایین وجود داشته باشد؟ بنابراین، هدف دوم این پژوهش بررسی تعامل بین نوع کانون توجه و سطح آمادگی جسمانی است.

به‌طور کلی، آزمون‌های آمادگی جسمانی مرتبط با سلامت در درس تربیت‌بدنی اهمیت دارند و تأثیر نوع کانون توجه بر اجرای این آزمون‌ها در جامعه دانش‌آموزی و دامنه سنی موردنظر بررسی نشده است؛ بنابراین، هدف این پژوهش بررسی تأثیر نوع کانون توجه بر اجرای آزمون‌های سنجش آمادگی جسمانی مرتبط با سلامت شامل درازنشست (استقامت عضلانی عضلات شکم)، بارفیکس (استقامت عضلانی عضلات کمریند شانه و شانه) و خم‌شدن به جلوی (انعطاف‌پذیری عضلات خلف کمر، ران و ساق پا) در دانش‌آموزان و نیز تعیین نوع کانون توجه بهینه با توجه به سطح آمادگی جسمانی است.

روش‌شناسی پژوهش

مطالعه حاضر از نوع پژوهش میدانی و نیمه‌تجربی است که طرح پژوهش از نوع درون‌گروهی است. ۲۴ دانش‌آموز پسر با دامنه سنی بین ۱۵ تا ۱۷ سال به روش نمونه‌گیری هدفمند به‌عنوان نمونه آماری انتخاب شدند که در دو گروه با سطح آمادگی جسمانی بالا (تعداد = ۱۲) و سطح آمادگی جسمانی پایین (تعداد = ۱۲) قرار گرفتند. جز یک نفر از اعضای گروه با سطح آمادگی جسمانی بالا که به علت آسیب‌دیدگی ناشی از مشارکت ورزشی در فعالیت‌های خارج از مدرسه نتوانست پروتکل پژوهش را به‌تمام برساند، سایر افراد شرکت‌کننده در دو گروه با سطح آمادگی جسمانی بالا (تعداد = ۱۱) و پایین (تعداد = ۱۲) به‌طور کامل پروتکل پژوهش را تا پایان اجرا کردند. برای انتخاب دانش‌آموزان در دو سطح آمادگی جسمانی بالا و پایین، پژوهشگر ابتدا اجزای عضلانی-اسکلتی آمادگی جسمانی مرتبط با سلامت را در آزمون‌های مستمر و پایانی درس تربیت‌بدنی ارزیابی کرد و براساس نتایج آزمون‌ها، آزمودنی‌ها را انتخاب کرد. ملاک انتخاب اعضای هر گروه رکورد آن‌ها در آزمون‌های منتخب در ارزیابی درس تربیت‌بدنی بود؛ به‌گونه‌ای که رکورد اعضای گروه سطح بالا مساوی یا بالاتر از رتبه درصدی ۷۵ نورم استان و اعضای سطح پایین مساوی یا پایین‌تر از رتبه درصدی ۲۵ نورم استان بود. آزمودنی‌ها قبل از شرکت در پژوهش، نمونه برگ سلامتی برای شرکت در آزمون‌های آمادگی جسمانی را تکمیل کردند و به تأیید اولیای خود رساندند. تمامی آزمودنی‌ها سلامتی خود را برای شرکت در پژوهش تأیید کردند. قبل از شروع پژوهش رضایت‌نامه آگاهانه برای شرکت در پژوهش به آزمودنی‌ها

و نیز والدین آن‌ها ارائه شد. مجوز لازم برای اجرای پژوهش از کارشناسی آموزش و تحقیقات اداره آموزش و پرورش ناحیه دوی شهرستان رشت دریافت شد و به تأیید مدیر مدرسه نیز رسید. برای جمع‌آوری داده‌های پژوهش از آزمودنی‌ها تقاضا شد سه آزمون آمادگی عضلانی-اسکلتی درس تربیت‌بدنی را در سه روز جداگانه با فاصله یک‌هفته‌ای انجام دهند. ترتیب اجرای آزمون‌ها به گونه‌ای بود که آزمودنی‌ها به ترتیب آزمون‌های درازونشست، خم‌شدن به جلو و بارفیکس اصلاح‌شده را انجام دادند. برای اجرای هر آزمون، آزمودنی‌ها دستورالعمل ارزیابی آزمون‌های آمادگی جسمانی درس تربیت‌بدنی را مرحله‌به‌مرحله انجام دادند. تنها نوع کانون توجه آزمودنی‌ها دستکاری شد. روز اول به‌عنوان روز کنترل (شرایط بدون ارائه دستورالعمل تمرکز) در نظر گرفته شد که طی آن هیچ‌گونه دستورالعمل کانون توجه به آزمودنی‌ها ارائه نشد. طی روزهای دوم (هفته دوم) و سوم (هفته سوم) دستورالعمل کانون توجه درونی یا بیرونی به آزمودنی‌ها ارائه شد. ترتیب ارائه دستورالعمل کانون توجه درونی یا بیرونی در روزهای دوم (هفته دوم) و سوم (هفته سوم) تصادفی و به‌صورت همتراز شده متقابل بود؛ یعنی، اگر نصف آزمودنی‌های هر گروه (برای مثال، گروه با آمادگی جسمانی پایین) به‌طور تصادفی در روز دوم دستورالعمل توجه درونی را دریافت کردند، در روز سوم دستورالعمل توجه بیرونی را دریافت کردند و برعکس. آزمونگر نوع تمرکز درونی و بیرونی برای هر آزمون آمادگی جسمانی را براساس پیشینه پژوهش‌های کانون توجه (ولف، ۲۰۰۷؛ بردین و همکاران، ۲۰۱۳) شناسایی و ارائه کرد. در کانون توجه بیرونی، توجه به تجهیزات (بارفیکس اصلاح‌شده)، هدف (انعطاف‌پذیری) و نتیجه (درازونشست، براساس پژوهش بردین و همکاران، ۲۰۱۳) هدایت شد؛ در صورتی که در کانون توجه درونی، توجه به عضلات و اندام‌های درگیر در آزمون هدایت شد (در ادامه به‌طور مفصل نوع کانون توجه اتخاذشده بیان می‌شود). در این روش، تشبیت بینایی بر نقطه تمرکز (یعنی نگاه کردن به نقطه موردنظر) به آزمودنی‌ها آموزش داده نشد؛ بلکه به آن‌ها آموزش داده شد که به‌طور ذهنی بر نقطه تمرکز توجه کنند (شفیع‌زاده، جفری و محمدی، ۲۰۱۳).

درازونشست

در این آزمون از دانش‌آموزان تقاضا شد درحالی‌که به پشت روی تشک دراز کشیدند و کف پاهایشان روی زمین قرار دارد، زانوها را طوری خم کنند که زاویه‌ای کمتر از ۹۰ درجه داشته باشد و دست‌هایشان به‌صورت ضربدر روی سینه قرار داشته باشد. پاهای دانش‌آموزان توسط فرد دیگری گرفته شد تا کف پای آن‌ها ثابت روی زمین قرار گیرد. سپس، دانش‌آموزان با شنیدن فرمان «حاضر!»

-
1. Counterbalanced
 2. Geoffrey

«رو!» حرکت را آغاز کردند. دانش‌آموزان حرکت خم‌شدن را طوری انجام دادند که آرنج آن‌ها به سطح زانو برسد و در برگشت پشت آن‌ها با سطح زمین تماس پیدا کند. در حالت توجه درونی به آن‌ها آموزش داده شد که بر عضلات درگیر در حرکت؛ یعنی عضلات شکمی تمرکز کنند؛ درحالی‌که در وضعیت توجه بیرونی بر شمارش تعداد درازنشست که با صدای بلند توسط آزمونگر بیان می‌شد، تمرکز کردند (فدایی و همکاران، ۲۰۱۲).

خم‌شدن به جلو

هنگام اجرای این آزمون از دانش‌آموزان درخواست شد با صاف‌نگه‌داشتن زانوها تا حدامکان دست‌های خود را روی جعبه به طرف جلو بکشند. در حالت توجه درونی از آن‌ها تقاضا شد که بر کشش عضلات درگیر خلف ران و ساق پا؛ یعنی عضلات همسترینگ و دوقلو تمرکز کنند؛ درحالی‌که در توجه بیرونی بر نقطه یا دایره مشخص شده در انتهای جعبه انعطاف‌پذیری روی دیوار متصل به جعبه تمرکز کردند. پس از سه بار کشش، در کشش چهارم دستورالعمل تمرکز ارائه شد. میزان کشش در نوبت چهارم به شرطی که دو ثانیه در آن وضعیت باقی می‌ماندند، به‌عنوان رکورد آزمون‌دهی‌ها ثبت شد (فدایی و همکاران، ۲۰۱۲).

بارفیکس اصلاح‌شده

برای اجرای آزمون، دانش‌آموزان در زیر میله بارفیکس دراز می‌کشیدند؛ به‌طوری‌که شانه‌ها درست در زیر میله قرار داشته باشند. سپس، دست‌هایشان را به طرف میله بارفیکس بلند می‌کردند. میله را طوری تنظیم کردیم که ۲/۵ تا ۵ سانتی‌متر بالای دست‌های دانش‌آموزان قرار گیرد. برای مشخص کردن ارتفاع بالاآمدن چانه در یک حرکت بارفیکس، کش یا نخ پلاستیکی را در فاصله ۱۷ تا ۲۰ سانتی‌متر زیر میله افقی بارفیکس نصب کردیم. هنگام انجام حرکت، پاشنه دانش‌آموزان روی زمین ثابت باقی می‌ماند. بدن آن‌ها باید صاف می‌بود و نباید از ناحیه کمر خم می‌بود. آرنج‌ها در ابتدای حرکت باید کاملاً صاف باشند و دست‌ها باید طوری میله را بگیرند که تقریباً به اندازه عرض شانه‌ها از هم فاصله داشته باشند و کف دست به حالت پرونیشن باشد. در حالت توجه درونی بر عمل خم‌وباز شدن مفصل آرنج و عضلات درگیر در آن تمرکز کردند؛ درحالی‌که در توجه بیرونی بر هدف حرکت؛ یعنی رسیدن به نخ پلاستیکی تمرکز کردند. هر بار که چانه فرد به این نخ می‌رسید، یک کشش بارفیکس محسوب می‌شد (فدایی و همکاران، ۲۰۱۲).

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌های پژوهش از آمار توصیفی برای محاسبه شاخص‌های مرکزی و پراکندگی از جمله میانگین، انحراف معیار و واریانس استفاده شد. برای مشاهده تفاوت معناداری از طرح دو (سطح آمادگی جسمانی: آمادگی جسمانی بالا و پایین) \times سه (نوع کانون توجه: کنترل، بیرونی و درونی) آزمون تحلیل واریانس با اندازه‌گیری تکراری برای هر عامل جسمانی استفاده

شد. در صورت مشاهده تفاوت یا تعامل معنادار از آزمون تعقیبی حداقل تفاوت معنادار^۱ برای تعیین محل تفاوت میانگین‌ها استفاده شد. سطح معناداری آزمون‌ها ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

نتایج

یافته‌های توصیفی پژوهش نشان داد که به ترتیب، میانگین شاخص توده بدنی افراد با سطح آمادگی بدنی بالا و پایین ۲۰/۶۲ و ۲۶/۰۷ بود. میانگین فعالیت بدنی آن‌ها در هفته نیز به ترتیب ۲/۸۵ و ۲/۲۲ روز در هفته بود (جدول شماره یک).

جدول ۱- ویژگی‌های توصیفی آزمودنی‌ها

گروه	سن	وزن	قد	شاخص توده بدنی	روز فعالیت در هفته
آمادگی جسمانی بالا	۱۶/۲۵	۵۹	۱/۶۹	۲۰/۶۲	۲/۸۵
آمادگی جسمانی پایین	۱۶/۳۳	۸۱/۵۵	۱/۷۵	۲۷/۰۷	۱/۲۲

طبیعی بودن داده‌ها با استفاده از آزمون شاپیرو-ویلک بررسی شد که نتایج نشان داد توزیع داده‌ها طبیعی است ($P < ۰/۰۵$). با توجه به معنادار نبودن آزمون کرویت موخلی در آزمون‌های درازونشست (آمادگی جسمانی بالا ($P = ۰/۱۸۳$) و آمادگی جسمانی پایین ($P = ۰/۱۸۵$); خم شدن به جلو (آمادگی جسمانی بالا ($P = ۰/۱۴۵$) و پایین ($P = ۰/۹۸۹$) و آزمون بارفیکس اصلاح شده (آمادگی جسمانی بالا ($P = ۰/۵۵۰$) و پایین ($P = ۰/۷۱۳$) از آزمون تحلیل واریانس با اندازه‌گیری تکراری برای مشاهده تفاوت معنادار در هر آزمون و گروه استفاده شد.

نتایج آزمون تحلیل واریانس با اندازه‌گیری تکراری، تأثیر آماری معناداری برای آزمون درازونشست را در گروه آمادگی جسمانی سطح بالا نشان داد ($f = ۴/۶$, $P = ۰/۰۲۱$); اما چنین تأثیری را در گروه آمادگی جسمانی سطح پایین نشان نداد ($f = ۳/۲$, $P = ۰/۰۶$) (جدول شماره دو). با توجه به معنادار بودن تغییرات درازونشست در گروه آمادگی جسمانی بالا (جدول شماره دو)، آزمون تعقیبی حداقل تفاوت معنادار نشان داد که تنها برتری تمرکز بیرونی نسبت به درونی معنادار است ($P = ۰/۰۰۶$).

1. Least Significant Difference
2. Body Mass Index
3. Shapiro- Wilk

جدول ۲- تغییرات درازونشست در بین سه حالت کانون توجه در دو گروه با آمادگی جسمانی بالا و پایین

مقطع زمانی گروه	مقطع زمانی بدون تمرکز (تعداد)	مقطع زمانی تمرکز درونی (تعداد)	مقطع زمانی تمرکز بیرونی (تعداد)	درجه آزادی	میانگین مجذورات	برآورد آماری درون گروهی	برآورد آماری بین گروهی
آمادگی جسمانی بالا	۵۳/۹۱ ± ۷/۵۴	۵۱/۳۳ ± ۹/۲۵	۵۶/۰۸ ± ۹/۱۵	۲	۶۸/۸۶۱	F = ۴/۶ P = ۰/۰۲۱	F = ۱/۵ P = 0/۳۳۵
آمادگی جسمانی پایین	۲۹/۴۱ ± ۵/۸۸	±۳۰ ۸/۲۷	۳۲/۱۶ ± ۶/۲۷	۲	۲۵/۱۹۴	F = ۳/۲ P = ۰/۰۰۶	

در آزمون خم شدن به جلو، تحلیل واریانس با اندازه گیری تکراری تأثیر معناداری را بین انواع کانون توجه در گروه های آمادگی جسمانی بالا ($f=۵/۲۹, P=۰/۰۱۳$) و پایین ($f=۳/۷۶, P=۰/۰۳۹$) نشان داد (جدول شماره ۲). با توجه به معنادار بودن تغییرات در هر دو گروه، نتایج آزمون تعقیبی نشان داد که در گروه آمادگی جسمانی بالا تمرکز بیرونی نسبت به درونی ($P=۰/۰۱۴$) و شرایط کنترل (نبود تمرکز) ($P=۰/۰۱۱$) به برتری معنادار منجر شد. همچنین، در گروه آمادگی جسمانی پایین برتری تمرکز بیرونی نسبت به درونی ($P=۰/۰۴۳$) و شرایط کنترل (نبود تمرکز) ($P=۰/۰۰۳$) معنادار است.

جدول ۳- تغییرات خم شدن به جلو در بین سه حالت کانون توجه در دو گروه با آمادگی جسمانی بالا و پایین

مقطع زمانی گروه	مقطع زمانی بدون تمرکز (سانتی متر)	مقطع زمانی تمرکز داخلی (سانتی متر)	مقطع زمانی تمرکز بیرونی (سانتی متر)	درجه آزادی	میانگین مجذورات	برآورد آماری درون گروهی	برآورد آماری بین گروهی
آمادگی جسمانی بالا	±۶/۷۷	۴۱/۵ ± ۶/۷۸	۴۳/۰۸ ± ۶/۷۴	۲	۷/۶۹۴	F = ۵/۲۹ P = ۰/۰۱۳	F = ۰/۴۹ P = ۰/۶۱۶
آمادگی جسمانی پایین	±۶/۲۶	±۵/۶۹	۳۸/۸۳ ± ۶/۱۳	۲	۱۰/۱۱	F = ۳/۷۶ P = ۰/۰۳۹	

آزمون تحلیل واریانس با اندازه گیری تکراری در آزمون بارفیکس اصلاح شده نشان داد که تغییرات بین انواع کانون توجه در دو گروه آمادگی جسمانی بالا ($f=۵/۴۴, P=۰/۰۳۱$) و پایین ($f=۳/۷۶, P=۰/۰۰۳$) معنادار است (جدول شماره ۳). نتایج آزمون تعقیبی نشان داد که در

گروه آمادگی جسمانی بالا، برتری تمرکز بیرونی نسبت به شرایط نبود تمرکز ($P = ۰/۰۰۱$) و نیز تمرکز درونی نسبت به نبود تمرکز ($P = ۰/۰۲۵$) معنادار است. در گروه آمادگی جسمانی پایین، برتری تمرکز بیرونی نسبت به شرایط نبود تمرکز ($P = ۰/۰۰۴$) معنادار است.

جدول ۴- تغییرات بارفیکس اصلاح شده در بین سه حالت کانون توجه در دو گروه با آمادگی جسمانی بالا و

پایین

مقطع زمانی	مقطع زمانی بدون تمرکز (تعداد)	مقطع زمانی تمرکز داخلی (تعداد)	مقطع زمانی تمرکز بیرونی (تعداد)	درجه آزادی	میانگین مجذورات	بر آورد آماری	بر آورد آماری بین گروهی
آمادگی جسمانی بالا	$۲۱/۶۶ \pm ۵/۱۸$	$۲۵/۴۱ \pm ۵/۹۴$	$۲۷/۲۵ \pm ۸/۳۵$	۲	۹۷/۱۹۴	$F = ۵/۴۴$ $P = ۰/۰۳۱$	$F = ۰/۴۶$
آمادگی جسمانی پایین	$۵/۷۵ \pm ۲/۶۳$	$۷/۸۳ \pm ۳/۴۳$	$۹/۶۶ \pm ۴/۱۶$	۲	۴۶/۰۸۳	$F = ۷/۷۶$ $P = ۰/۰۰۳$	$P = ۰/۵۸۱$

بحث و نتیجه گیری

هدف از این مطالعه، بررسی تأثیر نوع کانون توجه بر اجزای عضلانی-اسکلتی عوامل آمادگی جسمانی مرتبط با سلامت دانش آموزان بود. فرض پژوهش این بود که کانون توجه بیرونی نسبت به درونی یا شرایط کنترل (که در آن دستورالعمل توجهی ارائه نشد) به نتایج بهتری منجر می شود. نتایج آزمون از فرض پژوهش در همه آزمون ها در دو گروه، جز در آزمون درازونشست گروه آمادگی جسمانی پایین حمایت کرد (جداول شماره یک تا سه). چنین تفاوت اجرا در بین کانون توجه بیرونی نسبت به درونی یا شرایط کنترل (ارائه نشدن دستورالعمل تمرکز)، تنها با تفاوت نوع تمرکز دستورالعمل کلامی ارائه شده به دانش آموزان و با توجه به اینکه تکالیف در سال های تحصیلی گذشته نیز مورد آزمون قرار گرفته بود و جزو خزانه حرکتی آنها بود، حاصل شد.

چندین فرضیه برای تبیین اثربخشی دستورالعمل کانون توجه بر اجرای حرکتی وجود دارد. فرضیه عمل محدود شده فرضیه غالب است که بیان می کند در هر فردی فرایندهای کنترل خودکاری وجود دارد که به طور طبیعی حرکت را تنظیم می کنند؛ اما این فرایندها هنگام تمرکز بر نشانه های درونی

(مانند وضعیت اندام) محدود می‌شوند؛ به طوری که اجرای طبیعی حرکت مختل می‌شود؛ اما چنین محدودیتی هنگام تمرکز بر نشانه‌های محیطی (مانند تجهیزات یا محیط) انجام نمی‌گیرد که باعث ارتقای خودسازمانی سیستم حرکتی که به طور طبیعی اتفاق می‌افتد، می‌شود. در واقع، هدف نهایی سیستم کنترل حرکتی دستیابی به کنترل خودکار در برنامه‌ریزی حرکت است. این نوع از کنترل حرکتی، سیستم کنترلی را از حالت هشیارانه به غیرهشیارانه تغییر می‌دهد که منتج به انتخاب پاسخ سریع‌تر و برنامه‌ریزی عمل بهتری می‌شود (شفیع‌زاده و همکاران، ۲۰۱۳).

این مطالعه از شواهد غیرمستقیم (مانند استقامت، قدرت و انعطاف‌پذیری) برای بررسی تأثیر نوع کانون توجه و نیز تعامل بین نوع کانون توجه و سطح آمادگی بدنی استفاده کرده است؛ اما در سال‌های اخیر برخی مطالعات از شواهد مستقیم (مانند فعالیت عضلانی) برای تأیید فرضیه عمل محدودشده استفاده کرده‌اند. در این مطالعات، از سطح الکترومیوگرافی عضله به عنوان معیار سنجش فراخوانی عضلانی استفاده کرده‌اند. علت استفاده از الکترومیوگرافی فراهم‌آوردن بینش بیشتر درباره چگونگی سازمان‌دهی سیستم حرکتی توسط سیستم عصبی به عنوان تابعی از انواع کانون توجه است. در اولین مطالعه، وانس، ولف، تولنر، مک نوین و مرکر (۲۰۰۴) فعالیت الکترومیوگرافی عضلات موافق (دوسر بازویی) و عضلات مخالف را (سه‌سر بازویی) در حرکت جلو بازو در هنگام تمرکز بر بازو (تمرکز درونی) و تمرکز بر محل اتصال دست و میله (تمرکز بیرونی) ثبت کردند. نتایج حاکی از کاهش فعالیت الکترومیوگرافی هنگام تمرکز بیرونی بود.

کاهش فعالیت الکترومیوگرافی در عضلات دوسر و سه‌سر بازویی هنگام اجرای پرتاب آزاد بسکتبال و در زمان تمرکز بر حلقه بسکتبال (تمرکز بیرونی) نسبت به تمرکز بر مچ دست (تمرکز درونی) نیز نشان داده شده است (زاچری، ولف، مرکر و بزودایس، ۲۰۰۵). پژوهشگران پیشنهاد کرده‌اند که کاهش فعالیت الکترومیوگرافی عمل هماهنگ بین گروه‌های عضلانی را به‌ویژه عضلات موافق و مخالف ارتقا می‌دهد؛ بنابراین، هنگام حرکت شوت، کارایی فعالیت عضله سه‌سر هنگامی که فعالیت دوسر در سطح پایینی است، تسهیل می‌شود و در نتیجه، به هماهنگی مؤثرتر حرکت منجر می‌شود. اخیراً، نیومان و براون (۲۰۱۳) سطح پایین‌تر فعالیت عضلانی عضلات شکم و نیز ضربان قلب را هنگام اتخاذ کانون توجه بیرونی نسبت به درونی در حرکت درازونشست نشان دادند. شاید دلیل برتری توجه بیرونی نسبت به درونی یا شرایط کنترل در آزمون‌های آمادگی جسمانی مرتبط با سلامت به‌ویژه آزمون نشستن و رساندن پنجه‌های دست به پنجه‌های پا و درازونشست، هماهنگی بین گروه‌های

1. Vance, Tollner, McNevin & Mercer
2. Mercer & Bezodis

عضلانی موافق و مخالف و کاهش فعالیت عضلات درگیر مانند مطالعه زاچری و همکاران (۲۰۰۵) و نیومان و براون (۲۰۱۳) باشد؛ برای مثال، شاید کاهش فعالیت عضلات ساقی قدیمی، چهارسررانی موجب تسهیل کشش عضلات دوقلو، نعلی و عضلات همسترینگ هنگام آزمون انعطاف‌پذیری شود. ممکن است استفاده از روش اندازه‌گیری فعالیت عضلانی هنگام اتخاذ انواع کانون توجه در اجرای آزمون‌های آمادگی جسمانی مرتبط با سلامت، به‌ویژه در آزمون انعطاف‌پذیری روش مفیدی برای درک برتری باشد.

نتایج پژوهش حاکی است که دستورالعمل توجه بیرونی نه‌تنها در سطوح پایین آمادگی جسمانی، بلکه در افراد تمرین‌کرده (نتایج شاخص توده بدنی، میزان تمرین در هفته و رکوردها این مطلب را تأیید می‌کند) یا با سطوح بالای آمادگی جسمانی که حرکات با فعالیت عصبی-عضلانی کمتر و کارایی بیشتری در فراخوانی عضله انجام می‌شوند (هاجس و ویلیامز، ۲۰۱۲) نیز باعث بهبود اجرا نسبت به تمرکز درونی یا نبود تمرکز می‌شود. این نتیجه با نتایج مطالعات مارچنت، گریک، بولگ و هیچن^۲ (۲۰۱۱) در تکالیف پرس سینه و اسکات آزاد، ولف و همکاران (۲۰۰۲، آزمایش دوم) در تکلیف تعادل و پژوهش مارچنت، گریک و اسکات^۳ (۲۰۰۸) در حرکت جلو بازو هم‌راستا است که در این مطالعات نیز افراد ماهر از دستورالعمل تمرکز بیرونی نسبت به درونی بهره بیشتری بردند (هاجز و ویلیامز، ۲۰۱۲؛ ولف، ۲۰۱۳؛ بردین و همکاران، ۲۰۱۳). در همین‌راستا، نتایج بیانگر این است که جز در یک آزمون (بارفیکس اصلاح‌شده در گروه با سطح آمادگی جسمانی بالا)، در سایر موارد (پنج مورد که در جداول شماره‌های یک، دو و سه مشخص است)، تفاوت معناداری بین توجه درونی و شرایط کنترل (بدون ارائه دستورالعمل تمرکز) وجود نداشت که با نتایج مطالعه مک‌نوبین و ولف (۲۰۰۲) در تکلیف تعادلی و مطالعه بردین و همکاران (۲۰۱۳) در عوامل جسمانی نشستن و رساندن پنجه‌های دست به پا، درازونشست و بازکردن تنه، هم‌خوانی دارد؛ اما با قدرت‌گرفتن، شنای سوئدی و پرش عمودی همسو نبود. نگاهی دقیق به یافته‌ها نشان می‌دهد که در افراد گروه با سطح آمادگی جسمانی بالا تمرکز درونی باعث افت اجرا در آزمون‌های درازونشست و خم‌شدن به جلو شده است؛ اگرچه این افت معنادار نبوده است. به‌نظر می‌رسد نبود تفاوت معنادار توجه درونی و شرایط کنترل و نیز برتری توجه درونی نسبت به شرایط کنترل در گروه با آمادگی جسمانی بالا، تابعی از ترجیح آزمودنی‌ها، نوع تکلیف و نوع روش پژوهش اتخاذشده باشد؛ برای مثال، امکان دارد هنگام اجرای

-
1. Hodges & Williams
 2. Bullough & Hitchen
 3. Marchant, Grieg & Scott

آزمون درازنشست برخی افراد توجه خود را در شرایط کنترل به اندام‌های درگیر در حرکت (توجه درونی به عضلات شکمی) هدایت کنند یا هنگام اجرای بارفیکس اصلاح‌شده با توجه به دشواری تکلیف برای آن‌ها توجه خود را به هماهنگی حرکت (مانند صاف‌بودن زانو، صاف‌نگه‌داشتن کل بدن و صاف‌نگه‌داشتن دست‌ها هنگام برگشت) معطوف کنند؛ بنابراین، امکان نتایج مشابه در شرایط یکسان وجود دارد. شاید برتری تمرکز درونی نسبت به شرایط کنترل در گروه آمادگی جسمانی پایین به‌ویژه برتری معنادار در آزمون بارفیکس اصلاح‌شده در گروه آمادگی جسمانی بالا و حتی برتری‌های معنادار تمرکز بیرونی نسبت به درونی و کنترل، ناشی از محدودیت طرح پژوهش مورداستفاده؛ یعنی طرح پژوهش درون‌گروهی باشد. باید اذعان کرد که وقتی شرایط بدون ارائه کانون توجه در ابتدای انجام پژوهش ارائه شود، امکان آشنایی شرکت‌کنندگان با آزمون و اجرای بهتر آن در مراحل بعدی، به‌ویژه به‌علت آشنایی با شرایط اتاق آزمون وجود دارد (بردین و همکاران، ۲۰۱۳). همچنین، امکان کنترل میزان فعالیت بدنی آزمودنی‌ها در فواصل زمانی بین روزهای پژوهش وجود نداشت که ممکن است این مورد بر نتایج پژوهش اثر گذاشته باشد. در پژوهش‌های بعدی، استفاده از یک گروه کنترل موازی با گروه آزمایش پیشنهاد می‌شود. با این حال، نقطه قوت طرح درون‌گروهی این است که تأثیرات مداخله‌ای بالقوه تفاوت بین‌فردی به‌حداقل می‌رسد (بردین و همکاران، ۲۰۱۳)؛ به‌گونه‌ای که این روش در چندین مطالعه تأثیرگذار مرتبط با تأثیر کانون توجه مانند مطالعه لوهسه، شروود و هیلی (۲۰۱۰) به‌کار رفته است.

افت اجرا در گروه با سطح آمادگی جسمانی بالا در شرایط توجه درونی نسبت به شرایط نبود کانون توجه با فرضیه‌های عمل محدودشده، اختلال در خودکاری مهارت و نظریه توجه به کنترل حرکتی توجیه‌شدنی است؛ برای مثال، فرضیه اختلال در خودکاری مهارت بیان می‌کند که هدایت تمرکز به‌سوی عمل ممکن است با فراخواندن اجزای مهارت حرکتی به حافظه کاری و در نتیجه، معکوس کردن فرایند خودکاری مهارت اثر زیان‌بخشی بر مهارت داشته باشد. همان‌طور که والاچر و ویگنر (۱۹۸۷) و والاچر (۱۹۹۳) بیان کردند، اگر اجرا در سطح مطلوب یا نزدیک به آن باشد و با درجه بالایی از خودکاری کنترل شود، معطوف کردن توجه اجراکننده به یک جنبه از مهارت که در حالت عادی به آن توجهی ندارد، ممکن است تأثیر منفی بر اجرای آن بگذارد. در مقابل، تمرکز بر سطح بالاتر موجب می‌شود که فعالیت‌های عضلانی ضروری به‌کار گرفته شوند (ولف، ۲۰۰۷).

در مجموع، نتایج پژوهش حاکی است که تغییر در نوع تمرکز دستورالعمل کلامی بر نتیجه اجرای فرد تأثیر مستقیم می‌گذارد. صرف‌نظر از سطح مهارت، اتخاذ تمرکز بیرونی در حین ارزیابی اجزای عضلانی - اسکلتی آمادگی جسمانی مرتبط با سلامت، باعث ارتقای برخی آزمودنی‌ها به محدوده بالاتر در

هنجارهای آمادگی جسمانی شد. همچنین، تمرکز درونی باعث افت برخی آزمودنی‌ها به محدوده پایین‌تر شد. براساس یافته‌های پژوهش، به معلمان تربیت‌بدنی و مربیان ورزش پیشنهاد می‌شود هنگام ارزیابی آزمون‌های آمادگی جسمانی توجه افراد را به سمت بیرون (برای مثال، هدف، ابزار و غیره) هدایت کنند. همچنین، پیشنهاد می‌شود که دستورالعمل‌های کلامی آزمون‌های آمادگی جسمانی که باعث تسهیل اتخاذ کانون توجه درونی به‌ویژه در افراد با سطح آمادگی جسمانی بالا می‌شوند، محدود شوند.

منابع

1. Beilock, S. L., Bertenthal, B. I., McCoy, A. M., & Carr, T. H. (2004). Haste does not always make waste: Expertise, direction of attention, and speed versus accuracy in performing sensorimotor skills. *Psychonomic Bulletin and Review*, 11, 373-9.
2. Beilock, S. L., Carr, T. H., MacMahon, C., & Starkes, J. L. (2002). When paying attention becomes counterproductive: Impact of divided versus skill-focused attention on novice and experienced performance of sensorimotor skills. *Journal of Experimental Psychology*, 8, 6-16.
3. Bell, J. J., & Hardy, J. (2009). Effects of attentional focus on skilled performance in golf. *Journal of Applied Sport Psychology*, 21, 163-77.
4. Bredin, S. S., Dickson, D. B., & Warburton, D. E. (2013). Effects of varying attentional focus on health-related physical fitness performance. *Applied Physiology, Nutrition, and Metabolism*, 38(2), 161-8.
5. Castaneda, B., & Gray, R. (2007). Effects of focus of attention on baseball batting performance in players of different skill levels. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 29, 59-76.
6. Chow, J. J., Koh, M., Davids, K., Button, C., & Rein, R. (2014). Effects of different instructional constraints on task performance and emergence of coordination in children. *European Journal of Sport Science*, 14(3), 224-32.
7. Fadaei, M. R., & Enteshati, F. (2012). A method of evaluating physical education and physical fitness tests norm. Rasht: Department of physical education and health education Gilan. (Persian).
8. Gray, R. (2004). Attending to the execution of a complex sensorimotor skill: Expertise differences, choking, and slumps. *Journal of Experimental Psychology*, 10, 42-54.
9. Hodges, N. J., & Williams, A. M. (2012). *Skill acquisition in sport, research, theory and practice*. New York: Routledge.
10. Lohse, K. R., Jones, M., Healy, A. F., & Sherwood, D. E. (2014). The role of attention in motor control. *Journal of Experimental Psychology, General*, 143, 930-48.

11. Lohse, K. R., Sherwood, D. E., & Healy, A. F. (2010). How changing the focus of attention affects performance, kinematics, and electromyography in dart throwing. *Human Movement Science*, 29(4), 542-55.
12. Munzert, J., Maurer, H., & Reiser, M. (2014). Verbal-motor attention-focusing instructions influence kinematics and performance on a golf-putting task. *Journal of Motor Behavior*, 46(5), 309-18.
13. Marchant, D. C., Greig, M., & Scott, C. (2008). Attentional focusing strategies influence bicep EMG during isokinetic biceps curls. *Athletic Insight*, 10(2), 11.
14. Neumann, D. L., & Brown, J. (2013). The effect of attentional focus strategy on physiological and motor performance during a sit-up exercise. *Journal of Psychophysiology*, 27(1), 7-15.
15. Perkins-Ceccato, N., Passmore, S. R., & Lee, T. D. (2003). Effects of focus of attention depend on golfers' skill. *Journal of Sports Sciences*, 21, 593-600.
16. Poolton, J. M., Maxwell, J. P., Masters, R. S. W., & Raab, M. (2006). Benefits of an external focus of attention: Common coding or conscious processing? *Journal of Sports Sciences*, 24(1), 89-99.
17. Porter, J. M., Ostrowski, E. J., Nolan, R. P., & Wu, W. F. W. (2010). Standing long-jump performance is enhanced when using an external focus of attention. *Journal of Strength & Conditioning Research*, 24, 1746-50.
18. Schücker, L., Hagemann, N., Strauss, B., & Volker, K. (2009). The effect of attentional focus on running economy. *Journal of Sport Sciences*, 12, 1242-8.
19. Shafizadeh, M., Geoffrey, K., & Mohammadi, B. (2013). Effects of different focus of attention rehabilitative training on gait performance in Multiple Sclerosis patients. *Journal of Bodywork & Movement Therapies*, 17, 28-34.
20. Stoate, I., & Wulf, G. (2011). Does the attentional focus adopted by swimmers affect their performance. *International Journal of Sport Science and Coaching*, 6, 99-108.
21. Totsika, V., & Wulf, G. (2003). The influence of external and internal foci of attention on transfer to novel situations and skills. *Research Quarterly Exercise and Sport*, 74, 220-5.
22. Vance, J., Wulf, G., Töllner, T., McNevin, N. H., & Mercer, J. (2004). EMG activity as a function of the performers' focus of attention. *Journal of Motor Behavior*, 36, 450-9.
23. Wulf, G. (2007). *Attention and motor skill*. (A. Farokhi & M. Mahzon, Translators), Tehran: Nersi. (Persian).
24. Wulf, G. (2013). Attentional Focus and Motor Learning: A Review Of 15 Years. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 6(1), 77-104.
25. Wulf, G., & Prinz, W. (2001). Directing attention to movement effects enhances learning: A review. *Psychonomic bulletin & review*, 8(4), 648-60.
26. Wulf, G., & Su, J. (2007). An external focus of attention enhances golf shot accuracy in beginners and experts. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 78(4), 384-9.

27. Wulf, G., & Lewthwaite, R. (2010). Effortless motor learning? An external focus of attention enhances movement effectiveness and efficiency. *Effortless attention: A new perspective in attention and action*, 75-101.
28. Wulf, G., Chiviawosky, S., Schiller, E., & Avila, L. T. (2010). Frequent external-focus feedback enhances learning. *Frontiers in Psychology*, 1, 190.
29. Wulf, G., & Dufek, J. S. (2009). Increased jump height with an external focus due to enhanced lower extremity joint kinetics. *Journal of Motor Behavior*, 41(5), 401-9.
30. Wulf, G., Dufek, J. S., Lozano, L., & Pettigrew, C. (2010). Increased jump height and reduced EMG activity with an external focus of attention. *Human Movement Science*, 29, 440-8.
31. Wulf, G., McNevin, N. H., Fuchs, T., Ritter, F., & Toole, T. (2000). Attentional focus in complex motor skill learning. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 71, 229-39.
32. Wulf, G., Zachry, T., Granados, C., & Dufek, J. S. (2007). Increases in jump-and-reach height through an external focus of attention. *International Journal of Sport Science and Coaching*, 2, 275-82.
33. Zachry, T., Wulf, G., Mercer, J., & Bezodis, N. (2005). Increased movement accuracy and reduced EMG activity as the result of adopting an external focus of attention. *Brain Research Bulletin*, 64(4), 304-9.

استناد به مقاله

پهلوان یلی، مجید، شهبازی، مهدی. (۱۳۹۷). بهار و تابستان. تأثیر انواع کانون توجه بر اجرای عوامل آمادگی جسمانی مرتبط با سلامت دانش آموزان. پژوهش در ورزش تربیتی، ۶(۱۴): ۳۴-۲۱۷. شناسه دیجیتال: 10.22089/res.2017.3449.1233

Pahlevan Yali, M., Shahbazi, M. (2018). The Effect of Attentional Focus Types on Health-Related Physical Fitness Factors Performance in Students. *Research on Educational Sport*, 6(14): 217-34. (Persian).
Doi: 10.22089/res.2017.3449.1233

شناسایی و مدل‌سازی راهکارهای توسعه ورزش‌های همگانی در بین دانشجویان دختر دانشگاه بیرجند

محمد کشتی‌دار^۱، محمدعلی صاحبکاران^۲، سید محمد جواد رضوی^۳، مازیار کلاشی^۴

۱. دانشیار مدیریت ورزشی، دانشگاه بیرجند*

۲ و ۳. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، دانشگاه فردوسی مشهد

۴. کارشناسی ارشد مدیریت ورزشی، دانشگاه شهید بهشتی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۱۰/۲۶

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۶/۲۶

چکیده

هدف این پژوهش، شناسایی و اولویت‌بندی راهکارهای توسعه ورزش همگانی در میان دانشجویان دانشگاه بیرجند بود. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل ۸۲۴۶ نفر از دانشجویان دختر دانشگاه بیرجند در سال ۱۳۹۵ بود که با استفاده از فرمول کوکران تعداد نمونه آماری برابر با ۳۷۰ نفر برآورد شد. این پژوهش از نوع کاربردی بود که به روش پیمایشی اجرا شد. پس از تأیید روایی محتوایی پرسش‌نامه توسط هشت تن از اساتید مدیریت ورزشی، پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ تأیید شد. راهکارهای توسعه ورزش همگانی در میان دانشجویان دختر دانشگاه بیرجند به روش کیفی شناسایی شدند و سپس، با رویکرد مدل‌سازی معادلات ساختاری و به‌وسیله آزمون فریدمن تجزیه و تحلیل شدند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار پی.ال.اس. و اس.پی.اس.اس. نسخه ۲۲ استفاده شد. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد که راهکارهای توسعه ورزش همگانی در بین دانشجویان دختر دانشگاه بیرجند، به ترتیب راهکارهای اقتصادی، مدیریتی، فرهنگی، زیرساخت‌ها و امکانات، پژوهشی و آموزشی هستند؛ بنابراین، لازم است که با نهادینه‌سازی فرهنگ ورزش همگانی، طراحی برنامه‌های تفریحی و ورزشی لازم و حمایت مالی از ورزش همگانی دانشجویان، در جهت توسعه ورزش همگانی در میان دانشجویان دختر دانشگاه بیرجند تلاش شود.

واژگان کلیدی: دانشگاه بیرجند، دانشجویان دختر، توسعه ورزش همگانی

مقدمه

در حال حاضر، ورزش ابزار مهمی در اختیار کشورها برای هدایت مردم به سوی اهداف از پیش تعیین شده است؛ به طوری که عمده ترین وسیله تربیت همگانی موجود در جامعه معاصر کنونی در کشورهای پیشرفته صنعتی، ورزش است. ورزش همگانی نیز شکلی از فعالیت های جسمانی یا حضور منظم در فعالیت های جسمانی است که موجب تندرستی و سلامت بدنی و روانی می شود، روابط اجتماعی را شکل می دهد و منجر به پدید آمدن نتایج مثبت می شود (شعبانی، غفوری و هنری، ۱۳۹۳). بیشتر کشورهای پیشرفته جهان، در برنامه ریزی و سامان دهی ورزش همگانی کشور خود با کشورهای دیگر رقابت می کنند و مرتب در حال ارائه برنامه های خلاق برای رشد این ورزش هستند (شعبانی، غفوری و هنری، ۱۳۹۰). ورزش های همگانی معادل کلمه انگلیسی «ورزش برای همه» و «ورزش عمومی» هستند که معمولاً به فعالیت های ورزشی ای اطلاق می شوند که جنبه تفریحی دارند و بدون توجه به نتیجه آن (بردو باخت) انجام می شوند. بعضی از کشورها واژه مشارکت کلان را معادل ورزش همگانی می دانند و الگوهایی را برای اوقات فراغت فراهم می آورند که سبب می شود مردم در هر سن و با هر میزان توانایی به علائق خود دست یابند و از زندگی شان لذت ببرند (سواری، مهدی پور و رنجبر، ۱۳۹۴). کمیته پیشرفت ورزش شورای اروپا ورزش همگانی را به عنوان یک عبارت و فراهم کردن فرصتهایی برای افراد علاقه مند به ورزش کردن در زمان اوقات فراغت جهت مشارکت در فعالیت های ورزشی، بدون هیچ گونه محدودیت ناشی از وضعیت اجتماعی، نژادی و معلولیت تعریف کرده است. آنچه از این تعریف استنباط می شود این است که همه افراد باید از ورزش کردن بهره مند شوند و ورزش حق همه افراد است (زوربا، ۲۰۱۲). امروزه، نقش ورزش و فعالیت بدنی راهبرد بسیار مهمی است که توانایی بالقوه ای در یاری رساندن به اهداف سلامتی، اجتماعی و اقتصادی دارد. ورزش همگانی و تفریحی بخش مهمی از این راهبرد است؛ زیرا، ورزش همگانی ماهیتی تفریحی، آزادانه و انتخابی دارد و همین امر سبب شکل گیری آثار مختلفی از قبیل سلامت جسمانی و روانی، لذت بخشی و بانشاط بودن می شود (عابدینی و طالبی، ۱۳۹۶)؛ به طوری که سازمان های بین المللی مانند بخش اروپایی ورزش همگانی، تافیسا و انجمن ورزش همگانی کمیته بین المللی المپیک و سازمان ملل متحد، به مسئولیت ملی برای اطمینان از اینکه هر شهروند حق مساوی برای مشارکت در فعالیت های جسمانی و ورزشی دارد، اشاره می کنند (احسانی، صفری، امیری و کوزه چیان، ۱۳۹۳) و دولت و سازمان های غیردولتی نقش مهمی در دستیابی به مشارکت در ورزش و فعالیت های جسمانی ایفا

-
1. Sport for All
 2. Public Sport
 3. Zorba

می‌کنند (انجمن کمیته‌های ورزشی، ۲۰۰۹). امروزه، جوامع به دلیل پیشرفت فناوری و صنعتی شدن به سمت بی‌حرکی می‌روند؛ به نحوی که زندگی انسانی در بسیاری از جوامع به زندگی ماشینی تبدیل شده است و به دنبال آن، مشکلات متعدد جسمی، روانی و اجتماعی برای انسان پدید آمده است (جوادی‌پور، ۱۳۹۲)؛ به طوری که در سال‌های اخیر بیماری‌هایی نظیر چاقی و بیماری‌های قلبی-عروقی که عموماً ناشی از کم‌حرکی و مصرف غذاهای پرکالری هستند، شیوع یافته‌اند؛ بنابراین، اکنون باید به فعالیت‌های ورزشی به دلیل اثرهای سودبخش آن بر سلامتی و نشاط بیش‌ازپیش توجه شود (عبدلی، ۱۳۹۳)؛ زیرا، با وجود افزایش آگاهی عمومی مردم درباره عوارض و پیامدهای ناشی از بی-حرکی، براساس شواهد موجود فقط درصد کمی از جامعه دانشگاهی کشور از برنامه‌های ورزشی دانشگاه‌ها استقبال می‌کنند و توجه به تربیت‌بدنی و ورزش دانشجویان دانشگاه به‌عنوان بخشی از جامعه دانشگاهی کشور می‌تواند بسیار سازنده باشد و نتایج مثبتی داشته باشد (مهدی‌زاده و اندام، ۱۳۹۳)؛ بنابراین، تهیه برنامه ورزشی برای همه افراد با ویژگی‌های مختلف (هالمن، فیلر و بریور، ۲۰۱۵) به‌خصوص در دانشجویان، ضروری به نظر می‌رسد؛ زیرا، دانشجویان با توجه به شرایط تحصیلی تحرک کمتری دارند و در بیشتر مواقع، شرایط و موقعیت پرداختن به فعالیت‌های ورزشی برای آنان وجود ندارد (عبدلی، ۱۳۹۳)؛ از این‌رو، شناسایی راهکارهای توسعه ورزش همگانی در میان دانشجویان بسیار دارای اهمیت است؛ زیرا، دانشجویان با نشاط می‌توانند آینده کشور خود را به‌طور مؤثری رقم بزنند. در همین راستا، پژوهش‌های بسیاری انجام شده‌اند که هرکدام به‌نوعی به عوامل و تأثیراتی که ورزش بر افراد جامعه و به‌ویژه دانشجویان دارد، اشاره کرده‌اند.

عابدینی و طالبی (۱۳۹۶) پژوهشی با عنوان «عوامل اجتماعی- فرهنگی مرتبط با میزان گرایش شهروندان به ورزش همگانی در خلخال» انجام دادند. نتایج نشان داد که بین متغیرهای حمایت خانواده، تصور خویش از بدن، سرمایه اجتماعی، سرمایه فرهنگی و سرمایه اقتصادی شهروندان و میزان گرایش آنان به ورزش همگانی، رابطه مثبت و معناداری وجود داشت. رضوی، علوی، لقمانی و ذبیحی (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان «تحلیل عاملی شاخص‌های سلامت دانشجویان (پسر و دختر) دانشگاه مازندران با تأکید بر فعالیت‌های ورزشی» نشان دادند که مهم‌ترین ابعاد نظام سلامت دانشجویان، سلامت اجتماعی و اجتناب از موادمخدر هستند. زردشتیان، حسینی و کریمی و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان «بررسی نقش رسانه‌های جمعی در گرایش بانوان استان کرمانشاه به ورزش همگانی» به اثر ورزش بر ابعاد مختلف زندگی فردی و اجتماعی و اهمیت توسعه آن پرداخته‌اند و دریافتند که نقش رسانه در آگاه‌سازی از فواید ورزش همگانی در ابعاد سلامت جسمی و سلامت روانی، آموزش

-
1. Community Sports Committee
 2. Hallman, Feiler & Breuer

درباره ورزش همگانی، اطلاع‌رسانی در مورد مکان‌های مناسب ورزش همگانی، تغییر نگرش مثبت و ایجاد نگرش مثبت بانوان کرمانشاهی به ورزش همگانی مؤثر است. همچنین، طالب‌پور، صاحبکاران، مصلی نژاد و رجبی (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان «بررسی مقایسه‌ای راهکارهای نهادینه‌سازی ورزش در بین دانشجویان دختر و پسر (مطالعه موردی: دانشگاه فردوسی مشهد)» به این نتیجه رسیدند که از دیدگاه دانشجویان، هر پنج عامل اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی، مدیریتی، زیرساخت‌ها و اماکن ورزشی و انگیزاننده‌ها می‌توانند بر نهادینه‌سازی ورزش در بین دانشجویان مؤثر باشند. قاسمی، رضوی و دوستی (۱۳۹۴) پژوهشی را با عنوان «نقش رسانه‌های گروهی در گرایش مردم به ورزش همگانی با تأکید بر آمادگی جسمانی» انجام دادند. نتایج نشان داد که با توجه به ظرفیت زیاد رسانه‌ها در کشور می‌توان با برنامه‌ریزی درست در تلویزیون، رادیو و روزنامه‌ها، گرایش مردم را به ورزش همگانی در کشور افزایش داد که در نهایت به سلامتی بیشتر عموم مردم منجر شود. قهرمان تبریزی و رضوی (۱۳۹۴) پژوهشی را با عنوان «شناسایی و اولویت‌بندی موانع مشارکت کارکنان ادارات دولتی استان کرمان در فعالیت‌های ورزشی با رویکرد منسجم آنالیز چندمعیاره و کپلند» انجام دادند. نتایج نشان داد که سه علت اصلی مشارکت‌نداشتن کارکنان در فعالیت‌های ورزشی، به ترتیب موانع، نبود ورزش‌های مختلف موردعلاقه در سطح سازمان، نبود امکانات و تسهیلات ورزشی در سطح ادارات دولتی استان کرمان و فقدان برنامه‌ریزی مناسب برای فعالیت‌های ورزشی کارکنان بودند. سواری، مهدی پور و رجبی (۱۳۹۴) پژوهشی با عنوان «توصیف وضعیت ورزش همگانی استان خوزستان و تدوین راهبردهای توسعه آن» انجام دادند. نتایج نشان داد که مهم‌ترین راهبردهای لازم برای توسعه و پیشرفت ورزش همگانی خوزستان، به ترتیب تدوین برنامه راهبردی برای توسعه ورزش همگانی، توسعه و ترویج فرهنگ ورزش از طریق رسانه‌ها و تغییر ساختار ورزش همگانی بود. در پژوهشی دیگر، کونگ و تیلور^۱(۲۰۱۴) به بررسی وضعیت حضور افراد معلول در ورزش همگانی در کشور انگلستان پرداختند. آنان پس از مطالعه روی افراد دارای معلولیت جسمی پی بردند که آن‌ها وضعیت مناسبی ندارند و انجام برخی برنامه‌ریزی‌های کلی لازم و ضروری است. این پژوهشگران اعلام کردند که برخی سیستم‌های تشویقی از جمله صادرکردن کارت‌های دریافت تخفیف از مکان‌های ورزشی می‌توانند سبب رونق ورزش همگانی در این قشر شوند. مهدی‌زاده و اندام (۱۳۹۳) پژوهشی را با عنوان «راهکارهای توسعه ورزش همگانی در دانشگاه‌های ایران» انجام دادند. نتایج تحلیل عاملی تأییدی نشان داد که عامل‌های «نبود حمایت اجتماعی» و «نبود حمایت سازمانی و مدیریتی»، به ترتیب هریک با بار عاملی ۰/۸۳ و ۰/۷۹ بیشترین تأثیر را در تبیین موانع مشارکت ورزشی داشتند. توجه به

عوامل بازدارنده (موانع) شناسایی شده در این پژوهش و سعی در برطرف کردن آن‌ها می‌تواند زمینه مشارکت هرچه بیشتر جامعه دانشگاهی را در فعالیتهای بدنی و برنامه‌های ورزش همگانی دانشگاه فراهم کند. به علاوه، در پژوهش مورد بحث، براساس عامل‌های موانع راهکارهایی برای توسعه ورزش همگانی در دانشگاه‌ها ارائه شده‌اند. دوند و پاتیل^۱ (۲۰۱۲) رسانه‌ها را به عنوان سیستم عصبی مرکزی جامعه معرفی کردند و نقش مثبت رسانه‌های جمعی را در توسعه ورزش همگانی اثبات کردند. پرینس، مهنن، ونلنت، براگ و انما^۲ (۲۰۱۲) در پژوهشی روی نوجوانان هلندی چنین نتیجه گرفتند که مشارکت در ورزش همگانی با در دسترس بودن امکانات ورزشی و پارک‌ها وابستگی زیادی ندارد و بیشترین میزان مشارکت نوجوانان در اوقات فراغت ورزشی را زمانی دانستند که هم امکانات ورزشی و هم سرمایه‌های اجتماعی محله از درجه بالایی برخوردار باشند. همچنین، سیدعامری و جامعی (۱۳۹۳) پژوهشی را با عنوان «تبیین راهکارهای گرایش مردم به ورزش‌های همگانی و قهرمانی با تأکید بر نقش رسانه‌های جمعی از دیدگاه کارشناسان تربیت‌بدنی استان کردستان» انجام دادند. نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای متغیری نشان داد که تمامی زیرمؤلفه‌های پژوهش در سطح ۰/۰۰۱ مثبت و معنادار بودند که نشانگر مؤثر بودن رسانه‌های جمعی در گرایش مردم به ورزش همگانی و قهرمانی بود. رضوی و همکاران (۱۳۹۳) پژوهشی را با عنوان «طراحی و تدوین راهبرد توسعه ورزش همگانی شهر مشهد با استفاده از دیدگاه علمی» انجام دادند. پس از تجزیه و تحلیل قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها، تهدیدها و تشکیل ماتریس ارزیابی هریک از عوامل داخلی و خارجی ورزش همگانی، مشخص شد که ورزش همگانی شهر مشهد در موقعیت تهدید و ضعف قرار دارد که باید از راهبرد تدافعی تغییر یا رها کردن استفاده کند. در نهایت، براساس تحلیل‌های راهبردی، برنامه راهبردی اداره تربیت‌بدنی شهر مشهد در ورزش همگانی تدوین شد که موضوع‌های آن شامل بیانیه چشم‌انداز، مأموریت، اهداف بلندمدت، راهبرد و برنامه‌های عملیاتی ورزش همگانی بودند. همچنین، هانگ و هامفریس^۳ (۲۰۱۲) بیان کردند افرادی که در شهرهایی با امکانات ورزشی بالا و دسترسی آسان به آن زندگی می‌کنند، مشارکت بیشتری در فعالیتهای بدنی داشتند و همچنین از زندگی رضایت بیشتری داشتند. در پژوهش دیگری، نقدی (۱۳۹۰) به بررسی موانع فرهنگی-اجتماعی مشارکت زنان در فعالیتهای ورزشی پرداخت. نتایج نشانگر پایگاه اقتصادی اجتماعی بالاتر، میزان سرمایه فرهنگی، تمایل فردی و حمایت اجتماعی بیشتر از زنان ورزشکار نسبت به زنان غیرورزشکار بود. نگرش خانواده زنان ورزشکار، مثبت‌تر و میزان پذیرش باورهای قالبی به‌طور معناداری کمتر از زنان غیرورزشکار بود؛ اما از نظر سودمندی ادراک‌شده، تفاوت معناداری بین دو گروه وجود نداشت.

-
1. Dhonde & Patil
 2. Prins, Mohnen, vanlenthe, Brug & Oenema
 3. Huang & Humphreys

همچنین، نتایج رگرسیون لجستیک نشان داد که متغیرهای سرمایه فرهنگی و تمایل فردی دو متغیر تأثیرگذار بر احتمال مشارکت ورزشی بودند. جیمز، تندی و بوسر (۲۰۰۸) در پژوهش خود در زمینه مشارکت دختران و پسران در فعالیت‌های ورزشی به این نتیجه رسیدند که دختران کمتر از پسران در فعالیت‌های ورزشی شرکت می‌کنند؛ در حالی که پسران علاقه بیشتری برای شرکت در این فعالیت‌ها دارند.

موضوع ورزش همگانی اهمیت زیادی دارد. افزون‌براین، درخصوص راهکارهای توسعه ورزش‌های همگانی در پژوهش‌های گذشته بیشتر به عوامل مشابهی نظیر اجتماعی (عابدینی و طالبی، ۱۳۹۶)، زیرساخت‌ها و امکانات ورزشی (قهرمان تبریزی و رضوی، ۱۳۹۴؛ طالب‌پور و همکاران، ۱۳۹۵)، سازمانی و مدیریتی (مهدی‌زاده و اندام، ۱۳۹۳) و نقش رسانه‌های گروهی در گسترش ورزش همگانی (قاسمی و همکاران، ۱۳۹۴؛ زردشتیان و همکاران، ۱۳۹۵) تأکید شده است؛ بنابراین، در پژوهش حاضر، با تأکید بر ابعاد فرهنگ‌سازی در ورزش همگانی، به اصلی‌ترین بخش که پیشگام و مقدم بر هر عمل اجرایی است؛ یعنی آموزش و پژوهش توجه شده است؛ از این‌رو، با توجه به وجود پژوهش‌های اندک در زمینه ورزش‌های همگانی بانوان و مقوله فرهنگ‌سازی آن بنا به شرایط فرهنگی و اجتماعی، درصد پاسخ به این سؤال‌های اساسی هستیم که راهکارهایی مناسب ارتقا و توسعه ورزش همگانی دانشجویان دختر دانشگاه بیرجند کدام‌اند؟ برای بهبود و توسعه ورزش همگانی دانشجویان دختر دانشگاه بیرجند کدام راهکارها از اهمیت بیشتری برخوردار هستند؟

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر، با توجه به هدف‌های موردنظر از نوع کاربردی و از نظر ماهیت از نوع توصیفی-پیمایشی و به لحاظ روش، پیمایشی است. اطلاعات موردنیاز برای انجام پژوهش با استفاده از انواع روش‌های میدانی، کتابخانه‌ای، مشاهده، پرسش‌نامه و مصاحبه به‌دست آمده است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل ۸۲۴۶ نفر از دانشجویان دختر دانشگاه بیرجند در سال ۱۳۹۵ بود که با استفاده از فرمول کوکران در سطح معناداری ۰/۰۵، نمونه آماری برابر با ۳۷۰ نفر برآورد شد. روش نمونه‌گیری به صورت تصادفی ساده بود. این پژوهش، در دو بخش به صورت کیفی و کمی انجام شد؛ به طوری که ابتدا برای کشف راهکارهای توسعه ورزش همگانی، از روش پژوهش کیفی استفاده شد. در بخش کیفی، پس از تعریف مسئله پژوهش، ابتدا به مطالعه پژوهش‌های انجام‌شده در این حوزه پرداخته شد و سپس، نمونه‌هایی به صورت هدفمند به صورت نمونه‌گیری گلوله‌برفی از بین دانشجویان دختر دانشگاه بیرجند

انتخاب شدند؛ به طوری که این افراد انتخاب شده نمایندگان دانشجویان در دانشکده‌های مختلف بودند، با دانشجویان دیگر ارتباط قابل توجهی داشتند و نظر مثبت پژوهشگران مطالعه حاضر را مبنی بر تلاش در جهت توسعه ورزش در دانشگاه جلب کرده بودند. تعداد نمونه‌ها تا حد اشباع اطلاعاتی (تا مرحله‌ای که پژوهشگر اطلاعات جدیدی را به دست نمی‌آورد و موانع مشارکت ورزشی مطرح شده توسط دانشجویان یکسان و تکراری بود) پیش رفت؛ به گونه‌ای که در مجموع با ۱۷ نفر از اعضای انتخاب شده، مصاحبه‌های عمیق و به صورت حضوری انجام شد و از راهکارهای توسعه ورزش همگانی مطرح شده توسط آن‌ها یادداشت برداری شد. با توجه به اینکه تجزیه و تحلیل متن پیاده شده مصاحبه‌ها با سه روش کمی، ساختاری و تفسیری تجزیه و تحلیل می‌شود (هومن، ۱۳۹۴)، در این پژوهش از روش ساختاری برای دسته‌بندی مؤلفه‌ها استفاده شد؛ به طوری که پژوهشگران متن مصاحبه‌ها را چندین بار خواندند و واژه‌ها، عبارات و درون‌مایه‌های موجود در متن را مشخص کردند. همچنین، برای روایی بیشتر پژوهش، صرفاً به مصاحبه‌ها اکتفا نشد و از منابع پژوهش‌های پیشین نیز بهره گرفته شد. در واقع، پژوهشگران با دانشی که از مطالعه متون پیشین و دیگر منابع داشتند، سعی کردند دریابند که واژه‌ها، عبارات و جمله‌های توصیفگر چه پیام‌هایی می‌توانند داشته باشند. در نهایت، پرسش‌نامه راهکارهای توسعه ورزش همگانی تنظیم شد. روایی پرسش‌نامه به تأیید هشت تن از اساتید مدیریت ورزشی رسید. همچنین، میزان پایایی پرسش‌نامه با استفاده ضریب آلفای کرونباخ به میزان ۰/۸۹ تأیید شد. در این پژوهش، تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو سطح آمار توصیفی (از قبیل میانگین و انحراف معیار) و آمار استنباطی انجام شد. در قسمت آمار استنباطی، از مدل تحلیل عاملی تأییدی اندازه‌گیری مرتبه دوم و آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی عوامل استفاده شد (زمانی که یک سازه بزرگ، خود از چند متغیر پنهان تشکیل شده باشد، از تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم استفاده می‌شود و در تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم، علاوه بر بررسی رابطه متغیرهای مشاهده‌پذیر با متغیرهای پنهان، رابطه متغیرهای پنهان با سازه اصلی خود نیز بررسی می‌شود). همچنین، برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار پی.ال.اس.و.اس.پی.اس.اس. نسخه ۲۲ استفاده شد.

نتایج

نتایج توصیفی پژوهش نشان داد که بیشتر دانشجویان دختر شرکت‌کننده در این پژوهش در بازه سنی ۱۸-۲۱ سال بودند (۴۸/۲ درصد). علاوه بر این، بازه‌های سنی ۲۲-۲۵ سال، ۲۲/۱ درصد، ۲۹-۲۶ سال، ۱۵/۷۹ درصد و ۳۰ سال به بالا، ۱۳/۰۲ درصد از افراد شرکت‌کننده در این پژوهش را

تشکیل دادند. بیشتر افراد شرکت‌کننده را به ترتیب دانشجویان دختر مقطع کارشناسی با ۵۹ درصد، مقطع کاردانی با ۲۳/۸۲ درصد و مقطع کارشناسی‌ارشد به بالا با ۱۷/۱۷ درصد تشکیل دادند. از دیگر یافته‌های پژوهش می‌توان به میزان ورزش هفته‌ای دانشجویان دختر دانشگاه بیرجند اشاره کرد که نشان داد ۳۵/۷۳ درصد از آن‌ها کمتر از یک ساعت در هفته ورزش می‌کردند. همچنین، سابقه حضور در تیم‌های ورزشی، تنها ۳۰/۱۹ درصد بود. علاوه بر این، وضعیت درآمدی خانوار دانشجویان نشان داد که تنها ۱۰/۸ درصد از خانواده‌ها درآمدی بالای ۲ میلیون داشتند و نیز بیشترین درصد درآمد مربوط به حقوق بین یک میلیون تا یک میلیون و ۲۰۰ هزار تومان بود (۴۵/۷۱ درصد). همچنین، بیشترین میزان هزینه شرکت در فعالیت‌های ورزشی در بین دانشجویان دختر دانشگاه بیرجند، بین ۱۶ هزار تومان تا ۳۰ هزار تومان در ماه بود (۳۲/۶۹ درصد).

در ادامه، در شکل شماره یک راهکارهای توسعه ورزش همگانی در پنج بعد راهکارهای مدیریتی، زیرساخت‌ها و امکانات، اقتصادی، پژوهشی، آموزشی و فرهنگی توسط خبرگان پژوهش و پژوهشگران تقسیم‌بندی شدند؛ به طوری که با استفاده از روش ساختاری، پژوهشگران بعد از مطالعه چندین بار متن مصاحبه‌ها و واژه‌ها، عبارات و درون‌مایه‌های موجود در متن را مشخص کردند. افزون بر این، با مطالعه پژوهش‌های پیشین و نظر خبرگان و اساتید مدیریت ورزشی، ابعاد راهکارهای توسعه ورزش همگانی در میان دانشجویان دختر دانشگاه بیرجند مشخص، دسته‌بندی و تأیید شدند.

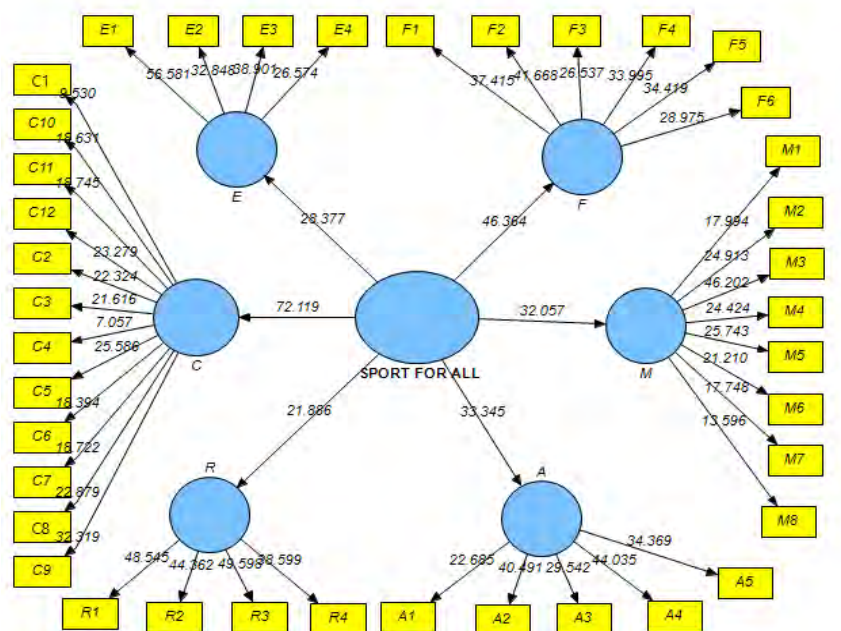
شکل ۱- راهکارهای توسعه ورزش همگانی دانشجویان دختر دانشگاه بیرجند

جدول ۱- شاخص‌های برازش مدل راهکارهای توسعه ورزش همگانی دانشجویان دختر دانشگاه بیرجند

متغیر	آلفای کرونباخ	میانگین واریانس استخراج شده	پایایی مرکب	واریانس تبیین شده	اعتبار حشو	اعتبار اشتراک
راهکارهای ورزش همگانی	۰/۸۹۸	۰/۵۷	۰/۹۸	-	۰/۴۱۳	۰/۴۶۴
راهکارهای مدیریتی	۰/۷۸۴	۰/۶۹	۰/۹۵	۰/۷۸	۰/۲۵۸	۰/۲۷۹
زیرساخت‌ها و امکانات	۰/۸۲۸	۰/۷۷	۰/۹۵	۰/۸۲	۰/۲۳۵	۰/۱۲۷
راهکارهای اقتصادی	۰/۷۶۰	۰/۷۹	۰/۹۳	۰/۷۶	۰/۳۷۲	۰/۴۲۳
راهکارهای پژوهشی	۰/۶۹۱	۰/۸۵	۰/۹۵	۰/۶۹	۰/۳۷۴	۰/۲۵۸
راهکارهای آموزشی	۰/۷۳۹	۰/۷۷	۰/۹۵	۰/۷۳	۰/۲۷۴	۰/۳۰۹
راهکارهای فرهنگی	۰/۸۸۶	۰/۶۱	۰/۹۵	۰/۸۸	۰/۳۹۴	۰/۳۷۹

در رویکرد حداقل مربعات جزئی (پی.ال.اس.)، کیفیت و برازش مدل با استفاده از دو شاخص بررسی اعتبار حشو یا افزونگی^۱ و بررسی اعتبار اشتراک یا روایی متقاطع آسنجیده می‌شود. اعداد مثبت نشانگر کیفیت مناسب مدل هستند. با توجه اطلاعات جدول شماره یک، مقادیر به دست آمده برای شاخص‌های بررسی اعتبار حشو یا افزونگی و بررسی اعتبار اشتراک یا روایی متقاطع، همگی مثبت هستند که نشان دهنده کیفیت مناسب مدل آزمون شده است. همچنین، نتایج نشان می‌دهد که مقدار پایایی مرکب و میانگین واریانس استخراج شده برای همه متغیرهای پنهان مدل بیشتر از ۰/۵ و ۰/۷ است؛ بنابراین، مقدار مناسبی را نشان می‌دهد. همچنین، شاخص میانگین واریانس استخراج شده که تنها برای متغیرهای مرتبه دوم مدل محاسبه و گزارش می‌شود، برای همه ابعاد مؤثر بر توسعه ورزش همگانی که متغیرهای مرتبه دوم مدل مفهومی اصلی پژوهش هستند، گزارش شده است که یافته‌ها نشان دهنده برازش مناسب مدل است.

-
1. CV-Redundancy
 2. CV-Communality

شکل ۲- مدل نهایی پژوهش در حالت معناداری ضرایب (تی - ولیو)

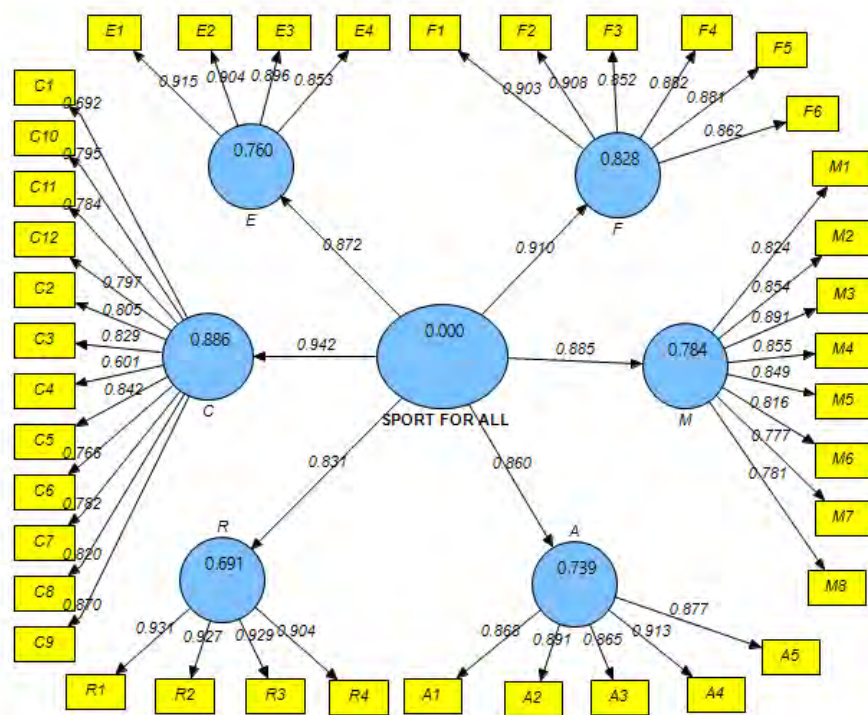
جدول ۲- بارهای عاملی برآوردشده گویه‌های پژوهش و سطح معناداری آن‌ها

مؤلفه‌ها	گویه‌ها	بار عاملی	آماره تی	سطح معناداری
راهکارهای مدیریتی	M1	۰/۸۲	۱۷/۹۹	۰/۰۰۱
	M2	۰/۸۵	۲۴/۹۱	۰/۰۰۱
	M3	۰/۸۹	۴۶/۲۰	۰/۰۰۱
	M4	۰/۸۵	۲۴/۴۲	۰/۰۰۱
	M5	۰/۸۴	۲۵/۷۴	۰/۰۰۱
	M6	۰/۸۱	۲۱/۲۱	۰/۰۰۱
	M7	۰/۷۷	۱۷/۷۴	۰/۰۰۱
	M8	۰/۷۸	۱۳/۵۹	۰/۰۰۱
راهکارهای مرتبط با زیرساخت‌ها و امکانات	F1	۰/۹۰	۳۷/۴۱	۰/۰۰۱
	F2	۰/۹۱	۴۱/۶۶	۰/۰۰۱
	F3	۰/۸۵	۲۶/۵۳	۰/۰۰۱
	F4	۰/۸۸	۳۳/۹۹	۰/۰۰۱
	F5	۰/۸۸	۳۴/۴۱	۰/۰۰۱
	F6	۰/۸۶	۲۸/۹۷	۰/۰۰۱
راهکارهای اقتصادی	E1	۰/۹۱	۵۶/۵۸	۰/۰۰۱
	E2	۰/۹۰	۳۲/۸۴	۰/۰۰۱
	E3	۰/۸۹	۳۸/۹۰	۰/۰۰۱
	E4	۰/۸۵	۲۶/۵۷	۰/۰۰۱

ادامه جدول ۲- بارهای عاملی بر آورده شده گویه های پژوهش و سطح معناداری آنها

مؤلفه ها	گویه ها	بار عاملی	آماره تی	سطح معناداری
راهکارهای پژوهشی	R1	۰/۹۳	۴۸/۵۴	۰/۰۰۱
	R2	۰/۹۲	۴۴/۳۶	۰/۰۰۱
	R3	۰/۹۲	۴۹/۵۹	۰/۰۰۱
	R4	۰/۹۰	۳۶/۵۹	۰/۰۰۱
راهکارهای آموزشی	A1	۰/۸۶	۲۲/۶۸	۰/۰۰۱
	A2	۰/۸۹	۴۰/۴۹	۰/۰۰۱
	A3	۰/۸۶	۲۹/۵۴	۰/۰۰۱
	A4	۰/۹۱	۴۴/۰۳	۰/۰۰۱
	A5	۰/۸۷	۳۴/۳۶	۰/۰۰۱
راهکارهای فرهنگی	C1	۰/۶۹	۸/۵۳	۰/۰۰۱
	C2	۰/۸۰	۲۲/۳۲	۰/۰۰۱
	C3	۰/۸۲	۲۱/۶۱	۰/۰۰۱
	C4	۰/۶۰	۷/۰۵	۰/۰۰۱
	C5	۰/۸۴	۲۵/۵۸	۰/۰۰۱
	C6	۰/۷۶	۱۸/۳۹	۰/۰۰۱
	C7	۰/۷۹	۱۸/۷۲	۰/۰۰۱
	C8	۰/۸۲	۲۲/۸۷	۰/۰۰۱
	C9	۰/۸۷	۳۲/۳۱	۰/۰۰۱
	C10	۰/۷۹	۱۸/۶۳	۰/۰۰۱
	C11	۰/۷۸	۱۸/۷۴	۰/۰۰۱
	C12	۰/۷۹	۲۳/۲۷	۰/۰۰۱

یافته های حاصل از مدل پژوهش براساس نتایج به دست آمده از آزمون تی نشان می دهد که بارهای عاملی گویه های مربوط به راهکارهای توسعه ورزش همگانی در میان دانشجویان دختر دانشگاه بیرجند، در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار شده اند و در اندازه گیری سازه های خود سهم معناداری را ایفا کرده اند.

شکل ۳- مدل نهایی پژوهش در حالت تخمین بارهای عاملی گویه‌های پژوهش

جدول ۳- آزمون معناداری راهکارهای توسعه ورزش همگانی

میانگین رتبه	راهکارهای توسعه ورزش همگانی
۴۳۳/۷۵۵	آزمون کای دو
۳۷۰	تعداد
۵	درجه آزادی
۰/۰۰۱	سطح معناداری

علاوه بر تأیید مدل پژوهش به وسیله مدل اندازه‌گیری مرتبه دوم با رویکرد مدل‌سازی معادلات ساختاری، برای ارائه رتبه‌بندی راهکارهای توسعه ورزش همگانی از آزمون فریدمن استفاده شد. براساس یافته‌های جدول شماره پنج، نتایج حاصل از آماره فریدمن در سطح $P \geq 0.05$ معنادار است؛ بنابراین، بین میانگین عوامل تفاوت معنادار وجود دارد و می‌توان برای اولویت‌بندی مؤلفه‌های پژوهش از آزمون فریدمن استفاده کرد.

جدول ۴- اولویت‌بندی مؤلفه‌های اصلی راهکارهای توسعه ورزش همگانی دانشجویان دختر دانشگاه

بیرجند				
مؤلفه‌ها	بار عاملی	آماره نی	سطح معناداری	میانگین رتبه
راهکارهای اقتصادی	۰/۸۷	۲۸/۳۷	۰/۰۰۱	۴/۰۹
راهکارهای فرهنگی	۰/۹۱	۴۶/۳۶	۰/۰۰۱	۴/۰۱
راهکارهای مدیریتی	۰/۸۸	۳۲/۰۵	۰/۰۰۱	۳/۹۳
زیرساخت و امکانات	۰/۹۴	۷۲/۱۱	۰/۰۰۱	۳/۷۲
راهکارهای پژوهشی	۰/۸۳	۲۱/۸۸	۰/۰۰۱	۲/۷۹
راهکارهای آموزشی	۰/۸۶	۳۳/۳۴	۰/۰۰۱	۲/۴۶

در صورتی که مؤلفه‌های اصلی پژوهش را به‌عنوان متغیرهای پنهان درونی و راهکارهای توسعه ورزش همگانی را به‌عنوان متغیر پنهان بیرونی در نظر بگیریم، براساس یافته‌های حاصل از مدل پژوهش، بارهای عاملی مؤلفه‌های اصلی پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار شده‌اند و در اندازه‌گیری سازه اصلی پژوهش سهم معناداری را ایفا کرده‌اند. نتایج آزمون فریدمن در رابطه با اولویت‌بندی مؤلفه‌های اصلی پژوهش نشان می‌دهد که به‌ترتیب راهکار اقتصادی، راهکار مدیریتی و راهکار فرهنگی بیشترین نقش را ایفا می‌کنند.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش براساس نتایج حاصل از مؤلفه‌های اصلی پژوهش نشان داد که راهکارهای اصلی درجهت توسعه ورزش همگانی درمیان دانشجویان دختر دانشگاه بیرجند، به‌ترتیب راهکارهای اقتصادی، مدیریتی، فرهنگی، زیرساخت‌ها و امکانات، پژوهشی و آموزشی بودند. در مجموع، نتایج پژوهش حاضر در زمینه راهکارهای توسعه ورزش همگانی با پژوهش سواری و همکاران (۱۳۹۴) هم‌خوانی دارد؛ به‌طوری‌که در پژوهش آن‌ها عواملی را از قبیل تدوین برنامه راهبردی برای توسعه ورزش همگانی و توسعه و ترویج فرهنگ ورزش از طریق رسانه‌ها، مهم‌ترین عوامل در توسعه ورزش همگانی بیان شده‌اند. افزون‌براین، نتایج پژوهش حاضر با نتایج پژوهش عراقی و کاشف (۱۳۹۳) ناهمسو است؛ به‌طوری‌که آن‌ها مهم‌ترین عامل را در توسعه ورزش همگانی ایران کمبود امکانات ذکر کردند. به‌نظر می‌رسد که تفاوت در محل و جامعه آماری دو پژوهش، عوامل اصلی این ناهمسوایی باشند. جامعه آماری پژوهش عراقی و کاشف (۱۳۹۳) افراد شرکت‌کننده در ایستگاه‌های ورزش همگانی کشور بودند و کمبود امکانات ورزشی برای توسعه ورزش همگانی از دیدگاه آن‌ها مهم‌ترین عامل بود؛ در حالی که جامعه آماری پژوهش حاضر دانشجویان دختر دانشگاه بیرجند بودند و به‌نظر می‌رسد که با توجه به امکانات ورزشی مختلفی که در سطح دانشگاه وجود دارد و افراد به‌دلیل تحصیل و نداشتن کار توان مالی کمتری دارند، مهم‌ترین راهکار برای توسعه ورزش همگانی از دیدگاه آن‌ها

راهکار اقتصادی بود.

در پژوهش حاضر، مهم‌ترین راهکاری که دانشجویان به‌عنوان راهکار توسعه ورزش همگانی مطرح کردند، راهکارهای اقتصادی بودند که این یافته با پژوهش‌های هوانگ و تان (۲۰۱۵) و هالمن و همکاران (۲۰۱۵) هم‌راستا بود. نتایج پژوهش حاصل از اولویت‌بندی عوامل اقتصادی نشان داد که اختصاص بودجه برای ورزش دانشجویان دختر، تأمین عمومی رفاه اقتصادی دانشجویان دختر و توسعه تفکر بازگشت سرمایه مصرفی از طریق کسب سلامتی، مهم‌ترین عوامل اقتصادی تأثیرگذار بر توسعه ورزش همگانی در دانشجویان بودند؛ بنابراین، پیشنهاد می‌شود که مسئولان دانشگاه برای آن گروه از دانشجویان که در فعالیت‌های ورزش همگانی مختلف دانشگاه از قبیل همایش‌های پیاده‌روی، فعالیت‌های ورزشی دانشگاه، مسابقات ورزشی همگانی شرکت می‌کنند، پاداش‌ها و جوایزی را از قبیل کارت هدیه و تخفیف، خدمات رفاهی و ورزشی رایگان و غیره در نظر بگیرند.

دومین راهکاری که دانشجویان به‌عنوان راهکار توسعه ورزش همگانی مطرح کردند، راهکار مدیریتی بودند که این یافته پژوهش با پژوهش‌های مهدی‌زاده و اندام (۱۳۹۳)، قهرمان‌تبریزی و رضوی (۱۳۹۴) و سواری و همکاران (۱۳۹۴) هم‌راستا بود. نتایج پژوهش مهدی‌زاده و اندام (۱۳۹۳) نشان داد دومین عاملی که در جهت تبیین مشارکت ورزشی نقش دارد، عامل سازمانی و مدیریتی است. به‌نظر می‌رسد که با توجه به نتایج حاصل از بارهای عاملی زیرشاخه‌های عامل مدیریتی، تدوین برنامه‌ریزی مناسب برای ورزش همگانی یکی از راهکارهای توسعه ورزش همگانی در میان دانشجویان دانشگاه است؛ بنابراین، تدوین برنامه‌ریزی عملیاتی مطلوب با استفاده از نظر متخصصان و کارشناسان خبره ضروری است؛ از این‌رو، پیشنهاد می‌شود که مسئولان اداره تربیت‌بدنی دانشگاه بیرجند با همکاری و حمایت مدیران عالی دانشگاه و با بهره‌گیری از تجارب مسئولان و مربیان هیئت ورزش همگانی استان بیرجند و همچنین، با بهره‌گیری از اساتید مدیریت ورزشی، برنامه عملیاتی مدونی را برای ورزش همگانی دانشجویان دانشگاه بیرجند تدوین کنند و مطابق با نیاز دانشجویان و اهداف تعیین‌شده و برنامه‌ریزی تدوین‌شده، در راستای توسعه ورزش همگانی دانشجویان گام بردارند. همچنین، به‌نظر می‌رسد که در جهت تحقق این امر توجه به مواردی از قبیل توجه به روزهای هفته و ساعات تمرینی مناسب برای پرداختن به ورزش‌های همگانی (از قبیل پیاده‌روی، ورزش صبحگاهی، دوچرخه‌سواری، کوه‌نوردی و غیره)، اختصاص ساعاتی در هفته توسط مسئولان دانشگاه برای ورزش همگانی دانشجویان، توجه به نوع ورزش موردعلاقه دانشجویان، راه‌اندازی تورهای تفریحی و ورزشی و همایش‌های پیاده‌روی به‌صورت ماهانه برای دانشجویان، اجرای فعالیت‌های ورزشی همگانی در زمان‌هایی که بیشتر دانشجویان وقت آزاد دارند و افزایش سرانه ورزشی دانشجویان، در جهت تحقق و طراحی برنامه مناسب مفید خواهند بود. سومین راهکاری که دانشجویان به‌عنوان راهکار توسعه ورزش همگانی مطرح کردند، راهکارهای فرهنگی بودند که این یافته پژوهش با پژوهش‌های دوند و پاتیل (۲۰۱۲)، سیدعامری و جامعی (۱۳۹۳) و قاسمی و همکاران (۱۳۹۴) هم‌راستا بود. دوند و پاتیل (۲۰۱۲) رسانه‌ها را به‌عنوان سیستم عصبی مرکزی جامعه معرفی کردند و نقش مثبت رسانه‌های جمعی را در توسعه فرهنگ ورزش همگانی اثبات کردند. به‌نظر می‌رسد که فرهنگ‌سازی مناسب در زمینه ورزش همگانی،

ایجاد انگیزه در دانشجویان برای شرکت در ورزش همگانی و ایجاد فرصت برای ورزش دانشجویان به صورت گروهی از جمله عوامل مهم هستند؛ بنابراین، فرهنگ سازی و ترویج ورزش در میان دانشجویان عامل مؤثری در جهت توسعه ورزش همگانی در بین دانشجویان قلمداد می شود؛ به طوری که می توان با روش های مختلف از قبیل دعوت از چهره های معروف ورزشی و صحبت آن ها درباره ورزش همگانی، تهیه بروشورها و بنرهای مناسب با هدف آگاهی دانشجویان از مزایای و سودمندی های ورزش همگانی، با ایجاد انگیزه در آن ها فرهنگ پرداختن به ورزش همگانی را در دانشجویان دانشگاه ایجاد کنیم. به عبارت دیگر، با نهادینه کردن ورزش همگانی میان دانشجویان، تقویت اجتماعات ورزشی و گروه های ورزشی همگانی، کمک به گسترش این اجتماعات ورزشی در بین دانشجویان و مطرح شدن ورزش همگانی در گفتمان عمومی دانشجویان، فرهنگ پرداختن به ورزش همگانی را می توان میان دانشجویان گسترش و نهادینه کرد.

چهارمین راهکاری که دانشجویان به عنوان راهکار توسعه ورزش همگانی مطرح کردند، راهکارهای زیرساخت ها و امکانات بودند که این یافته پژوهش با پژوهش های عراقی و کاشف (۱۳۹۳)، قهرمان تبریزی و رضوی (۱۳۹۴) و طالب پور و همکاران (۱۳۹۵) هم راستا بود. عراقی و کاشف (۱۳۹۳) با بررسی چالش های فراروی ورزش همگانی مهم ترین عامل نپرداختن به ورزش همگانی را کمبود اماکن و امکانات ورزشی بیان کردند. به نظر می رسد که تأمین فضای مناسب ورزشی برای دانشجویان دختر و همچنین، ایجاد ایستگاه های ورزشی، جاده سلامت و زیرساخت های مناسب برای آن ها می تواند راهکارهای مؤثری برای توسعه ورزش همگانی میان دانشجویان دختر دانشگاه بیرجند باشند. همچنین، پنجمین راهکاری که دانشجویان به عنوان راهکار توسعه ورزش همگانی مطرح کردند، راهکارهای پژوهشی بودند که این یافته پژوهش با پژوهش قهرمان تبریزی و رضوی (۱۳۹۴) هم راستا بود. به نظر می رسد که انجام پژوهش های مختلف در راستای ورزش همگانی یکی از اساسی ترین نیازها برای نیل به توسعه و گسترش ورزش همگانی در میان دانشجویان است؛ به طوری که انجام پژوهش های مختلف از قبیل شناسایی علائق ورزشی دانشجویان، نیازسنجی امکانات و فضاهای ورزشی و غیره می تواند به عنوان راهکار مهمی در جهت توسعه ورزش همگانی در میان دانشجویان دختر دانشگاه بیرجند به کار برده شوند. در نهایت، ششمین راهکاری که دانشجویان به عنوان راهکار توسعه ورزش همگانی مطرح کردند، راهکارهای آموزشی بودند که این یافته پژوهش با پژوهش زردشتیان و همکاران (۱۳۹۵) هم راستا بود. زردشتیان و همکاران (۱۳۹۵) نشان دادند که رسانه های جمعی بر آگاه سازی از فواید ورزش همگانی در ابعاد سلامت جسمی و سلامت روانی، آموزش درباره ورزش همگانی، اطلاع رسانی در مورد مکان های مناسب ورزش همگانی، تغییر نگرش مثبت و ایجاد نگرش مثبت بانوان کرمانشاهی به ورزش همگانی مؤثر هستند. به نظر می رسد که افزایش سطح آگاهی دانشجویان در مورد فواید ورزش همگانی، از راهکارهای مناسب برای توسعه ورزش همگانی هستند؛ به صورتی که برگزاری کارگاه ها، دوره ها و حتی توزیع بروشورها، شرکت کنندگان در ورزش همگانی و به خصوص دانشجویان دختر را که تربیت کنندگان نسل های آینده هستند، از اهمیت ورزش در نشاط و شادابی و تأثیر آن بر

موفقیت تحصیلی و برخورداری از زندگی سالم آگاه می‌کنند و سبب توسعه ورزش همگانی در میان دانشجویان دختر دانشگاه بیرجند خواهند شد.

با نگاه کلی به پژوهش‌های گذشته مشخص شد که عوامل زیادی در توسعه ورزش همگانی مؤثر بودند که علاوه بر آن‌ها، در پژوهش حاضر با تأکید بر ابعاد فرهنگ‌سازی در ورزش همگانی به اصلی‌ترین بخش که پیشگام و مقدم بر هر عمل اجرایی است؛ یعنی آموزش و پژوهش توجه شد. با توجه به نظرهای دانشجویان خبره در ورزش همگانی، راهکارهای توسعه ورزش همگانی شناسایی و ارائه شدند؛ بنابراین، پیشنهاد می‌شود که توسعه فضاهای تفریحی- ورزشی بانوان در دانشگاه به‌ویژه خوابگاه‌ها (همانند پارک‌های تفریحی- ورزشی محصورشده)، اختصاص دادن زمان‌هایی بیشتر از سالن ورزشی دانشگاه برای دانشجویان دختر، توسعه فعالیت‌های فوق‌برنامه و اردوهای تفریحی- ورزشی در محیط‌های باز و طبیعی همراه با پیوست‌های فرهنگی می‌توانند در جهت تحقق این امر راهگشا باشند. همچنین، با در نظر گرفتن برخی از محدودیت‌های احتمالی پژوهش حاضر از قبیل نبود پاسخ‌گویی صحیح و آگاهی نداشتن دانشجویان از فواید توسعه ورزش همگانی، پیشنهاد می‌شود که پژوهش‌هایی در زمینه بررسی میزان سرانه ورزشی دانشجویان دانشگاه بیرجند و میزان اولویت‌بندی دانشجویان در زمینه رشته‌های ورزشی همگانی مورد علاقه آن‌ها انجام شوند تا بدین‌وسیله مسئولان دانشگاه بیرجند با توجه به راهکارها و پیشنهادهای ارائه‌شده، در جهت توسعه ورزش همگانی دانشجویان دختر دانشگاه بیرجند گام بردارند.

منابع

1. Abdoli, B. (2014). Foundations of psychological-social physical education and sport. Tehran: Babdad Ketab Publications. (Persian).
2. Abedini, S., & Talebi, S. (2017). The socio-economical factors related to the degree of tendency of citizens toward public sports in Khalkal. *Journal of Applied Sociology*, 28(1), 131-144.
3. Araghi, M., & Kashef, M. (2015). Challenges and strategies facing the development of sport for all in Iran. *Journal of Sport Management*, 6(4), 643-655.
4. Community Sports Committee of the Sports Commission. (2009). Consultancy study on sport for all participation patterns of Hong Kong people in physical activities. Available at: www.lcsd.gov.hk. [Accessed. 20 April 2017].
5. Dhonde, B. M., & Patil, V. N. (2012). Role of mass media in progress of physical education and Sports. *Indian Streams Research Journal*, 2(8), 1-3.
6. Ehsani, M., Safari, M., Amiri, M., & Kozachian, H. (2014). Designing the model of sport for all in Iran. *Journal of Sport Management Studies*, 6(27), 87-108. (Persian).
7. Ghasemi, M., Razavi, M. H., & Dosti, M. (2014). The role of mass media on people's attitude towards general sports with a focus on physical fitness (A case study: Babolsar city). *Applied Research of Sports Management*, 4(13), 71-80. (Persian).
8. Ghahreman tabrizi, K., & Razavi, S. M. J. (2015). Identification and prioritization of barriers to participation of staff of public offices in Kerman province with a coherent approach of multi-criteria analysis and Kopland. *Journal of Sport Management*, 7(1), 83-98. (Persian).
9. Hallmann, K., Feiler, S., & Breuer, C (2015), Design and delivery of sport for all programmes: should it be market, non-profit, or state-run. *International Journal*

- of Sport Policy and Politics, 7(4), 565-585.
10. Houman, H. A (2015). Scientific guidance for qualitative research. Tehran: Samt. (Persian).
 11. Huang, Y., & Tan, T. (2015). Sport-for-all policy in Taiwan: A case of ongoing change. *Journal of Sport and Social Science*, 2(4), 85-98.
 12. Huang, H., Brad, R., & Humphreys, A. (2012). Sports participation and happiness: Evidence from US micro data. *Journal of Economic Psychology*, 4(33), 776-793.
 13. Javadipour, M., & Saminia, M. (2013). Sport for all in Iran and codification of perspective and programs strategy. *Applied Research of Sport Management and Biology*, 1(4), 21-30. (Persian).
 14. Jimes, A., Tandy, R., & Busser, L. (2008). The influence of perceived competence activity importance and barriers on adolescent leisure participation. *Health Education Research*. 66, 305-309.
 15. Kung, S. P. & Taylor, P. (2014). The use of public sports facilities by the disabled in England. *Sport Management Review*, 17(1), 8-22 .
 16. Mehdizadeh, R., & Andam, R. (2014). Developing strategies of "sport for all" in Iran Universities. *Journal of Sport Management Studies*, 1(6), 38-15. (Persian).
 17. Naghdi, A., Balali, E., & Imani, P. (2011). A study on socio- cultural barriers of women's participation in sports (Case study: 20-40 year-old female athletes and non-athletes in Hamedan province). *Women in Development and Politics*, 9(1), 147-163. (Persian).
 18. Prins, R. G., Mohnen, S. M., Vanlenthe, F. J., Brug, J., & Oenema, A. (2012). Are neighbourhood social capital and availability of sports facilities related to sports participation among Dutch adolescents?. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 9(1), 90.
 19. Razavi, M. H., Alavi, SH., Laghmani, M., & Zabihi, I. (2017). Factor analysis of the health indices of Mazandaran University with an emphasis on sports activities. *Sports and Motor Behavior Management Letters*, 24(12), 258-243.
 20. Razavi, M. H., Niazi, M., & Boroumand, M. (2013). Designing and developing a strategy for the development of sport for all using scientific perspective in Mashhad. *Applied Research of sports management*, 3(9), 49-60. (Persian).
 21. Savari, S., Mehdi Pour, A. R., & Ranjbar, R. (2016). Description of the status of the sport for all and design of development strategies. *Journal of Sport Management and Action Behavior*, 21, 83-92. (Persian).
 22. Shabani, A., Ghafouri, F., & Honari, H. (2015). A study on policies and strategies of sport for all in comprehensive sport plan of Iran. *Sport Management Studies*, 6(27), 15-30. (Persian).
 23. Shabani, A., Ghafouri, F., & Honari, H. (2011). Investigation of challenge for sport for all in Iran. *Research in Sports Sciences*, 10, 13-26. (Persian).
 24. Seyed Ameri, M., & Jameei, F. (2014). Identifying the factors influencing people's tendency to recreational and championship sports, emphasizing on the role of mass media from the viewpoint of Kurdistan province physical education experts, *Applied Research of Sports Management*, 3(9), 61-72. (Persian).
 25. Talebpour, M., Sahebkar, M. A., Mosala Nejad, M., & Rajabi, M. (2016). Comparison study to the factors affecting on institutionalization of sport among students (Case study of Ferdowsi University of Mashhad). *Research on Educational Sport*, 5(11), 57-72. (Persian).
 26. Zartoshtian, S., Hosseini, M., & Karimi J. (2017). The role of mass media in Kermanshah province tendency of women to the sport, *Journal of promoting*

- Communication Management in sports Media, 4(14), 11-18.
27. Zorba, E. (2012). The perception of sport for all in the world and in Turkey. Journal of Recreation and Sport, 1(4), 21-30.

استناد به مقاله

کشتی‌دار، محمد، صاحبکاران، محمدعلی، رضوی، سیدمحمدجواد، کلاشی، مازیار. (۱۳۹۷، بهار و تابستان). شناسایی و مدل‌سازی راهکارهای توسعه ورزش‌های همگانی در بین دانشجویان دختر دانشگاه بیرجند. پژوهش در ورزش تربیتی، ۶(۱۴): ۵۴-۲۳۵. شناسه دیجیتال: 10.22089/res.2017.3597.1243

Kashtidar. M., Sahebkaran. M. A., Razavi. S. M., Kalashi. M. (2018). Identifying and Modeling of the Development Guidelines of Sports for all among the Female Students in University of Birjand. Research on Educational Sport, 6(14): 235-54. (Persian). Doi: 10.22089/res.2017.3597.1243

تأثیر ورزش بر انسجام اجتماعی عراقی‌های مقیم استان قم

احسان محمدی ترکمانی^۱، علی البهادلی^۲، فائزه رسولی^۳، قدرت‌اله باقری^۴

۱. دکتری مدیریت ورزشی، پردیس فارابی، دانشگاه تهران*

۲. کارشناسی ارشد مدیریت ورزشی، پردیس فارابی، دانشگاه تهران

۳. کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، پردیس فارابی، دانشگاه تهران

۴. دانشیار مدیریت ورزشی، پردیس فارابی، دانشگاه تهران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۶/۲۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۴/۲۰

چکیده

در جوامع امروزی، ورزش پدیده‌ی مقبولی است که می‌تواند برای ایجاد تغییرات مثبت اجتماعی به کار گرفته شود. این پژوهش کاربردی، با هدف تبیین نقش ورزش در انسجام اجتماعی عراقی‌های مقیم استان قم انجام شد. جامعه آماری همه شهروندان عراقی مقیم استان قم با تعداد نامعلوم بودند که ۲۱۰ نفر از آن‌ها به صورت تصادفی ساده به دو پرسش‌نامه پژوهش‌گرا ساخته مشارکت ورزشی و انسجام اجتماعی پاسخ دادند. روایی صوری و محتوایی این پرسش‌نامه‌ها به تأیید اساتید متخصص رسید. همچنین، پایایی پرسش‌نامه‌ها با ضریب آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۷۹ و ۰/۸۲ برای مشارکت ورزشی و انسجام اجتماعی محاسبه شد. فرضیه‌های پژوهش با استفاده از معادلات ساختاری تحلیل شدند و شاخص‌های برازش مدل تأیید شدند. نتایج نشان داد که مشارکت در ورزش تفریحی بر انسجام اجتماعی درونی عراقی‌های مقیم استان قم تأثیر مثبتی (۰/۳۱۰) دارد؛ مشارکت در ورزش تفریحی بر انسجام اجتماعی بیرونی عراقی‌های مقیم استان قم تأثیر مثبتی (۰/۳۳۴) دارد؛ مشارکت در ورزش رقابتی بر انسجام اجتماعی درونی عراقی‌های مقیم استان قم تأثیر مثبتی (۰/۵۴۰) دارد و مشارکت در ورزش رقابتی بر انسجام اجتماعی بیرونی عراقی‌های مقیم استان قم تأثیر مثبتی (۰/۴۱۹) دارد. همچنین، ضریب تعیین نشان داد مشارکت در ورزش در مجموع می‌تواند ۵۵/۲ درصد از واریانس انسجام درونی و ۴۲/۵ درصد از واریانس انسجام بیرونی را تبیین کند. به‌طور کلی، می‌توان گفت که مشارکت در ورزش تبیین‌کننده قوی‌تری برای انسجام درونی است.

واژگان کلیدی: ورزش تفریحی، ورزش رقابتی، انسجام اجتماعی، استان قم، عراقی‌های مقیم

مقدمه

ورزش عبارت است از یک فعالیت نهادینه شده که مستلزم کاربرد نیروی جسمانی شدید با استفاده از مهارت‌های جسمانی پیچیده توسط شرکت‌کنندگانی است که توسط عوامل درونی و بیرونی تحریک می‌شوند (مرادی، خالدیان و مصطفایی، ۱۳۹۳). افزون‌براین، تربیت‌بدنی بخش مهمی از تعلیم و تربیت است که از طریق حرکت و فعالیت‌های بدنی جریان رشد را در تمام ابعاد وجودی انسان تسهیل می‌کند و باعث شکوفایی استعداد‌های مطلوب می‌شود (مظفری و پورسلطانی زرندی، ۱۳۹۱). صاحب‌نظران و پژوهشگران حوزه‌های مختلف جامعه‌شناسی، روان‌شناسی، علوم ورزشی، مدیریت و غیره برای ورزش و مسابقات و جشنواره‌های ورزشی کارکرد، اهداف و نقش‌های مختلفی را تبیین کرده‌اند که می‌توان به مسائل مختلفی همچون این موارد اشاره کرد: بسیج منابع انسانی و مالی، تشکیلات سازمان‌یافته، گسترش روابط بین‌الملل و ارتباطات میان‌فرهنگی، تقویت تفاهم و توسعه صلح، تقویت همبستگی و مشارکت اجتماعی و تحکیم روابط و پیوندهای اجتماعی، نوعی سرگرمی و تفریح عمومی و رسانه‌ای، ارتقای سلامت روانی و جسمی، افزایش اعتماد، رشد گردشگری، تخلیه هیجان‌ات و انفعالات منفی، پرورش اخلاق انسانی و اجتماعی، تقویت و ارتقای سرمایه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و انسانی، ترویج مکانیسم یادگیری، ایجاد بستر برای شکل‌گیری باورها، مهارت‌ها، رفتارها، عادات، نقش‌ها و هویت‌ها (مرادی و همکاران، ۱۳۹۳)؛ بنابراین، به نظر می‌رسد که ورزش و فعالیت بدنی صرفاً پدیده‌ای جسمی و فیزیولوژیک نیست که تنها اثرها و کارکردهای جسمانی آن توجیه‌کننده پرداختن به ورزش باشد و می‌توان برای ورزش کارکردهای متنوع و متعددی را در نظر گرفت؛ بنابراین، فعالیت بدنی و ورزش را باید به‌عنوان پدیده‌ای در نظر گرفت که پیوند اندام‌واری با سایر نهادها و ساختارهای اجتماعی دارد.

از میان مؤلفه‌های اجتماعی، یکی از مهم‌ترین مفاهیمی که به ارزیابی نحوه عملکرد فرد در جامعه می‌پردازد و به نظر می‌رسد که متأثر از ورزش و فعالیت بدنی انسان‌ها باشد، انسجام اجتماعی است (پارسامهر، رسولی نژاد و نیک نژاد، ۱۳۹۵). مفهوم انسجام اجتماعی همانند سایر مفاهیم علوم اجتماعی تعریف دقیقی ندارد و در کشورهای مختلف و مناطق مختلف معنای متفاوتی برای آن بیان شده است؛ اما برای هر جامعه‌ای از اهمیت بسیاری برخوردار است. گروه پژوهشی سیاستی دولت کانادا انسجام اجتماعی را فرایند توسعه مداوم ارزش‌ها برای حل چالش‌های مشترک و نیز فرصت‌های برابر در جامعه بر مبنای احساس اعتماد، امید و عمل متقابل میان افراد جامعه تعریف کرده است.

-
1. Social Integration
 2. Canadian Policy Research Networks Inc

شورای اروپا انسجام اجتماعی را به حداقل رساندن ناهماهنگی و شکاف‌های اقتصادی و اجتماعی و نیز تضمین و تأمین فرصت‌ها برای همهٔ مردم جامعه تعریف کرده است. در مجموع، انسجام اجتماعی ضامن برقراری نظم و سامان اجتماعی است (متوسلی و زبیری، ۱۳۹۲)؛ بنابراین، می‌توان گفت که منظور از انسجام اجتماعی ارزیابی کیفیت روابط فرد در جامعه یا گروه اجتماعی‌ای است که به آن تعلق دارد. افراد سالم احساس می‌کنند که بخشی از جامعه هستند؛ بنابراین، انسجام اجتماعی گستره‌ای است که مردم احساس می‌کنند با دیگران وجه مشترکی دارند و به جامعه و گروه‌های اجتماعی تعلق دارند (پارسامهر و همکاران، ۱۳۹۵).

در طول تاریخ، جنگ‌ها پیامدهای خواسته و ناخواستهٔ بسیاری داشته‌اند که تأثیر زیادی بر وضعیت حال و آیندهٔ جامعهٔ جنگ‌زده و محیط‌های پیرامونی خود داشته‌اند. از جمله آن‌ها می‌توان به آوارگی، مهاجرت و پناهندگی انبوه جمعیت، گسترش و شیوع فرهنگ خشونت و افراطی‌گری، انهدام آثار فرهنگ و تمدنی، تهدید جدی بنیان خانواده، کاهش انسجام اجتماعی و تنزل هویت جمعی با افزایش تفاوت‌های قومی و مذهبی و ناهنجاری‌های فرهنگی و اجتماعی و هویت‌های برساختهٔ مجهول اشاره کرد (محرمی، ۱۳۹۴). آمریکا با حادثهٔ یازده سپتامبر، به بهانه‌هایی همچون مبارزه با تروریسم و دموکراسی‌سازی، کشور عراق را اشغال کرد. این واقعه را که در سال ۲۰۰۳ از مهم‌ترین حوادث در منطقهٔ حساس خاورمیانه محسوب می‌شود، بسیاری از صاحب‌نظران ذیل طرح خاورمیانهٔ بزرگ غربی‌ها می‌دانند. طرحی که قرار بود با اهدافی همچون مشارکت خاورمیانه در ساختن یک «جامعه مدنی»^۲ در منطقه به اجرا گذاشته شود و به تثبیت ارزش‌های سرمایه‌داری و غربی در منطقه، عراق و تغییر فرهنگ و افکار مسلمانان منجر شود (محرمی، ۱۳۹۴)؛ اما در گزارشی روزنامهٔ ایندپندنت^۳ یکی از پیامدهای اشغال عراق را از زمان آغاز جنگ تا سال ۲۰۰۷ وقوع بزرگ‌ترین مهاجرت دسته‌جمعی پس از جنگ جهانی دوم بیان می‌کند. ایندپندنت می‌افزاید که روزانه ۲۰۰۰ نفر از مردم عراق از خانه و کاشانهٔ خود متواری می‌شوند و این بزرگ‌ترین مهاجرت دسته‌جمعی مردم در خاورمیانه تلقی می‌شود؛ حرکتی که در اروپا نیز از زمان جنگ جهانی دوم به این سو سابقه نداشته است (ایسنا، ۱۳۸۶). می‌توان گفت که موج مهاجرتی که از سال ۲۰۰۳ از عراق به کشورهای مختلف شروع شده بود، با توجه به تداوم ناامنی و جنگ در این کشور و با توجه به حضور داعش روند مستمری را تجربه کرده است.

صرف‌نظر از دلایل مهاجرت به کشورهای مبدأ، معمولاً به‌واسطهٔ ورود افراد تازه‌وارد و عموماً ناآشنا به هنجارها و باورهای جامعه، مسائل فرهنگی و اجتماعی خاصی به‌وجود می‌آیند و موجب شکل‌گیری

-
1. The Council of Europe
 2. Civil Society
 3. Independent

چالش‌هایی با نظام ارزشی حاکم می‌شوند. ادغام مهاجران در ساخت اجتماعی کشورهای مهاجرپذیر، از مسائل و مشکلات قابل توجه مهاجران است. مهاجران آداب و رسوم، مذهب و عقاید سیاسی خود را به سرزمین جدید می‌آورند و برای تطبیق خود با محیط جدید همواره با موانع و مسائل زیادی همچون ناهمگونی‌های نژادی، قومی، اعتقادی، فرهنگی و سیاسی روبه‌رو هستند (دهقان‌پور و بیات، ۱۳۹۰). موقعیت ارتباطی شهر قم به علت قرارگیری در مرکز و در محدوده فلات مرکزی ایران موجب شده است تا این شهر به عنوان مرکز ثقل جغرافیای ایران مطرح شود و چهارمین شهر مهاجرپذیر ایران شناخته شود (لطفی، مهدی و مهدیان بهنمیری، ۱۳۹۲). همچنین، استان قم و به‌طور ویژه شهر قم، مرکز تشیع و کانون کسب علوم دینی شناخته شده است و زمینه کار و ارزانی نسبی زندگی در آن سبب شده است تا علاوه بر مهاجران داخلی بسیاری از اتباع خارجی نیز آن را برای سکونت انتخاب کنند. طبق نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن کل کشور در ۱۳۹۵، تعداد مهاجران عراقی ساکن استان قم در سال ۱۳۹۵ برابر با ۸۳۶۵ نفر بوده‌اند که از این تعداد ۸۳۳۳ نفر در شهر قم زندگی می‌کنند؛ البته باید ذکر شود که این آمار اظهار شده توسط مهاجران است و به احتمال زیاد، تعداد واقعی مهاجران عراقی بیشتر هستند (درگاه ملی آمار، ۱۳۹۶). در بسیاری از مواقع حضور اتباع خارجی در قم با اثرهای منفی نیز همراه است؛ اما طبق استدلال مقامات شهر قم، بیشتر افرادی که به قم می‌آیند، باهدف تحصیل است و اکثراً از سطح اجتماعی بالایی برخوردار هستند که حضور آنها می‌تواند اثرهای خوبی نیز داشته باشد (خبرگزاری مهر، ۱۳۹۰).

همان‌گونه که اشاره شد، پژوهشگران اثرهای مثبت اجتماعی زیادی را به فعالیت‌های ورزشی مختلف نسبت می‌دهند. در ادامه، به برخی از پژوهش‌هایی که می‌توانند ارتباط بین ورزش و انسجام اجتماعی را روشن‌تر سازند، اشاره می‌شود. رحیم‌زاده (۱۳۸۴) در مطالعه ورزش و تحول روانی-اجتماعی نشان داد که ورزش در تحول روانی-اجتماعی افراد به‌طور معناداری مؤثر است؛ اما متغیر جنسیت در تحول روانی-اجتماعی تأثیری ندارد. این یافته تأیید می‌کند که ورزش و فعالیت‌های بدنی به دلیل ایجاد موقعیت‌های تعاملی با دیگران، موجب سرعت‌بخشیدن به اجتماعی‌شدن فرد می‌شوند. دوومان و کورو^۱ (۲۰۱۰) با بررسی سطوح انسجام اجتماعی دانش‌آموزان ترکیه‌ای ورزشکار و غیرورزشکار ساکن در آلمان به این نتیجه رسیدند دانش‌آموزانی که ورزش می‌کنند، به‌طور معناداری سازگاری اجتماعی بیشتری نسبت به دانش‌آموزان غیرورزشکار از خود نشان می‌دهند. اسکولنکورف^۲ (۲۰۱۰) در پژوهشی با عنوان «رویدادهای ورزشی و آشتی قومی: تلاش برای ایجاد تغییرات اجتماعی بین ورزشکاران

1. Duman & Kuru
2. Schulenkorf

قومیت‌های سینه‌پالی،^۱ تامیل^۲ و مسلمان در کشور جنگ‌زدهٔ سریلانکا» نشان داد که رویدادهای ورزشی می‌توانند به ایجاد دوستی‌های بین‌فردی، ایجاد هویت فراگیر اجتماعی در راستای خطوط ملی و ایجاد تصورات و منافع مشترک منجر شوند. همچنین، رویدادهای ورزشی می‌توانند نیرویی برای باهم‌بودن^۳ برای همهٔ اعضای خود صرف‌نظر از گروه قومی متفاوت ایجاد کنند و به ایجاد تغییرات مثبت اجتماعی کمک کنند. رفیعیان، احمدیان و قزل (۱۳۹۰) در بررسی معیارهای مکانی مؤثر در انسجام اجتماعی گروه‌های قومی شهر بندر ترکمن نشان دادند که میزان انسجام اجتماعی گروه‌های قومی این شهر پایین‌تر از سطح متوسط است. همچنین، از سه متغیر فضاهای عمومی، دسترسی و کیفیت محیط، هیچ‌کدام در انسجام اجتماعی گروه‌های قومی نقش مؤثری نداشتند که البته نقش فضاهای عمومی از دو معیار دیگر بهتر بود. این پژوهشگران با توجه به پایین‌بودن انسجام اجتماعی گروه‌های قومی و از همه مهم‌تر نقش ضعیف هر سه متغیر مکانی پژوهش، پیشنهاد کردند که با انجام اقداماتی نظیر ایجاد شبکهٔ پیوسته و منسجم پیاده‌روی و دوچرخه‌سواری تا محل فضاهای عمومی موجود در شهر و اختصاص و تجهیز فضاهایی برای برگزاری فعالیت‌هایی مانند کشتی و سایر فعالیت‌های مورد علاقهٔ قومیت‌های مختلف، تعامل اجتماعی بین آن‌ها افزایش یابد تا زمینه برای ارتقای انسجام اجتماعی فراهم شود. نوابخش و جوانمرد (۱۳۹۲) در بررسی جامعه‌شناختی کارکرد ورزش در انسجام اجتماعی در ایران دههٔ ۸۰، به این نتیجه رسیدند که بین فعالیت‌های ورزشی و انسجام اجتماعی رابطهٔ مستقیم ضعیفی وجود دارد؛ اما تحلیل مسیر نشان داد که مجموع تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم ورزش بر انسجام اجتماعی برابر با بتای ۰/۲۰۱ است. به عبارت دیگر، ورزش علاوه بر داشتن تأثیر مستقیم بر انسجام اجتماعی، می‌تواند از طریق بسیاری از متغیرهای دیگر در افزایش انسجام اجتماعی مؤثر باشد. پارسامهر، رسولی‌نژاد و نیک‌نژاد (۱۳۹۵) در مطالعه‌ای با عنوان «پژوهشی در باب کارکرد ورزش در انسجام اجتماعی (مطالعهٔ موردی: مردم شهر تالش)» نشان دادند که میانگین انسجام اجتماعی در بین مردان به‌طور معناداری بیشتر از زنان است و بین فعالیت بدنی و انسجام اجتماعی رابطهٔ مستقیم و معناداری وجود دارد؛ به طوری که هر چقدر میزان فعالیت بدنی افراد افزایش می‌یابد، میزان انسجام اجتماعی آن‌ها نیز افزایش می‌یابد. همچنین، دو متغیر جنسیت و فعالیت بدنی هم‌زمان می‌توانند ۲۲ درصد از تغییرات انسجام اجتماعی را تبیین کنند که البته بتای فعالیت بدنی ۰/۴۴ و بتای جنسیت ۰/۱۲ بود که نشان‌دهندهٔ قوی‌تر بودن رابطهٔ فعالیت بدنی با انسجام اجتماعی نسبت به جنسیت است. آندری^۴ (۲۰۱۶) در مطالعهٔ اثربخشی تربیت‌بدنی و ورزش بر انسجام اجتماعی

-
1. Sinhalese
 2. Tamil
 3. Momenta of Togetherness
 4. Andrei

دانش‌آموزان به این نتیجه رسید که آموزش توانایی‌های حرکتی با ظهور کیفیت حرکتی افراد وابستگی دارد و منجر به تسهیل انسجام اجتماعی دانش‌آموزان نیز می‌شود.

مطابق مبانی نظری، ورزش و مسابقات ورزشی می‌توانند نقش مهمی در تحکیم ارتباطات اجتماعی، تقویت همبستگی و مشارکت اجتماعی، تقویت و ارتقای سرمایه اجتماعی، گسترش روابط بین‌الملل و ارتباطات میان‌فرهنگی، تقویت تفاهم و توسعه صلح و تقویت انسجام اجتماعی داشته باشند؛ بنابراین، به نظر می‌رسد که ورزش بتواند با افزایش عوامل یادشده حتی سازگاری اجتماعی مهاجران با جامعه میزبان را نیز افزایش دهد؛ البته مهاجران عراقی مقیم ایران و به‌ویژه استان قم، بنا به دلایل متعددی از جمله داشتن علائق مذهبی قوی و سطح تحصیلات بالا، اشتراکات قدرتمندی با جامعه میزبان دارند و نمی‌توان ناسازگاری‌های مدنی و اجتماعی مصطلح در بین مهاجران را (به‌ویژه در کشورهای غربی و در خصوص مهاجران از کشورهای جهان سوم) به آنان نسبت داد؛ اما بدیهی است که ورزش می‌تواند پیوندهای موجود بین مهاجران و جامعه میزبان را که بیشتر جنبه مذهبی دارد، بیش‌ازپیش قدرتمندتر کند و انسجام مهاجران را به سطوح بالاتری ارتقا بخشد. بررسی پژوهش‌های پیشینه نیز مبین این است که پژوهش‌های انجام‌شده عمدتاً کارکرد اجتماعی ورزش را در بین شهروندان یک کشور یا شهر یا در نهایت بین قومیت‌های مختلف یک کشور مطالعه کرده‌اند و پژوهش‌های بسیار کمی در زمینه ورزش و انسجام اجتماعی مهاجران خارجی انجام شده‌اند؛ بنابراین، با توجه به موارد گفته‌شده، وجود خیل عظیم مهاجران عراقی در شهر قم و نبود پژوهش‌های مشابه در این زمینه، پژوهش حاضر درصدد مطالعه تأثیر ورزش بر انسجام اجتماعی عراقی‌های مقیم استان قم است تا با تبیین این اثر زمینه برای بهره‌گیری از اثرهای مثبت ورزش در حوزه‌های اجتماعی مرتبط با مهاجران عراقی و حتی مهاجران سایر کشورها فراهم شود.

روش‌شناسی پژوهش

از آنجایی که این پژوهش با هدف برخورداری از نتایج یافته‌ها برای حل مسائل موجود به کار می‌رود، نوع پژوهش کاربردی است. همچنین، از نظر روش، توصیفی-پیمایشی است که با رویکرد معادلات ساختاری اجرا شد. جامعه آماری پژوهش شامل همه شهروندان دارای تابعیت عراقی مقیم استان قم بودند که با دو شرط (افراد بالای ۱۸ سال و اقامت بیش از سه ماه در قم) در نظر گرفته شدند. برای تعیین حجم نمونه، با در نظر گرفتن حجم جامعه نامعلوم، ابتدا تعداد ۳۰ عدد پرسش‌نامه توزیع شد و واریانس نمونه اولیه محاسبه شد. سپس، با استفاده از فرمول زیر، حجم نمونه برابر با ۲۰۶ نفر تعیین گردید.

$$n = \frac{Z^2 \frac{\sigma^2}{2} \times S^2}{d^2}$$

در این فرمول، S^2 واریانس نمونه اولیه است که برابر با $0/134$ محاسبه شد. Z برابر با $1/96$ و d نیز برابر با سطح خطای $0/05$ است (حبیبی، ۱۳۹۱). روش نمونه‌گیری نیز تصادفی ساده بود و 210 پرسش‌نامه بین شهروندان عراقی مقیم قم توزیع و جمع‌آوری شدند که در نهایت، 179 پرسش‌نامه تکمیل شده تحلیل شدند.

ابزارهای اندازه‌گیری دو پرسش‌نامه پژوهشگر ساخته بودند. متغیر مشارکت در ورزش با 16 سؤال (نه سؤال بیانگر فعالیت‌های ورزشی - تفریحی یا سلامت‌محور و هفت سؤال نشان‌دهنده ورزش‌های رقابت‌محور) سنجیده شد. در طراحی این پرسش‌نامه، از مقیاس فعالیت بدنی سبک زندگی سلامت‌محور^۱ محمدی زیدی، پاک پور و محمدی زیدی (۱۳۹۰)، پرسش‌نامه انگیزه‌های مشارکت در ورزش گیل، گراس و هادلستون^۲ (۱۹۸۳) و سایر مبانی نظری بهره گرفته شد. برای سنجش انسجام اجتماعی نیز از یک پرسش‌نامه با 24 سؤال (شش سؤال معرف انسجام درونی و 18 سؤال نشان‌دهنده انسجام بیرونی با جامعه میزبان) استفاده شد. در طراحی این نیز از پرسش‌نامه به‌زیستی اجتماعی کیز^۳ (۱۹۹۳)، پرسش‌نامه سرمایه اجتماعی درون‌گروهی و برون‌گروهی رفیعی، موسوی و قاسم زاده (۱۳۹۵)، پرسش‌نامه کارکرد ورزش در انسجام اجتماعی پارسامهر و همکاران (۱۳۹۵) و سایر مبانی نظری کمک گرفته شد. پس از طراحی پرسش‌نامه‌ها، برای اطمینان از روایی صوری و محتوایی آن‌ها، هر دو پرسش‌نامه در اختیار هفت تن از اساتید مدیریت ورزشی و سایر اساتید مدیریتی آشنا با مفاهیم پژوهش قرار گرفتند و با جمع‌بندی نظرهای آن‌ها تأیید شدند. همچنین، سایر انواع روایی (سازه و همگرا) نیز در بخش معادلات ساختاری بررسی شدند. افزون‌براین، با تحلیل 30 پرسش‌نامه ابتدایی جمع‌آوری شده، پایایی ابزار با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای پرسش‌نامه‌های مشارکت در ورزش و انسجام اجتماعی، به ترتیب برابر با $0/79$ و $0/82$ به دست آمد.

نتایج

جدول شماره یک توصیف برخی از متغیرهای جمعیت‌شناختی نمونه را نشان می‌دهد. مطابق جدول می‌توان گفت که حدود 64 درصد از پاسخ‌دهندگان مرد بودند. افراد با مدرک کارشناسی ارشد بیشترین

-
1. Health-Promoting Lifestyle Profile II
 2. Gill, Gross & Huddleston
 3. Keyes

فراوانی را داشتند. مدت اقامت حدود ۴۹ درصد از آزمودنی‌ها بیشتر از دو سال بود. هدف حدود ۴۴ درصد از عراقی‌ها از اقامت در قم تحصیل بود و ۴۱ درصد از آن‌ها تمایل به اقامت دائم در قم داشتند.

جدول ۱- توصیف متغیرهای جمعیت‌شناختی آزمودنی‌ها

متغیر	فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت	زن	۳۶/۸۷
	مرد	۶۳/۱۳
تحصیلات	دیپلم و کاردانی	۱۸/۴۴
	کارشناسی	۳۲/۹۶
	کارشناسی‌ارشد	۴۲/۴۵
	دکتری	۶/۱۵
مدت اقامت در قم	شش ماه و کمتر	۸/۳۸
	شش ماه تا یک سال	۱۳/۴۱
	یک تا دو سال	۲۹/۶۰
هدف از اقامت	دو سال و بالاتر	۴۸/۶۱
	تحصیل	۴۳/۵۸
	کار	۱۹/۰۰
	زندگی همراه با خانواده	۲۴/۰۲
تمایل برای اقامت دائم	سایر	۱۳/۴۰
	بله	۴۱
	خیر	۵۹
جمع	۱۷۹	۱۰۰

در جدول شماره دو، توصیف وضعیت متغیرهای پژوهش آمده است. مطابق جدول، وضعیت هر دو متغیر پژوهش بالاتر از متوسط نظری است.

جدول ۲- توصیف وضعیت متغیرهای پژوهش

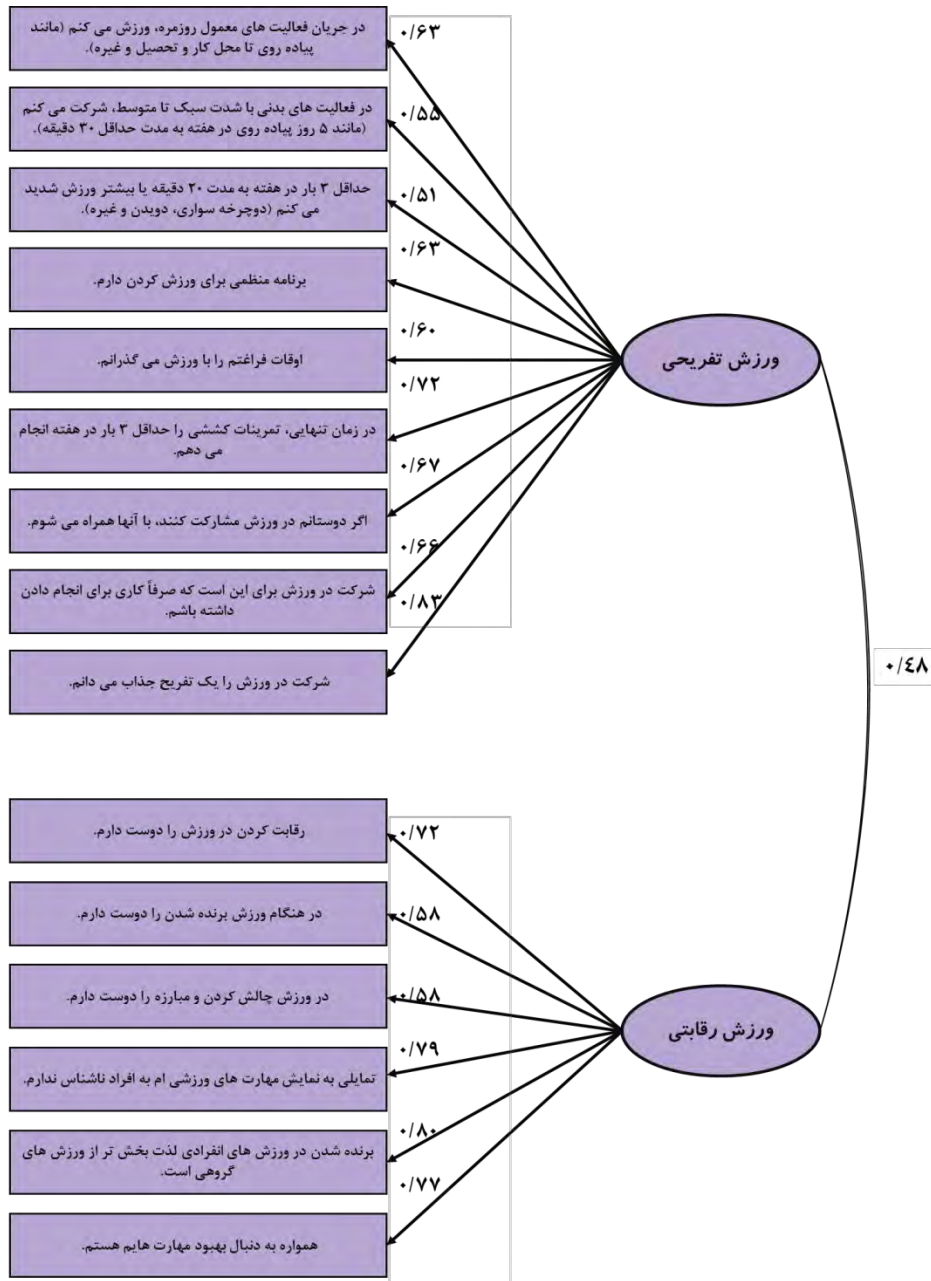
متغیر	میانگین	انحراف معیار	حداکثر	حداقل
ورزش تفریحی	۳/۷۸	۰/۷۷	۴/۱۳	۱/۱۵
ورزش رقابت‌محور	۳/۴۵	۰/۸۶	۳/۸۵	۱
مشارکت ورزشی کل	۳/۶۱	۰/۸۲	۴/۰۱	۱
انسجام درونی	۴/۱۲	۰/۹۲	۴/۴۳	۱/۲۳
انسجام بیرونی	۳/۵۵	۰/۷۶	۳/۶۷	۱
انسجام اجتماعی کل	۳/۸۳	۰/۸۸	۴/۱۱	۱/۰۳

در بخش مدل‌سازی معادلات ساختاری، ابتدا مدل‌های اندازه‌گیری هر متغیر به صورت جداگانه با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی ارزیابی شدند. سپس، مدل اندازه‌گیری پژوهش به صورت یک‌جا بررسی شد و شاخص‌های برازش آن تأیید شدند. برای ارزیابی مدل تحلیل عاملی تأییدی، چندین شاخص برازندگی وجود دارند. پژوهشگران مقادیر بین یک تا پنج را برای نسبت کای اسکور به درجه آزادی قابل قبول می‌دانند. برای شاخص‌های نیکویی برازش، نیکویی برازش تعدیل یافته، برازش هنجاریافته، برازش فزاینده، برازش مقایسه‌ای، شاخص تاکر لوئیس نیز مقادیر بیشتر از ۰/۹ مناسب توصیف شده‌اند؛ البته برخی منابع مقادیر ۰/۷ تا ۰/۹ را نیز قابل قبول بیان کرده‌اند. شاخص ریشه میانگین مربعات خطاهای تخمین نیز باید کمتر از ۰/۰۸ باشد. برای شاخص‌های نیکویی برازش مقتصد^۸ و برازش هنجاریافته مقتصد^۹ نیز پژوهشگران محدوده مشخصی را مطرح کرده‌اند و مقادیر نزدیک به ۰/۵ را مناسب دانسته‌اند (کشاورز، ۱۳۹۳). در جدول شماره سه، شاخص‌های ذکر شده برای مدل متغیر مشارکت ورزشی و در شکل شماره یک، بارهای عاملی گویه‌ها آورده شده‌اند.

جدول ۳- شاخص‌های برازش متغیر مشارکت ورزشی

تفسیر	مقدار محاسبه شده	شاخص	نوع شاخص
-	۲۳۸/۷۰۷	کای اسکور	
مطلوب	۲/۶۸۲	کای اسکور / درجات آزادی	شاخص‌های برازش مطلق
مطلوب	۰/۹۰۶	نیکویی برازش	
قابل قبول	۰/۸۷۴	نیکویی برازش تعدیل یافته	
مطلوب	۰/۰۷۴	ریشه میانگین مربعات خطاهای تخمین	شاخص‌های برازش نسبی
مطلوب	۰/۹۱۹	برازش مقایسه ای	
قابل قبول	۰/۸۷۸	برازش هنجاریافته	
مطلوب	۰/۹۲۰	برازش فزاینده	
مطلوب	۰/۹۰۴	شاخص تاکر لوئیس	
مطلوب	۰/۶۷۲	نیکویی برازش مقتصد	شاخص‌های برازش مقتصد
مطلوب	۰/۷۴۴	برازش هنجاریافته مقتصد	

1. Goodness of Fit Index (GFI)
2. Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)
3. Normed Fit Index (NFI)
4. Incremental Fit Index (IFI)
5. Comparative Fit Index (CFI)
6. Tucker Lewis Index (TLI)
7. Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)
8. Parsimony Goodness of Fit Index (PGFI)
9. Parsimony Normed Fit Index (PNFI)

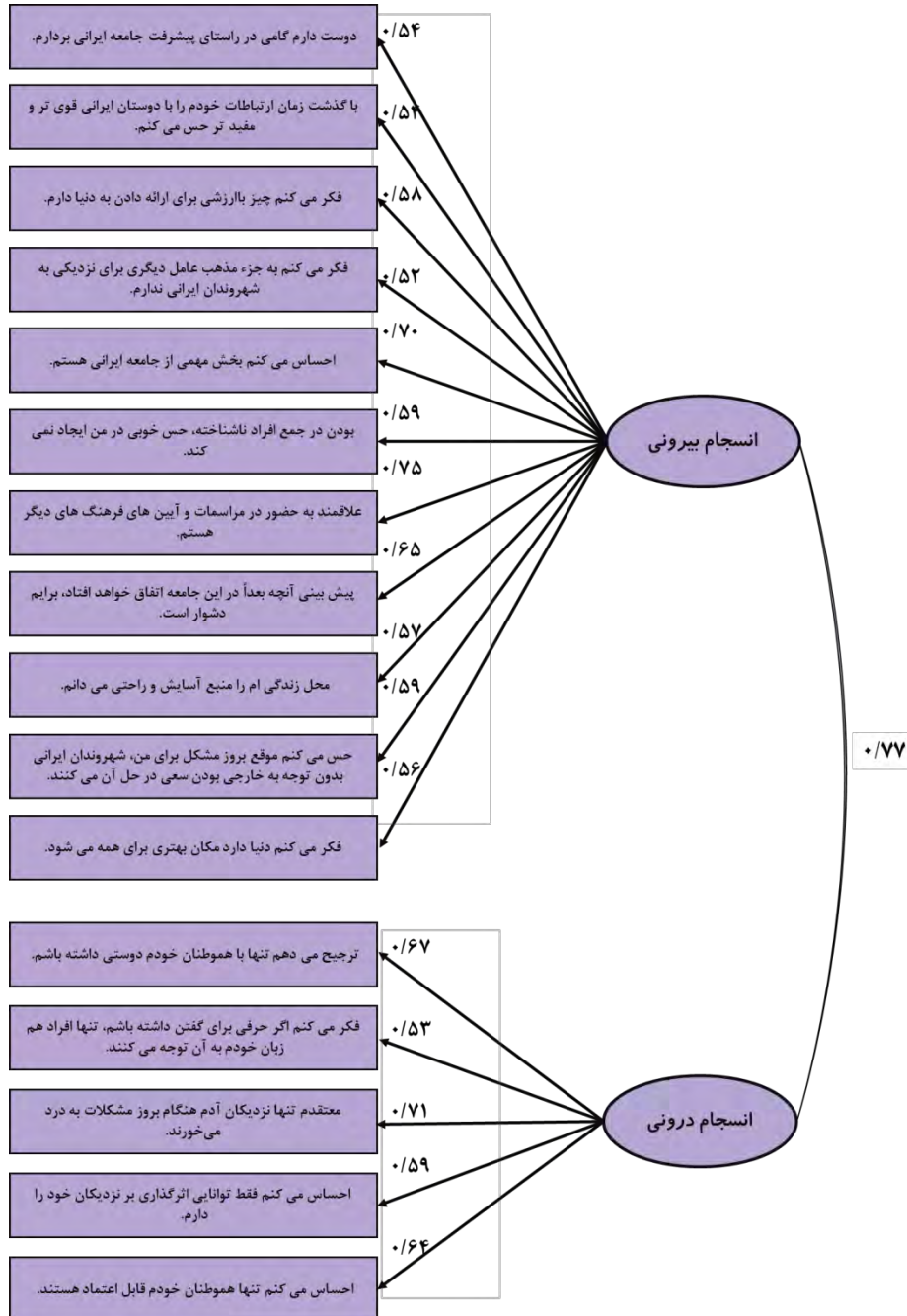

شکل ۱- تحلیل عاملی تأییدی متغیر مشارکت ورزشی

شاخص‌های برازش مدل برای متغیر انسجام اجتماعی نیز با حذف برخی گویه‌ها تأیید شده‌اند. در جدول شماره چهار، این شاخص‌ها ارائه شده‌اند. همچنین، بارهای عاملی گویه‌ها در شکل شماره دو نشان داده شده‌اند.

جدول ۴- شاخص‌های برازش متغیر انسجام اجتماعی

تفسیر	مقدار محاسبه شده	شاخص	نوع شاخص
-	۲۰۴/۳۵۵	کای اسکوتر	
مطلوب	۲/۰۲	کای اسکوتر/ درجات آزادی	
مطلوب	۰/۹۱۹	نیکوئی برازش	شاخص‌های برازش مطلق
قابل قبول	۰/۸۹۱	نیکوئی برازش تعدیل یافته	
مطلوب	۰/۰۵۸	ریشه میانگین مربعات خطاهای تخمین	
مطلوب	۰/۹۴۰	برازش مقایسه ای	
قابل قبول	۰/۸۸۹	برازش هنجاریافته	شاخص‌های برازش نسبی
مطلوب	۰/۹۴۱	برازش فزاینده	
مطلوب	۰/۹۲۹	شاخص تاکر لوئیس	
مطلوب	۰/۷۹۱	نیکوئی برازش مقتصد	شاخص‌های برازش مقتصد
مطلوب	۰/۷۴۸	برازش هنجاریافته مقتصد	

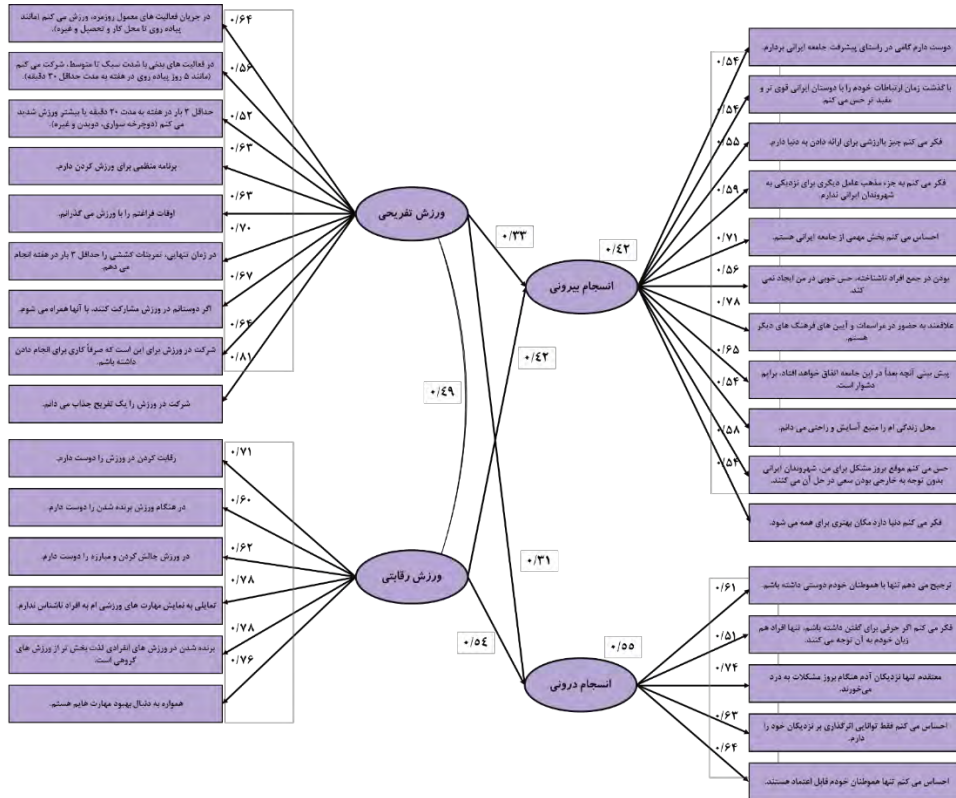
شکل ۲- تحلیل عاملی تأییدی متغیر انسجام اجتماعی

همچنین، در جدول شماره پنج، شاخص‌های برازش مدل اندازه‌گیری به صورت یکجا نشان داده‌اند. مطابق جدول، همه شاخص‌ها در محدوده قابل قبول هستند.

جدول ۵- شاخص‌های برازش مدل کلی پژوهش

تفسیر	مقدار محاسبه شده	شاخص	نوع شاخص
-	۷۸۱/۰۳۱	کای اسکوئر	
مطلوب	۱/۸۳	کای اسکوئر/ درجات آزادی	
قابل قبول	۰/۸۵۳	نیکوئی برازش	شاخص‌های برازش مطلق
قابل قبول	۰/۸۲۹	نیکوئی برازش تعدیل یافته	
مطلوب	۰/۰۵۲	ریشه میانگین مربعات خطاهای تخمین	
مطلوب	۰/۹۰۸	برازش مقایسه ای	
قابل قبول	۰/۸۲۰	برازش هنجاریافته	شاخص‌های برازش نسبی
مطلوب	۰/۹۰۹	برازش فزاینده	
مطلوب	۰/۸۹۹	شاخص تاکر لوئیس	
مطلوب	۰/۷۳۱	نیکوئی برازش مقتصد	شاخص‌های برازش مقتصد
مطلوب	۰/۷۴۹	برازش هنجاریافته مقتصد	

پس از اطمینان از مناسب بودن مدل اندازه‌گیری با تحلیل مدل ساختاری، فرضیه‌های پژوهش آزمون شدند. در شکل شماره سه، مدل ساختاری نشان داده شده است.

شکل ۳- مدل ساختاری پژوهش

در این بخش نیز قبل از تحلیل روابط بین متغیرها، ابتدا شاخص‌های برازش بررسی شدند که همه شاخص‌ها در محدوده مطلوب و قابل قبول بودند.

در جدول شماره شش، تحلیل روابط بین متغیرهای پژوهش آمده است. مطابق جدول، هر چهار رابطه مدنظر پژوهش تأیید می‌شوند. به عبارت دیگر، مشارکت در ورزش تفریحی بر انسجام اجتماعی درونی و بیرونی عراقی‌های مقیم استان قم، به ترتیب تأثیر مثبتی برابر با ۰/۳۱۰ و ۰/۳۳۴ داشت. متغیر مشارکت در ورزش رقابتی نیز تأثیر مثبتی برابر با ۰/۵۴۰ و ۰/۴۱۹ بر انسجام اجتماعی درونی و بیرونی عراقی‌های مقیم استان قم نشان داد.

جدول ۶- آزمون فرضیه‌های پژوهش

متغیر مستقل	رابطه	متغیر وابسته	وزن رگرسیونی استاندارد نشده	بنای استاندارد	خطای استاندارد	نسبت بحرانی	سطح معناداری
ورزش تفریحی	←	انسجام درونی	۰/۳۰۴	۰/۳۱۰	۰/۰۷۱	۴/۲۷۹	***
ورزش تفریحی	←	انسجام بیرونی	۰/۳۰۵	۰/۳۳۴	۰/۰۶۹	۴/۴۳۸	***
ورزش رقابتی	←	انسجام درونی	۰/۴۰۲	۰/۵۴۰	۰/۰۶۲	۶/۵۰۲	***
ورزش رقابتی	←	انسجام بیرونی	۰/۲۸۹	۰/۴۱۹	۰/۰۵۴	۵/۳۰۴	***

*** $P < 0.001$

همچنین، مقایسه ضرایب بنای استاندارد چهارگانه جدول بالا نشان‌دهنده این نکته مهم است که برای متغیر انسجام درونی، مشارکت در ورزش رقابتی پیش‌بینی‌کننده قوی‌تر است و برای متغیر انسجام بیرونی، مشارکت در ورزش تفریحی پیش‌بینی‌کننده قوی‌تر است. در نهایت، با توجه به جدول شماره هفت، ضریب تعیین نشان‌دهنده این است که هر دو متغیر مشارکت در ورزش (تفریحی و رقابتی) در مجموع توانسته‌اند ۵۵/۲ درصد از واریانس انسجام درونی و ۴۲/۵ درصد از واریانس انسجام بیرونی را تبیین کنند. به عبارت دیگر، ۴۴/۸ درصد از واریانس انسجام درونی و ۵۷/۵ درصد از واریانس انسجام بیرونی توسط سایر عوامل که در این مدل وجود ندارند، پیش‌بینی می‌شوند. نکته دیگر در رابطه با مقایسه این دو مقدار برای ضریب تعیین این است که مشارکت در ورزش (تفریحی و رقابتی) به‌طور کلی تبیین‌کننده قوی‌تری برای انسجام درونی است.

جدول ۷- توان دوم همبستگی متقابل چندگانه

متغیر	ضریب تعیین
انسجام درونی	۰/۵۵۲
انسجام بیرونی	۰/۴۲۵

1. R squared (R²)

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به اهمیت روزافزون ورزش در جوامع امروزی، این پژوهش با هدف مطالعه نقش ورزش در انسجام اجتماعی مهاجران خارجی عراقی در استان قم اجرا شد. نتایج نشان داد که نوع ورزش می‌تواند بر اثرهای اجتماعی آن را تأثیر بگذارد که در ادامه در این باره بحث می‌شود.

طبق نتایج به‌دست‌آمده، مشارکت در ورزش تفریحی بر انسجام درونی عراقی‌های مقیم استان قم اثر مثبت (۰/۳۱۰) داشت. این یافته تأییدی بر نتایج پژوهش‌های مختلف موجود در این زمینه است. به‌عبارت‌دیگر، در عمده پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه ورزش و انسجام، بر ارتباط مثبت این دو متغیر یا تأثیر مثبت ورزش بر انسجام اجتماعی تأکید شده است. در این پژوهش، منظور از انسجام درونی احساس، داشتن وجوه مشترک با سایر اعضای جامعه و تعلق داشتن به آن‌ها بود که البته سایر اعضای جامعه همان هم‌وطنان عراقی مقیم قم بودند؛ بنابراین، متغیر انسجام درونی این پژوهش معادل همان انسجام اجتماعی کلی (در یک جامعه) در همه پژوهش‌های مشابه در این زمینه است؛ بنابراین، می‌توان گفت که این یافته هم‌راستا و هم‌خوان با نتایج پژوهش‌های زیر است. رحیم‌زاده (۱۳۸۴) نشان داده بود که ورزش و فعالیت‌های بدنی به‌دلیل ایجاد موقعیت‌های تعاملی با دیگران موجب سرعت‌بخشیدن به اجتماعی‌شدن فرد می‌شوند. نوابخش و جوانمرد (۱۳۹۲) بین فعالیت‌های ورزشی و انسجام اجتماعی شهروندان کرمانی رابطه مستقیم معناداری را گزارش کردند. در پژوهش پارسامهر و همکاران (۱۳۹۵) نیز بین فعالیت بدنی و انسجام اجتماعی شهروندان تالشی رابطه مستقیم و معناداری وجود داشت. این یافته مؤید این نکته است که ورزش و فعالیت‌های بدنی در هر سطحی به‌عنوان یک عامل ایجادکننده تغییرات مثبت اجتماعی هستند. ماهیت اجتماعی ورزش و لازمه همکاری افراد برای اجرای آن می‌تواند منجر به افزایش تعاملات اجتماعی، افزایش همکاری بین افراد، افزایش مسئولیت‌پذیری و وفاداری افراد در قبال دیگران شود. همه این موارد نیز می‌توانند توسعه و تقویت انسجام اجتماعی را به‌دنبال داشته باشد. حتی درمورد فعالیت‌های ورزشی تفریحی (که شاید ماهیت انفرادی داشته باشند) نیز می‌توان گفت که ورزش و شرکت در آن از طریق آموزش نظم به افراد و توسعه آن می‌تواند اعتقاد و پای‌بندی آنان را به نظم و درنهایت، نظم اجتماعی را به‌همراه داشته باشد و بدیهی است که لازمه نظم اجتماعی متغیرهایی نظیر اعتماد و همبستگی است و همه این موارد می‌توانند توسعه‌دهنده انسجام اجتماعی افراد باشند.

طبق نتایج به‌دست‌آمده، مشارکت در ورزش تفریحی بر انسجام بیرونی عراقی‌های مقیم استان قم دارای اثر مثبتی (۰/۳۳۴) بود. این یافته نیز علاوه بر تأیید نتایج سایر پژوهش‌ها، مؤید نکات مهم‌تری است. به‌عبارت‌دیگر، تأثیر مثبت ورزش بر انسجام اجتماعی در جوامع یکسان یا همسان (منظور از جوامع همسان مجموعه‌ای از افراد در یک جامعه با نیازها، عقاید و اهداف مشترک است) که در فرضیه

اول پژوهش نشان داده شد، بدیهی و موردانتظار بود؛ اما قوی‌تر بودن تأثیر ورزش تفریحی بر انسجام بیرونی عراقی‌های مقیم استان قم (ضریب ۰/۳۳۴ در مقابل ۰/۳۱۰)، نشان‌دهنده نقش مهم ورزش در ایجاد سازگاری بین گروه‌های غیرمتجانس است. در پژوهش رحیم‌زاده (۱۳۸۴)، تسریع در اجتماعی‌شدن فرد نشان داده شده بود. دوومان و کورو (۲۰۱۰) بر سازگاری اجتماعی چشمگیر دانش‌آموزان ورزشکار نسبت به دانش‌آموزان غیرورزشکار در جامعه آلمانی تأکید کردند. اسکولنکورف (۲۰۱۰) نشان داده بود که رویدادهای ورزشی می‌توانند به ایجاد دوستی‌های بین‌فردی، ایجاد هویت فراگیر اجتماعی و ایجاد تصورات و منافع مشترک بین ورزشکاران قومیت‌های مختلف منجر شوند و به ایجاد تغییرات مثبت اجتماعی کمک کنند. رفیعیان، احمدیان و قزل (۱۳۹۰) نیز با توجه به پایین‌بودن میزان انسجام اجتماعی گروه‌های قومی شهر ترکمن پیشنهاد کرده بودند که با انجام اقداماتی نظیر ایجاد شبکه پیوسته و منسجم پیاده‌روی و دوچرخه‌سواری تا محل فضاهای عمومی موجود در شهر و اختصاص و تجهیز فضاهایی برای برگزاری فعالیت‌هایی مانند کشتی و سایر فعالیت‌های موردعلاقه قومیت‌های مختلف، تعامل اجتماعی بین آن‌ها افزایش یابد تا زمینه برای ارتقای انسجام اجتماعی فراهم شود؛ بنابراین، شاید بتوان نحوه تأثیر مثبت مشارکت در ورزش تفریحی را بر انسجام بیرونی عراقی‌های مقیم استان قم چنین تفسیر کرد که همان‌گونه که می‌دانیم ورزش به‌عنوان یک عامل مهم بازدارنده انحرافات اخلاقی در نظر گرفته می‌شود؛ بنابراین، مشارکت در هر نوع ورزش می‌تواند پای‌بندی اخلاقی افراد را به‌همراه داشته باشد و زمانی که افراد خود را متعهد به اصول اخلاقی بدانند، بدیهی است که نسبت به جامعه محل زندگی خود متعهدتر و مسئولیت‌پذیرتر می‌شوند و با آن سازگارتر می‌شوند. همچنین، نظم‌پذیری افراد که از اثرهای ورزش است، می‌تواند تأثیر مثبتی بر سازگاری آنان با جوامع مختلف و درنهایت انسجام اجتماعی داشته باشد.

طبق نتایج به‌دست‌آمده، مشارکت در ورزش رقابتی بر انسجام درونی عراقی‌های مقیم استان قم دارای اثر مثبتی (۰/۵۴۰) بود. در تبیین این یافته می‌توان از پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه انسجام گروهی نیز بهره گرفت. گروه‌های منسجم، متحد و یکپارچه هستند و از باهم‌بودن و برقراری ارتباطات اجتماعی با یکدیگر لذت می‌برند (کارون، ویدمییر و براولی، ۱۹۹۸). همچنین، پژوهش‌ها نشان می‌دهند که هرچه یک تیم یا گروه دارای سطح بالاتری از انسجام باشد، به‌احتمال بیشتری در دستیابی به اهداف خود موفق خواهد بود (کارون، برای و آیز، ۲۰۰۲). پترسون، کارون و تود^۳ (۲۰۰۵) نیز معتقدند تیم‌هایی که دارای سطح بالاتری از هنجارها و ارزش‌ها فرهنگی‌اند، از انسجام بالاتری نیز برخوردار هستند و عملکرد بهتری نسبت به دیگر تیم‌ها دارند؛ بنابراین، می‌توان گفت که در دنیای ورزش‌های

-
1. Carron, Widmeyer & Brawley
 2. Carron, Bray & Eys
 3. Patterson, Carron & Todd

رقابته، لازمه موفقیت یک تیم داشتن انسجام زیاد است و اعضای تیم برای نیل به اهداف مشترک، خود را متعهد به تیم و ارزش‌های آن می‌دانند؛ از این رو، می‌توان گفت که مشارکت در ورزش‌های رقابته با تقویت حس عمل مشترک افراد (در راستای کسب موفقیت)، سازگاری بیشتر آنان با هم را به همراه خواهد داشت و انسجام اجتماعی را (درونی) توسعه خواهد داد. همچنین، احساس موفقیت و تعالی که افراد از شرکت در ورزش‌های رقابته و مسابقات ورزشی کسب می‌کنند، منجر به توسعه یک هویت مشترک بین آن‌ها می‌شود. حتی زمانی که مردم رویدادهای بزرگ ورزشی را تماشا می‌کنند، بردو باخت یک تیم را به خود نسبت می‌دهند و از واژه‌های «ما، ملت» پیروز می‌شویم یا شکست می‌خوریم، استفاده می‌کنند. به عبارت دیگر، ماهیت ورزش‌های رقابته منجر به نزدیکی هرچه بیشتر افراد یک هویت (یک کشور، یک قوم و غیره) می‌شود و بنابراین، توسعه‌دهنده انسجام اجتماعی درونی آنان خواهد بود.

طبق نتایج به دست آمده، مشارکت در ورزش رقابته بر انسجام بیرونی عراقی‌های مقیم استان قم اثر مثبتی (۰/۴۱۹) داشت. این یافته پژوهش نیز تأکید دوباره‌ای بر اثرهای مثبت اجتماعی ورزش در حالت کلی است. به عبارت دیگر، در مقایسه با فرضیه سوم پژوهش (تأثیر ورزش رقابته بر انسجام درونی)، تأثیر ورزش رقابته بر انسجام بیرونی ضعیف‌تر است (ضریب ۰/۵۴۰ در مقایسه با ۰/۴۱۹)؛ اما نشان‌دهنده ایجاد فرصت‌های جامعه‌پذیری توسط ورزش رقابته است. به بیان ساده‌تر، ماهیت ورزش رقابته انسجام هرچه بیشتر یک گروه یا تیم را ایجاد می‌کند؛ اما این امکان را نیز فراهم می‌کند که افراد در یک فضای رقابته سالم به کسب تجربیات مشترک بپردازند و تعاملات اجتماعی خود را حتی با دیگران افزایش دهند؛ نکته‌ای که رحیم‌زاده (۱۳۸۴) نیز بر آن تأکید کرده بود. صوفی‌نژاد (۱۳۸۶) نیز نشان داده بود که مشارکت در ورزش‌های سازمان‌یافته، پیوند فرد را با ارزش‌ها و قواعد جامعه افزایش می‌دهد؛ به این صورت که فرد در حین فعالیت ورزشی، ارزش‌ها و هنجارهای عرفی را درونی می‌کند و ویژگی‌های سازگارکننده در وی تقویت می‌شوند؛ در نتیجه، می‌توان گفت که ورزش به جامعه‌پذیری افراد کمک می‌کند. همچنین، این یافته پژوهش هم‌راستا با سازگاری بیشتر دانش‌آموزان ترکیه‌ای ورزشکار در کشور آلمان در پژوهش دوومان و کورو (۲۰۱۰) و ایجاد تأثیرات مثبت در گروه‌های قومی متفاوت در پژوهش اسکولنکوف (۲۰۱۰) است. برای درک چگونگی تأثیر مثبت مشارکت در ورزش رقابته بر انسجام بیرونی می‌توان از مفاهیم نظم اجتماعی، ایجاد فرصت‌های مشارکت برابر برای همه افراد، عمل متقابل میان افراد مختلف جامعه و غیره بهره برد. به عبارت دیگر، زمانی که مثلاً مهاجران خارجی در یک کشور دیگر امکان مشارکت در پدیده‌هایی نظیر انتخابات را ندارند، ورزش و مسابقات ورزشی این امکان را برای آنان فراهم می‌آورند که در یک فضای تعاملی و برابر (ویژگی ذاتی رقابت‌های ورزشی داشتن شرایط برابر برای همه شرکت‌کنندگان است)، امکان بروز

توانایی‌ها و مهارت‌های خود را کسب کنند؛ بنابراین، این موارد می‌توانند نزدیکی آنان را با اعضای جامعه میزبان به‌همراه داشته باشند و توسعه‌دهندهٔ انسجام اجتماعی آنان باشند. همچنین، همان‌گونه‌که دورکیم همبستگی را نوعی «دوست‌داشتن دیگران»، «جاذبهٔ متقابل» و «جاذبهٔ مثبت» می‌داند، می‌توان چنین استنباط کرد که ویژگی هم‌تراز و هم‌سطح‌بودن رقابت‌های ورزشی این فرصت را به‌وجود می‌آورد که افراد صرف‌نظر از ملیت‌های مختلف از «جاذبهٔ متقابل» مدنظر دورکیم بهره‌مند شوند؛ بنابراین، توسعهٔ انسجام بیرونی از طریق ورزش‌های رقابتی نیز قابل‌انتظار است.

یافته‌های این پژوهش علاوه بر تأیید کارکردها و اثرهای مثبت اجتماعی ورزش، مؤثربودن آن‌ها را در توسعهٔ متغیر انسجام اجتماعی نشان داد. درواقع، ورزش و مشارکت ورزشی در هر سطح و اندازه‌ای با تقویت طیف گسترده‌ای از متغیرها توانایی تأثیرگذاری بر افراد جامعه را دارد. قانون مداری، نظم، مسئولیت‌پذیری، احترام متقابل و غیره که در فعالیت‌های ورزشی جاری هستند، فضایی را فراهم می‌کنند که موضوع‌های مختلف به افراد آموزش داده شوند. این آموزش‌ها می‌توانند منجر به درونی‌کردن متغیرهای ذکرشده شوند و بدیهی است که قابلیت تسری به سایر امور اجتماعی سطوح بالاتر را دارند. این پژوهش نشان داد که هر دو متغیر انسجام درونی (ناظر به انسجام بین شهروندان یک قومیت یا ملیت) و انسجام بیرونی (ناظر به انسجام بین مهاجران خارجی در کشوری دیگر) تحت تأثیر ورزش قرار می‌گیرند. همچنین، هر دو نوع ورزش تفریحی و رقابتی اثر مثبتی بر هر دو نوع انسجام دارند. نتایج نشان داد که تأثیر ورزش‌های تفریحی بر انسجام بیرونی بیشتر از انسجام درونی است. همچنین، تأثیر ورزش‌های رقابتی بر انسجام درونی بیشتر از تأثیر این ورزش‌ها بر انسجام بیرونی بود. درواقع، این تفاوت‌ها ناشی از ماهیت و کارکرد متفاوت دو نوع ورزش هستند. بدیهی است که در ورزش‌های تفریحی فضای دوستانهٔ بیشتری برقرار است و در ورزش‌های رقابتی جو رقابت و نیاز به موفقیت وجود دارد. به‌همین دلیل نیز می‌توان قوی‌تربودن اثر ورزش‌های رقابتی را بر انسجام درونی توجیه کرد. این موارد نشان می‌دهند که ورزش‌های رقابتی اثر کمتری بر انسجام بیرونی (در مقایسه با درونی) دارند؛ اما بنا به دلایل مختلف می‌توان آن را یک متغیر ارزشمند جهت توسعهٔ انسجام و سازگاری مهاجران با کشور میزبان تلقی کرد. درواقع، زمانی که مهاجران از یک کشور دیگر شاید اشتراکات زیادی با جامعهٔ میزبان نداشته باشند، ورزش و انواع مختلف آن می‌تواند به‌عنوان یک ابزار کارآمد موردتوجه مسئولان کشور میزبان قرار گیرند و از این طریق بسیاری از مشکلات و ناسازگاری‌های اجتماعی مهاجران کاهش یابند؛ البته بدیهی است که مهاجران مقیم شهر قم که در این پژوهش مطالعه شدند، شهروندان عراقی بودند که اشتراکات عظیم مذهبی با جامعهٔ میزبان داشتند و نمی‌توان ادعای ناسازگاری اجتماعی آنان را با جامعهٔ میزبان مطرح کرد؛ اما نتایج این پژوهش در راستای توسعه و تقویت هرچه‌بهتر انسجام اجتماعی قابل توجه است.

با توجه به یافته‌های پژوهش در راستای بهره‌مندی از نتایج مثبت ورزش و ارتقای انسجام اجتماعی مهاجران خارجی، سازمان‌های مسئول نظیر استانداری و اداره کل ورزش و جوانان می‌توانند فضایی را برای مشارکت افراد خارجی در کنار شهروندان بومی در ورزش تفریحی نظیر ورزش صبحگاهی در پارک‌ها، جشنواره‌های پیاده‌روی و غیره فراهم کنند. همچنین، در راستای توسعه انسجام درونی مهاجران خارجی پیشنهاد می‌شود که افراد مقیم خارجی نسبت به تشکیل تیم‌های ورزشی در رشته‌های مختلف ورزشی اقدام کنند و در مسابقات برگزار شده از طرف سازمان‌های مسئول، شرکت کنند. تأمین شرایط قانونی و حقوقی حضور افراد خارجی در مسابقات رسمی چه به صورت تیم‌های مستقل از افراد خارجی و چه در تیم‌های داخلی و برگزاری مسابقاتی به عنوان یادواره شخصیت‌های مشترک (نظیر شهدای عراقی دفاع از خاک ایران) نیز می‌تواند زمینه تعامل هرچه بیشتر مهاجران عراقی را از طریق ورزش فراهم آورد.

منابع

1. Andrei, D. (2016). The efficiency of physical education and sport in the social integration of pupils with CES. *Euromentor Journal*, 7(1), 57-80 .
2. Carron, A. V., Brawley, L. R., & Widmeyer, W. N. (1998). The measurement of cohesiveness in sport groups. *Advances in Sport and Exercise Psychology Measurement*, 2(3), 213-226.
3. Carron, A. V., Bray, S. R., & Eys, M. A. (2002). Team cohesion and team success in sport. *Journal of Sports Sciences*, 20(2), 119-126 .
4. Dehghanpoor, Z., & Bayat, A. (2011). Social consequences of Arab tribes immigration to Iran. *The Journal of Islamic History and Civilisation*, 7(14), 3-23 .(Persian).
5. Duman, S., & Kuru, E. (2010). Social integration levels of Turkish students doing sports, not doing sports and living in Germany. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 4991-4995 .
6. Gill, D. L., Gross, J. B., & Huddleston, S. (1983). Participation motivation in youth sports. *International Journal of Sport Psychology*, 14(1), 1-14.
7. Habibi, A. (2012). *SPSS guide to data analysis (Vol. 2)*. Tehran: Parsmodir. (Persian).
8. ISNA. (2007). Independent: The largest mass migration after World War II is taking place in Iraq. Available at: <http://www.isna.ir/news/8605-04305> [Accessed 10 May 2017] (Persian).
9. Javanmard, K., & Navabakhsh, M. (2104). Sociological study of sport function on social integrity in Iran in the 1980s (Case study: Kerman). *Quarterly Journal of Specialized Social Science*, 11(2), 1-36 .(Persian).
10. Keshavarz, Y. (2014). *Structural equation modeling with using AMOS*. Tehran: Mehraban Nashr. (Persian).
11. Keyes, C. L. M. (1998). Social well-being. *Social Psychology Quarterly*, 61(2), 121-140 .
12. Lotfi, S., Mehdi, A., & Mahdavi Bahnamiri, M. (2013). Measuring the attitude of residents of the Quadruple areas of Qom to sports and physical activity. *Journal of SPORT Management AND Action behavior*, 9(17), 75-94 .(Persian).
13. Mehr News Agency. (2010). The presence of foreigners in 90 countries in Qom / Confidential confidentiality statement. Available at: <http://www.mehrnews.com/news/1411187> [Accessed 2 May 2017] (Persian).

14. Mohammadi Zeidi, I., Pakpour Hajiagha, A., & Mohammadi Zeidi, B. (2012). Reliability and validity of Persian version of the health-promoting lifestyle profile. *Journal of Mazandaran University of Medical Sciences*, 21(1), 102-113. (Persian).
15. Moharrami, T. (2016). Occupation of the land and its cultural implications - Case study: The occupation of Iraq. *Scientific Journal Management System*, 16(31), 199-223. (Persian).
16. Moradi, S., Khalediyani, M., & Mostafayi, F. (2014). The role of sport in developing cross-cultural and social communications. *Communication Management in Sports Media*, 1(4), 55-60. (Persian).
17. Motevasseli, M., & Zobeiri, H. (2013). Social cohesion: Origins of economic development. *Community Development (Rural and Urban Communities)*, 5(2), 49-7. (Persian).
18. Mozafari, A. A., & Poor Soltani Zarandi, H. (2012). Principles and philosophy of physical education. Tehran: Bamdad Ketab. (Persian).
19. Parsamehr, M., Rasooli Nezhad, S. P., & Nik Nezhad, M. R. (2015). A Survey on sport performance in social integration (Case study: People in Talesh). *Journal of Sport Management and Action Behavior*, 12(23), 237-250. (Persian).
20. Patterson, M. M., Carron, A. V., & Todd, M. L. (2005). The influence of team norms on the cohesion-self-reported performance relationship: a multi-level analysis. *Psychology of Sport and Exercise*, 6(1), 479-493.
21. Rafiey, H., Mousavi, M. T., & Ghasemzadeh, D. (2016). Validity and reliability of bonding and bridging between social capital. *Social Welfare*, 16(61), 141-157. (Persian).
22. Rafiyani, M., Ahmadiyan, R., & Qezel, A. (2010). Investigating the criteria of locally effective social integrity of Turkmen Bandar. *Geography Quarterly*, 4(16), 68-84. (Persian).
23. Rahimzadeh, S. (2005). Sports and psycho-social transformation. *Evolutionary Psychology: Iranian Psychologists*, 1(3), 11-25. (Persian).
24. Schulenkorf, N. (2010). Sport events and ethnic reconciliation: Attempting to create social change between Sinhalese, Tamil and Muslim sportspeople in war-torn Sri Lanka. *International Review for the Sociology of Sport*, 45(3), 273-294.
25. Statistical Center of Iran. (2017). Detailed results of the general census of population and housing in 1395 (total country). Available at: <https://www.amar.org.ir> [Accessed 12 April 2017] (Persian).

استناد به مقاله

محمدی ترکمانی، احسان، البهادی، علی، رسولی، فائزه، باقری، قدرت‌اله. (۱۳۹۷)، بهار و تابستان). تأثیر ورزش بر انسجام اجتماعی عراقی‌های مقیم استان قم. پژوهش در ورزش تربیتی، ۶(۱۴): ۷۶-۲۵۵. شناسه دیجیتال: 10.22089/res.2017.4465.1331

Mohamadi Torkamani. E., Albahadoli. A., Rasooli. F., Bagheri. Q. (2018). The Impact of Sport on Social Integrity of the Iraqi Resident in Qom Province. *Research on Educational Sport*, 6(14): 255-76. (Persian).
Doi: 10.22089/res.2017.4465.1331

مطالعه تطبیقی برنامه درسی دوره پیش دبستانی ایران و چند کشور منتخب از منظر درس تربیت بدنی

مرتضی ملیجی^۱، مجید علی‌عسگری^۲، نجف آقایی^۳، محمد جوادی‌پور^۴

۱. دکتری مدیریت ورزشی، دانشگاه خوارزمی ایران*
۲. دانشیار برنامه ریزی درسی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، ایران
۳. دانشیار مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه خوارزمی، ایران
۴. دانشیار دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۳/۲۰ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۵/۲۸

چکیده

هدف این پژوهش، شناسایی و تحلیل برنامه درسی دوره پیش دبستانی کشورهای آمریکا، استرالیا، انگلستان، کانادا، چین و ایران، از منظر درس تربیت بدنی بود. در این پژوهش، شباهت‌ها و تفاوت‌های عناصر برنامه درسی دوره پیش دبستانی کشورهای ذکر شده از منظر درس تربیت بدنی، با هدف ارائه پیشنهادهایی برای بهبودبخشیدن به برنامه درسی این دوره و تدوین برنامه درسی تربیت بدنی دوره پیش دبستانی ایران بررسی و مقایسه شدند. این پژوهش، پیمایشی- تطبیقی بود. اطلاعات مورد نیاز از طریق اسناد و مدارک کتابخانه‌ای (سند تحول بنیادین آموزش و پرورش ایران، ۱۳۹۰؛ برنامه درسی ملی ایران، نگاشت ۱۳۸۹؛ اساسنامه دوره پیش دبستانی و کتاب راهنمای برنامه‌ها و فعالیت‌های دوره پیش دبستانی، ۱۳۹۲)، مصاحبه نیمه‌سازمان یافته با مربیان، کارشناسان و صاحب‌نظران کلیدی و همچنین، جست‌وجو در شبکه جهانی اینترنت و سایت‌های وزارت آموزش و پرورش کشورهای مورد مطالعه گردآوری شد. نتایج نشان داد که همه کشورهای مورد مطالعه اقدام به تدوین برنامه جامعی برای درس تربیت بدنی دوره پیش دبستانی کردند. آن‌ها در برنامه درسی تربیت بدنی خود عناصر برنامه درسی را به خوبی تبیین کردند. در مقابل، ایران فاقد یک برنامه درسی جامع تربیت بدنی برای دوره پیش دبستانی بود؛ بنابراین، با توجه به نتایج به دست آمده و با هدف کیفیت بخشی به برنامه درسی این دوره پیشنهاد شد تا برنامه درسی جامعی برای درس تربیت بدنی دوره پیش دبستانی ایران تدوین شود. همچنین، پیشنهاد شد که در تدوین این برنامه به اصول و مبانی، اهداف، نتایج، محتوا، روش‌های تدریس و ارزشیابی، زمان، فضا و تجهیزات مناسب برای درس تربیت بدنی و آموزش و جذب مربیان کارآموده توجه شود.

واژگان کلیدی: درس تربیت بدنی، پیش دبستانی، مطالعه تطبیقی

مقدمه

تربیت بدنی یکی از حوزه‌های اصلی یادگیری در نظام آموزشی اکثر کشورهای دنیا است. همچنین، تربیت بدنی به‌عنوان یکی از ساحت‌های تعلیم و تربیت در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش ایران با عنوان ساحت زیستی و بدنی، نقش و اهمیت برجسته‌ای دارد. از طریق تربیت بدنی دانش‌آموزان می‌توانند دانش و مهارت‌هایی را یاد بگیرند که در زندگی شخصی و دنیایی که در آن زندگی می‌کنند، اثر مثبت دارند. بسیاری از اهداف اجتماعی و فرهنگی تعلیم و تربیت و شخصیت اجتماعی کودک از طریق تربیت بدنی، بازی‌های سازمان‌یافته و شرکت در فعالیت‌های جسمانی شکل می‌گیرد. پژوهش‌ها نیز این مطلب را تأیید می‌کنند. فلاول (۱۹۸۸) در مطالعه خود نشان داد که شرکت فعال کودک در بازی‌های گوناگون حرکتی، اساس رشد عاطفی - اجتماعی، روانی - حرکتی و شناختی او را تشکیل می‌دهد. لور^۲ (۱۹۸۷) و جانز^۳ و همکاران (۲۰۱۰) به این نتیجه رسیدند که شرکت در فعالیت بدنی، ورزش‌ها و بازی‌ها به رشد مهارت رهبری، استقلال، اعتماد به نفس و رشد عضلانی - اسکلتی و مهارت حرکتی کودکان کمک می‌کند.

از قرن نوزدهم که به‌عنوان سرآغاز آموزش پیش‌دبستانی مطرح است (طالب‌زاده، ۱۳۸۵)، تاکنون اندیشمندان و صاحب‌نظران تعلیم و تربیت به موضوع آموزش و پرورش پیش از دبستان به دلیل اهمیت زیاد آن توجه ویژه‌ای داشته‌اند؛ زیرا، این دوران یکی از مهم‌ترین دوره‌های رشد کودک است. این دوره نقطه ورود کودک به نظام رسمی تلقی می‌شود و سنگ‌بنای فرایند تربیتی در آن‌ها نهاده می‌شود؛ به طوری که همه صاحب‌نظران حوزه تعلیم و تربیت معتقدند که آغاز یادگیری، آغاز مدرسه‌رفتن نیست و همه چیز از دوره دبستان شکل نمی‌گیرد؛ بلکه سال‌های پایه، سال‌های شکل‌دهنده یا پیش‌نیاز دوره‌های بعدی هستند (مفیدی، ۱۳۸۷).

بیشتر آنچه که در این دوران رخ می‌دهد، به‌طور اساسی بر رشد بعدی کودک اثرگذار است. از آنجایی که اساس شخصیت فرد در دوره پیش‌دبستانی شکل می‌گیرد، ارائه آموزش‌های اثربخش در این دوران برای رشد بعدی کودک از اهمیت حیاتی برخوردار است. همچنین، این دوره به‌عنوان یک مرحله گذار و انتقال، کودک را برای حضور مؤثر در محیط دبستان آماده می‌کند (طالب‌زاده، ۱۳۸۵). یافته‌های پژوهش‌ها نشان می‌دهند کودکانی که دوره پیش‌دبستانی را گذرانیده‌اند، نسبت به کودکانی که این دوره را طی نکرده‌اند و بلافاصله وارد دوره ابتدایی شده‌اند، موفق‌تر بوده‌اند (صافی، ۱۳۷۹). افزون‌براین، آگاهی‌نداشتن از نیازها، توانایی‌ها و علایق کودکان پیش‌دبستانی و نبود یک الگوی مطلوب برنامه

-
1. Flavell
 2. Lever
 3. Janz

درسی تربیت‌بدنی ممکن است مشکلاتی را به‌بار آورد؛ از جمله اینکه ممکن است موجب محروم شدن بسیاری از کودکان پیش‌دبستانی از فواید بی‌شمار درس تربیت‌بدنی شود یا دانش و مهارت‌ها در سطوحی ارائه شوند که با توانایی‌ها، نیازها و علایق آن‌ها متناسب نباشند و گاه این تربیت نامناسب مایه خستگی و دل‌زدگی آنان شود و به دلیل وقوع در دوران اولیه کودکی، امکان دارد به صورت عادت درآید و در آن‌ها نهادینه شود.

همه این دلایل به‌علاوه تأکید سند تحول بنیادین بر تعمیم دوره پیش‌دبستانی با تأکید بر آموزش‌های قرآنی، تربیت‌بدنی و اجتماعی با عنوان راهکار ۱-۵، خاص بودن دوره پیش‌دبستانی و اهمیت درس تربیت‌بدنی را در این دوره اثبات می‌کند و ضرورت توجه به برنامه درسی تربیت‌بدنی این دوره را روشن می‌کند. افزون‌براین، پایه‌گذاری نظام‌های آموزشی نوین و کارآمد نیاز به اندیشه‌های جدید و روش‌های نو دارد. پاسخ به سؤال‌هایی از قبیل محتوای برنامه درسی تربیت‌بدنی دوره پیش‌دبستانی چه باشد؟ چه وسایل و مواد آموزشی موردنیاز هستند؟ و چگونه باید ارزشیابی کنیم؟، کارشناسان امور آموزشی را بر آن می‌دارد که برای همگام‌شدن با تحولات و پیشرفت‌های جدید، برای ایجاد تغییرات از طریق شناسایی نوآوری‌ها و روش‌های تازه به جست‌وجو بپردازند؛ براین اساس، پژوهش حاضر در راستای راهکار ۹-۱۱ سند تحول بنیادین آموزش و پرورش ایران بر آن است که از طریق مطالعه تطبیقی، برنامه درسی دوره پیش‌دبستانی کشورهای آمریکا، استرالیا، انگلستان، کانادا، چین و ایران را از منظر درس تربیت‌بدنی مقایسه کند تا از این طریق بتواند شباهت‌ها و تفاوت‌های عناصر برنامه درسی دوره پیش‌دبستانی کشورهای مورد مطالعه را از منظر درس تربیت‌بدنی شناسایی کند. به دنبال آن، از طریق بومی‌سازی تجربیات و یافته‌های مفید آن‌ها و بهره‌مندی آگاهانه از آن‌ها، راهکارها و پیشنهادهایی را برای بهبود برنامه درسی دوره پیش‌دبستانی ایران و تدوین برنامه درسی تربیت‌بدنی این دوره ارائه دهد؛ بنابراین، این مطالعه به دنبال پاسخ‌گویی به سؤال‌های زیر است:

- ۱- از منظر درس تربیت‌بدنی، عناصر برنامه درسی دوره پیش‌دبستانی در کشورهای مورد مطالعه، چیست؟
- ۲- از منظر درس تربیت‌بدنی، چه شباهت‌ها و تفاوت‌هایی در عناصر برنامه درسی دوره پیش‌دبستانی بین کشورهای مورد مطالعه و ایران وجود دارند؟

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش یک نوع مطالعه تطبیقی است. مطالعه تطبیقی دو رویکرد کمی و کیفی دارد. رویکرد کمی مبتنی بر داده‌های کمی و رویکرد کیفی مبتنی بر معانی، مفاهیم، زمینه‌ها، موقعیت‌ها و توصیف‌ها است. علاوه بر این، لازم است که واحدهای مقایسه‌ای نیز مشخص شوند. واحدهای مقایسه

در مطالعه تطبیقی می‌توانند مکان‌ها، زمان‌ها، نهادها، فرهنگ‌ها، ارزش‌ها، عملکردها و برنامه‌های درسی باشند. در پژوهش حاضر، واحد مقایسه برنامه‌های درسی است. در واحد مقایسه، برنامه‌های درسی معمولاً تمرکز بر اجزای اصلی برنامه درسی؛ یعنی عناصر اهداف، محتوا، سازمان‌دهی محتوا، فرایندهای یاددهی-یادگیری و ارزشیابی دارند که در این مطالعه از الگوی نه‌گانه کلاین به‌عنوان مبنای واحد مقایسه استفاده شد. برای انجام این کار، در این مطالعه از روش جرج بردی استفاده شد که بارزترین رویکرد کیفی به مطالعات تطبیقی است (الماسی، ۱۳۸۲).

در این پژوهش، جامعه آماری، برنامه درسی تربیت‌بدنی دوره پیش‌دبستانی کشورهای منتخب (شامل آمریکا، استرالیا، انگلستان، کانادا و چین) بود که براساس پیشگام‌بودن این کشورها در دنیا در زمینه ورزش و همچنین، پیش‌روبودن آن‌ها در تدوین برنامه درسی تربیت‌بدنی به‌خصوص دوره پیش‌دبستانی و در دسترس بودن برنامه درسی تربیت‌بدنی آن‌ها، از بین کشورهای چهار قاره دنیا با روش هدفمند و از نوع در دسترس انتخاب شدند.

اطلاعات موردنیاز برنامه درسی کشورهای مورد مطالعه از طریق مراجعه به منابع نوشتاری، سایت‌ها و جست‌وجو در اینترنت، با استفاده از چک‌لیست محتوا جمع‌آوری شد. اطلاعات موردنیاز در مورد برنامه درسی دوره پیش‌دبستانی ایران از منظر درس تربیت‌بدنی از این طریق به‌دست آمد: اسناد و مدارک (سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، ۱۳۹۰؛ سند برنامه درسی ملی ایران، نگاشت ۱۳۸۹؛ اساسنامه دوره پیش‌دبستانی و کتاب راهنمای برنامه‌ها و فعالیت‌های دوره پیش‌دبستانی، ۱۳۹۲) و همچنین، مصاحبه نیمه‌سازمان‌یافته با کارشناسان و صاحب‌نظران کلیدی با توجه به اشباع نظری داده‌ها (شامل چهار نفر از کارشناسان و برنامه‌ریزان برنامه درسی دوره پیش‌دبستانی وزارت آموزش و پرورش و سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی و همچنین، چهار نفر از مربیان مراکز پیش‌دبستانی) که به‌صورت نمونه‌گیری هدفمند از نوع گلوله برفی انتخاب شدند.

برای بررسی روایی مصاحبه از روایی محتوایی استفاده شد؛ به این صورت که سؤال‌های مصاحبه توسط اساتید برنامه‌ریزی درسی و تربیت‌بدنی بازنگری و بررسی شدند و در نهایت، پس از انطباق سؤال‌ها با موضوع و اهداف پژوهش، فرم نهایی مصاحبه به تأیید آن‌ها رسید. برای بررسی پایایی چک‌لیست تحلیل محتوای مصاحبه‌ها و اسناد، از تحلیل مجدد آن‌ها توسط شخص دوم استفاده شد. بدین منظور، چک‌لیست تحلیل محتوا در اختیار پژوهشگر دیگری قرار گرفت تا به‌صورت هم‌زمان و موازی با پژوهشگر، متون یادشده را تحلیل کند. نتیجه این فرایند ضریب توافق ۸۳٪ بود. در این مطالعه، برای

تجزیه و تحلیل اطلاعات از روش تحلیل محتوا به صورت کیفی و از نرم افزار تحلیل داده های کیفی (ان.وی.وو. نسخه هشت) استفاده شد.

نتایج

نتیجه مطالعه تطبیقی و مقایسه آن با برنامه درسی تربیت بدنی دوره پیش دبستانی ایران، نتیجه مطالعه تطبیقی برنامه درسی تربیت بدنی دوره پیش دبستانی در پنج کشور استرالیا، کانادا، آمریکا، انگلستان و چین و همچنین، تفاوتها و شباهتهای عناصر برنامه درسی تربیت بدنی دوره پیش دبستانی این کشورها با برنامه درسی دوره پیش دبستانی ایران از منظر درس تربیت بدنی، به شرح زیر هستند.

اصول برنامه درسی تربیت بدنی دوره پیش دبستانی در کشورهای مورد مطالعه

جدول ۱- اصول برنامه درسی تربیت بدنی دوره پیش دبستانی در کشورهای مورد مطالعه

کشورها	اصول
استرالیا	تربیت بدنی و سلامت با رشد جسمانی، اجتماعی، شناختی و عاطفی، روابط مثبت میان فردی، عوامل مؤثر در انتخاب های سلامت فردی، زندگی و یادگیری در یک محیط امن و سالم، سازگاری با یک سبک زندگی فعال، الگوهای حرکتی بنیادی و هماهنگی بدن، مهارتهایی که قادر به ایجاد سلامتی و نتایج حرکتی بهتر می شوند، ارزش قائل شدن برای خود و دیگران، بهبود فعالیت بدنی، تأکید بر تصمیمات آگاهانه ای که منجر به عملکرد مؤثر و مسئولیت پذیر می شود، در ارتباط است.
کانادا	تربیت بدنی به دنبال به کارگیری دانش آموزان در زندگی فعال برای بهبود سلامت جسمانی و ایجاد دانش و همچنین، فراهم کردن فرصت هایی برای شرکت در دامنه وسیعی از فعالیت ها برای حل مشکلات فردی و گروهی است.
آمریکا	- مهارت های حرکتی بنیادی یاد گرفته شده در دوره کودکی، پایه و اساس همه تجربیات حرکتی را شکل می دهند و در فعالیت بدنی در طول زندگی استفاده می شوند؛ - تأکید و تمرکز بر حرکات شاد؛ - تجربه آرام؛ اما با رشد یکنواخت در قد، وزن، قدرت و استقامت عضلانی، هماهنگی چشم با دست؛ - کودکان پیش دبستانی از حرکت کردن با موزیک لذت می برند؛ بنابراین، فعالیت ریتمیک یک جلسه ایده آل برای تمرین مهارت های حرکتی جابه جایی و غیر جابه جایی است؛

ادامه جدول ۱- اصول برنامه درسی تربیت بدنی دوره پیش دبستانی در کشورهای مورد مطالعه

کشورها	اصول
انگلستان	یک برنامه درسی تربیت بدنی با کیفیت بالا، همه دانش آموزان را برای موفقیت و برتری در ورزش رقابتی و دیگر فعالیت های جسمانی برمی انگیزاند. این برنامه درسی باید فرصت هایی را برای دانش آموزان فراهم کند تا از نظر جسمانی مطمئن شوند و سلامتی و آمادگی جسمانی شان را حفظ کند. فرصت هایی که شخصیت آن ها را می سازند و به شکل گیری ارزش هایی نظیر انصاف و احترام کمک می کنند؛
چین	سلامت، آمادگی جسمانی، تسلط بر مهارت های اساسی ورزش، آگاهی از قوانین اصلی رشته های ورزشی؛
ایران	هماهنگی با اهداف و محتوای دوره ابتدایی، تدوین غیرمتمرکز محتوا، توجه به فرهنگ بومی و محلی، فعالیت های تلفیقی و انعطاف پذیری، متناسب بودن با توانایی ها، نیازها و علایق کودکان و رعایت عنصر شادی و نشاط.

تفاوت ها و شباهت های اصول برنامه درسی تربیت بدنی دوره پیش دبستانی کشورهای

منتخب با ایران

همه کشورهای مورد مطالعه اصولی را برای درس تربیت بدنی خود تدوین کردند. کشورهای چینی، استرالیا، کانادا و آمریکا در اصول برنامه درسی تربیت بدنی دوره پیش دبستانی خود بر رویکرد زندگی فعال و رشد هر سه بعد جسمانی، شناختی، عاطفی، یادگیری مهارت های حرکتی بنیادی و سلامت و آمادگی جسمانی تأکید دارند. در برنامه درسی دوره پیش دبستانی ایران چیزی به نام اصول برنامه درسی تربیت بدنی وجود ندارد؛ زیرا، اساساً برای این دوره چیزی به نام برنامه درسی تربیت بدنی تدوین نشده است تا برای آن اصولی تدوین شود؛ بلکه مجموعه ای اصول کلی تدوین شده اند که مربوط به همه حوزه های یادگیری و اهداف این دوره هستند. به جای آن، تشابهی در رعایت عنصر شادی و نشاط و تأکید بر لذت بخش بودن برنامه درسی این دوره در برنامه درسی کشورهای منتخب به ویژه آمریکا و ایران مشاهده می شود.

اهداف برنامه درسی تربیت بدنی دوره پیش دبستانی در کشورهای مورد مطالعه

جدول ۲- اهداف برنامه درسی تربیت بدنی دوره پیش دبستانی در کشورهای مورد مطالعه

کشورها	اهداف
استرالیا	رشد دانش و فهم، رشد مهارت‌ها، رشد ارزش‌ها و نگرش‌های مورد نیاز برای ایجاد زندگی موفق، فعال و سالم در هر دانش آموز؛
کانادا	حرکت کردن و انجام دادن (رشد بعد روانی- حرکتی)، فهمیدن و به کار بردن (رشد بعد شناختی) و مشارکت و مسئولیت (رشد بعد عاطفی)؛
آمریکا	استاندارد ۱: دانش آموزان مهارت‌ها و الگوهای حرکتی مورد نیاز برای اجرای فعالیت‌های بدنی مختلف را به نمایش می‌گذارند؛ استاندارد ۲: دانش آموزان دانش مفاهیم، اصول و راهبردهای حرکتی را که برای یادگیری و اجرای فعالیت‌های بدنی کاربرد دارند، به نمایش می‌گذارند؛ استاندارد ۳: دانش آموزان سطح آمادگی جسمانی را برای بهبود سلامتی و اجرا ارزشیابی و حفظ می‌کنند؛ استاندارد ۴: دانش آموزان دانش مفاهیم اصول و راهبردهای آمادگی جسمانی را برای بهبود سلامتی و اجرا نشان می‌دهند؛ استاندارد ۵: دانش آموزان دانش مفاهیم، اصول و راهبردهای روان‌شناسی و جامعه‌شناسی را که برای یادگیری و اجرای فعالیت بدنی کاربرد دارند، نشان می‌دهند و از آن‌ها استفاده می‌کنند.
انگلستان	رشد صلاحیت و شایستگی برای برتری در دامنه وسیعی از فعالیت‌های بدنی، از نظر جسمانی فعال بودن، به کار بردن در فعالیت‌ها و ورزش‌های رقابتی، ایجاد زندگی فعال و سالم.
چین	رشد جسمانی، رشد شناختی و رشد زبان، رشد اجتماعی و عاطفی، رشد زیبایی‌شناختی.
ایران	پرورش مهارت‌های جسمی- حرکتی، ارتقای سطح بهداشت و ایمنی.

تفاوت‌ها و شباهت‌های اهداف برنامه درسی تربیت بدنی دوره پیش دبستانی کشورهای

منتخب با ایران

هر پنج کشور مورد مطالعه، رشد بعد شناختی (دانش و فهم)، رشد بعد روانی- حرکتی (حرکت کردن و انجام دادن یا رشد مهارت‌ها) و رشد بعد عاطفی را (ارزش‌ها و نگرش‌ها یا مشارکت و مسئولیت) به عنوان اهداف اصلی برنامه درسی تربیت بدنی دوره پیش دبستانی خود نام برده‌اند. کشورهای استرالیا و کانادا این سه بعد را به طور مشخص در اهداف خود آورده‌اند؛ اما کشور آمریکا آن‌ها را در قالب پنج استاندارد ارائه کرده است. در برنامه درسی دوره پیش دبستانی ایران، فقط دو هدف پرورش مهارت‌های جسمی- حرکتی و ارتقای سطح بهداشت و ایمنی با درس تربیت بدنی مرتبط است که البته این اهداف هر سه بعد شناختی، روانی- حرکتی و عاطفی را پوشش نمی‌دهند. هدف اول فقط مربوط به بعد روانی- حرکتی است، هدف دوم نیز بیشتر بعد شناختی را پوشش می‌دهد و هر هدفی که بتواند بعد عاطفی را پوشش دهد، مشاهده نمی‌شود.

نتایج برنامه درسی تربیت بدنی دوره پیش دبستانی در کشورهای مورد مطالعه

جدول ۳- نتایج برنامه درسی تربیت بدنی دوره پیش دبستانی در کشورهای مورد مطالعه

کشورها	نتایج
استرالیا	نتایج به آنچه که انتظار می‌رود اغلب دانش‌آموزان در پایان هر مرحله به‌عنوان نتیجه تدریس و یادگیری مؤثر درس تربیت بدنی، سلامت و رشد فردی در دانش، فهم و مهارت‌ها را به‌دست آوردند، اطلاق می‌شود. این نتایج برای ۶ ارزش، ۵ مهارت و هشت موضوع محتوای درس تربیت بدنی، سلامت و رشد فردی تنظیم شده است.
کانادا	شامل شش نتیجه برنامه درسی کلی و ۲۶ نتیجه برنامه درسی مرحله کلیدی پیش دبستانی: - حرکت کردن و انجام دادن: اجرای مؤثر، خلاق و رسای الگوهای حرکتی سازگار با سبک زندگی فعال؛ - فهمیدن و به‌کاربردن: نمایش مهارت‌های تفکر انتقادی و تفکر خلاق در مشکلات مرتبط با حرکات، ارزیابی نگرش‌ها و رفتارهای درحین فعالیت در ارتباط با خود، کلاس، مدرسه و جامعه؛ - مشارکت و مسئولیت: نمایش رفتار مسئولیت‌پذیر اجتماعی درون مدرسه و جامعه، نمایش مسئولیت فردی برای محیط اجتماعی، فیزیکی و طبیعی درحین فعالیت بدنی، نمایش رشد فردی نظیر اعتمادبه‌نفس مثبت، خودمسئولیتی، رهبری، تصمیم‌گیری، همکاری، خودانعکاسی و قدرتمندی درحین فعالیت بدنی.
آمریکا	- تکنیک‌های صحیح حرکات جابه‌جایی و غیرجابه‌جایی و مهارت‌های دستکاری را یاد می‌گیرند؛ - نام بخش‌های مختلف بدن را یاد می‌گیرند؛ - یاد می‌گیرند که عضلات، استخوان‌ها را حرکت می‌دهند؛ - یاد می‌گیرند که قلب یک عضله است و همراه با شش‌ها برای رساندن اکسیژن به اندام‌ها کار می‌کنند؛ - میل به شرکت در بسیاری از فعالیت‌های بدنی را دارند؛ - نقش‌های مختلفی چون رهبر و پیرو را درحین تمرین به‌اشتراک می‌گذارند.
انگلستان	در پایان هر مرحله کلیدی از دانش‌آموزان انتظار می‌رود تا موضوع‌ها، مهارت‌ها و فرایندهای ویژه متداول در برنامه درسی را بدانند، بفهمند و به‌کار گیرند.
چین	پژوهشگر مطلبی را یافت نکرد.
ایران	پژوهشگر مطلبی را یافت نکرد.

تفاوت‌ها و شباهت‌های نتایج برنامه درسی تربیت بدنی دوره پیش دبستانی در کشورهای منتخب با ایران

همه کشورهای به غیر از ایران و چین، نتایجی را که انتظار می‌رود اغلب دانش‌آموزان در پایان دوره پیش دبستانی به‌عنوان نتیجه تدریس و یادگیری مؤثر درس تربیت بدنی به‌دست آوردند، در برنامه درسی تربیت بدنی خود ارائه کرده‌اند. در این نتایج، این کشورها به‌طور دقیق مشخص کردند که یک دانش‌آموز

پیش دبستانی در پایان دوره چه چیزی می‌داند، قادر به انجام چه کاری است و به چه چیزی باور دارد. این امر می‌تواند ارزشیابی و میزان یادگیری را آسان کند؛ اما متأسفانه در برنامه درسی دوره پیش دبستانی ایران به نتایج اشاره‌ای نشده است. در این میان، کشورهای استرالیا، کانادا و آمریکا این نتایج را در قالب همان سه بعد شناختی، عاطفی و روانی - حرکتی به صورت مشروح ارائه کرده‌اند؛ اما در برنامه درسی کشور انگلستان به صورت کلی اشاره شده است.

محتوای برنامه درسی تربیت بدنی دوره پیش دبستانی در کشورهای مورد مطالعه

جدول ۴- محتوای برنامه درسی تربیت بدنی دوره پیش دبستانی در کشورهای مورد مطالعه

کشورها	محتوا
استرالیا	هشت موضوع: سبک زندگی فعال، رقص، بازی‌ها و ورزش‌ها، رشد و تکامل، ژیمناستیک، ارتباطات میان فردی، انتخاب‌های سلامت فردی و زندگی ایمن. پنج مهارت: برقراری ارتباط، تصمیم‌گیری، تعامل، حرکت کردن و حل مسئله.
کانادا	۱- بازی‌ها، آگاهی از فضا، جهت‌ها و بدن؛ ۲- بازی‌ها، مهارت‌های جابه‌جایی؛ ۳- بازی‌ها، مهارت‌های غیرجابه‌جایی؛ ۴- بازی‌ها، مهارت‌های دستکاری، پرتاب و دریافت اشیای کوچک؛ ۵- بازی‌ها، مهارت‌های دستکاری، پرتاب و دریافت اشیای بزرگ؛ ۶- بازی‌ها، مهارت‌های دستکاری، پرتاب و دریافت اسباب‌ها؛ ۷- بازی‌ها، مهارت‌های دستکاری، سرگرم‌شدن با اسباب‌بازی‌ها؛ ۸- فعالیت‌های ریتمیک؛ ۹- مدیریت بدن و جهت‌یابی.
آمریکا	مفاهیم حرکتی، مدیریت بدن، مهارت‌های حرکتی جابه‌جایی، مهارت‌های دستکاری، مهارت‌های ریتمیک، مفاهیم آمادگی جسمانی، خودمسئولیتی، تعامل اجتماعی و پویایی گروهی. - حرکات بنیادی شامل دویدن، پریدن، پرتاب کردن و گرفتن همانند توسعه تعادل، چابکی و هماهنگی و به‌کارگیری این مهارت‌ها در فعالیت‌های مختلف فردی و گروهی؛ - شرکت در بازی‌ها و رقابت‌های انفرادی و تیمی، توسعه تاکتیک‌های ساده برای حمله و دفاع و فعالیت‌های جسمانی در موقعیت‌های چالش‌برانگیز؛ - اجرای رقص با استفاده از الگوی حرکتی ساده؛ - شنا.
چین	مباحث تئوری آموزش سلامت، ژیمناستیک، انعطاف‌پذیری، رقص، بازی، شنا و اسکیت. توسعه توانایی‌های جسمی - حرکتی: نشست، راه رفتن، چرخیدن، جهیدن، دویدن، پریدن، درج‌زدن، جمع و بازکردن اندام‌ها و خوابیدن؛ تقویت و هماهنگی توانایی‌های جسمی - حرکتی: لی‌لی کردن، جاخالی دادن، راه رفتن روی خطوط مستقیم، زاویه‌دار و شیب‌دار، هدف‌گیری، ضربه‌زدن با پا، ضربه‌زدن با دست، پریدن، سوزن را نخ کردن، دوختن، تا کردن، چسباندن، پر و خالی کردن، بستن بند کفش، باز و بسته کردن دکمه، ترسیم کردن، رنگ کردن، تقلید کردن حرکات، حمل درست اشیاء، پرتاب کردن اشیاء و دریافت کردن اشیاء؛ آشنایی با اعضای بدن و نحوه مراقبت از آن‌ها، رعایت بهداشت، تغذیه سالم، رعایت نکات ایمنی هنگام فعالیت.

تفاوت‌ها و شباهت‌های محتوای برنامه درسی تربیت‌بدنی دوره پیش‌دبستانی در کشورهای منتخب با ایران

در همه کشورهای از جمله ایران، مهارت‌های جابه‌جایی، مهارت‌های غیرجابه‌جایی و مهارت‌های دستکاری (مهارت‌های حرکتی بنیادی) اصلی‌ترین بخش محتوای درس تربیت‌بدنی دوره پیش‌دبستانی را تشکیل می‌دهند. مهارت‌های حرکتی بنیادی یادگرفته‌شده در دوره پیش‌دبستانی، پایه و اساس همه تجربیات حرکتی را شکل می‌دهند و در فعالیت بدنی طول زندگی استفاده می‌شوند. در همه پنج کشور مورد مطالعه، حرکات ریتمیک همراه با موزیک بخش مهم محتوای درس تربیت‌بدنی دوره پیش‌دبستانی را تشکیل می‌دهند؛ زیرا، دانش‌آموزان پیش‌دبستانی از حرکت کردن با موزیک لذت می‌برند. به همین دلیل، فعالیت ریتمیک یک جلسه ایده‌آل برای تمرین مهارت‌های حرکتی جابه‌جایی و غیرجابه‌جایی است؛ اما متأسفانه جای آن در برنامه درسی دوره پیش‌دبستانی ایران بسیار خالی است.

ژیمناستیک نیز یک بخش مهم محتوای درس تربیت‌بدنی دوره پیش‌دبستانی کشورهایی چون استرالیا و چین را تشکیل می‌دهد. شرکت در بازی‌های مختلف انفرادی و گروهی نیز در برنامه درسی تربیت‌بدنی دوره پیش‌دبستانی هر پنج کشور مشاهده می‌شود؛ زیرا، بازی نقش مهمی در یادگیری کودکان دارد؛ اما متأسفانه این بخش در برنامه درسی دوره پیش‌دبستانی ایران بسیار کم‌رنگ است. در واقع، محتوای ارائه‌شده در برنامه درسی تربیت‌بدنی کشورهای مورد مطالعه، مهارت‌ها و دانش و مفاهیم ضروری را ارائه می‌کند که همه دانش‌آموزان برای فعال بودن و لذت بردن از یک سبک زندگی سالم به آن‌ها نیاز دارند؛ اما همان‌طور که در بخش مربوط به عنصر هدف اشاره شد، در عنصر محتوای برنامه درسی دوره پیش‌دبستانی ایران فقط به بعد روانی- حرکتی و اجرای مهارت‌های حرکتی توجه شده است و دانش و مفاهیم ضروری که یک کودک پیش‌دبستانی برای فعالیت بدنی به آن‌ها نیاز دارد، ارائه نشده‌اند.

فعالیت‌های یادگیری برنامه درسی تربیت‌بدنی دوره پیش‌دبستانی در کشورهای مورد مطالعه

جدول ۵- فعالیت‌های یادگیری برنامه درسی تربیت‌بدنی دوره پیش دبستانی در کشورهای مورد مطالعه

کشورها	فعالیت‌های یادگیری
استرالیا	بازی‌های خلاق، شنا، رقص و ژیمناستیک
کانادا	بازی‌ها و سرگرمی‌ها، اجرای حرکات با شعر و سرود همراه با موزیک، فعالیت‌های ریتمیک، رقص، اکتشاف آزاد، تقلید و ادا اصول در آوردن
آمریکا	بازی و فعالیت‌های بدنی شاد، تفریحی، لذت‌بخش و چالش‌برانگیز
انگلستان	بازی‌ها، رقابت‌ها، فعالیت‌های جسمانی در موقعیت‌های چالش‌برانگیز
چین	بازی، ژیمناستیک، رقص و شنا
ایران	قصه، شعر و سرود، بازی، نقاشی، کار دستی، نمایش خلاق، بحث و گفت‌وگو، مشاهده، بازی‌های بومی و سنتی

تفاوت‌ها و شباهت‌های فعالیت‌های یادگیری برنامه درسی تربیت‌بدنی دوره پیش دبستانی

کشورهای منتخب با ایران

در برنامه درسی دوره پیش دبستانی همه کشورهای مورد مطالعه از جمله ایران، بازی فعالیت اصلی یادگیری است. در واقع، در برنامه درسی دوره پیش دبستانی این کشورها، یادگیری بازی محور است؛ زیرا، منجر به موفقیت‌های اجتماعی، عاطفی و علمی بیشتری می‌شود. در حقیقت، بازی به عنوان یک ضرورت برای رشد سلامتی مورد توجه است. به همین دلیل، سازمان ملل بازی را حق ویژه‌ای برای همه کودکان شناخته است. علاوه بر بازی، فعالیت‌های ریتمیک و موزون، ژیمناستیک، فعالیت‌های بدنی لذت‌بخش و چالش‌برانگیز همراه با شعر و موزیک، جزو فعالیت‌های یادگیری اصلی هر پنج کشور مورد مطالعه بوده‌اند.

در برنامه درسی دوره پیش دبستانی ایران نیز به بازی‌ها از جمله بازی‌های بومی و سنتی، بازی‌های دارای ریتم و آهنگ همراه با شعر و سرود اشاره شده است. همچنین، علاوه بر بازی به فعالیت‌های دیگری اشاره شده است که برخی از آن‌ها بیشتر برای تحقق اهداف دیگر حوزه‌های یادگیری هستند.

مواد و منابع برنامه درسی تربیت بدنی دوره پیش دبستانی در کشورهای مورد مطالعه

جدول ۶- مواد و منابع برنامه درسی تربیت بدنی دوره پیش دبستانی در کشورهای مورد مطالعه

کشورها	مواد و منابع
استرالیا	درمورد عنصر مواد و منابع، پژوهشگر مطلبی را یافت نکرد.
کانادا	وسایل موسیقی، طبل، کاغذ رنگی، کیسه‌های لوبیا، حلقه‌های هولاهوب، حروف الفبا، رنگ‌ها، شکل‌ها، حیوانات، توپ‌های بولینگ، فرزی اسفنجی، توپ‌های ژله‌ای، شیطونک‌ها، توپ‌های واکنشی، توپ‌های پری، توپ‌های تنیس و توپ‌های نخ، توپ‌های بزرگ رنگارنگ ساحلی، توپ‌های بسکتبال، والیبال و فوتبال اسفنجی، طناب‌زنی، شال، اسکوتر، روبان و تشک.
آمریکا	پژوهشگر مطلبی را یافت نکرد.
انگلستان	آموزش و پرورش مواد آموزشی خاصی را توصیه نمی‌کند. معلم با مشورت مدیر مدرسه و مسئول هماهنگی موضوعات درسی مواد آموزشی را انتخاب می‌کند.
چین	پژوهشگر مطلبی را یافت نکرد.
ایران	تاب، سرسره، الاکلنگ، توپ‌های کوچک و بزرگ، پازل، دومینو، انواع بلوک‌های ساختمان‌سازی، اتصالات، مکعب‌های چوبی و پلاستیکی، کاغذهای رنگی، خمیر بازی.

تفاوت‌ها و شباهت‌های مواد و منابع برنامه درسی تربیت بدنی دوره پیش دبستانی کشورهای

منتخب با ایران

درمورد عنصر مواد و منابع، پژوهشگر در بررسی برنامه درسی تربیت بدنی اکثر کشورهای مورد مطالعه از جمله استرالیا، آمریکا، انگلستان و چین مطلبی یافت نکرد. در برنامه درسی ملی انگلستان، معلم با مشورت مدیر مدرسه مواد آموزشی را انتخاب می‌کند؛ اما در برنامه درسی دو کشور کانادا و ایران، به مواد، وسایل و تجهیزاتی اشاره شده است که برای یادگیری درس تربیت بدنی یا به عبارت دیگر، برای تحقق اهداف و محتوای تدوین شده هستند.

روش‌های تدریس برنامه درسی تربیت بدنی دوره پیش دبستانی در کشورهای مورد مطالعه

جدول ۷- روش‌های تدریس برنامه درسی تربیت‌بدنی دوره پیش‌دبستانی در کشورهای مورد مطالعه

کشورها	روش‌های تدریس
استرالیا	کودک‌محور، بازی خلاق، بازی‌های کوچک، تک‌موضوعی یا تلفیق با دیگر حوزه‌های یادگیری کلیدی و استفاده از راهبردهای تمایز برای دانش‌آموزان با نیازهای ویژه.
کانادا	کودک‌محور و تلفیقی، رقابت کمتر، آموزش فعالیت‌های حرکتی آهسته‌تر قبل از فعالیت‌های سریع‌تر، آموزش حرکت در مسیر مستقیم قبل از مسیرهای غیرمستقیم، آموزش مهارت‌های جابه‌جایی و غیرجابه‌جایی به صورت ترکیبی، فعالیت‌های کوتاه با دوره‌های استراحت، استفاده از بازخورد مثبت، فوری و ویژه از وسایل نرم و سبک به سمت استفاده از وسایل سنگین‌تر و سخت‌تر، نمایش مهارت، آموزش ایمنی استفاده از وسایل قبل از شروع هر فعالیتی، توضیح مفاهیم، بحث، اجرای حرکات با شعر و سرود، تقلید و اداواصول در آوردن و اکتشاف و استفاده از موزیک.
آمریکا	بازی، تمرکز بر حرکات شاد و تفریحی، استفاده از موزیک در اجرای حرکات، استفاده از راهبردهای تمایز برای دانش‌آموزان با نیازهای ویژه.
انگلستان	به کارگیری مهارت‌ها در فعالیت‌های مختلف فردی و گروهی، شرکت در بازی‌ها و رقابت‌های انفرادی و تیمی، توسعه تاکتیک‌های ساده برای حمله و دفاع، فعالیت‌های جسمانی در موقعیت‌های چالش برانگیز، اجرای رقص با استفاده از الگوی حرکتی ساده.
چین	کودک‌محور، تلفیقی و هماهنگ، استفاده از بازی، تدریس نظری و عملی با تأکید بر فعالیت‌های عملی.
ایران	روش فعال، کودک‌محور، تلفیقی، اولویت به بازی و فعالیت نشاط‌آور، پرهیز از روش‌های آموزش انتزاعی و حافظه‌مدار.

تفاوت‌ها و شباهت‌های روش‌های تدریس برنامه درسی تربیت‌بدنی دوره پیش‌دبستانی

کشورهای منتخب با ایران

در برنامه درسی همه کشورهای مورد مطالعه از جمله ایران، رویکرد کودک‌محوری، تلفیقی و بازی‌محوری، رویکردهای غالب برای روش تدریس در این دوره هستند. توجه به نیازها، علایق، خواسته‌ها و توانایی‌های کودک پیش‌دبستانی، تلفیق حوزه‌های یادگیری دیگر با حوزه یادگیری تربیت‌بدنی و یادگیری از طریق بازی، راهبردهای اصلی تدریس درس تربیت‌بدنی در دوره پیش‌دبستانی هستند. برنامه درسی دوره پیش‌دبستانی ایران روش‌های تدریس را به صورت کلی بیان کرده است؛ اما شامل این رویکردهای مهم ذکر شده نیز است.

بعضی از کشورها از جمله استرالیا و آمریکا به استفاده از راهبردهای تمایز در برنامه درسی تربیت‌بدنی برای دانش‌آموزان با نیازهای ویژه توجه کرده‌اند؛ اما سایر کشورها از جمله ایران در برنامه درسی‌شان برای کودکان با نیازهای ویژه راهبردهایی را ارائه نکرده‌اند. در این میان، کشور کانادا برای هر یک از محتوای درس تربیت‌بدنی راهبردهای تدریس خاص آن محتوا را ارائه کرده است؛ برای مثال، آموزش

مسیر مستقیم قبل از مسیر غیرمستقیم یا حرکات آهسته قبل از حرکات سریع. استفاده از موزیک در اجرای حرکات نیز یکی از روش‌های تدریس به کار گرفته شده در برنامه درسی کشور کانادا و آمریکا است؛ اما در برنامه درسی دوره پیش دبستانی ایران هیچ اشاره‌ای به استفاده از موزیک نشده است.

ارزشیابی برنامه درسی تربیت بدنی دوره پیش دبستانی در کشورهای مورد مطالعه

جدول ۸- ارزشیابی برنامه درسی تربیت بدنی دوره پیش دبستانی در کشورهای مورد مطالعه

کشورها	ارزشیابی
استرالیا	راهبردهایی نظیر دفاتر ثبت روزانه و یادداشت برداری، مشاهده‌ها، بحث و گفت‌وگو، ارائه‌ها، اجراهای حرکتی، چک‌لیست‌های مهارت‌ها، پروژه‌های فردی و گروهی و ارزشیابی‌هایی که همکلاسی انجام می‌دهد.
کانادا	پرسش‌ها و آزمون‌ها (سؤال‌های چندگزینه‌ای، درست و غلط، پرکردن، وصل کردن، طبقه‌بندی شکل‌ها یا الگوها، کتبی و شفاهی، بازی‌های نقش، سناریوها، داستان‌های ناتمام، نقشه کشیدن، راه چاره‌ها، مجلات روزانه و غیره).
آمریکا	مشاهده، یادداشت برداری، اجرای دانش آموزان، خودارزشیابی، ارزشیابی توسط یار، شرکت کردن دانش آموز.
انگلستان	ارزشیابی براساس استانداردهای تدوین شده
چین	درمورد ارزشیابی درس تربیت بدنی پژوهشگر مطلبی را یافت نکرد.
ایران	هیچ آزمون و امتحانی برگزار نمی‌شود.
	مشاهده رفتار در گروه به صورت توصیفی، انجام ارزشیابی در حین فرایند یادگیری، ارزشیابی همه ابعاد کودک، مقایسه نکردن عملکرد کودک با کودک دیگر، برگزار نکردن هرگونه آزمون و نبود نمره‌دهی و همچنین، گزارش نتیجه ارزشیابی به والدین.

تفاوت‌ها و شباهت‌های ارزشیابی برنامه درسی تربیت بدنی دوره پیش دبستانی کشورهای

منتخب با ایران

راهبرد غالب کشورهای مورد مطالعه (استرالیا، کانادا، آمریکا و ایران) برای ارزشیابی کودکان پیش دبستانی، راهبرد مشاهده رفتار و عملکرد کودک است. البته اغلب کشورها غیر از انگلستان، چین و ایران راهبردهای دیگری را نیز برای ارزشیابی درس تربیت بدنی دوره پیش دبستانی ارائه کرده‌اند؛ از جمله می‌توان به استفاده از چک‌لیست، یادداشت روزانه، اجرای دانش آموز، شرکت کردن دانش آموز و ارزشیابی توسط همکلاسی نام برد. بعضی از کشورها (استرالیا، کانادا و آمریکا) حتی چک‌لیست‌هایی را برای ارزشیابی درس تربیت بدنی در برنامه درسی‌شان به صورت پیوست برای استفاده مربیان این دوره آورده‌اند؛ به طوری که مربیان با استفاده از این چک‌لیست‌ها می‌توانند میزان یادگیری و دستیابی به نتایج این دوره را ارزیابی کنند.

کشور چین با توجه به برگزار نکردن هیچ آزمون و امتحانی در دوره پیش دبستانی، همانند کشور انگلستان هیچ گونه راهبردی را برای ارزشیابی درس تربیت بدنی دوره پیش دبستانی در برنامه درسی خود ارائه نکرد. همچنین، ایران برای محتوای ارائه شده هیچ گونه روش، راهبرد و چک لیستی را در برنامه درسی این دوره ارائه نکرده است و فقط چند اصل کلی را برای ارزشیابی این دوره ارائه کرده است. به همین دلیل، مربیان پیش دبستانی ایران برای ارزشیابی میزان تحقق هدف توسعه توانایی های جسمی- حرکتی با مشکل مواجه می شوند یا اینکه سلیقه ای عمل می کنند.

زمان در برنامه درسی تربیت بدنی دوره پیش دبستانی در کشورهای مورد مطالعه

جدول ۹- زمان در برنامه درسی تربیت بدنی دوره پیش دبستانی در کشورهای مورد مطالعه

کشورها	زمان
استرالیا	حداقل ۳۰ دقیقه در روز
کانادا	برنامه تربیت بدنی روزانه، فعالیت های کوتاه با دوره های استراحت
آمریکا	۱۵۰ دقیقه در هفته
انگلستان	پژوهشگر مطلبی را در خصوص مدت زمان درس تربیت بدنی دوره پیش دبستانی یافت نکرد. آزادی عمل مدارس در انتخاب طول مدت محتوای برنامه های درسی.
چین	فعالیت بدنی روزانه
ایران	روزانه ۳۰ دقیقه بازی در فضای باز و ناکافی بودن زمان برای فعالیت بدنی مناسب کودکان پیش دبستانی از نظر مربیان و کارشناسان.

تفاوتها و شباهت های زمان در برنامه درسی تربیت بدنی دوره پیش دبستانی کشورهای منتخب با ایران

اغلب کشورها (استرالیا، آمریکا و چین) انجام فعالیت بدنی روزانه را در برنامه درسی کودکان پیش دبستانی پیشنهاد کرده اند؛ برای مثال، کشور استرالیا حداقل ۳۰ دقیقه در روز و کشور آمریکا ۱۵۰ دقیقه در هفته را برای درس تربیت بدنی دوره پیش دبستانی در نظر گرفته اند. در برنامه درسی کشور انگلستان به زمان درس تربیت بدنی اشاره ای نشده است؛ اما این آزادی عمل را برای مدارس در انتخاب طول مدت محتوای برنامه های درسی قائل شده است. در برنامه درسی ایران به صورت مستقیم اشاره ای به زمان لازم برای درس تربیت بدنی نشده است؛ اما در نمونه برنامه روزانه ای که در کتاب راهنما ارائه شده است، ۳۰ دقیقه برای بازی در فضای باز اختصاص داده شده است که البته هیچ اشاره ای به نوع بازی نشده است؛ با این وجود، اکثر مربیان و کارشناسان در مصاحبه های خود ناکافی بودن زمان و ضرورت انجام فعالیت بدنی روزانه را تأیید کردند.

مکان در برنامه درسی تربیت بدنی دوره پیش دبستانی در کشورهای مورد مطالعه

جدول ۱۰- مکان در برنامه درسی تربیت بدنی دوره پیش دبستانی در کشورهای مورد مطالعه

کشورها	مکان
استرالیا	محیط مدرسه و خارج از محیط مدرسه، ایمنی محیط، وسایل و تجهیزات، قابل پیش بینی و متناسب بودن محیط با سطح رشد کودکان؛ سالن سرپوشیده ژیمناستیک، استخر و فضای بازی بیرونی روباز.
کانادا	سالن سرپوشیده ژیمناستیک و فضای بازی بیرونی روباز
آمریکا	سالن سرپوشیده ژیمناستیک و فضای بازی بیرونی روباز
انگلستان	سالن سرپوشیده ژیمناستیک، استخر و فضای بازی بیرونی روباز
چین	سالن سرپوشیده ژیمناستیک، استخر و فضای بازی بیرونی روباز
ایران	امکان اجرای فعالیت های فردی و گروهی، امکان حضور والدین و مشارکت آن ها، امکان اجرای فعالیت های مختلف یادگیری، دارا بودن فضای باز مناسب برای فعالیت های ورزشی، بازی کودکان و متناسب با تعداد کودکان، مجهز بودن به وسایل مورد نیاز و دارا بودن شرایط ایمنی، بهداشتی و رفاهی

تفاوت ها و شباهت های مکان در برنامه درسی تربیت بدنی دوره پیش دبستانی کشورهای منتخب با ایران

در برنامه درسی هر پنج کشور مورد مطالعه به طور مستقیم به عنصر مکان برای درس تربیت بدنی دوره پیش دبستانی اشاره نشده است یا اینکه پژوهشگر چنین مطلبی را یافت نکرد؛ اما با توجه به اینکه ژیمناستیک، رقص، حرکات ریتمیک و شنا موضوع های اصلی محتوای برنامه درسی تربیت بدنی دوره پیش دبستانی این کشورها را تشکیل می دهند، طبیعی است که برای تحقق و انجام این محتوا به سالن سرپوشیده ژیمناستیک و استخر نیاز است و برای انجام بازی های مختلف دیگر به فضای بازی بیرونی روباز نیاز است. این در حالی است که در کتاب راهنمای برنامه ها و فعالیت های آموزشی دوره پیش دبستانی/ایران در خصوص عنصر مکان فقط به فضای باز برای فعالیت های ورزشی و بازی اشاره شده است و هیچ اشاره ای به سالن سرپوشیده نشده است.

گروه بندی در برنامه درسی تربیت بدنی دوره پیش دبستانی در کشورهای مورد مطالعه

جدول ۱۱- گروه‌بندی در برنامه درسی تربیت‌بدنی دوره پیش دبستانی در کشورهای مورد مطالعه

کشورها	گروه‌بندی
استرالیا	انجام فعالیت‌های گروهی، تیم‌های دونفری و چندنفری
کانادا	شرکت در فعالیت‌های انفرادی و گروهی، به اشتراک گذاشتن ایده‌ها، فضاها و وسایل
آمریکا	پویایی گروهی: شرکت در فعالیت بدنی به‌عنوان رهبر و پیرو
انگلستان	شرکت در رقابت‌های انفرادی و گروهی و بازی‌های تیمی
چین	پژوهشگر مطلبی را یافت نکرد.
ایران	استفاده از فعالیت‌های گروهی، تقسیم‌بندی کودکان به گروه‌های چندنفری

تفاوت‌ها و شباهت‌های گروه‌بندی در برنامه درسی تربیت‌بدنی دوره پیش دبستانی کشورهای منتخب با ایران

همه کشورهای مورد مطالعه از جمله ایران، در برنامه درسی شان بر شرکت کودکان دوره پیش دبستانی در فعالیت‌های گروهی و بازی‌های تیمی دونفری تا چندنفری تأکید کرده‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به نقش و اهمیت درس تربیت‌بدنی در رشد همه‌جانبه کودکان پیش دبستانی، اغلب کشورهای پیشرفته دنیا در راستای کیفیت‌بخشی به برنامه‌های درسی دوره پیش دبستانی و درس تربیت‌بدنی اقدامات خوبی را انجام داده‌اند؛ بنابراین، برای همگام شدن با تحولات و پیشرفت‌های دنیا و برای ایجاد تغییرات از طریق شناسایی طرح‌ها و برنامه‌ها، در پژوهش حاضر مطالعه تطبیقی برنامه درسی تربیت‌بدنی دوره پیش دبستانی کشورهای آمریکا، استرالیا، انگلستان، کانادا و چین انجام شد تا از این طریق بتوان شباهت‌ها و تفاوت‌های عناصر برنامه درسی دوره پیش دبستانی کشورهای مورد مطالعه را از منظر درس تربیت‌بدنی شناسایی کرد. افزون بر این، راهکارها و پیشنهادهایی برای بهبود برنامه درسی دوره پیش دبستانی ایران و تدوین برنامه درسی تربیت‌بدنی این دوره ارائه شوند.

با نگاه مختصری به برنامه درسی کشورهای مورد مطالعه درمی‌یابیم که همه این کشورها برای درس تربیت‌بدنی به‌ویژه در دوران اولیه کودکی ارزش و اهمیت خاصی قائل شدند. گواه این ادعا تدوین برنامه درسی تربیت‌بدنی جامع است که از پایین‌ترین پایه تحصیلی؛ یعنی دوره پیش دبستانی شروع می‌شود و تا پایه‌های آخر به صورت کاملاً مرتبط و متصل به هم ادامه دارد؛ اما متأسفانه در نظام آموزشی ایران با وجود تأکید و اهمیت اسناد بالادستی (تعمیم دوره پیش دبستانی با تأکید بر آموزش‌های قرآنی، تربیت‌بدنی و اجتماعی با عنوان راهکار ۱-۵ در سند تحول بنیادین)، درس تربیت‌بدنی هنوز جایگاه واقعی خود را در برنامه‌ریزی درسی پیدا نکرده است. در این پژوهش مشخص شد که تاکنون برای

درس تربیت‌بدنی دوره پیش‌دبستانی ایران هیچ برنامه‌ای طراحی و تدوین نشده است؛ بنابراین، پیشنهاد می‌شود علاوه بر بهره‌مندی آگاهانه از تجربیات و یافته‌های کشورهای پیشرو، برنامه‌ای متناسب با شرایط فرهنگی و بومی کشور و همچنین، متناسب با توانایی‌ها، علایق، نیازها و توجه به تفاوت‌های فردی و جنسیتی کودکان پیش‌دبستانی طراحی، تدوین و اجرا شود. هدف این برنامه کیفیت‌بخشی به برنامه آموزشی دوره پیش‌دبستانی ایران و بهره‌مندی کودکان پیش‌دبستانی از فواید بی‌شمار فعالیت بدنی و حرکتی، در راستای تربیت انسانی سالم و بانشاط به‌عنوان اولین هدف کلان سند تحول بنیادین و همچنین، راهکار ۱-۵ ذکر شده در خصوص درس تربیت‌بدنی دوره پیش‌دبستانی ایران است.

برای تدوین هر برنامه‌ای شایسته است ابتدا اصول و مبانی آن برنامه تدوین شوند تا با ارزش‌ها و مبانی آن جامعه هم‌خوانی داشته باشند. نتایج این مطالعه نشان داد که اکثر کشورهای مورد مطالعه اصولی را برای برنامه درسی تربیت‌بدنی تدوین کرده‌اند. آن‌ها در این اصول مسائل و رویکردهای اصلی برنامه درسی تربیت‌بدنی کشور خود را مطرح کرده‌اند. کشورهایی چون استرالیا، کانادا و آمریکا در اصول برنامه درسی تربیت‌بدنی دوره پیش‌دبستانی خود، بر رشد هر سه بعد جسمانی، شناختی، عاطفی، یادگیری مهارت‌های حرکتی بنیادی و سلامت و آمادگی جسمانی و رویکرد زندگی فعال تأکید کرده‌اند. در مقابل، در برنامه درسی دوره پیش‌دبستانی ایران مجموعه‌ای اصول کلی ارائه شده‌اند که دربرگیرنده همه حوزه‌های یادگیری هستند و در خصوص درس تربیت‌بدنی اصولی ارائه نشده است؛ از این رو، پیشنهاد می‌شود در طراحی برنامه درسی تربیت‌بدنی دوره پیش‌دبستانی ایران به تدوین اصول تربیت‌بدنی توجه شود تا تمام فعالیت‌های حرکتی و بدنی کودکان این دوره بر آن اصول استوار باشند. پیشنهاد می‌شود این اصول شامل موارد زیر باشند:

- تأکید بر رشد هر سه بعد جسمانی، شناختی، عاطفی؛
- تأکید بر رویکرد زندگی فعال و سالم؛
- تأکید بر رویکرد بازی‌محور و بانشاط بودن تمام فعالیت‌های این دوره؛
- تأکید بر یادگیری مهارت‌های حرکتی بنیادی.

هدف، اولین و مهم‌ترین عنصر برنامه درسی است که باید در طراحی هر برنامه درسی به آن توجه کرد. همان‌طور که نتایج این مطالعه نشان داد، هدف در برنامه درسی تربیت‌بدنی دوره پیش‌دبستانی همه کشورهای مورد مطالعه شامل رشد هر سه بعد شناختی، عاطفی و روانی - حرکتی کودک بود. این در حالی است که در برنامه درسی دوره پیش‌دبستانی ایران، ۱۱ هدف کلی بیان شده‌اند که فقط یک هدف؛ یعنی پرورش توانایی‌های جسمی - حرکتی و تاحدودی هدف ارتقای سطح بهداشت و ایمنی را می‌توان مرتبط با درس تربیت‌بدنی دانست؛ به‌طوری‌که هدف اول، رشد بعد روانی - حرکتی را در

برمی‌گیرد و هدف دوم نیز با بعد شناختی در ارتباط است. این دو هدف به‌خوبی ابعاد روانی- حرکتی و شناختی را پوشش نمی‌دهند؛ اما در این برنامه از رشد بعد عاطفی غفلت شده است؛ بنابراین، پیشنهاد می‌شود که هم‌راستا با اهداف کلان سند تحول بنیادین، اهداف زیر برای برنامه درسی تربیت‌بدنی این دوره تدوین شوند تا بتواند رشد هر سه بعد کودک را در برگیرد: ۱- رشد دانش و فهم (درک کردن و فهمیدن)؛ ۲- رشد مهارت‌ها (حرکت کردن و انجام دادن)؛ ۳- رشد ارزش‌ها و نگرش‌ها (مشارکت و مسئولیت).

نتایج، عنصر دیگری است که در این مطالعه بررسی شد. نتایج، اشاره دارد به آنچه انتظار می‌رود اغلب دانش‌آموزان در پایان دوره پیش‌دبستانی به‌عنوان نتیجه تدریس و یادگیری مؤثر درس تربیت‌بدنی به‌دست آوردند. این امر می‌تواند کار ارزشیابی و میزان یادگیری را نیز آسان کند. یافته‌های این مطالعه نشان داد که اغلب کشورهای مورد مطالعه در برنامه درسی تربیت‌بدنی دوره پیش‌دبستانی خود به این نتایج اشاره کردند. آن‌ها در این نتایج به‌صورت دقیق مشخص کردند که یک دانش‌آموز پیش‌دبستانی در پایان دوره چه چیزی می‌داند، قادر به انجام چه کاری است و به چه چیزی باور دارد؛ یعنی دقیقاً مطابق با اهداف برنامه به نتایج هر سه بعد اشاره کرده‌اند؛ اما متأسفانه در برنامه درسی دوره پیش‌دبستانی ایران به نتایج (نه به‌صورت کلی و نه برای درس تربیت‌بدنی) اشاره‌ای نشده است. پیشنهاد می‌شود که هم‌راستا با تدوین اهداف درس تربیت‌بدنی دوره پیش‌دبستانی ایران، به نتایجی که انتظار می‌رود اغلب دانش‌آموزان در پایان این دوره به‌عنوان نتیجه تدریس و یادگیری مؤثر درس تربیت‌بدنی در هر سه بعد شناختی، عاطفی و روانی- حرکتی به‌دست آورند، به‌صورت تفصیلی و مجزا اشاره شود.

بدیهی است که محتوای هر برنامه باید با اهداف آن برنامه منطبق باشد؛ درغیراین‌صورت آن اهداف محقق نخواهند شد. نتایج نشان داد که این اصل کاملاً در برنامه درسی کشورهای مورد مطالعه دیده شده است. آن‌ها برای تحقق هر هدف محتوایی ارائه کردند. درواقع، آن‌ها مهارت‌ها، دانش و مفاهیم ضروری‌ای را ارائه کردند که همه دانش‌آموزان برای فعال بودن و لذت بردن از یک سبک زندگی سالم به آن‌ها نیاز دارند. در برنامه درسی تربیت‌بدنی دوره پیش‌دبستانی همه این کشورها، مهارت‌های جابه‌جایی، مهارت‌های غیرجابه‌جایی و مهارت‌های دستکاری، حرکات ریتمیک همراه با موزیک، ژیمناستیک و شرکت در بازی‌های مختلف انفرادی و گروهی، اصلی‌ترین بخش محتوای درس تربیت‌بدنی دوره پیش‌دبستانی را تشکیل می‌دهند؛ اما در محتوای ارائه‌شده در برنامه درسی دوره پیش‌دبستانی ایران فقط به مهارت‌های جابه‌جایی، غیرجابه‌جایی و مهارت‌های دستکاری اشاره شده است و هیچ اشاره‌ای به انجام حرکات ریتمیک و ژیمناستیک در این دوره نشده است. همچنین، به دانش و مفاهیم ضروری‌ای که یک کودک پیش‌دبستانی برای فعالیت بدنی و داشتن زندگی فعال و

سالم به آن‌ها نیاز دارد، اشاره‌ای نشده است. پیشنهاد می‌شود که در تولید محتوای درس تربیت‌بدنی دوره پیش‌دبستانی ایران، علاوه بر اینکه به انطباق محتوای درس تربیت‌بدنی با اهداف آن توجه می‌شود، مطابق راهکار ۱-۱ سند تحول بنیادین، به توانایی‌ها، ویژگی‌ها، تفاوت‌های فردی، جنسیتی، شهری و روستایی نیز توجه شود. همچنین، پیشنهاد می‌شود محتوایی تولید شود که موجب رشد هر سه بعد شناختی، عاطفی، روانی- حرکتی کودک را فراهم کند. مهارت‌های جابه‌جایی، مهارت‌های غیرجابه‌جایی و مهارت‌های دستکاری، حرکات ریتمیک همراه با موزیک، ژیمناستیک و شرکت در بازی‌های مختلف انفرادی و گروهی همراه با دانش و مفاهیم ضروری‌ای که یک کودک پیش‌دبستانی برای فعالیت بدنی و داشتن زندگی فعال و سالم به آن‌ها نیاز دارد، به‌عنوان اصلی‌ترین بخش محتوای درس تربیت‌بدنی دوره پیش‌دبستانی ایران پیشنهاد می‌شود.

عنصر روش تدریس اشاره دارد به اینکه هر کدام از موضوع‌های مربوط به محتوا را چگونه و با چه روشی به کودک بیاموزیم تا به اهداف موردنظر برسیم. نتایج نشان داد که رویکردهای کودک‌محور، تلفیقی و بازی‌محور، رویکردهای غالب برای روش تدریس در این دوره هستند. بعضی از کشورها از جمله استرالیا و آمریکا به استفاده از راهبردهای تمایز در برنامه درسی تربیت‌بدنی برای دانش‌آموزان با نیازهای ویژه توجه نکرده‌اند. استفاده از موزیک در اجرای حرکات نیز یکی از روش‌های تدریس به‌کاررفته در برنامه درسی برخی از کشورها بوده است. در برنامه درسی دوره پیش‌دبستانی ایران بر روش تلفیقی و استفاده از بازی و پرهیز از روش‌های آموزشی انتزاعی و حافظه‌مدار تأکید شده است؛ اما برای تدریس هر یک از موضوع‌های مرتبط با درس تربیت‌بدنی این دوره روشی پیشنهاد نشده است؛ بنابراین، پیشنهاد می‌شود که متناسب با موضوع‌های مختلف ارائه شده در محتوای این برنامه درسی، و همچنین برای کودکان با نیازهای ویژه راهبردهای تدریس مناسب و متمایز ارائه گردد. همچنین، مطابق راهکار ۱-۱ و ۳-۱۷ سند تحول بنیادین، از روش‌های فعال، گروهی، خلاق و تعالی‌بخش با توجه به نقش الگویی مربی استفاده شود.

همچنین، نتایج نشان داد که تقریباً همه کشورهای ارزشیابی را به‌عنوان یکی از عناصر مهم برای دستیابی به اهداف در نظر گرفته‌اند و برای آن برنامه‌ریزی کرده‌اند. راهبرد غالب کشورهای مورد مطالعه برای ارزشیابی کودکان پیش‌دبستانی، راهبرد مشاهده رفتار و عملکرد کودک بود. استفاده از چک‌لیست، یادداشت روزانه، اجرای دانش‌آموز و شرکت‌کردن دانش‌آموز راهبردهای دیگری بودند که برای ارزشیابی درس تربیت‌بدنی دوره پیش‌دبستانی ارائه شده‌اند. مریبان با استفاده از این راهبردها می‌توانند میزان یادگیری و دستیابی به نتایج این دوره را ارزیابی کنند. در مقابل، در برنامه درسی دوره پیش‌دبستانی ایران فقط چند اصل کلی برای ارزشیابی این دوره ارائه شده‌اند و برای تحقق آن دو هدف مرتبط با درس تربیت‌بدنی (پرورش توانایی‌های جسمی- حرکتی و ارتقای سطح بهداشت و

ایمنی) هیچ راهبردی برای ارزشیابی آن‌ها ارائه نشده است. به همین دلیل، اغلب مربیان پیش دبستانی برای ارزشیابی میزان تحقق این دو هدف با مشکل مواجه می‌شوند یا اینکه سلیقه‌ای عمل می‌کنند؛ بنابراین، پیشنهاد می‌شود که مطابق راهکار ۲-۱۹ سند تحول بنیادین، روش ارزشیابی فرایند محور (توصیفی) برای ارزشیابی درس تربیت بدنی دوره پیش دبستانی تدوین شود. همچنین، براساس نتایج این مطالعه، راهبرد مشاهده رفتار و عملکرد کودک، راهبرد استفاده از چک لیست، یادداشت روزانه، اجرا و شرکت کردن دانش آموز پیشنهاد می‌گردد.

در حالی که فعالیت بدنی منظم معیاری برای سلامتی و رشد کودکان است، انجمن ملی ورزش و تربیت بدنی (ان.ای.اس.پی.ای.)^۱ حداقل یک ساعت فعالیت بدنی ساختارمند در روز و حداقل یک ساعت و بیشتر از چند ساعت بازی غیر ساختارمند در روز را توصیه می‌کند (کلارک و همکاران،^۲ ۲۰۰۹). در سال ۲۰۰۹، بخش سلامت و پیری دولت استرالیا (دی.او.اچ.ای.)^۳ توصیه کرد که کودکان پیش دبستانی باید حداقل سه ساعت در فعالیت بدنی روزانه شرکت کنند. نتایج این مطالعه نشان داد که اغلب کشورهای مورد مطالعه انجام فعالیت بدنی روزانه را در برنامه درسی کودکان پیش دبستانی پیشنهاد کرده‌اند؛ برای مثال، کشور استرالیا حداقل ۳۰ دقیقه در روز و کشور آمریکا ۱۵۰ دقیقه در هفته را برای درس تربیت بدنی دوره پیش دبستانی در نظر گرفته‌اند؛ اما نتایج حاصل از مصاحبه با کارشناسان و مربیان حکایت از ناکافی بودن زمان فعالیت بدنی کودکان پیش دبستانی دارد؛ براین اساس، پیشنهاد بهبود برنامه زمانی درس تربیت بدنی داده می‌شود تا کودکان پیش دبستانی مان به استاندارد انجام فعالیت بدنی روزانه (حداقل ۳۰ دقیقه در روز) برسند.

بدیهی است که برای اجرای موضوع‌های مربوط به محتوای درس تربیت بدنی، بحث فضا و تجهیزات بسیار اهمیت دارد. با توجه به تنوع موضوع‌ها و فعالیت‌ها در محتوای برنامه درسی تربیت بدنی دوره پیش دبستانی لازم است فضا و تجهیزات به گونه‌ای طراحی و تهیه شوند که بتوان این موضوع‌ها را به خوبی به مرحله اجرا درآورد. تعدادی از این موضوع‌ها نظیر ژیمناستیک به فضای سرپوشیده یا سالن ژیمناستیک و تجهیزات مربوط نیاز دارند. تعدادی دیگر نظیر شنا یا فعالیت‌های آبی به استخر مخصوص کودکان نیاز دارند و برخی دیگر از فعالیت‌ها در فضای باز بیرونی انجام می‌شوند. نتایج این مطالعه نشان داد که اغلب کشورهای مورد مطالعه در برنامه درسی خود به طور غیرمستقیم هم به فضای سرپوشیده و هم به فضای باز اشاره کرده‌اند؛ اما در برنامه درسی ایران فقط به فضای باز بیرونی آن هم برای انجام بازی اشاره شده است و هیچ اشاره‌ای به فضای سرپوشیده برای انجام فعالیت بدنی

-
1. National Association for Sport and Physical Education
 2. Clark
 3. Department of Old Age and Health Australian

نشده است؛ بنابراین، پیشنهاد می‌شود که مطابق با راهکار ۲-۱۴ و ۳-۱۴ سند تحول بنیادین، نسبت به طراحی، ساخت و تجهیز مناسب فضای ورزشی متناسب با نیازهای ویژه و تفاوت‌های جنسیتی در تمام مدارس به‌عنوان محیط تعلیم و تربیت تلاش شود. همچنین، در این خصوص به تأمین فضای کافی هم سرپوشیده و هم فضای باز بیرونی متناسب با تعداد کودکان توجه شود. مسئله بعدی وسایل و تجهیزات است که ضرورت دارد اول اینکه، این وسایل به اندازه کافی موجود باشند و دوم اینکه، این وسایل و تجهیزات حتماً با شرایط سنی، توانایی‌ها، نیازها و علایق کودکان پیش‌دبستانی متناسب باشد. افزون‌براین، باید به نکات ایمنی و بهداشتی و استانداردهای این وسایل توجه کرد. همچنین، پیشنهاد می‌شود از وسایل موسیقی نظیر طبل برای ایجاد فضای شاد و اجرای حرکات ریتمیک استفاده شود.

در نهایت، اجرا و پیاده‌کردن تمام برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی دوره پیش‌دبستانی مبتنی بر وجود مربیان شایسته، متخصص و دوره‌دیده است که بر این اساس، پیشنهادهای زیر ارائه می‌شوند:

الف- برگزاری دوره‌های آموزشی ضمن خدمت با تأکید بر اهمیت درس تربیت‌بدنی برای مربیان حاضر. سعی شود در این دوره‌ها مربیان با رویکردهای تلفیق حوزه‌های یادگیری آشنا شوند؛

ب- جذب و نگهداشت مربیان متخصص و کارآمد با حداقل مدرک کارشناسی مرتبط از مراکز علمی تربیت‌معلم از طریق آزمون، مصاحبه و گذراندن دوره‌های یک‌ساله پیش از خدمت؛

ج- تأکید بر درس تربیت‌بدنی در محتوای دوره آموزشی مربیان پیش‌دبستانی مراکز تربیت‌معلم (دانشگاه فرهنگیان).

منابع

1. Almasi, A. M. (2003). Comparative education. Tehran: Rosd Press. (Persian).
2. Clark, J., Clements, R., Guddemi, M., Morgan, D., Pica, R., Pivarnik, J., et al. (2009). Active start: A statement of physical activity guidelines for children from birth to age 5 (2nd ed.). Sewickley, PA: National Association for Sport and Physical Education.
3. Educational Development in China. (2010-2011). Available at: <http://www.ibe.unesco.org> [Accessed 31 July 2015].
4. Flavell, J. H. (1988). Cognitive development. New Jersey: NJ, Prentice-Hall.
5. Government of Newfoundland and Labrador, a Curriculum Guide (2010). Physical education, kindergarten. Available at: <http://www.ed.gov.nl.ca/pdf/pdf> [Accessed 23 January 2014].
6. Kindergarten in California Public Schools. (2011). Available at: <http://www.cde.ca.gov/ci/cr/cf/allfwks.asp> [Accessed 1 August 2015].

7. Lever, J. (1987). Sex differences in the complexity of children's play and games. *American Sociological Review*, 43, 471-483.
8. Janz, K., Letuchy, E. M., Eichenberger Gilmore, J. M., Burns, T. L., Torner, J. C., Willing, M. C., ..., & Levy, S. M. (2010). Early physical activity provides sustained bone health benefits later in childhood. *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 42, 1072-1078.
9. Mofidi, F. (2008). Pre-school education program. Tehran: The School. (Persian).
10. Personal Development, Health and Physical Education K-6. Board of studies New South Wales. (2014). Available at: <http://www.boardofstudies.nsw.edu.au> [Accessed 28 July 2015].
11. Safi, A. (2000). Education, elementary, middle and high school, Tehran: Samt Press. (Persian).
12. Talebzadeh Nobarian, M. (2006). Children preschool education program. Tehran: Jihad of Daneshgahi. (Persian).
13. The document on the fundamental transformation of education in Iran. (2011). Available at: <http://www.tehranedu12.ir/Default.aspx?page=660> [Accessed 9 February 2013]. (Persian).
14. The National Curriculum in England, Framework Document: For Teaching. (2015). Available at: <http://www.gov.uk/dfe/nationalcurriculum> [Accessed 31 October 2015].
15. The National Curriculum Islamic Republic of Iran (2010). Secretariat of the national curriculum. Available at: <http://www.medu.ir> [Accessed 23 January 2014]. (Persian).
16. The Research and Educational Planning Organization. (2013). Program guide and pre-school activities, school education. The Department of Education Office of Planning and Writing Textbooks. (Persian).

استناد به مقاله

ملیجی، مرتضی، علی عسگری، مجید، آقای، نجف، جوادی پور، محمد. (۱۳۹۷، بهار و تابستان). مطالعه تطبیقی برنامه درسی دوره پیش دبستانی ایران و چند کشور منتخب از منظر درس تربیت بدنی. پژوهش در ورزش تربیتی، ۶(۱۴): ۲۷۷-۳۰۰. شناسه دیجیتال: 10.22089/res.2017.4312.1310

Maliji. M., Aliasgari. M., Aghaei. N., Javadipoor. M. (2018). Comparative Study of Preschool Curriculum in Iran and Several Selected Countries in Terms of Physical Education. *Research on Educational Sport*, 6(14): 277-300. (Persian).
Doi: 10.22089/res.2017.4312.1310

حکمرانی خوب در ورزش: نقش سرمایه اجتماعی در ارتقای آن

بهشت احمدی^۱، بهرام یوسفی^۲، حسین عیدی^۳

۱. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، دانشگاه رازی

۲. دانشیار مدیریت ورزشی، دانشگاه رازی*

۳. استادبار مدیریت ورزشی، دانشگاه رازی

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۶/۰۸

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۳/۳۱

چکیده

حکمرانی خوب سازوکارهایی را برای نظارت بر عملکرد و دستیابی به اهداف در سازمان‌ها فراهم می‌آورد؛ بنابراین، هدف از انجام این پژوهش، بررسی وضعیت حکمرانی و اثر سرمایه اجتماعی بر شاخص‌های حکمرانی خوب در فدراسیون‌های ورزشی بود. روش پژوهش زمینه‌یابی بود. جامعه آماری رؤسای هیئت‌های ورزشی استان‌های غربی بودند. روش نمونه‌گیری، تصادفی ساده و حجم نمونه ۲۲۴ نفر بود. شرکت‌کنندگان پرسش‌نامه‌های حکمرانی خوب (پژوهشگر ساخته) و سرمایه اجتماعی را تکمیل کردند. برای تحلیل اطلاعات از آزمون تی تک‌نمونه‌ای و مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده شد. روایی و پایایی مدل اندازه‌گیری تأیید شد. نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای نشان داد که حکمرانی خوب و سرمایه اجتماعی در جامعه مورد مطالعه پایین‌تر از حد متوسط بودند. مدل‌سازی معادلات ساختاری نشان داد که سرمایه اجتماعی اثرهای مثبتی بر ابعاد حکمرانی خوب شامل شفافیت، بازرسی و توازن، دموکراسی و همبستگی داشت. به علاوه، سرمایه اجتماعی حدود نیمی از واریانس حکمرانی خوب را تبیین نمود. نتایج حاصل از این مطالعه به ارائه عوامل مؤثر در حکمرانی خوب ورزشی با هدف اولویت‌بندی و تنظیم اقدامات برای بهبود حکمرانی در فدراسیون‌های ورزشی منجر شد.

واژگان کلیدی: بازرسی و توازن، دموکراسی، سرمایه اجتماعی، همبستگی، شفافیت

مقدمه

یکی از مفاهیمی که طی سال‌های اخیر در راستای توسعه پایدار مطرح شده است، مفهوم حکمرانی خوب^۱ است (کاردوس^۲، ۲۰۱۲، ۱۱۶۸). در حکمرانی خوب، بر دستیابی به توسعه پایدار انسانی، کاهش فقر، اشتغال‌زایی، رفاه پایدار، حفاظت از محیط‌زیست و رشد و توسعه زنان تأکید شده است (بیب‌چاک، کوهن و وانگ^۳، ۲۰۱۳، ۳۲۸). از اواخر دهه ۱۹۸۰ میلادی، این اصطلاح وارد ادبیات سیاست و مدیریت شد و امروزه، یکی از مباحث اساسی در ارزیابی کشورها در عرصه جهانی به‌شمار می‌رود. از دیدگاه انستیتوی حکمرانی اوتاوا، حکمرانی رویه‌ای است که تعیین می‌کند چگونه باید قدرت اعمال شود، چگونه شهروندان حق مشارکت و اعتراض دارند و چگونه تصمیمات در زمینه مباحث عمومی اتخاذ می‌شوند (ویس^۴، ۲۰۰۰، ۷۹۶). حکمرانی خوب، در عمل می‌کوشد تا شاخص‌هایی را برای تشخیص درجه خوبی حکمرانی یک جامعه تعیین کند و این شاخص‌ها را از طریق مجموعه‌ای نامگر قابل‌سنجش کند؛ برای مثال، بانک جهانی^۵ (۲۰۱۲) به‌عنوان یک نهاد بین‌المللی، شاخص‌های حکمرانی را به شش مؤلفه حق اظهارنظر و پاسخ‌گویی، ثبات سیاسی و مقابله با خشونت، اثربخشی دولت، کیفیت مقررات، قانون‌مداری و کنترل فساد تقسیم کرده است (به نقل از محمودی، رونقی و رونقی، ۱۳۹۲، ۶۱). برنامه توسعه ملل متحد^۶ (۲۰۱۰) نیز در حوزه حکمرانی خوب فعالیت‌های متعددی را انجام داده است و هشت شاخص مشارکت، حاکمیت قانون، شفافیت، مسئولیت‌پذیری، اجماع‌محوری، عدالت، حق اظهارنظر، کارایی و اثربخشی را معرفی کرده است. شاخص‌های ارائه‌شده توسط این دو نهاد تاحدودی هم‌پوشانی دارند و در اغلب مدل‌های حکمرانی در اقتصاد، سیاست و مدیریت به‌عنوان مرجع اصلی در بررسی حکمرانی استفاده شده‌اند؛ اما به‌نظر می‌رسد که در حوزه ورزش این کدها باید به‌طور ویژه‌ای تعریف شوند؛ زیرا، از یک‌سو، سازمان‌ها و فدراسیون‌های ورزشی ویژگی‌های منحصر به فردی دارند؛ به‌طوری‌که می‌توان گفت آن‌ها ویژگی هر دو نوع سازمان دولتی و غیردولتی را تاحدودی دارند. مشخص است که فدراسیون‌های ورزشی به‌لحاظ ساختاری غیرانتفاعی، اما مبتنی بر ارائه خدمات هستند (فیلیپس^۷، ۲۰۱۱، ۷). از سوی دیگر، فدراسیون‌های ورزشی برخلاف اغلب صنایع و شرکت‌ها، زیر ذره‌بین رسانه‌ها قرار دارند (فورستر و پوپ^۸، ۲۰۰۴،

-
1. Good governance
 2. Kardos
 3. Bebhuck, Cohen & Wang
 4. Weiss
 5. World Bank Institute
 6. United Nations Development Programme
 7. Phillips
 1. Forster & Pope

(۷۳)؛ بنابراین، کدهایی که برای حکمرانی خوب در سازمان‌های دولتی و غیردولتی پیشنهاد شده‌اند، به‌طور کامل برای سازمان‌های ورزشی اجراشدنی نیستند. علاوه‌براین، در سال‌های اخیر، انبوه فزایندهٔ رسوایی‌ها در ورزش آنقدر زیاد بوده است که به اعتبار ورزش و سازمان‌های ورزشی بنیادین تردید وارد کرده است و اعتماد به ورزش را به‌عنوان یک اهرم مثبت ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی در جوامع دموکراتیک زیرسؤال برده است (الم، ۲۰۱۳، ۱۸). شرکت‌کنندگان در کنفرانس پلی دِ گیم^۲ (۲۰۱۱)، شامل کارشناسانی از بیش از ۴۰ کشور دنیا، بر این مسئله تأکید داشتند که مشکلات در زمینهٔ سوءمدیریت و افزایش فساد در ورزش در حال‌گسترش هستند، اعتبار ورزش به‌طور اساسی در خطر است، نقش ورزش به‌عنوان یک محرک مثبت در جوامع کاهش یافته است و قوانین موجود، سازوکارها و سازمان‌های ورزشی در اجرا و ارتقای حکمرانی خوب به‌اندازهٔ کافی کارآمد نیستند؛ بنابراین، مفهوم حکمرانی و نیاز به ارتقای آن موضوع دستور جلسات بسیاری از سازمان‌های ورزشی و صاحب‌نفعان آن‌ها قرار گرفته است؛ برای مثال، از سال ۲۰۱۱، اتحادیهٔ باشگاه‌های اروپا^۳ و لیگ فوتبال حرفه‌ای اروپا^۴ موضوع حکمرانی خوب را در رأس برنامه‌های خود قرار داده‌اند (فیلیپس، ۲۰۱۱، ۵).

در سال‌های اخیر نیز پژوهش‌های مهمی با هدف دستیابی به معیارهای حکمرانی خوب سازمان‌های ورزشی انجام شده‌اند؛ برای مثال، چپ‌پیل و مابوت^۵ (۲۰۰۸) اصول شفافیت، پاسخ‌گویی، دموکراسی، استقلال و مسئولیت‌های اجتماعی را برای حکمرانی خوب در کمیتهٔ بین‌المللی المپیک^۶ پیشنهاد داده‌اند. اصول حکمرانی خوب برای فدراسیون‌های ورزش انگلستان شامل سه معیار وضعیت هیئت اجرایی و کمیته‌ها، مدیریت منابع انسانی و مدیریت صاحب‌نفعان تعیین شده‌اند (والترز، ترنبرت و تاکن، ۲۰۱۰، ۳-۵). دبیرخانهٔ دائمی کنفرانس پلی دِ گیم^۷ (۲۰۱۱) حداقل هشت استاندارد بین‌المللی را برای توسعهٔ کدهای حکمرانی در ورزش پیشنهاد کرده است که این اصول عبارت‌اند از: ۱- شیوه‌ها و اسناد حکمرانی و رویه‌های دموکراتیک؛ ۲- قوانین سن، جنسیت، نژاد، حقوق تصدی‌گری و بحث صاحب‌نفعان؛ ۳- قوانین استقلال و همکاری با دولت؛ ۴- شفافیت و پاسخ‌گویی در هر دو حوزهٔ عملکردی و مالی؛ ۵- بازرسی و توازن؛ قبول، اجرا و امکان استقلال نمایندگی‌ها؛ ۶- توسعهٔ ورزش در روستاها؛ ۷- آموزش و به‌اشتراک‌گذاشتن اطلاعات؛ ۸- تساوی حقوق، جامعیت، نبود تبعیض و

-
2. Alm
 3. Play the Game
 4. European Club Association (ECA)
 5. European Professional Football Leagues (EPFL)
 6. Chappelet & Mabbott
 7. International Olympic Committee (IOC)
 8. Walters, Trenberth & Tacon
 1. Check and Balances

دفاع از اقلیت. چاپلت و مرکونجیک^۱ (۲۰۱۳، ۷) با توجه به هفت شاخص شفافیت سازمانی، شفافیت در گزارش دهی، دموکراسی، بازنمایی صاحب نفعان، همبستگی^۲، مکانیسم های کنترل و یکپارچگی در ورزش، به بررسی حکمرانی خوب در فدراسیون بین المللی فوتبال و کمیته بین المللی المپیک پرداختند. نتایج پژوهش آن ها نشان داد که کمیته بین المللی المپیک از سال های ۱۹۹۸ تا ۲۰۱۲ پیشرفت قابل توجهی در حکمرانی خود داشته است؛ اما فدراسیون بین المللی فوتبال هنوز به سطح مشخصی از استانداردها دست نیافته است. در پژوهشی که در فاصله سال های ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۳ انجام شد، انستیتوی دانمارکی مطالعات ورزشی همراه با چند نهاد دیگر، چهار شاخص اصلی شفافیت و ارتباطات عمومی، دموکراسی، بازرسی و توازن^۳ و همبستگی را به عنوان شاخص های ارزیابی حکمرانی خوب فدراسیون های بین المللی معرفی کردند (الم، ۲۰۱۳، ۲۲۱-۲۱۸). بعد از این پژوهش، جریریت^۴ (۲۰۱۵) وضعیت حکمرانی را در ۳۵ فدراسیون های بین المللی المپیک، در چهار بعد شفافیت، دموکراسی، بازرسی و توازن و همبستگی بررسی کرد. نتایج مطالعه آن ها نشان داد که حکمرانی فدراسیون های بین المللی در این چهار شاخص در حد متوسط قرار دارد. با وجود انجام پژوهش های مختلف در زمینه بررسی حکمرانی در سازمان های ورزشی، پژوهشی مبنی بر بررسی موضوع حکمرانی خوب در فدراسیون ها و سازمان های ورزشی کشور یافت نشد.

با افزایش پژوهش ها در زمینه حکمرانی خوب این سؤال مطرح است که چه عواملی در ارتقای حکمرانی خوب مؤثر هستند؟ بررسی ادبیات نشان می دهد که در تبیین کیفیت حکمرانی و عوامل مؤثر در ارتقای آن، بر دو دسته رهیافت نظری تأکید شده است. رهیافت اول، مجموعه ای از عوامل فرهنگی و اجتماعی را مؤثر می داند و تغییرات در کیفیت حکمرانی را با توجه به این دسته از عوامل تبیین می کند. دسته دوم، به عامل توسعه اقتصادی توجه می کند و استدلال می کند که همبستگی مثبتی بین توسعه اقتصادی و کارآمدی حکمرانی وجود دارد؛ اما تأثیرگذاری آن را از طریق ایجاد تغییرات فرهنگی و اجتماعی در جوامع می داند. در رویکرد فرهنگی و اجتماعی، حکمرانی خوب حاصل تعامل و ارتباط متقابل دولت (ساختار قدرت)، سازمان های غیردولتی و بخش خصوصی است (کاردوس، ۲۰۱۲، ۱۱۶۸). از این منظر، حکمرانی حاصل عمل بازیگرانی است که به همراه هم و در تقابل با یکدیگر آن را محقق می کنند؛ البته حکمرانی خوب در رابطه ای شبکه ای و نه سلسله مراتبی میان بازیگران تحقق می یابد و در این رابطه، همه اجزا با هم ارتباطی هم ارز و هم سطح دارند. زندگی در شبکه ها و همکاری و همیاری هم افزا بین بازیگران نتیجه مطلوبی نمی دهد؛ مگر آنکه در فضایی اعتماد

2. Chappelet & Mrkonjic

3. Solidarity

4. Check and balance

5. Geeraert

و اطمینان بین آن‌ها شکل گیرد؛ بنابراین، سرمایه اجتماعی لازمه تحقق حکمرانی خوب است (الوانی، ۱۳۸۸، ۴-۲).

سرمایه اجتماعی اشاره به زندگی جمعی، فضیلت مدنی، خدمات اجتماعی، انسجام، روابط، اعتماد، ارزش جمعی شبکه‌های اجتماعی، احترام به تنوع قومی، نژادی و جنسیتی و حذف محرومیت‌های اجتماعی و اقتصادی دارد (کمبیریو و پتساداراس؛ ۲۰۰۷، ۲۲). از نخستین مطالعات انجام شده در زمینه بررسی آثار سرمایه اجتماعی در حکمرانی و توسعه می‌توان به مطالعات پونام^۱ (۱۹۹۳)، اشاره کرد. وی به این نتیجه رسید که سطح بالاتر سرمایه اجتماعی به حکمرانی و کارکرد بهتر حکومت و سطح بالاتر توسعه اجتماعی و اقتصادی می‌انجامد. مالونی، اسمیت و استوکر^۲ (۲۰۰۰) نشان دادند که همکاری بین شورای شهر (ساختار قدرت) و انجمن‌های داوطلبانه (سرمایه اجتماعی) بر کارکرد این شورا تأثیر زیادی داشته است و به کارآمدی و پاسخ‌گویی بیشتر شورای شهر منجر شده است. پاکستون^۳ (۲۰۰۲) در مقاله خود با عنوان «سرمایه اجتماعی و دموکراسی» به بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و دموکراسی پرداخت. او با داده‌هایی که برای ۴۹ کشور جمع‌آوری شده است، به این نتیجه رسیده است که رابطه دوطرفه بین سرمایه اجتماعی و دموکراسی وجود دارد و هرچه مشارکت و اتحاد (سرمایه اجتماعی) در جامعه بیشتر باشد، آثار دموکراسی بیشتر نمود خواهد کرد. همچنین، بررسی دیگری در زمینه ارتباط سرمایه اجتماعی سازمانی، ساختار و عملکرد در ۱۰۰ سازمان در فاصله سال‌های ۲۰۰۲ تا ۲۰۰۵ نشان داد که بین ابعاد شناختی و ارتباطی سرمایه اجتماعی با بهبود عملکرد رابطه مثبت و معناداری وجود داشت (اندربو، ۲۰۱۰، ۵۸۳). همچنین، ریتز^۴ (۲۰۱۳) در مقاله‌ای به بررسی ارتباط این متغیرها در ۲۷ کشور عضو اتحادیه اروپا پرداخت. نتایج نشان داد که سرمایه اجتماعی باعث بهبود اثربخشی دولت، کاهش فساد، حاکمیت قانون، پاسخ‌گویی و تنظیم مقررات می‌شود. در داخل کشور نیز بررسی‌ها نشان می‌دهند که ارتقای سرمایه اجتماعی به بهبود عملکرد سازمانی و حکمرانی خوب منجر می‌شود؛ برای مثال، احمدی و فیض‌آبادی (۱۳۹۰) با بررسی عملکرد شهرداری تهران رابطه مستقیمی را بین سرمایه اجتماعی بالاتر و بهبود عملکرد کارکنان گزارش کردند. همچنین، در بررسی صالحی، نعمتی و امانپور (۱۳۹۳)، وجود روابط معنادار بین سرمایه اجتماعی و حکمروایی مطلوب شهری تأیید شد. در حوزه ورزش نیز ظرفیت فراوانی در جذب همگرایی افراد جامعه و افزایش تعاملات اجتماعی بین افراد در محیط‌های ورزشی وجود دارد. در واقع، نتایج

-
1. Kamberido & Patsadaras
 2. Punam
 3. Maloney, Smith &Stoker
 4. Paxton
 5. Andrew
 6. Ritter

طبیعی تعامل اجتماعی در طول تمرین ورزشی یا مشارکت در فعالیت‌های ورزشی همکاری، اعتماد، احترام به قوانین و رقبا هستند. به همین دلیل، در عمل از ورزش به عنوان یک مدرسه برای دموکراسی تعبیر می‌شود (امیریتو و بگلیوونی، ۲۰۱۱، ۱). البته سرمایه اجتماعی فقط منحصر به رویدادهای ورزشی یا مشارکت ورزشی نمی‌شود و محیط‌های کاری مانند سازمان‌های ورزشی یکی از منابع بالقوه سرمایه اجتماعی محسوب می‌شوند. جروای (۲۰۰۳) تأکید می‌کند که سازمان‌های ورزشی با برنامه‌ریزی و ایجاد بسترهای لازم برای پیشرفت‌های کمی و کیفی رویدادهای ورزشی، در واقع حیطة اصلی برای خلق و توسعه سرمایه اجتماعی هستند. در بررسی وضعیت سرمایه اجتماعی در سازمان‌های ورزشی، محمدی ترکمانی، باقری و زارعی متین (۱۳۹۳، ۱۹۶) گزارش کردند که سرمایه اجتماعی داوطلبان در ورزش (کارکنان هیئت‌های ورزشی) نسبت به غیرداوطلبان بیشتر است.

با توجه به آنچه بیان شد، می‌توان گفت با وجود مطالعات در راستای دستیابی به الگوی حکمرانی خوب ورزشی در سازمان‌های بین‌المللی ورزش، در ایران پژوهشی در زمینه حکمرانی خوب ورزشی و مباحث درباره آن یافت نشد. همچنین، در ادبیات حکمرانی بر این موضوع تأکید شده است که حکمرانی خوب یک اصطلاح هنجاری است که باید به اقتضای بستر تعریف شود و آنچه برای ارزیابی و سنجش حکمرانی انتخاب می‌شود، بر اساس نوع اداره عمومی و چهارچوب‌های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی کشورها متفاوت است (توماس، ۲۰۰۹، ۷)؛ بنابراین، پژوهش حاضر از حیث ارزیابی حکمرانی خوب در فدراسیون‌های ورزشی کشور با ارجاع به داده‌های میدانی موضوعی جدیدی محسوب می‌شود؛ زیرا، الگوی حکمرانی خوب به دلیل ماهیت و بدیع بودن خود دارای پیشینه تجربی زیادی نیست و بیشتر ادبیات مرتبط با این موضوع، نظری است؛ بنابراین، تلاش برای جمع‌آوری ادبیات حکمرانی خوب ورزشی و اطلاعات میدانی به غنای موضوع کمک خواهد کرد. به لحاظ کاربردی نیز بررسی کدهای حکمرانی خوب در ورزش منافع زیادی برای سازمان‌های ورزشی برای بازنگری در فرایندهای سازمانی و دستیابی به توسعه همه‌جانبه به همراه خواهد داشت. بررسی اثر سرمایه اجتماعی بر مؤلفه‌های حکمرانی خوب به سازمان‌های ورزشی کمک خواهد کرد تا در صورت وجود چنین ارتباطی، معیارهایی را برای اولویت‌بندی و تنظیم اقدامات با هدف بهبود حکمرانی خوب در فدراسیون‌های ورزشی در دست داشته باشند؛ بنابراین، هدف اصلی این پژوهش، بررسی وضعیت حکمرانی خوب در فدراسیون‌های ورزشی کشور و اثر سرمایه اجتماعی در ارتقای آن از دیدگاه رؤسا و نایب‌رئیسان هیئت‌های ورزشی استان‌های غرب کشور بود.

-
1. Umerato & Baglioni
 2. Thomas

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از حیث هدف، کاربردی و برحسب روش پژوهش، توصیفی از نوع زمینه‌یابی و همبستگی است. برای بررسی اثر سرمایه اجتماعی بر شاخص‌های حکمرانی خوب در فدراسیون‌های ورزشی، دیدگاه‌های رؤسای هیئت‌های استانی بررسی شدند. در این پژوهش، مسئولان هیئت‌های ورزش استانی به‌عنوان نماینده و جانشین فدراسیون‌های مربوط در استان‌ها به‌دلیل ارتباط مستمر با فدراسیون، آگاهی از سیاست‌ها و رویه‌های کلان فدراسیون، داشتن تخصص و همچنین، به‌عنوان گروهی از صاحب‌نفعان فدراسیون، به‌عنوان جامعه آماری پژوهش انتخاب شدند که شامل همه ۳۶۵ نفر رؤسا و نایب‌رئیسان هیئت‌های ورزشی استان‌های غرب کشور (کرمانشاه، کردستان، همدان، لرستان و ایلام) بودند. متخصصان معادلات ساختاری حجم نمونه را حداقل پنج و حداکثر ۱۵ برابر تعداد متغیرهای مشاهده‌پذیر توصیه می‌کنند (شوماخر، ۱۳۸۸). با توجه به اینکه در این پژوهش ۳۹ متغیر مشاهده‌پذیر وجود داشت، حداقل حجم نمونه ۲۰۰ نفر تعیین شد. البته از آنجایی که امکان داشت تعدادی از پرسش‌نامه‌ها بازگردانده نشوند یا ناقص تکمیل شوند، با روش نمونه‌گیری تصادفی ساده، ۲۵۰ نفر به‌عنوان نمونه پژوهش در نظر گرفته شدند؛ بدین ترتیب که اسامی هیئت‌های فعال پنج استان به تفکیک و براساس الفبا تهیه شد و از هر استان به روش تصادفی ۲۵ هیئت انتخاب شدند و در ادامه، رؤسا و نایب‌رئیسان هیئت‌های منتخب پرسش‌نامه را تکمیل کردند. پرسش‌نامه‌ها به‌صورت حضوری و در جلسات مسئولان هیئت‌های استانی و تعدادی در دفتر هیئت در اختیار پاسخ‌دهندگان قرار گرفتند. جمع‌آوری اطلاعات حدود چهار ماه به‌طول انجامید. درنهایت، تعداد ۲۲۴ پرسش‌نامه به‌طور کامل تکمیل شده بودند که در تجزیه و تحلیل استفاده شدند.

علاوه بر اطلاعات جمعیت‌شناختی، از دو پرسش‌نامه استفاده شد. پرسش‌نامه سرمایه اجتماعی مربوط به انجمن سرمایه اجتماعی آمریکا (۱۲ سؤال) که میزان سرمایه اجتماعی کارکنان را براساس الگوی ناهاپیت و گوشال^۲ (۱۹۹۸)، در سه بعد سرمایه ارتباطی، شناختی و ساختاری، در مقیاس پنج‌ارزشی لیکرت از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم اندازه‌گیری می‌کند (معانی پور، ۱۳۹۱). نتایج بررسی پایایی و روایی این پرسش‌نامه، در بخش آزمون مدل اندازه‌گیری در یافته‌های پژوهش ارائه شده است.

همچنین، برای بررسی حکمرانی خوب در ورزش، پرسش‌نامه پژوهشگرساخته‌ای در مقیاس پنج‌ارزشی لیکرت از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم استفاده شد. برای تدوین پرسش‌نامه، ابتدا با مطالعه ادبیات و برمبنای الگوی پژوهش الم (۲۰۱۳) که چهار بعد اصلی شفافیت، دموکراسی، بازرسی و توازن و همبستگی را برای حکمرانی خوب فدراسیون‌های ورزشی پیشنهاد کرده است، الگوی اولیه انتخاب

1. Schumacker

2. Nahapiet & Ghoshal

شد؛ اما بدین دلیل که حکمرانی خوب اصطلاحی هنجاری است که باید به اقتضای بسترهای جامعه بررسی شود (توماس، ۲۰۰۹، ۷)، برای تعیین نماگرها در این چهار بعد با روش نمونه‌گیری هدفمند و تکنیک نمونه‌گیری گلوله‌برفی، گروهی از خبرگان شامل اساتید مدیریت، مدیران ارشد ورزش و فدراسیون‌های ورزشی، برای انجام مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته و عمیق انتخاب شدند. در انتخاب افراد برای انجام مصاحبه، داشتن آگاهی و دانش در زمینه حکمرانی خوب و داشتن سابقه مدیریت در فدراسیون‌های ورزشی مدنظر قرار گرفت. بدین ترتیب جمع‌آوری داده‌ها از طریق مصاحبه با خبرگان (مجموع ۱۵ مصاحبه) تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. همه مصاحبه‌ها به صورت حضوری اجرا شدند و زمان انجام مصاحبه‌ها از ۴۵ دقیقه تا دو ساعت متفاوت بود. تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی در فرایندی شش مرحله‌ای با تبعیت از الگوی تحلیل داده‌های کیفی انجام شد (نیک‌پیما، سعیدی، آذرگش و علوی‌مجد، ۱۳۹۲، ۴۶-۴۳). پس از تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی، هسته اولیه پرسش‌نامه که شامل ۳۰ نماگر بود، مشخص شد. پس از تأیید روایی صوری شامل فونت، ویرایش املائی، اندازه، کیفیت چاپ و غیره، برای بررسی روایی محتوایی، شاخص روایی محتوایی^۱ و نسبت روایی محتوایی^۲ بررسی شدند. بدین منظور، پرسش‌نامه طراحی شده در دو فرم در اختیار متخصصان شامل افراد مصاحبه‌شونده (هفت نفر) و اساتید متخصص مدیریت (نه نفر) به صورت حضوری یا از طریق ایمیل قرار داده شد. در یک فرم از آن‌ها درخواست شد تا براساس شاخص روایی محتوایی، میزان ارتباط، وضوح و سادگی هریک از نماگرهای پرسش‌نامه را تعیین کنند. بعد از بازگشت ۱۱ پرسش‌نامه، شاخص شاخص روایی محتوایی در هر سه جنبه برای تمامی نماگرها محاسبه شد که براساس حداقل مقدار شاخص روایی محتوایی قابل قبول (۰/۷۹)، دوباره چهار سؤال از نظر وضوح و سادگی ویرایش شدند. در فرم دوم، طبق معیار لاوشه^۳ (۱۹۷۵) از متخصصان درخواست شد نظر خود را در مورد هریک از نماگرها در قالب سه گزینه آیا سودمند است / سودمند است؛ ولی ضروری نیست / ضروری نیست، بیان کنند و بدین ترتیب براساس جدول لاوشه (۱۹۷۵)، با توجه به بازگشت ۱۱ پرسش‌نامه حداقل ارزش نسبت روایی محتوایی ۰/۵۹ در نظر گرفته شد. در این مرحله، سه نماگر که نسبت روایی محتوایی آن‌ها کمتر از مقدار قابل قبول بود، حذف شدند و پرسش‌نامه نهایی حکمرانی خوب با ۲۷ نماگر در چهار مؤلفه ذکر شده تدوین شد. در بخش آزمون مدل اندازه‌گیری در یافته‌های پژوهش، نتایج بررسی پایایی و روایی این پرسش‌نامه ارائه شده است.

-
1. Thomas
 2. Content Validity Index (CVI)
 3. Content Validity Ratio (CVR)
 4. Awshe

داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای اس.پی.اس.اس.^۱ و لیزرل^۲ تجزیه و تحلیل شدند. برای توصیف داده‌ها از آمار توصیفی میانگین و انحراف استاندارد استفاده شد. روایی و پایایی مدل با بررسی ضریب آلفای کرونباخ، شاخص پایایی ترکیبی^۳ و روایی سازه انجام شد و از آزمون تی تک‌نمونه‌ای و معادلات ساختاری برای بررسی روابط علی متغیرها استفاده شد و مدل ارائه شد.

نتایج

شرکت‌کنندگان در پژوهش ۲۲۴ نفر از رؤسا و نایب‌رئیسان هیئت‌های ورزشی استانی بودند. از این تعداد، ۱۳۵ نفر مرد (۶۰/۳ درصد) و ۸۹ نفر زن (۳۹/۷ درصد) بودند. همچنین، ۲۸ نفر (۱۲/۵ درصد) زیر ۳۰ سال، ۵۸ نفر (۲۵/۸ درصد) بین ۳۱ تا ۴۰ سال و ۱۳۸ نفر (۶۱/۶ درصد) بالاتر از ۴۱ سال سن داشتند. در مورد سطح تحصیلات، بیشتر پاسخ‌دهندگان؛ یعنی ۴۰/۶ درصد دارای مدرک کارشناسی بودند.

عمومی‌ترین روش برآورد پارامترها و خطای معیار آن‌ها؛ یعنی روش بیشینه درست‌نمایی بر پیش‌فرض طبیعی بودن چندمتغیره استوار است؛ بنابراین، ابتدا داده‌های پرت با تعیین فاصله ماهالانوبیس^۴ برای همه موارد مورد مطالعه بررسی شدند و داده دورافتاده‌ای یافت نشد. در مرحله بعد، طبیعی بودن تک‌متغیره با ضریب چولگی و کشیدگی و طبیعی بودن چندمتغیره با ضریب مردیاب^۵ بررسی شدند. یافته‌ها نشان داد که مقادیر چولگی و کشیدگی برای همه متغیرهای مشاهده شده در بازه (۳+ -۳) قرار داشت و تأییدکننده طبیعی بودن تک‌متغیره بود. همچنین، ضریب مردیاب برای متغیر حکمرانی خوب $t = ۲/۴۱$ و برای متغیر سرمایه اجتماعی $t = ۱/۸۰$ بود. با توجه به اینکه تفاوت معناداری بین متغیرهای مشاهده شده و توزیع طبیعی مشاهده نشد ($t > ۲/۵۸$)، طبیعی بودن چندمتغیره تأیید شد.

برای بررسی وضعیت سرمایه اجتماعی و حکمرانی خوب در جامعه مورد مطالعه، از آزمون تی تک‌نمونه‌ای استفاده شد و میانگین فرضی، سه در نظر گرفته شد. یافته‌ها در جدول شماره یک نشان داده شده است. اختلاف میانگین به دست آمده برای همه متغیرهای جدول شماره یک معنادار و پایین‌تر از میانگین نرمال ($P > ۰/۰۵$) بود؛ اما برای بررسی اینکه آیا این تفاوت معنادار قابل قبول است یا خیر، اندازه اثر محاسبه شد. طبق مقیاس کوهن (۱۹۹۸)، اندازه اثر ۰/۲ کم، ۰/۵ متوسط و ۰/۸ بالا در نظر

-
1. SPSS
 2. Lisrel
 3. Composite Reliability (CR)
 4. Mahalanobis Distance
 5. Mardia's Coefficient

گرفته می‌شود. با توجه به مقادیر اثر محاسبه شده در جدول شماره یک می‌توان پذیرفت که اندازه اثر برای همه متغیرها در حد قابل قبولی است؛ بنابراین، از دیدگاه شرکت‌کنندگان در پژوهش، همه متغیرها پایین‌تر از وضعیت متوسط قرار داشتند.

جدول ۱- آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای مقایسه میانگین سرمایه اجتماعی و حکمرانی خوب با وضعیت

مطلوب

متغیر	میانگین	انحراف معیار	تی	درجه آزادی	معناداری	اختلاف میانگین	اندازه اثر
سرمایه اجتماعی	۲/۶۴	۰/۶۷	-۵/۶۵	۲۲۳	۰/۰۰۱	-۰/۳۶	۰/۵۳
حکمرانی خوب	۲/۵۸	۰/۸۱	-۹/۷۲	۲۲۳	۰/۰۰۱	-۰/۴۷	۰/۵۸
شفافیت	۲/۴۹	۰/۶۸	-۱/۶۳	۲۲۳	۰/۰۰۱	-۰/۵۰	۰/۷۳
دموکراسی	۲/۵۲	۰/۶۰	-۲/۳۵	۲۲۳	۰/۰۰۱	۰/۴۷	۰/۷۸
بازرسی و توازن	۲/۴۲	۰/۶۵	-۱۰/۲۸	۲۲۳	۰/۰۰۱	-۰/۵۸	۰/۸۹
همبستگی	۲/۴۳	۰/۶۰	-۹/۸۲	۲۲۳	۰/۰۰۱	-۰/۵۶	۰/۹۳

برای بررسی مدل ساختاری پژوهش، باید ابتدا روایی سازه و نیکویی برازش مدل‌های اندازه‌گیری (تحلیل عاملی تأییدی پرسش‌نامه‌ها) بررسی و تأیید شوند. برای بررسی روایی سازه روش‌های مختلفی وجود دارند که طبق الگوی هیر، بلاک، ببین و اندرسون (۲۰۱۰، ص. ۶۸۰-۶۷۹)، باید روایی همگرا و روایی واگرا بررسی شوند تا روایی سازه تأیید شود. در زمینه نیکویی برازش نیز با توجه به تعدد شاخص‌های برازش معرفی شده از سوی پژوهشگران مختلف، هیر و همکاران (۲۰۱۰)، پیشنهاد کرده‌اند که در دسته شاخص‌های اقتصادی دو شاخص، در دسته شاخص‌های مطلق دو شاخص و در دسته شاخص‌های مقایسه‌ای سه شاخص از پنج شاخص باید برازش مناسب داشته باشند تا برازش مدل تأیید شود.

لازم است ذکر شود که برای روایی همگرا باید چهار شرط رعایت شوند: شرط اول اینکه، بار عاملی معنادار باشد؛ دوم اینکه، بار عاملی بزرگ‌تر از ۰/۵ باشد؛ سوم اینکه، شاخص میانگین واریانس استخراجی بزرگ‌تر از ۰/۵ باشد و چهارم اینکه، پایایی ترکیبی بزرگ‌تر از ۰/۷ باشد. برای روایی واگرا، آزمون فورنل و لارکر^(۱۹۸۱) که معتبرترین آزمون در این زمینه است، استفاده شد (هیر و همکاران، ۲۰۱۰).

1. Hair, Black, Babin & Anderson
1. Average Variance Extracted (AVE)
2. Fornell & Larcker

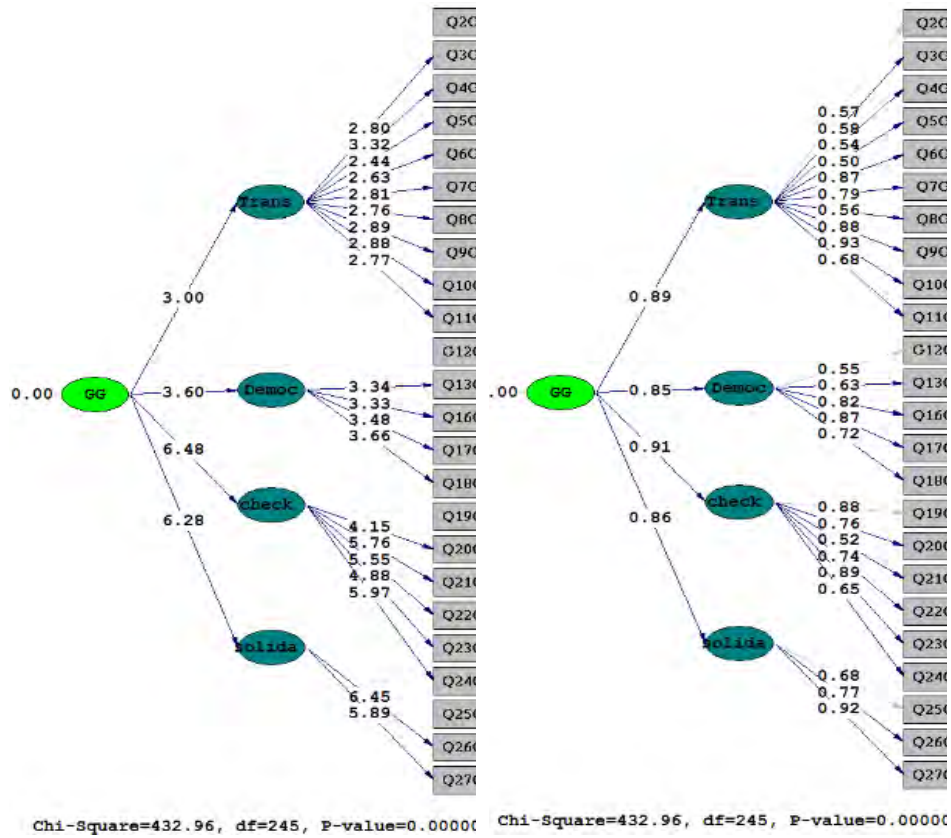
ابتدا مدل مرتبه اول حکمرانی خوب با چهار مؤلفه شفافیت، دموکراسی، بازرسی و توازن و همبستگی، برای بررسی روایی سازه و نیکویی برازش اجرا شد. بررسی شاخص تی نشان داد که بارهای عاملی معنادار بوده و در خارج از بازه $\pm 1/96$ قرار داشت و در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار بود؛ اما سؤال یک در متغیر شفافیت و سؤال‌های ۱۴ و ۱۵ در متغیر دموکراسی با بار عاملی کمتر از $0/5$ شرط دوم روایی همگرا را نداشتند. به علاوه، شاخص‌های برازش مدل اولیه مناسب نبودند (جدول شماره دو) که با حذف سؤال‌های مشخص شده و طبق پیشنهادهای نرم‌افزار برای اصلاحات مدل، دوباره مدل اجرا شد و نتایج نشان‌دهنده برازش مناسب مدل بود (جدول شماره دو). سرانجام، برای بررسی اینکه آیا چهار عامل شفافیت، بازرسی و توازن، دموکراسی و همبستگی به‌نوبه خود عوامل مرتبه بالاتر حکمرانی خوب قرار می‌گیرند، تحلیل عاملی مرتبه دوم اجرا شد که مدل در دو حالت استاندارد و معناداری ضرایب در شکل یک نشان داده شده است.

بررسی روایی سازه سرمایه اجتماعی نیز با اجرای مدل اولیه انجام شد و معادلات اندازه‌گیری برای هر سه مؤلفه سرمایه رابطه‌ای، شناختی و ساختاری نشان دادند که تمامی بارهای عاملی با قراردادن در خارج از بازه $\pm 1/96$ در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار بودند و شرط اول روایی همگرا را داشتند؛ اما سؤال هفت مربوط به متغیر سرمایه ارتباطی، شرط دوم روایی همگرا را نداشت و با داشتن بار عاملی کمتر از $0/5$ باید حذف می‌شد و مدل اصلاح می‌شد. در ادامه، با حذف سؤال موردنظر، مدل اندازه‌گیری دوباره اجرا شد. شاخص‌های برازش مدل اصلاح‌شده حاکی از برازش مدل مرتبه اول سرمایه اجتماعی بودند (جدول شماره دو). در ادامه، تحلیل عاملی مرتبه دوم اجرا شد که مدل در دو حالت تخمین استاندارد و معناداری در شکل دو، ضرایب نشان داده شده است.

جدول ۳- شاخص‌های برازش مدل‌های اندازه‌گیری اولیه و اصلاح شده

شاخص برازش	حد قابل قبول	مدل اندازه- گیری اولیه حکمرانی خوب	مدل اندازه- گیری اصلاح شده حکمرانی خوب	مدل اندازه‌گیر ی اولیه سرمایه اجتماعی	مدل اندازه‌گیری اصلاح شده سرمایه اجتماعی
مقتصد	> 5	۲/۱۱	۱/۷۶	۱/۵۴	۱/۵۶
	> 0.08	۰/۰۹۱	۰/۰۷۳	۰/۰۷۰	۰/۰۷۱
مطلق	< 0.08	۰/۷۹	۰/۸۳	۰/۸۹	۰/۹۱
	< 0.08	۰/۷۷	۰/۸۲	۰/۸۴	۰/۸۵
مقایسه‌ای	< 0.90	۰/۸۶	۰/۹۰	۰/۹۵	۰/۹۶
	۰/۹۰	۰/۹۱	۰/۹۳	۰/۹۷	۰/۹۸
	< 0.90	۰/۹۱	۰/۹۴	۰/۹۸	۰/۹۸
	< 0.90	۰/۸۶	۰/۸۹	۰/۹۳	۰/۹۴
	< 0.90	۰/۹۰	۰/۹۴	۰/۹۸	۰/۹۸

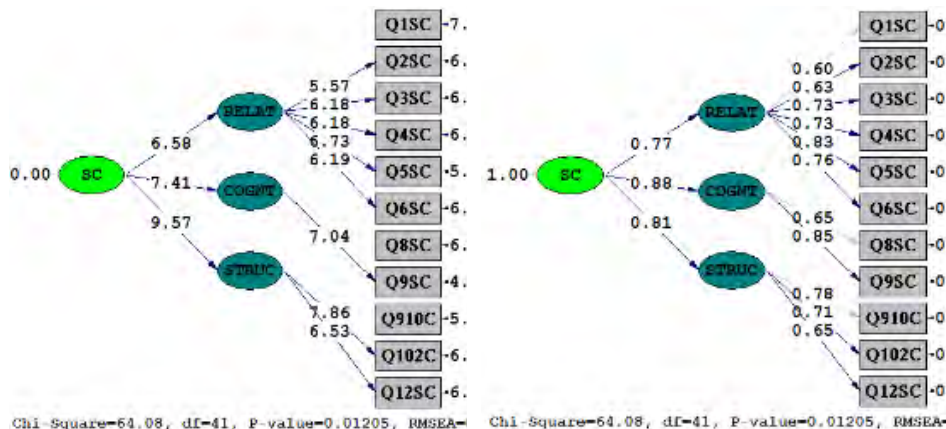
1. Chi-Square Ratio to Degree of Freedom (χ^2/df)
2. Root Mean Squared Error of Approximation (RMSEA)
3. Goodness of Fit Index (GFI)
4. Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)
5. Normed Fit Index (NFI)
6. Non Normed Fit Index (NNFI)
7. Comparative Fit Index (CFI)
8. Incremental Fit Index (IFI)
9. Relative Fit Index (RFI)

شکل ۱- مدل مرتبه دوم حکمرانی خوب در حالت تخمین ضرایب استاندارد (راست) و معناداری ضرایب

(چپ)

(حکمرانی خوب = GG، شفافیت = Trans، دموکراسی = Democ و همبستگی = Solid)

شکل ۲- مدل مرتبه دوم سرمایه اجتماعی در حالت ضرایب استاندارد (راست) و معناداری ضرایب (چپ)
 (Struc = سرمایه ساختاری و Cogn = سرمایه شناختی، Relat = سرمایه ارتباطی، SC = سرمایه اجتماعی)

در ادامه، دو شرط دیگر روایی همگرا؛ یعنی پایایی و شاخص میانگین واریانس استخراج شده بررسی شدند. نتایج نشان داده شده در جدول شماره سه حاکی از این بود که برای مؤلفه‌های حکمرانی خوب و سرمایه اجتماعی، پایایی ترکیبی بیشتر از ۰/۷ و میانگین واریانس استخراجی بیشتر از ۰/۵ و درصد مطلوب بودند.

جدول ۳- ضرایب پایایی و میانگین واریانس استخراجی متغیرها

حد مطلوب	شفافیت	دموکراسی	بازرسی و توازن	همبستگی	سرمایه ارتباطی	سرمایه شناختی	سرمایه ساختاری
آلفای کرونباخ	۰/۷۹	۰/۷۲۲	۰/۷۷۳	۰/۷۵۷	۰/۸۵۹	۰/۷۲۱	۰/۷۲۹
پایایی مرکب	۰/۸۷۰	۰/۸۴۰	۰/۸۷۷	۰/۸۳۶	۰/۸۶۲	۰/۷۲۳	۰/۷۵۹
میانگین واریانس استخراجی	۰/۴۹۷	۰/۵۱۹	۰/۵۶۱	۰/۶۳۱	۰/۵۱۴	۰/۵۷۲	۰/۵۱۱

برای بررسی روایی سازه باید روایی واگرا نیز تأیید شود. معیار مهمی که برای تعیین روایی واگرا استفاده شد، آزمون فورنل و لارکر (۱۹۸۱) بود. برای محاسبه این شاخص، هینسلر، رینگل و سینکوویس (۲۰۰۹) تأکید کرده‌اند که جذر میانگین واریانس استخراجی هر متغیر مکنون پژوهش،

باید از حداکثر همبستگی میان آن متغیر پنهان با متغیرهای پنهان دیگر بیشتر باشد. همان‌طور که در جدول شماره چهار نشان داده شده است، متغیرهای پژوهش دارای روایی و اگرایی مناسب هستند. لازم است توضیح داده شود که جذر میانگین واریانس استخراجی در قطر ماتریس همبستگی متغیرهای مکنون قرار می‌گیرد.

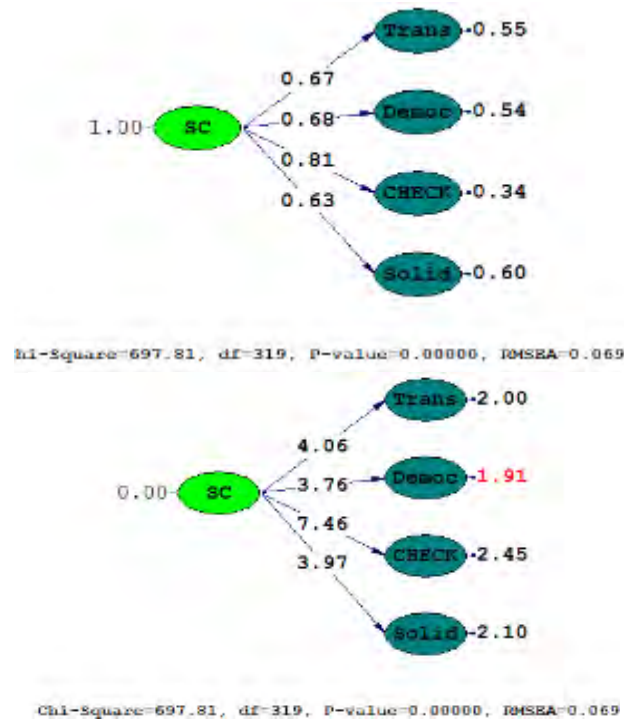
جدول ۴- روایی و اگرایی (تشخیصی)

سرمایه اجتماعی				حکمرانی خوب			
مؤلفه‌ها	۱	۲	۳	مؤلفه‌ها	۴	۳	۲
۱- شفافیت	۰/۷۰۴	-	-	۱- سرمایه ارتباطی	-	-	۰/۷۱۶
۲- دموکراسی	۰/۵۸	۰/۷۲۰	-	۲- سرمایه شناختی	-	۰/۷۵۶	۰/۶۳
۳- بازرسی و توازن	۰/۴۹	۰/۶۶	۰/۷۴۸	۳- سرمایه رابطه‌ای	-	۰/۴۸	۰/۷۱۴
۴- همبستگی	۰/۵۶	۰/۶۰	۰/۳۴	۴- سرمایه رابطه‌ای	-	-	-

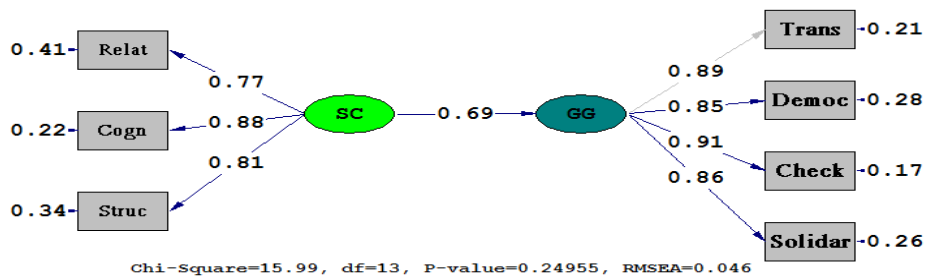
با تأیید روایی سازه هر دو متغیر حکمرانی خوب و سرمایه اجتماعی، مدل اثر سرمایه اجتماعی بر حکمرانی خوب اجرا شد. از آنجایی که متغیر سرمایه اجتماعی خود دارای سه مؤلفه سرمایه ارتباطی، شناختی و ساختاری و متغیر حکمرانی خوب نیز شامل چهار مؤلفه شفافیت، دموکراسی، بازرسی و توازن و همبستگی بود، قبل از اجرای مدل ساختاری، مدل اندازه‌گیری این دو متغیر با استفاده از نرم‌افزار ایموس اجرا و داده‌ها ایمپوت شدند. ایمپوت کردن داده‌ها روشی است که با اجرای آن همه سؤال‌های مربوط به یک مؤلفه در دل خود مؤلفه جای می‌گیرند و هر مؤلفه خود تبدیل به یک متغیر آشکار می‌شود؛ بنابراین، ایمپوت کردن باعث محاسبه خطاهای اندازه‌گیری مربوط به هر سؤال در مؤلفه می‌شود.

در ادامه مدل اثر سرمایه اجتماعی بر چهار مؤلفه شفافیت، دموکراسی، نظارت و همبستگی اجرا شد که، مدل در حالت استاندارد و معناداری ضرایب در شکل سه نشان داده شده است. در مرحله بعد، اثر سرمایه اجتماعی بر حکمرانی خوب بررسی شد که مدل در حالت استاندارد (شکل شماره چهار) و معناداری ضرایب (شکل شماره پنج) نشان داده شده است. شاخص‌های برازش نشان‌دهنده برازش مناسب مدل‌های ساختاری بود (جدول شماره پنج).

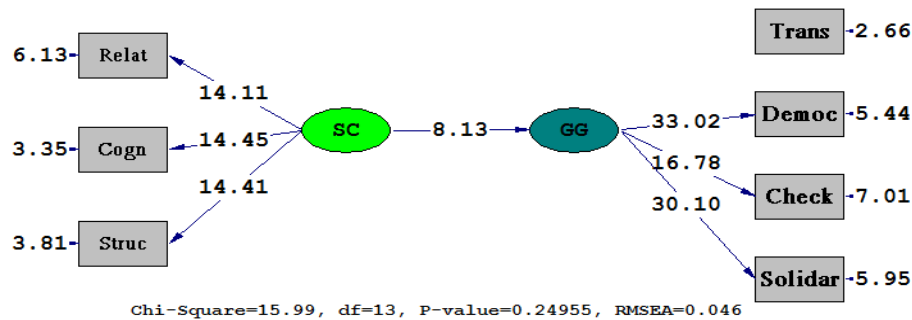
2. Amos
3. Imputation

شکل ۳- مدل ساختاری اثر سرمایه اجتماعی بر مؤلفه‌های حکمرانی خوب در حالت ضرایب استاندارد (راست) و معناداری ضرایب (چپ)

شکل ۴- مدل ساختاری اثر سرمایه اجتماعی بر حکمرانی خوب در حالت تخمین ضرایب استاندارد

شکل ۵- مدل ساختاری اثر سرمایه اجتماعی بر حکمرانی خوب در حالت معناداری استاندارد

جدول ۵- شاخص‌های برازش مدل‌های ساختاری پژوهش

شاخص برازش	حد قابل قبول	مؤلفه‌های حکمرانی خوب	حکمرانی خوب
نسبت کای اسکوئر به درجه آزادی	> 3	۲/۸	۱/۲۳
ریشه میانگین مربعات خطای برآورد	> 0.08	۰/۰۶۹	۰/۰۴۶
شاخص نیکویی برازش	< 0.08	۰/۸۵	۰/۹۶
شاخص نیکویی برازش اصلاح شده	< 0.08	۰/۸۳	۰/۹۱
شاخص برازش هنجار شده	< 0.90	۰/۹۱	۰/۹۹
شاخص برازش هنجار نشده	< 0.90	۰/۹۱	۱/۰۰
شاخص برازش تطبیقی	< 0.90	۰/۹۶	۰/۹۹
شاخص برازش افزایش	< 0.90	۰/۹۶	۰/۹۹
شاخص برازش نسبی	< 0.90	۰/۹۷	۰/۹۸

نتایج اثر سرمایه اجتماعی بر حکمرانی خوب و مؤلفه‌های آن، در جدول شماره شش تبیین شده‌اند. با توجه به روایی و پایایی مدل‌های اندازه‌گیری و معناداری تمامی ضرایب مسیر (β) به دست آمده، مقدار واریانس تبیین شده متغیرهای درون‌زا بررسی شد. متغیر سرمایه اجتماعی، مؤلفه بازرسی و توازن را در سطح خوب و مؤلفه‌های شفافیت، دموکراسی و همبستگی را در حد بالاتر از متوسط پیش‌بینی کرد. همچنین، متغیر سرمایه اجتماعی با تبیین ۰/۴۷ واریانس متغیر حکمرانی خوب را در حد بالاتر از متوسط آن پیش‌بینی کرد.

جدول ۶- معناداری فرضیه‌ها

نتیجه	واریانس تبیین شده	معناداری	ضرب مسیر	متغیرهای دورن‌زا	متغیر برون‌زا
بالاتر از متوسط	۰/۴۵	۴/۰۶	۰/۶۷	شفافیت	سرمایه اجتماعی
بالاتر از متوسط	۰/۴۶	۳/۷۶	۰/۶۸	دموکراسی	سرمایه اجتماعی
خوب	۰/۶۶	۷/۴۶	۰/۸۱	نظارت	سرمایه اجتماعی
بالاتر از متوسط	۰/۴۰	۳/۹۷	۰/۶۳	همبستگی	سرمایه اجتماعی
بالاتر از متوسط	۰/۴۷	۸/۱۳	۰/۶۹	حکمرانی خوب	سرمایه اجتماعی

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهشگران معتقدند که حکمرانی خوب مؤلفه‌ای ضروری برای توسعه پایدار در همه سطوح و بخش جدایی‌ناپذیری برای توسعه در هر سازمانی است (بیبچاک و همکاران، ۲۰۱۳، ۳۲۸). حکمرانی خوب فراتر از یک نظریه است؛ بنابراین، در سازمان‌هایی مانند فدراسیون‌های ورزشی که در یک محیط پیچیده و با گروه‌های مختلف ارتباط دارند و مجبور به اطمینان‌آفرینی و جلب رضایت صاحب‌نفعان خود هستند، حکمرانی خوب باید جزء جدایی‌ناپذیر اولویت‌های کاری قرار گیرد؛ از این رو، هدف این پژوهش بررسی وضعیت حکمرانی خوب فدراسیون‌های ورزشی کشور و نقش سرمایه اجتماعی در ارتقای آن بود. برای تحقق این اهداف، با بررسی ادبیات حکمرانی خوب و استفاده از نظرهای خبرگان چهار بعد شفافیت، بازرسی و توازن، دموکراسی و همبستگی به عنوان عوامل حکمرانی خوب در فدراسیون‌های ورزشی شناسایی شدند و در ادامه، دیدگاه رؤسا و نایب رؤسای هیئت‌های استانی در مورد حکمرانی خوب در فدراسیون‌های ورزشی بررسی شد.

از دیدگاه شرکت‌کنندگان در پژوهش، شفافیت به عنوان یکی از مؤلفه‌های حکمرانی خوب، کمی پایین‌تر از متوسط ($0/81 \pm 2/49$) بود. در ادبیات حکمرانی، بر موضوع شفافیت تأکید بیشتری شده است. شفافیت، اولین عامل مبارزه با فساد است (شفافیت بین‌المللی، ۲۰۱۱، ۲)؛ به طوری که موفق نشدن در حکمرانی خوب ممکن است با شکست در ارائه یک تصویر روشن از سازمان مرتبط باشد (سازمان همکاری و توسعه اقتصادی، ۲۰۰۴، ۵۰). در دنیای ورزش نیز به دنبال رسوایی‌های اخلاقی متعدد، افزایش تمایل به شفافیت در میان همگان نشان می‌دهد که برای سازمان‌های ورزشی بیش از این امکان ندارد که ناشناخته باقی بمانند (الم، ۲۰۱۳، ۱۴). در این راستا، یوفا (۲۰۱۱) فهرستی از موارد شفاف‌سازی را برای اعضای خود منتشر کرده است. این فهرست با جزئیات مفصل شامل شفاف‌سازی

1. Transparency International
2. Organization for Economic Co-Operation and Development (OECD)
1. Union of European Football Associations

در مورد اساس نامه، چشم انداز، مأموریت و راهبرد، چارت سازمانی، ترکیب هیئت اجرا و کمیته‌ها، تصمیمات گرفته شده در مجمع عمومی، تصمیمات هیئت اجرایی و کمیته‌ها، گزارش مالی سالانه، گزارش فعالیت‌ها و کدهای اخلاقی است. البته بهینه کردن شفافیت تابع اندازه سازمان است؛ به طوری - که یک فدراسیون با بودجه و درآمد سالیانه بیشتر به شفافیت بیشتری نسبت به یک فدراسیون با درآمد کمتر نیاز خواهد داشت. همچنین، سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (۲۰۰۴) توصیه می‌کند همه اطلاعاتی که می‌تواند بر تصمیمات اقتصادی کاربران آن اطلاعات اثرگذار باشد، باید افشا شود؛ اما چگونگی افشاسازی این اطلاعات سؤال دیگری است که مسلم است در دسترس بودن اطلاعات در وبسایت سازمان حداقل کاری است که می‌تواند انجام گیرد. البته باید توجه کرد که حوزه‌های حکمرانی خوب مجزا نیستند؛ به طوری که با افزایش شفافیت، کدهای اخلاقی بهبود می‌یابند و به علاوه، پاسخ‌گویی بیشتری را به همراه خواهد داشت؛ یعنی، وقتی صاحب‌نفعان اطلاعات بیشتری دریافت کنند، بهتر می‌توانند از مقامات فدراسیون تقاضای پاسخ‌گویی داشته باشند (شفافیت بین‌المللی، ۲۰۱۱، ۶)؛ از این رو، برای بهبود شفافیت در فدراسیون‌ها باید شرایط لازم فراهم شود که می‌تواند شامل ارائه گزارش‌های مالی سالیانه و ایجاد زمینه مناسب برای ارتباطات عموم شود.

عامل بعدی در بررسی حکمرانی خوب فدراسیون‌های ورزشی، فرایندهای دموکراتیک بود. دموکراسی به معنای مشارکت در سیاست‌گذاری توسط افرادی است که از آن سیاست‌ها تأثیر می‌پذیرند (جریریت، ۲۰۱۵، ۳۸). از دیدگاه شرکت‌کنندگان این پژوهش، وضعیت دموکراسی در حد متوسط (۰/۶۰ ± ۲/۵۲) قرار داشت؛ اما فدراسیون‌های ورزشی باید به این مسئله توجه کنند که دموکراسی بحثی کلیدی در ادعای مشروعیت هیئت‌رئیس فدراسیون‌های است و میزان مشروعیت ایشان به میزان و درجه فرایندهای دموکراتیکی که به کار می‌گیرند، بستگی دارد؛ بنابراین، باید بیشتر به دموکراتیک کردن فرایندها در فدراسیون‌ها پرداخته شود. اصول اساسی در این زمینه شامل نیاز به روشنی، شفافیت و بی‌طرفی قواعد رقابت و فرایندهای اجرایی در انتخاب و انتصاب اعضای هیئت حاکمه در فدراسیون هستند (شفافیت بین‌المللی، ۲۰۱۱، ۵).

مؤلفه بعدی حکمرانی خوب در فدراسیون‌های ورزشی که تحلیل شد، بازرسی و توازن بود. وجود یک سیستم نظارتی در هر سازمانی، قانونی است که همگان پذیرفته‌اند. حتی بحث بازرسی و توازن به منزله حکمرانی خوب نیز تلقی شده است (سازمان همکاری و توسعه اقتصادی، ۲۰۰۴، ۴). به علاوه، از منظر حکومت‌داری، یکی از اصول اساسی دموکراسی وجود سیستم نظارتی در هیئت حاکمه کشور است که قدرت مطلق قوای قانون‌گذاری، قضایی و اجرایی یک کشور را محدود کند. در واقع، نبود یک سیستم بازرسی زمینه ایجاد مسائلی مانند فساد، تمرکز قدرت، فقدان دموکراسی و در نهایت، فقدان اثربخشی

در سازمان را به دنبال خواهد داشت (بوونز؛ ۲۰۰۷، ۴۶۲). از دیدگاه شرکت کنندگان در پژوهش، وضعیت بازرسی و توازن در فدراسیون‌های ورزشی در حد متوسط ($0/65 \pm 2/42$) قرار داشت؛ بنابراین، برای ارتقای نظارت و ایجاد توازن در فدراسیون‌های ورزشی، طراحی سیستمی که به وسیله آن قدرت بین رئیس، هیئت اجرایی، دبیر، کمیته‌ها و صاحب‌نفعان تقسیم شود، پیشنهاد شده است؛ زیرا، توزیع قدرت یکی از شیوه‌های حکمرانی خوب در سازمان‌های غیردولتی و حتی دنیای تجارت است (سازمان همکاری و توسعه اقتصادی، ۲۰۰۴، ۱۲)؛ بنابراین، در کمیته اخلاق فدراسیون‌های ورزشی باید تعدادی ناظر خارج از فدراسیون حضور داشته باشند و کمیته از طریق مجمع عمومی انتخاب و مقامات فدراسیون در انتخاب آن‌ها نقش نداشته باشند. علاوه بر وجود کمیته اخلاق و پذیرش کدهای اخلاقی در فدراسیون‌ها، کمیته اخلاق باید مستقل باشد و طبق قوانین مصوب، قدرت اجرایی برای ورود و داوری در مورد رفتار مقامات ارشد داشته باشد.

همبستگی به عنوان هسته مرکزی فعالیت سازمان‌های ورزشی معرفی شده است و به صورت مستقیم با توسعه ورزش ارتباط دارد. از دیدگاه شرکت کنندگان در این پژوهش، همبستگی کمترین میانگین را ($0/60 \pm 2/43$) در بین مؤلفه‌های حکمرانی خوب داشت. کمیته بین‌المللی المپیک (۲۰۰۸) مجموعه‌ای توصیه عمومی دارد که براساس آن، عواید و منافع ورزش باید به ورزش بازگردد و شامل توزیع عادلانه و کارآمد منافع و عواید ورزش و نیز شفاف بودن سیاست تخصیص منابع است. همسو با این مباحث، چپلت و مرکونجیک (۲۰۱۳) شاخص‌های همبستگی در ورزش را توزیع عادلانه منابع، برابری و توسعه معرفی کرده‌اند؛ بنابراین، فدراسیون‌های ورزشی باید با تدوین برنامه مشخص با هدف اختصاص منابع برای توسعه ورزش در مناطق محروم و روستاها، پذیرش برنامه‌های مسئولیت اجتماعی و داشتن سیاست روشن نبود تبعیض در ارائه خدمات به صاحب‌نفعان، بتوانند در اجرای برنامه‌های مربوط به همبستگی، به عنوان یک حوزه اختصاصی حکمرانی خوب ورزشی قدم بردارند.

با توجه به بررسی انجام شده، وضعیت حکمرانی خوب در جامعه مورد مطالعه ($0/81 \pm 2/58$) نیز در حد متوسطی قرار داشت. حکمرانی خوب به خودی خود در تعریف چیز خوبی است؛ زیرا، در وهله اول، اجرای قواعد حکمرانی خوب به فرض اینکه درست تعریف شده باشند، می‌تواند به سازمان‌های ورزشی کمک کند تا در اهداف خود اثربخش‌تر باشند. به عبارت دیگر، حکمرانی خوب نه تنها مجموعه‌ای از کدهای درست اخلاقی است، بلکه می‌تواند رسیدن به اهداف را در سازمان‌های ورزشی تسهیل کند. دوم اینکه درک عامه مردم و صاحب‌نفعان این است که بخش‌های مختلف ورزشی حکمرانی ضعیفی دارند. به علاوه، حتی اگر رسوایی‌های بزرگ در ورزش به صورت مستقیم به فدراسیون‌های ورزشی دلالت نکند، چنین رسوایی‌هایی می‌توانند اثر منفی بزرگی بر تصورات عموم مردم داشته باشد؛ زیرا،

صاحب‌نفعان و به‌ویژه عامه مردم بین سازمان‌های ورزشی تفکیک قائل نمی‌شوند و حتی گاهی موارد رسوایی را تعمیم می‌دهند؛ بنابراین، اگر قواعد حکمرانی خوب به‌درستی اجرایی شوند، این امر کمک خواهد کرد تا این دیدگاه‌های منفی که به ورزش آسیب می‌رسانند، بی‌اثر شوند (الم، ۲۰۱۳). البته باید تأکید شود که نمی‌توان ادعا کرد کسب نمره بالاتر در شاخص‌های حکمرانی خوب حتماً مانع بروز فساد می‌شود؛ اما می‌توان ادعا کرد که در نبود شاخص‌های حکمرانی خوب احتمال فرصت‌طلبی و رفتارهای غیراخلاقی افزایش می‌یابد. افزون‌براین، همواره فشار از سوی حامیان، انجمن باشگاه‌ها و بازیکنان، حامیان مالی، رسانه‌ها، دولت و سازمان‌های بین‌المللی ورزش، به‌دلیل عمومیت ورزش برای کل جامعه با هدف به‌سازی و اصلاحات بر هر کسی که در حوزه ورزش درگیر است، وجود دارد. اما یافته اصلی این پژوهش نشان داد که سرمایه اجتماعی بر حکمرانی خوب تأثیر دارد ($\beta = 0/69$). همچنین نتایج تأیید کرد که سرمایه اجتماعی بیشتر، ضریب تأثیر معناداری بر مؤلفه‌های حکمرانی خوب شامل شفافیت ($\beta = 0/67$)، دموکراسی ($\beta = 0/68$)، بازرسی و توازن ($\beta = 0/81$) و همبستگی ($\beta = 0/63$) دارد. نتایج این بررسی براساس پژوهش‌هایی که به‌طور مستقیم و غیرمستقیم با پژوهش حاضر اشتراک موضوعی دارند، قابل تفسیر است.

از دیدگاه نظری، شکل‌گیری حکمرانی خوب مبتنی بر مجموعه‌ای تغییرات هم در سطح کلان و هم در سطح خرد است. در سطح کلان به بستری که سازمان‌ها در آن عمل می‌کنند، ارجاع داده می‌شود و در واقع، سطح کلان شامل روابط رسمی و ساختارهایی از قبیل چهارچوب‌های قانونی، رژیم‌های سیاسی، سطح تمرکززدایی و سطح مشارکت در فرایندهای تصمیم‌گیری درباره خط‌مشی‌ها است (بین، ۱۹۹۸، به نقل از صالحی، نعمتی و امان‌پور، ۲۰۱۴) در سطح خرد، در شکل‌گیری حکمرانی خوب دو نوع سرمایه اجتماعی وجود دارند: ۱- سرمایه شناختی که شامل ارزش‌ها، باورها، نگرش‌ها، رفتارها و هنجارهای اجتماعی است. ارزش‌ها نیز دربرگیرنده اعتماد، انسجام و روابط متقابل هستند که میان اعضای یک اجتماع مشترک هستند و شرایط لازم را برای همکاری در جهت تحقق حکمرانی خوب فراهم می‌آورند؛ ۲- سرمایه اجتماعی ساختاری که خود شامل ساخت و عمل نهادهای رسمی و غیررسمی است که ابزارهای لازم را برای توسعه اجتماع فراهم می‌آورند. این سرمایه از شبکه‌هایی که فرایند تصمیم‌گیری آن‌ها شفاف و جمعی است و همچنین، رهبران پاسخ‌گو و انجام‌کنش جمعی و پاسخ‌گوبودن ناشی شده است و در شکل‌گیری حکمرانی خوب تأثیرگذار است. در این باره پوتنام (۱۹۹۳) معتقد است که هرچه وابستگی هم‌زمان شهروندان به چند انجمن بیشتر باشد و هرچه روابط میان افراد در شبکه‌ها نزدیک‌تر و افقی باشد و نه عمودی، سرمایه اجتماعی بیشتر خواهد شد و به‌دنبال آن، مسئولیت‌پذیری حکومت افزایش خواهد یافت؛ زیرا، حاکمان نمی‌توانند سرمایه اجتماعی

را نادیده گرفته و با آرامش به حکومت‌داری بپردازند. همچنین، ریترز (۲۰۱۳) سرمایه اجتماعی را یک تعیین‌کننده حکمرانی خوب برشمرده است و در ۲۷ کشور عضو اتحادیه اروپا به بررسی این مسئله پرداخت. نتایج نشان داد که سرمایه اجتماعی باعث بهبود اثربخشی دولت، کاهش فساد، حاکمیت قانون، پاسخ‌گویی و تنظیم مقررات می‌شود. الوانی (۱۳۸۸، ۲-۴). سرمایه اجتماعی را لازمه تحقق حکمرانی خوب برشمرده است و آن را عامل قوام و تداوم حکمرانی می‌داند.

منشور المپیک، به‌وضوح طرفدار احترام به تنوع قومی، نژادی، فرهنگی و جنسیتی است و تاحدود زیادی اجازه می‌دهد که برای افراد درگیر در ورزش هویت جهان‌وطنی ایجاد شود؛ بنابراین، سرمایه اجتماعی در ورزش مانند دیگر عرصه‌های اجتماعی، عواقب مثبت و منفی برای افراد درگیر در آن به‌همراه دارد؛ هرچند در بررسی مرزهای دو مفهوم سرمایه اجتماعی و ورزش در نظریه و عمل، می‌توان ورزش را به‌عنوان یک شکل از سرمایه اجتماعی مثبت تلقی کرد که انسجام اجتماعی، روابط اجتماعی و غیره را ارتقا می‌دهد. در این میان، سازمان‌های ورزشی با برنامه‌ریزی و ایجاد بسترهای لازم برای پیشرفت‌های کمی و کیفی رویدادهای ورزشی، در واقع بستر اصلی را برای خلق و توسعه سرمایه اجتماعی فراهم می‌آورند؛ اما باید توجه شود که سیاست ورزش همیشه ارائه مزایای اجتماعی آن نیست. به‌دلیل انحصارطلبی در مقابل مزایای عمومی ورزش مانند تجاری‌سازی، دوپینگ و غیره، این اعتقاد وجود دارد که ورزش هنوز به شکلی از سرمایه اجتماعی که بتواند باعث افزایش انسجام اجتماعی و از بین رفتن محرومیت اجتماعی شود، در نیامده است (کمبیرو و پتساراس، ۲۰۰۷، ۲۴-۲۳)؛ در نتیجه، تولید و بازتولید سرمایه اجتماعی در ورزش و به‌ویژه سازمان‌های ورزشی نیازمند ایجاد گروه‌ها و شبکه‌هایی است که با همکاری و مشارکت دانشگاه‌ها، مدارس، سازمان‌ها و مؤسسات مختلف از جمله کمیته ملی المپیک، فدراسیون‌های ملی و وزارت ورزش به انجام پژوهش‌های میان‌رشته‌ای و بین‌فرهنگی نیاز است. این پژوهش‌ها باید به تدوین و پیاده‌سازی راهبردهای چندبعدی پیشگیرانه برای استفاده درست و سوءاستفاده‌نکردن از سرمایه اجتماعی در ورزش بپردازند.

همچنین، پیشنهاد می‌شود که سازمان‌های ورزشی علاوه بر پذیرش و پیاده‌سازی ابعاد حکمرانی خوب، به دنبال افزایش سرمایه اجتماعی در سازمان باشند و سازوکارهایی مانند ایجاد شبکه‌های ارتباطی، داشتن خطی‌مشی‌های منعطف، تسهیم دانش، برنامه‌های جامعه‌پذیری و ایجاد عدالت سازمانی را برای ارتقای سرمایه اجتماعی و به تبع آن، حکمرانی خوب به کار بگیرند (مصطفی‌زاده و صادقی، ۱۳۹۳، ۱۷۲). در پایان تأکید می‌شود که نتایج این پژوهش نمی‌تواند ادعا کند به کدهای نهایی حکمرانی خوب در ورزش و عوامل ارتقادهنده آن دست یافته است؛ اما به‌عنوان یک مطالعه مقدماتی، هدف اصلی آن ایجاد اساس و رویه‌ای برای پژوهش‌های آتی و افزایش غنای ادبیات حکمرانی ورزشی بود.

منابع

1. Ahmadi, S. A., & Feizabadi, H. (2011). Investigating social capital and effect of that on the organization improvement (Case study: Staff organizations of Tehran municipality). *Journal of Public Administration*, 3(6), 35-88. (Persian).
2. Alm, J. (2013). Action for good governance in international sports organisations. Final report .Copenhagen: Play the game/ Danish institute for sports studies, 6-22.
3. Alvani, S. M. (2009). Good governance: A network of civil society interactors. *Journal Development Evolution Management*, 1(1), 1-6. (Persian)
4. Andrew, R. (2010). Organizational social capital structure and performance. *Human Relations*, 63(5), 583-608.
5. Bebhuk, L., Cohen, A., & Wang, C. (2013). Learning and the disappearing association between governance and returns. *Journal of Financial Economics*, 108, 323-48.
6. Bovens, M. (2007). Analysing and assessing accountability: A conceptual framework. *European Law Journal*, 13(4), 447-68.
7. Chappelet, J. L., & Mrkonjic, M. (2013). Basic indicators for better governance in international sport (Bibgis): An assessment tool for international sport governing bodies. *Idheap Working Paper*, 1, 7-16.
8. Chappelet, J. L., & Mabbott, B. (2008). The international Olympic committee and the Olympic system: The governance of world sport. Abingdon: Routledge.
9. Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. (2nd Ed), Hillsdale, New Jersey.
10. Forster, J., & Pope, N. (2004). *The political economy of global sporting organisations*. Abingdon: Routledge.
11. Geeraert, A. (2015). Sports governance observer 2015, the legitimacy crisis in international sports governance. Report/ October, 5-38.
12. Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis* (7th Ed): Upper Saddle River, Prentice hall, New Jersey.
13. Henseler, J., Ringle, C. M., & Sinkovics, R. R. (2009). The use of partial least squares path modeling in international marketing. *Advances in International Marketing*, 20, 277-320.
14. International Olympic Committee. (2008). *Basic universal principles of good governance of the Olympic and sports movement*. Preliminary Document. Lausanne: PP: 1-12.
15. Jarvie, G. (2003). Communitarianism, sport and social capital neighbourly insights into Scottish sport. *International Review for the Sociology of Sport*, 38(2), 139-53.
16. Kamberidou, I., & Patsadaras, N. (2007). A new concept in European sport governance: Sport as social capital. *Journal of Biology of Exercise*, 3, 21-34.
17. Kardos, M. (2012). The reflection of good governance in sustainable development Strategies. *Procedia -Social and Behavioral Sciences*, 58, 1166-1173.
18. Lawshe, C. (1975). A qualitative approach to content validity. *Personnel Psychology*, 28(8), 563-75.
19. Mahmody, J., Rounagi, M, S., & Rounagi, M. (2014). Weighting the indices of good governance in Iran. *Strategic Studies Quarterly*, 16(62), 59-87. (Persian).

20. Maloney, W., Smith, G., & Stoker, G. (2000). Social capital and urban governance: Adding a more contextualized 'top-down' perspective. *Political Studies*, 48, 802-20.
21. Mohamadi Torkamani, E., Bagheri, G. H., & Zaereimatin, H. (2016). Designing the model of bridging social capital promotion for Football fans. *Social Capital Management*, 3(1), 89-111. (Persian).
22. Mostafazadeh, M., & Sadeghi, M. R. (2015). The model of social capital development in universities and higher education centers. *Social Capital Management*, 2(1), 161-82. (Persian).
23. Nahapiet, J., & Ghoshal, S. (1998). Social capital, intellectual capital, and the organizational advantage. *Academy of Management Review*, 23(2), 242-66.
24. Nikpeyma, N., Saeedi, Z. A., Azargashb, E., & Alavi Majd, H. (2013). Framework approach: A method for analysis of qualitative data. *Journal of the Iranian Institute for Health Sciences Research*, 13(1), 41-50. (Persian).
25. OECD (OrganiZation for Economic Co-operation and Development). (2004). *Principles of corporate governance*. Paris: OECD. pp. 12-50.
26. Paxton, P. (2002). Social capital and democracy: An interdependent relationship. *American Sociological Review*, 67, 245-77.
27. Phillips, A. (2011). What should be in a 'good governance code' for European team sport federations? Unpublished thesis. Executive Master in European Sport Governance (MESGO).
28. Play The Game. (2011). *Cologne Consensus: towards a global code for governance in sport*. End statement of the conference, Play the Game 2011 conference, 6 October 2011, Cologne
29. Putnam, R. D. (1993). *Making democracy work. CivictTraditions in modern Italy*. Princeton: Princeton University Press.
30. Ritter, T. (2013). Social capital as a determinant for good governance: An empirical analysis of the 27 EU member state- Presented at EGPA Annual Conference, Edinburgh Scotland.
31. Salahi, R., Namati, M., & Amanpur, S. (2014). Effective mechanism of social capital indicators in the good urban governance using Amos (Case study: City Nasim city). *Journal of Spatial Planning*, 4(1), 1-24. (Persian).
32. Schumacker, R. E. (2010). *A beginner's guide to structural equation modeling*. (V. Ghasemi, Translator). Tehran: Sociologists Publications. (Persian).
33. Thomas, M. (2009). What do the worldwide governance indicators measure? *Journal of Public Administration Research and Theory*, 16(1), 5-22.
34. Transparency International. (2011). *Safe hands: Building integrity and transparency at FIFA*. Berlin: Transparency International.
35. Union of European Football Associations UEFA. (2011). *Good governance menu card for UEFA member associations 2012-2016*. Nyon: UEFA.
36. Umerato, D., & Baglioni, S. (2011). The dark side of social capital: An ethnography of sport governance. *International Review for the Sociology of Sport*, 10, 1-18.
37. United Nations Development Programme. (2000). *Characteristics of good governance*. Available at: <http://www.imf.org/euternalipubs/FT/exvpgoven/govindex.htm> [Accessed 10 December 2016].
38. Walters, G., Trenberth, L., & Tacon, R. (2010). *Good governance in sport: A survey of UK national governing bodies of sport*. London: Birk Beck Sport Business Centre.

39. Weiss, T. G. (2000). Governance, good governance and global governance, conceptual and actual challenges. *Third World Quarterly*, 21(5), 795-815.

استناد به مقاله

احمدی، بهشت، یوسفی، بهرام، عیدی، حسین. (۱۳۹۷). بهار و تابستان. حکمرانی خوب در ورزش: نقش سرمایه اجتماعی در ارتقاء آن. پژوهش در ورزش تربیتی، ۶(۱۴): ۲۶-۳۰۱. شناسه دیجیتال: 10.22089/res.2017.4377.1319

Ahmadi, B., Yuosefi, B., Eydi, H. (2018). Good Governance in Sport: The Role of Social Capital in Promoting It. *Research on Educational Sport*, 6(14): 301-26. (Persian). Doi: 10.22089/res.2017.4377.1319

تدوین راهبردهای ترویج و محتوای مطلوب آموزش المپیک در بین دانش آموزان مدارس ایران

حمیدرضا صفری جعفری^۱

۱. استادیار مدیریت ورزشی، دانشگاه چهرم

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۲/۱۸

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۳/۳۱

چکیده

هدف این پژوهش، تدوین راهبردهای ترویج آموزش المپیک در بین دانش آموزان مدارس ایران همراه با محتوای مطلوب آن بود. پژوهش حاضر، یک مطالعه آمیخته است که به دو روش کیفی و کمی انجام شده است. در روش کیفی که از طریق گراند تئوری اجرا شد، از دو روش نمونه‌گیری نظری و گلوله‌برفی استفاده شد. داده‌ها از طریق ۱۹ مصاحبه نیمه‌ساختاریافته جمع‌آوری شدند. همچنین، در روش کمی که با استفاده از مطالعه دلفی انجام شد، ۱۴ نفر از صاحب‌نظران، طی دو مرحله در پژوهش شرکت کردند. داده‌های این مرحله از طریق پرسش‌نامه الکترونیکی جمع‌آوری شدند. یافته‌های این بخش از پژوهش شامل ۲۳ گویه بود که از طریق آزمون تی تک‌نمونه‌ای تأیید شدند و هفت گویه اول آن از طریق آزمون فریدمن رتبه‌بندی شدند. به‌طور کلی، نتایج این پژوهش نشان داد که از طریق راهبردهای آموزشی، تربیتی، ورزشی و مدیریتی می‌توان محتوای مطلوب و بومی آموزش المپیک را در بین دانش آموزان توسعه داد.

واژگان کلیدی: آموزش المپیک، المپیزم، جنبش المپیک، دانش آموزان، مدارس

مقدمه

هدف جنبش المپیک و المپیزم، ممکن است برای بسیاری از افراد حتی برخی از متخصصان تربیت بدنی مبهم باشد. در بیان این هدف باید گفت که جنبش المپیک یک مکتب کامل تعلیم و تربیت است که به دنبال انتشار ایده‌های المپیک و فلسفه المپیزم در میان جوامع مختلف است (رن، ۲۰۰۹). تفکر، شخصیت و شغل بنیان‌گذار المپیک نوین، پیر دوکوبرتن^۱، بیشترین گواه بر گرایش نهضت المپیک به اصول و بنیادهای تعلیم و تربیتی است. به عبارت دیگر، خاستگاه نهضت و جنبش المپیک نوین، تعلیم و تربیت بوده است (آزمون، ۱۳۸۶). کوبرتن، همانند بسیاری از معلمان و متخصصان تعلیم و تربیت زمان خود باور داشت که از طریق ورزش می‌توان بسیاری از بحران‌های اجتماعی را حل کرد. وی توانست این اهداف را به سراسر نقاط جهان گسترش دهد و حرکتی جهانی پدید آورد که در حل و فصل مناقشات سیاسی و درگیری‌های بین‌المللی مؤثر باشد (سجادی، ۱۳۸۶)؛ اما اکنون می‌توان دید که در عمل، نهضت المپیک هنوز با نقطه مطلوب کوبرتن فاصله دارد. در چند دهه اخیر، در بیشتر رقابت‌های ورزشی، صفات و خصوصیات بازی جوانمردانه کاهش یافته است و تأکید بیشتری بر پیروزی می‌شود که در نتیجه، بازی جوانمردانه را به حاشیه کشانیده است (ایزدی و کوزه‌چیان، ۱۳۸۶). در واقع، می‌توان گفت که با گذشت زمان این رویداد از هدف اصلی خود که مدنظر پدیدآورندگان آن بوده است، دور شده و ورزش را با مشکلاتی روبه‌رو ساخته است (حسینی، ۱۳۸۶)؛ بنابراین، از شروع المپیک مدرن، نیاز به آموزش افراد جوان در زمینه ارزش‌های نهفته ورزش از اولویت زیادی برخوردار بوده است.

سوءرفتار برخی از قهرمانان، استفاده از مواد مخدر و نیروزا، سیاست قهرمان‌پروری، دعوی لفظی و توهین‌های بی‌شرمانه، مرگ بازی جوانمردانه، تبانی و فساد در ورزش، شکسته شدن قبح رفتارهای بی‌شرمانه و رواج تبعیض نژادی و جنسی، بعضی از مشکلات جدی ورزش معاصر هستند. ایده‌ها و اهداف آموزش المپیک، ابزار بی‌همتایی برای حل این مشکلات جدی اجتماعی هستند (نول، ۲۰۰۸). بسیاری از صاحب‌نظران حوزه تربیت بدنی و علوم ورزشی، موضوع جنبش المپیک و اهمیت آموزش اصول و ارزش‌های المپیزم را در دنیای ورزش مدرن بررسی کرده‌اند (برای مثال، پری، ۲۰۰۶؛ نول، ۲۰۰۸؛ بیندر، ۲۰۱۲؛ مجسکین، ساکیس و لیسینسکین^۵ و همکاران، ۲۰۱۱؛ شنیتزر، پیتزر، شیبیر و

-
1. Ren
 2. Pierre de Coubertin
 3. Naul
 4. Parry
 5. Majauskienė, Šukys and Lisinskienė

پوسیکو همکاران^۱؛ ۲۰۱۴) و همگی آن‌ها بر آموزش این ارزش‌ها از طریق یک سیستم آموزشی تأکید دارند. نول (۲۰۰۸) برنامه «آموزش المپیک» را به‌عنوان یکی از کلیدی‌ترین برنامه‌ها برای آموزش این ارزش‌ها در سطح جهان می‌داند. در واقع، آموزش المپیک عنوان فرایندی آموزشی است که هدف آن انتقال نگرش‌ها و دانش اساسی المپیک از طریق آموزش تاریخچه، آرمان‌ها و تشکیلات بازی‌های المپیک است (۸). آموزش المپیک، روش متمایزی برای توسعه المپیزم در جهان است که به‌راحتی می‌تواند احساسات و رفتارهای دانش‌آموزان جوان را تحت‌تأثیر قرار دهد (پری، ۲۰۰۶). برای اولین بار در دهه ۱۹۷۰، مفهوم آموزش المپیک وارد ادبیات مدیریت ورزش شد و اولین برنامه آن در سال ۱۹۷۲ در المپیک مونیخ در بین مدارس ابتدایی و راهنمایی اجرا شد (جورجیادیس^۳، ۲۰۰۹).

پژوهش‌های متعددی در مورد تدوین و اجرای برنامه آموزش المپیک در کشورهای مختلف انجام شده‌اند که از جمله آن‌ها می‌توان به پژوهش‌های جورجیادیس (۲۰۰۹) در یونان، تاواریس و کنجینیک^۴ (۲۰۱۲) در برزیل، فرانس^۵ (۲۰۰۸) در استرالیا، مونین^۶ (۲۰۱۲) در فرانسه، پیترز و همکاران (۲۰۱۴) و در اتریش، بیندر^۷ (۲۰۱۲) در سطح بین‌المللی اشاره کرد. ساکیس، مجسکین و دیومسین^۸ و همکاران (۲۰۱۷) طی یک مطالعه تجربی به بررسی اثر برنامه آموزش المپیک سه‌ساله در مدارس پرداختند و به این نتیجه رسیدند که این برنامه تأثیر قابل‌توجهی بر ابعاد شخصیتی نوجوانان به‌خصوص رفتارهای اجتماعی آن‌ها داشته است. نتیجه این مطالعات نشان می‌دهد که اگر اجرای برنامه آموزش المپیک در بین دانش‌آموزان به‌درستی و با محتوای مناسب بومی‌سازی شود، ارزش‌های بسیاری را به‌همراه خواهد داشت که مهم‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از: افزایش آگاهی افراد و تغییر نگرش آن‌ها نسبت به ورزش و تربیت‌بدنی (پری، ۲۰۰۶؛ مجسکین و همکاران، ۲۰۱۱)؛ احترام به حقوق دیگران و قانون‌پذیری در جمعیت جوان (گراماتی‌کوپولوس و پاپاچاریسیس^۹؛ ۲۰۰۵)، افزایش درک بین‌المللی از ورزش (پاولوکی^{۱۰}؛ ۲۰۰۹)، انتشار ارزش ورزش به‌عنوان وسیله مناسب و گران‌بهای برای ارتقای سلامتی، تعالی ذهنی و عقلی و کمک به درک بهتر دروس و جنبه‌های دیگر برنامه‌های آموزشی (پری،

-
1. Schnitzer, Peters, Scheiber and Pocecco
 2. Olympic Education
 3. Georgiadis
 4. Knijnik and Tavares
 5. Feranc
 6. Monnin
 7. Binder
 8. Sukys, Majauskiene, & Dumciene
 9. Grammatikopoulos And Papacharisis
 10. Pawlucki

۲۰۰۶؛ گسمن، ۲۰۱۰)، افزایش مشارکت جوانان در بازی‌ها و ورزش نسبت به پیروزی صرف (گونگ، ۲۰۰۸؛ هیوانگ، ۲۰۰۸)، بازی جوانمردانه و نظم ورزشی در فعالیت‌های حرفه‌ای (هسندرا، گوداس، هاتسیجورجیادیس و تودوراک^۴ و همکاران، ۲۰۰۷؛ وانگ و ماسوموتو^۵، ۲۰۰۹) و همچنین، افزایش حس مسئولیت‌پذیری و ارتقای اخلاق (بیندر، ۲۰۰۵). بسیاری از این ارزش‌ها هم‌راستا با اهداف آموزشی و تربیتی کشورها از جمله ایران هستند. با مرور سند تحول بنیادین (۱۳۹۰) می‌توان بسیاری از این ارزش‌ها را در بطن اهداف این سند به‌عنوان سند راهبردی آموزش و پرورش احساس کرد (شواری عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۹۰) که تحقق این اهداف در سایه آموزش‌های عملی و جذاب مانند برنامه آموزش المپیک است که بومی‌سازی شده‌اند و می‌توانند جزو سیاست‌های عمده آموزش و پرورش باشند. این درحالی است که غالب فعالیت‌های آموزش المپیک در ایران توسط کمیته ملی المپیک به‌عنوان سازمان متولی عمده، در قالب بخش المپیک سولیداریتی (همبستگی المپیک) و آکادمی ملی المپیک از سال ۱۳۷۳ با فرازونشیب‌های اندکی انجام گرفته‌اند. برنامه‌هایی از قبیل نشست‌های تخصصی، کارگاه‌های آموزشی، مسابقات هنری و فرهنگی و برخی طرح‌های مقطعی و محدود در مدارس که البته نسبت به فعالیت کشورهای دیگر در این زمینه، بسیار ضعیف هستند (سجادی، ۱۳۸۵). صفری، سجادی، هادوی و الهی همکاران (۱۳۹۳) با تحلیل برنامه‌های آموزش المپیک کشورهای مختلف و مقایسه آن‌ها با ایران، وضعیت ایران را از نظر کمی و کیفی در اجرای برنامه‌های آموزش المپیک ضعیف و نیازمند به توجه ارزیابی کرده‌اند. این نکته را باید مدنظر قرار داد که کمیته و آکادمی ملی المپیک براساس اصول مندرج در منشور المپیک با هدف توسعه ورزش، تربیت نیروهای جوان، حمایت از نهضت المپیک و ارتقای صلح و ترغیب اخلاقیات ورزشی تشکیل شده‌اند؛ بنابراین، وجود یک برنامه آموزش المپیک جامع و ارائه آن به آموزش و پرورش می‌تواند کمک شایانی در گسترش این موارد در بین دانش‌آموزان کند. غالب این برنامه‌ها می‌توانند در مراکز آموزشی و در بین نوجوانان و جوانان انجام شوند که به دلیل شرایط سنی و اجتماعی‌شان، مهم‌ترین گروه هدف برای برنامه‌های آموزش المپیک هستند (صفری و همکاران، ۱۳۹۳). با توجه به موارد ذکر شده، هدف پژوهش حاضر این است که در یک رویکرد کیفی و اکتشافی و با تجزیه و تحلیل نظر متخصصان، راهبردها و راهکارهای عمده‌ای را برای ترویج آموزش المپیک و ارزش‌های المپیزم در بین دانش‌آموزان مدارس ایران مشخص کند. بدیهی است که ترویج این راهبردها بدون وجود یک محتوای بومی‌سازی شده و مناسب شاید چندان

-
1. Gessman
 2. Guang
 3. Huang
 4. Hassandra, Goudas, Hatzigeorgiadis, & Theodorak.
 5. Wang and Masumoto

اجرایی به نظر نرسد؛ از این رو، در این پژوهش، محتوای مناسب و بومی آموزش المپیک نیز با استفاده از روش دلفی و اجماع نظر متخصصان ارائه شده است.

روش‌شناسی پژوهش

روش کلی پژوهش ترکیبی بود که بخش اول به صورت کیفی و بخش دوم به صورت کمی انجام شدند. بخش اول که تدوین راهبردهای ترویج آموزش المپیک در مدارس بود، به صورت کیفی و با استفاده از روش گراندد تئوری (نظریه بنیادی) انجام شد. همهٔ نخبگان ملی و بین‌المللی که به نحوی هم در آموزش و پرورش و هم در مباحث المپیزم، جنبش المپیک و آموزش المپیک، نقش و سابقهٔ روشنی داشتند، جامعه هدف را تشکیل دادند. این صاحب‌نظران از سه حیطهٔ علمی، اجرایی و ورزشی انتخاب شدند که شامل مدیران و متخصصان آموزش المپیک، قهرمانان و مربیان شرکت‌کننده در المپیک، معلمان و اعضای هیئت علمی متخصص در این حوزه بودند. در این پژوهش، از دو روش نمونه‌گیری نظری و گلوله‌برفی استفاده شد. در روش نمونه‌گیری نظری، تعداد نمونه خاصی از قبل تعیین نمی‌شود و تازمانی که الگو به مرحلهٔ ساخت و اشباع نرسیده است، نمونه‌گیری ادامه پیدا می‌کند. همچنین، روش نمونه‌گیری گلوله‌برفی بدین صورت بود که چنانچه شرکت‌کنندگان افراد دیگری را می‌شناختند که در زمینهٔ مورد بررسی دارای تجربیات و دیدگاه‌هایی هستند، برای شرکت در مطالعه معرفی می‌کردند. نمونه‌گیری تا جایی ادامه یافت که پژوهشگران به این نتیجه رسیدند که اطلاعات جدید، همان تکرار اطلاعات قبلی است و دیگر اطلاعات مفهومی جدیدی که نیاز به کد جدید یا گسترش کدهای موجود داشته باشد به دست نمی‌داد (پیتنی و پارکر، ۲۰۰۹). در این پژوهش، جمع‌آوری داده‌ها به صورت کتابخانه‌ای و مصاحبه بود. در پژوهش حاضر، از نظرهای ۱۸ نفر از افراد، در قالب ۱۹ مصاحبه استفاده شد و زمانی که موضوع به حد اشباع نظری رسید، فرایند جمع‌آوری یافته‌ها پایان یافت. لازم است ذکر شود پژوهشگر یک راهنمای اولیه برای مصاحبه‌ها داشت؛ اما برای دسترسی به اطلاعات عمیق‌تر، مصاحبه‌ها به صورت نیمه‌سازمان‌یافته اجرا شدند. در این پژوهش، پژوهشگر برای ثبت اطلاعات، علاوه بر یادداشت رئوس مطالب، با کسب اجازه از فرد مصاحبه‌شونده، به ضبط مصاحبه اقدام کرد. برای تحلیل داده‌های این بخش، از فرایند کدگذاری سیستماتیک استراس و کوربن^۴ (۱۹۹۰) شامل سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی استفاده شد. پیتنی و پارکر (۲۰۰۹) بیان می‌کنند که در پژوهش‌های کیفی احتمال کمی وجود دارد که دو نفر بتوانند به نظریهٔ واحدی برسند؛

-
1. Mixed
 2. Pitney & Parker
 3. Unstructured
 4. Strauss and Corbin

با این وجود، فقدان تکرارپذیری انتقاد واردی به این پژوهش‌ها نیست؛ زیرا، هدف این پژوهش‌ها ایجاد یک منظر و دیدگاه جدید نسبت به یک وضعیت است. بخش دوم که با هدف تبیین محتوای مطلوب برنامه آموزش المپیک در دانش‌آموزان انجام شد، پژوهش به صورت کمی با استفاده از روش دلفی انجام شد. در این بخش، مراحل انجام بخش دلفی پژوهش به صورت خلاصه در جدول شماره یک آمده‌اند.

جدول ۱- مراحل انجام بخش دلفی پژوهش

مراحل	توضیحات
۱ طراحی پرسش‌نامه دلفی	بر اساس اطلاعات حاصل از مبانی نظری و مصاحبه، پرسش‌نامه گروه دلفی تنظیم شد. این پرسش‌نامه در دور اول شامل آیتم‌های پیشنهادی برای محتوای آموزش المپیک در ایران با دو پاسخ «بلی» و «خیر» و یک سؤال باز برای پیشنهادهای جدید و در دور دوم، برای اولویت‌بندی، به صورت لیکرت طراحی شد. به دلیل دسترسی نداشتن به همه افراد و صرفه‌جویی در وقت، این پرسش‌نامه به صورت الکترونیکی نیز به پست الکترونیکی افراد مورد نظر ارسال شد. (در برخی موارد، برای برگشت‌پذیری پرسش‌نامه ترجیح داده شد که پرسش‌نامه به صورت دستی و چاپ‌شده به افراد مورد نظر برسد).
۲- تشکیل گروه دلفی	به صورت مجازی با درخواست از ۱۸ نفر مصاحبه‌شونده خواسته شد تا در گروه دلفی پژوهش مشارکت داشته باشند که در نهایت، ۱۴ نفر در گروه دلفی در دو مرحله مشارکت کردند.
۳- دور اول دلفی	در مرحله اول، پاسخ‌دهندگان به صورت بلی و خیر به موارد پیشنهادی پژوهشگر پاسخ دادند و در نهایت، مواردی را (در صورت تشخیص) در پایان پرسش‌نامه اضافه کردند.
۴- تحلیل دور اول	پس از پایان مرحله اول دلفی، پرسش‌نامه‌ها جمع‌آوری شدند و متغیرهایی که حداقل ۵۰ درصد از پاسخ‌دهندگان به آن‌ها جواب مثبت دادند، در این پرسش‌نامه باقی ماندند و متغیرهایی که کمتر از این مقدار بودند، حذف شدند. سپس، مواردی را که هریک از پاسخ‌دهندگان پیشنهاد کردند، به پرسش‌نامه اضافه شدند.
۵- دور دوم دلفی	پرسش‌نامه دور دوم به صورت طیف لیکرت (خیلی خوب، خوب، متوسط، ضعیف و خیلی ضعیف) طراحی شد و دوباره در اختیار گروه دلفی قرار گرفت. در توضیحات همراه پرسش‌نامه، فرایند مرحله اول توضیح داده شد و از این افراد درخواست شد که پرسش‌نامه را تکمیل کنند و آن را بازگردانند. برای اطمینان از مشارکت افراد در پژوهش، بعد از تاریخ مشخص، پرسش‌نامه‌ها مجدداً برای افرادی که پاسخ نداده بودند، ارسال شدند. بعد از اطمینان پژوهشگر از شرکت حداکثری افراد در پژوهش، پرسش‌نامه‌ها ثبت و سپس، تحلیل شدند.
۶- تحلیل نهایی	استفاده از آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای تأیید یا حذف گویه‌ها و استفاده از آزمون فریدمن آبرای رتبه‌بندی آن‌ها در بین متخصصان (۱۴ نفر گروه دلفی)

1. One Sample T-Test
2. Fridman

نتایج

در بخش اول تحلیل یافته‌های پژوهش، فرایند نظام‌مندی برای دسته‌بندی کردن داده‌های به‌دست‌آمده از پژوهش شامل کدگذاری باز، محوری و انتخابی طراحی شد. در ادامه، به این سه مرحله از کدگذاری و ارائه یافته‌های مربوط به هر بخش اشاره می‌شود.

۱- کدگذاری باز نخستین مرحله کدگذاری محسوب می‌شود. این مرحله باز نامیده می‌شود؛ زیرا، پژوهشگر بدون هیچ محدودیتی و تنها براساس معانی نزدیک و نشانه‌های یکسان، به استخراج مفاهیم می‌پردازد. در این مرحله از پژوهش حاضر، پژوهشگران با مرور مداوم داده‌ها تلاش کردند تا مفاهیم مستتر در داده‌ها را از طریق نشانه‌های هم‌جنس و هم‌معنی بازشناسند و با درج یک مفهوم کلی برای نشانه‌های کدگذاری‌شده، مفاهیم اولیه را ایجاد کنند؛

۲- در مرحله بعد که کدگذاری محوری نامیده می‌شود، فرایند اختصاص کد به مفاهیم موجود در داده از حالت کاملاً باز خارج می‌شود و شکل گزیده‌ای به‌خود می‌گیرد. به بیان دیگر، کدگذاری باز به بروز محورهای مشترکی در مجموعه داده گردآوری‌شده منجر می‌شود که این محورها به مرحله بعدی کدگذاری، جهت‌گیری‌های تازه‌ای می‌بخشند. در این مرحله، پژوهشگر مقوله اصلی کدگذاری باز را (در این پژوهش، «راهبردهای آموزش المپیک در بین دانش‌آموزان») انتخاب کرد و آن‌ها را در مرکز فرایند بررسی کرد.

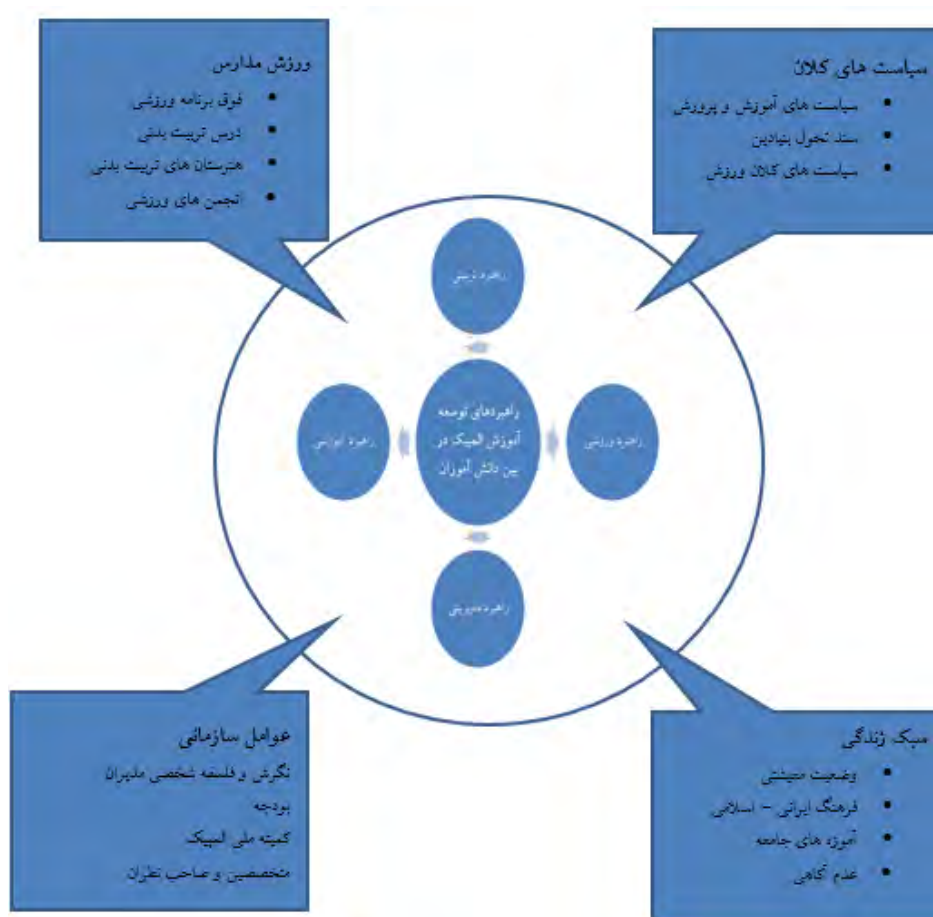
جدول ۲- کدگذاری باز و محوری شامل مفاهیم، مقوله‌ها و دسته‌بندی کلی

دسته‌بندی کلی	مقوله‌های به‌دست‌آمده	مفاهیم کدگذاری‌شده
شرایط مؤثر	سیاست‌های کلان	سیاست‌های آموزش و پرورش سند تحول بنیادین سیاست‌ها کلان در بخش ورزش
	ورزش مدارس	فوق‌برنامه ورزشی درس تربیت‌بدنی هنرستان‌های تربیت‌بدنی انجمن‌های ورزش دانش‌آموزی
عوامل سازمانی	عوامل سازمانی	نگرش و فلسفه شخصی مدیران میزان بودجه کمیته و آکادمی ملی المپیک نیروی انسانی متخصص
		وضعیت معیشتی فرهنگ ایرانی-اسلامی آموزه‌های جامعه نبود آگاهی

ادامه جدول ۲- کدگذاری باز و محوری شامل مفاهیم، مقوله‌ها و دسته‌بندی کلی

مفاهیم کدگذاری شده	مقوله‌های به‌دست آمده	دسته‌بندی کلی
موضوع‌های درسی کتاب درسی در رشته تربیت‌بدنی واحد درسی در رشته تربیت‌بدنی درس تربیت‌بدنی ادغام با دروس دیگر دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی نشست‌های دوره‌ای همایش و سمینار ایجاد بسته‌های ترویجی	آموزشی	
استفاده از شخصیت‌های ملی و مذهبی توسعه فرهنگ پهلوانی و باستانی استفاده از ادبیات بومی	فرهنگ بومی	
مسابقات و رویدادهای فرهنگی با موضوع المپیک استفاده از اردوهای تربیتی با موضوع المپیک اجرای روز و هفته المپیک ایجاد موزه المپیک در مراکز تربیتی دانش آموزان	فعالیت‌های گروهی	
نرم‌افزارها و بازی‌های رایانه‌ای مرتبط با المپیک فیلم‌های آموزشی المپیک روزنامه یا مجله المپیک وبسایت تخصصی با موضوع المپیک تلویزیون و رادیو شبکه‌های مجازی و اجتماعی	تربیتی تبلیغات و فناوری	راهبردها
تخصیص بودجه برای فعالیت‌های آموزش المپیک برنامه‌ریزی‌های راهبردی و عملیاتی در ارتباط با آموزش المپیک توسعه منابع انسانی متخصص ارتباطات سازمانی و اداری با کمیته ملی المپیک کارگروه‌های تخصصی در ارتباط با آموزش المپیک واردکردن مفاهیم المپیک در فوق‌برنامه‌های ورزشی	مدیریتی	
مسابقات نمادین ورزشی با عنوان المپیک برگزاری منظم المپیادهای دانش‌آموزی آموزش ورزشکاران در اردوهای تدارکاتی جلسات دانش‌آموزان با قهرمانان ورزشی	ورزشی	

۳- سومین مرحله کدگذاری در پژوهش‌های گراند تئوری شامل کدگذاری انتخابی یا گزینشی است. در این مرحله، پژوهشگر به تکوین نظریه‌ای درباره رابطه میان مقوله‌های به دست آمده در الگوی کدگذاری محوری می‌پردازد. درحقیقت، این مرحله فرایند یکپارچه‌سازی و ایجاد نظریه است. در این پژوهش، نظریه و الگوی نهایی پژوهش براساس روابط متقابل مفاهیم، مقوله‌ها و دسته‌بندی‌های کلی، به ترتیب زیر ارائه شد.

شکل ۱- الگوی راهبردی ترویج آموزش المپیک در بین دانش‌آموزان

در بخش دوم که با هدف تبیین محتوای مطلوب برنامه آموزش المپیک انجام شد، نتایج پژوهش با استفاده از آزمون‌های کمی (تی تک‌نمونه ای و فریدمن) تحلیل شد. همان‌طور که یافته‌های جدول

شماره سه نشان می‌دهد، در سطح آلفای ۰/۰۵، از مجموع ۲۷ گویه، ۲۳ گویه تأیید شدند و چهار گویه حذف شدند.

جدول ۳- یافته‌های حاصل از آزمون تی تک‌گروهی برای محتوای آموزش المپیک

مقدار تی	مشاهده‌شده	میانگین	معناداری سطح	نتیجه
۸/۲۵	۴/۶۴	۰/۰۰۱	تأیید	۱- اهداف و فلسفه المپیزم و بازی‌های المپیک
۲/۶۸	۳/۷۱	۰/۰۰۱	تأیید	۲- تاریخچه المپیک باستان و مدرن
۵/۵۵	۴/۱۴	۰/۰۰۱	تأیید	۳- نشانه‌های المپیک (شعار، پرچم، مشعل، سرود و غیره)
۲/۲۱	۳/۷۱	۰/۰۰۴	تأیید	۴- مراسم و جشن‌های المپیک (افتتاحیه، اختتامیه، توزیع مدال و غیره)
۶/۴۵	۴/۱۴	۰/۰۰۱	تأیید	۵- نقش و مسئولیت‌های ورزشی در المپیک (مدیریت، داوطلبی، داوری و غیره)
۶/۷۴	۴/۵۰	۰/۰۰۱	تأیید	۶- رسانه‌های ورزشی و المپیک
۶/۴۹	۴/۱۴	۰/۰۰۱	تأیید	۷- تأثیرات متقابل المپیک و محیط‌زیست
۴/۱۹	۴	۰/۰۰۱	تأیید	۸- معرفی اصول ورزش همگانی و ارتباط آن با المپیزم
۴/۷۷	۴/۲۱	۰/۰۰۱	تأیید	۹- صلح، دوستی و آتش‌بس در ورزش و المپیک
۶/۴۹	۳/۹۲	۰/۰۰۱	تأیید	۱۰- مشارکت زنان در ورزش ایران و المپیک
۱۹/۱۳	۴	۰/۰۰۱	تأیید	۱۱- اصول و مبانی اخلاقی در ورزش ایران و المپیک
۱۰/۴۸	۴/۲۱	۰/۰۰۱	تأیید	۱۲- کنترل دوپینگ و بازی جوانمردانه در ورزش ایران و المپیک
۳/۳۷	۴/۸۵	۰/۰۰۱	تأیید	۱۳- بسترهای تاریخی، فرهنگی و ورزشی مشترک تمدن‌های باستان به خصوص ایران و یونان
۳/۷۹	۴/۴۲	۰/۰۰۱	تأیید	۱۴- تاریخچه و جغرافیای کشورهای میزبان المپیک در مقایسه با ایران
۸/۰۰	۴	۰/۰۰۱	تأیید	۱۵- معرفی رشته‌های ورزشی و مدال‌آوران ایران در المپیک
۴/۵۰	۳/۶۴	۰/۰۰۱	تأیید	۱۶- آشنایی با ارزش‌های ورزشی مشترک در ورزش‌های بومی، ملی و باستانی ایران و المپیک
۳/۷۱	۴/۱۴	۰/۰۰۳	تأیید	۱۷- آشنایی با ارزش‌های ورزشی مشترک در آموزه‌های پهلوانی تاریخ ورزش ایران و المپیک
۶/۶۲	۴/۱۴	۰/۰۰۱	تأیید	۱۸- آشنایی با ارزش‌های ورزش و المپیک در زندگی و داستان‌های قهرمانی ورزشکاران المپیکی ایران
۱/۵۷	۳/۸۵	۰/۱۳۰	حذف	۱۹- آشنایی با ارزش‌های ورزشی المپیک در اسلام و شخصیت‌های مذهبی
۴/۲۶	۴/۲۸	۰/۰۰۱	تأیید	۲۰- آشنایی با ارزش‌های ورزشی المپیک در ادبیات فارسی (اشعار، داستان‌ها، ضرب‌المثل‌ها و غیره)

ادامه جدول ۳- یافته‌های حاصل از آزمون تی تک‌گروهی برای محتوای آموزش المپیک

نتیجه	سطح معناداری	میانگین مشاهده‌شد	مقدار تی	گویه‌های مربوط به محتوای آموزش المپیک در مدارس ایران
حذف	۰/۲۱۰	۳/۴۲	۱/۲۹	۲۱- آشنایی با ارزش‌های ورزشی المپیک در زندگی شهدای ورزشکار
تأیید	۰/۰۰۲	۴	۳/۵۹	۲۲- آشنایی با ارزش‌های ورزشی المپیک در توصیه‌های دانشمندان، متفکران و فلاسفه ایرانی و اسلامی
تأیید	۰/۰۰۱	۴/۱۴	۵/۵۰	۲۳- آشنایی با ارزش‌های ورزشی المپیک در هنر ایرانی (نقاشی، شعر، نمایش، سرود، مجسمه‌سازی و غیره)
تأیید	۰/۰۰۱	۴	۴/۳۷	۲۴- آشنایی با برگزاری آموزش المپیک در کشورهای دیگر
حذف	۰/۳۳۰	۳/۲۸	۱/۰۰	۲۵- آشنایی با نحوه برگزاری آموزش المپیک در مدارس ایران
حذف	۰/۳۳۰	۳/۲۸	۱/۰۰	۲۶- آشنایی با نحوه تربیت مدرسان ایرانی در آموزش المپیک
تأیید	۰/۰۰۱	۴	۴/۱۲	۲۷- آشنایی با ارزش‌های المپیک در زندگی شخصیت‌های معروف و محبوب اقشار مختلف مانند هنرمندان، خبرنگاران، سیاست‌مداران و غیره

*میانگین فرضی برای تحلیل داده‌ها ۳ بود.

برای بررسی ترتیب اهمیت هر یک از گویه‌های تأییدشده در محتوای آموزش المپیک، از آزمون فریدمن استفاده شد که نتایج آن در جدول شماره چهار خلاصه شده است. به دلیل تعداد زیاد گویه‌ها، در این جدول به هفت گویه اول به ترتیب رتبه اشاره می‌شود.

جدول ۴- یافته‌های حاصل از رتبه‌بندی و تعیین اولویت محتوای آموزش المپیک با آزمون فریدمن

رتبه	تعداد سوالات	رتبه	گویه‌ها	میانگین رتبه
۲۳	کای دو	۱	اصول و مبانی اخلاقی در ورزش ایران و المپیک	۱۶/۸۶
		۲	اهداف و فلسفه المپیزم و بازی‌های المپیک	۱۴/۹۶
	۵/۵۹	۳	کنترل دوپینگ و بازی جوانمردانه در ورزش ایران و المپیک	۱۳/۲۱
	درجه آزادی	۴	آشنایی با ارزش‌های ورزش و المپیک در زندگی و داستان‌های قهرمانی ورزشکاران المپیک ایران	۱۲/۲۹
	۲۲	۵	تأثیرات متقابل المپیک و محیط‌زیست	۱۱/۹۶
	سطح معناداری	۶	بسترهای تاریخی، فرهنگی و ورزشی مشترک تمدن‌های باستان به خصوص ایران و یونان	۱۱/۵۰
	۰/۰۰۱	۷	آشنایی با ارزش‌های ورزشی مشترک در ورزش‌های بومی، ملی و باستانی ایران و المپیک	۱۱/۰۷

بحث و نتیجه‌گیری

در ابتدا، به صورت کلی و مختصر باید گفت که پژوهش حاضر در دو بخش انجام شد که مجزا، اما مکمل یکدیگر بودند. در بخش اول، بعد از کدگذاری داده‌ها، دو بعد مهم در رابطه با توسعه راهبردهای آموزش المپیک در مدارس ایران به دست آمدند که از ترکیب این دو بعد، نظریه و الگوی نهایی شکل گرفت. بعد اول و مرکزی شامل راهبردهای اجرایی برنامه آموزش المپیک در مدارس بود که بعد از کدگذاری داده‌های استخراج شده از مصاحبه‌ها، چهار راهبرد آموزشی، تربیتی، مدیریتی و ورزشی به دست آمدند. بعد دوم و محیطی شامل چهار مقوله کلی در رابطه با عوامل محیطی مؤثر در راهبردهای آموزش المپیک در مدارس ایران، کدگذاری شد که شامل سیاست‌های کلان، سبک زندگی، ورزش مدارس و عوامل سازمانی بودند. در واقع، این‌ها عواملی بودند که از نگاه متخصصان بر اجرای راهبردهای آموزش المپیک می‌توانند تأثیرگذار باشند. در ادامه، به تفسیر هر یک از راهبردها با توجه به عوامل مؤثر بر آن‌ها پرداخته خواهد شد.

راهبرد آموزشی به عنوان اولین راهبرد توسعه آموزش المپیک در مدارس، از کدگذاری داده‌ها استخراج شد. این راهبرد می‌تواند از موضوع‌های درسی در دروس رشته تربیت بدنی تا سرفصل‌های درس تربیت بدنی مدارس باشد. اگر در محتوا و سرفصل‌های درس تربیت بدنی برخی از مبانی و ارزش‌های اصلی المپیک گنجانده شوند و معلمان در تدریس این سرفصل‌ها، در بخش شناختی توجیه شوند، فرصت خوبی برای ترویج آموزش المپیک به وجود می‌آید. پژوهش‌های پری (۲۰۰۶)، بیندر (۲۰۰۵) و جورجیادیس (۲۰۰۹) نتایجی همسو با این یافته پژوهش داشتند؛ زیرا، به عقیده آن‌ها، ایجاد واحد درسی در رشته تربیت بدنی و چاپ کتب درسی می‌تواند اطلاعات دانش‌آموزان را در زمینه جنبش المپیک افزایش دهند. همچنین، ادغام مفاهیم جنبش المپیک در دروس دیگر (مانند تاریخ، هنر، ریاضیات و ادبیات) نیز باعث ورود این مفاهیم به زندگی روزمره و فراگیر شدن آن‌ها با توجه به فرهنگ ایران می‌شود. این راهبرد را می‌توان با مقدمه‌ای برای آشنایی جمعیت جوان کشور با مفاهیم المپیک در درس تربیت بدنی یا در سطوح وسیع‌تر در دروس دیگر، از طریق ورود برخی مفاهیم متداول فرهنگی ملی جنبش المپیک مانند زندگی‌نامه و ویژگی‌های شخصیتی شخصیت‌های حماسی و ورزشی تاریخ ورزش ایران و اطلاعاتی در مورد نمادهای ورزش در المپیک و ایران فراهم کرد. همچنین، مباحث تخصصی المپیک در قالب دوره‌ها، کارگاه‌ها، نشست‌ها و همایش‌ها می‌تواند یکی از مهم‌ترین راهکارهای اجرای راهبرد آموزشی باشد که البته عوامل سازمانی مانند داشتن نیروی متخصص و ارتباط با کمیته ملی المپیک برای تأمین چنین نیروهای متخصصی می‌توانند تأثیر زیادی بر اجرای این راهبرد داشته

باشند. ردینچکوا^۱ (۲۰۰۵) نیز در پژوهش خود با تأکید بر نشست‌ها و همایش‌ها، آن‌ها را راهکار مفیدی برای تبلور یافته‌های جدید در این حیطه می‌داند.

راهبرد تربیتی از دیگر راهبردهای اجرایی آموزش المپیک در مدارس بود که از کدگذاری داده‌های پژوهش به‌دست آمد. روشن است که واژه «تربیت» می‌تواند بسیار وسیع و دربرگیرنده همه مفاهیم آموزشی، ورزشی، فرهنگی و غیره شود؛ اما با توجه به جنس فعالیت‌های تربیتی که غالباً شامل فعالیت‌های اجتماعی و خودجوش می‌شود و نیز با توجه به اینکه یکی از شاخه‌های مهم در بخش دانش‌آموزی است، این عنوان برای فعالیت‌های اجتماعی، فرهنگی و فناوری مستخرج از کدگذاری انتخاب شد. توسعه فرهنگ بومی، باستانی، پهلوانی و مذهبی از مهم‌ترین راهکارهای تربیتی دانش‌آموزان در حیطه آموزش المپیک بود. با توجه به آموزه‌های ورزشی و تربیتی در فرهنگ غنی ایرانی و نیز با توجه به مأنوس بودن این آموزه‌ها، شاید بتوان گفت که یکی از بهترین گزینه‌ها برای توسعه ارزش‌های المپیک در جامعه، توسعه فرهنگ پهلوانی- ایرانی است. مسلم است که به‌کارگرفتن این راهبرد با کمترین مقاومت در نظام آموزشی نیز همراه خواهد بود؛ زیرا، این را به‌نوعی اشاعه فرهنگ ایرانی و اسلامی می‌دانند و کمتر از المپیزم یا آموزش المپیک در معرض نگرش‌های اشتباه و مقاومت‌های اعتقادی قرار می‌گیرد. به‌هرحال، این موضوع را باید مدنظر داشت که در عوامل مؤثر، فرهنگ ایرانی- اسلامی و آموزه‌های اجتماعی از مهم‌ترین یافته‌های پژوهش هستند. همسو با این یافته پژوهش، کینیجینیک و تاوارس^۲ (۲۰۱۲) نیز توسعه ورزش‌های بومی و ملی برزیل را به‌عنوان یک راهبرد آموزشی برای برنامه آموزش المپیک ریودوژانیرو ۲۰۱۶ دانست. همچنین، فعالیت‌های گروهی مانند اردوها و مراسم المپیک در کنار برخی از ایده‌های تبلیغاتی و فناوری مانند روزنامه، وبسایت، نرم‌افزار و بازی‌های رایانه‌ای، با توجه به جذابیت این برنامه‌ها و شرایط سنی دانش‌آموزان می‌توانند راهکار مؤثری باشند. تبلیغ ارزش‌های المپیک و محتوای مطلوب آموزش المپیک از رسانه‌های ملی (تلویزیون و رادیو) نیز از مواردی است که می‌تواند تأثیر بسزایی در ترویج آموزش المپیک داشته باشد. در سال‌های اخیر، شبکه‌های ورزشی و شبکه‌های مرتبط با کودکان و نوجوانان، در تلویزیون و رادیو راه‌اندازی شده‌اند که می‌توانند با همکاری آموزش و پرورش و کمیته ملی المپیک برنامه‌هایی را در زمینه آموزش المپیک تهیه و پخش کنند. همچنین، با توجه به علاقه دانش‌آموزان به دنیای مجازی می‌توان در شبکه‌های اجتماعی (مانند اینستاگرام، تلگرام و غیره) با ایجاد کانال‌های مرتبط به آموزش المپیک، با سرپرستی زیرمجموعه‌های تربیتی و ورزشی آموزش و پرورش، ترویج ارزش‌های المپیک را در بین دانش‌آموزان گسترش داد. وانگ و ماسوموتو (۲۰۰۸) نیز در یافته‌های

1. Rodichenko
2. Knijnik & Tavares

خود به روش‌های الکترونیکی و شبکه‌های مجازی به‌عنوان یک روش سریع و کم‌هزینه برای توسعه آموزش المپیک اشاره دارند.

ورزش مدارس در دو بخش ورزش همگانی و قهرمانی مدارس می‌تواند کمک شایانی به اجرای برنامه آموزش المپیک و توسعه ارزش‌های ورزشی در بین دانش‌آموزان کند. در بخش ورزش قهرمانی، نحوه برگزاری این مسابقات، زمان‌بندی و نحوه شرکت تیم‌ها از جمله مواردی هستند که می‌توان با آمیختن اصول و ارزش‌های المپیک در آن‌ها، فرهنگ و فلسفه المپیک را در بین دانش‌آموزان ورزشکار گسترش داد. همچنین، صحبت و مباحثه با ورزشکاران قهرمان از مواردی است که به‌عنوان یک روش آموزشی ورزشی می‌تواند به کار گرفته شود. این روش، علاوه بر شناخت قهرمانان توسط دانش‌آموزان، باعث آموزش آن‌ها نیز می‌شود. کارایی این روش به این دلیل است که قهرمانان ورزشی برای بسیاری از افراد جامعه به‌خصوص کودکان و نوجوانان الگو هستند و تأثیرپذیری آموزش المپیک از طریق این افراد بیشتر از هر فرد دیگری می‌دانند. در قسمت ورزش همگانی دانش‌آموزان نیز می‌توان با برگزاری مسابقات نمادین و جشنواره‌های ورزشی مانند المپیادهای ورزشی درون مدرسه‌ای، به ترویج آموزش المپیک پرداخت. بیندر (۲۰۱۲) نیز به برگزاری مسابقات ورزشی نمادین و آموزش ورزش به‌عنوان یکی از بهترین روش‌ها در اشاعه آموزش المپیک در بین دانش‌آموزان اشاره کرده است.

راهبرد مدیریتی نیز راهبرد اجرایی دیگری است که از کدگذاری داده‌ها به‌دست آمد. تخصیص بودجه برای فعالیت‌های آموزش المپیک که می‌توان در قالب فعالیت‌های ورزشی آن را گنجانده، یکی از مهم‌ترین تأکیدات مصاحبه‌شوندگان بود. برنامه‌ریزی‌های راهبردی و عملیاتی نیز یک راهکار مدیریتی است که آکادمی ملی المپیک می‌تواند با تشکیل کارگروهی، وزارت آموزش و پرورش را در این امر یاری کند. یکی از کمبودهای مهم در ارتباط با آموزش المپیک، کمبود نیروی انسانی متخصص بود که با برگزاری دوره‌ها و کارگاه‌های آموزش رایگان برای معلمان تربیت‌بدنی آموزش و پرورش و به‌صورت مشارکتی با همکاری آموزش و پرورش و کمیته ملی المپیک، در قالب دوره‌های ضمن خدمت می‌توان تاحدودی کمبود در این زمینه را رفع کرد. ارتباطات سازمانی و اداری مستمر با کمیته ملی المپیک برای اطلاع از تازه‌ترین روش‌های آموزش المپیک و تشکیل کارگروه تخصصی در وزارت آموزش و پرورش نیز از دیگر راهکارها بودند که البته کمیته ملی المپیک باید در این زمینه پیش‌قدم شود و با ارائه این پیشنهاد به وزارت آموزش و پرورش به مأموریت خود در اشاعه ارزش‌های المپیک و آموزش آن جامعه عمل ببوشاند. مطالعات جورجیادیس (۲۰۰۹) و پیترز و همکاران (۲۰۱۴) از جمله پژوهش‌هایی بودند که همسو با نتایج این مطالعه، راهبردها مدیریتی مانند بودجه و برنامه‌ریزی را پیشنهاد می‌کنند.

در توضیح عوامل مؤثر در راهبردهای آموزش المپیک در مدارس که شامل چهار مقوله کلی است باید گفت که انجام راهبردهای مستخرج تاحدزیادی بستگی به این عوامل دارد که هم می‌توانند مانع باشند و هم تسهیل‌کننده. اولین مقوله‌ای که به‌دست آمد، سیاست‌های کلان بودند. پری (۲۰۰۶)، جورجیادیس (۲۰۰۹) و بیندر (۲۰۱۰) نیز هم‌راستا با این یافته بیان کرده‌اند که آموزش ارزش‌های المپیک باید جزو سیاست‌های کلان سیستم آموزشی هر کشور باشد تا به نتایج مطلوب برسد و البته مسئولیت اصلی ورود این برنامه آموزشی به سیاست‌های کلان، پیگیری و ممارست سازمان متولی اصلی؛ یعنی کمیته ملی المپیک را می‌طلبد. پری (۲۰۰۶) با بیان ضرورت آموزش المپیک در سیاست‌های کلان آموزشی هر کشور، درس تربیت‌بدنی را نقطه عطفی می‌داند که در اکثر کشورها می‌توان آموزش المپیک را توسط آن وارد سیستم آموزشی کرد. مسلم است که ورود هر برنامه آموزشی در مدارس ایران متأثر از سیاست‌های کلان وزارت آموزش و پرورش قرار خواهد داشت که البته چگونگی تأثیرگذاری این سیاست‌ها بستگی زیادی به مجریان و سیاست‌گذاران و نگرش آن‌ها به این مسئله دارد. از جمله سیاست‌های کلی آموزش و پرورش، سند تحول بنیادین به‌عنوان یک سند بالادستی است که سیاست‌ها، راهبردها، و راهکارهای تحول در نظام تعلیم و تربیت را تبیین می‌کند و مدتی است در دستور کار این وزارتخانه قرار گرفته است. سلامتی، نشاط، تقویت اراده ملی و تقویت روابط مهرورزانه با همه مردم جهان، از مهم‌ترین موارد در فصل دوم (بیانیه ارزش) سند تحول بنیادین هستند که المپیک و برنامه آموزش المپیک به‌نوعی به آموزش همین ارزش‌ها از طریق ورزش اشاره دارند. در واقع، مجریان امر می‌توانند در بخش‌های اجرایی با پیدا کردن نقاط مشترک این سند و اهداف آموزش المپیک، سهمی را در قسمت اجرایی به این برنامه اختصاص دهند. همچنین، سبک زندگی دانش‌آموزان که با توجه به وضعیت معیشتی و فرهنگ حاکم بر آن‌ها ارزیابی می‌شود، می‌تواند بر اشتیاق دانش‌آموزان به فعالیت‌های آموزش المپیک تأثیرگذار باشد. عوامل سازمانی که غالباً مربوط به مدیریت و سازمان‌های درگیر در این آموزش هستند و نیز ورزش مدارس که مهم‌ترین جایگاه برای آموزش المپیک در مدارس است، از کدگذاری داده‌ها و با توجه به نظر صاحب‌نظران به‌دست آمدند.

نتایج آزمون تی تک‌گروهی در رابطه با محتوای آموزش المپیک نشان داد که ۲۳ گویه از ۲۷ گویه به‌دست‌آمده در مرحله اول پژوهش، در سطح آلفای ۰/۰۵ تأیید شد. همچنین، با توجه به نتایج رتبه‌بندی، هفت اولویت اول در بین گویه‌های مربوط به محتوای آموزش المپیک پیشنهاد شدند که می‌تواند محتوای مناسبی برای این برنامه باشد. پژوهش‌های گراماتیکوپولوس و پاچارسیس همکاران (۲۰۰۵)، هسن‌درا و همکاران (۲۰۰۷)، وانگ و ماسوموتو (۲۰۰۸)، مجسکین و همکاران (۲۰۱۱) و بیندر (۲۰۱۲) نیز به نتایجی همسو با برخی موارد محتوا در پژوهش حاضر، به‌عنوان محتوای برنامه آموزش المپیک اشاره کرده‌اند. در یافته‌های پژوهش، در بین گویه‌های مربوط به محتوا، «مبانی اخلاقی

در ورزش ایران و المپیک» در رتبه اول قرار گرفت. احترام، توسعه، کرامت، درک متقابل، بازی منصفانه و همبستگی، از مهم‌ترین موارد اخلاقی هستند که منشور المپیک بر رعایت آن‌ها در ورزش تأکید دارد. «اهداف و فلسفه المپیزم» نیز موردی بود که در رتبه دوم قرار گرفت. مفهوم اخلاقی ورزش ارتباط نزدیکی با مفهوم و فلسفه المپیزم دارد؛ اما باید گفت که المپیزم مفهومی فراتر از مفاهیم اخلاقی دارد. در واقع، مفهوم المپیزم را می‌توان با مفهوم تعلیم و تربیت یکی دانست؛ زیرا، هر دو حیطه تأکید بر رشد همه‌جانبه انسان دارند که البته المپیزم این تربیت را از طریق ورزش، در بین جوانان دست‌یافتنی‌تر می‌داند. مسلم است که آشناسدن جوانان با این مفهوم می‌تواند بر نگرش آن‌ها نسبت به ورزش تأثیر بگذارد. برخی دیگر از گویه‌های این محتوا مانند «آشنایی با ارزش‌های ورزش و المپیک در زندگی و داستان‌های قهرمانی ورزشکاران المپیکی ایران» و «آشنایی با ارزش‌های ورزشی مشترک در ورزش‌های بومی، ملی و باستانی ایران و المپیک» نیز بسیار بومی‌تر از دیگر گویه‌ها هستند که البته وجود چنین گویه‌هایی می‌تواند رنگ‌وروی ملی به این برنامه دهد و شاید همین امر از برخی مقاومت‌هایی که در مقابل ورود این برنامه به نظام آموزشی وجود دارد، بکاهد. «کنترل دوپینگ و بازی جوانمردانه در ورزش ایران و المپیک»، «تأثیرات متقابل المپیک و محیط‌زیست» و «مشارکت زنان در ورزش ایران و المپیک» نیز از مهم‌ترین حیطه‌هایی هستند که به‌خصوص در سال‌های اخیر، کمیته بین‌المللی بر آن تأکید دارد؛ به‌صورتی که این سه حیطه جزو اصلی‌ترین حیطه‌های فعالیت آموزش المپیک در سطح بین‌الملل هستند. در مجموع باید گفت از آنجایی که محتوای به‌دست‌آمده در این پژوهش برخاسته از نظر متخصصان حوزه ورزش و المپیک است، به‌نظر می‌رسد که بسیار مناسب و قابل‌کاربرد در برنامه آموزش المپیک باشد؛ همان‌طور که با توجه به جامع‌بودن پژوهش‌های متعدد همسو، به‌نظر می‌رسد که با اجرای آن بتوان اهداف آموزش المپیک را که مدنظر منشور المپیک و کمیته بین‌المللی المپیک است، عملی کرد. شایان ذکر است که لزوماً این گویه‌ها، مفاهیم جدا از یکدیگر نیستند و می‌توانند در قالب یک مفهوم نیز به‌کار روند؛ چه‌بسا در برخی موارد هم‌پوشانی در این گویه‌ها محتوای جذاب‌تر و نگاه جامع‌تری را می‌تواند در دستیابی به اهداف آموزش المپیک فراهم کند.

در جمع‌بندی کلی باید گفت که پژوهش حاضر با یک نگاه جامع و رویکرد اکتشافی، به چهار راهبرد آموزشی، تربیتی، ورزشی و مدیریتی برای توسعه برنامه آموزش المپیک در مدارس ایران رسید که در الگوی نهایی، چهار مقوله کلی شامل سیاست‌های کلان، ورزش مدارس، سبک زندگی و عوامل سازمانی، در اجرای این راهبردها مؤثر بودند. همچنین، طی یک مطالعه دلفی، محتوای مطلوب و بومی این برنامه از دیدگاه متخصصان مشخص و اولویت‌بندی شد. امید است که نتایج این پژوهش به

نهادهایی مانند کمیته ملی المپیک، آکادمی ملی المپیک و وزارت آموزش و پرورش کمک کند تا ارزش‌های بی‌بدیل فلسفی، اخلاقی و ورزشی المپیک را در بین دانش‌آموزان گسترش دهند.

منابع

1. Azmoon, J. (2007). Olympic in school and school in olympic. Articles abstract of the second international congresses of olympic and paralympic. Tehran: Publications of National Olympic Committee. (Persian)
2. Binder, D. L. (2005). Teaching Olympism in schools: Olympic education as a focus on values education. *Centre d'Estudis Olímpics*, 5(1), 5-16.
3. Binder, D. L. (2012). Olympic values education: Evolution of pedagogy. *Educational Review*, 64(3), 275-302.
4. Education Ministry of Iran. (2011). Document of fundamental transformation in education. Tehran: Secretary of Supreme Council for Cultural Revolution. (Persian)
5. Eezadi, B., & Kuzechiyan, H. (2007). Olympism and moral evalues. Articles abstract of the second international congresses of olympic and paralympic. Tehran: Publications of National Olympic Committee. (Persian)
6. Eric Monnin (2012). The Olympic movement's strategy for the integration of the concept of Olympic education into the education system: the French example, *Educational Review*, 64(3), 333-51.
7. Feranc, M. (2008). Astralia olympic education. 8th joint int. Session for presidents or directors of NOCs (pp. 127-133). Athen: Olympia (International Olympic Academy).
8. Georgiadis, K. (2009). Olympic education: A theoretical framework. In I. O. Academy , 2nd International Session for Olympic Medallists (pp. 23-32). Ancient Olympia, Greek: International Olympic Academy (I.O.A)
9. Gessman, R. (2010). Olympic education, fair play and their practice in schools. The Official Publication of the European Fair Play Movement Academic Supplement, 8, 2.
10. Grammatikopoulos, V. , & Papacharisis, V. (2005). Evaluation of training program for Greek Olympic education. *International Educational Management*, 18, 66-73.
11. Guang, P. D. (2008). Olympic education in China. *Journal of Capital Institute of Physical Education*, 20, 2-8.
12. Hassandra, M., Goudas, M., Hatzigeorgiadis, A., & Theodorak, Y. (2007). A fair play intervention program in school Olympic education. *European Journal of Psychology of Education*, 5, 99-114.
13. Hoseini, A., Shahraki, M., & Niyazi, S. M. (2007). Importance and roles of morales in olympic. Abstracts of Second International Congresses of Olympic and Paralympic. Tehran: Publications of National Olympic Committee. (Persian).
14. Huang, R. (2008). The analysis over "The Context of China" in the global transmission. 16th Internatioanl Seminar on Olympic Studies for Postgraduate Students (pp. 335-344). Athen: Internatioanl Olympic Academy
15. Knijnik, J., & Tavares, O. (2012). Educating Copacabana: A critical analysis of the "second half": An Olympic education program of Rio 2016. *Educational Review*, 64, 353-68.
16. Majauskiene, D., Sukys, S., & Lisinskiene, A. (2011). Spread of knowledge on Olympism in school applying the integrated program of Olympic education. *Sports*, 80, 42-8.
17. Naul, R. (2008). Olympic pedagogy as a theory of development of ethical and humanistic values in education. *Sporto Mokslas*, 3, 9-15.

18. Parry, J. (2006). Sport and Olympism: Universals and multiculturalism. *Journal of the Philosophy of Sport*, 33, 188-204.
19. Pawłucki, A. (2009). Olympic education as an intergenerational relation of the third degree. *Physical Culture and Sport. Studies and Research*, 46(1), 99-108.
20. Peters, M., Scheiber, S., & Pocecco, E. (2014). Perception of the culture and education program of the youth Olympic Games by the participating athletes: A case study for Innsbruck 2012. *The International Journal of the History of Sport*, 31(9), 1178-93.
21. Pitney, A., & Parker, J. (2009). *Qualitative research in physical activity and the health professions*. Canada: Human Kinetics.
22. Ren, H. (2009). Olympic education program in China and its post-Olympic implementation. Presented at 49th International Session for Young Participants, 114-23.
23. Rodichenko, V. (2005). *Olympic Education in Russia*. Moscow: Fizkulturai Sport Publishing House.
24. Safari, H. R., Sajadi, N., Hadavi, F., & Elahi, A. (2014). A comparative study of Olympic education in Iran and selected countries. *Research in Sport Management and Motor Behavior*, 4(8), 99-117. (Persian).
25. Sajadi, N. (2007). *Introduction of olympic education*. Tehran: National Olympiccommittee Publication. (Persian).
26. Sajadi, N. (2007). *Management of sport organizations*. Tehran: Samt Publication. (Persian).
27. Sukys, S., Majauskiene, D., & Dumciene, A. (2017). The effects of a three-year integrated Olympic education programme on adolescents' prosocial behaviours. *European Journal of Sport Science, Psychology, Social Sciences and Humanities*, 17(3), 335-42.
28. Wang, Y., & Masumoto, N. (2009). Olympic education at model schools for the 2008 Beijing Olympic games. *International Journal of Sport and Health Science*, 7, 31-41.

استناد به مقاله

صفری جعفرلو، حمیدرضا. (۱۳۹۷، بهار و تابستان). تدوین راهبردهای ترویج و محتوای مطلوب آموزش المپیک در بین دانش‌آموزان مدارس ایران. پژوهش در ورزش تربیتی، ۱۴(۱۴): ۳۲۷-۴۴. شناسه دیجیتال: 10.22089/res.2017.4118.1290

Safari Jafarloo, H. R. (2018). Developing the Promotion Strategies and Proper Content of Olympic Education among Students of Iranian Schools. *Research on Educational Sport*, 6(14): 327-44. (Persian).
Doi: 10.22089/res.2017.4118.1290

راهنمای اشتراک نشریات علمی - پژوهشی

پژوهشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی

خواهشمند است قبل از پرکردن برگ درخواست اشتراک به نکات زیر توجه فرمائید:

۱. نشانی خود را کامل و خوانا با ذکر کدپستی بنویسید.

۲. بهای اشتراک سالانه:

- مطالعات مدیریت ورزشی: ۴۵۰۰۰۰ ریال
- فیزیولوژی ورزشی: ۳۰۰۰۰۰ ریال
- مطالعات طب ورزشی: ۱۵۰۰۰۰ ریال
- رفتار حرکتی: ۳۰۰۰۰۰ ریال
- مطالعات روانشناسی ورزشی ۳۰۰۰۰۰ ریال
- پژوهش در ورزش تربیتی ۱۵۰۰۰۰ ریال

۳. وجه اشتراک را به حساب ۴۰۰۱۰۲۲۶۰۳۰۰۱۵۸۲ نزد بانک مرکزی به نام تمرکز وجوه درآمد اختصاصی پژوهشگاه تربیت بدنی و ورزش، و فیش بانکی را به همراه فرم اشتراک به آدرس دفتر نشریه ارسال کنید.

۴. شناسه واریزی حق اشتراک نشریه "۳۲۱۰۲۲۶۷۴۱۴۰۱۰۷۰۰۵۱۰۰۳۰۳۴۰۰۰۵" می باشد. خواهشمند است روی فیش‌های واریزی این شماره را اضافه نمایید.

نشانی: تهران، خیابان مطهری، خیابان میرعماد، کوچه پنجم، پلاک ۳، پژوهشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی - دفتر نشریه.

کدپستی: ۱۵۸۷۹۵۸۷۱۱ تلفن: ۸۸۷۴۷۷۹۶-۰۲۱

پست الکترونیکی: journal@ssrc.ac.ir

فرم اشتراک نشریات علمی - پژوهشی

پژوهشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی

نام خانوادگی: نام تحصیلات:

تاریخ شروع اشتراک: از شماره: شغل:

نشانی پستی:

کدپستی: صندوق پستی:

نشانی الکترونیکی: تلفن:

به پیوست رسید بانکی شماره: مورخ:

به مبلغ ریال بابت اشتراک یکساله ضمیمه است.

امضاء

تاریخ

Developing the Promotion Strategies and Proper Content of Olympic Education among Students of Iranian Schools

H. R. Safari Jafarloo¹

1. Assistant Professor of Sport Management, Jahrom University

Received: 2017/05/08

Accepted: 2017/06/21

Abstract

The aim of this study was to develop the promotion strategies of Olympic education and its proper content, among students of Iran's school. This research is a mix method study, which performed in both qualitative and quantitative approach. In qualitative approach, which is performed by grounded theory, both theoretical and snowball sampling are used. Data are collected by 19 Semi-structured interviews. Also in quantitative approach, which is performed by Delphi study, 14 experts participated in the research in two stages. Data are collected by e-questionnaire. The findings of this part showed 23 items that are approved by the one-sample t-test and the first seven items, are rated by the Friedman test. Overall, finding of this study showed that proper content of Olympic education program can be promoted among students of Iran's schools by included educational, cultural, championship and managerial strategies.

Keywords: Olympic Education, Olympism, Olympic Movement, Schools, Students

* Corresponding Author

Email: Hamidsafari83@yahoo.com

Good Governance in Sport: The Role of Social Capital in Promoting It

B. Ahmadi¹, B. Yuosefi², H. Eydi³

1. Ph.D. student of Sport Management, Razi University
2. Associate Professor of Sport Management, Razi University*
3. Assistant Professor of Sport Management, Razi University

Received: 2017/06/21

Accepted: 2017/08/30

Abstract

Good governance provides mechanisms to monitor performance and achieve goals in organizations. So the purpose of this study was to investigate the state of governance and the effect of social capital on good governance indicators in sports federations. The statistical population consisted all of the senior sports boards in west states. Simple random sampling method and sample size were 224 people. Participants completed good governance (researcher made) and social capital questionnaires. Validity and reliability of the for data analysis, one-sample t-test and Structural Equation Modeling (SEM) were used. Measurement model were confirmed. The results of single-sample t-test showed that the level of good governance (2.58 ± 0.81) and social capital (2.64 ± 0.67) in the studied society were lower than average. The Structural equation modeling revealed that social capital effected on aspects good governance including transparency ($\beta=0.85$), democracy ($\beta=0.79$), check and balances ($\beta=0.92$), and solidarity ($\beta=0.75$), In. addition, social capital also explains 0.47 good governance variances. The results of this study provided factors affecting on sports governance in order to prioritize actions to improve good governance in sports federations.

Keywords: Check and Balances, Democracy, Social Capital, Solidarity, Transparency

* Corresponding Author

Email:bahramyoosefy@yahoo.com

Comparative Study of Preschool Curriculum in Iran and Several Selected Countries in Terms of Physical Education

M. Maliji¹, M. Aliasgari², N. Aghaei³, M. Javadipoor⁴

1. Ph.D. of Sport Management, Kharazmi University, Iran*
2. Associate Professor of Curriculum Studies Department, Faculty of Psychology & Education, Kharazmi University, Iran
3. Associate Professor of Sport Management Department, Faculty of Physical Education & Sport Sciences, Kharazmi University, Iran
4. Associate Professor of Curriculum Studies Department, Faculty of Psychology & Education, Tehran University, Iran

Received: 2017/06/10

Accepted: 2017/08/19

Abstract

The purpose of this study was to identify and analyze the curriculum of preschools in the United States, Australia, England, Canada, China and Iran in terms of physical education. In this study, in order to provide suggestions for improving the curriculum of this course and the formulation of a curriculum for physical education of preschool school in Iran, the similarities and differences between the curriculum elements of the preschools of the mentioned countries in terms of the physical education course was compared. This study was a comparative survey. Required information was gathered through library documents (Iran's Basic Education Transformation Document, 2011; National Curriculum of Iran, Mapping 2010; Presidium Constitutions and Guidebook for Preschool Programs and Activities, 2013), Semi-Interview Organized with key educators, experts and keypads, as well as a search on the World Wide Web and the websites of the Ministry of Education of the countries studied. The results showed that all countries studied developed a comprehensive curriculum for preschool physical education. They explained the elements of curriculum in their physical education curriculum. By contrast, Iran lacked a comprehensive physical education curriculum for preschoolers. Therefore, in order to qualify the curriculum of this period, it was suggested that a comprehensive curriculum be developed for the physical education course of preschool education in Iran. It is also suggested that the program should focus on the principles, objectives, outcomes, content, teaching and assessment methods, time, space and equipment appropriate for the physical education course, and training and recruiting trained work mentors.

Keywords: Physical Education, Preschool, Comparative Study

* Corresponding Author

Email: mortezamaliji@ymail.com

The Impact of Sport on Social Integrity of the Iraqi Resident in Qom Province

E. Mohamadi Torkamani¹, A. Albahadoli², F. Rasooli³, Q. Bagheri⁴

1. Ph.D. of Sport Management, College of Farabi-Tehran University*
2. M.Sc. of Sport Management, College of Farabi-Tehran University
3. M.Sc. of Educational Management, College of Farabi-Tehran University
4. Associate Professor of Sport Management, College of Farabi-Tehran University

Received: 2017/07/11

Accepted: 2017/09/13

Abstract

Sport as an acceptable phenomenon in today's societies can be used to make social positive changes. This applied research was aimed at explaining the role of sport on social integrity of Iraqi residents living in Qom. The statistical population of all Iraqi citizens living in Qom province was unknown, of which 210 were simple random assigned to two researcher made questionnaires of sports participation and social integrity. The face and content validity of this questionnaire was confirmed by the experts. The reliability of the questionnaires was also calculated with Cronbach's alpha coefficient of 0.79 and 0.82 for sports participation and social integrity. The research hypotheses were analyzed using structural equations model, and fitting model indexes were confirmed. The result showed that participation in recreational sports has a significant positive effect in internal social integrity of Iraqis living in Qom province (0.310). Participation in recreational sports has a significant positive effect in external social integrity of Iraqis living in Qom province (0.334). Participation in competitive sports has a significant positive effect in internal social integrity of Iraqis living in Qom province (0.540). Participation in competitive sports has a significant positive effect in external social integrity of Iraqis living in Qom province (0.419). Also, the R-squared indicated that participation in sport could predict 55.2% of the variance of internal integrity and 42.5% of the external integrity totally. In general, participation in sports could be a stronger predictor for internal integrity.

Keywords: Recreational Sports, Competitive Sports, Social Integrity, Qom Province, Iraqis Residing

* Corresponding Author

Email: Ehsan.mohamadi@ut.ac.ir

Identifying and Modeling of the Development Guidelines of Sports for all among the Female Students in University of Birjand

M. Kashtidar¹, M. A. Sahebkar², S. M. J. Razavi³, M. Kalashi⁴

1. Associated Professor of Sport Management, University of Birjand, Birjand, Iran *

2,3. Ph.D. Student of Sport Management, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran

4. M.Sc. of Sport Management, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

Received: 2017/01/15

Accepted: 2017/09/17

Abstract

The purpose of this study was identifying and modeling of the development guidelines of sports for all among the female students in University of Birjand. The statistical population of this research consisted of 8246 participants among the female students in university of Birjand; the sample size with Cochran formula was 370 people. This research is a survey-based study and it follows a practical application. The data was quantitatively collected using a research-made questionnaire. After confirming the content validity of the questionnaire by the opinions of eight experts in the field of sport management, the reliability of the questionnaire was obtained using Cronbach's alpha coefficient. In this study, the University of Birjand solutions to the female students participation in sport for all identification; and then measuring Structural equation modeling and Friedman test. Data analyses with PLS & SPSS22 software. The results showed that the main factors in girl Students participation in sport for all were economic solutions, management, cultural Infrastructure and facilities, research and education. Therefore, it is necessary to institutionalize the culture of sport, recreation and sports programs and sponsorship of sport for all students trying in develop sport among the female students in university of Birjand.

Keywords: University of Birjand, Female Students, Sport for All Development

* Corresponding Author

Email: keshtidar@um.ac.ir

The Effect of Attentional Focus Types on Health-Related Physical Fitness Factors Performance in Students

M. Pahlevan yali¹, M. Shahbazi²

1. Ph.D. in Motor Learning, University of Tehran

2. Associate Professor of Learning and Motor Control, University of Tehran*

Received: 2016/12/13

Accepted: 2017/06/13

Abstract

The Purpose of this study was to investigate effect of attentional focus types on health-related physical fitness factors performance in students and interaction between type of attentional focus and physical fitness level. 12 students with a high fitness level and 12 students with low physical fitness with age range of 15-17 years were selected as sample by using purposive sampling. Subjects were performed musculoskeletal components of health-related physical fitness (sit-ups, sit-and-reach and modified pull-ups) within three day and with distance of one week between the days. In the first day attentional focus instruction was not provided. In the second and third days the subjects randomly and counterbalanced adopted internal or external focus. Data analysis with repeated measures analysis of variance and LSD post hoc was conducted. In high physical fitness group, External focus compared with internal or control cause significantly advantage in tests of sit-ups, sit-and-reach and modified pull-ups. As well as in low physical fitness, External focus compared with internal or control resulted in significantly better performance in tests of sit-and-reach and modified pull-ups ($P<0.05$). Internal focus compared to control resulted in significantly better performance in modified pull-ups test high physical fitness group ($P<0.05$). The results showed that external focus instructions is resulted in the lead performance during the assessment musculoskeletal components physical fitness related to health, regardless of the skill level. During the evaluation should also providing internal focus instruction, particularly in people with high physical fitness levels to be avoided.

Keywords: Physical Fitness, Health, Internal Focus of Attention, External Focus of Attention, Students

* Corresponding Author

Email: Sahbazimehdi@ut.ac.ir

Explaining of Correlational Model of Spiritual Health with Professional Ethics in Sport Coaches

A. Dana¹, S. Rafiee², A. Hamzeh Sabzi³, E. Gozalzadeh⁴

1. Assistant Professor of Motor Behavior, Tabriz Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran *
2. Assistant Professor of Motor Behavior, Sport Science Research Institute of Iran (SSRI)
3. Assistant Professor of Motor Behavior, Payame Noor University
4. Ph.D. Student of Sport Management, Aliabad Katoul Branch, Islamic Azad University, Aliabad Katoul, Iran

Received: 2017/03/14

Accepted: 2017/08/02

Abstract

The purpose of this study was to explain the correlational model of spiritual health with professional ethics in sport coaches. To this aim, 185 coaches (117 males and 68 females, age mean 41.57 years, coaching experience mean 15.27 years) from various sports were selected using simple random sampling method and completed the Spiritual Health Questionnaire (Allah-Bakhshian et al., 2010) and Professional Ethics Questionnaire of Sporting Coaches (Eydi et al., 2016). The Data were analyzed using Pearson correlation coefficient, multivariate regression model, and structural equation modeling at the 95% confidence level. The results showed that dimensions and overall level of spiritual health have significant and positive bivariate relationships with dimensions and overall level of professional ethics. According to the results of regression analysis, coaching philosophy (17.6%), rule orientation (16.8%), applying collective wisdom (14.8%), respect to values and norms (14.1%), humanistic relationship (13.3%), and interest to profession (11.6%) were explained by the dimensions of spiritual health, respectively. The dimensions of spiritual health explained totally 26.1% of the overall level of professional ethics variance in sport coaches. Finally, the results of structural equation modeling showed significant and positive multiple correlation among the dimensions of spiritual health and professional ethics. The findings of the study suggest that the level of professional ethics in sport coaches could be improved through increasing the spiritual health.

Keywords: Spirituality, Morality, Coaching, Professional Ethics

* Corresponding Author

Email: amirdana@iaut.ac.ir

Development and Prioritize of Sport Strategies in Mohagheh Ardabili University

M. Moharramzadeh¹, M. Vahdani²

1. Professor of Sport Management, University of Mohagheh Ardabili*
2. Ph.D. of Management and Planning in Sport, University of Tehran

Received: 2017/04/09

Accepted: 2017/07/19

Abstract

The purpose of this study was Development and Prioritize of sport strategies in Mohagheh Ardabili University. This study was descriptive survey. Statistical population consisted of staff managers and employees of the physical education Office in Mohagheh Ardabili University. The sample was considered as full-number equal to the statistical population. In order to perform data collection, we investigated the overhead documents, studied the history literature and the comments of practical and executive elites and used the questionnaire of the effective internal/external environmental factors on the performance of the physical education Office in Mohagheh Ardabili University. We was used To assess the internal and external factors from EFE and IFE Matrices, for environmental analysis from SWOT matrix, and for developing strategies from TOWS matrix. The results showed that the strategic position of sport of university is on an Conservative basis. The results of matrix QSPM for strategies prioritize showed The development of programs of sport for all, development of educational sport, and development of professional and championships sports of university are Top priority of sport strategies in Mohagheh Ardabili University. According to the research results and findings, it may be declared that by WO strategies, the physical education office would achieve its high-level goals.

Keywords: Strategy, Physical Education Office, Sport, Mohagheh Ardabili University

* Corresponding Author

Email: mmoharramzadeh@yahoo.com

Operation Strategies for Resistive Economy in Sport Classes of Iranian School

H. Zareian¹, M. H. Ghorbani², F. Mirzaei³

1. Assistant Professor, Sport Science Research Institute*
2. Assistant Professor, Sport Science Research Institute
3. Ph.D. in Sport Management, University of Tehran

Received: 2017/04/09

Accepted: 2017/08/12

Abstract

One way of operating resistive economy is institutionalizing it from basis ages. Thus, considering School sport and identifying the components of resistive economy in this area is important. Due to the qualitative and exploratory nature of the subject, qualitative research, Glaser (1992) approach of grounded theory methods was used. Initially, preliminary list of effective indices was identified from prior studies. Then semi-structured interviews (n= 26) conducted in elites who were aware of the subject. The results showed that 54 indexes can be effective in operating resistive economy in the in-School sports. Then in axial coding process 17 concepts were classified. Finally, 7 categories through selective coding was identified including reforming consumption patterns, class planning, innovation and development, protection of domestic production, protect the environment and natural resources, considering the school economy and teaching method. Physical education policy makers can use identified signs, concepts and categories in future planning to operate resistive economy in sport timetable.

Keywords: Resistive Economy, Reforming Consumption Patterns, Class Planning, Support Domestic Production, Innovation and Development

* Corresponding Author

Email: zareian.h@gmail.com

**Designing a Correlation Model for Emotional Intelligence,
Physical-Social Anxiety and Life Satisfaction among the
Students of Physical Education**

M. R. Esmaeilzadeh Ghandehari¹, M. Piri², A. Mahmoodi³

1. Assistant Professor of Sport Management, Islamic Azad University, Mashhad Branch, Iran
2. Ph.D. Student in Sport Management, Islamic Azad University, Mashhad Branch, Iran*
3. Ph.D. Student in Sport Management, Allameh Tabataba'i University

Received: 2016/12/08

Accepted: 2017/05/16

Abstract

The aim of present study was to determine communicative model of emotional intelligence, physical-social anxiety and life satisfaction among physical education students in Technical and Vocational University of Al-Zahra of Mashhad. According to the research objectives, the sampling way was total-computation and all the research population were selected as sample-270 students of Technical and Vocational University of Al-Zahra of Mashhad. The data gathered through emotional intelligence scale (Schutte et al. 1998), physical-social anxiety inventory (Hart et al. 1989) and satisfaction with life scale (Deiner et al. 1985). Then, structural equation model used to consider cause and effect relationship between variables. The results showed that emotional intelligence imposed positive and significant effect on life satisfaction. Also, emotional intelligence imposed negative effects on psychical-social anxiety and psychical-social anxiety made negative effect on life satisfaction. Finally, it is claimed that emotional intelligence had positive and significant effect on life satisfaction through physical-social anxiety. In general, it seems that university life involves numerous complex anxieties and the ability to deal with these anxieties through acquiring emotional capabilities lead to physical, emotional, and mental health of students' promotion.

Keywords: Emotional Intelligence, Physical-Social Anxiety, Life Satisfaction, Structural Equations

* Corresponding Author

Email: Mozghanpiri@yahoo.com

Meta-Analysis of Studies Factors and Strategies Attract People to the Development of Sport for All in the Last 10 Years

M. Heydari¹, A. Saberi², Gh. Kargar³

1. Ph.D. Student of Sport Management, Farabi Compose, University of Tehran, Iran
2. Assistant Professor of Sport Management, Farabi Compose, University of Tehran, Iran*
3. Associate Professor of Sport Management, University of Allame Tabatabai, Iran

Received: 2016/11/09

Accepted: 2017/01/16

Abstract

The purpose of this study was Meta-analysis of studies of factors and strategies to attract people to development of sport for all in Iran the last 10 years. Therefore 37 articles published in reputable journals internal was used, as a statistical population. In this case, among the population, 17 research papers, because of shared components, the correct sampling, and statistical methods and associated quality were evaluated for meta-analysis. From their 48 common components in the 17 studies were extracted and then in terms of effect size and power statistical test components of research, 14 components entered meta-analysis software. In this study, G. Power and meta-analysis software to determine rate of effect size tests and power statistical tests of the extracted components and also Test ANOVA was used to investigated mean difference components and their prioritize. The results of effect size analysis showed that all components extracted from the research have high effect size and power test. As well as F test results showed that there is significant difference between extracted components from the papers. Factors identified, including the media and development sport for all, facilities and equipment, training and awareness, officials and planners, financial and human resources for sport for all, physical health motivation for sport, achievement motivation and treatment for Sport for all. According to the results of research, Program should be to strengthen the infrastructure of sport, Planning and design of strategy and Codification design such as the health system Evolution and status of sport and the next step take steps in seeking funding and specialist human resources.

Keyword: Meta-analysis, Statistical Power, Effect Size, development of Sport for All

* Corresponding Author

Email: Ali_saberi1364@ut.ac.ir

Analysis of the Theoretical Foundations of Physical Education & School Sport and Extracting Underlying Factors Affected by and Affecting It

M. Nasseh¹, M. Khabiri², M. Jalali Farahani³, S. N. Sajjadi⁴

1. PhD student of sport management of Alborz campus. Tehran, Iran *

2,3. Associate Professor of Sport Management, Faculty of Physical Education, University of Tehran, Tehran, Iran

4. Professor of Sport Management, Faculty of Physical Education, University of Tehran, Tehran, Iran

Received: 2016/11/09

Accepted: 2017/01/18

Abstract

Obviously, many fundamental educational objectives lie in sports and games. The physical, intellectual, social, emotional and moral objectives can be achieved through games and sports, directly and indirectly. Therefore, physical education and school sport (PESS) play an important role in social development. However, PESS development requires the identification of its components and functions. Hence, the present study aimed to analyze the theoretical foundations of PESS and extracted factors affected by and affecting it. This qualitative study employed in-depth semi-structured interviews to collect data. Snowball theoretical sampling was used to select interviewees (12). The results indicated that political, management, planning and policy making, procedural, structural, hardware and higher education problems and conceptual misunderstandings affect PESS. Furthermore, PESS development can lead to the development of sports and community health, and will enhance social capital and economic development. Therefore, considering the educational importance of physical education at schools and the broad effects of educational sports on society, it is suggested that a development master plan be prepared and implemented for PESS, taking into account the factors and variables affecting it, along with setting executive programs at the highest management level.

Keywords: Theoretical Foundations, Underlying Factors, Grounded Theory, Physical Education and School Sport

* Corresponding Author

Email: mahtabnasseh@yahoo.com

Designing Strategic Plan for Student Sport Federation of Iran

**M. Hamidi¹, H. Rajabi², E. Alidoust ghahfarokhi³,
M. Zeinizadeh⁴**

1. Associate Professor of Sport Management, University of Tehran
2. Assistant Professor of Sport Management, University of Tehran Kish International Campus
3. Assistant Professor of Sport Management, University of Tehran
4. PhD student of Sport Management, University of Tehran kish International Campus*

Received: 2017/03/09

Accepted: 2017/05/09

Abstrac

The purpose of this research was designing strategic planning of student sports federation of Islamic Republic of Iran. The research methodology was has been done based on SWOT approach according to strategic studies principles and approach to the quality and quantity of statistical research community. The research population was consisted of 65 persons including managers, professionals in the area of student sports federation were selected as statistical population and sample and they were survey .The research is conducted based on field work, and using questionnaire and interview as the data collection tools. The needed information is collected by using 2 close and open questionnaires and also interview with members of research population in numbers of theoretical saturation in purpose of achieving research objectives and determining mission statement, vision, strengths, weaknesses, opportunities and threats. The collected information was summarized in 5 strengths, 7 weaknesses, 7 opportunities and 6 threats by method delphi, after debating in strategic council meeting. By utilizing of the table of internal factors evaluation and table of external factors evaluation and necessary calculation, the strategic situation of the federation was recognize in Conservative condition. Then by using SWOT analysis, 6 SO strategies, 2 WO strategies, 3 ST strategies and one WT strategy (totally 12 strategies) have been obtained. The identified strategies were prioritized by utilizing Quantitative Strategic Planning Matrix (QSPM).

Keywords: Strategic Plan, SWOT Analysis, Strategic Situation, Student Sports Federation

* Corresponding Author

Email: m.zeinizadeh@yahoo.com

Coordinated and Focused Evaluation of Physical Education in Schools: A Qualitative Study

Z. Taslimi¹, H. Baboee²

1. Ph.D. of Sport Management, Farhangian University*
2. Ph.D. Student of Sport Management, Azad University

Received: 2017/06/03

Accepted: 2017/08/02

Abstract

Evaluation is a regular and consistent process to determine students' progress on the path to achievement education goals. The aim of this study was to evaluate the establishment of a coordinated and focused physical education lesson evaluation in schools. The method of research was qualitative, which is done with the Grounded theory approach. Several data collection methods such as interviews and document review was conducted. The study population were consisted of experts, managers and specialists in evaluation field in school's physical education. According to the method of Grounded-theory, theoretical sampling was done. Simultaneously by data collecting, data analyzing with three-stage of open, axial and selective coding by version 5.2 software Atlas.Ti were done. The results showed, coordinated and focused evaluation of physical education lessons has a positive impact on the implementation of physical education in schools and will also extensively reflected in society. But achieving all the positive consequences of this plan depends on providing its hardware and software infrastructure.

Keywords: Grounded Theory, Physical Education, Evaluation

* Corresponding Author

Email: zahrataslimi66@gmail.com

Analysis of the Educational Sport Structure in Iran

N. Rasekh¹, S. A. Sajjadi², S. M. H. Razavi³, M. Dousti⁴

1. Assistant Professor of Sport Management, Sport Science Research Institute *
2. Ph. D in Sport Management, University of Mazandaran
3. Professor of Sport Management, University of Mazandaran
4. Associate Professor of Sport Management, University of Mazandaran

Received: 2017/03/15

Accepted: 2017/06/11

Abstract

An efficient structure is the most important factor for reaching goals in all systems including sport. The purpose of this research was to analysis of the educational sport structure in Iran. It was an applied research and performed based on documentary research method. Necessary data to analyze sport educational organs duties were collected by studying high level documents and legal principles related to Iranian sport structure. Data for the analysis of organizations respaonsible in the educational sport and educational institutions active in other areas of sport was collected by studying the objectives, tasks and structures various organizations that are active in sports. The findings show that ministry of sport and youth, National Olympic Committee, Ministry of Education, Student Sport Federation, Ministry of Science, University Sport Federation, Ministry of Health, Azad University, Armed Forces General Staff and Sport Clubs are respaonsible in educational sport. Ministry of Education, Student Sport Federation, Ministry of Science, Ministry of Health and Azad University are responsible in Sport for all. Ministry of Education, Student Sport Federation, Ministry of Science, University Sport Federation, Ministry of Health and Azad University are respaonsible in championship sport. The Azad University is respaonsible in professional sport. Therefore, avoiding bureaucracy, removing parallel tasks, symmetrical distribution of authorities, clear definition of communications among units, explaining explicit duties for all organs, splitting the national work and coordination among structures are the most important principles which should be regarded in order to achieve organizational integrity and coherence in Iranian educational sport system.

Keywords: Structure, Educational Sport, Educational Institutions, Sport Organizations, Documentary Research

* Corresponding Author

Email: n_rasekh663@yahoo.com

Table of Contents

• Analysis of the Educational Sport Structure in Iran	7
N. Rasekh, S. A. Sajjadi, S. M. H. Razavi, M. Dousti	
• Coordinated and Focused Evaluation of Physical Education in Schools: A Qualitative Study	8
Z. Taslimi, H. Baboee	
• Designing Strategic Plan for Student Sport Federation of Iran	9
M. Hamidi, H. Rajabi, E. Alidoust ghahfarokhi, M. Zeinizadeh	
• Analysis of the Theoretical Foundations of Physical Education & School Sport and Extracting Underlying Factors Affected by and Affecting It	10
M. Nasseh, M. Khabiri, M. Jalali Farahani, S. N. Sajjadi	
• Meta-Analysis of Studies Factors and Strategies Attract People to the Development of Sport for All in the Last 10 Years	11
M. Heydari, A. Saberi, Gh. Kargar	
• Designing a Correlation Model for Emotional Intelligence, Physical-Social Anxiety and Life Satisfaction among the Students of Physical Education	12
M. R. Esmailzadeh Ghandehari, M. Piri, A. Mahmoodi	
• Operation Strategies for Resistive Economy in Sport Classes of Iranian School	13
H. Zareian, M. H. Ghorbani, F. Mirzaei	
• Development and Prioritize of Sport Strategies in Mohaghegh Ardabili University	14
M. Moharramzadeh, M. Vahdani	
• Explaining of Correlational Model of Spiritual Health with Professional Ethics in Sport Coaches	15
A. Dana, S. Rafiee, A. Hamzeh Sabzi, E. Gozalzadeh	
• The Effect of Attentional Focus Types on Health-Related Physical Fitness Factors Performance in Students	16
M. Pahlevan yali, M. Shahbazi	
• Identifying and Modeling of the Development Guidelines of Sports for all among the Female Students in University of Birjand	17
M. Kashtidar, M. A. Sahebkar, S. M. J. Razavi, M. Kalashi	
• The Impact of Sport on Social Integrity of the Iraqi Resident in Qom Province	18
E. Mohamadi Torkamani, A. Albahadoli, F. Rasooli, Q. Bagheri	
• Comparative Study of Preschool Curriculum in Iran and Several Selected Countries in Terms of Physical Education	19
M. Maliji, M. Aliasgari, N. Aghaei, M. Javadipoor	
• Good Governance in Sport: The Role of Social Capital in Promoting It	20
B. Ahmadi, B. Yuosefi, H. Eydi	
• Developing the Promotion Strategies and Proper Content of Olympic Education among Students of Iranian Schools	21
H. R. Safari Jafarloo	

Scientific Advisors

- Dr. R. Andam** (Associate Professor, Shahrood University of Technology)
- Dr. B. Arab Narmi** (Assistant Professor, Damghan University)
- Dr. A. A. Asefi** (Assistant Professor, Esfahan University)
- Dr. M. Bashiri** (Assistant Professor, Azarbaijan Shahid Madani University)
- Dr. H. Eydi** (Assistant Professor, Razi University)
- Dr. R. Faraji** (Assistant Professor, Azarbaijan Shahid Madani University)
- Dr. M. H. Ghorbani** (Assistant Professor, Sport Sciences Research institute)
- Dr. M. Halaji** (Assistant Professor, Farhangian University)
- Dr. M. Khatibzadeh** (Ph.D. Sport Management)
- Dr. E. Khosravi Zadeh** (Associate Professor, University of Arak)
- Dr. V. Kashani** (Assistant Professor, Semnan University)
- Dr. M. Kashtidar** (Associate Professor, Ferdowsi University of Mashhad)
- Dr. M. Molaei** (Assistant Professor, University of Guilan)
- Dr. N. Rasekh** (Assistant Professor, Sport Sciences Research institute)
- Dr. H. Ramezan Zadeh** (Assistant Professor, Damghan University)
- Dr. A. Shams** (Assistant Professor, Sport Sciences Research institute)
- Dr. H. R. Safari Jafarloo** (Assistant Professor, Jahrom University)
- Dr. Z. Taslimi** (Ph.D. Sport Management)
- Dr. M. Vahdani** (Ph.D. Sport Management)

Research on Educational Sport

- **Chairman Manager: Reza Gharekhanloo (Professor)**
- **Editor in Chief: Reza Andam (Associate Professor)**
- **Associate Editor: Mohammad Hossein Ghorbani (Assistant Professor)**
- **Managing Director: Raziye Irani**

- **Editorial Board:**
 - **Abolfazl Farahani** (Professor, Payam e Noor University; Sport Management)
 - **Hasan Asadi** (Professor, University of Tehran; Sport Management)
 - **Mohammad Esmaeil Afzalpour** (Professor, University of Birjand; Physiology Sport)
 - **ValiAllah Dabidi Roshan** (Professor, University of Mazandaran; Physiology Sport)
 - **Reza Rajabi** (Professor, University of Tehran; Sport Medicine)
 - **Farhad Rahmani Nia** (Professor, University of Guilan; Physiology Sport)
 - **Mohammad Hossein Razavi** (Professor, University of Mazandaran; Sport Management)
 - **Mahdi Talebpour** (Associate Professor, Ferdowsi University of Mashahad)
 - **Mehrdad Anbarian** (Professor, Bu Ali Sina University; Bio mechanic)
 - **Habib Honari** (Associate Professor, Alame Tabatabaee University; Sport Management)

- **ISSN: 2538-2721**
- **Publisher: Sport Sciences Research Institute**
- **Publication: Kiamarsi**
- **Volume 14; Spring & Summer 2018**
- **Address: 4st Floor 3, 5th Alley, Mir-Emad St., Shahid Motahari Ave., Tehran-I.R.Iran.**
- **Postal Code: 1587958711**
- **Tel: +98-21-88750884**
- **Fax: +98-21- 88747796**
- **E-mail: journal@ssrc.ac.ir**
- **Website: Journals.ssrc.ac.ir**

Research on Educational Sport

6th Year, No 14

Spring & Summer 2018

In the name of God